

PROGYMNASMATVM
IN ARTEM ORATORIAM

FRANCISCI SYLVII AMBIANI,

VIRI ERVDITIONE RECTA

& iudicio subacto insignis,

Centuriæ tres:

*Omnibus succi illius natiui & quasi purissimi sanguinis incorruptæ proprüssimæq;
Latinitatis cupidis : insuper ad ostendendam viam imitandi disertos,
ac rationem iudicandi de eorundem orationibus
perutiles & necessaria.*

Ab eodem ALEXANDRO SCOT Scoto, sublatis iis quæ aut ex Græcis
autoribus, aut Latinis quidem, sed oratione non satis limatis
citabantur, & annotatis librorum numeris seu sectio-
nibus vnde Ciceroniana testimonia sunt
deprompta, factæ quàm priùs
politiores.

ALEXANDER SCOT ERVDITO
LECTORI, SALVTEM.

ETSI tota bene dicendi facultas (Amice lector) aurium potius accurato iudicio moderanda, quam vllis præceptorum angustiis coarctanda sit, etenim (inquit Orator.) cæteræ ferè artes seipsæ per se tuentur singulæ: bene dicere autem, quod est scienter, & peritè, & ornatè dicere non habet definitam aliquam regionem, cuius terminis septa terminetur: tamen linguam Latinam cum non nisi diligenti magistrorum opera, ardenti studio, continuato labore, diuturna que autorum, qui in eo genere claruerunt, lectione nanciscamur, imbecilliorisque ætatis aures rudiores sint, quam vt verborum ornatum possint agnoscere, præceptionibus quibusdam eas imbuere & inculcare doctorum virorum fuit consilium: ne eorum quoq; dicendi generum quæ præceptis inclusa non sunt omninò saltem sint ignari. Quò itaq; iuniores qui nondum comptos & politos Romanæ dictionis modos, vulgarèmq; Grammaticulorum barbariem possunt discernere, cautiùs & prudentiùs in Ciceronis (quem ego eloquentiæ vnum exemplum, vnam formam, atque ideam vnicumque bene dicendi magistrum statuo) lectione versentur, tres hîc Francisci Syluij viri cum in hoc studio, tum omnium humanarum artium exercitatissimi, præceptionum oratoriarum Centurias subiunximus, in quibus non adhuc rude ornati sese exercent, auresque bene dicendi modulo paulatim demulceant. Sed cum multum, vel potiùs plurimum referat quorum scriptis huiuscemodi præcepta confirmantur, & quos libellos pueri, vel tanquam pueri (sera namque est multorum disciplina) afferamus, quibus denique verbis discipulos imbuamus, vix Latina multorum quæ hîc adferèbantur priscorum testimonia, vt exemplorum lectori esset copia, Græcosque autores, à Ciceroniano dicendi stylo abhorrentes (omnes enim linguæ suas habent proprietates) nos expunximus, ne quas priùs barbariæ imbiberint fæces, dulcia deinde infusa vina corrumpant: exemplorum autem hîc factam iacturam noster hîc APPARATVS (vt spero) refarciet, & quo iucundior adèò & tutior sit Ciceronianorum vsus & libros & librorum sectiones vnde sunt desumpta testimonia citauimus, quod si fortè nonnulla non à me annotata agnoueris, non statim neglecta aut præterita, sed sapiùs in APPARATV eadem obuia esse scito. Vale.

FRAN

FRANCISCI SYLVII
IN ARTIS ORATORIAE PROGYMNASMATA, AD ROBERTVM VATELLVM
Sancti Fusciani in Sylua Abbatem Proœmium.

TRIA Oratori videnda esse autor est M. Tullius, quid dicat, quo quidque loco, & quomodo dicendum omnino est. Quod enim Architectus prudens adificaturus domum obseruare solet: oratori id necessarium esse putamus. Vt enim primum hic animo colligit quid sit adificaturus, ideoque aptam operi suo materiam disquiri inuenitque: eam deinde ita disponit, vt quid fundamentis, quid parietibus, quid tectis aptum sit distinguat: postremo ad animum fabricans polit componitque omnia. Ita oratori primum quid diciturus sit cogitandum est, vt materiam orationi suae accommodatam inueniat: deinde quid in principio, quid in fine, quid in medio collocari aptius possit, disponat. Quod tandem ita disposuerit, ornate ac eleganter componat. Sed vt in architectonica, ita & in Rhetorica componere quàm inuenire difficilius est. Hæc enim hominibus etiam imperitis literarum negata non sunt: illud oratori vix concessum est. Ideo M. Cicero inuentionem ac dispositionem prudentis hominis esse, oratoris elocutionem putat. Eam partem operis, vt inter omnes oratores conuenit, difficillimam sine qua reliquas partes gladio condito, atque intra vaginam hærenti similes esse Quint. autor est. Eam vero Ciceronis ætate difficilem minus quàm nunc sit fuisse, est quod mihi persuadeam. Quippe quum is tum fuerit vsus lingue Romane, vt etiam mulieres alia in foro dicerent, alia carmina facerent: & ætate paulo superiore filios aut alumnos doctè erudirent. Ab incunabulis penè cum lacte nutricis latini sermonis puritas hauriebatur. Ei ergo qui ab ineunte ætate eloqui didicerat, elocutio difficilis omnino non erat. Nunc vero hic quàm difficilis sit, dici non potest. In primis à sermone Latino domesticus alienissimus est. Decennes pueri ipsas literarum formas, quæ parentum dementia est, vix norunt: ij enim eam sibi induerunt persuasionem, vt putnt ingenij paruitatem disciplinas ac studia capessere tolerareque non posse: quum ætas nulla sit, qua captæ semel pertinacius reineat, quaque laboris tolerantior sit. Prius ergo domestica lingue improprietatem, quæ plurima est, imbibebunt pueri, quàm ad magistros profiscantur. Ad eos ubi venère, colloquentes cum suis condiscipulis lingue Latine tanquam feces hauriunt. Primarij enim scholarum magistri vsu sermonis vernaculi eos tam seuerè prohibent, vt si qui ab obseruatoribus clam dispositis hoc sermone loqui deprehendantur, pœnas graueis expendant. Igitur quoniam Latine loqui coguntur, Latinum sermonem putat omnem eum, qui Latini formam habeat. Quæ causa est, vt barbara multa ipsi sibi cõsingant. Sed à condiscipulis plura multo accipiunt. In scholis enim publicis improprij rusticique sermonis multo plus audias, quàm proprij atque Romani. Qui enim loquuntur, ex consuetudine magis quàm vlla ratione loquuntur. Nihil improbant magistri, modo ne sit sermo domesticus: quem ita perosi sunt, vt non improbent, si ei vocabulo quod Latine dicere non possunt discipuli, sylabam vs adiecerint, vt ne Latinum non esse videatur. Ridicula mehercule res est. Ei autem loquendi vitiosa consuetudini vim non paruam adiungunt ij qui Dialectica auditores sunt: qui qua lingua, quo sermone loquantur, modo se intelligant, securi sunt. Non parum elocutioni inimica primariorum auaritia est, qui erudiendis discipulis magistros ditiores quàm doctiores proficiunt: qui magisterium, hoc est, docendi officium conducunt potius quàm locent operam suam. In scholis ergo, vt, quod sentio, breuiter dicam, ea imbibuntur dicendi vitia, quæ serò vix deprehendant ij qui in literis politioribus postea versati sunt. Quæ si forte deprehenderunt, in ea nonnunquam imprudentes recidunt. Quare apud me auditorum sermo vernaculus quàm rusticus præponderet, laborandumque præceptoribus potius est, vt proprie Latineque loquantur discipuli, quàm ea ne lingua vtantur vernacula. Est igitur difficile, vt Latine pueri loquantur: nisi eorum instituendorum ratio alio queratur. Sed multò est difficilius vt ornate eloquantur. Quam partem oratori præter alias necessariam esse diximus. Quò igitur purius ornatusque discat loqui studiosa iuuentus: has dicendi præceptiones scribendas suscepimus. Eas autem ex multa sedulaque & diligenti Poëtarum, Historicorum, & maxime Oratorum in dicendo obseruatione desumpsimus. Ea enim assidua lectionis obseruatio tantum potest: vt Seruius, quem literatissimum fuisse Cicero indicat, ita notandis Poëtarum generibus & legendi consuetudine tritas aureis haberet, vt facile diceret, Versus hic Plauti est, ille non est. Casar item, si quid ei quod Ciceronis non esset, pro eo quod Ciceronis esset afferretur, reicere solebat. Has Seruij atque Casaris aures nobis non arrogamus: sed in notandis dicendi generibus aliquid fortasse profecimus. Quæ autem notauimus, adolescentia dicendi cupida & inutilia quoniam non putamus: ea curauimus edenda. Sed ne quis ea perpetuò putet obseruanda, quod ad Brutum Cicero scribit, mihi dicere licet: Nihil me præcipiendi causa dicturum: atque potius acturum vt existimatur videar, loqui, non magister. Negamus enim in arte dicendi vllam præceptionem tradi posse, à qua sæpe declinandum non sit. Ideo M. Fabius oratoria sua præcepta rogationibus plebis uescitis sancta esse negat. Nam cætera ferè artes, inquit Cicero, se ipse per se inuentur, bene

autem dicere, quod est scienter & peritè & ornate dicere, non habet definitam aliquam regionem, cuius terminis septa continentur. Hoc enim postremum ornate dicere, de quo præcipue nostra hæc præcepta sunt, in aurium iudicio quam in præceptis observandum potius est. Verùm imbecillioris ætatis aures minus prudentes sunt, quam quæ de coniunctorum verborum dictione iudicare possint: eam ob rem præceptis quibusdam imbuenda inculcandaque sunt, ut aliorum quoque dicendi generum, quæ præceptis inclusa non sunt (Tradi enim posse omnia quæ ars efficit, Quintilianus non putat) rudes omnino ne sint. Quod autem mihi consilium fuerit ordinis huius in scribendis præceptionibus dicam, si modo paucis antè dixerim, cur Progymnasmata hæc tanquam interpolaverim. Annis superioribus duas præceptorum Centurias edideram, primum non mendosissime impressas: deinde, postquam iterum ac denuo librarius idem impressit, tam mendose, tam fœdata, tam mutila, tam lacera ad me tanquam de iniuria querentes adeunt, ut eas ego vix agnoscam. Obsecrat me studiosa iuventus, qui eas nitenti integritati que pristina restituam. Augei stabula purgare mihi visum est facilius, quam has omnes librarij sordes eluere: ac fore putavi, ut laborarem minus iisdem renouandis omnino: quibus Centuriam adiuncturus fui tertiam. In his autem duabus Centurijs multa auximus, pauca immutauimus, quod vitio non verterit is qui Marcum Ciceronem, Hippocratem, diuum Augustinum scriptorum suorum quedam retractasse non ignorauerit. Ordinem præceptorum idè commutauimus, quod, quo quæque loco aptius locanda putarem esse, volui, quò minus lectoris ingenium turbaretur. Nihil ex facie pristina retinet, fateor. Quid dissimile magis est, quam librorum Ciceronis de Inuentione ac de Oratore facies? Sed hunc secuti ordinem sumus. Præcepta singula multis firmamus authorum testimonijs, quò sibi fidem acquirant maiorem: quoque frequenti eiusdem in dicendo generis repetitione auditor imbutus non tam facile obliuiscatur. In his exemplis non pauca sententiæ sunt, quæ autoritates vulgò appellantur. Quintilianus enim oratorem futurum instituens admonet, ut selectas ex autoribus probis sententijs ediscat: quæ oranti postea oblata, non quesita videantur: quas orationis lumina idem appellat. Theophrastus quoque illud vnum in orationis laudibus ornamentum dicit, si acuta crebraque sententiæ dicantur. Thucydidem M. Tullius dicendi artificio laudat: qui ita creber sententiarum frequentia est, ut verborum propè numerum sententiarum numero sequatur. Quis crebras in Sallustio Crispo non probet sententijs? Hesiodum quoque sapientem inprimis habitum fuisse, propterea quòd scripta sua sententijs plurimis inserisisset, ex Plutarcho didicimus. Ipsa videm sententiæ in coronis, in deambulationibus, in conuiuijs, in omni denique sermone si dicantur commodè, non paruam scientiæ opinionem afferunt. Præter hæc vim habent multam ad mores effingendos. Paucis enim verbis quid fugiendum, quidque sequendum sit, edocent. Sed illa sententiarum immodica utilitas est, quòd materiam dicendi præstant uberiorem: sine qua dicendi ars nulla sit. Rerum enim copia copiam verborum gignit. Omnem orationem ex rebus ac verbis constare, autor est Cicero: Neque verba, inquit, sedem habere possunt fires subtraxeris, neque res lumen, si verba summoueris. Ideoque dicebat idem, compositè & aptè sine sententijs dicere, insaniam esse: sententijs autem sine verborum ordine & modo, infantiam. Apud eundem Crassus quicquam tam esse furiosum negat, quam verborum vel optimorum atque ornatissimorum sonitus inanes nulla subiecta sententiæ nec scientiæ. Non abs re igitur multas ascripsimus autorum sententijs. Quæ quò plures essent, ex scriptoribus Græcis nonnullis asciimus: quibus Latine citatis præceptio dicendi obseruaretur. Sed quoniam oratori poetam multis ornandi generibus socium ac penè parem esse M. Cicero tradit: Poetarum exempla deesse nolimus. In his autem Poëtis, ut in Oratoribus ac Historicis, antiquos etiam citamus. Antiquitatis enim commemoratio, quòd idem ait, exemplorumque probatio cum delectatione, & autoritatem orationi affert, & fidem. Habet, inquit, ut in ætatibus autoritatem senectus, sic in exemplis antiquitas. Quam quidem fateatur apud seipsum valere plurimum. Autor est Quintilianus, verba ab antiquitate repetita orationi non sine delectatione maiestatem quandam afferre. Antiquitatis enim autoritatem habent: & quia intermissa fuere, gratiam nouitati similem parant. Adde quòd antiquitatis exempla ad hoc etiam commemoramus, ut cum scriptoribus nouis antiquos comparare queas: ut noris quibus discrepent conueniantque. Sed quia in antiquitate huiusmodi tanquam scopulus fugienda multa sunt: si quòd vocabulum aut dicendi genus priscum est, indignum quòd imiteris, ad eum ne offendas, ostendimus. Oratori verò per omnia sequendos Poëtis, quoniam Fabius negat, quòd eos necessitas metri excuset, censetque, ab Oratoribus vel Historicis autoritatem peti solere: ea causa est ut Poëtis Historicos Oratoresque subscripserimus.

Quorum Ciceronem quasi Triarium collocamus vltimum, autoritate cuius firmentur ij qui sunt superiores. Ne ergo mireris, cur tam multa scriptorum exempla conscripserimus, admonitum te volumus. Quòd si omnia legere fastidis, quantumuis pauca aut nulla lege. Ab ipso enim statim principio capitis, penè totam præcepti habes materiam.

Bene vale. Quinto Idibus Februarij, anno
M. D. XXVIII. Parisius, ex
adibus Tornacis.

FRANCISCI SYLVII AMBIANATIS PROGYMNASMATVM CENTVRIA PRIMA.

Vnde querenda, sit orationis elegancia.

Caput I.

QUOD in moribus est, id in oratione exigendum puto. Ut enim multæ adinvis imperita mores non probantur admodum: ita qui semidocetæ vulgi sermo est, eo parum venustatur oratio. Ea enim vulgari tritaque se non sit, auditorum animos ad se allicit, seque veluti maiestate quadam præbet cum admiratione venerandam. Quocirca à vulgi sermone alienam esse debere censemus. Primum igitur rusticæ verba ac barbara impropriaque, quibus linguâ usâ nimio exarsuat, ne vsurpes. Vulgi sermonem non dico eum qui sit Latinus, doctus, elegans: etiam si vulgus utatur. Fieri enim non potuit: quin vulgus nonnulla à doctioribus accepta sibi integra retinuerit. Deinde alius sit ordo collocandorum inter se verborum. Tertium ingeniosa quadam inuentio dicendi, qua à vulgari sententia absit, orationem relinquet venustiore.

De primo admonendum, te tantum putauimus: de altero, multa sunt nostra hæc præcepta: de tertio dictum hic volumus. Exempla itaque ascribimus: ut, Amicitia nostræ integritas nos delectat maximè. Diceret enim multitudo. Multum gaudemus quia boni sumus amici. Magnitudo amoris in te mei officium linguæ vel expeditissimæ superat. Virtus tua me tibi amicum fecit.

TIBULLVS. Viuite felices, memores & viuite nostri, Sine erimus, seu nos fata fuisse velint.
HORATIVS. Porcis hæc comedenda relinquit.
M. CICERO. Hoc animo scito omnes sanos, vt mortem seruituti antepoant. Idem. Hyems adhuc rem geri prohibuerat. Orat. 5. Nec verò Aristotelem in Philosophia deterruit à scribendo amplitudo Platonis. *ibid.* Quoniam me loqui voluistis, aliquid de vestris vitis audiat. *3. de Orat.* 141. Hæc quum Crassus dixisset, parumper & ipse contigit, & à cæteris silentium fuit. *ibid.* 172. Nantque hæc duo, musici qui erant quondam iidem poetæ, machinatio ad voluptatem sunt verbum atque cantum, vt verborum numero & vocum modo delectatione vincerent aurium satietatem. *ibid.* 98. Sic omnibus in rebus, voluptatibus maximis fastidium finitimum est.

Orationis obscuritas quo sit modo vitanda. Caput II.

NOBIS sermonem dedit natura, vt quod mente concipimus, id expromere possimus. Eam ob rem orationis non postrema virtus est, vt dilucida sit. Qui enim obscure dicit, perinde serè proficit, ac si taceret. Multa orationi quaritur obscuritas a vulgo persuaso inter adiectiuum & substantiuum, inter suppositum & verbum, inter vocem regentem, eamque qua regitur, aliaque generis eiusdem aliquid esse interponendum. Hæc autem ita collocas, vt adiectiuum prope substantiuum, suppositum prope verbum, recta dictio prope regentem, antecedens prope relatiuum ponatur. Si quid interpones, id breue sit, conueniatque, quoad eius fieri potest, cum vtroque, aut saltem altero eorum inter qua interponitur. Vt in eo versu poetæ Bassi: Calliope princeps sapientis pfallerat ore. Quale illud Ciceronis est: ne apud eum quidem tale inueniri facile potest. Bona adolescentibus indole præditis sapientes senes delectantur.

Comparatiuum & superlatiuum substantiuo postponi elegantius. Cap. III.

Elegantiam maiorem, magisque, puto, auribus blandientem sentias, si comparatiuum aut superlatiuum substantiuo postpones: quamuis

id alij nonnulli, in quibus Valerius Maximus est, diligent er parum obseruent: vt, Vtilitas maior, vtilitas maxima. Dignitas amplior, dignitas amplissima. Amicus gratior, amicus gratissimus. Mala plurima affert mala vicinia.

ENNIVS. Nunc est ille dies, quum gloria maxima sese Nobis ostendat, siue viuimus siue morimur.

PLINIVS. Homini cibus vtilissimus simplex. Idem. Fortissimi viri & milites strenuissimi ex agricolis gignuntur. *Aul. Gellius.* Hippocrates diuina vir scientia de coitu Venerio ita existimabar: partem esse quandam morbi terribi: quem nostri comitalem dixerunt. Idem. Homines repente à bellua immanissima rapti lanatique sunt. *Valerius Maximus.* In Theodoro quoque viro grauissimo Hieronymus tyrannus tortorum manus frustra fatigauit. *C. Gracchus.* Nunc isti pretia maxima ob tacendum accipiunt. *M. Cicero.* 2. *Tulc.* 13. Cultura animi Philosophia, qua extrahit vitia radicibus: & præparat animos ad fatum accipiendos: eaque mundatiis, & vt ita dicam, serit: qua adulta fructus vberimos ferant. 5. 108. Quid T. Albutius? Nonne animo æquissimo Athenis exul philosophabatur? 3. 48. Gracchus quum largitiones maximas fecisset, & effudisset ærarium, verbis tamen defendebat ærarium. 2. *Ant.* 3. Non venirem contra iniuriam, quam iste intercessoris iniquissimi beneficio obtinuit. 1. *Fam.* 8. Quum & honoribus amplissimis, & laboribus maximis perfuncti essemus. *ibidem.* Senatui ordinem coniunctissimum & hominem clarissimum abalienauerunt. 7. 7. Imperatorem liberalissimum, ætatem opportunissimam, commendationem certè singularem habes. *Cicero filius.* Quum quotidie mecum haberem homines doctissimos. 3. *de Orator.* 98. Omnibus in rebus voluptatibus maximis fastidium finitimum est.

Quod nomina ea que numerum significant substantiuis postponantur. Caput IV.

Exemplo primo id doceri possis: nomina ea que numerum significant, substantiuis eleganter postponi: qua sermone quotidiano proponi solent: vt, Annus tertius. Viri decem. Nuptia binæ. Zeno Cirticus adolescentulo inepta loquenti plurima, duas, inquit, aures ideo habemus, & os vnum, vt audiamus multa pauca loquamur.

OVIDIVS. Teneros ladunt iuga prima iuuenocos: Franque vix patitur de grege captus equus.
PLAVTVS. Pluris est testis oculatus vnus, quam auriti decem.
 Qui audiunt, audita dicunt: qui vident, planè sciunt.

PLINIVS. iunior. Prima vitæ tempora, media patriæ, extrema nobis impertire debemus, vt ipsæ leges monent: quæ maiorem annis sexaginta otio reddunt. *Plinius.* Homini non ante diem septimum lethalis inedia. *Quintilianus.* Sufficiebant alioqui libri duo à Domitio Afro in hanc rem compositi, quem adolescentulus senem colui. Idem. Demosthenes melius, qui se in locum ex quo nulla exaudiri vox, nihilque prospici posset, recondebat: ne aliud agere mentem cogent oculi. Ideoque lucubrantes silentium noctis & clusum cubiculum, & lumen vnum maximè teneat. *Aul. Gellius.* Herodotus homo fabulator in primo historiarum inuentum esse sub terra scripsit Orestis corpus cubita longitudinis habens septem: quæ faciunt pedes duodecim & quadrantem. *M. Varro.* Si cuius legati violati essent, qui id fecissent quamuis nobiles essent, vt dederentur ciuitati statuerunt fœciales viginti, qui de his rebus cognoscerent, iudicarent, & statuerent & constituerent. *Cicero 2. de Orator.* 109. Definitio primum reprehensio verbo vno, aut addito, aut dempto, sæpe extorquetur & manibus. 1. *Offic.* 57. Chari sunt parentes, chari liberi, propinqui, familiares: sed omnes omnium charitates patria vna complexa est. *Orator.* 120.

Quem laborem nobis Attici nostri leuauit, labor, qui conseruat
tis notatque temporibus, nihil quum illustre pratermitteret
annorum septingentorum memoriam vno libro colligauit.

*Adiectiuum dissyllabum substantiuo pluribus syllabis facto
postponendum esse. Caput V.*

Elegantia multa orationis est tum, quum adiectiuum duas habens
syllabas postpositum est substantiuo, quod pluribus syllabis constat.
Vt, Beneuolentia magna: facinus pulchrum: dignitas clara. Animus
æquus optimum est ærumnæ condimentum. Socrates saltabat
sæpius: eamque exercitationem valetudini bonæ non parum
conferre putabat.

TITINNIVS. Consilium bonum gratia parui faciat. Faciat, *priscè dictum.*

MARTIALIS. Cineri gloria sera venit.

TIBULLVS. Casta placent superis, pura cum veste venite.

Et manibus puris sumite fontis aquam.

IDEM. Vincuntur molli pectora dura prece.

PROPERTIVS. Nempe tuas lacrymas littora surda bibent.

IDEM. Non me crimina parua mouent.

QVINTILIANVS. Nec præceptor bonus maiore se turba,
quàm vt sustinere eam possit, onerauerit. *Idem.* Igitur Ætiosi fabellas,
quæ fabulis nutricularum proximè succedunt, narrare sermone
puro, & nihil se supra modum extollente, deinde eandem
gracilitatem stylo exigere condiscant. **SALLVSTIVS.** Auaritia
pecuniæ studium habet, quam nemo sapiens concupiuit: ea quasi
venenis malis imbuta, corpus, animumque virilem effeminat:
semper infinita insatiabilisque est, neque copia, neque inopia rerum
minuit. **CICERO 3. de Fin. 38.** Quis animo æquo vider
eum quem impurè ac flagitiosè putet viuere? **1. de Diu. 62.** Pytha-
goricis interdictum putatur, ne faba vescerentur: quæ res habet
inflationem magnam. *in Frag. Epist. ad Casarem lib. I.* Erat opinio
bona de Plautio, bona de Lepido. *Orat. 2.* Quid enim est maius,
quàm quum tanta sit inter oratores bonos dissimilitudo, iudicare
quæ sit optima species & quasi figura dicendi. Licet à magnis
authoribus obseruari non semper inuenias, attamen concinnita-
tem multam habere senties aurium iudicium, si non neglexeris.

Quàm vox, omnis, post substantiuum locari postulet.

Caput VI.

Oratio omnis serè solet esse venustior, in qua vox omnis substantiuo
postposita est. Vt, Virtus omnis, diuitiæ omnes, studium
omne.

Honorari omnes suspecti sunt. Gyges quondam & Cræsus
apertas habuisse thesaurorum suorum fores traduntur: vt egenis
omnibus inde liceret accipere. Viro bono diem omnem festum
esse Diogenes dicebat.

CÆCILIVS. Vt te dii omnes infelicent, cum malè monita memoria.

PACVIVS. Gnato ordinem omnem vt dederit, enodat patri.

LVCILIVS. Rugosi passique senes eadem omnia querunt.

HORATIVS. Scriptoriū choros omnis amat nemus, & fugit vrbes.

TERENTIVS. Matres omnes filijs in peccato adintrices, & auxilio
in paterna iniuria solent esse.

CORNELIVS CELSVS. Quadrupes animal omne, si la-
ctans est, minus alimentum præstat. **PLINIVS.** Morbi omnes
moisque sanguinem absumunt. *Idem.* Hordeum frugum omnium
nobilissimum est. **DOMITIYS AFR.** Mulier rerum omnium
merita, in omnibus rebus infelix. **QVINTILIANVS.** Fru-
stra mala omnia ad crimen fortunæ relegamus. *Idem.* Riden-
di verò, qui velut leges proemis omnibus dederunt: vt intra
quatuor sensus terminarentur. **M. CICERO 5. Tusc. 114.** Demo-
critus impediri animi aciem aspectu oculorum arbitrabatur, &
quum alij sæpe quid esset ante pedes non viderent: ille infinitatem
omnem. 3. 24. Est causa omnis in opinione, nec verò ægritudinis
solum: sed etiam reliquarum omnium perturbationum,
quæ sunt genere quatuor, partibus plures. 1. 36. Vt deos esse
naturæ opinamur, qualesque sunt ratione cognoscimus: sic permanere
animos arbitramur consensu nationum omnium. de Senect. 76. Om-
ninò vt mihi quidem videtur, rerum omnium satietas vitæ facit
satiètatem. 2. Off. 43. Vera gloria radices agit, atque etiam
propagatur, ficta omnia tanquam flosculi decidunt. *Ibidem* 19.
Virtutis laus omnis in actione consistit: à qua tamen sæpe fit
intermissio. 2. de Ora. 148. Si laudationes essent in oratoris officio,
quod nemo negat, oratori virtutum omnium cognitionem, sine qua
laudatio effici non possit, esse necessariam. *Ibidem* 115. Atque ratio
omnis dicendi tribus ad persuadendum rebus est nixa, vt probemus
vera esse quæ defendimus, vt conciliemus nobis eos qui audiunt: vt
animos eorum ad quemcunque causa postulat motum vocemus. 1. de
Orat. 18. Quid dicam de thesauro rerum omnium memoria? quæ nisi
custos inuentis cogitatique verbis & rebus adhibeatur, intelligimus
omnia, etiam si præclaris-

sima fuerint, in oratore peritura. 3. 131. M. verò Manilium nos
vidimus transuerso ambulante foro, quod erat insigne eum qui
prima ætate incidimus in ipsam perturbationem disciplinæ veterem
& consulari deuenimus ad inmedium rerum disciplinæ veterem
atque discretim, & hoc tempus omne post consularum ob-
iectum his fluctibus, qui per nos à communi peste depulsi in nos-
metipfos redundarunt. 1. Offic. 150. Illiberales autem & fordidi
questus mercenariorum omnium quorum operæ non quorum
artes emuntur.

*Quod nullus post substantiuum non ineleganter col-
locari soleat. Caput VII.*

Locutio nulla serè est à quotidiani sermonis usu abhorrens quæ ni-
hil habeat elegantia: quid genus est nomen nullum: quid ornatus
propterea substantiuo postponitur: quod familiari sermone præponi solet.
Vt, amicus nullus: literæ nullæ: præmium nullum. Lingua nulla
est qua id tibi negem. Laborem nullum causa tua defugiam.

Lacedæmoniorum lege, qui hostem nullum interfecisset, capi-
stro cingebatur. Apud Scythas epulo solenni pateram circumla-
tam accipere non licebat ei qui hostem nullum occidisset.

CATVLLVS. Namque ego ab indignis præmia nulla peto.

PROPERTIVS. Fabula nulla tuas de nobis concitet aures.

A. GELLIVS. Cognatos affinesque nullos serè tam obse-
quibiles ait, vt ad laborem capeffendum nihil cunctentur, & sta-
tim dicto obediant. **M. VARRO.** Bellum nullum nisi pium geri
putabant. **M. CICERO 12. Fam. 30.** Illud magis mihi solet esse
molestum, tantis me impediri occupationibus, vt ad te scribendi
meo arbitratu facultas nulla detur. 13. 8. Maius mihi dare benefi-
cium nullum potes. 2. Tusc. 48. Sæpe videmus fractos pudore, qui
ratione nulla vincerentur. 2. de Ora. 326. Narrare verò rem qui-
dem breuiter iubent: si breuitas appellanda est, quum verbum
nullum redundet, breuis est.

*Alienum, aliud, alterum, vtrumque, solum, vllum, ta-
le, singula, aliaque hoc genus adiectiuina substantiis
postponenda. Caput VIII.*

Legendis autoribus probis verborum singulorum collocationem qui
perpenderit: is non raro inueniet adiectiuina hæc, alienum, aliud,
alterum, vtrumque, solum, vllū, tale, & si qua sunt generis eiusdem, sub-
stantiuo postposita esse: vt, Vires alienæ. Fortuna alia. Dicitū vtrumque.

Aduenarum quorundam legibus alienis educatorum vt con-
suetudine creditum est inutile esse ad rectam ciuitatis disciplinam.

NÆVIVS. Cui cepe edendo oculus alter profuit.

QVINTILIANVS. Illud ediscendo scribendoque commu-
ne est, vtrique plurimum conferre bonam valetudinem, digestum
cibum, animū cogitationibus alijs liberum. **A. GELLIVS.** Nunc
autem plerique, inquit, partis vtriusque amici, quasi probè faciant,
duos litigantes destituunt, & relinquunt, deduntque; aduocatis ma-
leuolis aut auaris, qui lites, animosque eorum inflamment, aut
odij studio aut lucri. *Idem.* Multam nos quoque; apud veteres scri-
ptores locutionum talium copiam offendimus. **M. CICERO 2. Tusc. 62.**
Quid de nostris ambitionibus? quid de cupiditate hono-
rum loquar? Quæ flamma est, per quam non cucurrerit ij qui
hæc olim punctis singulis colligebant: His adiunge quoduis, quodlibet,
totum, cetera, reliqua, aliaque, huiusmodi, quæ multitudine significat.

Quando tale & aliud præponantur. Cap. IX.

Aliud nihil in animo mihi est, quàm vt cultioris eloquij candidatè
aiuenti aliquid labore meo profim: ideoque non vulgata satis dis-
cendi genera quasi ex tenebris in lucem proferimus: cuiusmodi illud est.
Post vocabulum tale, voces illas non ineptè collocamus, nihil, nemo, nul-
lus, & pronomina speciei prioris. Quæ eadem vt quicquam & vllum, post
aliud itidem collocantur, etiã in diuersis casibus. Vt, Tale nihil de ami-
co nūquam putassem. Aliū nemo vidit. Alias quædam accipi literas.

PLAVTVS. Nec nobis præter me alius quisquam seruus. *Sofia.*

A. GELLIVS. Si alium, inquit, tribunus, neminem reperies,
me licet ad hoc periculum vtare. *Idem.* Alius quidam veterū pœ-
tarum, cuius nomen nunc mihi memoria non est, Veritatem tem-
poris filiam esse dixit. *Idem.* Neque alius quisquam non infreqües
Plauti lector dubitauerit. **M. CICERO 4. Fam. 3.** His verò tem-
poribus habemus aliud nihil in quo acquiescamus. 2. de Leg. Is
enim magistratus in nostro municipio, nec alius vllus creari so-
let. 2. C. 18. Neque enim isti qui possessiones habent, alia ratione
vlla salui esse possunt. 3. Tusc. 2. Quod si tales nos natura genuisset:
vt eam ipsam intueri & prospicere, eademque optima duce
cursum vitæ conscire possemus: haud erat sanè quid quisquam
rationem ac doctrinam requireret, quum natura satisfacere. 5.
38. Humanus autem animus decerptus ex mente diuina, cum
alio nullo nisi cum ipso deo, si hoc fas est dictū, comparari
potest.

Hac enim pronomina speciei prioris eleganter multum postponuntur adiectiuis quae alioqui postponuntur substantiuis. Vt unum id omne id. Terentius. Quicquid praeter spe euenit, omne id deperit: ita esse in lucro. Caecilius. Aedepol' senectus, si nihil apporet tecum quum aduenis, unum id satis est. Id unum dixit Quintilianus. Discipulos, inquit, id unum moneo, ut preceptores suos non minus quam ipsa studia ament: & parentes esse non quidem corporum sed mentium credant. Multum hac pietas confert studio.

Quod pronomem adiectiuum substantiuo suo postponatur. Cap. X.

Receptio illa usque multo obseruata est, ut pronomini adiectiuo substantiuum suum praeponatur. Vt, Ingenium tuum Honor meus. Favor ille. Borysthenes ad eum qui agros suos vorauerat. Terra, inquit, Amphiarum absorbit, tu vero terram.

TERENTIUS. Munus nostrum ornato verbo, quo ad poteris.

Idem. Abi hinc quo dignus es cum donis tuis, tam ellepidis.

Idem. Satietae me iam tenet studiorum istorum.

Idem. Senectus ipsa morbus est.

Idem. Matrem ipsam ex agritudine miseram mors consecuta est.

PLAVTUS. Homo hic ebrius est ut opinor.

Idem. Ego illud scio quam doluerit cordi meo.

Idem. Ita ingenium meum est, inimicos oia sum semper obseruor.

CORNELIUS CILIVS. Res eadem magis alit iurulenta quam asia, magis asia quam frixa. Idem. Antiqui ad quietem animi tenebras ipsas conferre aliquid iudicabant. Idem. Beneficio tuo in scholam redeo. PLINIUS. Oleum ipsum sale iudicatur a pinguetudinis vitio. QUINTILIANVS. In cibis interim acrorum ipse iucundus est. Idem. Nec interest discipulorum quibus quidque nominibus appelletur, dum res ipsa manifesta sit. Idem. Similes parentibus ac maioribus suis filij plerumque creduntur: & nonnunquam ad honeste turpiterque viuendum inde cauae fluunt. Idem.

Etiam si aetate nostram non spatio senectutis, sed tempore adolescentiae meriamur, abunde multos ad discendum annos habent.

Idem. Pendemus ex laude, atque hanc laboris nostri ducimus summam. Idem. Pompeius abunde disertus rerum suarum narrator. Idem. Hippocrates clarus arte medicinae videtur honestissime fecisse, quod quosdam errores suos, ne posteri errarent, confessus est. VALERIUS MAXIMVS. Ea demum tuta est potentia, quae viribus suis modum imponit. Idem. Quod atinet aut humano dolori indulgere, aut diuino numini inuidiam fieri, quod immortalitatem suam nobiscum partiri noluerint? M. VARRONUM. Num te pudet, Mani, qui domi tuae vides commilitonum tuorum cohortes seruis tuis ministrare coemta? M. CATO. Dotes filiiabus suis non dant C. CAESAR. apud Sallustium. Neque cuique mortaliu in iurix suae paruae videntur. M. CICERO. 7. Fam. 17. Quum te ex adolescentia tua in amicitiam & fidem meam contulisses, semper te non modo tuendum mihi: sed etiam augendum atque ornandum putauit. 5. 17. Non obliuione amicitiae nostrae, neque consuetudinis meae superioribus temporibus ad te nullas literas misi. 1. 9. Pericundae mihi fuerunt literae tuae. 2. C. 6. Non est iam lenitatis locus, seueritatem res ipsa flagitat. 7. Ver. Eos qui potestati imperio traduntur in carcerem, non oportere inde diffugere, priusquam potestas ipsa quae claudit, abire permiserit. 3. Tus. 2. Sunt ingenii nostris semina innata virtutum, quae si adulescere liceret, ipsa nos ad beatam vitam natura perduceret. 5. 51. Quare quam vim habet libra illa Critolai, qui quum in alteram lancem animi bona imponat, in alteram corporis & externa, tantum propendere illam boni lancem putet, ut terram & maria deprimat. 3. 31. In frag. de Rep. lib. 6. Firmiter maiores nostri stabiliata matrimonia esse voluerunt. Hic est ille iustus semper idem, quibus matris Xantippe praedicare solita in viro suo fuisse Socrate, eodem vultu semper te vidisse exeuntem illum domo & reuertentem. 2. de Or. 317. Nihil est denique in natura rerum omnium, quod se vniuersum profundat, & quod totum repente euoluat. Sic omnia quae fiunt, quaeque aguntur acerrime, leuioribus principis natura ipsa praetexit.

Hanc praceptionem obseruari semper ne putes, illa subscribimus exempla.

TERENTIUS. Vnum etiam vos oro, ut me in vestrum gremium recipiatis. C. GRACCHVS. Ita versatus sum in prouincia, ut nemo posset vere dicere, assem, aut eo plus in muneribus me accepisse, aut mea opera quempiam sumptum fecisse. Huc accedit, quod Grammatici quidam non ignobiles, in quibus Priscianus est, qui quae, quod, pronomem esse negauerunt. Ea de re nihil quamuis laboremus, eius tamen ab eoque compositorum ferere idem quod & pronominum est, elegantiae genus agnoscimus. Vt, vir aliquis. Virilitas quaedam. Plinius iunior. Longius me prouexit dulcedo quaedam tecum loquendi. Quintilianus. Verecundia est timor quidam reducens animus ab his quae faciendae sunt. MARCVS CICERO 2. Tu. c. 47. In animis omnium est ferre natura molle quiddam demissum, humile, eneruatum quodammodo & languidum, senile. Sed aliud nihil est in homine deformius. 5. de Finibus 54. Somnum denique nisi quietem corporis, & medicinam quandam laboris afferret, contra naturam putarem datum. Aufert enim sensus, actionemque tollit omnem. In frag. de Rep. lib. 6. Gra-

ues enim dominae cogitationum libidines infinita quaedam cogunt atque imperant: quae quia expleri ac satiari nullo modo possunt, ad omne facinus impellunt eos qui illecebris suis alliciuntur.

Pronomen adiectiuum inter adiectiuum nec non ad substantiuum collocandum.

Cap. XI.

Venusto illo dicendo genere orationem facias compositiorem: si duo adiectiua sint, unum nominale & alterum pronominale, quae ont substantiuo attributa sint, nominale praepone: inter quod & substantiuum, pronominale interponas: ut, Praecipuus quidam amor: admirabilis tua virtus: honesti tui mores. Mare ciuitati proximum quotidiana quadam delectatione casu afficit. Spartani quoties bonum quendam virum commendare volunt. Hic vir, inquit, diuinus est.

QUINTILIANVS. Mollis illa educatio quam indulgentiam vocamus, neruos omnes & mentis & corporis frangit. Idem. Demosthenes grande quoddam speculum intuens componere actionem solebat. VALERIUS MAXIMVS. Multorum matrimoniorum experientiam, quasi legitima cuiusdam intemperantiae signum esse credentes. M. CICERO. 4. Tus. 74. Nouo quodam amore veterem amorem tanquam clauo elauum efficiendum putant. 5. 13. Tanquam leuia quaedam vina nihil valent in aqua: sic Stoicorum ista, magis gustata quam potata delectant. 1. de Leg. 9. Subcitiua quaedam tempora incurrunt quae ego perire non patier. 4. Tus. 34. Malitia certi cuiusdam vitij nomen est, vitiositas omnium. 1. Off. 27. Leuiora sunt ea quae repente aliquo motu accidunt, quam ea quae meditata, quae praeparata inferuntur. 3. 38. Quum terra discessisset magnis quibusdam imbribus. 2. Fam. 16. Memini in hoc genere gloriari solitum esse familiarem nostrum Hortensium, quod nunquam bello ciuili interfuisset. 1. de Or. 69. Si de rebus rusticis hominem ab agro remotissimum Nicandrum Colophonium, poetica quadam facultate non rustica, scripsisse praeclearum, quid est cur non orator de rebus iis, eloquentissime dicat, quas ad certam causam tempusque cognorit.

Si quid vero inter adiectiuum pronominale & substantiuum interseras, quod cum vtroque aut cum altero conueniat: maiorem quandam sententiae elegantiam, ut, Magna tua in omnes liberalitas. Incredibilis quaedam parentum virtus. Morituro Socrati Apollodorus pretiosum quoddam, in quo moreretur, pallium obulit. Cui Socrates: Nunquid morituro mihi inquit, non conuenit hoc quod viuenti conuenit?

FRANIVS. Dij tibi dent propria quaecunque exoptes bona, id est, perpetua. A. GELLIVS. Tenuit me grauis quaedam in principio admiratio. Idem. Qualem fuisse acceptum ferum quendam in ludo Caesaris gladiatorem: qui cum vulnera eius a medico excecabantur, ridere solitus fuit. M. CICERO. 7. Fam. 6. In omnibus meis epistolis quas ad Caesarem aut ad Balbum mitto, legitima quaedam est accessio commendationis tuae. 1. de Or. 193. Accedit vero quod facilius perspici cognoscique ius ciuile possit, quod minime plerique arbitrantur, mira quaedam in cognoscendo suauitas & delectatio. ibid. 14. Auditis oratoribus Graecis, cognitisque eorum literis, adhibitisque doctoribus, incredibili quodam nostri homines dicendi studio flagrauerunt. Orat. Aut si contentus his non fuerit, diuino aliquo animi motu maiora concupiscat. 1. de Or. 116. Magnum quoddam est onus atque munus, suscipere atque profiteri se esse, omnibus silentibus, unum maximis de rebus magno in conuentu hominum audiendum.

Quod si in huiusmodi sermone adiectiua duo nominalia sint copulatiua iuncta particula, inter vtrumque pronomem adiectiuum collocetur: ut, Libero tuo & admirabili ingenio delector.

M. CICERO 1. de Or. 131. In nobis egregiam quandam ac praeclearam indolem ad dicendum esse cognoui.

Omne, nullum, aut adiectiuum numerale quo in loco ponatur, si adiectiuum aliud adiungatur.

Cap. XII.

Nulla duo adiectiua plena substantiuo vni sine ulla coniunctione adungi Latina lingua ut Seruius ait, patiuntur. Quae causa est cur pronomina omne, nullum, & nomina numerum significantia, plena non sint adiectiua. Ea enim cum adiectiuis aliis substantiuo adiuncto inuenire est. De pronomine iam diximus. De reliquis iam nobis dicendum est. Omne igitur, nullum, & adiectiuum numerale cum adiectiuo alio etiam non pleno substantiuo vni adiuncta omnem orationis locum a quo eleganter promiscue sibi vendicant: siue adiectiuo, siue substantiuo praeponantur, aut postponantur. Vt, omnis mea felicitas, vel mea omnis felicitas, vel Felicitas mea omnis. Nisi quum adiectiuum alterum plenum est tum adiectiua haec minus plena pleno praeposita ante substantiuum non ineleganter collocantur, sed perpetuum id non est: ut, Bona omnis valetudo.

TERENTIUS. Neque ego quinquam hominum esse arbitror cuius magis bona felicitates omnes aduersa sient.

Idem. *O mearum voluptatum omnium inuentor, inceptor, perfectior.*
Idem. *Illum, liquet mihi deierare, his mensibus sex vel septem prorsus non vidisse proximis.*

Idem. *In me planè dii potestatem suam omnem ostendere: cui tam subito tot contigerunt commoda.*

Idem. *Tace in, quem esse infra infimos omnes puto homines.*

Idem. *Spes nulla reliqua in te fiet tibi.*

A V L. G E L L I V S. Libros tres reliquos mercatur. *Idem.* Nunc videre est Philosophos vltro currere vt doceant, ad fores iuuenum diuitum: eosque ibi sedere atque opperiri propè ad meridiem: donec discipuli nocturnum omne vinum edormiant. **V A L E R I V S.** Ludosque & lectisternia continuis tribus noctibus, quia totidem filij periculo liberati erant, fecit. **S A L V S T I V S.** Omnis nostra vis in animo & corpore sita est. Animi imperio, corporis seruitute magis ytimur. Alterum nobis cum diis, alterum commune cum belluis est. **M. C I C E R O 2. Tusc. 4.** Pro Academia autem quæ dicenda erant, satis accurate in Academicis quatuor libris explicata arbitramur. *de Senec. 71.* Adolescens mori sic mihi videtur: vt cum aquæ multitudine vis flammæ opprimitur. Senes autem sicut sua sponte nulla adhibita vi consumptus ignis extinguitur. *de Finibus, 31.* Quicquid enim à sapiente proficiscitur: id continuo debet experire esse omnibus suis partibus. Hunc mihi Cæsar sic velim omni tua comitate complectare. *Offi. 79.* Eorum consilio saepe aut non suscepta aut confecta bella sunt, non nunquam autem illata: vt, M. Catonis, bellum tertium Punicum, in quo etiam mortui valuit autoritas. Idem. Omnium magnarum artium sicut arborum altitudo nos delectat, radices stirpeliq; non item: sed esse illa sine his non potest.

Inter adiectiuum & substantiuum siquid interponitur, nihil referre verum præponatur, sed præponi substantiuum solitum esse crebris.

Cap. XIII.

Aliquor iam præceptionibus docuimus adiectiuum substantiuo postponi elegantius. Attamen si quid inter vtrumque interponitur, licet quod præcipimus dici inuenias saepius, non raro tamen fieri contra attendimus: vt, Omnium natura est animantium, vel Animantium natura est omnium. *Æquè enim eleganter vtrumque ferè dicitur.* Pietas in parentes tua, tua in parentes pietas. Anno ætatis quarto, quarto ætatis anno.

E N N I V S. Malo herclè suo magno conuiuant: sine modo, pro conuiuantur. **T V R P I L I V S.** Amorem intercapedine ipse leniuit dies. **H O R A T I V S.** Citharcedus. Rideret chorda qui semper oberrat eadem. **P L A V T V S.** Longa dies meum incertat animum. **T E R E N T I V S.** Mater quod suauis sua, adolescens mulier fecit. **D. H I E R O N Y M V S.** Sola Gallia monstra non habuit: sed viris semper fortibus & eloquentissimis abundauit. **A V L V S G E L L I V S.** Cum Phænorino Romæ dies plerumque totos eramus. *Idem.* Temperantia quoque Socratem fuisse tanta traditum est: vt omnia ferè vitæ suæ tempora valetudine inoffensa vixerit. **Q V I N T I L I A N V S.** Cæsar Augustus duodecim natus annos auam pro rostris laudauerit. **M. V A R R O.** Videmus populum furis institutum tribu diuersum ferri exterritum formidine. *Idem.* Priusquam indicerent bellum iis à quibus inducias factas sciebant, fœciales legatos res repetitum mittebant quatuor, quos Oratores vocabant. **M. C A T O.** Quem saucius multifariam ibi factus esset: tum vulnus capiti nullum euenit. **M. C I C E R O.** *in Hortens.* Vnde autem facilius, quam ex annalium monumentis aut bellicæ res, aut omnis reipublicæ disciplina cognoscitur. *4. Tusc. 37.* Quid enim videatur ei magnum in rebus humanis: cui æternitas omnis totiusque mundi nota sit magnitudo? *Idem.* Autoritatem quidem nullam debemus nec fidem commentitiis rebus. **L E G E, A V T O R I T A S. 1. 96.** Quam me delectat Theramenes? quamque elato animo est? Etsi enim stemus quum legimus: tamen non miserabiliter vir clarus emoritur: qui quum coniectus in carcerem triginta iussu tyrannorum venenum vt sitiens obbibisset, reliquum sic è poculo eiecit, vt id sonaret. Quo sonitu reddito ridens, Propino, inquit, hoc poculo Critia, qui in eum fuerat teterrimus. *Idem.* Nec tantum Chartago habuisset opum sexcentos ferè annos sine consiliis & disciplina. *Vide, C O N S I L I V M. 3. de Or. 57.* Cuius ingenium variosque sermones immortalitati scriptis suis Plato tradidit: quum ipse literam Socrates nullam reliquisset.

Adiectiuis aliis substantiuia postponi solere saepius. Cap. XIV.

Assidua lectione oratorum de adiectiuorum aliorum collocatione postponenda ne ani præponda sint nihil inuenias certi, ea tamen præposita saepius attendas: vt, Boni viri familiaritas mihi iucunda est. Egregiis facinoribus immortalitati nomen commendari solet. Quotidiani Ciceronis lectio mihi admirabilior est.

E N N I V S. Magna ossa, lacertique apparent homini.

L V C I L. Magna penus paruo spatio consumpta peribit.

A C T I V S. Ea oblectat spes arumnosum hospitem, dum hic quod miser est, clam esse censet alteros.

M A R T I A L I S. Infertiles campos nolunt iuga ferre iuueni. Pingue solum lassat, sed iuuat ipse labor.

P R O P E R. Magnum iter ascendo, sed dat mihi gloria vires, Non iuuat ex facili lecta corona iugo.

Idem. Assidua multis odium peperere querela, Frangitur in tacito fœmina saepe viro.

Idem. Pauperibus sacros vilia thura damus.

Q V I N T I L I A N V S. Natura tenacissimi sumus eorum quæ rudibus annis percipimus. **V I T R V I V S.** Neque ingenium sine disciplina, aut disciplina sine ingenio perfectum artificem potest efficere. **V A L E R. M A X I M V S.** Elucet aliquis præmia virtutis, quum ahimaduertat fortes viros felicius sepeliri, quam vitæ ignaues. **M. C I C E R O. Offi. 139.** Aliter enim ampla domus deæ decori domino saepe fit, si est in ea solitudo, & maxime si aliquando alio domino solita est frequentari.

Nomina mensura in accusatio vel genituo ponenda. Cap. XV.

Nomina significantia id quo metimur, in ablatiuo poni solita esse, Grammaticorum ne vulgus quidem ignorat: vt, Iugerum fune dimensus sum. Quæ verò significant multitudinem rei eius: qua longitudo, latitudo aut altitudo colligitur, in genituo vel accusatio sapientius, in ablatiuo rarius collocari à doctis solent: vt, Putcus altus vlnarum decem, vel vlnas decem: latus pedes quinque, longus cubita centum.

L V C I L. Multa hominum portenta in Homero verificata Monstra putant, quorum in primis Polyphemus ducentos Cyclops longus pedes: huic porro maius bacillum, Malus maximus, quam in naui & corbita villa.

P R O P E R T I V S. Tam multa illa meo diuisa est nulla lecto, Quantum Hypanis Veneto dissidet Eridano.

O V I D I V S. Sulmo mihi patria est claris vberimus vnda, Millia qui nouies distat ab vrbe decem.

V I R G I L I V S. Tres pateat cæli spatium non amplius vlnas.

P L A V T V S. Comesse panem tres pedes latum potes.

V I T R V I V S. Hæc autem basis erat longa pedes duodecim, lata pedes octo, alta pedes sex. **P L I N I V S I V N I O R.** Decem & septem millibus passuum ab vrbe secessit. *Idem.* Ambulat millia passuum tria. **P L I N I V S.** Iugerum vocabatur, quod vno iugo bouum in die exarari poruisset. Actus, in quo boues agerentur quum aratur vno impetu iusto. Hic erat centum viginti pedum, duplicatulusque in longitudinem iugerum faciebat. *Idem.* Terebrare vitem in obliquum ad medullam, calamosque adire longos pedes binos. *Idem.* Fuit trabs in Larice longa pedes centum viginti. *Idem.* In Creta terræ motu rupto monte inuentum est corpus stans quadraginta sex cubitorum: quod alij Orionis, alij Etionis fuisse tradunt. *Idem.* Babylon Chaldaicarum gentium caput diuisum claritatem obtinuit in toto orbe: propter quam reliqua pars Mesopotamiæ Assyriaque Babyloniam appellata est: sexaginta millia passuum amplexa muris ducetos pedes altis. **A. G E L I V S.** Quam ferè constaret curriculum stadij, quod est Pisis apud Iouem Olympium, Herculem pedibus suis metatum, idque fecisse longum pedes sexcentos. *Idem.* Eiusque intersecti longum corium pedes centum & viginti Romam misisse. **Q V I N T I L I A N V S.** Mendacium quoque mendacio. Vt Galba dicente quondam Victorio se vno quinque pedes longam murenam emisit: Nihil, inquit, mirum. Nam ibi tam longæ nascuntur, vt his piscatores pro retibus vtantur. *Idem.* Iugeris mensuram ducentos & quadraginta longitudinis pedes esse, dimidioque in latitudinem patere, non ferè quisquam est qui ignoret. Dimidium legi non aspernaremur. **D. B R V T V S.** Quum abessem ab eo millia passuum triginta. **S E R G I V S G A L B A.** Impetu primo fugauerat legionem tricesimam quintam Antonij, vt amplius passus centum ultra aciem, quo loco steterat, presserit. **C N. P L A N C V S.** Qui locus à foro Iulij quatuor & viginti millia passuum abest. **C. A S I N I V S P O L L I O.** Nullum enim vestigium abs te discessurus sum. **S A L V S T I V S.** A quo mons aberat ferè millia passuum viginti. *Idem.* Oppidum Vaccam non amplius mille passuum abesse. **M. C A T O.** Non minus quam quindecim millia Anien abest. **M. C I C E R O 16. Fam. 2.** Is locus est citra Leucadem stadia centum viginti. *Idem.* Abessemque ab Aniano iter vnus dici.

His doctum te velim mille quam milliare aut milliarium à doctis multò dici vsitatus: quamuis id non reprehendamus.

Nomina significantia tempus, in accusatio casu poni venustius, atque inibi quando in ablatiuo ponenda sint. Cap. XVI.

Multos dies, qui in attenta sedulaque eruditionum lectione versatus fuerit: illud ab eorum vsu propè quotidiano agnoscat alienum

alienum non esse, ut nomina tempus significantia in accusandi casu posita usurpentur: ut, annos multos duratura amicitia nostra est. Diem totam magistris operam das. Menses unum te expectavi.

PROPERTIUS. Vix unum potes in felix requiescere menssem.

VIRGILIUS. Noctes atque dies patet atri ianua. Dicis.

Idem. Tu faciem illius noctem non amplius unam Fallo dolo.

TERENTIUS. Hoc me macerabo biduum.

SVETONIUS. Nunquam postea se publicè illud horæ sine tribunis commisit. A. GELLIVS. Tribuni plebei, quos nullum diem abesse Roma licet, quum post mediam noctem proficiscuntur, & post primam faciem ante mediam sequentem reuertuntur: non dicuntur abfuisse unum diem. Idem. Si libri copia fuisset id temporis, quum hæc dictabam. C. GRACCHVS. Biennium fui in provincia. M. CICERO FILIVS. Sum totos dies cum eo, noctisque sæpenumerò partem. M. CICERO. Mihi ante oculos dies noctesque versaris. Idem. A. Trebonio multos annos utor valde familiariter. 1. Tusc. 75. Qui in compedibus corporis semper fuerunt, etiam quum soluti sunt, tardius ingrediuntur: ut ij qui ferro vincti multos annos fuerunt. de ener. Nemo est tam senex qui se annum non putet posse viuere. ibid. Quæ potest in vita esse iucunditas, quum dies & noctes cogitandum sit iam iamque esse moriedum? 5. Tusc. 113. Diodorus Stoicus cæcus multos annos nostræ domi vixit. Is verò, quod credibile vix esset, quum in philosophia multo etiam magis assidue quam antea versaretur: & quum fidebus Pythagoreorum more vteretur: quumque ei libri noctes & dies legerentur, quibus in studiis oculis non egebat: tamen quod sine oculis fieri posse vix videret, geometriæ munus tuebat, verbis præcipiens discitibus vnde, quò, quancumque lineam scriberent.

Nonij autem Marcelli differentia illa non placet admodum. Quoties, inquit, per accusatiuum casum annos vel dies loquimur, iuges annos vel dies vocamus quoties per ablatiuum, per interuallum interiectis aliquibus annis vel diebus. Nam cum tempus aliquod totum dicitur siue iuge sit, siue per interuallum, accusatiui quam ablatiuui maior est elegantia. Sed tum ablatiuo uti solemus, quum temporis partem dicimus. Vt si parte noctis aliqua egrotavi, dicam: Valetudo mihi nocte familiaris non fuit. Ad te visam anno proximo. Suetonius de diuo Augusto: Non amplius quum plurimum quam septem horas dormiebat, ac ne eas quidem continuas. Ne tamen præceptionem hanc ita tibi obseruandam proponas, ut ab ea discendum non putetis nonnunquam in ablatiuo nomen significans tempus continuum inuenias positum.

PLINIUS. Nihil salutare est, nisi quod toto anno salubre. TERENTIUS. Quem ego hodie toto non vidi die. SVETONIUS de diuo Tiberio. Biennio continuo post adeptum imperium pedem porta non extulit.

Nomina tempus significantia cum aliis nominibus numerum significantibus coniuncta in accusatiuo, cum aliis in ablatiuo usurpanda esse. Cap. XVII.

Nomina ea qua tempus significant, si cum vocabulis numerum significantibus, cuiusmodi sunt unum, duo, tria, aliæque hoc genus, coniuncta sint, in accusatiuo, si cum aliis, qualia sunt primum, secundum, tertium, in ablatiuo dici solent vtratius atque elegantius: ut, Annos viginti Platonè Aristoteles audiuit. Urbem Romam Senones Galli octo menses vastauere. Regis Alexandri equus Bucephalus vixit annos triginta. Post euersam Troiam anno centesimo sexagesimo, & annis totidem ante conditam urbem Romam natus est Homerus. Plato anno ætatis suæ octogesimo primo mortuus est. Anno post urbem Romam è Gallorum manibus recuperatam septimo natus est Aristoteles.

LUCILIUS. Qui sex menses vitam ducunt, orco spondent septimum. TERENTIUS. Clam me est profectus: tres menses abest. CENSORIVS. Horarum nomen non minus annos trecentos Romæ ignoratum esse credibile est. A. GELLIVS. Postquam mulieris vterus conceperit semen, gigni hominem septimo mense rarenter, nunquam octauo, sæpe nono, sæpenumerò decimo mense. Idem. Eumque esse hominem gignendi summum finem, decem menses non inceptos, sed exactos. C. ASINIVS. Pollio, quò tardius certior fierem de præliis apud Mutinam factis, Lepidus effecit, qui meos tabellarios nouem dies retinuit. M. CICERO. 5. Tusc. 57. Duodequadraginta annos Tyrannus Syracusanorù fuit Dionysius, quum quinque & viginti natus annos dominatum occupasset. Ciceronianum illud alienum est. 8. Fa. 26. Quum decimum iam diem grauior ex intestinis laborarem.

Huiusmodi nominibus præpositionem præponi inuenias, licet id rarius sit.

AVL. GELLIVS. Hoc venisse vsu Romæ comperi, sceminam bonis atque honestis moribus, non ambigua pudicitia, in vndecimo mense post mariti mortem peperisse. Idem. Decemviri in decimo mense gigni hominem, non in vndecimo scripserunt.

Nomina tempus significantia, in ablatiuo ponenda esse: si particula ante vel post interueniat. Cap. XVIII.

Nonne illud etiam oratoribus frequens, ut nomen significans tempus in ablatiuo ponatur, si particula post vel ante præpositio non existens adiungatur, & si adiectiuum atque substantiuum est in medio, interponatur: ut, Longo post tempore: multis ante diebus: paucis post annis.

VALER. Memor cum triennio ante quæstorem factum. SERVIUS Sulpitius. Quæ si hoc tempore non suum diem obiiisset, paucis post annis tamen ei moriendum fuit, quia homo nata fuerat. CICERO. Themistocles aliquot ante annis quum in epulis recussasset Iyram est habitus indoctior. Idem. Paucis post diebus, quum ad Nasicam venisset Ennius. Idem. Vadit in eundem carcerem, atque in eundem paucis post annis scyphum Socrates. Idem. Per paucis ante diebus dederam. Q. Mutio literas ad te pluribus verbis scriptas. Idem. Catilina paucis ante diebus erupit ex vrbe.

Valerius tamen Maximus nonnullique alij pauci, in quibus Suetonius præcipue est, aliter locuti sunt. Alter, inquit, triumphum patris funere suo quartum ante diem præcessit: alter in triumphali curru conspectus post diem tertium expirauit. Vbi ante & post præpositiones magis quam aduerbia sunt.

SVETONIUS. Quo gaudio elatus non temperauit, quin paucos post dies frequenti curia iactaret, inuitis & gementibus aduersariis adeptum se quæ concupisset. Idem. Paucos ante menses fuisset in colonia Capua deducti lege Iulia coloni ad extruendas villas sepulchra vetustissima difuicerent. M. CICERO 2. de Or. 273. Acutum etiam illud est, quum ex alterius oratione aliud excipias atque ille vult, ut Salinatori Maximus. Quum Tarento amisso arcem tamen Liuius retinisset, multaque ex ea prælia præclara fecisset: quum aliquot post annos Maximus id oppidum recepisset, rogaretque eum Salinator, ut meminisset opera sua se Tarentum recepisse: Quidni, inquit, meminerim? nunquam ego recepissem, nisi tu amississes.

Nomina numerum significantia quomodo diuidantur. Cap. XIX.

Nomina numeralia vsque ad viginti ferè singula sunt. Inde ad centum duplicia qua sunt, ordine eo dicuntur, ut maiori præponatur minor, si qua interponatur coniunctio. Vt quartus & vice simus, octauus & tricesimus. M. Cicero tertio & sexagesimo ætatis anno obrutus est. Annus tertius ætatis & sexagesimus Aristoteli atque Demostheni vitam eodem tempore ademittit. Id quum ex aliis multis, tum maxime ex Laurentio Valla ferè omnibus quia obuium est, admonitionis fortasse locum non exposcebat. Ceterum idèd admonui, quòd illa quoque dicturus eram. Septem & decem pro septemdecim M. Cicero dixit. Ille, inquit, egit septem & decem annos. Plinius quoque ordine alio. Decem & septem, inquit, millibus passuum ab vrbe recessit. Nonnunquam item numerus maior præponitur. PLAVTIVS. Equidem haud sum natus annos præter quinquaginta & quatuor.

Idem. Fero annos octoginta & quatuor. MACROBIUS. Annum agebat tricesimum & octauum. SVETONIUS. Funeratus tricesimo & octauo ætatis anno, & nonagesimo & quinto imperij die. Idem. Obiit tricesimo & quinto ætatis anno. M. CICERO filius. Venerunt post diem quadagesimum & sextum quam à nobis discesserant. M. CICERO. Quum ætas tua quinquagesimum & sextum annum compleuerit, quæ summa tibi fatalis erit, spes quidem salutis publicæ te videbit.

Superius verò dicendi genus vstratius est, hoc verò dictum parçissime improbandum non putem: quemadmodum vitiosum non sit, minorem præponi sine vlla coniunctione: modo id etiam sit modestissimum.

SVETONIUS. Periiit cum fratre & filio anno vitæ septimo quinquagesimo. M. CICERO. Sine vlla molestia sumptuè sociorum septimo quinquagesimo die rem confeci.

Post centum maior præponi solet: inter vtrunque interponitur coniunctio, sed elegantius nescio quo modo omititur: ut, Centum viginti annos hominum vitæ finem Deus ipse constituit.

M. CICERO 2. de Rep. Illa præclara institutio Romuli, quum ducentos annos & triginta ferè firma mansisset. de Senect. 13. Leonidus Gorgias centum & septem impleuit annos. ibid. 68. Fuit, ut scriptum video, Argatoni Gadibus, qui octoginta regnavit annos, centum & viginti vixit. 1. Offic. 33. Vt ille, qui quum centum triginta dierum essent cum hoste pactæ induciæ, noctu populabatur agros quòd dierum essent pactæ, non noctium induciæ. 16. Fa. 2. Locus est citra Leucadem stadia centum viginti. 2. Offic. 65. Nondum centum & decem anni sunt, quum de pecuniis repetundis à L. Pisone lata est lex.

Illud quod Valerij Maximi est, in hoc genere numerum minorem præponi posse documentum est. Repudium inter uxorem & virum à condita vrbe vsque ad vicesimum & quingentesimum annum nullum intercessit. Idem. Genus est apud M. Cælium Legis, inquit, quæ unum & centesimum caput legit, in quo ita erat: Quod eorum iudicium maior pars iudicavit, id ius iudicatumque esto.

Numerorum nomina diuidi à poetis, ab Oratoribus componi. Cap. XX.

Et quo

ET quoniam Poëta quoque sua dicendi elegantia est: quid Poëta, quidque Oratores in numerorum nominibus obseruare soliti sint, iam dicimus. Ea numerorum nomina Poëta diuidunt que eadem componunt Oratores. Hi enim decem, duodecim, quindecim, viginti, triginta, illi bis quinque, bis sex, ter quinque, bis decem, ter decem, dicere solent.

OVIDIVS. Tempus ad hoc lustris mihi iam bis quinque peractis.

Omne fuit Musa carmen inermis mea.

VIRGILIUS. Bis senos cui nostra dies altaria fumant.

Idem. Aspice bis senos latantes agmine cygnos.

Idem. Bis denis Phrygium conscendi nauibus equor.

Idem. Hic iam ter centum totos regnabitur annos.

Idem. Ter centum niues tendent dumeta iuueni.

Quater viginti vulgò dici solet: octoginta melius dicatur. Ducenti, trecenti, aliisque hoc genus in oratione prosa sint vsitatiora. Sed quemadmodum Virgilius composito numero dicit:

Triginta magnos voluendis mensibus orbis, ita Plinius diuiso numero. Homo crescit in longitudinem, inquit, ad annos ter septenos, tum deinde ad plenitudinem.

Mille & sexcenta aliter ab Oratoribus, aliter à Poëtis dici solere. Cap. XXI.

Sexcenta præceptionis huius testimonia sunt cum apud scriptores antiquis, tum vel maxime apud eos quibus a te hac viuere contingit. Ea autem eiusmodi est. Quum magnum quendam dicit numerum incertum, in soluta oratione dicit sexcenta, in versu mille: ut, Gaudia mille feceris, me si laudabis amicum. Sexcentas amicitia nostra testes literas vltro citroque misculauimus. In vulgariis hominum amicitis sexcentos inuenias, qui neglecta amicorum vtilitate quam diligenter exquirant.

LVCILIVS. Tu mille numum potes vno quarere centum.

OVIDIVS. Equis non causas mille doloris habet?

VIRGILIUS. Non anni domuere decem, non mille carina.

Idem. Tibi nomina mille, mille nocendi artes.

Idem. Millia quot magnis nunquam venere Mycenis.

TERENTIUS. Plus millies iam audiui.

Idem. Tadet iam audire eadem milles.

BARTHOLOMÆVS Scala. Ex eodem videntur genere error, marra, susurri, barri, horror, ferrum, & huiusmodi sexcenta. **POLITIANVS.** Possum tibi verò proferre sexcentos. **CASIN.** Poccis. Perferri literæ nulla conditione potuerunt, sexcentis enim locis excutuntur: deinde etiam retinentur à Lepido tabellarij. **M. CICERO.** 7. Famil. 1. Quid enim delectationis habent sexcenti muli in Clytemnestra?

Aulus tamen Gellius rarè, quod Quintilianus multò sapius mille, ut alibi Cicero milles in hac significatione dixit: Quid, inquit, calciamentum? quid paludamentum? quid pauimentum? quid vestimentum? quid alia mille per huiusmodi formam producta? **M. CICERO.** Offic. 13. Ajax, quo animo traditur milles oppetere mortem, quam illa perpeti ab alio maluisse.

Numer alia quedam vocabula vsu imperitorum facta esse. Cap. XXII.

Quod in moribus est, idem in vsu lingue Latina fateamur necesse est. Bona autem in peius mutari, ipsamque iuuentutem mala quam bona facilius imitari, ignotum non est. Ipsa enim boni atque mali ignara est. Nos igitur ex bonis pauca qua in peius mutata sunt dicamus: ut in Latina lingua quasi foribus iuuentus ipsa ne voluatur. Dicatur ergo octoginta, non octuaginta, neque ut vulgò receptum est, quatuor viginti, toties, quoties sine litera n, nouies per u, non nomies per n. Prima enim corripitur: vicies, tricies, quadragies, sexagies, septagies, octogies, nonagies, centies milles. Non ut vulgò dicitur, vigesies, trigesies, quadragies, septuagesies, octogies, nonagesies, centesies, millesies. Vicies autem & tricies per c potius, quam per g scribi putantur, licet quadragies, & hoc genus alia per g scribantur. Licet enim literas c & g cognitione sibi propinquas non ignoremus: illud tamen attendimus, potius: e quàm g scribi in compositis numeris à duobus aut à tribus: quemadmodum in aliis & semper, nunquam c scriptum inuenias. Ut viceni, triceni, quadrageni, &c. ducenti, trecenti, quadringenti, &c. Viginti autem & triginta, non vicinti & tricinta, euphonia causa dicimus. Totiens, quotiens, quinquies, decies, vicies, tricies, vicensimum, tricensimum dixisse veteres, testis est Politianus. Multotiens verò aut multoties latine dici prorsus negamus. Nec fieri ex nomine posse, qua forma sunt alia generis huius aduerbia. Nomen enim multos dici oporteret: quod monstrabile monstrum esset.

Substantiuum nomen syllabis multis factum in orationis principio vsitate multum collocari.

Cap. XXIII.

Venusitas orationis multa inde quæretur: si nomen substantiuum syllabis multis constans in orationis principio collocetur: idque præ-

cipue, si id orationis suppositum sit. Ut, Amicitia est quedam quasi cælestis felicitas Dei immortalis munere bonis hominibus concessa, dulcedine cuius innumeræ mundi huius miseræ leuarementem hominis facit diuiniorem.

LVCILIVS. Symmachus præterea iam tum depositus bubulcus exhalans animam pulmonibus ager agebat.

PROPERTIVS. Luxuria nimium libera facta via est.

Idem. Ianitor ad dantes vigilat: si pulset inanis Surdus in obductam sopniet vsque seram.

PLINIUS. Aceruatio saporum pestifera, & condimenta perniciosiora. Idem. Peruigilio quidem præcipue vincuntur cibi. Idem. Salubritas loci non semper incolarum colore detegitur: quoniam affluet in petilentibus durant. **C. PLANCIVS.** Credulitas error est magis quam culpa, & quidem in optimi cuiusque mentem facillime irrepit. **QUINTILIANVS.** Lenocinium facilius in viro, veneficium in femina credas. Idem. Oratio verò, cuius summa virtus est perspicuitas, quam sit vitiosa si egeat interprete? Idem. Consuetudo & exercitatio facilitatem maxime parit. Idem. Consuetudo verò certissima loquendi magistra. Idem. Urbanitas oportuna reficit animos. **SALVSTIVS.** Auaritia fidem, probitatem, cæteraque bonas artes peruertit. Idem. Ambitio multos mortales falsos fieri cogit. **M. CICERO.** 3. Tusc. 29. Præmeditatio futurorum malorum lenit eorum aduentum quæ venientia longè antè videris. 4. Tusc. 44. Impunitas enim peccatorum data videtur eis, qui & ignominiam & infamiam ferunt sine dolore. 3. 10. Iracundia libidinis est pars. Sic enim definitur: Iracundia vlciscendi libido. Orat. 10. Commemoratio autem antiquitatis exemplorumque probatio summa cum delectatione & auctoritatem orationi affert & fidem.

Polysyllabum nomen substantiuum in fine orationis non minus eleganter poni posse. Cap. XXIV.

Multa quoque ex illo dicendi genere orationis quaritur elegantia: ubi substantiuum nomen quod plurimum quam duarum syllabarum est, ponitur in fine orationis. Id cum saepe alia sit, tum maxime si id substantiuum nomen verbi suppositum sit. Ut, Non iniucunda est amicorum consuetudo. Voluptatis finis est tristitia. Hominis eius qui voluptatum illecebris ancillatur exanimalis est turpitudine.

ENNIVS. Tum clypei resonant & ferri stridit acumen.

Idem. Pellitur è medio sapientia: vi geritur res:

Spernitur orator bonus: horridus miles amatur.

NÆVIUS. O pestifera pontica fera trux tollitum loquentia.

PROPERTIVS. Nauita de ventis, de tauris narrat orator, Enumerat miles vulnera, pastor oves.

PLAVTVS. Nescio quam metulosa res sit ire ad indicem. **TERENTIUS.** Nescio quid peccati portat hæc purgatio. Idem. Solus mearum miseriarum est remedium. **PLINIUS** Junior. Recta ingenia debilitat verecundia, peruersa confirmat audacia. **QUINTILIANVS.** Aliquid æquum est, sed prohibitum iure, ut libertas testamentorum. Idem. Fallit voluptas, & minus longa quæ delectant videntur: ut amœnum ac molle iter etiam si est spatij amplioris, minus fatigat quam durum arduumque compendium. Idem. Vulgo dicitur, scelera non habere consilium. Idem. Prodit enim sc, quam libet custodiarum, simulatio. Idem. Arcem memoriæ primus ostendisse dicitur Simonides. Idem. Nihil est tam populare, quam bonitas. Idem. Nihil est ad conciliandum gratius verecundia. Idem. Græcis historicis plerumque poetica similis est licentia. **A. GELLIUS.** Versus est Pacuuij, quem Macedo philosophus vir bonus familiaris meus scribi debere censebat pro foribus omnium temporum. Ego odi homines ignaua opera & philosophica sententia. **VALERIVS** Maximus. Est illa vehementis & constans animi militia, literis pollens, venerabilium doctrinæ sacrorum antistes philosophia. **M. CICERO** de Amic. 20. Est autè amicitia nihil aliud, nisi omnium diuinarum humanarumque rerum cum benevolentia & charitate summa consensio. Idem. Etiam in secundis rebus maxime est vtendum consilio amicorum: ipsique maior quam antea tribuenda auctoritas. 3. Tusc. 8. Furor in sapientem cadere possit, non possit insania. 2. Off. 34. Iustitia sine prudentia multum poterit, sine iustitia nihil valebit prudentia. 1. 20. Iustitiæ primum munus est, ne cui quis noceat, nisi lacessitus iniuria. **Ibid.** 23. Fundamentum iustitiæ est fides, id est dictorum conuentorumque constantia & veritas. **Ibid.** 10. Æquitas lucet ipsa per se: dubitatio autem cogitationem significat iniuriæ. **Ibid.** 33. Summum ius, summa iniuria, factum est triti sermone prouerbium. **Ibid.** 88. Nihil laudabilius, nihil magno & præclaro viro dignius placubilitate & clementia. **Ibid.** 106. Victus cultusque corporis ad vtilitatem referatur & ad vires, non ad voluptatem. **Ibid.** Tales nos esse putamus, ut iure laudemur: ex quo nascuntur innumera peccata. **Ibidem.** 110. Nihil decet inuita, vt aiunt, Minerva obstante, id est, aduersante & repugnante natura. 2. 66. Quid eloquentia laudabilius, & præstabilius, vel admiratione audientium, vel spe indigentium, vel eorum qui defensi sunt gratia? 2. Tusculanarum 3. Effectus eloquentiæ est audientium

tium approbatio. *Parad. 6.* Contentum suis rebus esse maximæ sunt certissimaque diuitiæ. *Ibid.* Illud quidem sic habeto, nisi sanatus sit animus (quod sine philosophia fieri non potest) nullum fore finem miseriarum. 3. *Tusc. 23.* Aegris enim corporibus simillima est animi ægrotudo. 6. *Fa.* Non tam cumulus bonorum iucundus esse potest, quam molesta discessio. 1. *de Finib.* Nisi quæ me forte fugiunt, hæc sunt ferè de animo sententiæ. 2. *de Orat. 333.* Vitanda etiam ingenij ostentationisque suspicio. *Orat. 79.* Sed est eloquentiæ sicut reliquarum rerum fundamentum sapientia.

Substantiuum autem syllabis duabus constans, locum hunc rarenter admodum sibi vendicari. Sentio pater te vocis calui similitudine. Sed quid conspicio: num lactans caluitur ætas? *Plautus.* Ego illum perisse dico cui quidem periit pudor.

M. C I C E R O. Per terrenos actus iter paratur ad cælum.

*Adiectiuum polysyllabum in principio orationis
Canorum esse Cap. XXV.*

Elegantem etiam construes orationem, si in principio orationis adiectiuum quod multas habeat syllabas, posueris: ut, Egregia res est amicitia. Necessaria est ad bene beatæque viuendum scientia. Miseri sunt qui discere nêgligunt.

- ENNIVS. Otioso initio amicus nescit quid velit.
- HORATIVS. Fastidiosa tristis agrimonia.
- MARTIALIS. Innocuos censura potest permittere lusus.
- PROPERTIVS. Inanis medio flumine queris aquam.
- TIBVLLVS. Fœcilia antiqua prænum sibi fecit agrestis
Pocula de facili composuit q̄ luto.
- Autore Suetonio versus illi contra diuum Tyberium facti sunt.
Aurea mutasti Saturni secula Casar.
- Incoluni nam te ferrea semper erunt.
- OVIDIVS. Aurea nunc verè sunt secula, plurimus auro
Venit bonos: auro conciliatur amor.
- TERENTIIVS. Hilarem hunc sumamus diem.

PLI. Luxuriosa pabula pinguis soli semper indicium habet.
AVIDIIVS. Cassius. Misera Republica quæ istos digitiarum cupidos & diuites patitur. QVINTILIANVS. Superuacuo foret in studiis longior labor, si nihil liceret melius inuenire præteritis. *Idem.* Superuacua cum tædio dicuntur: necessaria cum periculo subtrahuntur. *Idem.* Veteribus Romanis summum luxuriæ crimen. *Idem.* Imperitis placere aliquando quæ vitiosa sunt, scio. S I S E N N A. Egregias & longè præstantes ac metuendas aduersariorum opes esse. SALLVSTIVS. Sapientes pacis causa bellum gerunt, laborem spe orij sustentant. MARCVS Cicero. 1. *de Leg. 32.* Miseri qui sunt inglorij. *de Senec. 29.* Libidinosæ etenim & intemperata adolescentia effectum corpus tradit senectuti. *ibid. 44.* Diuinus enim Plato escam malorum voluptatem appellat, quod ea videlicet homines capiuntur ut hamo pisces. 1. *Tusc. 88.* Sapientis est carere patria, duri non desiderare.

*Canoram esse collocationem adiectiuum syllabas multas
habentis, si in fine orationis collocetur.
Cap. XXVI.*

Adiectiuum multis syllabis constans, si in fine orationis collocaueris: orationem efficies canoram. Ut, Amicum bonum inuenire res est difficilis. Nominis tui gloria futura est perpetua. Literarum scientia est ad bene beatæque viuendum necessaria.

- ENNIVS. Oua parire soles genus pennis condecoratum.
Parire in coniugatione quarta ex veterum more dictum est.
- AFRANIVS. Equidem nunc respui, postquam pectus lætitia est onustum.
- C. MECOENAS. Nectumulum curo: sepelit natura relictos.
- CATVLLVS. Ausilena, viro contentum viuere solo, Nuptarum laus est, laudibus eximis.
- PROPERTIVS. Vnicuique dedit vitium natura creato.
- PLAVTVS. Non possunt omnes olere vnguenta exotica.
- PLINIIVS. Tonitrua matutina ventum significant: imbrem, meridiana. *Idem.* Quum ætate pascas, in orientem specta ante meridiem, post meridiem in occidentem. QVINTILIANVS. Nihil enim facile persuadetur inuitis. *Idem.* Quod libris dedicatur, & in exemplum editur, tersum ac limatum, & ad legem ac regulam compositum esse oportere: quia venit in manus doctorum, & iudices artis habet artifices. MARCELLVS. Tanquam licentia crudelitati indulta. M. VARRO. Putas eos nunc citius thecas Attellanas, quam id extrichathuros. M. C I C E R O. 1. *Offic. 55.* Omnium societatum nulla præstantior est, nulla firmitior, quam quum boni viri moribus similes sunt familiaritate coniuncti. 4. *Tusc. 21.* Indigentia libido est inexplebilis. *Ibid. 52.* Fortitudo est animi affectio legi summæ in perpetendis rebus obtemperans. 1. 118. Nihil in malis ducamus, quod sit vel à diis immortalibus, vel à natura parente omnium constitutum. 2. A. 119. Neque enim turpis mors forti viro potest accidere, neque immatura consulari, nec

miseri sapienti. *ibid. 1.* Nemo illorum mihi fuit inimicus voluntarius. 1. *Offic. 30.* Difficilis est cura rerum alienarum. *ibidem.* Bene præcipiunt, qui vetant quicquam agere, quod dubites, æquum sit, an iniquum. 2. 71. Fundamentum perpetuæ commendationis & famæ est iustitia: sine qua nihil potest esse laudabile. *Ibid.* Solæ faciunt virtutes beatum. *Ibid.* Nec verò vlla vis imperij tanta est, quæ premente metu possit esse diuturna. *ibid. 145.* Ius profitentur etiam qui nesciunt, eloquentiam autem illi ipsi qui consecuti sunt, tamen se valere dissimulant, propterea quod prudentia hominibus grata est, lingua suspecta.

Collocanda esse in principio orationis vocabula in dus, in da, aut in dum, quæ necessitatem quandam significant. Cap. XXVII.

Omittendum illud non putauimus: ut vocabulum in dus, in da, aut dum exiens, in orationis principio locatum sonoram multum reddat orationem: ut, Quærendus amicus est, qui tibi non sit moribus dissimilis. Discendum tibi est, quo viuas felicior. Seruanda pecunia est, quæ, si fortasse ægrotes, pro amico vtare.

PLAVTVS. Faciundum id nobis quod parentes imperant.

QVINTILIANVS. Studendum semper & vbiq̄. *idem.* Credendum doctissimis hominibus, qui vnicum aduersorum solatium literas putauerunt. *Idem.* Vtendum planè sermone vt numo cui publica forma est. *Idem.* Carendum non solùm crimine turpitudinis, verum etiam suspitione. M. C I C E R O. 1. *Offic. 42.* Videndum est primùm, ne obstit benignitas & iis quibus benignè videbitur fieri & cæteris. *ibidem.* Videndum est, vt ea liberalitate vtamur, quæ profit amicis, nemini noccat. *ibid. 80.* Expetenda quidem magis decernendi ratio, quam decertandi fortitudo. *ibidem. 89.* Optandum est vt ij qui præfunt Reipub. legum similes sint, quæ ad puniendum non iracundia, sed æquitate ducuntur. *ibid. 91.* Cauendum est ne assentatoribus patefaciamus aures, nec adulari nos sinamus. 2. 64. Habenda autem est ratio rei familiaris, quam quidem delabi sinere flagitiosum est. *ibid. 77.* Vitanda tamen est suspicio auaritiæ. *ibid. 68.* Vtendum etiam est exculpatione aduersus eos, quos inuitus offendas, quacumque possis. 3. 61. Tollendum est igitur in rebus contrahendis omne mendacium. 1. 79. Exercendum tamen corpus & ita efficiendum est, vt obedire consilio rationique possit in exequendis negotiis, & in labore tolerando. *ibid. 220.* Parcendum est maximè charitati hominum, ne temerè in eos dicas qui diliguntur, aut qui in calamitate sunt. Hæc igitur adhibenda est primùm in iocando moderatio.

*Huiusmodi vocabula necessitatem significantia, etiam
in fine orationis esse collocanda.
Cap. XXVIII.*

Hvic præceptioni illam putauimus subscribendam: vt vocabula hæc necessitatem significantia, de quibus dicimus, in fine quoque orationis non minùs eleganter collocari possint: vt, Leuia amicorum vitia putamus esse toleranda. Est etiam honestas vitæ retinenda. Viaticum ad senectutem est quærendum.

QVINTILIANVS. Vt medici ab alienata morbis membra præcidunt: ita turpes ac perniciosos, etiam si nobis sanguine cohareant, amputandos. *idem.* Et toga & calceus & capillus tam nimia cura, quam negligentia sunt reprehendenda. SALLVSTIVS. Firmanda igitur sunt & concordia bona, & discordia mala expellenda. M. C I C E R O. 1. *Offic. 35.* Mea quidem sententia, paci quæ nihil habitura sit insidiarum, semper est consulendum. *ibid.* Meminerimus autem & aduersus infimos iustitiam esse seruandam. *ibid. 63.* Scientia quæ remota est à iustitia, calliditas potius quam sapientia est appellanda. *ibid. 81.* Mors est seruituti turpitudinique anteposenda. *ibid. 139.* Ornanda est dignitas domo, non ex domo dignitas tota quærenda. *ibid. 150.* Mercatura si tenuis est, sordida putanda est, sin magna & copiosa, multa vndique apportans, multisque sine vanitate impertiens, non est admodum vituperanda. 1. *Tusc. 10.* Tibi ipsi pro te erit maxima corona causa dicenda. *Ibidem.* ipsam quidem gloriam per se nunquam pataui expetendam.

De gerundiis idem sentias. M. C I C E R O. Breue tempus ætatis satis longum ad bene honesteque viuendum.

*Comparatiuum in principio orationis poni non
instituto. Cap. XXIX.*

Orationem construes orationem, quam quæ à vulgo solita sit construi, se comparatiuum in principio composueris: ut, Maius bonum amicitia est, quam vt à tyranno cognosci possit. Honestior quæstus ex literarum professione, quam ex vlla alia arte. Miserior vita regum est quam agricolarum.

PROPERTI

PROPERTIVS. Nam melius duo defendunt retinacula nauem,
Tutius & geminis anxia mater alit.

QVINTILIANVS. Decentior equus, cuius astricta sunt ilia,
si idem velocior. A VL. Gell. Melius posse fieri nihil cenſeas. V AL.
Maximus. Frequentior apud eos pulvis vſus quam panis eſſet. M.
CICERO 4. Tuſcul. 81. Citiusque repentinus oculorum tumor
ſanatur, quam diuturna lippitudo depellitur. pro Clu. Promptiores
eſſe debemus ad noſtra pericula, quam ad communia. 2. Offic. 61.
Propenſior benignitas eſſe debet in calamitoſos, niſi forte erunt
digni calamitate. ibid. 24. Acriores autem morſus ſunt intermiſſæ
libertatis quam retentæ. ibid. Facilius enim ad ea quæ viſa, quam
ad illa quæ audita ſunt, mentis oculi feruntur.

Quod comparatiuum in orationis fine poſitum multam
habeat elegantiam. Cap. XXX.

Illud quoque obſeruari ab oratoribus ſolet: vt comparatiuum in ora-
tionis fine ponant vſtatius: vt, Amicitia nihil hic inueniri poteſt
felicius. Dulcedo loquendi tecum me compulſit, vt epistolam ſcri-
berem aliquantò longiorem. Literarum ſcientia nobilitatem ge-
neris facit clariorem.

HORATIVS. Ætas parentum peior auis tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitioſiorem.

PLAVTVS. Iſtic eſt theſaurus ſtultis in lingua ſitus, vt quaſtui
habeant loqui melioribus.
Idem. Vbi ad paupertatem immigrat infamia, grauior paupertas
eſt, ſides ſubmoſtior.

TERENTIUS. Natura verò nihil hominibus breuitate vitæ
præſtitit melius. QVINTILIANVS. Virtus quid ſit, aduerſa ei
malitia detegit: & æquitas ſit ex iniqui contemplatione mani-
feſtior: & plurima contrariis probantur. LABEO. Morbus eſt ha-
bitus cuiuſque corporis contra naturam: qui vſum eius facit dete-
rioriorem. M. CICERO 5. Tuſc. 97. Nihil viſum eſt illo pane iucun-
dus. 3. de Orat. 53. Scientiæ ſuauitas qua nihil eſt hominibus iucun-
dus. 13. Fam. 19. Nihil eſt familiaritate noſtra coniunctius. 2.
Offic. 68. A quo expeditior & celerior remuneratio fortè videtur,
in eum ferè eſt voluntas noſtra propenſior. 1. 2. Orationem autem
Latinam efficiens profectò legendis noſtris pleniorem. ibidem
151. Rerum omnium ex quibus aliquid experitur, nihil eſt agri-
cultura melius, nihil vberius, nihil dulcius, nihil homine libero
dignius. de Sen. 57. Agro bene culto nihil poteſt eſſe nec vberius,
nec ſpecie ornatius. 1. de Nat. 121. Nihil eſt enim beneficentia
præſtantius. 1. Offic. 32. Contra officium eſt maius damnum ante-
poni minori. 4. Tuſc. 20. Iactatio eſt voluptas geſtians, & ſe efferens
inſolentiùs. 3. 30. Non eſt dubium, quin omnia quæ mala puten-
tur, ſint improuiſa grauiora. ibid. 40. & 45. Videntur omnia repen-
tina grauiora. 2. Tuſcul. Conſuetudo laborum perfeſſionem do-
lorum efficiet faciliorem. 5. 97. Nec eſuriens Ptolemæus ederat:
cui quum peragranti Ægyptum comitibus non conſecutus, ciba-
rius in caſa panis datus eſſet: nihil viſum eſt illo pane iucundus.

Quod ſuperlatiuum in fronte orationis poſitum canorum
ſit. Cap. XXXI.

ſpectatiſſima fuerit oculis, auribusque gratiſſima oratio ea cuius in
fronte ſuperlatiuum, ſiue nomen ſit, ſiue aduerbium, poſitum ſit: vt,
Optima in hominum rebus amicitia eſt. Vtiliſſima res eſt arrium
bonarum ſcientia: qua diuinus ipſe animus ſiat diuinior. Optima
nunc eſſet ſerentitas: vt vitæ matureſcerent.

PROPERTIVS. Maxima de nihilo naſcitur hiſtoria.

PLINIUS. Pernicioſiſſimum autem, & in omni vitæ quidem
quod nimium, præcipue tamen corpori, minuique quod gra-
uat quolibet modo vtilius. QVINTILIANVS. Optimus
quiſque præceptor frequentia gaudet: ac maiore ſe theatro di-
gnum putat. Idem. Prima virtus eſt vitio carere. Idem. Optima
eſt emendatio verecundiæ fiducia. Idem. Tutiffimum ergo præ-
nitentiæ conſeſſio & ſatiſfactio culpæ. Idem. Plurimum dicit ora-
tori conferre Theophrastus lectionem poetarum: multique eius
iudicium ſequuntur. Idem. Maxime neceſſaria eſt Oratori memo-
ria, & ea præcipue firmatur atque alitur exercitatione. Idem.
Turpiſſimum eſt non eodem ordine exequi, quo quidque pro-
poſueris. M. CICERO. 1. Offic. 121. Optima hæreditas à patribus
traditur liberis, omnique patrimonio præſtantior gloria virtutis
rerumque geſtarum. Cui dedecori eſſe nefas & vitium iudican-
dum eſt. de Repub. lib. 4. lex Nonio. Optimum autem & in pri-
uatis familis & in republica veſtigial duco eſſe parſimoniam. Ibidem.
Plurima beneficia continet patria, & eſt antiquior parens: quam
ſi quis, vt aiunt, curauerit: maior ei profectò quam parenti de-
betur gratia. 13. Fa. 44. Gratiſſimum mihi ſeceris, ſi intellexero
hanc commendationem magnum apud te pondus habuiſſe. 1. Offic.
26. Maxime autem adducuntur plerique, vt eos iuſtitia capiat
obliuio, quum in imperiorum, bonorum, gloriæque cupiditatem
inciderint.

Superlatiuo in fine orationis collocato orationem fieri
elegantiorem. Cap. XXXII.

EST etiam Oratoribus id vſtatiffimum, vt in fine orationis collocent
ſuperlatiuum: vt, Amicitia qua te proſequor eſt maxima. Qua
me complectaris beneuolentia, literæ tuæ teſtantur ampliſſimè.
Omnes te laudant plurimum.

PLAVTVS. Flamma fumo eſt proxima.

Idem. Bene conſulzum ſubripitur ſapiſſimè.

Idem. Suſpicionem impleuit me indigniſſimè.

Idem. Boni mores dum agrotant, interim mores mali, quaſi herba ir-
rigua ſuccreuerunt vberimè.

TERENTIUS. O capitulum lepidiſſimum.

PLINIUS iunior. Quid enim tam circumciſum, tam bre-
ue, quam hominis vita longiſſima. Idem de auunculo. Soleo ride-
re, quum me quidam ſtudioſum vocant qui ſi comparer illi, ſum
deſidioſiſſimus. PLINIUS. Amygdala & pirus in ſeneſta fertiliſ-
ſimæ: vt glandiferæ & quoddam genus ficorum. QVINTILIA-
NVS. Vertex eſt contorta in ſe aqua, vel quidquid aliud ſimiliter
vertitur. Inde propter flexum capillorum pars eſt ſumma capitis:
& ex hac, quod eſt in montibus eminentiſſimum. M. VARRO.
Non eos optime vixiſſe qui diutiſſimè vixerunt, ſed qui mode-
ſtiſſimè. S ALLVSTIVS. Iugurtha hominum quos terra ſuſtinet
ſceleratiſſimus. M. CICERO. 16. Fa. 21. Cratippo me ſcito non
vt diſcipulum, ſed vt filium eſſe coniunctiſſimum. pro Deiot. Hæc
vobis leuiora videntur, quæ ſunt grauiſſima. Vide, GRAVIUS.
Ibid. Profectò ita eſt, vt id habendum ſit antiquiſſimum, & deo
proximum, quod ſit optimum.

Quod vox, omnis, in orationis principio non lepidè parum
collocetur. Cap. XXXIII.

Omibus ferme Oratoribus id non parum vſu frequentatum eſt,
vt vox omnis in orationis fronte collocetur: vt, Omnibus rebus
præponenda amicitia eſt. Omnium rerum, niſi diſcendi, ſatietas
eſt. Omnibus odioſa eſt perſidia.

ENNIUS. Omnes mortales victores cordibus viuus,

Latantes vino curatos ſopnus repente,

In campo paſſim molliſſimum perculit acris.

LVCILIVS. Omnia viſcatis manibus leget.

LVCRETIVS. Omnia enim ſtolidi magis admirantur amantiſſimi,

Inuerſis qua ſub verbis latitantia cernunt.

PROPERTIVS. Omnis amor magnus, ſed aperto in cõiuge maior.

Idem. Omnes humanos ſanat medicina dolores.

Idem. Omnia non pariter rerum ſunt omnibus apta,

Fama nec ex aquo ducitur illa iugo.

Idem. Omnia Romana cedent miracula terra,

Natura hic poſuit, quicquid in orbe fuit.

TERENTIUS. Omnis res eſt iam in vado.

Idem. Omnes quibus res ſunt minus ſecunda, magis ſunt, neſcio quo
modo, ſuſpicioſi.

PLINIUS. Omnia animalia à dextris partibus incedunt, ſini-
ſtris incubant. QVINTILIANVS. Omnis vitæ ratio ſic con-
ſtat, vt quæ probamus in aliis, facere ipſi velimus. VALERIUS
Maximus. Omnia nimirum habet, qui nihil concupiſcit. M. CA-
TIO apud Saluſtium. Omnia virtutis præmia ambitio poſſidet. C.
CÆSAR apud eundem. Omnes homines, patres conſcripi, qui de
rebus dubiis conſultant, ab odio, amicitia, ira atque miſericordia
vacuos eſſe decet. S ALLVSTIVS. Omnes quibus ſeneſcō cor-
pore animus militaris erat. Idem. Omnes homines qui ſtudent ſe-
ſe præſtare cæteris animantibus, ſumma ope niti decet, ne vitam
ſilento tranſeant, veluti pecora, quæ natura prona atque ventri
obediencia ſinit. C. GRACCH. Omnes nos qui verba facimus,
aliquid petimus. M. CICERO 5. de Fin. 58. Omnium enim re-
rum principia parua ſunt. 3. de Leg. Omnes antiquæ gètes regibus
quondam paruerunt. 2. de Finibus 33. Omne animal ſimul ac or-
tum eſt, & ſeipſum, & omnes ſuas partes diligit. 1. Offic. 88. Omnis
autem & animaduerſio & caſtigatio contumelia vacare debet. 2.
Tuſc. 62. Omninoque omnes clari & nobilitati labores contem-
nendo ſunt etiam tolerabiles. 1. Acad. 37. Omnium autem per-
turbationum fontem eſſe dicunt intemperantiam, quæ eſt à tota
mente, etiam à recta ratione defectio. de Sen. 72. Omnis conglu-
tinatio recens, ægrè inueterata facile diuellitur. Ibidem. 76. Omni-
nò, vt mihi quidem videtur, rerum omnium ſatietas vitæ facit ſa-
tietatem. 2. Fam. 12. Omnis enim peregrinatio, quod ego ab ado-
leſcentia iudicauis, obſcura & ſordida eſt iis, quorum induſtria
Roma poteſt eſſe illuſtris.

De eadem voce, quod in fine orationis non minus elegan-
ter collocari poſſit. Cap. XXXIV.

Illud quoque nihil minus obuium eſt omnibus, vt vox omnis in fine
orationis ponatur: vt, Amicitiam fortunis antepono omnibus.
Negoti

Negotium suum quam alienum conficere malunt omnes. Literarum semel perceptarum dulcedo voluptatem exuperat omnem.

TERENTIUS. Ita plerique ingenio sumus omnes. Nostris nos in et pœnter.

PLAUTUS. Apolactizo inimicos omnes. Apolactizo gratum vocabulum, idem quod contemno significat.

Idem. Qui deliquit supplex est vltro omnibus.

Idem. Mare quidem commune certo est omnibus.

TERENTIUS. At se scire. Is solus nescit omnia.

Idem. Iam tum erat suspitio dolo malo hac fieri omnia.

Idem. Abi, praecurre, vt sint domi parata omnia.

M. CICERO. Facillimum autem in ea Repub. esse posse concordiam, in qua idem conducatur omnibus. i. de Or. 1. 57. Subeundus est vsus omnium. 5. de Finib. 5. Somnum denique nobis, nisi quietem corporis & medicinam quandam laboris afferret, contra naturam putarem datum. Aufert enim sensus, actionemque tollit omnem. pro S. R. 5. Non electus vnus, qui maximo ingenio, sed relictus ex omnibus, qui minimo periculo possem dicere.

Quod vocabula nemo, nullus, nihil, aliaque si qua vlla sunt negatiua, in orationis principio ponantur.

Caput XXXV.

Nemo est amœni in dicendo ingenij, cuius in memorijs vocabula nemo, nullus, nihil, aliaue si qua negatiua sunt, in orationis fronte non collocentur: vt, Nemo contemnit eos, à quibus diligi se non ignorat. Nulla cum otio literato voluptas conferenda est. Nihil est auaritia reipublicæ perniciosius.

ENNIVS. Nemo me lacrymis decoret, nec funera fletu.

Faxit. Cur? voluto viuis, per ora virum.

Idem. Nulla sancta societas nec fides regni est.

HORATIUS. Nunquam re fallant animi sub vulpe latentes.

Idem. Nemo aded ferus est, vt non mitescere possit.

CATULLVS. Nulla in tam magno corpore mica salis.

Idem. Nemo aded vt noceat barbarus esse volet.

TERENTIUS. Nemo satis pro merito gratiam regi refert.

Idem. Nulla mihi res posthac potest iam interuenire tanta, qua mihi agritudinem afferat.

CN. PLANCIVS. Nihil autem serò aut exiguè à patria ciui tributum potest videri. C. MARIVS. Nunquam enim honestam mortem fugiendam, sæpe etiam appetendam putavi. QVINR. Nihil est odiosius affectatione. Idem. Nihil potest placere, quod non decet. Idem. Nemo tamen reperitur, qui sit studio nihil consecutus. Idem. Nemo sic in maioribus eminet, vt eum minora deficient. CICERO. Offic. 56. Nihil autem amabilius nec copulatius, quam morum similitudo bonorum. i. Tuscul. 30. Nulla gens tam fera, nemo omnium tam sit immanis, cuius mentem non imbuerit deorum opinio. ibid. Nihil enim liberale, quod non idem iustum. ibid. Nihil enim honestum esse potest, quod iustitia vacat. 2. Offic. 39. Nullis prædijs septi, multis afficiuntur iniurijs. ibid. 77. Nullum igitur vitium est terrius, vt eò vnde egressa est referat se oratio, quam auaritia, præsertim in principibus & Republicam gubernantibus. ibid. Nulla autem re conciliare facilius benevolentiam multitudinis possunt ij, qui Reip. præfunt, quam abstinentia & continentia. i. Tus. Nescire autem quid antea quam natus sit acciderit, id est, semper esse puerum.

Quod eadem vocabula in fine orationis nonnunquam haud illepidè posita sunt. Cap. XXXVI.

ORationem quoque illa re venustari dubitare ex doctis arbitror, neminem, vt vocabula, qua superiore diximus præceptione, in orationis fine ponantur: vt, Amicitia fidem qui bonus sit, fallat nemo.

Virtuti diuitias, qui sana mente sit, postponat nullus.

Qua tibi vitia sunt attendis nunquam.

HORATIUS. Naturam mutare pecunia nescit.

PLAVTVS. Nemini misereri certum est, quoniam mei miseret nemo. M. CICERO. Ego habeo cui plus quam tibi debeam neminem. i. Tuscul. Nec me pudet, vt istos, fateri nescire quod nesciam. ibid. Que igitur ea cupiditas eius legis ferenda, qua turpitudinem summam habeat, gratiam nullam. ibid. Qui mihi non assentiretur inueni neminem. i. Fam. ep. 10. Illò si veneris, tanquam Vlyses, cognosces tuorij nemine. Idem. De quo tibi homine hoc spondeo more Romano, quomodo homines non ineptè loquuntur, probiorem hominem, meliorem virum, prudentiorem esse neminem.

Verbum modi finiti, quod multis syllabis constat, in orationis principio non ineleganter poni.

Caput XXXVII.

IGNorat nemo verbum in partibus orationis tenere principatum. Nam sine verbo persici oratio non possit, sine alijs possit. Ideoque licet alie orationis partes verbi nomine dicantur: hac tamen per excellentiam quandam (vt Quintilianus ait) verbum appellata est. Quoniam igitur

sine verbo intelligi non potest oratio, idè in cõspicuo loco verbum ipsum ponendum est. Quocirca in orationis principio non ineptè collocatum sit si multis constat syllabis, & si modi sit finiti. Quod Poeta quam Oratores obseruant diligentius: vt, Cognoscimus amicitia nihil esse dulcius. Credimus literarum studio ægritudines multas ex animo depelli. Animaduertimus etate hac, vt distillimus quisque est, ita cum literis fieri inimicissimum.

ENNIVS. Refugiat timido sanguen atque exalbescat metu.

Sanguen, præscè.

Idem. Aspice, o ciues, senis Ennij imaginis vnam.

Hic vestrum pinxit maxima facta patrum.

Vestrum itidem præscè, pro vestrorum, vel Græco more dictum est.

LVCILLIVS. Animoz, agrotat. Vidimus corpore hunc signum dare.

HORATIUS. Narratur & præsci Catonis

Sape mero caruisse virtus.

PROPERTIVS. Discite venturam iam nunc sentire senectam.

Idem. Teritur rubigine mucro Ferreus, & paruo sape liquore flect.

Idem. Panditur ad nullas ianna nigra preces.

M. CICERO. Solet in mentem venire illius temporis quo maximè fuimus vnà. 15. Fam. 16. Postulabamusque ex qua hæresi vi hominibus armatis deiectus sis, in eam restituare. i. Off. Experuntur autem diuitiæ tum ad vsus vitæ necessarios, tum ad perfrundas voluptates. ibid. Delectant enim magnifici apparatus, vitæque cultus cum elegantia & copia. ibid. Declarauit id modò temeritas C. Cæsaris, qui omnia iura diuina & humana peruerit, propter eum quem sibi ipse opinionis errore finxerat principatum.

Huiusmodi verbum finiti modi multis factum syllabis in fine orationis poni sapius. Cap. XXXVIII.

SEd quum verbum in fine orationis ponitur, tum id quod prædictum est ad memoriam quasi reuocatur. Idèd sit, vt huiusmodi verbum non indefinitum syllabis multis compositum sapius in fine orationis ponatur: vt, Amicitia vim non parum admior. Rerum multatam scientia hominis vitam probè instituit. Caduca incertaque fortunæ dona putantur. Cilices ieiunijs gaudent, Græci offenduntur.

PROPERTIVS. Nec citò desisto, nec temerè incipio.

PLINIVS iunior de auunculo. Perire omne tēpus dicebat quod studiis non impertiretur. Idem. Multi famam, conscientiam pauci verentur. SVETONIVS. Placet semel de rota re aliquod constitui, ne semper inter spem & metum fluctuemus. Idem. Diuus Augustus vsus est calciamentis altiussculis, vt procerior quam erat videretur. Idem. Diuus Claudius coniuæ qui pridie scyphum aureum surripuisse existimabatur, reuocato in diem tertium, calicem fictilem apposuit. Apud QVINR. Peregrinus qui muru ascenderit, morte multetur. Idem. Bonos nunquam honestus sermo deficiet. Idem. Non de his loquor, quibus pars vitæ in oleo, pars in vino, consumitur: qui corporis cura mentem obruerunt. Idem. Alcaeus in parte operis aureo plectro merito donatur: quia tyrannos insectatur. Idem. Vertere Græca in Latinum nostri Oratores optimum iudicabant. Idem. Cogitatio quoties intermissus est somnus, ipsis noctis tenebris adiuuatur. Idem. Ciceroni dormire interim Demosthenes, Horatio etiam Homerus ipse videatur. Summi enim sunt homines tamen. Idem. Imperiti dum librariorum infcitiam insectari volunt, suam confitentur. Idem. Verbo sensum cludere, multò (si compositio patiatur) optimum est. In verbis enim sermonis vis inest. VAL. Maximus. Sincera fidei amici præcipue aduersis rebus cognoscuntur. M. VARRO. Lex neque innocenti propter similitudinem obstrigillat, neque nocenti propter amicitiam ignoscit. Obstrigillat, id est, obstat, præscè. C. MARIVS. apud Salustium. Mihi noua nobilitas est: quam certè peperisse melius est quam acceptam corrupisse. Infinitum enim verbum hic etiam collocari posse intelligimus: sed rarius est. SALLVSTIVS. Profectò fortuna in omni re dominatur. Idem. Fortuna simul cum moribus immutatur. Idem. Viuos interdum fortuna, sæpe inuidia fatigat. M. CICERO. Ego vos hortari tantum possum, vt amicitiam omnibus rebus humanis anteponatis. i. Offic. 18. Omnes trahimur & ducimur ad cognitionis scientiaque cupiditatem, in qua excellere pulchrum putamus, labi & errare, nescire & decipi, & malum & turpe ducimus. in Pis. Ea est enim iucunda laus, qua ab ijs proficiscitur, qui ipsi in laude vixerunt. in Sal. 3. Non enim procacitate lingua vitæ sordes eluuntur. 16. Fam. 8. Vix in ijs rectis & oppidis frigus infirma valetudine vitatur. ibid. Nihil enim molestum, quod non desideres. ibid. Imitatio virtutis æmulatio dicitur. de Senec. Pares cum paribus, veteri proverbio, facillimè congregantur. i. Offic. 118. Plerumque parentum præceptis imbuti ad eorum consuetudinem moremque deducimur. ibid. Fir nescio quomodo, vt magis in alijs cernamus, quam in nobismetipsis, si quid delinquitur.

Esse videatur, quum vsitate à M. Tullio in orationis calca ponatur. Cap. XXXIX.

QVamuis dicendi genus frequens nimium aurium voluptate indignum esse videatur, M. tamen Ciceroni illud placuisse aded

certum est, ut in orationis calce non infrequenter dixerit, esse videatur: aded ut nosse se quosdam dicat Quintilianus, qui se pulchre expressisse illud huius celestis in dicendo viri M. Tullij sibi viderentur, si in clausula posuissent, esse videatur. A qua orationis clausula Quintilianus ipse non abstinnit. Eius verba sunt.

Si qua in his ars est dicentium, ea prima est, ne ars esse videatur. Itemque. Nos porro querimus, quando iis quæ rhetoricè præcipit percipiendis puer maturus esse videatur. M. CICERO. Auribus multa percipimus, quæ etsi nos vocibus delectant, tamen ita sunt varia sæpe, ut id quod proximum audias, iucundissimum esse videatur. 3. de Orat. 28. Sulpitius autem fortissimo quodam animi impetu, plenissima & maxima voce, summa contentione corporis & dignitate motus, verborum quoque ea gravitate & copia est, ut vnus ad dicendum instructissimus à natura esse videatur. Ibidem. 78. Nosque ipsi tam exigua disputatione hesterni & hodierni diei totum oratoris munus explicemus, dum modo illa res tanta sit, ut omnibus Philosophorum libris, quod nemo Oratorum istorum vnquam attigit, comprehensa esse videatur. 2. 233. Quare Cæsar ego quoque hoc à te peto, ut si tibi videretur, dispuces de hoc toto locandi genere quid sentias, ne qua fortè dicendi pars, quoniam ita voluisti, in hoc tali cœtu atque in tam accurato sermone præterita esse videatur. Idem. Ac licet non ad singulas res respondentem de vniuerso genere sic dicere, ut etiam singulis satis responsum esse videatur. 15. Fam. 6. Quæ etiam, si parum iusta tibi visa est, hanc tamen habet rationem, ut non nisi concupiscendus honos, sed tamen, si deferatur à Senatu, minimè aspernandus esse videatur. 4. 4. Quia tanta perturbatio & confusio est rerum, ita percussa & prostrata fœdissimo bello iacent omnia, ut is cuique locus vbi ipse sit, miserimus esse videatur. Idem. Sed ij tamen Rempub. casus secuti sunt, ut mihi non erepta L. Craiso à diis immortalibus vita, sed donata mors esse videatur. 3. de Orat. 10. Neque verò non longè ab eo C. Iulij caput hospitis Hetrufci scelere proditum cum L. Iulij fratris capite iacuit, ut ille qui hæc non vidit, & vixisse cum Republica pariter, & cum illa simul extinctus esse videatur. Ex eodem propè dicendi genere illud eiusdem est. Ibid. 30. Antonium labor & cura torquet, verentem ne si paulò obsoletior fuerit oratio, non digna silentio & expectatione fuisse videatur. Esse videantur in numero multitudinis, idem quoque Cicero dicit frequenter: ut, 2. de Orat. 184. Genere quodam sententiarum, & genere verborum, adhibita etiam actione leni, facilitateque significandi, efficitur ut probi, & bene morati, & boni esse videantur. Ibidem. Iure autem omnia defenduntur, quæ sunt eius generis, ut aut oportuerit, aut licuerit, aut necesse fuerit, aut imprudentia aut calu facta esse videantur. Idem. Re distinguantur, verbis confusa esse videantur.

Quod verbum, Sum, ponatur eleganter in principio orationis. Cap. XL.

ESSE hoc eloquentia rudibus fortasse alienum videtur, quod, quum placeat nobis orationem eam canoram esse, cuius finis est principium erunt vocabula polysyllaba: nunc verò dicamus verbum, Sum, in orationis principio, & mox dicturi sumus in fine orationis collocari non ineleganter. Sed alienum propter eam videri non debeat: quod verbum ipsum substantiuum appellatum sit, quia verbis omnibus subicit: ideoque in hoc conspicio collocandum est. Ideoq; præcipimus id sine monosyllabum, siue dissyllabum, siue polysyllabum, in orationis principio non inuitatè collocari: ut, Est arcum humana societatis vinculum amicitia. Euenere quondam literati homines honoratiores. Erit mihi perpetua beneficij abs te accepti memoria.

PROPERT. Sunt apud infernos tot millia formosarum.

TERENT. Est genus hominum, qui esse primos se omnium rerum volunt, nec sunt.

PLINIUS Iunior. Est enim ita comparatum, ut antiquiora beneficia subuertas, nisi illa posterioribus cumules. QUINTILIANVS. Est enim naturalis fauor pro laborantibus. Idem. Fuit penè ridiculum, malle sermonem quo locuti sunt homines, quam quo loquantur. Idem. Sunt quædam non laudabilia natura, sed iure concessa. Idem. Est res animi iacentis, & mollis supra modum frontis, fallitque plerunque, quod probitas vocatur, imbecillitas. M. CICERO 3. Tuscul. Est profecto animi medicina Philosophia. Ibid. Est autem impudens luctus mœrore se conficientis. 4. Tuscul. 26. Est autem auaritia opinio vehemens de pecunia, quasi valde expetenda sit, inhærens & penitus insita. Idem. Fuit ista quondam in hac Repub. virtus, ut viri fortes acrioribus supplicij ciuem perniciosum quam acerbissimum hostem coërcerent. 1. Offic. 43. Sunt autem multi equidem cupidi splendoris & gloriæ, qui eripiunt ab alijs, quod alijs largiantur. 3. de Or. 38. Est autem vitium quod nonnulli de industria consecantur. Ibid. Sunt enim certa vitia, quæ nemo est quin effugere cupiat, mollis vox aut muliebris, aut quasi extra modum absona aut absurda. Ibid. 36. Sunt enim illi veteres, qui ornare nondum poterant ea quæ dicebant, omnes propè præclare locuti: quorum sermone assuefacti qui erunt, ne cupientes quidem poterunt loqui nisi Latine. 1. 200. Est enim sine dubio domus iurifconsulti, totius oraculum ciuitatis. Ibid. 188. Sit

ergo in iure ciuili finis hic, legitima atque vîtatæ in rebus causisque ciuium æqualitatis conseruatio.

Quod verbum, Sum, ponatur eleganter in fine orationis, si præcedat comparatiuum aut superlatiuum.

Caput XL I.

Is qui in dicendo accuratior est, illud vîtatissimum est, ut verbum Sum, in fine orationis ponatur: si sine vîlo medio comparatiuum hil iucundius est. Artium bonarum profectio reliquis honestior est. Tyranni vita omnino miserima est.

PLINIUS. Beta Hortensiorum leuissima est. CORN. Celsus. Aqua omnium imbecillissima est. QUINT. Hæc ipsa magis pertinaciter hærent, quam deteriora sunt. Idem. Senibus auctoritas maior est: quod plura nosse & vidisse creduntur. A. GEL. Omnium quæ monstra dicuntur, monstruosissimum esse. M. CIC. 1. Tuscul. 64. Nullum theatrum virtuti conscientia maius est. de Senec. Conscientia bene actæ vitæ multorumque benefactorum recordario, iucundissima est.

Post comparatiuum aut superlatiuum in fronte orationis possum verbum, Sum, poni non ineleganter.

Caput XL II.

Vîtatius est etiam hoc dicendi genus, ut post comparatiuum aut superlatiuum in orationis principio possum verbum, Sum, collocetur. Vt, Arctior est inter paucos amicitia. Solidior est virtutis quam terum aliarum possessio. Difficillimum est id facere, quod omnium iudicio comprobetur. Melius esse Aristippus dicebat mendicum euadere quam imperitum.

PLINIUS. Validiora esse corpora, quæ frumentato pane aluntur. QUINT. Patientior est laboris natura pueris quam iuuenibus. Idem. Difficillima est grauisissimi cuiusque sceleris fides. M. CICERO. 1. Off. 87. Miserima est omnino ambitio, honorumque contentio. 2. de Or. 186. Facilius est currentem, ut aiunt, incitare, quam commouere languentem.

Verbo, Sum, in fine orationis locum aptum esse, si nomen substantiuum præponatur. Cap. XL III.

Multa etiam quaesita orationi tum elegantia est, quæ ante verbum Sum, in fine orationis possum nomen substantiuum præpositum est. Id autem sit sapiens, quum id substantiuum nomen polysyllabum eiusmodi verbo suppositum est: ut, Nihil quicquã optabilius amicitia est. Etiam voluptatû satietas est. Scribendi mihi propria fatigatio est.

ENNIUS. Terra corpus est, at mentis ignis est.

Mentis, id est, mens, prisce.

AFRANIUS. Quicquid loquitur, sal merum est.

CATVL. Sed non videmus manica quid in tergo est.

PROPERT. Vnde tamen veniant tot mala cæca visa est.

Idem. Nam quo tam dubia seruetur spiritus hora,

Nestoris est visus post tria secla cinis.

Idem. Pra se formosus inuida dea est.

OVIDIUS. Nulla reparabilis arte Læsa pudicitia est.

PLAVT. Sapientia ætas condimentum est.

Idem. Sapientia ætati cibis est.

TERENT. Omnium rerum vicissitudo est.

Idem. Ius summum sæpe summa malitia est.

Idem. Nonne id flagitium est? te dijs consilium dare, fors sapere, tibi non posse auxiliari.

PLINIUS. Sentiri quidem aquæ saporem vîlum succum vitium est. Idem. Medico tantum hominem occidisse summa impunitas est. Apud QUINTIL. Intestatorum parentû liberi hæredes sint. QUINT. Tuuoris audacia est tentare, quibus paratior venia est. Idem. Licet ipsa vitium sit ambitio: frequenter tamen causa virtutum est. Idem. Sæpe plurimum lucis affert ipsa trāslatio, quum etiã ipsi Iurifconsulti, quorû summus circa verborû proprietatem labor est, litus esse audeant dicere, quod fluctus elidit. C. MEMMIUS. Inter bonos amicitia, inter malos factio est. Idem. Impunè quod libet facere, id est regem esse. A. GEL. Acerbitas plerunq; vlciscendi malificij bene atq; cautè viuendi disciplina est. CÆSAR apud Sallustium. In magna ciuitate multa & varia ingenia sunt. SALL. Idem velle, idem nolle, ea demum firma amicitia est. Idem. Magna cura: magna merces est. Idem. Parum tuta per se ipsam probitas est. M. CATO. Eam nutricem oportet esse adolecentem. Anus enim ut sanguis deterior, sic lac. Lac enim, ut quidam physici dicunt, sanguinis spuma est. Anus, pro, anus, genitiuus antiquus est. M. CICERO. 1. Offic. 122. Ineuntis ætatis inscitia fenem constituenda & regenda prudentia est. Ibid. 25. Nec verò rei familiaris amplificatio nemini nocens vituperanda est, sed semper fugienda iniuria est.

De eodem verbo, Sum, posito post adiectiuum in orationis principio collocatum. Cap. XL IV.

Ornata est oratio ea, cuius in principio adiectiuum est, siue nomen sit, siue participium, siue dissyllabum, siue polysyllabum: post idque adiectiuum hoc verbum Sum, sit possum: ut, Tristis est amicorum

eorum infelicitas. Facilis est volenti laboriose rei confectio. Contemptus est omnibus, qui turpiter viuit.

CATULLVS. Difficile est longum subito deponere laborem.

PROPERT. Turpe est quod nequeas capiti committere pondus, Et pressum inflexo mox dare terga genu.

OVIDIVS. Sumite in exemplum pecudes ratione carentes, Turpe erit ingenium mitius esse feris.

PLINIVS IUNIOR. Temerarium est enim secundis non esse contentum. PLINIVS. Rudis fuit prisorum vita, atque sine literis: non minus tamen ingeniosam fuisse in illis observationem apparebit, quam nunc rationem. CARNVT. Turpe est propter venustatem vestimentorum admirari, & propter turpissimam actam vitam contemnere. M. CICERO. 2. Fam. Suavis est preteritorum malorum memoria. I. Off. 137. Deforme est, de seipso predicare, falsa preteritum, & cum irrisione audientium imitari militem gloriosum. *ibid.* 139. Odiosum est, quum à præteritis dicitur: O domus antiqua quam dispari domino dominari. Dominari, *passive, prisum. ibid.* Difficile est quum præstare omnibus concupueris, seruare æquitatem, quæ est iustitiæ maximè propria.

Quod verbum, Sum, in fine orationis vstratè multum ponatur, si adiectiuum præcedat.

Caput XLV.

ILLUD non raro ab Oratoribus obseruatum est, ut verbum, Sum, in orationis fine positum sit, si præponatur ei adiectiuum siue nomen sit, siue participium, siue dissyllabum, siue polysyllabum: ut, Amicorum omnia communia sunt. Anni huius vindemia copiosa est. Autumnus hic nimium pestilens est.

OVID. Curia principibus clausa est, dat census honores.

TERENT. Sæpe ex eiusmodi re quæpiam & ex malo principio magna familiaritas constat est.

Idem. Nupta meretrici hostis est, ubi à viro segregata est.

Idem. Id omnibus innatum est.

PLINIVS IUNIOR. Præcipere, qualis esse debeat princeps, pulchrum quidem, sed onerosum ac propè superbum est. PLIN. Absentes tinnitu aurium præsentire sermones de se receptum est. QVIN-
TILIANS. Testamenta legibus facta rata sunt. Idem. Omnia deliberatio de dubiis est. Idem. Nihil longum videri necesse est, in quo quid vltimum sit, certum est. Idem. Euenit nonnunquam ut aliquando grande inueniat, qui semper querit quod nimium est. Idem. Culpam præsertim deprehensam pertinaciter tueri, culpa altera est. A. GELIVS. Tunice uti virum prolixis ultra brachia & vsque ad primores manus, ac propè in digitos, Romæ atque omni in Latio indecorum fuit. CIN. Miles quum die qui prædictus est, aberat, nec excusatus erat, infrequens dabatur. M. V. AR-
RO. Postea honoris virtutum causa Iulij Cæsaris, qui fastus pro-
rexit, mensis Iulius appellatus sit. Idem. Stipendium appellabatur, quod æs militi semestri aut annuum dabatur, cui datum non sit propter ignominiam, ære dirutus esset. CÆSAR. apud Sallustium. Omnia mala exempla ex bonis inuitis orta sunt. SALLVSTIVS. Diuitiarum & formæ gloria fluxa atque fragilis est. Idem. Catilina longè à suis inter hostium cadavera repertus est. Idem. Omnia mala pariter cum honore pecuniæ desinent, si neque magistratus, neque alia vulgò cupienda venalia erunt. Idem. Libertas iuxta bonis & malis, strenuis atque ignauis optabilis est. M. CATO. Mortuus est, sepelitus est. Sepelitus est, prisum.

M. CICERO. 2. de Orat. 279. Mihi videtur per falsum illud apud Næuium, Quid ploras pater mi? Mirum ni cantem, qui condemnatus sum. de Prou. Consularibus. Vincula verò, & ea sempiterna, certè ad singularem poenam nefarij sceleris inuenta sunt. 2. Tus. 58. Ad ferendum dolorem placidè & sedatè, plurimum proficit toto pectore, ut dicitur, cogitare quàm id honestum sit. 578. Illud laudatur Archita, qui cum villico factus esset irator. Quo te modo, inquit, accepissem, nisi iratus essem? 10. Fa. 12. Verum decus in virtute positum est, quæ maximè illustratur maximis in Remp. meritis.

Orationem esse elegantem quæ verbo, Sum, claudatur, ante quod ponatur nomen in dus, in da, aut in dum exiens, quod necessitatem significet.

Caput XLVI.

DE collocatione verbi, Sum, quia tam multa scribimus, illud nobis dicendum est: verbum, Sum, in fine orationis eleganter collocari, si præponatur ei nomen in dus, in da, aut dum exiens, quod significet necessitatem: ut, Quum fortuna prospera est, amicitia tum diligentius colenda est. Tristiores fortunæ vultum ne tristis aspicias literis opera danda est. Saluti tuæ consulendum est.

QVIN-
TIL. Illud in primis testandum est, nihil præcepta atque artes valere, nisi adiuuante natura. Idem. Imbecillis tamen ingenii sanè sic obsequendum sit, ut tantum in id quò vocat natura ducatur. Ita enim quod solum possunt, melius efficiunt. Idem. Vt vasa oris angusti superfluum humoris copiam respuunt: sensum autem influentibus, vel etiam instillatis complentur: sic animi

puerorum quantum excipere possunt, videndum est. Idem. Si quid periculosius finxisse videbimur, quibusdam remedijs præmuniendum est. Ut ita dicam. Si licet dicere. Quodammodo. Permite mihi sic. A. V. G. ELLIVS. Secundum hanc sententiam quoque Varro in Satyra Menippea, quam de officio mariti scripsit: Vitium, inquit, vxoris aut tollendum aut ferendum est. Qui tollit vitium, vxorem commotiorè præstat: qui fert, sese meliorem facit. CATILINA apud Sallustium. Quocumque ire placet, ferro iter aperiendum est. Q. V. Metellus. Saluti perpetuæ potius quam breui voluptati consulendum est. M. CICERO 3. Offic. 44. Si omnia faciendi sunt quæ amici velint, non amicitia tales, sed coniurationes putandæ sunt. Idem. Quæ enim videntur vtilia, honores, diuitiæ, voluptates, & cætera generis eiusdem: hæc amicitia nunquam anteponenda sunt. Idem. Voluntate & iudicio suscipi ægritudine nemini nocens vituperanda est: sed fugienda semper iniuria est. 5. Tus. Quanti verò ista ciuitas æstimanda est, ex qua boni sapientesque pelluntur? 1. Offic. 85. Ut tutela, sic procuratio Reip. ad vtilitatem eorum quibus commissa est, gerenda est. *ibid.* 139. Nec domo dominus, sed domino domus honestanda est. 1. Tuscul. 30. Omni in re confensio omnium gentium lex naturæ putanda est. 1. Offic. 42. Qui gratificantur cupiam, quod obfit illi cui prodesse velle videantur, non benefici neque liberales, sed perniciosi assentatores iudicandi sunt. 2. de Orat. 96. In qua nunc interdum, ut in herbis rusticis solent dicere, in summa vberitate inest luxuries quædam, quæ stylo depascenda est.

Hoc verbum, Sum, poni posse post huiusmodi vocabula in dus exeun-
tia in orationis fronte posita, doceri possit exemplis ijs quæ tum a scrip-
tis: quum ea in orationis principio locari docuimus.

Quod post vocabula nullus, nemo, aut nihil, in orationis principio posita, verbum, Sum, lepidè ponatur.

Caput XLVII.

NVLLUS est in multis Oratorum lectione versatus, qui non attendit verbum, Sum, poni haud illepidè post vocabula nullus, nemo, aut nihil, in orationis principio collocata: ut, Nemo est què non delectent amici fortunæ. Nulla est mihi lingua qua id tibi negem, quod petis. Nihil est quod mihi te viuat dulcius.

HORATIVS. Nihil est ab omni parte beatum.

PROPERT. Expertus dico, nemo est in amore fidelis.

Idem. Nulla est reuerentia standi.

PLAVTVS. Nihil est, ut dici solet, quod hodie bene succedat mihi.

TERENTIUS. Nemo est omnium quem ego magis nunc cuperem videre, quàm te.

Idem. Nullum est iam dictum, quod non sit dictum prius.

Idem. Nulla est tam facilis res, quin difficilis fiet, quæ inuitus facias.

PLINIVS IUNIOR. Nihil est quod à te mandari mihi aut maus aut gratius, nihil quod honestius à me suscipi possit. P. 1. 18. Nihil est damnosius agro deserto. M. CICERO 6. At. 7. Nihil enim est illo adolecente castius, nihil diligentius. 3. Offic. 32. Nulla est enim nobis cum tyrannis societas. 2. Fam. 16. Nulla est enim acerbitas, quæ non omnibus hac orbis terrarum perturbatione impendere videatur. pro Quint. 79. Nemo de iis qui peritissimi sunt huic antependendus est. 1. Tuscul. 30. Nemo omnium tam est immemor. 5. Fa. 12. Nihil est aptius ad delectationem lectoris, quàm temporum varietas, fortunæque vicissitudines: quæ etsi nobis optabiles in experiendo non fuerunt, in legendo tamen erunt iucunda. de Cla. or. 273. Nihil est enim tam tenerum tamque flexibile, neque quod tam facile sequatur quocumque ducas, quàm oratio. 1. de Orator. 129. Nihil est tam insigne, nec tam ad diuturnitatem memoriæ stabile, quàm id in quo aliquid offenderis. 1. Tuscul. 94. Nihil est profectò hominis prudentia dulcius, quàm ut cætera auferat, affert certè senectus. *ibid.* 43. Nihil est animo velocius, nulla est celeritas quæ possit cum animi celeritate contendere. 1. de Nat. 123. Nihil est enim virtute amabilius, quàm qui adeptus erit, ubi-
cunque erit gentium, à nobis diligeretur. 16. Att. 14. Nihil iniquius diuis literis Sexti, nihil amabilius. 11. Fam. 15. Mihi autem nihil amabilius officio tuo.

In fine orationis post vocem negatiuam si collocaueris, inelegans ora-
tio fit. Quale illud Catulli est: Nam risu inepto res ineptior nulla est.

In orationis medio verbum, Sum, collocandum esse post comparatiuum, superlatiuum, substantiuum, adiectiuum, negatiuam vocem, aut nomen in dus, in da, vel in dum. Cap. XLVIII.

SED id quoque attendendum esse putauimus, ut verbum, Sum, in ora-
tionis medio si ponitur, ut ei præponatur aut comparatiuum, aut superlatiuum, aut substantiuum, aut adiectiuum, aut negatiuam nomen, aut nomen in dus, in da, vel in dum exiens: ut, In amicitia nulla sit rerum dissensio. Fortunæ vultus est varius. Literatis hominibus felicior est nullus.

TIBVLL. Nam quamquam antiquæ gentis superant tibi laudes,

Non tua maiorum contenta est gloria fama.

Idem. Hac mihi verba loqui pudor est, vitæque fateri.

Tot mala perpesse, tot superesse mea.

PROPERTIUS. Per tenuis ossa sunt numerata cutes.

Idem. Quod si deficiant vires, audacia certè

Laus erit, in magnis & voluisse sat est.

TERENTIUS. Pudore & liberalitate liberos retinere satius esse credo, quam metu.

PLINIUS. iunior. Gratia malorum tam infida est quam ipsi. PLIN. Crematius autor est nunquam virere arborem ex qua Phillis se suspenderit. Idem. Vino natura est exhausto, accendendi calore viscera intus foris infuso, refrigerandi. Idem. Maiores fertilissimum in agro oculum domini esse dixerunt. Idem. Antiqui cæfebant satius esse minus ferere, & melius arare. Idem. Quo anno superatus est Annibal, in arboribus runc nata produntur frumenta. Idem. Magnes appellatus est ab inuentore, vt autor est Nicander, in India repertus. QUINTILIANVS. Nothus ante legitimum natus, legitimus filius sit, post legitimum natus tantum ciuis. Idem. Error honestus est magnos duces sequentibus. Idem. Nō sine causa dictū est, nihil facilius quam lacrymas inarescere. Idem. Aduersus miseros inhumanus est iocus. Idem. Per totam actionem vitanda est obcuritas. Idem. Mutos nasci & egere omni ratione satius fuisset, quam providentiæ munera in mutuum perniciem conuertere. AVLVVS. GEL. Propter eā, inquit Plutarchus, in certaminibus palmam signum esse placuit victoriæ: quoniam ingenium eiusmodi ligni est, vt vrgentibus opprimentibusque non cedat. CATILINA apud Sallustium. Semper in prælio iis maximum est periculum, qui maximè timent. Audacia pro muro habetur. SALLVSTIVS. Quoniam vita ipsa qua fruimur, brevis est, memoriam nostram quam maximè longam efficere. Idem. Id ita eueniet, si pecuniæ, quæ maxima perniciēs est, vsum atque dedecus dempseris. M. CICERO. 2. Tus. 13. Vt ager quamuis fertilis, sine cultura fructuosus esse non potest, sic sine doctrina animus. Ita est vtraque res vna sine altera debilis. 2. de Nat. 168. Mala & impia consuetudo est contra deos disputandi: siue ex animo id sit, siue simulatè. 2. de Leg. 40. Profecto ita est, vt id habendum sit antiquissimum, & ideo proximum, quod sit optimum. 2. de Diu. Ignoratio futurorum malorum vtilior est, quam scientia. 6. Fam. 4. De futuris rebus est semper difficile dicere, tamen interdum coniectura possis propius accedere. 4. 9. Tempori cedere, id est, necessitati parère, semper sapientis est habitum. 7. 30. Quamquam hæc etiam auditu acerba sunt: tamen audire tolerabilius est, quam videre. 2. de Or. 279. Quum Cato percussus esset ab eo qui arcam ferebat, quum ille diceret, caue: rogauit, nunquid aliud ferret præter arcam. Ibid. 117. Tardi ingenij est riuiolos consectari, fontes rerum non videre.

Contra has præceptiones dictum raro inuenias: quale illud est Ciceronianum, Cui in voluptate summum bonum est, huic omnia sensu non ratione sunt iudicanda: eaque dicenda optima, quæ sunt suauiissima. QUINTIL. Neque erit verendum ne binis præceptoribus oneretur puer.

Particulam, non, poni non ineptè ante verbum, Sum, in fine orationis positum. Cap. XLIX.

Id quoque nobis præmittendum non est, quum verbum, Sum, in fine orationis positum est, atque ante id ponitur comparatiuum, vel superlatiuum, vel adiectiuum, vel aliud huius generis, quod diximus præponendum, tum si particula, non, adiungenda est, ea comparatiuo, superlatiuo, aut hoc genus alijs præponenda non est, sed verbo, Sum: vt, Iuuenium cum senibus amicitia perpetua non est. Qui vtilitati publicæ suam præponit, is reipublicæ vtilis non est. Qui filios artem nullam docuit, à filiis lege Solonis alendys non est.

PROPERTIUS. Vt caput in magnis vbi non est tangere signis

Ponitur, hic imos ante coronæ pedes.

QVIDIVS. Quod caret altera requie durabilia non est.

QUINTIL. Mors misera non est: aditus ad mortem miser est. Idem. Vox vltra vires vrgenda non est. Q. METELLIVS. Iidem deos propitios esse æquum est, qui sibi aduersarij non sunt. M. CICERO. Quum in amicitia quæ honesta non sunt postulabuntur, religio & fides anteponatur amicitia. 8. At. 20. Mihi dubium non est, quin hoc tempore bono viro Romæ esse miserrimum sit. 2. de Orat. 351. Sed neque propter hoc Themistoclis responsum, memoriæ nobis opera danda non est. Idem. Cui si initio satisfactum non sit, multo plus sit in reliqua causa laborandum. 1. Off. Negat enim ius esse, qui miles non sit, pugnat cum hoste. Ibid. 121. Pueris non omnem licentiam ludendi damus, sed eam quæ ab honestatis actionibus non sit aliena.

Aliter tamen dici posse ne habites. Ciceronianum illud proferimus.

Non grauiissimum est testimonium multitudinis.

Aliam vocem syllaba vnius huic verbo in fine posito raro proposueris,

nisi enclitica sit: vt, que, ve, ne.

Ante verbum, Possum, quod ex hoc copulatum est, particulam, non,

proximè inuenias præpositam sæpius: vt, Quantum te amem, literis ex-

plicare non possum. Quæ in me contulisti beneficia, eorum gratiam referre non possum.

QUINTIL. Amantes de forma iudicare non possunt, quia sensum oculorum premit amor. M. CICERO. 1. Off. 25. M. Græceps vellet esse, cuius fructibus exercitum alere ei qui Rep. princeps vellet esse, in quo non possint plures excellere, in eo plerumque fit tanta contentio, vt difficillimum sit sanctam seruare societatem. 2. de Or. 69. Qui hominis speciem pingere non didicerit, pingere: neque esse periculum, qui leonem aut taurum pingat egregie, ne id in multis alijs quadrupedibus facere non possit. 1. de Fin. 24. Adhibeatur Reip. pro causa seueritas, sine qua administrari ciuitas non potest.

A nominibus in literas nudis exeuntibus comparationem nullam deduci, itemq; de nonnullis comparatiuis ac superlatiuis quibus vsi sunt veteres. Cap. L.

R euerendissimum, colendissimum, obseruandissimum, metuendissimum, aliaque generis huius superlatiua nostra hæc aras in scribendis literis tam obuia tamque vulgata habet: vt si literas ad quempiam Pontificem, aliumue quem amplioris fortuna virum scribimus: hæc fronte salua emittere non queamus. Tantum enim ex trivium scribendi genere hi summates viri iam sibi persuaserunt, vt honorem suum minui eleuarique putent: nisi longissimis adeoque grauissimis his superlatiuis nomina sua onerentur. Ea autem vt Latina esse putem tantum abest, vt ab indocto vulgo putem inuenta. Quocirca ab eis temperandum aut profus abstinendum censeam.

Ad hoc, Grammaticorum præceptionibus ampliter satis traditum est à nominibus in is aut in us vocali præposita exeuntibus, nec comparatiua nec superlatiua fieri posse. Ab his positius vt ab alijs produxit antiquitas. Vt perpetuus & perpetuissimum, innoxioem, arduus & arduissimum, egregius, egregiissimum, industriorem, strenuorem. Autor est Priscianus: à quo illa aduocata sunt testimonia.

PACVIVS. Mulier egregiissima forma.

LVCIL. Fundi delectat te virtus, vilius paulo strenuor si euiseris.

IUVENALIS. Egregius scenat, meliusque miserrimus horum.

PLAVTVS. Strenuori deterior si prædicat suas pugnas, de illius ora sunt sordida.

C. GRACCHVS. Vtrum inimicorum meorum factio, an magis solitudo patriæ te impulit, vt in me industrior sis quam in te. M. C. ATO. Nequis iterum consul fiat, Imperator laudem capite exercitum meliorem & industriorem facit. Idem. Quantoq; suam vitam superiorem atque ampliorem atque antiquiorem in animum inducent esse quam innoxioem. Idem. Iter longius arduisque à curia dixit. Idem. Asperrimo atque arduissimo aditu. Idem. A benefactis atque ab optimis artibus fugit maxima flagella perpetuissimi curriculo. Idem. Idque perpetuus atque firmus repit.

Ingeniuus Marcus quoque Cicero dixit: sed tenuiorem sapientis.

Quid pugnas igitur aut quid tibi vis ingeniuus? 2. Off. 62. Omnes enim immemores beneficij oderunt: eamque iniuriam in deterenda liberalitate sibi etiam fieri, eumque qui faciat, communem hostem tenuiorem putant. Atque hæc benignitas etiam reipublicæ vtilis est, redimi è seruitute captiuos, locupletari tenuiores. Ibid. 85. Neque tenuiores propter imbecillitatem circumueniantur: neque locupletibus ad sua vel tenenda vel recuperanda obstit inuidia.

Iuueniorem à iuvene Apuleius pronunciat.

Vnus, inquit, præ cæteris & animo fortior & ætate iuuenior.

Iunior enim à iunè factum esse placet. Cornuto: qui Persu est interpretes.

Perlucidior ab Horatio dictum est contra multorum præceptionem.

Eius verba sunt:

Arcanæ fides prodiga perlucidior vitro.

Paruissimum dixit Lucretius: Præterea, nisi erit minimum, paruissima quaque.

Corpora constabant ex partibus infinitis.

Sepissimum nomen C. Nepos dixit: Facite nobis in mentem veniat, Quirites, ex arte alieno in hac ciuitate, & in aliis omnibus, propter diem atque fœnus sapissimam discordiam fuisse.

Magnificissimum, mirificissimum, beneficissimum dixisse veteres Priscianus testis est.

ACCIVS. Et magnificissimo excellentissimoque honore.

TERENTIUS. Quidnam arbitrare nescio: an quid mirificissimū?

M. C. ATO. Optimo & beneficissimo.

Ex eo genere esse videntur illa comparatiua apud Plautum. Eius verba sunt. Nihil est, inquit, profecto stultius, neque stolidius, neque mendaciloquius, neque argutum magis, neque confidentiloquius, neque periurius, quam vrbani assidui ciues.

Hæc autem ed non scribimus, quod comparatiuis his aut superlatiuis utendum sentiamus, nisi quibus M. Cicero vsus est: sed quod veranda

weneranda illius antiquitatis cognitio multam in se habet cum maiestate delectationem. his enim si utare, reprehensione puto non careas minus quam M. Antonius qui propterea à M. Tullio reprehensus est quod piissimum dixerat. Eius autem Cice. verba sunt. 13. Phil. 43. Tu porro, inquit, ne pios quidem sed piissimos queris: & quod verbū omnino nullū in lingua Latina est, id propter diuinam tuam pietatem nouum inducis. Ab hoc tamen vocabulo Ausonius non abstinet. Probabat hoc, inquit, princeps oriens ordinatus piissimo. De antiquitatis comparatione quoniam tam multa diximus, illud ingratum non fuerit: fuisse quando comparatiuus in or. omnis esset generis.

VALER. Antias. Hoc senatusconsultū prior factum est. C. A. SIVS. Hemina annalem suum quarto hoc titulo inscripsit. Bellum Punicum posterior. CLAVDIVS. Quadrigarius. Qui prior bellum quod cum his gestum erat, meminissent. Idem. Vbi decreuerunt, commemorant Graccho fœdus prior Pompeianum non esse seruatum. Autor est Priscianus.

Comparatiuum pro positino quando eleganter ponatur. Cap. LI.

ILLud quoque Oratoribus vsitatus est, ut tum comparatiuum vsurpent: quum familiari sermone aduerbium multum aut valde cum positino adiungitur. ut, Ab amico literæ iucundiores sunt. Fortuna rebus tuis arridet felicius. Aura hæc salubrior est.

VIRGIL. Tristior, & lacrymis oculos suffusa nitentis. Hic non cœdo in sententiam eorum qui in hoc versu comparatiuum minus quam positinum significare putent. Tristis enim Venus, quia filio Aeneâ cunctis ob Italiam terrarum clauditur orbis, accedit ad Iouem, opem eius implorat. Iouem inuenit aspicientem Carthaginem. Quos afficit Iupiter, eos iniurare solitus est. Fa. aerant, ut Aeneâ genus euerteret Carthaginem. Venus ergo metuens ne fata Iupiter commutans adiuuaret Carthaginem: eaq; Aeneâ aut Aeneâ genus perditura esset. Quum ergo tristis Venus Iouem, qui Libya defigere lumina regnis, inuenit facta est tristior quam prius erat aut valde tristis. Ideoq; succinuit Virgilius. — Et lacrymis oculos suffusa nitentis.

PLIN. iunior. Medici salubres, sed voluptate carentes cibos blandioribus alloquitur prosequuntur. Idem. Quæ oblonga sunt oua gravioris saporis putat Horatius. FLAC. Fœminâ edunt quæ rotundiora gignuntur, reliqua marem. VALER. Maximus. Bonæ mētis vsurpatio nullum tristioris fortunæ recidit incursum. Idem. Quorsum attinet aut diuitias in prima felicitatis parte, aut paupertatem in vltimo miseriarum statu ponere? quum multum frōs hilaris, multis intus amaritudinibus sit referta, & huius horridior aspectus solidis & certis bonis abundet. M. C. I. C. de Se. 5. Senectus est natura loquacior. 1. Offic. 12. 0. Amicitias, quæ minus delectent & minus probentur, magis decere consentent sensum difficere, quam repente præcidere. 7. Fa. 19. Sin tibi quædam videbuntur obcuriora, cogitare debetis nullam artem literis sine interprete, & sine aliqua exercitatione percipi posse. de Oratore perfecto. 40. Thucydides autem præfactior, nec satis, vt ita dicam, rotundus, primus instituit dilatare verbis, & mollioribus numeris explere sententias. Idem. Ex quo quanquam hoc videbitur fortasse cuiuspiam durius, tamen audeamus imitari Stoicos, qui studiosè exquirunt vnde verba sint ducta, credamulq; quia fiat quod dictum est, appellatam fidem. ibid. 130. Nam & palæstrici motus sæpe sunt odiosiores. ibidem 131. Cauendum est autem ne aut tarditatibus vtamur ingressu mollioribus, vt similes pomparum ferulis esse videamur.

Magis quam sine vlla voce media elegantius dici. Caput LII.

AVris prudentioris hominum sermo est elegans magis quam vulgaris. Quoniam igitur inter magis & quam vulgari sermone aliquid interponi solet eas duas particulas sine vlla voce media coniungere elegantius. Hoc dicendi genus tam frequens est apud Sallustium, vt id studiosè dicere videatur: ut, Amicitia me delectat magis quam pecunia. Loqueris magis quam quod deceat. Nunc pluit magis quam quod vindemia postulet.

VALER. MAXIM. Quicquid imperio cogitur, exigenti magis quam præstanti acceptum refertur. C. MARIVS apud Sallustium. Ignauia nemo immortalis factus est: neque quisquam parens liberis vri aeterni forent optant magis quam vt boni honestique vitam agerent. SAL. Ius bonumque apud eos non legibus magis quam natura valebat. Idem. Alia belli facinora præde magis quam detrimento fore. Idem. Seruire magis quam imperare parati estis. Idem. In pace verò beneficiis quam metu imperium agitabant. Idem. Sape praua magis quam bona consilia prosperè eueniunt. Idem. Neque quisquam te ad crudeles penas aut acerba iudicia inuocat, quibus ciuitas vastatur magis quam corrigitur. M. CATO. Iniurias autem imminentes præcauisse iustum est magis quam expectauisse. M. C. LEROZ. Fam. 6. Graue est enim homini prudenti petere aliquid magnum ab eo de quo se beneficium putet: ne id quod petat exigere magis quam rogare, & in mercedis potius quam beneficii loco numerare videatur. 2. de

Orat. 93. Antiquissimi ferè sunt, quorum quidem scripta constent, Pericles atque Alcibiades, & eadem ætate Thucydides, subtiles, acuti, breues, sententiis magis quam verbis abundantes. Or. Quod si antiquissima illa pictura paucorum colorum magis quam hæc iam perfecta delectet.

Hoc non obseruari semper, exēpla multa inuenias. Interim illud, quod Quintiliani est, tibi documento sit. M. Acci. Palicanus humili loco, Picens, magis loquax quam facundus.

De particula, vt, posita post particulam quàm, ratione comparatiui vsurpatam, quid habeat elegantia. Cap. LIII.

HOC dicendi genus elegantius est, quam vt prophanorum manibus attingatur. In Musarum enim studijs qui nondum initiati sunt, ita loquuntur: Tantum te amo, quod dicere non possem. Illud verò purius dictum sit ac mundiūs: Amor in te meus maior est quam vt dicere possim. Clarior est famæ tuæ celebritas, quam vt lippis inuidiæ oculis videri possit. Beneficiorum quæ apud me collocasti cumulus altior est, quam vt gratiam referre possim.

SENECA. Quomodo Mæcenax vixit, notius est quam vt enarrari nunc debeat. PLINIVS iunior. Quum sit ad connectendas amicitias vel tenacissimum vinculum morum similitudo. QVIN. Id frequentius est, quam vt exemplo confirmandum sit. AVLVSGELER. Profecto plus ausus est, quam vt tolerari ignosciqui possit. VALER. MAXIM. Vrbis Romæ exterarumq; gentium facta simul ac dicta memoratu digna, quæ apud alios latius diffusa sunt quam vt breuiter cognosci possint, ab illustribus allecta autoribus deligere constitui, vt documenta sumere volentibus longæ inquisitionis labor absit. M. C. I. C. pro Mar. Nihil habet Cæsar nec fortuna tua maius, quam vt possis, nec natura melius, quam vt velis seruare quam plurimos. 3. de Orat. 22. Hoc quoque videtur esse altius, quam vt id nos humi strati suspicere possimus. Idem. Maiore mihi ingenio videtur esse, quam vt cum orationibus Lysia comparetur.

Loco particula vt, pronomen qui, quæ, quod, nihil minus elegantè dixeris, licet fortasse minus vsitatur, vt: Maior est ingratitude tuæ fuggillatio, quam quæ in auras euanescat. Amplior tua est felicitas, quam cui quis inuideat.

M. C. I. C. Quum præsertim matris tuæ grauissimæ atque optimæ fœminæ, maiora erga salutem dignitatemque meam studia, quam quæ erant à muliere postulanda, perspexerim.

Eodem propè dicendi generis illud Publy Africanus est: Tu in vno scorto maiorem pecuniam absumpsisti, quam quanti omne instrumentum fundi Sabini in censum dedicasti.

Sine his vocibus positus post quàm, hoc dicendi genus vsurpari possit.

M. C. I. C. Orator. Hoc maius est quiddam, quam ab iis qui hæc tradunt, postulandum sit. ibid. Longè Aristoteli videtur secus: qui iudicat heroum numerum grandiosem quam desideret soluta oratio.

De comparatiuis duobus particula, Quàm, coniunctis, quid habeant elegantia. Cap. LIV.

ELEGANTIUS quam vsitatus hoc dicendi genus est: ut quum inter adiectiua duo nomina, aut duo aduerbia ab adiectiuis nominibus profecta gradus positivi, magis quam interponi solet: tum vtrumque posituum in comparatiuum mutet, & omissa particula magis, quam interponas: vt, Quos amamus, eos amicius quam verius laudare solemus, id est, amice magis quam verè. Fortunatior quam sapientior es. R. eipublicæ administratio honoratior quam quietior est.

PLINIVS iunior. Non quia eloquentius quam verius, sed quia liberius, ideoque licentius scribitur. QVINTILIANVS. Nos nunc non veremur ne parum hic liber mellis, & absynthij multum habere videatur, sitque salubrior studij quam dulcior. SALLV. Ego scio quam aspera hæc res in principio futura sit, præsertim iis qui se in victoria licentius liberiusque quam arctius futuros credebant. M. VARRO. Merium Sufferium propter perfidiam interemit penè imperiosius quam humanius. Nam equis ad curriculum ex vtraque parte deligatum distrahit.

Quòd particula, quàm, inter vocabula duo collocata, ante comparatiuum ponenda sit. Cap. LV.

DOcti quam rudes illud nouerunt esse vsitatus: ut quum particula, quàm, ratione comparatiui posita inter vocabula duo collocata est, tum postponatur comparatiuum elegantius: vt, Amicitia quam pecunia delectat amplius.

Diuitiis quam virtuti plures inuigilant.

PLAVT. Te de alijs, quam alios de te suauius est fieri doctos.

PLIN. Difficiliter perficiuntur omnia in cibis acria, nimia, & auidè hausta: & ætate quam hyeme difficilior, & in senectâ quam in iuuentute. Idem. Somno conuocare corpulentia quam firmitati virtutis. QVIN. Cornelius autem Seuerus verificator quam Poëta melior. A. GELL. M. Cato in L. Veturium duritudinem quam duritiem dicere grauius putauit. SALLV. Regibus boni

quàm mali suspectiores sunt : semperque his aliena virtus formidolosa est. *Idem.* Sardinia in Africo mari facie vestigij humani in orientem quàm in occidentem latior prominet. M. Varro. Sed neque verulus cauterius quàm nouellus melior, nec canitudo comes virtus. *Q. METELVS Numidicus.* Qua in re quantum vniuersi me vnum antestatis : tantò vobis quàm mihi maiorem iniuriam atque contumeliam facit, *Quirites.* M. Cic. I. Off. 75. Quamuis enim Themistocles iure laudetur, & sit eius nomen quàm Solonis illustrius. 3. *Tusc.* 32. Hostium repens aduentus magis aliquando conturbat, quàm expectatus. Et maris subita tempestas quàm antè prouisa terret nauigantes vehementius. *Ibidem.* Id re quàm verbis faciam libentiùs.

Quòd contrà, comparatiuum non ineleganter præponatur vocabulis particula, quàm, coniunctis. Cap. LVII.

Nobis visum est vtilius multa scribendo docere, quàm stringendo nimis lectorem turbare. Ideò, præceptionem hanc adscribimus. Comparatiuum ante vocabula duo coniuncta coniunctione quàm, non ineleganter præponere possis. Sed quòd præceptione superiore docuimus, vstratius est atque elegantius. Inter ea vocabula duo coniuncta comparatiuum ab elegantioris ingenij Oratoribus raro interpositum, idè inuenias : quòd ibi id loquentium vulgus interponere solet. Sed ad exempla accedimus. Pluris amicitia quàm rerum multarum possessio esse debet. Melius est cum doctis errare, quàm cum imperitis bene sentire. Commodius est rem sibi quærere quàm in otio decumbere.

ACCIVS. Melius quàm viri callent mulieres.

C. MARTIVS. Meos hortulos plus stercoro quàm holero. *VEGETIVS.* Sapiùs penuria quàm pugna consumit exercitum. *QUINT.* Difficilius semper est creditum (quòd Cicero sæpe testatur) defendere quàm acculare. *Idem.* Faciliùs ediscimus versus quàm profam orationem. *Idem.* Discipuli libentiùs præcipientem audiunt, quàm reprehendentem. *Idem.* Minus afficit sensus fatigatio. *C. MEMMIVS.* In Repub. multò præstat beneficij quàm inalefcij immemor esse. Bonus fit tantummodò segnior vbi negligas : at malus improbius. M. Cic. 3. *Tusc.* 5. Morbi perniciosiores pluresque sunt animi quàm corporis.

Fit ut inter vtrunque huiusmodi coniunctam vocem comparatiuum inuenias : quale Plinij illud est : Nutricem indulgentiorem esse quàm matrem sæpe conuenit.

Quòd verbum, malo, vocabulis coniunctis coniunctione, quàm, postponatur aut præponatur. Cap. LVIII.

Quò tibi hac sint manifestiora, memoriaque adhereant tenaciora, separatim ea quàm iunctim scribere maluimus. Quòd igitur de comparatiuo præposito aut postposito vocabulis ijs qua particula, quàm, copulet diximus : idem de verbo, malo, obseruandum esse censemus : ut, Cum amicis quàm alibi vsquam terrarum viuere mallet. Discordiam ciuium quàm concordiam seditiosi malunt. Malo literarum prudentiam quàm generis nobilitatem.

QUINTILIAN. Defendere quidem reos quàm facere vir bonus mallet. *Idem.* Ouidij Medea videtur mihi ostendere quantum vir ille præstare potuerit, si ingenio suo temperare quàm indulgere maluisset. *Idem.* Nec deerunt vnquam qui diseri esse quàm boni malint. *Idem.* Quòd neque summi Imperatores, neque in consiliis rerum maximarum, ac totius administratione Reipub. versati, sibi vnquam vindicare sunt ausi. Facere enim optima quàm promittere maluerunt. *Idem.* Mauult pater corrigere quàm abdicare. *VALER. Maximus.* Loci opportunitate (qua plurimum adiuuabatur) spoliatus, occidere dimicans ; quàm assignatam sibi à patria stationem deferere maluit. *Idem.* Sua cæde testari voluit se Fuluij crudelitatem sugillare, quàm Senatus misericordia vti maluisset. *SALLV.* Accepta iniuria ignoscere quàm persequi malebare. *Idem.* Pauces interfectis cæteros beneficio quàm metu retinere maluit. M. Cic. 3. *de Ora.* 140. Malim equidem indifertam prudentiam, quàm stultam loquacitatem. *Idem.* Errare meherculè malo cum Platone (quem tu quanti facias scio : & quem ex tuo ore admiror) quàm cum istis vera sentire. *Idem.* Italiam ornare, quàm domum suam maluit. *Idem.* Malo enim non intelligi orationem meam, quàm reprehendi.

Quòd autem verbum hoc modò vno l, modò duobus scribatur, imprudenter factum ne putes, attende verba malo & nolo, vno l, scribi solita esse, vbi eorum simplex, quòd est volo, vno l, scribitur. Vbi verò in simplici sunt duo ll, in compositis ibidem duo sunt.

Cum vocabulis duobus coniunctis particula, Quàm, si quòd aliud conueniat, quòd vtrique postponatur elegantius. Cap. LVIII.

Eruditorum quàm imperitorum sermo quoniam imitandus nobis est attentius, idè præceptionem hanc prætermittam noluimus. Quum variatione comparatiui, aut vllius alterius vocabuli vim comparatiui habentis particula quàm, vocabula duo coniungit : si quòd verbum est quòd

cum vtroque conueniat, postponatur non illepide : ut, Amicitia quàm fortuna vi fulciri certius est. Eloquæ quàm diuitiarum copiam habere commendabilius est. Sacra quàm profana lectio iucundior esse debeat. Solonis quàm Draconis legibus vti Atheniensibus dulcius fuit.

QVI. Vt quòd sentio semel finiam, tantò est accusare quàm defendere, quòd facere quàm sanare vulnera facilius. *Idem.* Phidias diis quàm hominibus efficiendis melior artifex traditur. *Idem.* Admirabilius in fœmina quàm in viro virtus. *Idem.* Qui legente alio edificat, in parte tardatur : quòd acrior est oculorum quàm aurium sensus. *Idem.* In armorum ratione antiquior cauendi, quàm iustum inferendi cura est. Quòd exemplum ab re non multum abest. *V. ALE. MAX.* Patriæ quàm vitæ suæ longiores terminos esse maluerunt. *Idem.* Multò multoque seipsum quàm hostem superare operosius. *Idem.* Aliquantò satius fauorabili quàm iniuste rei vacare. *S. A. L. de Catone.* Esse quàm videri bonus malebat. Itaque quò minus gloriam petebat, eò magis illam assequebatur. *Idem.* Quò mihi rectius esse videtur ingenij quàm virium opibus gloriam quærere. M. Cic. 5. *Tusc.* 105. Quid Aristides (malo enim Græcorum quàm nostra proferre) nonne ob eam causam expulsi sunt patria, quòd præter modum iustus esset? *Idem.* Accipere quàm facere præstat iniuriam.

Aduerbia superlatiui gradus terminari in e, vel in o, vel in um, tantum. Deque aduerbio potissimè quòd Latine dicatur. Cap. LIX.

Plurimum hoc tibi fortasse proderit, ne in errorem incidas. Is enim Donatus quem ediscunt pueri, autor aliqui non aspèrandus, aduerbia superlatiui gradus in e, & in um, exire putauit : quum exempla dedit, ut doctissimè vel doctissimum. Eius hac in re sententia ne accedamus, abest plurimum. Negamus enim aduerbia ea qua in e desinunt, in um exire. Contraque, qua in um exeunt, in e exire, nisi pauca, negamus. Ferè omnia in e, pauca in um, pauciora in o exeunt. Vt quia doctissimè dicimus, dici doctissimum non credimus. Contrà, plurimum non plurimè dicimus. Ea, puto, causa fuit, qua persuasus Valla Laurentius potissimè dici Latine negauit. Potissimum enim vstratissimum est. Sed potissimè Latine dici prorsus non negamus. Eam enim Berofius in sermone Latino autoritatis non postrema vsurpauit. Potissimè, inquit, idem offensus erat patri ob vitia. Huius autoritatis leuitas, qualis tibi fortasse videtur, ne vacillet diutius : eam Ciceronis verbis oneramus grauiorem. Haftenus, inquit, mihi videor, quid sentirem potissimè dixisse.

Quòd autem minimum & minimè dicantur Latine, idem Valla scribit, additque minimum propriè esse superlatiuum : minimè verò pro negatione sola accipiendum. Minimè tamen superlatiuum esse, verba illa M. Tullij. I. Off. 114. documento sunt. Si aliquando necessitas, inquit, nos ad ea detruferit, quæ nostri ingenij non erunt : omnis adhibenda erit cura, meditatio, diligentia, vt ea si non decore, at quàm minimè indecore facere possumus, quàm doctissimè possumus. Quòd itidem Quintilianus dicit. Eius verba sunt : Mihi semper moris fuit, quàm minimè alligare me ad præcepta, quæ vobis vocantur : id est, vt dicamus quomodo possumus, vniuersalia vel perpetua. Minimum idem, quòd superlatiuum sit, idem vsurpat. Nos videmus, inquit, hoc vsu venire, vt quos nunquam putassemus à nobis internosci posse, eos consuetudine adhibita tam facile internosceremus : vt minimum quidem similes viderentur. Minimum apud Quintilianum scriptum inuenio. Eius verba sunt : Status sit reclusus, equi & diducti paulum pedes, vel procedens minimò sinister.

Aduerbium in o, exiens vnum præter hoc solum legere memini : id autem est meritissimò : præter extremò, postremò, vltimò, primò, quæ itidem in um exeunt. Quòd ex forma aduerbiorum aliorum ordinem vt ipsa significant significantium scire possis.

TVRPILIVS. Meritissimò te magnifico.

CÆCILIVS. Meritissimò hic me eiecit ex hac decuria. M. CICERO I. *de Ora.* 234. Sæuola te dedisti, quem omnes amare meritissimò, pro eius eximia suauitate debemus.

De aduerbijs quantitatis in um, quòd comparatiuis adiungi possunt, deque particulis tam & quàm, quibus adiuncta inueniantur. Cap. LX.

Quantò plures excusseris eruditorum memorias, tantò id inuenias obseruari sapius : vt aduerbia quantitatis in um, cuius generis sunt, tantum, quantum, aliquantum, multum, nimium, parum, paucillum, nihilum, & si qua alia sunt, posticius, eadem in o comparatiuis adiungantur. Nihil & nimis vtrique comparatiui apta sunt : vt, Tantum doctus quantum amicus. Multò familiarior. Præceptionis huius exempla idè nulla scribimus, quòd ea tibi ex alijs scriptoribus satis, opinor, cognita est. Ad hoc, nostrum non fuit consilium, eam scribere, sed commone re te tantum voluimus : ne scriptorum aliorum præceptionibus persuasus, ibi solacium esse putes : vbi hoc genus aduerbia tuum cum

rum comparatio aut verbo vim habente comparatiui adiuncta inueniatur. Quod rarius minusque elegans est, sed certe dicitur.

TERENTIUS. Eius frater aliquantum ad rem est auuidior.
Idem. Nihil minus, immo magis auge suspitionem.

QUINTILIANS. Quid, quod Ciceronis temporibus paulumque infra, quoties s littera media vocalium longarum vel subiecta longius esset, geminabatur: ut caussa, cassus, diuisiones: quo modo & ipsum & Virgilium quoque scripsisse manus eorum docent. Atqui paululum superiores etiam illud quod gemina dicimus nisi vna dixerunt. AVL. GELL. Catera quoque stadia in terris Graecia ab aliis postea instituta, pedum quidem esse numero sexcentum, sed tamen esse aliquantum breuiora. Idem. Videri ea sibi duriora paulum & acerbiora. VALERIUS MAXI. Quantum domo inferior, tantum gloria superior euasit. M. VARRO. Praxiteles propter artificium egregium, nemini est paulum modo humaniori ignotus. Tanto & quando cum superlatiuo adiungi vbi inuenitur, rari est: quale illud est Valerij Catulli. Tanto pessimus omnium poeta, quanto tu optimus omnium patronus. Rarum itidem est, ut vbi tantum dicitur, in sermone eodem quam, aut contra ponatur. Eiusmodi illud Plautinum est: Verum ita si qua forte eueniant huiusmodi, Inter eos, rursus si reuentum in gratiam est, Bis tantum amici sunt inter se, quam prius. Tam & quam cum comparatiuo adiungi raro inuenitur: ut in illo quod est apud QUINTILIANS. Quam magis xumna viget, tam magis ad malefaciendum viget. M. CICERO de Oratore perfecto 73. Tam magis offendit nimium quam parum. In quo Appelles pictores quoque eos peccare dicebat qui non sentirent, quid esset satis.

Tam cum positiuo & quam cum superlatiuo sermone eodem dici, raro inuenire est. Cuiusmodi illud Ouidij est: Tam felix essem quam formosissima vellem.

Hac non ed scribo, quod ea tibi putem imitanda: sed quod ea putes Latine dici posse: quae si vsurpares parcesime, improbanda non essent.

Quod aduerbia adiectiuis nominibus, aut aduerbijs ab adiectiuis nominibus factis postponantur, aut si preponantur, in medio aliquid non ineleganter ponatur.

Cap. LXI.

Elegantem admodum compones orationem, in qua aduerbium postpositum sit adiectiuo aut aduerbio quod factum sit ab adiectiuo, idque si adiaceat, aut si preponatur, in medio aliquid interponatur: ut, Fida parum amicitia est eorum qui student avaritiae. Eleganter multum ad me scripsisti. Aliquantum es ad rem auuidior.

QUINTILIANS. Stylus intermissione paulum admodum de celeritate perdit. A. GELLIVS. Proletariorum ordo honestior aliquantum & re & nomine, quam capite censorum fuit. Idem. Obscure magis dictum quam ambigue videri potest. Idem. Diomedis arma & Glauci non dispari magis pretio aestimata sunt. Idem. Tarquinius id multo risit magis. Idem. Obesum hic notauimus proprie magis quam vilitate dici pro exili atque gracileto. VAL. MAXI. MYS. Prospera nimis vni fortuna. Idem. Mithridatis regis filia Dripetine Laodicea regina nata duplici ordine dentium deformi admodum, comes fugae patris a Pompeio deuicti fuit. M. CICERO de perfecto Oratore. 1. Negare ei quem vnice diligere, cuique me charissimum esse sentirem, praesertim & iusta petenti & praecleara cupienti, durum admodum mihi videbatur. Idem. Quod ab eo diligere, multo ei amicitior sum factus. 7. Fa. 10. In re militari multo es caurior, quam in aduocationibus. Ibid. Facilius multo pro tua singulari prudentia iudicabis. 1. 9. Quod tibi ut planius exponam, altius paulo rationem consiliorum meorum exponam necesse est. 1. de Or. Multo tamen pauciores Oratores quam Poetae boni reperiantur. Ibid. 70. Est enim finitimus Oratori Poetae, numeris astrictior paulo, verborum autem licentia liberior, multis vero ornandi generibus socius ac penae par. Ibid. Mihi quidem veteres illi maius quiddam animo complexi plus multo etiam vidisse videntur, quam quantum nostrorum ingeniorum acies intueri potest. 5. Tusc. Vir sapiens multo arte maiore praeditus, nunquid verissimum sit, sed quid velit vulgus, requiret? 1. C. 8. Intelleges multo me vigilare acrius ad salutem, quam te ad perniciem reipublicae. 2. 9. Nemo est in ludo gladiatorio paulo ad facinus audacior, qui se non intimum Catilinae esse fateatur. 3. Tusc. 9. Multoque melius haec notata sunt verbis Latinis, quam Graecis. pro Milone. 93. Atque haud scio an multo etiam sit adiuuandus magis. 8. Att. 9. Multo minus mouebant minae. de Sen. 36. Nec vero corpori solum subueniendum, sed etiam animo atque menti multo magis. 2. de Or. 100. Quarum rerum negligentia pleraque causas & maxime priuatas, sunt enim multo saepe obscuriores, videmus amitti. Ibid. 178. Plura enim multo homines iudicant odio, aut amore, aut cupiditate, aut iracundia, aut dolore, aut latitia, aut spe, aut timore, aut errore, aut aliqua permotione mentis, quam veritate, aut scripto, aut norma aliqua, aut iudicij formula, aut legibus.

Orationem non inuenistam eam esse, in qua positiuum a superlatiuo regatur, contraque a superlatiuo factum positiuum regatur a superlatiuo, quod ex positiuo altero factum sit.

Cap. LXII.

VENUSTARUM pulcherrima, pulchrarumque venustissima mihi, mehercule, visa hac dicendi oratio est: in qua superlatiuum regit positiuum: contraque idem positiuum in superlatiuum mutatum regit positiuum a quo alterum superlatiuum factum erat: modo ne mutet sententiam, neque saepius obseruatum affectationis praebeat te postulandum ut, Charorum mihi amicissimus es, & amicorum charissimus, doctorum sapientissimus, sapientumque doctissimus. Perditorum sceleratissimus, & sceleratorum perditissimus. Hoc dicendi genus non improbauit M. Tullius, qui in libro de Oratore primo. 180. M. Crassum verba illa dicere facit. Quum Q. inquit, Scruola aequalis & collega meus homo omnium ditissimus, & disciplina iuris civilis eruditissimus, & ingenio prudentiaeque acutissimus, & oratione maxime limatus atque subtilis, atque, ut ego soleo dicere, iurisperitorum eloquentissimus, eloquentium iurisperitissimus, ex scripto testamentorum iura defenderet. Non ita dissimile illud est Ciceronis eiusdem de Cla. 148. quamuis de duobus dictum sit. Crassus, inquit, erat parcissimus elegantium, Scruola parcorum elegantissimus.

Ab hac dicendi venustate longe non abscedas, si cum adiectiuo substantiuum nomen ab adiectiuo factum, sit adiunctum: quod in adiectiuo redeat, & alteri adiectiuo substantiuum fiat: ut, Perfecta consummatio consummataque perfectio. Erudita compositio compositaque eruditio. Hoc facere non queas: nisi magna inter vtraque sit conuenientia.

Quod superlatiuo a comparatiuo recti in ablatiuo significatus multum augetur. Cap. LXIII.

Elegantissimi in dicendo multi fuerunt: sed his quoque elegantiores ex illo dicendi genere superlatiuo significatum non parum augeri putauerunt: si super ad superlatiuum comparatiuo excessus ita datur, ut ab superlatiuo tanquam regatur. Non tamen intelligo ita, ut putes significatum superlatiuo ibi positi augeri: sed excessum eum per comparatiuum atque superlatiuum fieri accrescere magis: ut, Mihi amicissimus es: esse tamen amicitior si ad me scriberes. Literas tuas quum recepi, mihi iucundissimae fuerunt iis legendis valere te quum agnoueris iucundiores fuerunt. Felicissimo feliciores. Liberide & Cingalo mendicissimis hominibus mendicior.

PLAVTIVS. Si sis stultior stultissimo.

OVIDIVS. Accedat lacrymis odium, dignusque puteris,

Qui mala quum tuleris plurima, plura feras.

A. GELLIVS. C. Fabritius, & Coruncanus, antiquissimi viri, vel his antiquiores Horatij illi Trigemini plane ac dilucide cum suis fabulati sunt.

M. CICERO 10. Fa. 3. Quum ipsum Furnium per se libentissime vidi: tum hoc libentius, quod illum audiens te videbar audire. 14. Fa. Ego autem hoc miserior sum quam tu, quae es miserima, quod ipsa calamitas communis est vtriusque nostrum. 3. Off. 12. 1. Vale igitur mi Cicero, tibi que persuade, te mihi quidem esse charissimum, sed multo fore chariorem, si talibus monumentis praecipitque laetabere. 2. Tusc. 64. Hoc tibi propono, amplitudinem & quasi quandam exaggerationem quam altissimum animi, qui maxime eminent in contemnendis & despiciendis doloribus, vnam esse omnium rerum pulcherrimam, eoque pulchriorem, si vacet populo, neque plausum captans se tantum ipsa delectet.

Quum vero per gradus comparationis sit quadam velut gradatior cum dicendi venustate vis acquiratur orationi: ut, Felix est cui amicum bonum diligere contigit, felicior qui ab eo literas multas accipit, felicissimus cui cum eo viuere datum est. Cum eo praeclearè agitur, qui pecuniae indigens literarum studiosus est: praeclearius, cui cum scientiae cupiditate pecuniae adest copia: praeclearissimè, cui ea literarum cupiditas earum professione exarata est.

PLAVTIVS. Miser homo est, qui ipse sibi quod edat quaerit, & id aegre inuenit. Sed ille est miserior, qui & aegre quaerit, & nihil inuenit. Ille miserimus est, qui cum esse cupit, quod edat non habet. PLINIUS. Malum patrem familias, quisquis interdiu faceret quod noctu posset, nisi in tempestate caeli. Peiorem, qui profectis diebus ageret quod feriatis deberet. Pessimum, qui sereno die sub recto potius operaretur, quam in agro.

Superlatiuo augmentum quibus particulis adiunctis fiat, quodque vnusquisque cum superlatiuo adiungatur.

Ac de comparatiuo de pluribus generis eiusdem dicto. Cap. LXIV.

Vnus omnium elegantissimus Cicero nobis, quoniam imitandus est, quibus cumularit dictionibus significatum superlatiuo nunc videtur dicendum, illis autem particulis cumularit apprimè,

omnino sine controuersa: vnum adiungit, Aulus Gellius maximè appo-
suit. Possit ergo dicere, Tu vnus omnium mihi charissimus es. Epi-
stolam meam tua apprime fuit elegantissima. Omnium sine contra-
uerfia doctissimus es.

AVL. GELLIVS. Bonas artes qui sinceriter cupiunt appe-
tuntque hi sunt vel maximè humanissimi. Q. CLAVDIVS Qua-
drigarius. Apprime summo genere natus erat.

Summum enim vtrumque, vltimum, extremum, habere vim super-
latiui multum per suum est.

M. CICERO 4. Fam. 13. Qui antea aut obscuris hominibus, aut
etiam fontibus opulari poteram: nunc P. Nigidio vni omnium
doctissimo & sanctissimo, & maxima quodam gratia, & mihi cer-
te amicissimo nec benignè quidem polliceri possum. de Amic. 1.
Quo mortuo me ad pontificem Scæuolam contuli, quem vnum
nostræ ciuitatis & ingenio & industria præstantissimum audeo
dicere. 2. de Orat. 296. Tum Iulius: Ego mehercule, inquit, Antoni
semper is fui, qui de te oratore sic prædicarem, vnum te in dicendo
mihi videri lectissimum, propriumque hoc esse, nihil à te vnquam
esse dictum, quod oblesset ei pro quo diceres. 3. de Finib. 32. Quod
autem in quo sapienter dicimus, id apprime rectissime dicitur. 1.
Off. 87. Miserrima est omnino ambitio, honorumque contentio.
ibid. Panætius sine controuersa de officiis accuratissime scripsit.

Alia multa qua superlatiuo adiungi solent, de industria omittimus,
propterea quod ea scriptorum aliorum monumentis ignota non sunt. Dein-
de particula hæc quas diximus, præter vnum, positiuo adiungi solent vsi-
tatis. Vnum vero superlatiuo sapius. Vnde appositum vnumquodque cum
positiuo dictum sapius cum superlatiuo compositum inuenimus. VAL.
MAX. Fabritius, inquit, Licinus honoribus & autoritate omni ciue
temporibus suis maior, par vnicique pauperrimo. Exemplo hoc
commoneare, comparatiuum dici posse de pluribus generis eiusdem: quod
est contra nonnullorum præceptionem. Id quod Plautus, Aul. Gellius, aliique
multi faciuntur. Nam apud Plautum tres habens filias ad natu maxi-
mam visurus. Ad meam, inquit, maiorem filiam inuiso domum.

AVL. GELLIVS. Hortensius omnibus fermè oratoribus æta-
tis suæ nisi M. Tullio clarior.

*Particula, vel, adiuncta cum superlatiuo, quid habeat,
venustatis. Cap. LXV.*

Oratoribus vel maximis illud dicendi genus valde consuetum est,
ut ibi cum superlatiuo vel nomine vel aduerbio adiungant parti-
culam, vel, ubi loquentium vulgus ponit non solum eum positiuo, sed
etiam cum superlatiuo: ut, Literæ ad me tuæ amicitie nostræ testes mi-
hi fuerunt, vel iucundissimæ, id est, non iucunda solum, sed etiam iucun-
dissima. Literæ mihi tuæ gaudium vel maximum fuerunt. Eos quibus-
cum tibi negotium est, vel prudentissime conuenis.

QVINTILIANVS. Porio mihi ratio viuendi honestè, quam
vel optimè dicendi videretur. Idem. Hoc transeo, de quo nemi-
nem qui literas vel primis, vt aiunt, labris degustauerit, dubita-
turum puto. Primum enim superlatiuum esse Priscianus contendit.
AVLVS GELLIVS. Menander poeta vetustior, humanarum opinio-
num vel peritissimus. Idem. Super hac questione tum ab aliis, sicuti
dixi, multis, tum vel diligentissime à Theophrasto disputatur.
Idem. Nunquam, inquit Phauorinus, quod equidem scio, tam im-
portuna tamque audaci argutia fuit noster Probus: vt Sallustium
vel subtilissimum breuitatis artificem periphrasim poetarum face-
re diceret. M. CICERO. Sed quid quaero velis, ne quum literis tuis
eruditissime scriptis te vel maximè velle perspexerim? 5. Fa. illum
fructum ex tuis literis vel maximum cepi, quod te præclare res
humanas contemnentem, & optimè contra fortunam paratum ar-
matumque cognoui. de perfecto Ora. 30. Ipsæ illæ conciones ita
multas habent obscuras abditasque sententias, vix vt intelligan-
tur: quod est in oratione ciuili vitium vel maximum. 1. de Or. 51.
Quid est tam furiosum quam verborum vel optimum atque
ornatissimum sonitus inanis nulla subiecta sententia nec scientia?
1. Off. 156. Ob eam etiam causam eloqui copiose, modò pruden-
ter, melius est, quam vel acutissime sine eloquentia cogitare. ibid.
146. Fidibus Musicorum aures vel minima sentiunt. 1. de Or. 118.
Turba & barbaries forensis dat locum vel vitiosissimis oratoribus.
Ibid. 12. In dicendo autem vitium vel maximum, à vulgari genere
orationis atque à consuetudine communis sensus abhorre. ibid.
32. Hoc autem vno præstamus vel maximè feris, quo colloqui-
mur inter nos, & exprimere dicendo sensa possumus.

Alijs quoque vocabulis adiungi posse ne tu nescias, exempla subscribi-
mus.

VIRGILIVS. Carmina vel caelo possunt deducere lunam.
QVINTILIANVS. Omnibus his sufficit vel vnum Ciceronis
exemplum. Facinus est vincire ciuem Romanum: propè scelus ver-
berare: patricium necare: quid dicam in crucem tollere? SAL-
LUSTIVS. Vnum omnibus finem natura vel ferro septis statuit.
In eadem hac significatione superlatiuo etiam particula adiungitur.
LENTIVS. Cura vt omnium tibi auxilia adiungas etiam infimo-
rum. M. CICERO 1. Tusc. Caput autem est in omni procura-
tione negotij & muneris publici, vt auaritiæ pellatur etiam mi-
nima suspicio.

Quod aduerbia comparatiui gradus aut superlatiuo perinde
vt nomina casum regant. Cap. LXVI.

Minimè omnium fieri putat vulgus semidoctum, vt aduerbia cõ-
paratiua aut superlatiua perinde vt nomina casum regant. Siqui-
dem absolute ferè poni solent. Ne igitur solæcium putes, si quem ca-
sum huiusmodi aduerbijs apposeris, hanc præceptionem scribimus: qua
id fieri vimque orationis augeri censemus: vt, Omnium te diligo
amantissime. Quod ad me misisti munus omnium diligentissime
asseruabo. Nemo te viuuit iustius.

PLAVTVS. Omnium primum Alcmena geminos peperit filios.
Idem. Omnium primum iste qui sit iste Sotia, hoc dici volo.
TERENTIUS. Meriton hoc meo videtur factum? DEM. Mini-
mè gentium.

Idem. Illa exclamat: Minimè gentium.
AVLVS GELLIVS. Qui de vestali virgine capienda scripse-
runt, quorum diligentissime scripsit Labeo Antifistius, minorem
quam annos sex, maiorem quam annos decem natam negauerunt.
Idem. Quod apud Scipionem omnium ætatis suæ purissimè locum
legimus, roboraria aliquot Romæ doctos viros dicere audiui
id significare, quod nos viuaria dicimus. MARCVS CICERO. 1. Tusc. 7.
Vt antea declamitabam causas, quod nemo me diutius fecit, sic
hæc mihi nunc senis est declamatio. 4. 71. Maximè verò omnium
flagrasse amore Reginum Ibicum apparet ex scriptis. 2. Fa. 7. Ne-
mo est, qui tibi sapientius suadere possit te ipso. Idem. Quod qui-
dem tu minimè omnium ignoras.

Quod nomen aut aduerbium gradus comparatiui adiectiuum
aut substantiuum aut participium in ablatiuo casu
regat non vulgariter. Cap. LXVII.

Opinione tua illud fortasse inuenias elegantius: vt quum domestico
sermone habes comparatiuum, siue nomen sit, siue aduerbium,
postea particulam, quam cum adiectiuo nomine aut substantiuo vel cum
participio, postremo sequitur verbum, Sum, es, est: tum omittas par-
ticulam, Quam, ac verbum, Sum: idque nomen vel participium in
ablatiuo, quod comparatiuum regat, colloces. Id exempli tibi sit mani-
festius. Mea tecum amicitia fide maior est: id est, maior quam fi-
des sit, hoc est, maior quam quis credat. Tu solito felicitior es. Vtili
tardius aduenis. Themistocles adolescens liberius iusto viuabat.

VIRGILIVS. Dicto citius tumida aquora placat.
PLAVTVS. Istuc curavi, vt opinione illius pulchrior esses.
Idem. Prius tua opinione hic adero: bonum animum habe.

SVETONIVS. Curam quoque solito exactiorem contulit. P.
LENTIVS. Opinione celerius confido sceleratissimum latronem pec-
nas daturum. C. A. SINIUS. Quod familiare meum tuorum num-
ero habes, opinione tua mihi gratius est. VALERIVS Maxi-
mus. Consuetudo enim sacrificauit diuitiis. M. CICERO. Illa mul-
tò maior opinione, quod nemo potest de ea te quam non nouit,
non turpissime dicere.

Quum verò in hoc dicendi genere substantiuum nomen in Latino ca-
su à comparatiuo regitur, tum attendendum est virtutem comparatiui,
an positiuo regatur. Alia enim esse possit sententia. Quemadmodum si
dicas. M. Crassus ditior erat opinione hominum: si ablatiuus, opi-
nionem, regitur virtute comparatiui, ea sententia est: M. Crassus di-
tior erat quam homines opinabantur: sin autem virtute positiuo:
Homines opinabantur Marcum Crassum ditiozem, quam esset.
Qua utraque sententia eadem non est.

Quos casus regant nomina comparatiui gradus aut superla-
tini, præter eos, qui ne vulgo quidem literatorum
ignoti sunt. Cap. LXVIII.

In oratoribus grauissimi illud quoque dicendo saepe usurpant: vt nomi-
nibus comparatiui gradus aut superlatiuo adiungant accusatiuum
vel ablatiuum cum propositione ante, inter, in, de, vel ex, vt, Ex amicis
maximus. Inter doctiores facilis. Ex discipulis studiosissimus. Id ibi
obserues, vt in eo accusatiuo vel ablatiuo, id nomen colloces, quod com-
paratiui aut superlatiuo adiectiuum esset.

VIRGILIVS. Scelere ante alios immanior omnis.
PLINIVS Iunior. Minorem è liberis duobus amisit. PLINIVS.
Inter omnia venenata Salamandræ scelus maximum est. SVE-
TONIVS. Antonium iuuenem maiorem de duobus interemit. QVINTIVS. Pa-
ter dignissimo ex filiis reliquerat. AVLVS GELLIVS. Ex malis duobus,
quos apud eos vidisset, vter maior esset eum mittendum curaret.
VALERIVS MAXIMVS. Erat autem is ex triginta tyrannis cru-
delissimus. Idem. De duobus filiis & ingenti agilitate & corporis
dotibus præstantiorem imperiique successorem destinatum Atym
existimauit ferro sibi creptum. M. CICERO. Quem Crassus dile-
xit ex omnibus plurimum. 4. Tusc. 75. Maximè autem admonen-
dus, quantus sit furor amoris. Omnibus enim ex animi perturba-
tionibus est profectò nulla vehementior. 3. de Orat. 97. Quinetiam
gustus, qui est sensus ex omnibus maximè voluptarius, qui que
dulcedine præter ceteros sensus mouetur, quam citò id quod val-
dè dulce est aspernatur ac respuit? 2. 357. Accerrimum autem ex
omnibus nostris sensibus esse sensum videndi.

Quid

Quod nomen superlatiui gradus substantiuum in casu genitiuo numeri multitudinis regat elegantius, quam sibi conueniens habeat. Cap. LXIX.

Generum dicendi (quibus uti solet Aul. Gellius) illud ferè vstratissimum est: ut superlatiui substantiuum in casu patrio numeri pluralis collocetur: ut, Amicorum integerrimus. Seruone enim domestico diceret, Amicus integerrimus. Oratorum doctissimus. Imperatorum fortissimus.

SVE TON IVS. In asperrima insularum aduehi. **PL**IN IVS. Cur sternutamentis saluatur: quod etiam Tiberium Cæsarem tristissimum, vt constat, hominum in vehiculo exegisse tradunt. **A**V LVS GELL. Grauissimi philosophorum super hac re serid quæsiuerunt. *Idem.* Quibus declarabat maximus philosophorum literas atque doctrinas philosophiæ, quum in hominem salum atque degentem, tanquam in vas spurcum atque pollutum influxissent, verti, mutari, corrumpi. *Idem.* Protagoras infincerus quidem philosophus, sed acerrimus sophistarum fuit. *Idem.* Hesiodus poetarum prudentissimus linguam non vulgandam sed recondendam esse dicit. *Idem.* Catullus elegantissimus poetarum. *Idem.* Vt videntur existimasse antiquissimi Græcorum. *Idem.* Apud antiquissimos Romanorum neque generi neque pecunie præstantior honor tribui, quam ætati senectæ solitus est. *Idem.* Vetus atque perpetua quæstio inter nobilissimos philosophorum agitata est. **S**C I P I O. Vbi agros optimè cultos & villas expolitissimas vidisset, in regionibus excellentissimos locorum murum statuere aiebat. **S**ALLVST IVS. Quorum sanguine Tarulæ Scyroque pessimis feruorum diuitiæ partæ sunt. **M. C I C E R O.** 4. Acad. 107. Nisi idem placeret grauissimo Stoicorum Panætio. 5. *Tuf.* 51. Quid igitur aut hunc prohibet, aut etiam Xenocratem illum grauissimum philosophorum exaggerantem tantoperè virtutem, & extenuantem, cætera & abiicientem, in virtute non beatam modò vitam, sed etiam beatissimam ponere? 1. *Offi.* 109. Nec non Xenocratem quidem seuerissimum philosophorum, ob eamque rem ipsam magnum clarumque fuisse.

In comparatiuo idem obseruari possit. Quintilianus. Plures eruditorum aliam esse dicendi rationem, aliam scribendi putauerunt. Ideoq; in agendo clarissimos quosdam mihi posteritati, mansurisque mox literis reliquisse, vt Periclem & Demadem. Rursus alios ad componendum optimos actionibus idoneos non fuisse, vt Iocratem.

PLIN IVS. Animalium fortiora quibus sanguis crassior, sapientiora quibus tenuior, timidiora quibus minimus, at quibus nullus, habetia. **M. C I C E R O.** 2. *Offi.* 4. Harum igitur duarum ad fidem faciendam iustitia plus pollet.

Quod in generis partiuone nomen genus significans ponatur in casu genitiuo vel ablatiuo cum ex præpositione, vel è, vel de. Cap. LXX.

Multi & Poetarum & Oratorum id vsu multo conterunt, vt cū generalis alicuius partiuo fit, cum generale nomen ponat ut in casu patrio aut in ablatiuo cū præpositione, è, ex, vel de. Ea autem partiuo fit sapiens nominibus illis qua subscripta sunt, multus, aliquis, quispiam, nullus, nemo, alius, & si qua sunt generis eiusdem, quibus nomina numeri qua ordinem significant adiungat: ut, Nemo amicorum tibi conueniens est. Primus oratorum in Latina lingua Cicero est. Nemo ex Poëtis, apud nos Virgilio grauior est.

EN N IVS. Pendent peniculamenta a vnum ad quemque pedum.

Peniculamenta vestium partes appellat.

PR O P E R T IVS. Aequè utinam primis animam me ponere cunis iussisset quæuis de tribus vna soror.

PL A V T V S. Satin' habes, si feminarum nulla est, quam aequè diligam?

VI R G I L IVS. Multos Danaum demittimus Orco.

TE R E N T IVS. Nemo est meorum amicorum hodiè, apud quem expromere omnia mea occulta audeam.

SVE TON IVS. Valerius Messala tradidit neminem vnquam libertinorum adhibitum ab eo cœnæ. *Idem.* Diuus Tiberius adulatione adeo aduersatus est, vt neminem Senatorum aut officij aut negotij causa ad lecticam suam admiserit. *Idem.* Neminè exulum nisi ex Senatus autoritate restituit. **PL**IN IVS. Nemo mortaliu omnibus horis sapit. *Idem.* Hoc primum quisquis in remediis animi sui habeat ex omnibus bonis, quæ homini tribuit natura, nullu melius esse tempestiua morte. In eaque id optimum, quod illam sibi quisque præstare poterit. *Idem.* Lanarum nigræ nullum colorem bibunt. *Idem.* Piscium femina maiores quam mares. **A**V L. **G**ELL IVS. Plerique nobilium Græcorum affirmatissimè scripserunt, simulachrum columbæ è ligno ab Archita ratione quadam disciplinaque mechanica factum volasse. *Idem.* Grammaticus autem quispiam è nobilioribus ab emptore adhibitus reperisse vnum in libro mendum dicebat. *Idem.* Quispiam de sectatoribus Phaurorini, videbatur esse in literis veterator. Valerium, inquit, Probum audiui hæc dicere. *Idem.* Plutarchus secundo librorum quos de Homero composuit, imperfectè, atque præposterè, atque inscitè syllogismo esse vsum Epicurum dicit. *Idem.* Aurelius autem Opilius in primo librorum quos Musarum inscripsit: Induciam, inquit, dicitur, quum hostes inter se vtrunque vtroque alteri ad alteros

impunè & sine pugna incunt. Nos neq; solæcissimum neque barbarissimum apud Græcorum idoneos adhuc inuenimus. **V**A L E R IVS M A X. Diuina fortuna vulnus Phereo Iafoni quidam extitij eius cupidus intulit. Nam quum inter insidias gladio eum percussisset, vomica, quæ à nullo medicorum sanari potuerat, ita rupit, vt hominem pestifero malo liberaret. *Idem.* Indignatus quoque quod ex licitoribus nemo se equo descendere iussisset. *Idem.* **A**R C E P A G U S, quid quisque Atheniensium ageret, aut quonam quæstu sustentaretur, diligentissimè inquirere solebat. **S**ALLVST IVS. Amicorum neque nobis, neque cuiquam hominum satis fuit. *Idem.* Malitia præmiis exercetur, vbi ea dempseris, nemo omnium gratuito malus est. **M. C I C E R O.** Nemo est illorum omnium mihi te iucundior. *Idem.* Ex his alius alio plus habet virium. 3. *de Leg.* 24. Quod enim est tam desperatum collegium, in quo nemo è decem sana mente sit? *de Senec.* 21. Nec verò quenquam senum audiui oblitum quo loco thesaurum obruisset. 5. *Tuf.* 11. Afclepiadem ferunt non ignobilem neque in exercitum philosophorum, quum quidam quæreret quid ei cæcitas attulisset, respondisse, vt puero vno esset comitator. 10. *Fa.* 5. Nihil est quod tibi maioris fructus gloriæq; esse possit, nec quicquam ex omnibus rebus humanis est præclarior aut præstantius quam de Repub. bene mereri.

Particulam, èd quòd, cum comparatiuo positam dici pro eo quòd est, præcipuè quia. Cap. LXXI.

Hoc scribendum suscepimus, eoque diligentius, quòd elegantia carere mihi visum non est. *Idem.* autem eiusmodi est, quum sermone domestico dici solet, præcipuè quia, dicat elegantius particulam, èd, cum comparatiuo accommodo & particula quod pro quia: ut, Amicitiam negligendam non putamus, eoque magis, quòd fortunæ tristioris quædam quasi medela sit. Literarum studium èd nobis debeat esse ardentius, quòd gloriam comparent amplissimam. Literæ mihi tuæ fuerunt èd iucundiores, quòd eis huc te venturum scribis.

PLIN IVS iunior. Nobis hoc maior agenda reuerentia est, quòd iam illo functi sumus. **C. M E M M IVS.** Nonne summa ope nitimini, atque èd vehementius, quòd maius dedecus est paria amittere, quam omnino non parauisse. **M. C A E L IVS.** Hoc èd diligentius facio, quòd quum otiosus sum, planè vbi delectem otium meum, nò habeo. *Idem.* Has ego tibi literas èd maiore misi interuallo, quòd comitiorum dilaciones occupatiorem me habent. **V A L E R IVS M A X I MVS.** In C. Fabrij & Q. Aemilij Papi principum seculi sui domibus argentum fuisse confitear oportet. Vterque enim patellam deorum & salinum habuit, sed èd lautius Fabritius, quòd patellam suam corneo capedunculo sustineri voluit. **M. C I C E R O.** 2. *Amic.* 15. Amicitia nostræ memoriam spero sempiternam fore, idque mihi èd magis est cordi, quòd ex omnibus seculis vix tria aut quatuor nominantur paria amicorum: quo in genere sperare videor Scipionis amicitiam & Lælij notam posteritati fore.

Ibid. Eoque ad te tardiùs scripsi, quòd quotidie te ipsam expectabam. 2. *Fa.* 13. Hæc èd pluribus scripsi, quòd mihi significabant literæ tuæ subdubitare, qua essem erga illum voluntate. *Ibid.* Meministi enim profectò (vt opinor) Attice, & èd magis, quòd P. Sulpitio vtebare multum. 2. *Offi.* 62. T. Emeritate enim remota, grauissima est liberalitas, eoque eam studiosius plerique laudant, quòd summi cuiusque bonitas commune per fugium est omnium. *de Amic.* 7. Ex me quærun crebrò, & ex hoc item Scæuola, quòd nam pacto mortem Africani feras, eoque magis quòd his proximis Nonis, quum in hortos D. Bruti auguris commentandi causa, vt afolet, venissemus, tu non affuisti. 1. *Tuf.* 6. In quo èd magis nobis est elaborandum, quòd multi iam esse Latini libri dicuntur scripti inconsideratè ab optimis illis quidem viris, sed non satis eruditis. *Ibid.* Nunc vt honores, vt omnis dignitatis gradus, sic huius scientiæ splendor deletus est. Idq; èd indignius, quòd eo tempore hoc contigit, quum is esset, qui omnes superiores, quibus honore par esset, scientia facillè vicisset. 2. *de Or.* 28. Èd quidem loquor confidentius, quòd Catulus auditor accessit. 3. 212. Hæc èd dico pluribus, quòd genus hoc totum Oratores, qui sunt veritatis ipsius actores, reliquerunt: imitatores autem veritatis histriones occupauerunt. *Idem.* hoc pro eo dixit. Quum, inquit, salutationi nos dedimus amicorum, quæ fit hoc etiam frequentius quam solebat, quòd quasi auem albam videntur bene sentientem ciuem videre, abdo me in bibliothecam.

Particulam èd cum superlatiuo Plinius iunior coniunxit. Mala, inquit, emptio semper ingrata est, èd maximè quòd exprobrare stultitiam domino videtur. *Idem.* quoque in hoc dicendi genere tantò pro èd vsurpauit: Tantò, inquit, Laudabilior munificentia nostra fore videbatur, quòd ad illam non impetu quodam sed consilio trahebatur. *M. item Cicero particulam, quia, pro, Quod, raro vsurpat.* Quorum, inquit. 2. *Offi.* 45. prima ætas propter humilitatè & obscuritatem in hominum ignoratione versatur, hi simul ac iuuenes esse cœperunt, magna spectare & ad ea rectis studiis debet contendere, quòd èd firmiore animo facient, quia non modò non inuidetur illi ætati, verum etiam fauetur. *Ibid.* Quod èd magis miror, quia scriptum à discipulo eius Possidonio est, triginta annos vixisse Panætium, postquam illos libros edidisset.

Quòd, pro

Quò, pro vt, comparatiuo quam positiuo adiungi
sapius. Cap. LXXII.

Quò imitari auctores possis facilis, hoc quoque preceptum voluimus. Quum alij multi primi in dicendo nominis, tum vel maximè Val. Maximus illud obseruare in dicendo soliti sunt: vt particulam, Quò, pro vt, cum comparatiuo coniungerent, inque medio saepe vocem aliquam imponerent. Ad te scribo quò amicitia nostra crescat amplior.

Cibo & somno parcè vtendum est, quò sit ingenij acrimonia maior. Artium bonarum studiis opera danda est, quò sit animus tuus diuiniore. T E R E N T I V S. Id amabò adiuta me, quò id fiat facilis. Q V I N T I L I A N V S. Difficiliora debent esse quæ exercent, quò sit leuius ipsum illud in quod exercent: vt athleta ponderibus plumbeis affuefaciant manus: quibus vacuis & nudis, in certamine vtendum est. Idem. Culpa est in præceptoribus prima, libenter deridentibus puerum, partim cupiditate diutiùs exigendi mercedulas, partim ambitione, quò difficilior sit quod pollicetur, partim etiam incertitia tradendi vel negligentia. Proxima in nobis, qui morari in eo quod nouimus, quam discere quod nondum scimus, melius putamus. Idem de Demosthene. Scandens in aduersum continuabat quam posset plurimos versus. Idem. Quò faciliùs verba ore libero exprimeret: calculos lingua voluens dicere domi solebat. Idem. Pythagoreis certè moris fuit, quum euigilassent, animos ad lyram excitare, quò essent ad agendum erectiores: & quum somnum peterent, ad eandem prius lenire mentes, vt si quid fuisset turbidiorum cogitationum, lenirent. D. B R V T V S. Nos hinc valeamus rectè, & quò melius valeamus operam dabimus. V A L E R I V S Maximus. Quicquid in excelso fastigio positum est, humili & trita consuetudine, quò sit venerabilis, vacuum esse conuenit. Idem. Maiores natu in conuiuiis ad tibias egregia superiorum opera carmina comprehensa pangebant: quò ad ea imitanda iuuentutem alacriorem redderent. M. C I C E R O 15. Fam. 20. Quò rolerabiliùs feramus igniculum desiderij tui, crebris nos literis appellato. 3. Tuscul. Quò enim maiore sunt isti odio supplicioque digni, qui non solum vestris domiciliis atque delubris sunt funestos ac nefarios ignes inferre conati. Ibid. Vnde igitur ordiar? an eadem attingam, quæ modò breuiter dixi: quò faciliùs oratio progredi possit longius? Ibid. Facessant igitur omnes qui docere nihil possunt, quò meliùs sapientiusque viuamus.

Nsi vt in hoc, ita in alijs quoque superioribus exemplis dicere mauius, quo, pronomen esse ablatiui casus.

Ne autem sine comparatiuo dici putes, exempla subiungimus.

T E R E N T I V S. Hanc simulant parere, quo Chremetem absterreant. M. C I C E R O. Omnia faciat quo propositum assequatur. 5. Tuscul. 83. Inducebat Carneades non quo probaret, sed vt exponeret Stoicis summum bonum esse frui his rebus, quas primitiua natura conciliauisset. Huius verò atatis doctores particulam, quò, pro, vt, vel cum comparatiuo vel sine eo vsurpant promiscuè. Qui pro vt nonnunquam dici attendimus.

T E R E N T I V S. Quantò satius est te id dare operam, qui istum amore ex animo amoueas tuo: quam id loqui, quò magis libido frustra incendatur tua.

Quò, pro Quantò, & Hoc, vel, eo, pro, tantò, simul ponenda esse. Cap. LXXIII.

Quò plura auctorum volumina excusseris, eò tibi facilior hac præceptio sit. Particula quò, pro, quanto, & hoc, vel, eò, pro, tanto, à doctioribus sapientissimè vsurpantur. Vt, Quò te magis amo, hoc plures ad te scribo literas. Quò quis altiore animo natus est: eò ad summum reip. fastigium contendit enixius. Quò quis pauperior est, eò ei vehementior est ad studia literarum cupiditas.

P L I N I V S. Omnia animalia quò maiore corpore, eò minùs fecunda sunt. Q V I N T I L I A N V S. Vox vt nerui, quò remissior, hoc & grauior: quò tenior, hoc tenuis & acuta magis est. Idem. Quò quisque ingenio minùs valet, hoc se magis attollere & dilatare conatur: vt statura breues in digitos eriguntur, & plura infirmi minantur. Idem. Præceptor quò sapius monuerit, hoc rariùs castigabit. M. C I C E R O. Quò difficilior, hoc præclarius. 1. Tuscul. Quò minùs ergo honoris erat poetis, eò minora studia fuerunt.

Quamuis quò præponatur sapius, postponi tamen prorsus non negamus. M. C I C E R O. Peto à te hoc diligentius quam si mea res esset, quò est honestius de amicorum pecunia laborare quam de sua. Nonnunquam inuenire est particulam quò, solam positam: aut pro particula, hoc, vel, eò, poni, tantò.

O V I D. Quoque magis regitur tantò magis aestuat ignis.

P L I N I V S. Quò maius est animal, tantò diuinius formatur in vtero. Idem. Triticum quò ferius meretur, copiosius inuenitur: quo celerius verò, eò speciosius & robustius.

Semitarium illud, secundum quò quisque, qua dicendi ratione euitari possit. Cap. LXXIV.

V T elegantissimè quemque imitari contendes, ita elegans maximè euades. Ab elegantissimis autè præceptionem hanc maximè obseruat à inuenias: vt quum eis id dicendum est, quò indoctum vulgus di-

ci: secundum quò quisque, tum superlatiua duo dicant, utrunque nominale, vel utrunque aduerbiale, vel alteri nominale, & alterum aduerbiale, quibus particula ita vt, & quisque, vel adiungatur, vel omiramicitià longissimè, id est, secundum quò quisque bonus est, ita retinet citià diu retinet, parum enim bonus, parum diu retinet, melior diu maximè, ita superbia eminentissimus. Maximè quisque diues, à

M. C I C E R O 1. Offic. Primum illud in officio est, vt ei plurimum tribuamus à quo plurimum diligimur. Ibid. Optimè societas hominum coniunctioque seruabitur: si vt quisque erit coniunctissimus, ita in eum plurimum benignitatis conferetur. Ibid. Nec dubium quin maximo cuique plurimum debeatur. Ibid. In collocando beneficio, & in referenda gratia, si cætera paria sint, hoc maximè officij est vt quisque maximè opis indigeat, ita ei potissimè optulari. Ibid. A quo plurimum sperant, etiam si ille his non eger, tamè ei potissimè inferuiunt. Ibid. Vt quisque animi magnitudine maximè excellit ita maximè vult omnium princeps esse, vel solus esse. Ibid. Vt quisque sordidissimus videbitur, ita libentissimè seueritate iudicandi sordes eluet. Ibid. Nostros homines Syrorum venalissimè similes esse, vt quisque optimè Græcè sciret, ita esse nequissimum. Ibid. Vt enim quis optimè dicit, ita maximè dicendi facultatem, varioque euentus orationis, expectationemque hominum pertimescit.

Aliquantò alienum illud Turpilij est ad eandem sententiam dictum.

Profectò vt quisque omnino contentus fuit, ita fortunatà vitam duxit maximè. Itemque, illud M. Tully: Colendum autè esse ita quæque maximè, vt quisque his virtutibus lenioribus erit ornatus, modestia, temperantia, ac ipsa, de qua iam multa dicta sunt, iustitia.

Particula enim, vt, & ita, isdem comparationis gradibus adiungi solent. Macrobius cum positiuo coniungit: Oportet, inquit, vestri in conuiuiis sermones, vt castitate integros, ita appetibiles venustate. Sine vlla comparatione dici ignotum non est, sed ascribimus pro particula ita, sic nonnunquam poni: ea de re ne dubites.

M. C I C E R O. Vt bona natura appetimus, sic à malis natura declinamus. Idem. Propriè vt agrotatio in corpore, sic agritudo in animo nomen habet.

Quò, omnis, & quisque omnibus comparationis gradibus adiungi possint, quamuis hoc superlatiuo, illud positiuo & comparatiuo adiungatur sapius. Caput LXXV.

Omnibus Latina lingue doctioribus id consuetè multum vsitatum est, vt vox, omnis, cum positiuo aut comparatiuo, quisque, verò cum superlatiuo adiungatur. Si verò nullus sit comparationis gradus promiscuè dicatur utrunque. Sed omnis quam quisque vsitatus est. Illud tamen non putauimus prætereundum, propterea quòd aliter multis persuasum est. Hoc autem est. Vox omnis, etiam cum superlatiuo, quisque cum positiuo vel comparatiuo dici potest. Vt, Amicis omnibus non parum deferendum est. Doctiores omnes fortuna vim nihil metunt. Hominibus perditis optimus quisque inuisus est.

L V C I L. Omnes formosi fortes, tibi ego improbus esto.

Fortes, id est, diuites.

H O R A T I V S. Quantò quisque sibi plura negauerit,

A dijs plura feret.

Idem. Omnia diuitijs Arabum liberrima muto.

V I R G I L I V S. Viuo equidem, & vitam extrema per omnia duco.

P L A V T V S. Omnes nostrates optimi, pro claris factis diris aguntur

malis.

T E R E N T I V S. Omnes detiores sumus licentia.

P L I N I V S. Stultissimum credo, ad imitandum non optima queque proponere.

Q V I N T I L I A N V S. Omnia liberiora poetis quam oratoribus. Idem. Proferet mores plerumque oratio, & animi secreta detegit, nec sine causa Græci prodiderunt, vt viuat quemque etiam dicere. Idem. Erit eò obscurior, quò quisque deterior. Idem. Nihil enim rerum ipsa natura voluit magnum effici citò, præposuitque pulcherrimè cuique operi difficultatem, quæ nascendi quoque hanc fecerit legem, vt maiora animalia diutiùs visceribus parentum continerentur. S A L V S T I V S. Pessimus quisque asperissime rectorem patitur. M. C I C E R O. In omni arte, vel studio, vel quauis scientia, vel in ipsa virtute optimum quodque rarissimum est. pro Cecim. Neque enim ratio afferri potest, cur si cuiquam nouo citi potuerit adimi ciuitas, non omnibus patricijs, omnibus antiquissimis ciuibus possit. 2. de Finibus 117. Maximas verò virtutes iacere omnes necesse est, voluptate dominante. 3. de Leg. 19. Quem ille non edidit? qui primum vt imperio dignum fuit, patribus omnem honorem eripuit, omnia infima summis paria fecit, turbauit, miscuit. Part. 60. Id effugiet, qui non omnia minima reperit. 1. de Ora. 9. Neque enim te fugit omnium laudatarum artium procreatricem quandam & quasi parentem eam, quam Philosophiam Græci vocant, ab omnibus doctissimis vocari. 2. 162. Ego autem si quem nunc planè rudem institui ad dicendum velim, his potius tradam assiduis vno opere eandem diem noctem

noctemque tudentibus: qui omnes tenuissimas particulas, atque omnia minima mansa, vt nutrites infantibus, pueris in os inferat.

Quod quisque adiungatur comparatiuo, precipue si quanto, aut quo, pro quanto, accedat, exemplis hic doctum te satis demitto. Prater hac atreide, vti superlatiuo quisque postponi solet: vti que superlatiuus tunc in numero singulari quam plu. ali dicitur sapitis: Quia vero non desunt, qui putent vocabulum quod est summum vim habere superlatiuo, cum eo omne itidem adiungi docemus.

M. CICERO. Quod item nos postulamus, non à te quidem, qui omnia nobis summa tribuis, sed à ceteris, qui hæc in manus sumerent. Vide, MANVS. de Ora. In eloquentia autem multa sunt quæ teneant, quæ si omnia summa non sunt, & pleraque tamen magna sunt, necesse est ea ipsa quæ sunt, mirabilia videri.

Quod cum pronomine Sui, vel, Suus, & qui, adiungatur, quisque, non, omnis. Cap. LXXVI.

SE tum quisque in his caltioribus literis proficere sentit, quum ad eorum qui ornatiores habiti sunt, genera dicendi propius accedit. In quibus illud est, Quis que non omnis adiunge solet cum pronomine sui, sibi, & se, à se, & suus, sua, suum: item que cum qui, quæ, quod, nisi huius antecedens est aut illius tanquam adiectiuum. Dicitur enim. Omnes qui amant, difficiles sunt. Omne suum decoxit patrimonium. Sed præceptionis huius ea sunt exempla. Dignus amari sibi quisque visus est. Sua cuique amicitia iucunda est. Quod quisque facit, laudandum id putat. Adiuungimus aduerbia à quis facta.

PROPERTIUS. Natura sequitur semina quisque sua.

PLINIUS iunior. Sux quisque inuentioni fauet. PLINIUS. In trimatu suo cuique dimidium esse mensuram certum est. QUINTILIANVS. Nos suum cuique professioni modum demus. Idem. Et erit sui quisque operis magister vtilior. Idem. Et quod quæque natura maximè ferat. Idem. In quo quidem non id est æstimandum, cuius quisque sit ætatis, sed quantum in studiis iam effecerit. Idem. Vt in eo quo quisque eminet, prouehatur. Idem. Intendendus animus in hoc quoque, vt percipiat, quæ quisque & quomodo laudet. Idem. Post declamationes, quod omisisset quisque tractabant. Idem. Expertus eorum omni modo corpus animumque discernat cui quisque certamini præparandum sit. Idem. Erit ergo etiam obscurior quod quisque deterior. Idem. Prima est eloquentiæ virtus, perspicuitas: & quod quisque ingenio miraùs valet, hoc se magis attollere & dilatare conatur. SALLVSTIUS. Tollendus scænerator in posterum, vti suas quisque res curemus. M. CICERO. 3. de Or. 32. Diligentissimè que hoc est iis qui instituunt aliquos atque erudiunt videndum, quod sua quæque natura maximè ferre videatur. Etenim videmus ex eodem quasi ludo summorum in suo cuiusque genere artificum & magistrorum exisse discipulos dissimiles inter se, at tamen laudandos: quum ad cuiusque naturam institutio doctoris accommodetur. *ibid.* Quorum tanta multitudo fuit, tanta in suo cuiusque genere laus, vt quum summa miraremur, inferiora tamen probaremus. de Perfecto Oratore. 61. Cæterarum enim rerum quæ sunt in oratore partem aliquam sibi quisque vendicat. 1. de Or. 15. Excitabat eos magnitudo ac varietas multitudoque in omni genere causarum, vt ad eam doctrinam quam suo quisque studio assecutus esset, adiungeretur vsus frequens, qui omnium magistrorum præcepta superaret. 1. Offic. 21. Ex quo, quia suum cuiusque sit eorum quæ natura fuerant communia: quod cuique obigit, id quisque teneat. *ibid.* Id enim maximè quemque decet, quod est cuiusque suum maximè. Suum igitur quisque noscat ingenium, & acremque se & victorum & bonorum suorum iudicem præbeat. *ibid.* Facile quod cuiusque temporis officium sit, poterimus, nisi nosmetipsos valde amabimus, iudicare. 3. de Or. 30. Propereà quod minimè sibi quisque notus est, & difficillimè de se quisque sentit. 1. Offic. 147. Vt enim pictores, & ij qui signa fabricantur, & veri etiam Poætæ suum quisque opus à vulgo considerari vult, vt si quid reprehensum sit à pluribus, id corrigatur: idque secum, & cum aliis quid in eo peccatum sit exquirunt, sic aliorum iudicio permulta nobis facienda aut non facienda, imitanda & corrigenda sunt. *ibid.* 99. Nam negligere quid de se quisque sentiat, non solum arrogantis est, sed etiam omnino dissoluti. 9. Fam. 22. Placet Stoicis suam quanque rem nomine appellare. 1. Offic. Sed in his omnibus officiis tribuendis videndum erit quid cui maximè necesse sit, & quid quisque nobiscum vel sine nobis, aut possit consequi, aut non possit. 1. de Orat. 130. Itaque hoc iamdiu est consecutus, vt in quo quisque artificio excelleret, is in suo genere Roscius diceretur.

Cum particula quantum itidem quisque non omnis dicatur.

L. PISO. Is respondit, immò verò charum, si quantum quisque volet, bibat.

Quod relatiuo impediendi vulgatum orationis ordinem sua non desit elegantia. Cap. LXXVII.

Quoniam dicendi genus elegantius, id docentes, obseruari volumus, venustiore censemus esse orationem eam, cuius relatiuum impatiat vsus construendi (vocabulo vtor domestico) vulgatiorem.

Eius autem duo genera sunt. Vnum, quum participium relatiuum post se regens adiectiuum suppositi est: ipsumque verbum post se legit antecedens. Quod Valerio Maximo consuetum admodum est. Alterum, quod scriptoribus alijs vsitatus est, quum pronomen suum in casu recto ponitur: eiusque antecedens in obliquo: vt, In periculum nimia cura id effugiens, nonnunquam incidit. Sua cuiusque dignitas alienæ præponenda videtur. Sua cuique natura sequenda est.

PERSIUS. Velle suum cuique est.

CATVLLVS. Suus cuique attributus est error.

TIBVLLVS. Gloria cuique sua est.

PROPERTIUS. Namq; in amore suo semper sua maxima cuiq;

Idem. Longius aut propius mors sua quemque manet.

VIRGILIUS. Trahit sua quemque voluptas.

PLAVTUS. Suus rex regina placet.

TERENTIUS. Suus cuique mos.

QUINTILIANVS. Nemo expectet vt alieno tantum labore sit disertus. Vigilandum ducat, iterum innitendum, pallendum est, faciendæ sua cuique vis, sua ratio. Idem. Est etiam sua loquentibus obseruatio, sua scribentibus. Idem. Sua cuique sunt vitia. Idem. Dabuntur quoque illis sua tempora. Idem. Erit suum parandæ facilitatis tempus. Idem. Est sua etiam studiis infantia. Et vt corporum mox fortissimorum educatio à lacte cuiusq; initium ducit: ita futurus eloquentissimus edidit aliquando vagitum, & loqui primum incerta voce tentauit, & hæsit circa formas literarum. Idem. Sua cuique propostita lex: suus cuique decor est. AVLVVS GELLIVS. Sallustius odio auaritiæ plusquam potuit eâ criminatus est. SALLVSTIUS. Sua cuique satis placebant. Idem. Suus cuique animus ex conscientia spem præbet. M. CICERO 5. Tus. 63. Suum cuique pulchrum est. 2. Offic. 10. Quod qui parum prospiciunt, hi sæpe versutos homines & callidos admirantes, eorum malitiam sapientiam iudicant. 3. 30. Suum cuique incommodum ferendum est potius, quam de alienis commodis subtrahendum. 2. de Or. 345. Singularum virtutum sunt certa quadam officia ac munera: & sua cuique virtuti laus propria debetur.

Pronomen, ipsum, cum pronomine alio in casibus diuersis eleganter poni solere. Cap. LXXVIII.

Hoc dicendi genere, quo sæpe vsus est M. Cicero, te ipse diutius ne maceres, propereà quod impar esse videtur, breui sententiam tibi nostram aperiamus. Pronomen quod est, ipsum, omnium personarum est, idq; componitur cum pronomibus speciei prioris, vt, ego ipse, tu ipse, ille ipse. Illud ergo pulcherrimum sit, quum quadam, vt ita dicam reciprocatio est, tum in casu obliquo pronomen aliud quod speciei prioris est, ponatur: ipsum verò pronomen in nominandi casu positum, verbe suppositum sit: vt, Mihi ipse placeo. Te ipse laudas. Sibi ipse nocuit.

Id sine reciprocatioe fit nonnunquam in diuersis personis.

ENNIUS. Odi sapientem qui sibi ipse sapiens non est.

TIBVLLVS. Non ego sum satis ad tanta præconia laudis,

Ipse mihi, non si præscribat carmina Phæbus.

C. MARIUS. An quod adolegens præstiti, quum etiam errare cum excusatione possem, id nunc ætate præcipitante commutem, ac me ipse retexam? SERVIUS Sulpitius de malis medicis. Qui in alienis morbis profitentur se tenere medicinæ scientiam, ipsi se curare non possunt. C. AIVS Marius apud Sallustium. Ipsa se virtus satis ostendit. SALLVSTIUS. Plerunque regiæ voluntates vt vehementes, sic mobiles, sæpe ipsæ sibi aduersæ. Idem. Vbi anima naturæ cessit, demptis obrectatoribus, ipsa se virtus magis magisque extollit. M. CICERO 14. Fa. Hæc scripsi non vt de me ipse dicerem, sed vt tu qui coniunctissima fuisti mecum & sententia & voluntate, eadem sentires. 6. 7. Scripsi de te parè mediisfidius & timidè, non reuocans me ipse, sed penè refugiens. 2. Offic. 47. Sibi ipse peperit maximam laudem. 1. Fa. 8. Me ipse confirmo ad eius voluntatem. 7. 6. Illud semper memento, qui ipse sibi sapiens, prodesse nequit, nequidquam sapit. *ibid.* Tibi vnum timendum sit, ne ipse tibi defuisse videare. 5. Fa. Non committam vt tibi ipse insanire videar. 1. 1. Cæteris satisfacio omnibus, mihi ipse nunquam satisfacio. 3. C. 2. 9. Magna vis est conscientia, quam qui negligent, quum me violare volent, se ipsi iudicabunt. 5. Tus. 4. In hoc me ipse castigo. de Amic. 10. Non ego medicina, me ipse consolor. de Sen. 85. Me ipse consolabar existimans, non longinquum inter nos digressum & discessum fore. 4. Fa. 8. Non ita abundo ingenio, vt te consolor, quum ipse me non possim. 2. Offic. 2. Quamdiu res publica per eos regebatur, quibus se ipsa commiserat, omnes meas curas cogitationesque in eam conferebam. 2. de Or. 343. Virtus autem quæ est per se ipsa laudabilis, & sine qua nihil laudari potest, tamen habet plures partes, quarum alia alia est ad laudationem aptior. *ibid.* 5. Et enim cæteræ ferè artes se ipsæ per se tuentur singulæ: benedicere autem, quod est scienter & peritè & ornate dicere, non habet definitam aliquam regionem cuius terminis septa teneatur. 1. Offic. 112. Atque hæc differentia naturarum tantam habet vim, vt nonnunquam mortem sibi ipse aliquis consciscere debeat. 3. de Or. 9. Tenemus enim memoria Quæ. Catulum virum omni laude præstantem, quum sibi non incolumem fortunam, sed exilium & fugam deprecaretur, esse coactum, vt vita se ipse priuaret. 5. Tus. 73.

An tu

An tu me in viola putas aut rosa dicere? An Epicuro, qui tantummodo induit personam philosophi, & tibi ipse hoc nomen inscripsit, dicere licebit. 3. 1. Ita fit, ut animus de se ipse tum iudicet, quum id ipsum quod queritur, arguet.

Duo, tria, plurave pronomina, iuxta se posita orationem veniunt. Caput LXXXIX.

Illa mihi se dicendam offert præceptio: qua duo, tria, plurave pronomina iuxta se sine ullo medio posita, siue eiusdem speciei, siue utriusque, orationem reddere venustiores dicamus: ut, Venio à patre tuo, is te tibi commendat. Amicitiam nostram ego nulli antependam penso. Tu tibi ipse vivis.

TVRPILLIVS. Inuitavit plusculum hic sese in prandio.

HORATIVS. Tibi me virtus tua fecit amicum.

CATVLLVS. Nūquā ego te vita frater amabilius aspiciā posthac.

PROPERTIVS. Nam sine te nostrum non valet ingenium.

Idem. At mihi quod vino detraxerit, inuida turba,

Post obitum duplici favore reddet honos.

Idem. Nuper enim de te nostras me ludit ad aures

Rumor, & in tota non bonus urbe fuit.

Idem. Quas si quis mihi rettulerit, donabitur auro,

Quis pro diuitiis ligna retenta velit?

OVIDIVS. Me mea facta traherant.

MARTIALIS. Hic tibi perpetuo tempore vivit honor.

PLAUTVS. Ego tibi istam hodie scelestam comprimam linguam.

TERENTIUS. Nuntium apporro tibi, cuius maxime te fieri participem cupis.

Idem. Istos invidios dii perdant, qui hac libenter nunciant.

Idem. Hoc te moneo vivum, qualis sis amicus, aut quid possim potius quam inimicus, periculum facias.

Idem. Forma impulsu nostra nos amatores colunt: hac ubi immutata est, illi suum animum aliud conferunt.

Idem. Eius me miseret.

Idem. Vigilantiam tuam tu mihi narras.

Idem. Non rete accipiri tenditur, neque miluo, qui male faciunt nobis: illi qui nihil faciunt, tenditur.

QUINTILIANVS. Natura fert vt iis faucamus, qui eadem pericula quibus nos perfuncti fumus, ingredientur. *Idem.* Nec ille se bonus præceptor maiore numero quam sustinere possit onerabit: & nimiam loquacitatem recidet. *Idem.* Ille se proficisse sciat, qui Cicero valde placebit. **A**VLGELLIVS. Quæri solet an negotio tibi dato, & quicquid omnino faceres definitio, contra quid facere debeas, si eo facto videri possit res euentura prosperius, exque utilitate eius qui id tibi negotium mandavit. **Q**VIINTVS Metellus Numidicus contra Manium. Se amplioem putat esse, si se mihi inimicum distauerit, quem ego mihi neq; amicum recipio, neque inimicum respicio. **M**ARCVS Cato. Is mihi cras, bilis, aqua intercus, tussis, febris. **M**CICERO 3. Famil. 13. Mihi propono fructum amicitiae nostrae ipsam amicitiam, qua nihil est vberius. 13. 37. Promitto tibi te ex eius amicitia magnam voluptatem esse capiturum. *Idem.* Mihi tu, tui, tua omnia maximæ curæ sunt, & dum viuam, erunt. *Idem.* In te mihi omnis spes est. *Idem.* Perfecisti vt nemo sine literis meis tibi esse commendatum putaret. *Idem.* Scripsit ad me, sibi meam commendationem maximo adiumento fuisse. *Idem.* Quæ faciam fecerimque pro te, ex illorum te literis, quam ex meis malo cognoscere. 3. 10. **Q**U. Seruilius perbreues à te mihi literas reddidit. *Idem.* Gratæ mihi tuæ literæ fuerunt. 7. 33. Valde mihi tuæ literæ facerent elegantæque visæ sunt. 2. de Or. 133. Vt videatis quàm sit genus eorum qui sibi eruditi videntur, hebes atque impolitus. 2. Tus. 12. Si grammaticum se professus quispiam barbarè loquatur: aut si absurdè canat is, qui se velit haberi musicum, hoc turpiter fit, quod in eo ipso peccat, cuius proficetur scientiam. Sic philosophus in ratione vitæ peccans, hoc turpius est, quod in officio cuius magister esse vult, labitur. 5. 18. Philosophi quæcumque rem habent in manibus, in eam quæ conueniunt congerunt omnia, & si alio loco disputata sunt. 2. de Diu. Qui id quod vitari non potest, metuitis viuere animo quieto nullo modo potest. 1. Tus. Sequat igitur, vt institui, diuinum virum illum quem quadam admiratione commotus sæpius fortasse laudo, quàm necesse est. 2. de N. 72. Qui totos dies precabantur & immolabant, vt sibi sui liberi superstitibus essent superstitiosi sunt appellati: quod nomen patuit postea latius.

Si utriusque speciei duo pronomina sint, virum præponendum sit. Caput LXXX.

VT præceptio tibi nostra utilior sit illud nobis dicendum est. Quum duo pronomina sint, virum speciei prioris, alterum posterioris, si id quod posterioris est substantiuo præponitur, ei postponatur alterum: si contra, præponatur. Obserues item si utrumque speciei prioris est, si alterum substantiuum habeat: vt, Tuæ mihi literæ reddite sunt. Mea tibi familiaritas fortasse non iniucunda est. Labore mihi tuo utilitatem paris. Liberalitas tibi tua amorem conciliauit maximum. Avaritia tibi tua omnium contrahit odia.

HORATIVS. Tunc tua te infortunia laedent.

CATVLLVS. Remitte pallium mihi meum quod inuolasti.

TERENTIUS. Satis adhuc tua nos frustrata est fides.

MCICERO 13. Fa. 10. M. Terentius in forum venit, ad amicitiam se meâ contulit. *Idem.* Tuum te desiderium mouet. *Idem.* Illa te res cruciat. 5. 14. Istis te molestiis laxes. *Idem.* Tanta enim liberalitate te tua vfos prædicabāt, vt iis plus à te tributū intelligerē, quàm ego auderē te rogare. 1. Off. Sunt etiā qui aut studio rei familiaris tuendæ, aut odio quodā hominum suam se negotium agere dicāt. 12. Fa. Ex Syria nobis tumultuosiora quædam nunciata sunt, quæ quia tibi sunt propiora quàm nobis, tua me causa magis mouent quàm mea. *Idem.* Si proficiscerē ad bellū, periculū te meum commouebat. *Idem.* Ad hanc te amentia natura peperit, voluntas exercuit, fortuna seruauit. 1. Tus. Profectū mors tum æquissimo animo appetitur, quum suis se laudibus vita occidens consolari potest.

De collocatione pronominum utriusque speciei, quorum alteri apposita præpositio est. Cap. LXXXI.

Fauorem à me tuum, candide lector, nisi abijctis, id mihi vitio non vertes, quod de eodē dicendi genere bis præcipere videar. Quod enim generale est, id per speciem diuisum multo fit manifestius. Sed ad rem accedimus. Quum duo pronomina sint speciei utriusque, quorum ei quod prioris est, apposita præpositio est: præposito nomine substantiuo pronomem speciei posterioris postponitur: ei, præponitur alterum. Quod eloquij genus cum alijs huius nostra aut paulo superioris ætatis vsitatum est, tum Politiano vsitatissimum. Vt, Beneuolentia in me tua. Liberalitas in te mea. Studium in vos meum.

Apud veteres genus hoc dicendi rarum inuenio. Quod fuisse vt doccam, testimonia, qua hæc sunt, profero.

MCICERO. Graui teste priuatus sum amoris summi erga te mei, *Idem.* Sunt enim testes & erunt sempiterni meritorum erga me tuorum, meæque pietatis.

Pronomen speciei posterioris quando sine substantiuo eleganter usurpari solitum sit.

Cap. LXXXII.

Non modò Politianus noster, aliique ætatis eiusdem Oratores, sed veteres quoque felices illius seculi scriptores ita sæpe locuti sunt, vt pronomem deriuatum solum usurperent, tum quum sermone domestico cum eo adiungitur nomen, familiaris, amicus, socius, comes, discipulus, præceptor, aut quoduis aliud hoc genus. Ibi autem pronomem nomen non raro adiungitur: sed non sæpe minus omittitur. Vt, Eustachius meus proficit. Plinius meus ad suos abiit. Grenafchus meus Herbellotum suum prudenter instituit.

MVARRIO. In quo Lælius noster literis ornatissimus memoria errauit aliquoties. *Idem.* Longè fugit, qui suos fugit. **M**CICERO. Ita ad tuos scribas, vt me tuum esse sciant. *Idem.* Si quid egero, scribam ad te, neque domum vnquam ad meos literas mittam, quin adiungā eas quas tibi reddi velim. 6. Fa. 18. Me Romæ tenuit omnino Tullia meæ partus. *Idem.* Diogenes tuus homo modestus à me cum Philone Pessinum discessit. *Idem.* Dolabellam meum vel potius nostrum videbam fore ab iis molestiis, quas liberalitate sua contraxerat, liberum. *Idem.* Credamus Panærio à Platone suo dissentienti. *Idem.* Omnes bonos interitu suorum quàm grauissimè mœrere oportere. *Idem.* Vexatur idem Theophrastus & libris & scholis omnium Philosophorum: quod in Callisthene suo laudat illam sententiam: Vitam regi fortuna non sapientia. Negant ab vilo Philosopho quicquam dictum esse languidius. *Idem.* Catonem tuum mihi mitte. Cupio enim legere. Me adhuc non legisse, turpe vtrique nostrum est.

Aliqui, qui, quod raro dicatur. Cap. LXXXIII.

Est quod lectoribus ipsi inuile non sit, quod præmittendum esse non putauimus. Quum sermone domestico relatuuum quod, habeat antecedens aliquid, tum id antecedens genere dicendi ornatore omittitur: Vt, Fuerunt qui amicitiam nostram dissoluere conati sunt. Mitto ad te qui negotium hoc conficiat. Est qui alloqui te cupiat. Aliquid item ante cur vel ubi omitti solet.

PACCVIVS. Men me seruasse, vt essent qui me perderent?

TIBVLLVS. Vidi ego qui iuuenem miseris lussisset amores,

Post Veneris vinclis subdere colla senem.

MARTIALIS. Non est quod puerum Luperce vexes.

TERENT. Nunquid est quod opera mea vobis opus sit?

SVETON. Nec defuerunt qui interpretarentur significari rerum mutationem. **P**LINIUS iunior. Non est tamen quod ab homine desidio aliquid noui operis expectes. *Idem.* Sunt qui defunctorum quoque amicos agant. **Q**VIN. Eques Romanus, ad quem in spectaculis bibentem quum misisset Augustus, qui ei diceret: ego si prandere volo, domum eo: Tu enim, inquit, non times ne locum per das. *Idem.* Cicero Attico scripsit de Pompeio & Casare: Habeo quem fugiam: quem sequar non habeo. **A**GEL. Misit qui amicos rogaret. **C**FABRIT. & **E**MILIUS apud **A**GELLIVM. Vt esset quem armis vincere possemus. **Q**U. CLAVDVS

DIVS Quadrigenus. Si pro tua bonitate & nostra voluntate tibi valeudo suppedit: est quod speremus deos bonis benefacturum. **VALER. MAXIM.** Esse dixit quod secretò audire eum admodum expediret. *Idem.* Apud Indos patientia meditatio tam obstinatè usurpari creditur: vt sint qui omne vitæ tempus nudi obligant. **M. CÆLIVS.** Hoc eò diligentius facies, quòd quum otiosus sum, planè vbi delectem otium meum, non habeo. **M. C. I. C.** Habeo paululum quod requiram. *Idem.* Nisi meo in Remp. beneficio vbi triumpharet esset habiturus. *Idem.* Sunt qui discessum animi à corpore putent esse mortem: sunt qui nullum censeant fieri discessum: sed vnà animum & corpus occidere. *Idem.* Sunt qui quod sentiunt, etiamsi optimum sit, tamen inuidiæ metu non audent dicere. *Idem.* Mittunt etiã vulneribus confecti ad dominos qui quaerunt quid velint: si satisfactum iis non sit, se velle decumbere. *Idem.* Non est cur eorum qui se studio eloquentiæ dederunt spes infringatur, aut languescat industria. *Idem.* Sunt enim qui quum meus interitus fuerit Reip. profuturus, criminis loco esse putant quòd viuam. *Idem.* Est quòd gaudeas te in ista loca venisse, vbi aliquid sapere videare. *Idem.* Habes vbi ostentes illam præclaram tuam patientiam famis & frigoris.

Obseruari hoc semper ne putes, alia apponimus exempla.

VIDIVS. Perlege quodcumque est: quid epistola lecta nocebit? Te quoque in hac aliquid quod inuenit esse potest.

PLIN. iunior. Quatenus nobis denegatur diu viuere: relinquamus aliquid quo nos vixisse testemur. **A. G. E. L.** Nemo quisquam tam effertis moribus est, quin faciat aut dicat nonnunquam aliquid quo laudari queat. **M. C. I. C. E. R. O.** Maximè verisimile est, quum optimus quisque maximè posteritati feruiat, esse aliquid, cuius is post mortem sensum sit habiturus. *Idem.* Sin sit quispiam qui aliquid tribuat voluptati, diligenter sciat ei tenendum esse modum eius fruendæ.

Quispiam enim vt aliquis dicitur.

Pronomen is, ea, id, non inusitatè dici pro relativo, qui, quæ, quod. Cap. LXXXIV.

Quam alios auctores multos, tum maximè **A. Gellium** & **M. Ciceronem** attentè si legisti, ab ijs profectò illud non rarè usurpatum fortasse adnotasti: vt ibi pronomen is, ea, id, ponant, vbi relatiuum, qui, quæ, quod, sermone communi solitum est poni, præcipueque in principio clausula proxima. *Vt.* Literas tuas recepi: iis profectò supra fidem delectatus sum. *Vxorem Xantippem duxit Socrates: ea autem supra modum iurgiosa fuit. Herotratus Dianæ Ephesiæ templum exussit. Is eo facinore immortalē se gloriam apud posteros inuenturum putabat.*

CÆCILIVS. Consequitur comes infania: ea porro infaniam affert.

A. G. E. L. Phædon Eliensis ex cohorte illa Socratica fuit: Socraticæ & Platoni perfuit familiaris. Eius nomini Plato illum librum diuinum de immortalitate animæ dedit. Is Phædon seruus fuit forma atque ingenio liberali, & vt quidam scripserunt, à Leone domino puer ad merendum coactus. Eum Cebe Socraticus hortante Socrate emisse dicitur, habuisseque in Philosophiæ disciplinis. Atque is postea Philosophus illustris fuit: sermonesque eius de Socrate admodum elegantes leguntur. *Idem.* Si exemplum quoque **P. Crassi Mutiani clari** & inclyti viri apposuerimus. Is **Crassus** à **Sempronio Asellione** & plerisque aliis historiæ Romanæ scriptoribus traditur quinque habuisse rerum bonarum maxima & præcipua, quòd esset ditissimus, quòd nobilissimus, quòd eloquentissimus, quòd iurifconsultissimus, quòd pontifex maximus. Is quum in consulatu obtineret Asiæ provinciam, &c. **L. P. I. S. O.** Romulum dicunt ad ecenam vocatum, ibi non multum bibisse: quia postridiè negotium haberet. Ei dicunt Romule, si isque omnes homines faciunt, vinum vilius sit. Is respondit: Immodè carum: si quantum quisque volet bibat. Nam ego bibi quantum volui. *Idem.* **Cn. Flavius** patre **Libertino** natus scriptum faciebat, isque eo tempore ædili curuli apparebat, quo tempore ædiles si ibrogantur: eumque primæ tribus ædilem curulem renunciauerunt. **C. G. R. A. C. H. V. S.** His annis paucis ex Asia missus est qui per id tempus magistratum non cæperat, homo adolescens pro legato. Is in lectica ferebatur, ei obuiam bubulcus de plebe Venustina aduenit, & quum ignoraret, per locum qui ferretur rogauit, num mortuum ferrent. Vbi id audiuit, lecticam iussit deponi. Stuppis quibus lectica erat deligata vsque ad eò verberari iussit, dum animam efflavit. **S. A. L. L. V. S. T.** Auaritia pecuniæ studium habet, quam nemo sapiens concupiuit, ea quasi venenatis malis imbuta, corpus animumque vilem effaminat. **M. C. I. C. E. L. 4. Tusc. 2. 4.** Quum est concupita pecunia, nec adhibita continuò ratio quasi quadam Socratica medicina, quæ sanaret eam cupiditatē, permanat in venas, & inhæret in visceribus illud malum, existitque morbus & ægrotatio, quæ auelli inueterata non possit: eique morbo nomen est avaritia. *9. Fam. 2. 4.* Cura vt valeas, id foris cogitando facillimè auertere. *ibid. 2. 2.* Socratem fidibus docuit nobilissimus fidicen: is Conus vocitatus est. *3. Tusc. 3.* Est enim gloria solida quadam res & expressa, non adumbrata, ea est consentiens

laus bonorum, incorrupta vox bene iudicantium de eccellente virtute, ea virtuti resonat, tanquam imago gloria.

Coniunctionem quæ pronomini eidem, eadem, retentæ sententia postpositam inuenias. Pronomen hoc perrarum est in hoc dicendi genere, vt apud Propertium.

Et quacumque erat in numero Romana puella Occidit, has omnes ignis auarus habet.

Quòd pronomen, id, vel, hoc, pro, tali, positum, multam habeat elegantiam. Cap. LXXXV.

Escribimus dicendi Progymnasinata, quæ rudibus nonnullam utilitatem allatura sint. In ijs eam scribimus institutionem, quæ ab eruditiorum imitatione dicendi aliena non est. Ea autem est huiusmodi. *Sermone familiari quum dicitur tale vt, pro tali id vel hoc, pro vt, quod dixeris elegantius. Vt, Non is sum quem contemnere debeas. Frater meus is non est, qui turpitudini lucram præponat. Is fuit Cicero, cuius de laudibus seculum nullam conticecet.*

PLIN. iunior. Neque ijs sumus, quos vituperare ne inimici quidem possint. **VALER.** Ea demum tuta est potentia, quæ viribus suis modum imponit. **C. A. S. I. N. I. V. S.** **Pollio.** Me eum existima esse, qui primùm pacis cupidissimus sim. Omnes enim ciues planè studeo esse saluos: deinde qui & me & Rempub. vindicare in libertatem paratus sim. **M. C. I. C. I.** **Famil. 6.** Præstate eum qui mihi à teneris, vt Græci dicunt, vnguiculis es cognitus. *Idem.* Tu es enim is qui me tuis sententiis sapissimè ornaisti, qui oratione, qui prædicatione, qui summis laudibus in Senatu, in concionibus ad cælum extulisti. *2. de Orat.* Tum **Iulius.** Ego meherculè, inquit, **Antoni,** semper is fui, qui de te oratore sic prædicarem, vnum te in dicendo mihi videri lectissimum. *Idem.* In eo vis maxima est, vt simus ijs, qui haberi velimus. *Idem.* Non enim sumus ijs, quorum vagetur animus errore. *Idem.* Non enim sumus ijs quibus nihil verum esse videatur. *Idem.* Ego sum is qui dicam me non laborare. *9. Attic. 18.* Sin hi sumus, qui profectò esse debemus, vt nihil arbitremur expedire, nisi quod rectum honestumque sit, non potest esse dubium, quid faciendum nobis sit. *Idem.* Sin autem is tu sis, qui multam utilitatem Reip. atque hominum societati, si in vita remaneas, afferre possis, si quid ob eam causam alteri detraxeris, non sit reprehendendum. *Vide, s. 1. & s. 1. N. Idem.* Hæc mihi scribenti veniebat in mentem, me cum esse, cuius tu desperationem accusare solitus esses.

Hoc dicendi genus non parum familiare est atatis nostræ oratoribus.

M. C. I. C. E. R. O. 12. Famil. 19. Bellorum enim ciuiliū hi semper exitus sunt, vt non ea solùm fiant quæ velit victor, sed etiam vt iis mos gerendus sit, quibus authoribus parta sit victoria. *Idem quoque tales vt, dixit.* Tales, inquit, nos esse putamus, vt iure laudemur.

Rem prius dictam per pronomen illud, posterius dictam per pronomen hoc referri.

Cap. LXXXVI.

Posterius dicta res ac prius iisdem pronominibus referri non solent. *Hac enim per pronomen illud, illa verò per pronomen hoc refertur vtitatis. Id autem exemplis tibi fiat manifestus.* Virtuti potius quam voluptati opera danda est. *Hac enim à belluis nihil distamus, illa verò hominis dignitatem retinemus.* **Scipio** & **Cicero** immortalē sibi gloriam peperere: hic dicendo, ille bellicis rebus. *Scientiæ quàm generis laus est cumulator: huius enim parentum, illius laboris proprii laus est.*

Q. V. I. T. I. L. Adde quòd **M. Tull. ne Thucydidem** quidem aut **Xenophontem** vitiles oratori putat: quanquam illius bellicum canorem, huius ore **Mufas** esse locutas existimer. **M. C. I. C. E. R. O. de Amic. 20.** Diuitias alij præponunt, bonam alij valetudinem, alij potentiam, alij honores, multi etiam voluptates. *Belluarum hoc quidem extremum est: illa autem superiora sunt caduca & incerta, posita non tam in consiliis nostris, quam in fortunæ temeritate. 2. de Orator. 218.* Quum duo genera sint facierum, alterum æquabiliter in omni sermone fufum, alterum peracutum & breue: illa à veteribus superior cauillatio, hæc altera dicacitas nominata est. *1. Offic. 34.* Quum sint duo genera decertandi, vnum per disceptationem, alterum per vim, quumque illud proprium sit hominis, hoc belluarum: confugiendum est ad posterius, si vti non licet superiore. *Hunc autem relationis ordinem etiam à Valerio Maximo, qui eius obseruantis est, neglectum agnosceimus.* Eius enim **Valerij** verba sunt. **Brutus,** inquit, par gloria **Romulo,** quia ille urbem, hic libertatem Romanam condidit. *Nec illud indiditum præterire volumus, pro altero relatiuorum antecedens tum reperi posse, quum prolixior oratio auditoris sensum turbare possit. Quale est Ciceronianum illud. 1. Offic. 11.* Inter hominem & belluum hoc maximè interest, quòd hæc tantum quatum sensu mouetur ad id solùm quod adest quodque præsens est se accommodat paulum admodum sentiens præteritum aut futurum. *Homo autem qui rationis est particeps, facile totius vitæ cursum videt, ad eamque degendam præparat res necessarias.*

Per pronomen hoc, præteritam rem aut prædictam aut præsentem, per pronomen illud, futuram aut dicendam demonstrari. Cap. LXXXVII.

AB hac progymnasmaton scriptione illud alienum non est. Præteritum tempus aut prædictam rem aut præsentem cum demonstramus, pronomine hoc uti solemus, quemadmodum pronomine illud, dicendam rem tempusque futurum quod ad præsentem non multum distet, significamus. *Vi.* His diebus ad me venit nuncius. Verum est illud vitæ ne confidamus admonet. Nullis, inquit, euidētibus causis obire dum calciantur matutino duo Cæsares prætor, & prætura Pop. Rom. functos dictatoris Cæsaris pater.

TIBULL. Heu malè nunc artes miseræ hac sacula tractant:

Iam tener assuevit muneræ velle puer.

TERENT. Verum illud verbum est vulgò quod dici solet. Omnes sibi esse melius malle, quam alteri.

PLINIUS de Apelle. Manum ille de tabula nesciret tollere, illo memorabili præcepto, nocere sæpe nimiam diligentiam, **VAL. MAXIMVS.** Qui viroque hoc dicendi genere præstaret, postquam parentum in filios amorem indulgentiamque scripsit, eorundem in filios severitatem scripturus: Comicæ, inquit, lenitatis hi patres, tragicæ asperitatis illi. **QUINTILIANVS.** Illud non sine causa ab omnibus præceptum: ut parcatur maximè voci in illo ad pueritiam in adolescentiam transitu, quia naturaliter impeditur, non ut arbitror propter calorem, quod quidam putauerunt, nam est maior in aliis: sed propter humorem potius. *Idem.* Verum est illud quod vulgò dicitur, mendacem memorem esse oportere. *Idem.* Natura nos ad mentem optimam genuit: adeoque dicere meliora volentibus promptum est, ut verè intuitum mirum sit illud magis, malos esse tam multos. *Idem.* Ex hoc genere dictum est illud Ciceronis: ut corpora nostra sine mente, ita ciuitas sine lege: suis partibus ut neruis ac sanguine & membris uti non potest. *Idem.* Ludere nunquam velimus: longèque ab sit propositum illud: potius amicum quam dictum perdidit. *Idem.* Illa quoque seruata est à multis differentia: ut ad quum esset præpositio, d litteram, quum esset coniunctio, t acciperet. *Qu. Ci. de Per. Conf.* 30. Illud tenet, neruis atque artus esse sapientia, non temerè credere. **M. CICERO** 0. Illud profectò cognoscet, mihi te neque chariorem, neque iucundiorè esse cognoscam. *Idem.* Neque ego ad te his duobus mensibus scripseram. *Orat.* 34. Iam quantum illud est, quod in maximis occupationibus nunquam intermittis studia doctrinæ, semper aut ipse scribis aliquid, aut me vocas ad scribendum. *3. Tusc.* 59. Illud & melius & verius: Omnia quæ natura aspernatur, in malis esse, quæ ascescat, in bonis. *Idem.* Carneades, ut video nostrum scribere Antiochum, reprehendere Chrysippum solebat laudantem Euripideum carmen illud: Nemo mortalium est, quem non aringat dolor morbusque. *Ibid.* 56. Hinc Cæcilianum illud: Sæpe est etiam sub palliolo sordido sapientia. *3. de Leg.* 31. Neque enim tantum mali est peccare principes, quantum est magnum hoc per seipsum malum, quantum illud quod permulti etiam imitatores principum existunt. *5. Tusc.* 52. Ut idem vincatur interdum necesse est, nec paret ad se præceptum illud Atrei pertinere. Proinde ita parent se in vita, ut vinci nesciant. *4. 36.* Nisi eo nomine virtutes continerentur, nunquam illud ita peruulgatum esset, ut iam proverbij locum obtineret, hominem frugi omnia rectè facere. *Idem.* Nemo is annis viginti Reipublicæ hostis fuit. *2. de Or.* 176. Iam illud videmus, nequaquam satis esse reperire quid dicas, nisi id inuentum tractare possis.

Illud pro dicendo, quàm hoc pro dicto à scriptoribus alijs usurpari sapientius hinc abundè satis doctus est exemplis. Sed ne institutionem hanc puer esse perpetuam, illud attende, per illud dictam rem, per hoc dicendam contra nonnunquam demonstrari.

A. GEL. Existimavit quidam etiam illud Blantis viri sapientis ac nobilis responsum consimile esse, atque est Pratorum illud, de quo dixi modò, *ἀντιστροφον.* **M. CICERO** 1. *Tusc.* 88. Carere igitur hoc significat, egere eo quod habere velis. *3. de Nat.* 88. Iudicium hoc omnium mortalium est. Fortunam à Deo petendam, à seipso sumendam esse sapientiam. *2. de Or.* 248. Ridiculum est illud Neronianum vetus in furace seruo, solum esse cui domi nihil sit, nec obsignatum, nec oclusum, quod idem in bono seruo dici solet. *1. Offic.* 77. Illud autem optimum est, in quo iuadi solere ab inuidis & improbis me audio. Cedant arma togæ: concedant laurea linguæ. *Ibidem* 83. Sed fugiendum etiam illud, ne offeramus nos periculis sine causa, quo nihil potest esse stultius. *Ibid.* 84. De Lacedæmoniorum clade per Callicratem idem accepta locutus, locutusque de accepta per Cleombrotum: Hæc quidem, inquit, Lacedæmonis plaga mediocris fuit, illa pestifera.

Quod hic, ad personam primam, iste, ad secundam, ille, ad tertiam sæpe referantur. Cap. LXXXVIII.

Istud ingenium quo polire tersus possis, hoc scribimus. Pronomen hoc ad personam primam, iste ad secundam, ille ad tertiam refertur se-

pius. Quod idem observari solet in adverbis inde profectum, ut Amicitia ista me delectat. Hunc in te amorem, quantus sit, aliquando senties. Hic quàm iste viueres iucundius. *Inde fit ut pronomen hic, significet id quod præsens vulgò dicitur. Vi.* Nuncius hic ordine tibi narrabit omnia. Ex harum latore plura cognosces. *Non, ut dicit vulgò solet, ex præsentium latore.* Multi fluctibus vitæ huius iactati, hominum genus, ut ait Plato, vniquam fore beatum negant. *Vitæ huius, id est, præsentis.*

PLAVIUS. Iam hic ero, quum illic censebis esse me.

TERENTIUS. Si tu hic sis, aliter sentias.

Idem. Qua prospexi his oculis.

M. CÆL. M. Feridium equitem Romanum amici mei filium bonum & strenuum adolescentem, qui ad suum negotium istuc venit, tibi commendo. *Idem.* Quàm citò tu istinc discedere istuc nescio. **M. C. I. C.** Memini quod mihi desipere videbare, quod istuc potius viueres, quàm nobiscum. *9. Fam.* 18. Romam tibi remigrandum est. Satius est hic cruditate, quàm istuc fame. *1. Qu. Fr.* 1. Qui istinc veniunt, superbiam tuam accusant, quod negeat te percunctantibus respondere. *Ibidem.* Qui istinc veniunt, partim te superbum esse dicunt, quod nihil respondeas, partim contumeliosum, quod malè respondeas. *1. Off.* 78. Licet enim mihi, Marce fili, apud te gloriari, ad quem & hæreditas huius gloriæ & factorum imitatio pertinet. *Orat.* 148. Quod si ea quæ dixi non ita essent, quis tamen se ita durum agrestemque præberet, qui hanc mihi non daret veniam? Me autem tuus sonus, & subtilitas ista delectat.

Hoc meum, hoc nostrum, tuum istud; istud vestrum, & à recentioribus & ab antiquis Oratoribus dici eleganter. Cap. LXXXIX.

AB hac nostra Progymnasmaton quasi segete illud reiiciendum non est. *Id enim tum veteres tum nostra huius memoria Oratores observant: quibus tam voluptifica amenitas est, tam amena modulatio, tumque modulata suavitatis: ut eorum dicendi genera indistincta præterire non queam. Sed ad rem accedimus.* Pronomen hic, cum meo aut nostro, iste cum tuo aut vestro adiunctum, orationem reddit uberiorè: ut, Hic meus amor, tuum istud studium, vester iste honor.

ACCIVS. Eloquentè propriè, ac pauorem hunc meum expectora.

TERENTIUS. Illa sese interea commodum huc aduorterat in hanc nostram plateam.

M. CICERO 7. *Fam.* 10. Scire enim cupio quid agas, quid expectes, quàm longum istum tuum discessum à nobis futurum putes. *4. Fam.* Sic habeto, non tibi maiori esse curæ, ut iste tuus à me discessus fructuosissimus tibi sit, quàm mihi. *13. Fam.* His nostris temporibus, quibus facillimè bonam benevolentiam hominum & fidem perspicere possis, eum tibi ita commendo, ut homines grati & memores benemeritos de se commendare debent. *Ibid.* Torum denique hominem tibi trado de manu, ut aiunt, in manum tuam istam & victoria & fide præstantem. *Ibid.* 25. Pergratum mihi feceris, si dederis operam ut hic intelligat hanc meam commendationem magnum apud te pondus habuisse. *Ibidem.* Iste tuus amicus apud me commendatione non eget. *Idem.* Velim existimes animum mihi istum tuum vehementer probari. *Idem.* Hæc nostra laus erit illustrior. *de Amic.* Non grauerar, Læli, nisi & hos velle putarem, & ipse cuperem, te quoque aliquam partem huius nostri sermonis attingere. *4. Acad.* 127. Cogitantes quæ supra atque celestia, hæc nostra ut exigua & minima contemnimus. *Idem.* Hæc nostra finitima vestris ignota esse nolui. *Idem.* Huic meæ rogationi potius non continuè responderunt. *Idem.* Ista tua culpa est, qui veterendum tecum extuleris, & non hic nobiscum reliqueris. *Idem.* **M. Marcellus** hic noster, qui nunc ædilis curulis est: & profectò nisi ludos nunc faceret, huic nostro sermoni interesset. *1. de Orat.* 135. Quoniam mihi leuius quoddam onus imponitis, neque ex me de oratoris parte: sed de hac mea quantalacung; est facultate quarritis, exponam vobis. *Ibid.* 133. Neque enim sumus nimis avidi: ista tua mediocri eloquentia contenti sumus. *Ibid.* 197. Incredibile est enim quàm sit omne ius civile præter hoc nostrum inconditum. *Idem.* Ista tua nullum ad vsum meum, tantum cognoscendi studio adductus requiro. *2. de Ora.* 220. Quid enim hic meus frater ab arte adiuuari potuit, cum à Philippo interrogatus quid latraret, ferrem se videre respondit? *3. 78.* Quare Coracem istum vestrum patiamur nos quidem pullos suos excludere in nido, qui euolent clamatores odiosi ac molesti. *Nonnunquam tamen fit, ut iste cum nostro, & hic cum tuo addatur.* **ACCIVS.** Ista hæc tua aufer terribula: atque animum iratum comprime. **P. L. A. V. T. S.** Ita sunt nostri diuites, si quid bene facias, leuior pluma est gratia: si quid peccatum est, plumbeas gerunt iras.

Id quod, pro, eo quod est, quæ res, non inscite dici solitum. Cap. XC.

Ex præceptione superiore sciri potest facile, duobus pronominibus eisdem significantibus simul positis, quorum unum si solum positum esset,

positum esset, perfectum relinqueret sensum, orationem fieri uberiorem: ad quod ex hac præceptione eisdem agnoscere possis. Nam pronomen id, nunquam significat quantum, relatiuum quod, pro quo non inueniuntur nisi usurari dicebamus. Quum igitur sermone domestico dicimus quare, eius loco id quod, dicimus usitatè admodum: ut, Hac nostra atate nimia honorum cupiditas, id quod Reip. perniciosum est, nobilissimum quemque occupat. Bonus coquus, quam vir doctus, id quod elevat literarum studia, pluris fieri solet. Immeriti cumulantur honoribus, viri boni repulsam patiuntur: id quod in causa est, cur non magno studio virtus ipsa colatur.

Sed parenthesi sapius fit.

L V C R E T. Id quod iam supra tibi paulò ostendimus ante.

Q V I N T. Minus indulgere eloquentiæ Stoici veteres: sed quum honesta suaserunt, tum in eligendo probandoque quod instituerant, plurimum valuerunt: rebus tamen acuti magis, quam (id quod sanè non affectant) oratione magnifici. C. C A S S I V S. Videbaris enim non solum favere nobis, id quod & nostra & Reipub. causa semper fecisti, sed etiam grauem curam suscepisse. S A L. Ad hoc providendum est quonam modo Italia atque provinciarum tiores sint, id quod factu haud obscurum est. M. C I C E R O. de Fin. 90. Id quod Socratem, qui voluptatem nullo loco numerat; audio dicentem, cibi condimentum esse famem, potionis sitim. 13. Famil. 7. Omnes molestias & sollicitudines (quibus & te miserimam habui, id quod mihi molestissimum est, Tullio iamque, quæ nobis nostra vita dulcior est) deposui. 1. C. 32. Secedant improbi, fecerant se à bonis, vnum in locum congregentur, muro denique, id quod sæpe iam dixi, secerantur à bonis. 4. C. Habetis omnes ordines, omnes homines, vniuersam Rempublicam, id quod in civili causa hodierno die primum videmus, vnum atque idem sententem. Idem. Illi verò non modò cum hostibus, verum etiam cum fluctibus, id quod fecit, dimicare melius fuit. 1. de Ora. 12. 11. Quem verò non pudet, id quod in plerisque video, hunc ego non reprehensione solum, sed etiam pœna dignum puto. ibid. In quo illos quoque errare arbitror, qui si quando, id quod mihi nunquam placuit, complures adhibent patronos, uti quenque eorum minimum putant esse, ita eum primum volunt dicere. Idem. Quod si vquam populo Roman. concessum esset, ut iure concitatus videretur, id quod docebam sæpe esse concessum, nullam illi causam iustiorum fuisse. 2. 194. Sæpe enim audiui poetam bonum neminem, id quod à Democrito & Platone in scriptis relictum esse dicunt, sine inflammatione animorum existere posse, & sine quodam afflatu quasi furoris. 1. 196. At si nos, id quod maximè debet, nostra patria delectat, cuius rei tanta vis est ac tanta natura: ut Ithacam in asperissimis saxulis tanquam nidulum affixam sapientissimus vir immortalitati anteponeret: quo amore tandem inflammatis esse debemus in eiusmodi patriam, quæ vna in omnibus terris domus est virtutis, imperij, dignitatis?

Relatiuum vel adiectiuum ad genus neutrum quando transferendum. Cap. XCI.

INVENIENDUM auribus, quod gratum eloquentia illa est: quum relatiuum aut nomen adiectiuum aliud habens substantiuum cum significato suo id quod nomen res vna significat: utrunque ad genus neutrum traduci: ut, Amicitia optimum est, id est, res optima. Epistola tua vbertatem elegantiamque & humanitatem admiror: quæ diuinum tibi inesse ingenium docent. Ciborum varietas pestiferum est. Archilochus Partus tolerantiam in rebus aduersis patientiam appellans, deorum inuentum esse dicebat.

P R O P E R T I V S. Nec forma aeternum, haud cuiquam est fortuna perennis.

O V I D I V S. Turpe senex miles, turpe senilis amor.

Idem. Turpe iacens mulier multo madefacta Lyao.

V I R G I L I V S. — Quum Daphnidis arcum

Fregisti & calamos, qua tu peruerse Menalca

Et quum videri puero donata dolebas.

Idem. — Varium & mutabile semper Fœmina.

Idem. Triste lupus stabulis, maturis frugibus imbres,

Dulce satis humor.

A. G E L L I V S. Memoratis multis magnisque rebus, quæ bene ac beneuolè post redditam pacem Samnitibus fecisset, obtulisse dono grandem pecuniam. Idem. Vulgus, inquit, Grammaticorum septentriones à solo numero stellarum dictum putat. Vbi numerus etiam mutatur. Idem. Exortus & occasus mobilia & varia sunt. Idem. Critolaus Peripateticus & malum esse voluptatem ait, & multa alia mala parere ex sese, iniurias, desidias, obliuiones, ignauias. Q V I N T I L L. Facultas dicendi si in malos incidit, iudicanda est malum. M. V A R R O. Verbenarius ferebat verbenam, id erat caduceus, pacis signum. Nam Mercurij virgam possumus existimare. S A L V S T I V S. Virtus, vigilantia, labor apud Græcos nulla sunt. Idem. Dolus atque malitia fide chariora erant. M. C I C. 5. de Finib. 84. Bonum liberi, misera orbitas, bonum patria, miserum exilium, bonum valetudo, miserum morbus, bonum integritas corporis, misera debilitas, bonum incolumis acies, misera cœcitas. Idem. Quum omnium rerum mors sit extremum. Vide,

M O R S. Et Poëtis & Oratoribus huiusmodi genus dicendi consuetudinarius est.

Quod relatiuum antecedentia duo habens, cum posteriore conueniat elegantius.

Caput XCII.

A B his præceptionibus, quæ Progymnasinata appellamus, illud abiectum esse nolimus. Quum relatiuum vnum duo habet antecedentia, quorum posterius prioris enarratiuum est: cum posteriore, siue proprium nomen sit, siue appellatiuum, quum cum priore conueniat elegantius in genere, casu, & numero: ut, Apud Belgas oppidum est incenibus validissimum, fossis munitissimum, viris Mauortii instructissimum, qui Ambiani dicuntur. Prope Ambianos vicus est, ubi natus sum, quod Lullium dicitur. Amœnum flumen qui Sella dicitur, inter Lullium interfuit.

V I R G I L I V S. Arcumq; manu celere sagittas

Corripuit, sidus quæ vela gerebat Achatas.

P L I N. Omnibus ovis medio vitelli parua inest velut sanguinea gutta, quod esse cor auium existimant. Q V I N T I L. Ab antiquis dictos tenores comperi, videlicet declinato à Græcis verbo, qui τόνος dicitur: vel accentus, quas Græci προσηδίας vocant. Idem. Abiurdum forsitan videatur dicere barbarissimum, quod est vnius verbi vitiū, fieri per numeros aut genera, sicut solæcismus. V A L E R. M A X I M V S. Cænantia apud Scopam in Crahone, quod est in Theffalia oppidum, nunciatum est duos iuuenes ad ianuam venisse. M. V A R R O. In hac ciuitate agros colunt arenosos: propter hos fluit amnis, quam olim Albulai dicunt vocitatam. Nonius tamen Marcellus amnem generis esse feminini affirmat hoc exemplo. M. C I C E R O in Som. Scipionis 4. Nihil est illi principi deo, qui omnem mundum regit, quod quidem in terris fiat acceptus, quam concilia cœtusque hominum iure sociati, quæ ciuitates appellantur. ibid. Homines hac lege generati sunt, qui inuenerentur illum globum, quem in templo hoc medium vides, quæ terra dicitur. ibidem. Iis que animus datus est ex illis sempiternis ignibus, quæ sidera & stellas vocatis. Idem. Inopem, probum tamen & modestum si defenderis: omnes non improbi humiles, quæ maxima in populo multitudo est, præsidium sibi paratum vident. Orator. 36. Omni in re difficillimum est formam, qui character Græcè dicitur, exponere optimi, quod aliud aliis videretur optimum.

Hoc tamen semper imitandum non esse, Valerianum illud documento fit: Senatus, inquit, assiduam stationem eò loci peragebat, qui hodiè quoque Senaculum appellatur.

De relatiuo eo quod accidentis esse literatores dicunt, qualia sunt qualia & quantum, idem sentias.

V I R G I L. Saxum antiquum ingens, campo qui fortè iacebat

Limes agro positus, litem ut discerneret aruis,

Vix illud lecti bis sex ceruice subirent,

Qualia nunc hominum producit corpora tellus.

De relatiuo conueniente cum antecedente in tribus, genere, casu & numero, deque imperfecta oratione. Cap. XCIII.

Q VAM præceptionem scribere voluimus, cum ex alijs multis, tum ex Valla Laurentio quoniam cognita satis videbatur, idè de ea scribenda aliquantum temperauimus. Quum igitur antecedens & relatiuum ab eodem reguntur, in casu eodem, genere & numero poni solet. Ea enim perinde ut adiectiuum simul & substantiuum habentur: ut, Quæ te complector amicitia, ex literis ad te meis abudè satis perspectum est. Quos homines securos nulliusque rei curiosos putamus, in vtramuis aurem dormire prouerbialiter sententia dicuntur. Quas ad me dedisti literas, fuerunt gratissimæ. In orationis altera parte id vel hoc poni possit: ut, Quem habes librum, is magno emittur. In huiusmodi dicendi genere antecedens relatiuo non sæpe præponitur, nisi à Poëtis.

P L A V T. Naucratem quem conuenire volui, in navi non erat.

T E R E N T. Eunuchum quem dedisti nobis, quas turbas dedit?

V I R G I L. Urbem quam statuo vestra est.

M. C A T O. Agrum quem Volsci habuerunt, campestris plenus Aboriginum fuit.

Ha autem orationes quo astruantur ordine tantum abest ut cum præceptoribus alijs sentiam, ut contra sentiam. Earum enim priorem partem suspensius imperfecta, sententia puto pronunciantiam, quod in alijs quoque dicendi generibus fieri solet.

L V C I L. Tu qui iram indulges nimis, manus abstinere à muliere melius est. A V L G E L. H litera, siue illam spiritum magis quam literam accipi oportet, inferebant eam veteres nostri plerisque vocibus verborum firmandis roborandisque, ut sonus eorum esset viridior vegetiorque. Idem. Tertius ventus, qui ab oriente hyberno spirat, Vulturnum Romani vocant. Idem. In libris quos de vita P. Scipionis Africani compositos legimus, scriptum esse animaduertimus, P. Scipioni Pauli filio postquam de

Pœnis triumphauerat, censorque fuerat; eidem diem dictum ad populum. *Leg. PISO.* Ij contemntes eum, asfurgere ei nemo voluit. *M. CICERO 2. A. 77.* Quam illa quum legeret flens. Erat enim scripta amatorie. Caput autem literarum hoc erat.

Relatiuum, qui, quæ, quod, antecedenti præponendum.
Caput *XCIV.*

Cum Oratorum aliorum, tum *M. Tully* suauitatem dicendi qui imitandam sibi proposuerit, is illud obseruandū curabit, ut relatiuum quod vel quodcunque vel quoduis habens pronomen speciei prioris, hoc est, ille, iste, ipse, hic & is, antecedens in oratione priore ponatur, eiusque antecedens in posteriore. Hoc tamen antecedens sit frequentius hic, hæc, hoc, vel, is, ea, id, vel idem, rarius ille, iste, ipse, ut: Qui amicum extrema subeuntem pericula comitatur, idem amici appellatione indignus non est. Quorum supercilia omnino demissa sunt, ij vituperosus inuidique sunt. Quæ supercilia in nasum deslexa videmus, ea viri superciliosam seueritatem ostendunt. *Btus Prienus.* Infelicitatem ferre qui nescit, is infelix est.

ENNIUS. Quorum virtuti belli fortuna pepercit, horundem me libertati parcere certum est.

IDEM. Quibus diuitias pollicentur, ab his drachmam ipse petunt.

PLAVTUS. Fortiter malum qui patitur, idem post positur bonum.

IDEM. Cui homini dii sunt propitij, lucrum ei profecto obijciunt.

IDEM. Quod tibi lubet, id mihi impera.

IDEM. Quod mihi pradicat virtutum, id tibi est.

IDEM. Haud æquum facit, qui quod didicit, id didicit.

IDEM. Si quid dictum est per iocum, non æquum est id te serio præuortier.

PLIN. Quibus longa crura, iis longa & colla. **QVINT.** Si cui est mens tam illiberalis, ut obiurgatione non corrigatur, is etiam ad plagas, vt pessima quæque mancipia, durabitur. **C. HEMINA.** Quæ nata sunt, ea omnia denasci aiunt. **C. GRA. C.** Alij vini amphoras quas plenas tulerunt, eas argento pleas domum reportauerunt. **M. VAR.** Quem puerum vidisti formosum, hunc vides deformem in senecta. **M. CATO.** Auaritia omnia vitia habere putabatur. **Sumptuosus, cupidus, elegans, vitiosus** qui habebatur, is laudabatur. **M. C. I. C.** Nobis autem videtur quicquid literis mandetur, id commendari omnium eruditorum lectione decere. **3. Tusc. 21.** Qui dolet rebus alicuius aduersis, idem alicuius etiam secundis dolet, vt, **Theophrastus** interitum deplorans **Callisthenis** sodalis sui, rebus **Alexandri** prosperis angitur. *Ibidem.* Quæ appetitio aduersus rationem incitata est vehementius, ea libido est vel cupiditas effrenata. **3. de Leg. 31.** Quæcunque mutatio morum in principibus extiterit, eandem in populum secuturam. **5. Fam. 12.** Qui semel verecundiæ fines transierit, eum bene & nauiter oportet esse impudentem. **4. C. 22.** Qui ex numero ciuium dementia aliqua deprauati hostes patriæ semel esse cœperunt: eos quum a pernicie Reip. repuleris, neque vi cœercere, neque beneficio placare possis. **2. Off. 24.** Qui verò in libera ciuitate ita se instrunt vt meruantur, his nihil potest esse dementius. **2. Tusc. 39.** Qui alteri exitium parat, eum scire oportet, sibi paratam pestem vt participet parem. **2. Off. 69.** Qui se locupletes, honoratos, & beatos putant, hi ne obligari quidem beneficio volunt. **2. de Ora. 124.** Neque enim boni est & liberalis parentis, quem procrearit, & educarit, eum non & vestire & ornare, præsertim quum te locupletem esse negare non possis. **1. Offic. 65.** Qui errore imperitiæ multitudinis pendet, hic in magnis viris non est habendus. *Ibid. 68.* A quo expeditior & celerior remuneratio fore videtur, in eo ferè est voluntas nostra propensior. *Ibid.* Quorum patres aut maiores in aliqua gloria præstiterunt, eorum plerique in eo genere laudis student excellere. *Ibidem 21.* Tunc res malè se habet, quum quod virtute effici debet, id tentatur pecunia. **3. Fam. 8.** Non dicam plura, ne in quo te obiurgem, id ipsum videar imitari.

Ante relatiuum quod, antecedens hoc, vel id, sine villo medio præponi.
Cap. *XCIV.*

Preceptionem eam quam superiore capite scribebamus, obseruandam semper tibi ne persuadeas, illam quæ nihil minus habeat elegantia subscribimus. Quum relatiuum qui, quæ, quod, habet pronomen speciei primitiuæ antecedens, tum antecedens, hoc, vel, id, ante relatiuum sine villo medio non in compositè præponi solet. Vt, Nulla est amicitia ea quæ sibi lucrum proponit. Amicitie personam detrahit is, qui fenestrate pectore verum se amicum ostendit. Coruis & lupis largitur hic qui in ingratos nunquam vlla beneficiorum magnitudine satis oneratos confert beneficia.

TERENT. Num ille somniat ea quæ vigilans voluit.

PLINIUS Iunior. Ita natura comparatum est, vt ea quæ scriptissimum cum labore, etiam cum labore audiri putemus. **QVINT.** Eò quod natura bonum est, bene vti licet. *Idem.* Certè non conuenit ei quem oratore esse volumus, iniusta tueri scientem. *Idem.* Nihil peius est his qui paulum aliquid ultra primas literas progressi, falsam sibi scientiæ persuasionem induerunt. *Idem.* Pigri est

ingenij contentum esse iis quæ sunt ab aliis inuenta. *Idem.* Melius gubernantur ea quæ consilio reguntur, quam quæ sine consilio administrantur. **M. C. I. C.** Ita est libido puniendi huius qui videatur læsisse iniuria. **1. de Fin.** Quærendi defatigatio turpis est, quum id quod quæritur sit pulcherrimū. *Idem.* Quod si iam sunt id quum cum summo furore cupiunt, adepti, num illi in cinere verbis & sanguine ciuium, quæ mente scelerata ac nefaria cupierunt, confules ac dictatores, aut etiam reges se sperant futuros? **3. de Leg. 5.** Oportet & eum qui parat, sperare se aliquo tempore imperatorem, & illum qui imperat, cogitare breui tempore sibi esse parentum. *Postremo hoc exemplo docere pronomen illud præponi posse: vt in illo quoque Ciceronis eiusdem. 2. de Ora. 187.* Tantam vim habet illa quæ rectè à bono Poëta dicta est flexanima, atque omnium regina rerum oratio, vt non modò inclinantem erigere, aut stantem inclinare, sed etiam aduersantem & repugnantem, vt imperator fortis ac bonus capere possit. *Itemque.* Difficilius intelligatur quod patronus velit dicere, quàm si ipse ille qui patronum adhibet, de re sua diceret, eandem vocem interponit **Martialis.** Ille, inquit, dolet verè qui sine teste dolet. **Tuinnius** inter id & quod, aliquid interponit. Vt eum, inquit, oportet libertatem, qui sapit. Sed hæc rariora sunt.

Quod relatiuorum Pronominum elegantiam aduerbia imitentur. Cap. *XCVI.*

Vbi de relatiuorum pronominum elegantia dicimus, ibidem nobis dicendum videtur de aduerbijs ijs quæ relatione habeant. Quum admodum relatiuum qui, quæ, quod, antecedenti, quod pronomen primitiuum sit, præponendum vel postponendum diximus: ita sentimus aduerbium relatiuum, quod per pronomen quod exponitur, postponi raro antecedenti aduerbio, quod per pronomen primitiuum declarari solet, sed sapius multò præponi: vt, **Quid mihi secretò in aurem dixeris, vbi posueris, ibidem recipies.** Quò iturus sum ibi amicorum nullus est. Vnde venio ibi nullus est.

TERENT. Hæc tibi opus est nihil verentur, illic tibi nihil opus est, ibi verentur.

QVINT. Nec pingere quisquam aut fingere cœpit a pedibus. Nec denique ars vlla consummatur ibi vnde incertum est. *Idem.* Ea quæ vulgò recepta sunt, hoc ipso quò incertum auctorem habent, velut omnium fiunt. Quale est, vbi amici, ibi opes. Et conscientia mille testes. **VALER. MAXIMVS.** Coriolanus quò latebras quæsitum venerat, ibi breui summum adeptus est imperium. **SALL.** Vbi diuitiæ clarae habentur, ibi omnia bona vilia sunt, fides, probitas, pudor, pudicitia. **M. C. I. C. 4. Tusc. 43.** Vltimas terras lustrasse **Pythagoram, Democritum, Platonem** accepimus. Vbi enim quid esset quod disci posset, eò veniendum iudicantur. **6. Fam. 1.** Ea perturbatio est omnium rerum, vt suæ quemque fortunæ maxime pœniteat, nemoque sit, quin vbiuis quàm ibi vbi est, esse malit. Cum pronomine antecedente aduerbium relatiuum adiungi potest. **1. de Or. 199.** Quid enim præclarior quàm honoribus & reip. muneribus perfunctum senem posse suo iure dicere idem quod apud **Ennium** dicat ille **Pythius Apollo**, se esse eum vnde sibi, si non populi & reges, at omnes sui ciues consilium expectant suarum summorum rerum incerti.

Relatiuum qui, quæ, quod, sine villo antecedente tam a Poëtis quàm ab Oratoribus non insolenter usurpari. Cap. *XCVII.*

Quò scribimus, ex lectione non Oratorum solùm sed Poëtarum quoque agnosere possis. Hoc autem est. Relatiuum qui, quæ, quod, sine antecedente crebrò ponitur, quum antecedens id facile intelligitur, hoc est pronomen primitiuum. Vt, **Qui** literas scripsit, amicus est. Cui secunda res adfuit ne superbiat. **Quæ** læsisti semel, amicum ne pates.

ENNIUS. Otio qui nescit vti, plus negotij habet

Quàm quum est negotium in negotio.

Nam cui quid agat institutum est: nullo negotio

Id agit: studet ibi: mentem atque animum delectat suum.

LUCILIUS. Quod tibi magnopere cordi est, mihi vehementer displicet.

HORATIUS. Bene est cui deus obtulit Parca quod satis est manu.

PROPERT. Errat qui finem vesani quærit amoris.

TIBULL. Qui fuit horrendos primus qui protulit enses,

Quàm ferus, & verè ferreus ille fuit?

LVCA. Non gratis moritur iugulo qui prouocat hostem.

OVID. Tunc bene fortis equus reserato carcere curris,

Quum quos prætereat, quosue sequatur habet.

IDEM. Non habet vnde suum paupertas pascat amorem.

PLAVT. Qui homo timidus erit in rebus dubijs, nauci non erit.

TERENT. Qui amat cui odio ipsus est, bis facere stultè duo.

PLINIUS Iunior. Mirum pudorem damnationis morte effugisse, quem non puduisset damnanda committere. **QVINTIL.** Tam deest auaro quod habet, quàm quod non habet. *Idem.* Si veniam meretur qui imprudens nocuit, non meretur præmium qui imprudens profuit. *Idem.* Lex est: Qui parentes non aluerit, vinciatur.

vinciatur. *Idem.* Neque dignus opera patroni, qui non vitur con-
filiio. *Idem.* Quæ vetera nunc sunt, fuerunt olim noua. *Idem.* Quod
populus crediderit, omnibus debeat: & quamdiu quilibet vnus
superfuerit, esse eum totius summæ creditorem. M. C. I. c. 3. *Tusc.*
Si quis doleat rebus secundis à quo ipse lædatur: non rectè dicitur
inuidere. *Idem.* Nec me pudet, vt istos, fateri nescire quod nesciam.
Idem. Qui habet, vltro appetitur, qui est pauper, aspernatur.

*Relatiuum, quod appellant accidentis, quo sit loco
ponendum. Cap. XCVIII.*

Quantus arte dicendi fuit Cicero, tantus esse quamuis desperes, eum
tamen etiam procul imitari nihil te pigeat. Eum autem quò asse-
qui inspicereq; propius queas, scribendas institutiones has suscepimus, in
quibus hæc aspernanda non sunt. Relatiua quæ appellantur accidentis, qualia
sunt, quale, quantum, quot, antecedentia habent tale, tantum, tot: ijs
autem antecedentibus eleganter postponuntur, preponuntur elegantius.
Prepositis ijs, inter vtrumque aliquid elegantissimè interponitur. Vt,
Romana ciuitas talem haud vidit vnquam, qualis fuit Scipio Afri-
canus. Quantò maiores in literarum studio suscepimus labores,
tato fragilitatis hominum casus experturi sumus rariores. Quan-
tum me amas, tantumdem mutuo redamaris. Quantum in bello
ferum posses, tantum in Repub. eloquentiam valere Demetrius
Phalerius dicebat.

TERENT. Quot homines tot sententia.

Idem. Quantò minus spei est, tanto magis amo.

PLIN. Si Virgilio quidem credimus, efculus quantum corpo-
re eminet, tantum radice descendit. **Q**UINT. Quantum poësis
ab Homero & Virgilio, tantum fastigium accepit eloquentia à
Demosthene atque Cicerone. *Idem.* Quantum Græci præceptis
valent, tantum Romani, quod maius est, exemplis. *Idem.* In ora-
tione si species intueri velis, totidem penè reperies ingeniorum,
quot corporum formas. **V**AL. MAX. Manifestum igitur est tan-
tum religionis sanguini & affinitati, quantum diis ijs immorta-
libus tributum. **C**ATIL. apud Sallustium. Quanta cuiusque animo
audacia natura aut moribus inest, tanta in bello parere solet. **M.**
CATO. Mons ex sale mero magnus, quantum demas, tantum
accrescit. **M. C**ICERO de Am. 10. Moueor enim tali amico or-
batus, qualis vt arbitror nemo vnquam erit, & vt confirmare pos-
sum, nemo certe fuit, de Scipione loquitur. *ibid.* Tu autem Fanni,
quòd mihi tantum tribui dicis, quantum ego nec agnosco, nec po-
stulo, facis amice. *Idem.* Ego tibi tantum tribuo, quantum mihi
fortasse arrogo. *Idem.* A te tantum peto, quantum & te facere pos-
se, & libenter mei causa facturum esse intelligo. *Idem.* Cura igitur
si me tanti facis, quanti & Varro existimat, & ipse sentio, vt quam-
primum intelligam hanc meam commendationem tantum illi
vtilitatis attulisse, quantum & ipse sperarit, nec ego dubitarim.
3. de Leg. Erant præterea hæc animaduertenda in ciuitate, quæ sunt
apud Platonem nostrum scripta diuinitus. Quales in Repub. prin-
cipes essent, tales reliquos solere esse ciues. *ibid.* 31. Licet videre,
si velis replicare memoriam temporum, qualescunque summi ci-
uitatis viri fuerint, talem ciuitatem fuisse. 1. de Natura & 5. *Tusc.*
47. Sic princeps ille Philosophiæ Socrates differebat: qualis cui-
usque animi affectus esset, talem esse hominem: qualis autem ipse
homo esset, talem eius esse orationem: orationi autem facta si-
millima: factis vitam. 2. *Offic.* 43. Præclare Socrates hanc viam
ad gloriam maximam & quasi compendiarum dicebat esse, si quis
id ageret, vt qualis haberi vellet, talis esset. *Idem.* Tantum me
abesse puto ab impudicitia, quantum tu à pudicitia. *ibidem.* Re-
ctè præcipere videntur qui monent vt quantò superiores, tanto
nos submissius geramus. 3. de Orat. 7. Quandiu Crassi fuit ambi-
tionis labore vita distracta, tandiu priuatis magis officiis & in-
genij laude floruit, quam fructu amplitudinis aut Reipub. digni-
tate. de Orator. perf. 7. Atque ego in summo oratore fingendo ta-
lem informabo, qualis fortasse nemo fuit. 1. de Orat. Quid verò
ille M. Cato? Nonne & eloquentia tanta fuit quantam illa tem-
pora atque illa ætas in hac ciuitate ferre maximam potuit: & iur-
is ciuilibus omnium peritissimus. *Idem.* Quot homines tot causæ.
de Orat. perfecto 53. Quot orationum genera esse diximus, toti-
dem Oratorum reperuntur. *Idem.* Quot Oratores, totidem penè
reperiuntur genera dicendi. *Idem.* Quot officia Oratoris, tot sunt
genera dicendi. *Idem.* Vocis mutationes totidem sunt, quot ani-
morum: qui maximè voce mouentur. 2. de Orat. 249. Sp. Carbilio
grauiter claudicanti ex vulnere ob Remp. accepto, & ob eam cau-
sam vercundanti in publicum prodire, mater dixit. Quin prodis,
mi Spuri? & quotiescunq; gradum facies, toties tibi tuarum vir-
tutum veniet in mentem.

*Sine vilo vocabulo, quod in medio positum sit, usurpata raro inue-
niuntur.*

CICERO. Quid enim est tantum quantum ius ciuitatis?

Eadem sine antecedentibus posita inuenire est.

QUINT. Quantum natura studioq; valeat memoria vel The-
mistocles testis, quem vnum intra annum optimè locutum esse
Perficè constat: vel Mithridates, cui duas & viginti linguas, quot
nationibus imperauit, traditur notas fuisse: vel Crassus ille diues,
qui quum Asiæ præellet, quinque Græci sermonis differentias sic
tenuit: vt qua quisque apud eum lingua postulasset: eadem ius red-
ditum sibi ferret: vel Cyrus, quem omnium militum tenuisse cre-
ditum est nomina. Quin semel auditos quamlibet multos versus
protinus dicitur reddidisse Theodectes. *Lege*, Piso. Is respondit:
Immo verò charum, si quantum quisque volet bibat. Nam ego
bibit, quantum volui. **M. C**ICERO 16. *Fam.* 14. Medico mercedis
quantum poscit, promitti iubeto.

Quantum & tam, contraq; tantum & quàm dicta inuenimus.

PROPER. Quantum oculis, animo tam procul ibit amor.

TERENT. Non herclè verbis Parmeno dici potest tantum quàm
re ipsa nauigatio incommodum est.

*Pronomen qui, quæ, quod, pro secundum, quando
ponatur eleganter. Cap. XCIX.*

Elegantiore dicendi genere linguam, qua tua diligentia est, quoniam
expolire cupis: illud nobis memoria tradendum est: quod quum aliq
ex veteribus, tum præcipuè recentiores tam accuratè obseruant: vt de-
dita opera obseruare videantur. Id autem huiusmodi est. Quum sermo-
ne domestico dicimus particulam secundum cum pronomine speciei pos-
terioris & nomine substantiuo: ommissa particula, pronomen qui, quæ,
quod, cum istodem pronomine & substantiuo & verbo esse, dicitur ele-
gantius: vt, Paupertatem omnem quæ tua est liberalitas, opibus &
consilio adiutare non cessas, quæ tua est liberalitas, id est, secun-
dum tuam liberalitatem. Incultæ inchoatæque orationis meæ,
quæ tua humanitas est, facile, puto, ignosces. Diuitias omnes
virtutis comparatione nullas, quæ tua consuetudo est, esse iu-
dicas.

PLIN. iunior. Recipies ergo epistolas steriles & simpliciter in-
gratas, ac ne illam quidem solertiam Diomedis in permutando
munere imitantes, sed quæ tua est facilitas, hoc magis dabis ve-
niam, quòd se non mereri fateatur. **M. C**ÆL. Qui (quæ mea ne-
gligentia est) multos sæpe dies ad te cum hic eras non accede-
bam: nunc quotidie non esse te, ad quem cursitem, discrucior. **M.**
CIC. 7. *Fam.* 2. Si mihi permisisses (qui meus amor in te est) con-
fessissem cum cohæredibus. *ibid.* 13. Moriar, ni (quæ tua gloria est)
puto te malle à Cæsare consuli quàm inaurari.
*Nonnunquam fit, vt pro pronomine qui, quæ, quod, particula, vt, po-
natur.*

POLITIANVS. Nobis Laurentius, vt est homo tui studiosis-
simus, pro more autoritateque mandauit, vt eam rem quàm pri-
mum, quàm diligentissimè.

*Qui, ablatiuum pro quo, aut pro quomodo, poni non
inuitatè. Cap. C.*

Qui non credas ablatiuum qui, pro quo, vel quomodo, poni non
inuitatè, si in cultiorum autorum lectione studia tua occupaueris?
Vi. Qui vales? qui scis patrem venisse? Meum est vitreum qui
poto.

PACVVIVS. Canis quando est percussa lapide, non tam appe-
tit illum qui se icit, quàm illum eum ipsum lapidem, qui ipsa icta
est petit.

PLAVTVS. Qui in mentem venit tibi istuc facinus facere tam
malum?

Idem. Qui tibi nunc istuc in mentem venit?

Idem. Qui istuc potis est fieri quæso? potis est, pro pote est, antiquum.

Idem. Qui nunc vocare?

Idem. Pateram, qui ille potare solitus est, in cistella pertuli.

Idem. Ille olim habuit ignem, qui signum daret.

TERENT. Abs quibus homine beneficium, quum opus est, accipere
gaudeas.

Idem. Qui istac tibi incidit suspicios?

Idem. Qui ille poterit esse in tuto?

Idem. Insanis: qui istuc facere Eunuchus potuit?

Idem. Qui non potest?

Idem. Qui vocare?

QUINT. Dubiis probari dubia qui possunt? **M. C**ICERO.
Qui potest igitur habitare in vita beata summi mali metus? *Idem.*
Qui verò probari potest vt sibi mederi animus non possit: quum
ipse medicinam corporis animus inuenerit? *Vide*, **A**NIMVS. de
Sen. 5. Qui cum amantissimè & coniunctissimè vivebat. *ibid.* Qui
enim citius adolescentiæ senectus, quàm pueritiæ adolescentia
obrepi?

FRANCISCI SYLVII AMBIANATIS PROGYMNASMATVM CENTVRIA SECVNDA.

In oratione vitanda que sint. Cap. I.

SINE vitijs virtutes creari posse, apud Platonem Socrates negat. Ea re adducor, ut credam his dicendi virtutibus vitia multa commiseri posse. Quod igitur multa sint minus, qua vitanda sint ex his nonnulla (non enim possunt omnia) hic differamus. In quibus illa sunt: Iotacismus, id est, nimium frequens litera i, repetitio: ut, Iunio, Iuno Iouis iure irascitur. Lambdacismus, ut, Sol & Luna luce lucent alba & candida. Myotacismus, ut illud poetæ cuiusdam est apud Ciceronem: Impius hortatur me frater, ut meos malis miser mandarem maior. Itemque. Iterum iam aggredier me, & quietum exfucit: natos mihi moles, maius miscendum est malum. Hanc certè literam euitavit antiquitas: quum aliàs, tum præcipuè si vocis proxima litera prima vocalis esset: ut, Censorius Caro litera m detracta die hanc, pro diem hanc, autore Quintiliano dixerit. Eandem ob causam ferendum est, optimum est, pro ferendum est, optimum est: aliaque hoc genus multa in Lucretio Plautoque inuenias. Est enim compositio mala, quum vocalis in principio verbi posterioris cum litera m in fine prioris coniungitur. Id quod quum vsu venit in parum, ut Quintilianus ait, exprimitur: ut, multum ille, & quantum erat, adeo ut penè cuiusdam nouæ literæ sonum reddat. Neque enim eximitur, sed obscuratur: & tantum aliqua inter duas vocales, velut nota est, ne cõiant. Polyssigma itidem ab oratione abest, id est, litera s crebra nimium positio: ut, Sotias in solario soleas farciebat suas. Litera huius repetitio multum, mehercule, orationis euphonia inimica est. Ideo que ibi te ornate dicere ne putas, ubi dictio in s desinens ab alia excipitur, cuius eadem litera initium sit. Id Virgilius ut euitaret: s in fine ubi detraxerit i inuenitur: ut, Sed tamen iste deus qui sit da Tytore nobis. Idem. Despectus tibi sum nec qui sim quæris Alexi. Nihil minus vitiosum sit si voce in hanc s desinente, proxima à litera x inciperet, vel contra. Vt, Sobrius Xenocrates, mollis Xerxes, ex suo patre. Muldè sit vitiosum magis, quum finalem s consonans præcedit: & eam in principio verbi proximi consonans alia subsequitur: ut, Ars studiorum. Adde hoc stridet, ut ex antiquis non desuerint qui vitiosum putarent s in fine verbi collocari: si posterior dictio à consonante inciperet. Qua causa fuit Seruio, ut Quintilianus ait, subtrahenda s litera, quoties ultima esset, aliaque consonante susciperetur. Neque Lucilium putant uti eadem ultima, quum dicit, sereno fuit, & digno loco. Quinetiam Cicero in Oratore plures antiquorum tradit sic locutos. Ea adductus causa est Messala, ut s appellaret sibulam non literam, ideoque litera hac s tortuosa colubri facie scribi solet. Ea prudens omitto, qua quum vulgatis aliorum præceptionibus, tum seipsis incogit a non sunt que fugiantur. Qualia sunt illa: O Tite, tute Tati tibi tanta tyranne tulisti. Amatrices præstigiatrices adiutrices fuerunt. Horror ferri rapuerat me. Illud Ennium: Africa terribili tremit horrida terra tumultu. Illa quoque puto, vitanda nescis. Tales casus Cassandra canebat. Dorica castra. Res mihi inuisæ vixæ sunt Brute. O fortunatam natam me consule Romam. Qui te tanti talem genuere parentes. Hæc Virgilij ac Ciceronis sunt, fateor. Eaque nego reprehendenda si sint omnino parcissima. Huius enim modi dicendi generibus alias quoque vsus est Cicero: ut, Alia tamen mente remp. capeffenti P. Africanus de C. Græcho interroganti responderat, iure cæsum videri. Idem. In tranquillo tempestatem aduerfam optare dementis est, subuenire autem tempestati quavis ratione, sapientis. Idem. Terentianus ille Chremes humani nihil à se alienum putat. Idem. Voluptari autem aurium morigerari debet oratio. Idem. Nec facilis explicatio quæ forma maxime excellat. Hoc non euitavit Quintilianus plerisque in locis. Sed exemplum vnum satis sit: Statura breues, inquit, in digitos eriguntur, & plura infirmi minantur. Vt enim cæna incundiores sunt in quibus pauca quedam subacida apponuntur, quibus tanquam languescens stomachus excitetur: ita rara admodum orationis composita asperitas aures quasi iacentes monet, erigit, oblectat. Vel ea voluntate videntur appetere, quod artem magis dissimulent. Summa enim dicendi ars est, ita dissimulare, ut ars non appareat. Quemadmodum Cicero idem de subtili genere dicendi monet, Orator verba verbis quasi coagitare negligat. Habet enim, inquit, illa tanquam hiatus concursu vocalium molle quiddam, & quod indicet non ingratam negligentiam de re hominis, quam de verbis laborantis. Hunc tamen hiatus vocalium non pauci præcipiunt esse vitandum: qui tum sit, quum dictiones multa in vo-

cales exeuntes ab ijs excipiuntur qua à vocalibus itidem incipiunt: ut Iucunda amicitia esse ei homini non potest, cuius in eundem utilitas causa fuit. Græci quàm Latini hoc vitant diligentius. Vocalis eiusdem crebra nimis repetitio auribus iucunda non est: ut, Multa tibi ante aras nostra cadet hostia dextra. Vocalium item quibus exilis sonus est frequentia nimia velut languentem facit orationem: ut, Lum si iisset, itionis pœnituisset. Sunt igitur vocales commiscenda: quemadmodum longas & breues commiscendas esse censemus. Non enim probamus admodum vocales multas eiusdem mensura se consequentes: ut, Colligere lapidem voluit. In longis quàm in breuib; id tolerabilius est. Cauendum præterea est, ne orationis finis, finis sit carminis alicuius, præcipuè herœici aut elegiaci. Id tamen cauendum ita non censemus: ut omnino fugiendum sit. Id enim aliquando inuenias, sed pererrandum est. Sallustius. Vbi bonus deteriore diuitiis magis clarum magisque acceptum videt, primò æstuat, multa que in pectore voluit.

M. C. I. c. O miserum qui peccare licebat. Idem. Latet ista omnia Varro magis obscurata & circumfusa tenebris. Idem. Quum loquerer tanti fletus gemitusque fiebant.

Iambus & dactylus, ut ait Cicero, in versum cadunt maxime. Itaque ut versum fugimus, sic hi sunt in oratione euitandi contumaci pedes. Aliud enim quiddam est oratio: nec quicquam inimicus quàm illa versibus. Monosyllaba vox orationem non claudat, nisi sit verbum sum, aut (quod multò est rarius) que, ue, ne. Voce duarum syllabarum clausam aliquando inuenias. Sed propè semper trium pluriumue.

De parenthesi, quòd rara breuisque esse debeat, quòdque in eodem sermone duæ, interdum tres inueniantur. Cap. II.

QVI de ratione dicendi scripsere, ij omnes (sunt enim multi) inter orationis virtutes illam enumerant præcipuam: ut dilucida sit. Quum sermo homini datus sit ad expromenda ea qua animo concepit, quid absurdum magis est, magisque ineptum, quàm uti sermone eo, qui tam obscurus sit, ut ne ab eo quidem qui loquatur (nisi præmeditatus esset) intelligi queat? Nonne tantum qui taceat consequatur, quantum obscuro sermone utens non intellectus? Ea autem obscuritas multa fit verbis ab vsu remotis: vsu quorum iactantia maioris homines ita delectantur: ut licere sibi permittant, vetustissima verba peneque situ ambæsa interpolare, nouaque fingere. Maior, si sermo longior est, ut spiritus nullus pronuntiando durare possit. Quo vitio imperiti, aut qui doctiores sibi videntur, sæpe laborant: ut suam orationem putent grauiorem, firmioremque, si huiusmodi clausulis quasi sesquipedalibus facta sit. Maxime, si sermo vnus sæpe intercisus, multis alijs sermonibus inseritur, hoc est, quum in sermone eodem multa crebraque ac longa parenthesis est. Hoc enim genere longior sit oratio, ideoque obscurior. Item illa sermonis intercisio non parum obscurat orationem. Est autem parenthesis (ut à Quintiliano describitur) dum continuationi sermonis medius aliquis sensus interuenit: quam interpositionem aut interclusionem dicimus. Tria hæc vitia facile euitabit is qui eorum quasi turpitudinem agnosceret. Primum enim consuetis uti quam vetusta aut noua eruere, aut fingere, minoris est laboris. Deinde longum quædam contexere sermonem quàm breues multas, maiorem ingenij exigat attentionem: ut quemadmodum multas domunculas construere facilius sit, quàm eadem materia magnam aliquam. Postremò, si huiusmodi longum sermonem in breues multos commutes qua erant interpositiones, locum sibi haud dubie inueniant, ut tanquam in ordinem redigantur. Quo dicendi genere oratio non dilucida tantum, sed etiam vehemens efficiatur: qua aures sapius ferire videatur. Hoc autem quò tibi sit facilius, exemplum hoc ascribam. Occupato mihi (hæc enim Progymnasmata scribebam, quæ vt absolueret properaret, quotidianis amicorum conuictijs penè exurdatus sum) nuntius tristis (quia literas ad me tuas perdidit) valere te nuntians (quod electatus sum) verbis multis à me (quem tibi amicum esse non ignorabat) contentid, vt ad te scribendo eum (quod imprudens amississet) exularé. Hanc hoc facias pacto clariorem. Quotidianis amicorū cõuictijs penè exurdatus sum: vt Progymnasmatis his manū extremam imponerem. Is ergo absolucndis quū occupatus effem: ad me nuntius à te venit. Is autè propter eam tristis erat, quòd literas ad me tuas perdidit. Valere te mihi nūciauit, quæ res me delectauit. Quonia verò me tibi

me tibi amicū esse non ignorabat, verbis multis à me contendit, vt ad te scribēdo cum exultarem, quod eas imprudens amisisset. *Hanc autē interpositionē vsurpationē danare omnino ne videar, qua Oratoribus Historicis que frequens est, sed Poëtis frequentior, ac saepe longior, eā breuē esse debere censemus. Nec vitiosus sermo sit, in quo altera aut tertia interposita sit: modò ne sit sermo obscurior, vt, Quoties de te cogito (cogito autē saepe) nostrae consuetudinis pristinæ recordatio mihi incundissima est. Literas ad me si mitteres (nulla enim adhuc abs te recepi) ab amici officio non discederes. Nimia gloriae cupiditas (quae est reipub. perniciēs) fugienda est.*

QUINT. Illae quoque fabulae quae etiam ab Aesopo originem non acceperunt (nam videtur primus earum auctor Hesiodus) nomine tamen Aesopi maximè celebrantur, ducere animos solent, praecipue rusticorum & imperitorum: qui & simplicius quae facta sunt, audiunt, & capti voluptate, iis quibus delectantur, consentiunt. M. CICERO 2. de Or. 2.60. Natura nos (vt antè dixi) noiter delectat error. 1. 3. Fam. 7. Omnes molestias & sollicitudines (quibus & te miseriam habui, id quod mihi molestissimum est) Tulliolamque (quae nobis nostra vita dulcior est) deposui. 2. Tusc. 5.8. Sumus enim natura (vt antè dixi) (dicendum est enim sapius) studiosissimi appetentissimi que honestatis. 2. Offi. 7.4. Sin qua necessitas huius muneris alicui reipub. obuenerit (malo enim alteri quam nostrae ominari) (neque enim tantum de nostra, sed de omni rep. dispuo) danda erit opera, vt omnes intelligant (si salui esse velint) necessitati esse parendum.

De dicendi proprietate, quo retinenda studio sit. Cap. III.

Tanta fuit veteribus iis qui purè locuti sunt retinenda proprietatis cura, vt translatis vocabulis raro admodum vsi fuerint. Translatiorum vsus tantum abest vt damnemus, vt si commodè fiat probemus nihil minus quam si propria essent. Sed alia vulgò dicendi improprietas quadam est, quae nobis ordine eo habenda est quo Solæcisimus. in eo vulgè sermone innumera sunt, ex quibus tam multis pauca illa dicimus. Quod dicitur. Dare conuiuium, Accipere dicas cum accusatiuo personam significante. Vt, Me conuiuio lauto acceperisti. Virgilius. Illos porticibus rex accipiebat in amplis. Excipere apud Macrobiū lego. Eius verba sunt de Maecenate: Exceptus est à quodam cœna fati parca & quasi quotidiana. Nam penè nulli se inuitanti negabat: Post epulum igitur inops ac sine vilo apparatu discendens, vale dicens hoc tantum insufurrauit: Non putabam me tibi tam familiarem. Nisi se mendum est in peruulgatis codicibus. Excipere enim cum in alijs multis, tum praecipue in illo significatu dici attendimus: vt sit cadentem quampiam rem ne pereat recipere. Inde miserum excipere dicitur is qui alienam subleuat miseriam. Eadem quoque causa dicitur excipere, id est, loquentis aut dictantis verba scribere. Voces enim facile pereunt. Ea tamen scriptis velut conseruantur, vulgus ita loquitur: Ego scripsi hoc sub doctore. dicendum est: Doctore hoc dictante excepti.

Ponere vel apponere dicimus, quod seruire dicit vulgus. Plautus. Cœna apposita est: conuauisti mecum, equo accubui simul. M. Varro de pauoribus. Primos hos Qu. Hortensius augurali cœna dicitur posuisse. Illa omittimus, quia nemo non ex plebe nescit: sternere mensam, accumbere mensae, mensam remouere, prandere, cœnare, praesum, cœnatum, impransum, incœnem. Pro quibus vulgus dicit ponere mappam, sedere ad mensam, deponere mappam, facere aut non fecisse prandium aut cœnam.

Equum adimere equiti, non Ab equite equum amouere, à doctioribus solitum dici attendimus. Quod erat genus cœsoria nota. A. Gellius. Nimis pingui homini & corpulento Cens. equum adimere solitos, scilicet minus idoneum ratos esse, cum tanti corporis pōdere ad faciendum equitis manus. Idem. Cui equum in centura ademerat. M. CICERO. 1. de Or. 2.87. Salsum est etiam quærentibus & quasi percontantibus lentè respondere, quod nollent: vt censor Lepidus, quum M. Antistio Pigenfi equum ademisset, amicumque quum vociferarentur, & quærent quid ille patri suo responderet: cur adceptum sibi equum diceret: quum optimus colonus, parcellissimus, modestissimus, frugalissimus esset: me istorum, inquit, nihil credere. Equis publicis spoliari & directos equos publicos Val. Maximus dicit. Aere diruti auctore Nonio Marcello appellantur milites quibus propter ignominiam subtractum est stipendium. M. Varro. Stipendium appellabatur, quod æs militare semestre aut annuum dabatur. Cui datum non sit propter ignominiam, aere dirutus esset. Vulgarium sermone stipendijs priuatus dicitur. In ararijs referri eos dicitur: qui damnati arario publico facti sunt obligati, ad emendam condemnati vulgò dicuntur. Emenda vocabulum nihil est, pena aut multa Latine dici solet. Inde multare verbum inclinatum est: quod ad penurias etiam non pecuniarias referri putamus. Inde Plautus matrimonio multare dicit, pro eo quod est per diuertium priuare. Eius verba sunt: Nunquid causam dicis quin te hoc multem matrimonio? Ad relatos in ararios redimus. AVL. GELL. Tum Cens. eum quod in tempestiue lasciuisset, in ararios retulit. Id. Visum est parum reuertens responsum, relatusque in ararios, vt mos est. In ararijs autē, pro eo quod est inter ararios, vel in numerum arariorum intelligas. Nam pro particula inter, in penè aliàs scribimus. Eam ob rem inter ararios, inq̄

numerum arariorum, Valerius dicit. Equis publicis, inquit, spoliatos in numerum arariorum reulerunt. Idem. Direptis equis publicis inter ararios referendos curauerunt. Idem. Salinarum verò quatuor atque triginta tribus in ararios referre non dubitauit.

Mittere aut dimittere militem aut legionem, eleganter dictum est: quassare vulgus dicit.

M. CICERO 1. Off. Pompilius imperator tenebat provinciam: in cuius exercitu Catonis filius tyro militabat. Quum autem Pompilio videretur vnam dimittere legionem, Catonis quoque filium, qui in eadē legione militabat, dimisit. *ibid.* 36. M. quidem Catonis lenis est epistola ad Marcum filium, in qua scripsit se audisse eum missum factum esse à Consule. De militibus quoniam hic loquimur: nutrita promissaq̄, eorum barba, de qua latius fortasse dicemus, admonet me, qui tondere aut radere barbam dicendum esse praecipiam: non autem, vt vulgariter dici solet, facere barbam.

VIRGILIUS. Postquam torquenti barba cadebat.

AVL. GELL. Quum in eo tempore, Scipionem minorem quadragiata annorum fuisse constaret, quod de barba rafa ita scriptum esset mirabamur. Comperimus autem ceteros quoque in iisdem temporibus nobiles viros barbam in eiusmodi aetate rasiuuisse.

Mouere magistratu docti dicunt, indoctiores qui habentur deponere de officio dicunt. VAL. MAX. Horum seueritatem M. Valerius Maximus & C. Iunius Brutus. Bubulcus Cens. in consimili genere animaduersionis imitati, L. Antonium Senatu mouerunt. Idem. M. Aurem Antonius & L. Flaccus Cens. Duronium Senatu mouerunt. Idem. Geta quum à L. Metello & Cn. Domitio Cens. Senatu motus esset, postea Con. factus est. Nihil proprie minus eleganter quae illud ab eodem dictum est. Porcius Cato L. Flaminium è numero Senatorum sustulit. M. CICERO. 2. de Or. 2.72. Est haec finitimum dissimulationi quum honesto verbo vitiosa res appellatur: vt quum Africanus Cens. tribu mouebat eum centurionem, qui in Pauli pugna non affuerat: quum ille se custodia causa diceret in castris remansisse, quæreretque, cur ab eo notaretur: non amo, inquit, nimium diligentes. Capere aut capessere magistratum doctioribus vsitatum est, aliter propè ignotum. AVL. GELL. Quae verò in medio sunt, & à Graecis tum ἀδύπορα tum ἰστέον appellantur, vt in militiam ire, rus colere, honores capessere, causas defendere, uxorem ducere, vti iussum est proficisci, vt accersitum venire quoniam & hac & his similia per sese ipsa neque inhonestas sunt, neque turpia.

Idem. Lex deinde Cincia praeter sumptum æris, id etiam sanxit: vt qui magistratus esset, magistratumue capturus esset, ne quo ad cœnam nisi ad certas personas itaret. M. CICERO 1. Off. 72. Capessentibus autem remp. nihil minus quam philosophis, haud scio an magis etiam & magnificentia & despicientia adhibenda sit rerum humanarum.

Nauis transire aquam, vulgò quod dici solet, transmittere docti vsitatus est, quod ferè dicitur absolute. AVL. GELL. Ab Aegina in Piræum complurculi earundem disciplinarum sectatores, Graeci Romanique homines eadem in nauis transmittentibus.

Flumine secundo, id est, cum fluxu aquae, vti aduerso flumine, id est, contra aquam, humanioribus ignotum non est: quemadmodum secundo sole P. Nigidius dixit. Eius verba sunt: Austri anniuersarij secundo sole flant. Aliaque hoc genus innumera reperias: quae volumine isto scribi non queant.

Quod retinendae proprietatis gratia quaedam vocum discrimina inuenta sint. Cap. IIII.

Tantum proprietatis huius quam dicimus, retinendi studium fuit, vt vocum propè idem significantium discrimina quadam excogitata sint. Quae obseruata saepe attendimus. De ijs titulum quendam Nonius Marcellus conscripsit. Sed a scripta haec volumus. Aeger, auctore Seruio, animo & corpore, aegrotus corpore tantum dicitur. Niti & conari ita ferè distinguuntur: vt sit conari, impensè in ea re laborare, quam efficere non queas. Niti verò, siue sit, siue negata sit efficiendi facultas. Vt, Splendorem virtutis inuidia obscurare conatur. Iouem è caelo gigantes expellere conati sunt. Marcus Cicero. Neque enim conamur docere eum dicere, qui loqui nesciat. Huic verbo quod conari est, particula frustra tum adiungitur, eius quum augetur significatus. Cognoscere quoque & agnoscere in ea dici solent differentia, vt noua alienaue cognoscamus: vetera verò aut nostra agnoscamus. Recognoscere vulgus dicit. Qui diutius absuit, eum quum videmus agnoscimus. Has laudes non agnosco, id est, in me esse non cognosco. Virium mearum paruitatem agnosco. Virgilius. Apparent primi, clypeos mentitaque tela Agnoscent. M. CICERO. Veni inquit Athenas Democritus: neque me quifquam ibi agnouit. Constantem hominem & grauem, qui gloriatur à gloria se abuisse. Idem. Cùm humanitatem & facilitatem agnoscamus tuam, tum admiramur istam scientiam & copiam. Locare quoque & conducere, quamuis Gallico eodem vocabulo utrunque nostri expriment, non parum tamen inter se dissident. Locat enim is cuius res est: conducit verò qui utendam rem accipit. Vt, Domum meam tibi locaui. Domum meam tu conduxisti. AVL. GELLIVS. Condemnatum quoque furti colonum,

qui fundo, quem conduxerat, vendito, possessione eius dominum interuertisset. *Idem de Plauto.* Quum pecunia omni, quam in operis artificum scenicoꝝ pepererat, in mercationibus perdit, inops Romam redisset, & ob querendum victum ad circumagendas molas, quæ trufatiles appellantur, operam pistori locasset. *M. VARRO.* Qui in ordine erat, is æs militare merebat: & ob mercedem, laborem vel infamiam corporis locat. *M. CATO.* Nisi qui palam corpore pecuniam quæreret, aut se lenoni locauisset, & si famosus & suspiciosus fuisset, vim in corpus liberum non æquum censuere afferri. *Idem.* Ita est cupidus orationis, vt conducatur qui auscultet. Itaq; auditis non auscultatis, tanquam pharmacopolam. Nam eius verba audiuntur, verum ei se nemo committat, si æger est. *Idem.* Frusto panis conducitur potest, vel vti taceat, vel vti loquatur. *M. CICERO.* Senonis Memnoni nobilissimi hominis vxoris fundus erat colono locatus. *Habere, referre, agere gratias quantum differant, ex Valla scire possis. Caterum dicendum id putauimus, licet referre gratiam & gratias vsitate dicatur, gratiam tamen habere, quam gratias dici sepius attēdimus.* *M. CICERO.* Te diligimus, magnamque tibi habemus gratiam. *2. de Or. 35.* Gratiamque habeo Simōnidi illi Chio, quem primum ferunt artem memoriæ protulisse. *3. 62.* Stoicos autem quos minime improbo, dimitto: tamen nec eos iratos vereor: quoniam omnino irasci nesciunt, atque hanc ab his habeo gratiam, quod soli ex omnibus eloquentiam, virtutem & sapientiam esse dixerunt. Ab his habeo gratiam, proprie magis quam vsitate dicit.

Quod in oratione voces alie detrahantur, alie adiungantur ornatus gratiæ. Cap. V.

Nobis præceptio hac paucis tradenda est, propterea quod facile satis à quouis intelligi possit. Ea autem est. Gentium & loci, ornatus causa potius quam sensus, orationi non raro adiungitur, quemadmodum verbis, voce, via, tempore, detrahi solet à vocabulis, paucis, multis, pluribus, clara, recta, breui. *Vt.* Quando gentium ad nos redibis: Paucis loci tecum cupio. Recta veni.

L. VIL. Summatim tamen experiar rescribere paucis.

Idem. Omnia alia in quibus efferimur rebus, ne ego multis loquar.

TERENTIUS. Sossa, adeo, paucis te volo.

PLAUTUS. Quando gentium?

Idem. Nusquam factum gentium.

Idem. Equidem te nisi nunc hodie nusquam vidi gentium.

Idem. Clara vossum fabulabor, hic auscultet qua loquar.

Idem. Iam ad regem recta me ducam.

A. GELLIVS. Eam mulierem tunc à Tarquinio digressam postea nusquam loci visam constitit. *V. AL. MAXIMVS.* Senatus antea assiduum stationem eò loci peragebat, qui hodie quoque Senaculum appellatur. *SALVSTIVS.* At Lucullum Regis cura machinata fames breui fatigabat. *M. CICERO I. de Nat. 123.* Nihil est virtute amabilius quam qui adeptus erit, vbicunque erit gentium, à nobis diligeretur. *Idem.* Nunc complectar quid propositi breui. *de perfecto. Orat. 100.* Complectar breui, disseram pluribus. Is est enim eloquens qui humilia subtiliter, & magna grauitate, & mediocriter temperate potest dicere. *1. de Orator. 34.* Ac ne plura, quæ sunt innumerabilia, confectet, comprehendam breui. *2. 156.* Neoptolemus quidem apud Ennium philosophari sibi ait necesse esse, sed paucis. *Hic tamen Cicero recta via dixit. 1. Catil. 23.* Si mihi inquit, inimico vt prædicas tuo costare vis inuidiam, recta via perge in exilium. *Recte vulgus in hac significatione perperam dicit.*

Paucula quedam Poëtis familiaria qua Oratores profrus aspernati non sunt. Cap. VI.

Quamuis sua Poëtis obseruatio sua sit, Oratoribus atque Historicis, innumera tamen dicendi genera sunt his omnibus promiscue vsitata. Nulla tamen in Poëtarum libris frequentia, qua apud Oratores & Historicos ita rara sunt, vt improprè lectus esse Orator qui hac dixerit videatur, is qui ea non nouerunt. Qualia sunt, viderier, pedes agier, suffusus oculos. Ea autem ab Oratoribus Historicisq; dicta fuisse hic tantum admonemus, comprobamusq;.

PVB. VATINIVS. Cliens ad te venit, qui pro se causam dicier vult. *A. GELLIVS.* Ex insula Creta quispiam ætatem Athenis agens Platonicum esse se philosophum dicebat, & viderier gestiebat. *Idem.* Memini me quondam & Celsinum Iulianum Numidam ad Frontonem Cornelium, pedes tunc grauitate ægrum, ire visere. *Idem de Fucide.* Tunica longa muliebri indutus & pallio versicolore amictus, & caput & ora velatus, è domo sua Megaris Athenas ad Socratem commebat. *SALVSTI.* Decores multi ab hostibus terga cadebantur. *M. CATO.* Multa me dehortata sunt huc prodire, anni, ætas, vox, vires, senectus. Verum enim verò quum tantam rem peragier arbitrarer. *M. CICERO. 3. Off.* Vbi porrò illa erit formula, vt inter bonos bene agier oportet. *Ea qua formula sit alius dicit amplius. Ibid. 61.* Reliquorum inquit iudiciorum hac verba maxime excellunt in arbitrio rei vxoris melius æquius in fiducia, vt inter bonos bene agier. Quid ergo aut in eo quod melius æquius est,

potest vlla pars inesse fraudis: aut quum dicitur inter bonos bene agier, quicquam agi dolose aut malitiose potest: *ibid. 70.* *Quanti* An inter bonos bene agier oportet & sine fraudatione: *Sed Cicero nis verba illa, inter bonos bene agier, non sunt. Nec illa eiusdem sunt, qua apud eum sunt. 1. Tusc. 69. sed Poëtæ alieuius.*

Hic ubi habitamus non interuenit suo

Tempore, cælum nitescere, arbores frondescere,

Vites latifidæ pampinis pubescere,

Ramos baccharum vbertate incurrescere,

Segetes largiri fruges, florere omnia.

Fontes scaturere, herbis pratæ conuestitire.

Hac in versus restituumus, ne Ciceronis verba putares.

Historicis atque Poëtis omnino familiare est pro præterito imperfecto indicatiui præsens infinitiui dicere. Hoc quoque Cicero vsurpauit. 2. de Or. 240. Stomachari Cannius, inquit. *Idem.* Galba autem alludens variè & copiose multas similitudines afferre, multaque pro æquitate, ius dicere. *Natus item, genitor, genitrix, pro filio, patre, matre, Poëtis vsitata Oratoribus tantum non ignota sunt. VAL. MAXI.* Natumque Cyrum exponi iubendo.

Nisi maus natum esse participium. Præterea vt Poëtæ, ita Historici infinitiuium pro præterito imperfecto indicatiui modi non raro vsurpant. Ab eo tamen dicendi genere Oratores omnino non abstruere. A. V. L. GELL. Pulli trepiduli circumstrepere, orareque matrem, vt statim iam properet.

Voces vnius, duarum, ac plurium syllabarum commiscendas esse. Cap. VII.

Illud quoque indictum præterire nolimus, malam esse compositionem eam in qua voces multæ vnius syllabæ substruuntur: vt, *Hac in re nos hic non feret. De dissyllabis multis idem sentiendum est: vt.* Multos ego vidi bonos viros nihil sibi præter victum cultumque optantes. *Si verò plures sint polysyllabæ, id non reprehenderim: vt.* Est profectò anteponenda amicitia omnibus humanis rebus. *Literarum tuarum lectionem iucundissimam fuisse mihi ne ignores. Dic accensam lucernam Diogenes circumferens, interrogatus quid faceret, hominem querere se respondit.*

PROPERTIVS. Ah pereat quicumque meracas repperit vnas:

Corrupitque bonas nectare primus aquas.

PLAVTUS. Manuleatam tunicam habere hominem addeet.

M. CICERO in Hortens. Ad iuuenilem libidinem copia voluptatum gliscit illa, vt ignis oleo. *pro Clu. 105.* Imperitorum hominum rumusculos occupant. *5. Fam. 12.* Habet in se præteriti doloris secreta recordatio delectationem.

Sed magis placet, vt vnius, duarum, pluriumque syllabarum voces commisceantur, nisi materia de qua dicitur, grauis est & sublimis. Et enim dictiones longæ magis conueniunt: vt. Altissimam virtutis excellentiam immortalis deus ignotam esse hominibus voluit.

M. CICERO I. Off. 112. Catoni autem, quum incredibilem tribuisset naturæ grauitatem: eamque ipse perpetua constantia roborauisset, semperque in proposito susceptoque consilio permansisset: moriendum potius quam tyranni vultus aspiciendus fuit. *de Orat. perfecto. 114.* Aristoteles tradidit præcepta plurima differendi, & postea quia dialectici dicuntur, spinosiora multa pepereunt. *In polysyllaborum huiusmodi verborum vsurpatione accentus curandus est. Multorum enim propè se collocatorum penultima si acuerit, id parum placeret, sed longè minus, si antepenultima: vt.* Iuuenilem voluptatem reprimendam putamus. *Voluptatibus deditos cupiditas nimia commouet.*

Verba item longa nimis & velut sesquipedalia non putem vsurpanda.

In dicendorum propositione, inque dictorum repetitione, quid obseruatu pulchrum sit. Cap. VIII.

In virtutibus orationis, quæ tres numero sunt, vt emendata sit, vt ornata, vt dilucida, postrema hac maxima est. Nam, vt ait *Quintilianus,* orationis summa virtus per septicuitas est. *Quod igitur magis ea dilucida sit: qua dicturus sis proponenda sunt, quæque dixeris, repetenda. Quod si duo dicturus sis hoc genere non inornatè proponas, vt in oratione eadem si dicturus sis primum de amicitia utilitate, deinde de eiusdè voluptate ita proponas. Quanta sit amicitie voluptas dicere mihi consilium est, si quæ ex ea capiatur utilitas prius dixerim. In repetitione itidem, huiusmodi varietas ornator sit. Amicitie quæ voluptas sit, diximus: & prius quæ ex ea capi solita sit voluptas. In scribendis epistolis obseruari hoc solitum non est.*

M. CICERO 2. Offic. Sed quoniam nonnunquam subsidium hoc necessarium est, quemadmodum sit vtendum eo dicemus, si prius iis de rebus quæ virtuti propiores sunt, dixerimus. *Ibid. 1.* In quo tum quæri dixi, quid vile, quid inutile, tum ex vtilibus quid vtilius, aut quid maxime vile. De quibus dicere aggrediar, si pauca prius de instituto ac iudicio meo dixerò. *1. Off. 29.* Quoniam igitur duobus generibus iniustitie propositis, adiunximus causas vtriusq; generis, easq; res antè constituumus, quibus iustitia contineretur: facile

facile quod cuiusq; temporis officium sit poterimus, nisi nosmet ipsos valde amabimus iudicare. 2. de Or. 25. Priusquam illa conor attingere, quibus orationem ornari atque illuminari putem, proponam breuiter, quid sentiam de vniuerso genere dicendi.

Quum duobus duo correspondentia sermone eodem dicimus, quis ordo seruandus. Cap. IX.

Politus sermo & rudis ex autorum in eloquentia bonorum malorumque lectione haberi solet. Ideoque suademus, quantum fieri potest, ut in bonis lectitandis malisque abiciendis occupari sint adolescentes, in eis autem bonis præceptionem hanc non infrequentem inueniant. Quum sermone eodem duo dicimus, duoque correspondentia aut conuenientia adiungimus, ordinem hunc retinebimus, ut priori prius, posteriori posterius respondeat. Id quod exemplo sic manifestus. Oratione vna si vis dicere, Amicitia crescit mittendis multis literis, & decrescit silentio: dicas elegantius: Crescit decrescitque amicitia mittendis multis literis, carumque silentio. C. Cæsar & M. CICERO bellica virtute & eloquentia Romanis omnibus superiores fuerunt. Bonis & malis imperatoribus imperium firmum est ac imbecillum.

QUINTILIANVS. Sic præceptor tam eloquentia quam moribus præstantissimus: qui ad Phœnicis Homerici exemplum dicere ac facere doceat. Idem. Quantum potest ab Homero & Virgilio, tantum fastigium accepit eloquentia à Demosthene ac Cicerone. **AVL. GELLIVS.** Si ea leuiora minoraque, vtilitas autem contra grauior & amplior spe quantum potest firma ostenderetur. Idem. Nunc autem plerique, inquit, partis vtriusque amici, quasi probè faciant duos litigatores destituunt, & relinquunt, deduntque eos aduocatis maleuolis aut auaris, qui lites animasque eorum inflant, aut odij studio, aut lucri. Id. M. Catois Tusculani hominis egere se multis rebus, & nihil tamen cupere dicentis mera veritas plus herclè promouet ad exhortandam parsimoniam, sustinendamque inopiam, quam Græcæ istorum præstigiæ philosophari sese dicentium, ymbraque verborum inanes fingentium, qui se nihil habere, & nihil tamen egere ac nihil cupere dicunt: quum & habendo & egendo & cupiendo ardeant. C. CASSI VS. Percam nisi sollicitus sum, ac malo veterem & clementem dominum habere, quam nouum & crudelem experiri. **SALLVSTIVS.** Cibis potusque illis aduersus famem atque sitim, non libidini nec luxuriæ erat. M. CICERO. de Amic. 26. In amicitia nihil fictum, nihil simulatum: & quicquid est, id est verum ac voluntarium. 1. Offic. 31. Quæ pertinent ad veritatem & ad fidem, ea negare interdum & non seruare sit iustum. 2. 16. Neminem neque ducem belli neque principem domi magnas res & salutares sine hominum studiis gerere potuisse. Idem. Acquitas, temperantia, fortitudo, prudentia, virtutes omnes certant cum iniquitate, cum luxuria, cum ignauiâ, cum temeritate, cum vitiis omnibus. 3. de Or. 12. Ego verò te Crasse cum vitæ flore, tum mortis opportunitate diuino consilio & ornatum & extinctum esse arbitror. In illo, quod Quintilianus est, non obseruatur. In maledicendo plus iniuriæ quam in manu, in infamia plus pœnæ dicimus, quam in morte.

Quum aliqua vna vox in oratione eadem bis poni potest, quo in loco ponenda sit elegantius. Cap. X.

Quoniam à vulgi sermone Oratoris alienum esse toties repetimus, in honorem hoc præterire nolumus. Quum vox quæpiam est, quæ in sermone eodem bis poni possit: tum videamus primum, quo in loco vulgus dicere solet: deinde loco alio collocemus. Exempli gratia. Vulgus diceret: Nulla amicitia maior est nostra: scilicet amicitia. Elegantius dicas. Amicitia nostra nulla omnium maior est. Literis meis tuæ sunt humaniores. Hominibus indoctis doctiores postponuntur. Acolicæ linguæ Latina proxima est. Rebus diuinis humanæ comparatæ nugæ videntur. Malo minori maius anteponendum est. Paucis exemplis multa hic tibi vtiliora sint.

HORATIIVS. Quis non malarum, quas amor curas habet: Hac in ser obliuiscitur?

PLAVTVS. Neque ego hac nocte longiorem me vidisse censeo.

PLINIVS iunior. Nec desidia nostræ prætentamus alienam. **IULIVS Higimus.** Quæ bidens est hostia, oportet habeat dentes octo: sed ex his duo cæteris altiores, per quos appareat ex minore ætate in maiorem transcendisse. **Q**UINTILIANVS. R. literæ, quæ Demosthenes quoque laborauit, L. succedit. **VAL. MAXI.** Abiecta priuata charitate publicam inducunt. Idem. Age Cælius iuris ciuilibus scientia clarus quam periculoso contumax. Nullius enim aut gratia, aut auctoritate compelli potuit, aut de aliqua earum rerum quas Triumviri dederant, formidulam componeret. **M. CICERO.** 2. V. 32. Malo ei iurato suam quam in iurato aliorum tabellas committere. 1. Offic. 34. Ob eam quidem causam bella suscipienda sunt, ut nihil aliud nisi pax quaesita videatur. **ibid.** 41. Totius iniustitiæ nulla capitalior est, quam eorum qui tum quum maxime fallunt, id agunt, ut boni viri esse videantur. Idem. Duabus his personis, quas supra dixi tertia adiungitur: quam casus aliquis vel tempus imponit. **ibid.** Vt sunt, que remedum supra dixi, qui vrbis rebus bellicis anteponiunt: sic reperies multos, quibus periculosa & callida con-

filia quietis cogitationibus & splendidiora & maiora videantur. **ibid.** 84. Quibus illè respondit, Lacedæmonios classe illa amissa aliam parare posse, se fugere sine suo dedecore non posse. **ibid.** Quod si vnquam populo Romano concessum est, ut iure concitatus videretur, id quod docebam sæpe esse concessum, nullam illa causa iustiorum fuisse.

Vtramque vocem Trabeas posuit. Fortunam, inquit, ipsam anteibo fortunis meis.

Quòd inter vocabula duo copulata coniunctione copulativa eleganter ponatur quod cum vtroque conueniat. Cap. XI.

Vsitate admodum & eleganter hoc imitari possis: ut inter vocabula duo coniunctione copulativa aliquid inseras, quod cum vtroque conueniat: ut, Amicitia virtute paratur & consuetudine. Pudicis moribus ac sinceris vxor eligenda est. Scipionis pudicitia atque Alexandri rarum nobilitatis ornamentum est.

TERENTIIVS. Reperi facilitate nihil esse homini melius neque clementia.

Idem. Memorem me dices & gratum.

QUINTILIANVS. Si quis vnâ maximamque à me artem memoriæ quærat, exercitatio est & labor, multa ediscere, multa cogitare, & si fieri potest quotidie, potissimum est. Nihil æquè vel augetur eura, vel negligentia intercidit. Idem. Si sit necesse, duram potius atque asperam compositionem malim esse, quam effœminatam & eneruam. Idem. Prudentissimus esse haberique & optimus debet: qui sententiæ suæ de vtilibus atque honestis credere omnes velit. **AVL. GELL.** Delphinos veneros esse & amafios, non modò historia veteres, sed recentes quoque memoriæ declarant. Idem. Aeditimus verbum Latinum est & vetus, & ea forma dictum qua finitimus & legitimus. Idem. Satis hoc esse potuit admonendi gratia dixisse, agrestes quosdam & indomitos ceteratos: qui nisi auctoritatibus adhibitis non comprimuntur. Idem. Natura omnium rerum quæ nos genuit, induit nobis inoleuitque in ipsis statim principijs quibus nati sumus, amorem nostri & charitatem: ita prorsus ut nihil quicquid esset charius pensulq; nobis, quam nosmetipsi. **C**A T O apud Sallustium. Vbi socordia te atque ignauiæ tradideris, nequicquam deos implores. Irati infestique sunt. **M. CICERO** Or. 33. Magnum opus omnino & arduum Brute conamur; sed nihil difficile amanti puto, amo autem & semper amaui ingenium, studia, mores tuos. 1. Offic. 11. Deos autem placatos pietas efficiat & sanctitas. **Parad.** 6. Diuitiarum fructus est in copia. Copiam autem declarat satietas rerum atque abundantia. 3. **Tusc.** 12. Non enim silice nati sumus: sed est naturale in animis tenerum quoddam atque molle, quod ægritudine quasi tempestate quassatur. 1. de Leg. 40. Scelerum in homines atque impietatum nulla expiatio est. 2. 42. In omni religione impij non solum vita cruciati atque dedecore, verum etiam & sepultura ac iustis exequiarum caruerunt. 3. **Tusc.** 63. Hecubam putant propter animi acerbiteriam quandam & rabiem fingi in canem esse conuersam. 3. de Or. 39. Rustica vox & agrestis quosdam delectat. 3. **Tusc.** 2. Nunc simul atque editi in lucem & suscepti sumus, in omni continuo prauitate, & in summa opinionum peruersitate versamur: ut penè cum lacte nutriticis errorem suxisse videamur. 2. de Na. 99. Assiduitate quotidiana & consuetudine oculorum assuescunt animi: neque admirantur, neque requirunt rationes earum rerum quas semper vident. de Orat. perfecto. 183. Ita notatio naturæ & animaduersio peperit artem.

Quòd pulchrum sit vocabula duo proximè sibi ponere, quæ unum esse videantur. Cap. XII.

Præceptio hac delectabit, hanc quam ab autoribus in eloquentia summis obseruatam esse agnosces. Ea autem est: Si vocabula duo sibi proximè apposta, unum esse videntur, orationem efficiunt venustiorum: ut, Quid agas, vbi que sis, fac me certiorum: id enim scire non parum cupio. Nam à me quum discessisti, ex literis tuis nullæ mihi reddiditæ sunt, Parisiis adhuc putabam esse te quum multis ante diebus discesseras.

VIRGILIVS. At me cum raucis tua dum vestigia lustrò, Sole sub ardenti resonant arbuta cicadus.

PLAVTVS. Ne me secus honore honestes quam ego te, quum seruiebas mihi.

Idem. Vbi mores deteriores increbrescunt in dies, vbi que amici qui infidèles sent: nequeas pernoscere vbi quid eripiat, animo quod tuo placet maxime: tibi quidem si regnum detur, non est cupita ciuitas.

AVL. GELL. Annales libri tantummodò quod factum, quoque anno gestum sit id, demonstrant. Idem. Qui sunt leues, & furiles, & importuni locutores, quique nullo rerum pondere innixi verbis humidis & lapsantibus defluunt: eorum orationem bene æstimatum est in ore nasci, non in pectore. **M. CATO.** Si per laborem honesti quippiam egeris: labor abit, honestum manet: si per voluptatem turpe feceris quippiam, quod suauè est abit, quod turpe est manet. **SALLVSTIVS.** In his miseris cuncta me cum fortuna deseruere. **M. CICERO.** Te quum semper valere cupio, tum

certè dum hic sumus. 1. *Famil. 9.* Quæ ad me de tuis rebus domesticis scribis, quæque mihi commendas: ea tantæ mihi curæ sunt, ut me nolim admoneri, rogari verò sine magno dolore vix possum. 1. *de Orat. 106.* Equidem te quum in dicendo semper putavi deum, tum verò tibi nunquam eloquentiæ maiorem tribui laudem, quàm humanitatis. 3. *Off. 3.* Otio fruor, non illo quidem, quo debeat is qui quondam perperisset otium civitati. *Idem.* Est enim bellum gestum consilio Senatus eius qui à Solone constitutus est. 1. *Phil. 3.* Num te quum hæc pro salute Reipublicæ tanta egisses fortunæ tuæ, num amplitudinis, num claritatis, num gloriæ pœnitebat? *Idem.* Cur minore dolore perituros se cum multis, quàm si soli pereant arbitrentur?

Quod vocabulum unum in oratione eadem bis positum sine vilo medio ponatur sibi proximè. Cap. XIII.

Alijs quoque Oratoribus Oratores ipsi id vitio non vertunt, ut quum vocabulum unum bis in oratione eadem ponendum est, proximo sibi sine vilo medio componatur. ut, Amicus amici consuetudine gaudet. Amore amor, ut clauus clauo truditur. Calliditate calliditas plerumque vincitur.

PLAVTVS. Lupus est homo homini non homo.

Idem. Odi ego aurum: multa multis saepe suasit perperam.

Idem. Hodie doctiores non sunt qui lites creant, quam hi qui si nihil est litium, lites ferunt.

Idem. Eueniunt digna dignis.

Idem. Qui potest mulieres vitare, vitet.

Idem. Neque aqua aqua, neque lac est lacti, crede mihi, vsquam similibus.

Idem. Huic homini nescio quid est mali mala obiectum manu.

Idem. Par pari hostimentum datum est opera pro pecunia.

TERENTIUS. Tu par pari referto.

Idem. Mulier mulieri magis congruit.

AVIVS GELLIVS. Ciuica corona appellatur, quam ciuici à quo seruatus est in prælio, testem vitæ salutisque perceptæ dat. M. CICERO. Cura ut valeas, & me ut amas ama. 1. *Off.* Nihil est tam illustre, nec quod latius pateat, quàm coniunctio inter homines hominum. 3. 21. Detrahare aliquid alteri, & hominem hominis incommodo suum augere commodum, magis contra naturam quàm mors, quàm paupertas, quàm dolor, quàm cætera quæ possunt aut corpori accidere aut rebus externis. *Ora.* Oratorem autem quoniam de eo quærimus, equidem non facio eundem quem Crassus, qui mihi visus est omnem omnium rerum atque artium scientiam comprehendere vno oratoris officio atque nomine. 2. *de Orat. 190.* Vt enim nulla materies tam facilis ad exardescendum est, quæ nisi admoto igni ignem concipere possit: sic nulla mens est tam ad comprehendendam vim Oratoris parata, quæ possit incendi, nisi inflammatus ipse ad eam & ardens accesserit. *Idem.* Complectar hoc vno verbo, quo saepe iam vsi sumus, diligentia: qua vna virtute virtutes reliquæ continentur. 2. *Offic. 64.* Est valde decorum parere domos hominum illustrium illustribus hospitibus. *ibid. 11.* Proximè & secundum deos homines hominibus maximè vtilis esse possunt. *ibid. 12.* Quia deos nocere non putant, his exceptis, homines hominibus plurimum obesse vel prodesse arbitrantur. 3. *Tusc. 75.* Artemisia illa Mausoli Cariae regis, quæ nobile illud Harlicarnassi fecit sepulchrum, quandiu vixit, vixit in luctu: eodemque etiam confecta contabuit. *ibid. 59.* Mors est finita omnibus, quæ generi humano angorem nequicquam afferret. Reddenda est terræ terra.

Vocabula duo ab eodem inclinata, aut quorum ab altero alterum factum sit, proximè sibi ponenda. Cap. XIV.

Illa quoque institutione instituit te volumus, quæ ab Oratorum oratione abhorrens non sit. Quum vocabula duo ab eodem profecta, aut quorum ab altero alterum profectum sit, in oratione eadem sunt, tum sine vilo quod in medio sit, propè se collocantur: ut, Amicus amicitia etiam aliena delectatur. Orationes Oratori futuro legendæ sunt. Si solitus est seruire, seruitutem sentit leuiorem. Socrates hortabatur iuvenes ut in speculo se inspicerent sapius, ut si formosi essent, ea specie digni fierent, sin deformes, deformitatem suam eruditione tegerent.

ENNIUS. Nequicquam sapere sapientè qui sibi ipse prodesse requirit.

Idem. Augusto postquam in clyta condita Roma est.

LIVIUS Andronicus. Humum humidum pedibus fodit.

Humum virili genere priscum est.

Poeta quidam apud Ciceronem. Hæc omnia vidit inflammari, Priamo vitam euitari.

Euitari, pro vitam auferri, priscè dictum est.

AFRANIUS. Nemo illa viuut carie cariosior.

OVIDIVS. Neque enim lex infior vlla est.

Quàm necis artifices arte perire sua.

PLAVTVS. O melle dulci dulcior tu es.

Idem. Neutrobi habeo stabile stabulum.

Idem. Quod bonis beneficit beneficium, gratia ea grauida est bonis.

Idem. Istuc non precipias, facile memoria memini.

Idem. Hic me dies amantit at e amana amantus oneravit.

Idem. Non ego nunc parasitus sum, sed regum rex regalior.

Idem. Agei tu, secundum sequor.

PLINIUS iunior. Postquam desimus facere laudanda, laudari quoque ineptum putamus. M. CÆLIUS. Nos frigore frige scimus. M. CICERO 9. *Fam. 16.* Delectauerunt me literæ tuæ, in quibus primùm amari amorem tuum, qui te ad scribendum incitauit. *Idem.* Facile fuit iustitiam iustissimo viro defendere. 5. *Tusc. 58.* de Dionysio Syracusano. Ne confori collum committeret, tonde re filias suas docuit. Itaque ancillari sordidoque artificio regiæ virgines ut constrictæ tondebant barbam & capillum patris. Et tamen ab iis ipsis, quum iam essent adultæ ferum remouit, instituitque vri candentibus iuglandium putaminibus barbam sibi & capillum adurerent. *Idem.* Omnes qui probari volunt, voluntatem eorum qui audiunt intuentur.

Adiungendum putauimus epigramma pulchrum esse in quo huiusmodi crebra vocis vnus quasi repetitio est quale illud Ennii est:

Qui lepidè postulat alterum frustrari.

Quem frustratur frustra eum dicit frustra esse,

Nam qui sese frustrari quem frustra sentit,

Qui frustratur, is frustra est si non ille frustra.

Eorum autem versuum sensus est. Qui alium frustrari contendit, idem frustra est, si is alius frustrari se sentiens, operam dat frustra ne sit.

Vocabula pro voce non pro significatu posita quod sint modo vsurpanda. Cap. XV.

Quoniam ab institueno, institutionem dictam esse putamus, iuuentutem rudem hisce Progyrnasmaris institueri ac polire nobis ceruum est: ut relicto agresti, duro, aspero sermone: eum qui cultior politiorque sit assequi possit. Id autem cum ex alijs multis, cum ex hac præceptione haberi possit. Vbi igitur verbum quoddam est pro voce ipsa, hoc est (ut ego vulgum docens vulgari dictione utar obiter) materialiter positum: perinde collocandum est, ac si pro significato suo diceretur. Vt, Ab amico amicitia appellata est: vulgò enim dicunt, ab hoc nomine amicitia hoc nomen amicitia dictum est, quod dicendi genus è mediâ plebe sumptum est. A tendendo tentare inclinatum est. Amor ne ab amando, an amare ab amore factum sit incertum est.

QVINTILIAN. Quid est aliud tumultus, nisi perturbatio tanta, ut maior timor oriatur? Vnde etiam nomen dictum est tumultus. *Idem.* Necessitate dicunt rustici gemmam in vitibus. Quid enim dicent aliud? & stirre segetes, & fructus laborare. *Idem.* Cervicem videtur Hortensius primus dixisse: nam veteres pluraliter appellabant. AVL. GELLIVS. Quiesco, non est his simile quæ supra posui, nec à quiete dictum, sed ab eo quietem. *Idem.* Equitare, quod verbum è vocabulo equitis inclinatum est, & homo equo vtens, & equus sub hominè gradiens dicebatur. *Idem.* A personando enim id vocabulum factum esse coniecit. *Idem.* Displicita esset insolentia & insuauitas amatoris. *Idem.* Aheni quoque exemplo vsi sumus. M. VARRO. Vocatur à cælestia coelum, Græcè ab ornatu *ἄρη*, Latine à puritate mundus. *Idem.* Idque alterum à calendo calore, alterum à feruore febrim. *Idem.* Hanc deam melius putat esse Cererem. Sed quòd in asylum qui confugissent panis daretur, esse nomen fictum, à pane dando pandere, hoc est, aperire. M. CICERO 2. *Tusc. 43.* Appellata est ex viro virtus. *Idem.* A viris virtus nomen est mutuata. *de Vniu.* Totam expectas prudentiam huius rectoris: quæ ipsum nomen hoc nacta est à prouidendo. 3. *Tusc. 17.* Frugalitas, vt opinor, à fruge: qua nihil melius è terra oritur. *ibid. 14.* Qui fortis est, idem est fidens, quoniam confidens mala consuetudine loquendi in vitio ponitur. Ductum verbum à confidendo, quod laudis est. Qui autem est fidens, is profectò non extimescit: discrepat enim à timendo confidere. *lib. 4. de Rep. ex Nonio.* A petendo petulantia: à procando, id est, poscendo, procacitas nominata est. 3. *Tusc. 20.* Ab inuidendo autem inuidia rectè dici potest: ut effugiamus ambiguum nomen inuidiæ: quod verbum ductum est à nimis intuendo fortunam alterius. 4. 27. Differt anxietas ab angore. Neque enim omnes anxij qui anguntur aliquando, neque anxij semper anguntur. *Idem.* Ipse animus ab anima dictus est. 1. *Tusc. 88.* Triste est nomen ipsum carendi: quia subiicitur hæc vis: habuit quis, non habet, desiderat, requirit, indiget. *ibid. 36.* In terram cadentibus corporibus, hisque humo tectis, ex quo dictum est humari, sub terra censebant reliquam vitam agi mortuorum. *unde Legib. 60.* Id enim est sapientis prouidere, ex quo sapientia appellata est prudentia.

Ab hac præceptione Prisciani illud alienum est. Caro, inquit, Centaury musta agna pro noua dixit. Vt venire potest ut præceptio hæc obseruari non possit, ut cum dicitur. Amo, verbi positio est. Amare enim si diceres, aliud diceres, aliud dicere velles. Quum autem id in nomine vsu venit, cum eo articulus non inuiscatè adiungitur. Cuiusmodi Nigidianum illud est: Si huius amici vel huius magni scribas: vnum i, facito extremum. sin verò hi amiceis, hi magnei casu multitudinis recto, tum ante i, scribendū erit. e. Atque id ipsum facies in similibus.

Item.

Item si huius terre scribas, i, litera sit extrema, si huic terre, per 2 scribendum est.

Vocis alicuius repetitione orationis pondus augetur. Cap. XVI.

Vnde, quæso, laudandi aut vituperandi copiam, unde persuadendi vim aut dissuadendi, unde accusandi defendendine aut postulandi acrimoniam accipiuntur sis, ab hac præceptione si discedis? Nulla mehercule secunda magis, nulla acrior, nulla vehementior oratio est, quam ea in qua vox una sæpius repetitur, quæ tanquam aures auditoris ipsius percutit sæpius: ut, Amicitia nihil dulcius, nihil suavius: nihil hominis libertate dignius esse putem. Quid iustitiæ tuæ integritatem, quid liberalitatis magnitudinem, quid virtutum denique omnium, quibus ornatus es sinceritatem prædicare nunc opus est: Hoc dicendi genere utuntur Poëta, utuntur Oratores.

CÆCILIVS. Itane Antipho profua fide, itane est immemor, itane est madida memoria?

Immemoris, pro, immemor, antequam dictum est.

TIBVLLVS. Credula vitam Spes fouet & melius cras fore semper ait.

Spes alit agricolæ, spes sulcis credit aratis

Semina: quæ magno fœnore reddat ager.

PROPERTIVS. Vino forma perit, vino corrumpitur atas,

Vina sæpe suum nescit amica virum.

PLAVTVS. Multa sunt mulierum vitia, sed hoc è multis maximum est, quum sibi nimis placent, nimisque operam impendunt, ut placeant viris.

Idem. Cum leone, cum exetra, cum ceruo, cum apro Aetolico, cum auibus Stymphalicis, cum Antæo deluctari mauelim quàm cum amore.

Mauelim, præce.

Idem. Nimis homo nihil est, qui piger est: nimisque id genus odi ego malè.

TERENTIUS. Nostin' mores mulierum: dum moluntur, dum communtur, amicus est.

QUINTILIANVS. Illud ex præceptis veteribus manet, ne quod insolens verbum, ne audaciùs transactum, ne aut obsoleta vetustate, aut poetica licentia sumptum in principio deprehendatur. M.

CICERO I. de Finib. 6. Epicurus dicebat omnium rerum quas ad beatè viuendum sapientia comparauerit, nihil esse maius amicitia, nihil vberius, nihil iucundius. 2. Tus. 64. Mihi quidem laudabiliora videntur omnia quæ sine vendicatione, & sine populo teste sunt. 5. 20. Xerxes quidem referens omnibus præmiis donisque fortunæ, non equitatur, non pedestribus copiis, non nauium multitudinem, non infinito pondere auri contentus, præmium proposuit, qui inuenisset nouam voluptatem, quæ ipse inuenta non fuit contentus. Neque enim vnquam finem inueniret libido. *ibid.* 5. O vitæ philosophia dux! ô virtutis indagatrix, expultrixque vitiorum! quid non modo nos sed omnino vitæ hominum sine te esse potuisset? Tu vrbes peperisti, tu dissipatos homines in societatem vitæ conuocasti, tu eos inter se primò domiciliis, deinde coniugiis,

tum literarum & vocu communi ore iunxisti, tu inuentrix legu, tu magistra moru & disciplinæ fuisti. *Id.* Nihil est enim, mihi crede, virtute formosius, nihil pulchrius, nihil amabilius. *Id.* Nemo enim iustus esse potest, qui mortem, qui dolorem, qui exilium, qui egestatem timet, aut qui ea quæ his sunt contraria, æquitati anteponeat. 1. de Leg. 58. Mater omnium bonarum rerum sapientia, cuius amore Græco verbo philosophia nomen inuenit: quæ nihil à diis immortalibus vberius, nihil florentius, nihil præstabilius hominum vitæ datum est. 5. de Finib. 58. Multi quum in potestate essent hostium aut tyrannorum, multi in custodia, multi in exilio dolorem suum doctrinæ studio leuauerunt. 3. 75. Sapiens rectius appellabitur rex, quàm Tarquinius qui nec se nec suos regere potuit. Rectius magister populi (is enim est Dictator) quàm Sylla, qui trium pestiferorum vitiorum luxuriæ, auaritiæ, crudelitatis magister fuit. Rectius diues quàm Crassus: qui nisi eguisset nunquam Euphratem nulla belli causa transire voluisset. *Idem.* Si quis etiam morte pœnas sceleris effugerit: expectentur hæ pœnæ à liberis, à nepotibus, à posteris. de Amic. Nihil est amabilius virtute, nihil quod magis alliciat homines ad diligendum. 1. Offic. 88. Nihil enim laudabilius, nihil magno & præclaro viro dignius placabilitate atque clementia. 3. de Or. 222. Nihil est vitiosius quàm crebra mutatio, nihil perniciosius quàm effusa sine intermissione contentio. Partit. 1. Sed nihil tam incredibile quod non dicendo fiat probabile: nihil tam horridum, tam incultum, quod non splendescat oratione, & tanquam excolatur. 1. de Orat. 218. Sit boni oratoris multa auribus acceptisse, multa vidisse, multa animo & cogitatione, multa etiam legendo percussisse. *ibid.* 249. Nemo tam sine oculis, tam sine mente viuunt, ut quid sit se mentis ac mēsis, quid arborum putatio ac vitium, quo tempore anni, aut quomodo fiant ea, omnino nesciat.

Multo cerè maior acrimonia est, quum hoc dicendi genere sententia fere eadem repetitur, quale illud est M. Catonis. Tuum, inquit, nefarium facinus peiore facinore operite postulas: succidias humanas facis, tantam trucidationem facis, decem funera facis, decem capi-

ta libera interficis, decem hominibus vitam eripis indicta causa, iniudicatis, indemnatis.

In quibus verbis in fine quoque verbum repetitur.

Vocabula multa sibi proxima à litera eadem vel syllaba incipere apud veteres vitiosum non fuisse. Et an atate sequenti vitiosum fuerit. Cap. XVII.

NON fuit apud veteres vitiosum, vocabula multa sibi proxime posita dicere quibus idem esset principium: ut, Amicorum amissio mæror est grauissimus. Leuis literarum labor laudem facit leuiorem. Qui fortia facit facinora, hominis appellatione dignus est.

PACVIVS. Quia via caprigeo generi gradibus gressio est.

Idem. Lapis cor cura: arumna cor conficit.

Lapis, id est, durefcit.

ENNIUS. Stultus est qui cupida cupiens cupienter cupit.

Idem. Sauium suspicionem ferre falsam futillum est.

Sauum, id est, saud.

Idem. Viroque valentes Contundit crudelis hyems.

Idem. Neque misere lauere lacryma falsum sanguinem.

NÆVIUS. Facundo penetrat penitus talamoque potitur.

LVCIIVS. Deficit alma Ceres, nec plebes pane potitur.

TYRPIIVS. Quum te saluum video, ut volui, glisco gaudio.

Apud Quintilianum poeta quidam. Vento rubet aurea Phæbe,

Et cornix plena pluuiaq; vocat improba voce.

PLAVTVS. Omnes sunt lena leui fide, neque stipula leuius pondus est quàm fides lenonia.

Idem. Qui in amore præcipitavit, prius perit, quàm si saxo saliat.

Idem. Non potuimus nostros grandius grandire gradus.

Idem. Tu magnum malum habebis.

Idem. Quem pol ego hodie ob istac dicta faciam feruentem flagris.

TERENTIUS. Flagitium facimus.

Idem. Profectò quantò magis magisque cogito, dabit nimirum Thais mihi magnum malum.

Quamquàm fuit veteribus hoc dicendi genus familiare admodum, nõ tamen atate sequenti omnino intereedit. Nam ab huiusmodi rara asperitate non prorsus abstinerunt ij qui auris suere prudentioris.

CATVLLVS. Accipe quis merfer fortuna fluctibus ipse,

Ne amplius à misero dona beata petas.

TIBVLLVS. Frangit fortia corda dolor.

PROPERTIVS. Si fas est omnes pariter pereatis auari.

VIRGILIIVS. Sed qui te tanti talem genuere parentes.

Idem. Sale saxa sonabant.

Idem. Tales casus Cassandra canebat.

SALLVSTIVS. Plurima & flagitiosissima fecere facinora. *Idem.* Ingurtha ex improuiso castra hostium cum magna manu inuadit. M. CICERO. Arma enim membra militis esse dicunt. *Idem.* Funditus euersam fortunam fortiter ferre debemus.

Vocabulorum propè idem significantium vsurpatione, orationis vim non parum augetur. Cap. XVIII.

Id quoque auditorum & animos & aures contingit, stimulat, ferit, mouet & excitat, quum res vna vocibus multis eundem propè significatum habentibus, quæ synonyma aut ferè synonyma sint, oratio quasi spargitur, irrigatur, perfunditur, aut quum multa generis ferè eiusdem dicuntur. Eo tamen ordine, ut quæque ita locetur, postrema, ut maximi sit ponderis. Grauiorque futura sit oratio, si non ponatur vlla inter vocabula hæc coniunctio: ut, Incredibilem hanc nostram amicitiam colo, suspicio, veneror. Eruditionem tuam omnes vno ore prædicant, extollunt, admirantur. Nihil equidem lego quod oratione tua elegantius sit, venustius, lepidius.

QUINTILIANVS. Nihil est tam occupatum, tam multiforme, tot ac tam variis affectibus concisum atque laceratū, quàm mala mens. Nam & quum infidiatur, spe, curis, labore distinguitur: & iam quum sceleris compos fuerit, sollicitudine, pœnitentia, pœnarum omnium expectatione torquetur. *Idem.* Iucundissima in Oratore humanitas, facilitas, moderatio, beneuolentia. VALE. MAXIMVS. Ij demum penates, ea ciuitas, id regnum æternum in gradu facile steterit: vbi minimum vitium Veneris pecuniæq; cupido sibi vendicauerit. M. VARRO. Omnes videmur nobis esse belli, festiui, saperdæ: quum sumus capri Saperdæ: id est, sapientes & elegantes. M. CATO apud Sallustium. Non votis neque supplicis muliebribus auxilia deorum parantur: vigilando, agendo, bene consulendo prosperè omnia cedunt. SALLVSTIVS. Gloriam, honorem, imperium bonus & ignauus æque sibi exoptant. MARCVS CICERO I. Fa. 9. Tantum enitor, ut neque amicis, neque etiam alienioribus opera, cõsilio, laboribus desim. *Idem.* Nihil erat, quod non ipse obiret, occurreret, vigilaret, laboraret: frigus, sitim, famè ferre poterat. *Id.* Defendimus eas leges, quas ipse nobis inspectari bus recitauit, pronúciavit, tulit. *in 5. Scipionis.* Omnibus qui patriã conseruauerint, adiuuerint, auxerint, certum esse in cælo definitum locū. *in 1. P. 1.* Vultus quidè totus, qui sermo quidã tacitus mētis est, hic in fraudè homines impulit, hic eos quibus erat ignotus decipit, scellit, induxit. 2. *in C. 1.* Abiit, excessit, euasit, erupit. 2. de Fin. 95.

Turpe

Turpe est viro, debilitari, dolore frangi, succumbere. *Ibidem* 46. Omnia vera diligimus, id est, fidelia, simplicita, constantia, tum vana, falsa, fallentia odimus: vt fraudem, perurium, malitiam, iniuriam. 2. *Tusc.* 27. Poeta quum magnam speciem doctrinae sapientiaque praese tulissent: audiuntur, leguntur, ediscuntur, & inhaerescunt penitus in mentibus. 4. 22. Quemadmodum temperantia sedat appetitiones, & efficit vt haec rectae rationi pareant, conseruatque considerata iudicia mentis: sic huic inimica intemperantia omnem animi statum inflammat, conturbat, incitat. *de Senec.* 38. Pythagoreorum more exercenda memoriae gratia, quod quoque die dixerim, audiuerim, egerim, commemoro vesperi. 1. *de Finib.* 44. Ex cupiditatibus odia, dissidia, discordia, seditiones, bella nascuntur. 3. 38. Quis non odit fordidus, vanos, leues, futiles? *Tusc.* 30. Pericula, damna, exilia peregre rediens semper secum cogitet: aut filij peccatum, aut vxoris mortem, aut morbum filiae.

Hoc genere delectari recentiores vt agnoscas, vnum hoc exemplum, quod Politiani est, ascribemus. Nihil, inquit, apud nos inuenies Laurentio placidius, mausuetius, dulcius: nihil etiam blandius, humanius, benignius: postremo nihil modestius, candidius, amabilius.

Nonnunquam inter huiusmodi vocabula coniunctio copulatiua interponitur.

M. CICERO. *de Senec.* 17. Non enim viribus aut velocitatibus, aut celeritate corporum res magnae geruntur: sed consilio & auctoritate & sententia. *Idem.* Meque praeter ceteris & colit, & obseruat, & diligit.

Est quando in hoc dicendi genere cum verbis ipsis aliquid adiungatur.

M. CICERO. *l. v. 11.* Siciliam prouinciam C. Verres per triennium depopulatus esse, Siculorum ciuitates vastasse, domos exinaniuisse, fana spoliasse dicitur.

In hac dicendi figura duae solae voces sine coniunctione raro dicuntur. Eiusmodi illud Ennii est: Vbi videt auenam lolium crescere inter triticum, seligit, fecerit, aufert.

Itemque illud M. T. *l. 5. de Fin.* 62. Quis est qui non oderit libidinofam proteruam adolescentiam? Quis contra in illa aetate pudorem, constantiam, etiam si sua nihil interfit, non tamen diligit? *Idem.* A te peto maiorem in modum vt eum etiam atque etiam tuis officiis, liberalitate complectare.

Interrogationis exclamationisque vim esse maximam.

Caput XIX.

AN illud quoque Oratoribus infrequens est, vt quum in oratione sermo quidem est cui pondus aliquid superimponendum sit, cum faciant interrogatiuum aut exclamationem: vt, Quid in vita hominum amicitia dulcius est? Studio literarum quid inuenies iucundius? O felices eos, quibus cum naturae bonitate adest fortunae benignitas.

TIBULLVS. Quam iuuat immites ventos audire cubantem?

PROPERT. Quid iuuat in nullo pondere verba loqui?

Idem. Me similem vestris moribus esse putas?

Idem. O nullis tutum credere blandis?

VIRGILIO fortunatos nimium sua se bona norint, Agricolas!

Idem. Fortunata senex, ergo tuarura manebunt?

PLAVTVS. Qui me Thebis alter viuunt miserior?

QUINTI. Quid porro est honestius quam docere quod optime scias? *Idem.* Quomodo tandem abutere Catilina patientia nostra? & patere tua consilia num sentis? Quanto magis ardet, quam si diceretur: diu abureris patientia nostra: & patent tua consilia: Hoc instandi non sciscitandi gratia assumitur. *Micipsa apud Sallustium.* Quis autem amicior, quam frater fratris? M. CICERO. *pro C. Corn.* 2. in *Frag.* O callidos homines, o rem excogitatum, o ingenia metuenda! 3. *de Orat.* 7. O fallacem hominum spem! fragilemque fortunam, & inanes nostras contentiones, quae medio in spatio saepe franguntur, & corruunt, aut ante in ipso cursu obruuntur, quam quantum conspiceret potuerunt. *de Senec.* 66. O miserum senem! qui mortem contemnendam esse in tam longa aetate non viderit. *de perfecto Oratore* 120. Quid enim aetas hominis, nisi memoria rerum veterum, cum superiorum aetate contexitur? *ibid.* 107. & 10. in *Ant.* 8. Quid enim tam commune, quam spiritus viuus, terra mortuus, mare fluctibus, littus eiectis? 2. *de Fin.* 50. Quid turpius, quam sapientis vitam ex insipientium sermone pendere? 1. 38. Quis autem honesta in familia institutus, & educatus ingenuus, non ipsa turpitudine, etiam si eum laesura non sit, offenditur? 5. *Tusc.* 105. Quid est dulcius otio literato? 4. 78. Quid est autem seipsum colligere, nisi dissipatas animi partes rursum in suum locum congerere? *pro Arch. poeta* 26. Quid nostri Philosophi? nonne in iis ipsis libris, quos scribunt de contemnenda gloria, sua nomina inscribunt? 1. *Tusc.* 64. Philosophia omnium mater artium, quid est aliud, nisi, vt Plato ait, donum, vt ego, inuentum deorum? 2. *Off.* 5. Quid est enim per deos optabilis sapientia? quid praestantius? quid homini melius? quid homine dignius? *ibid.* 66. Quid enim eloquentia laudabilis & praestabilis, vel admiratione audientium, vel spe indigentium, veleorum qui defensi sunt, gratia? *de perfecto Ora.* 141. Quis vquam dubitauit, quin in Republica nostra primas eloquentia tenuerit semper vrbanis pacatisque rebus, secundas iuris scientia? *Idem.* Cur igitur ius civile docere semper pulchrum fuit? hominumque cla-

rissimorum discipulis floruerunt domus? *Ibid.* 120. Quid est enim turpius quam legitimarum & ciuiliu controuersiarum patrocinia suscipere, quum sis legum & ciuilis iuris ignarus? *de Senec.* 68. Quid est enim inultius quam incerta pro certis habere, aut falsa pro veris?

Sed exclamatio frequens quam interrogatio odiosior est.

Quod in historia fabulae narranda elegantius praesentis temporis quam praeteriti verbum dicitur. *Cap. XX.*

ORationis tota vis in eo collocata est, vt auditores aut moueat aut delectet. Mouent autem magis aut delectant quae videmus, quam quae audimus: eaque, quae praesentia sunt, quam praeterita. Ideoque & Poetae & Oratores summi id contenderunt maxime, vt quam rem ipsi narrauerunt, ea verba ita accommodarent: vt ea tanquam praesentia vel videretur, vel audiretur. Quod cum alijs multis dicendi generibus tum maxime verborum praesentis temporis usurpatione faciunt. Id quod imitari si contendes, non mediocriter futura sit orationi cum vehementia delectatio. Quin praeteriti temporis verbi primam usurpes, non dissuademus: sed ad ea quae praesentis sunt ita obrepas, vt ea tu dicas quum memores rem cui vehementiam maiorem aut delectationem inesse velis. Hoc autem narrandi genus, quoniam creberrimum est: de eoque exemplum paucis tradidi non possit, vno alteroque dixisse satis sit.

A. GELIUS. Mos antea Senatoribus Romae fuit in curiam cum praetextatis filijs introire. Tamen quum in Senatu res maior quaerantur consultata, eaque in diem posterum prolata esset, placuitque vt eam rem super qua tractauissent, ne quis enuntiaret prius quam decreta esset. Mater Papyrii pueri, qui cum parente suo in Curia fuerat, percunctata est filium, quid nam in Senatu patres egissent. Puer respondit tacendum esse: neque id dici licere. Mulier fit audiendi cupidior secretum rei, & silentium pueri, animusque eius ad inquirendum euerberat: quaerit igitur compressius violentiusque. Tum puer matre urgente lepidi atque festiui mendacij consilium capit. Actum in Senatu dixit, vtrum videretur vtilius exque Republica esse, vnae vt duas vxores haberet, an vt vna apud duos nupta esset. Hoc illa vt audivit, animus compauescit, domo trepidans egreditur: ad ceteras matronas peruenit. Ad Senatum postredie matrum familiae caterua lacrymantes atque obsecrantes orant, vna potius vt duobus nupta fieret, quam vt vni duae. Senatores ingredienti curiam, quae illa mulierum intemperies, & quid sibi postulata illa veller, mirabantur. Puer Papyrius in medium curiae progressus, quid mater audire insticisset, quid ipse matri dixisset, rem sicuti fuerat, denarrat. Senatus fidem atque ingenium pueri oscularum: consultatum facit, vt posthac pueri cum patribus in curiam ne introeant, nisi ille vnus Papyrius.

M. CICERO 3. *Off.* 58. C. Cannius eques Romanus, homo nec infacetus, & satis literatus, quum se Syraculas oriandi causa non negotiandi, vt ipse dicere solebat, conuulisset: distabat se hortulos aliquos velle emere, quo inuitare amicos, & vbi se oblectare sine interpellatoribus posset. Quod cum percubisset. Pythius ei quidam, qui argentariam faceret Syraculis, dixit, venales quidem se hortos non habere: sed licere vti Cannio, si vellet vt suis: & simul ad cenam inuitauit in posterum diem. Quum ille promississet: tum Pythius, vt argentarius qui esset apud omnes ordines graciosus, piscatores ad se conuocauit, & ab iis peritui vt ante suos hortulos postera die piscarentur: dixitque quid eos facere veller. Ad cenam tempore venit Cannius. Opipare paratum erat conuiuium. Cimbarum ante oculos multitudo. Pro se quisque quod ceperat, afferebat: ante pedes Pythij pisces abiciebantur. Tum Cannius: Quaesio, inquit, quid est, o Pythi? tantumne piscium? tantumne cimbarum? Et ille. Quid mirum, inquit? hoc loco est, Syraculis quicquid est piscium: hic aquario, hac villa isti carere non possunt. Incensus Cannius cupiditate contendit ad Pythio vt venderet: grauate ille primo. Quid multa? Imperat. Emit homo cupidus & locuples tanti quanti Pythius voluit. Et emit instructos: nomina facit, negotium conficit. Inuitat Cannius postera die familiares suos, venit ipse mature. Scalmum nullum videt: quaerit ex proximo vicino, num feriae quaedam piscatorum essent: quod eos nullos videret? Nullae, quod sciam, inquit ille: sed hic piscari nulli solent. Itaque heri mirabar quid accidisset. Stomachari Cannius. Sed quid faceret? Nondum enim Aquilius collega & familiaris meus prorulerat de dolo malo formulas. 2. *de Orat.* 276. Vt illud Nasicae, qui quum ad poetam Ennium venisset, eique ab ostio quaerenti Ennium, ancilla dixisset domi non esse, Nasica sensit illum domini iussu dixisse, & illum intus esse. Paucis post diebus quum ad Nasica venisset Ennius, & cum ad ianua quaereret, exclamauit Nasica se domi non esse. Tum Ennius. Quid? Ego non cognosco vocem, inquit, tuam? Hic Nasica. Homo es impudens. Ego quum te quaererem, ancilla tua credidit te domi non esse: tu mihi non credis ipsi.

Malum, aduerbium interposita indignationis apud auctores non incelebres vsitatum esse.

Cap. XXI.

Que tantum malum, infamia est hominibus his, qui quàm bene dicat negligunt, dummodo loquantur: Ii profecto paruam admodum ne dixerim nullam persuadendi dissuadendique acrimoniam habent: quod quum ex alijs multis, quas hi negligunt, tum ex hac præceptione discere possit. Quum detestandum quippiam abominandumque dicturi sumus: tum clausulam eam cui energiam dare volumus maximam, faciamus interrogatiuum: in eaque aduerbium malum post primum secundumue vocabulum ponamus. Est enim malum aut ore Donato, aduerbium interposita indignationis. Idque ferè significat, quod nefas à Virgilio saepe usurpatum: ut, Quid, malum, amici persona contegis inimicitias. Quid, malum, patricium? patrem enecasti. Quid, malum, peius vult oriosis hominibus.

CATVLLVS. Quid hunc, malum, foueris: aut quid hic potest?
PLAVTVS. Quid, malum, non sum ego seruus Amphitryonis Sostia?
 Idem. Quo id, malum, pacto potest?
 Idem. Quas, malum, nugas: satini tu sanus es?
 Idem. Qui, malum, intelligere quisquam potest: ita nugas blatis.
TERENTIVS. Quas, malum, ambages mihi narrare occipit?
 Idem. Quo id, malum, pacto potest?
 Idem. Quid tua, malum, id refert?
 Idem. Quid, malum, me tandem censet velle id assimilari?
 Idem. Quid hoc, malum, infelicitatis: nequeo satis decernere, nisi credo me huic esse natum rei, serundis miseris?

T. LIVIVS. Quid, malum, est imperantibus nolle parere. **M. CICERO.** Philip. Quenam, malum, est ista voluntaria seruitus? **Offic. 53.** Quod te, malum, inquit, rationis in istam spem iaduxit, ut eos tibi fideles purares fore, quos pecunia corrupisses?
 Hoc idem genus atatis huius Oratoribus usurpatum est.

De particula tandem, quid habeat venustatis post vocem interrogandi. Cap. XXII.

Quis hoc tandem negaturus sit, qui cum alios multos, tum vel maxime Ciceronem attentò animo euoluerit, particulam tandem post vocem interrogandi collocatam multum habere venustatis: Quam ornatus gratia non sententia possit esse Sextus Pompeius affirmat: ut, Quid mihi tandem putes fore iucundius, quàm aut te aut literas tuas videre aut legere? Cur tandem ad me non scripsisti, ex quo à nobis abiuisi? Quo tandem vinculo amicitiam nostram colligares, si ad me sapius ac facis, scriberes?

VIRGILIVS. Sed vos qui tandem, quibus aut venistis ab oris?
M. CICERO. 3. Fam. 10. Quid mihi tandem erat vtilius, quid commodis meis aptius, quàm hominis nobilissimi atque honoratissimi coniunctio? Idem. Quo tandem animo in te esse debeo? Idem. Quo tandem animo hoc tibi ferendum putas? 1. C. 1. Quousque tandem abutere Catilina patientia nostra? Idem. Quid tandem impedit te? Idem. Quid vos tandem? Idem. Quid tandem incensis futurum est? 1. de Orat. 196. Quo amore tandem inflammati esse debemus in eiusmodi patriam, quæ vna in omnibus terris est virtutis, imperij, dignitatis: cuius primum nobis mens, mos, disciplina nota esse debet, vel quia est patria parens omnium nostrum, vel quia tanta sapientia fuisse in iure constituendo putanda est, quanta fuit in his tanti imperij comparandis? Idem. Qui tandem mos est illius patroni, qui ad eas causas sine vlla scientia iuris audet accedere? Orator. 141. Quis tandem id iustus rerum æstimator reprehenderet? pro Cec. Quæ tandem in eius venditionibus autoritas esse poterit? 2. Offic. 68. Sed quis est tandem, qui inopis & optimi viri causæ non anteponat in opera danda gratiam fortunati & potentis? Idem. Quid tandem à Socrate & Platone fortissimè Philosophis faciendum putes? Idem. Quid illa tandem popularia? Vide, TANDEM. 5. Tuscul. 98. Quid victum Lacedæmoniorum in Phidicis nonne videmus? Vbi quum tyrannus conuisset Dionysius, negavit se iure illo nigro, quod cœnæ caput erat, delectatum. Tum is qui illa coxerat: Minimè mirum. Condamina enim defuerunt. Quæ tandem, inquit ille? Labor in venatu, sudor, curus ab Eurota, fames, sitis. His enim rebus Lacedæmoniorum epulæ condiuntur. 1. 102. Qualis tandem Lacedæmonia quæ quum filium in prælium misisset, & interfectum audisset. Idcirco, inquit, generam, ut esset qui pro patria mortem non dubitaret occumbere.

Deus immortalis, bone Deus, Iupiter, dij boni, dij deeq; omnes, dij magni in casu vocandi, quod non leue pondus orationi adiungant. Cap. XXIII.

Quam grauis deus immortalis futura sit oratio ea qua interrogatiua sit, in qua dicatur admiratiue vnus vocatiuorum istorum, deus immortalis, bone deus, Iupiter, dij boni, dij deæque omnes, dij magni? ut, Quam, bone deus, voluptatem ex amicitia nostra capio? Quam præclarum est dij magni Rempublicam bene administrare? O dij boni, quàm longo interuallo homines alios præcedunt ij, qui disciplinis bonis animum suum illustant?

TERENTIVS. Dij boni, boni quid porro?
 Idem. Dij immortales, quibus & quantis me donatis gaudijs.
A. GELIVS. A principio statim, dij boni, quantum stupere atque

frigere Cæcilius visus est. **M. CICERO.** Quantus est error, dij immortales, eorum qui istam legem excogitauerunt. Idem. Cæteri verò, dij immortales, qua frequentia, quo studio, qua virtute ad communem dignitatem salutemque sentiunt. de Senec. 68. Quam, o dij boni, quid est in hominis vita diu? 5. Tuscul. 19. Quid proficetur, o dij boni, profecturum eum qui legibus suis paruisset. Idem. Huic igitur succumbet virtus? huic beata sapientis & constantis viri vita cedit? Quam turpe o dij boni? Vide, Quid & O. 2. de Orat. 202. Quod tuum principium, dij immortales, fuit? quis timor? quæ dubitatio, quanta hæsitatio, tractusque verborum?

Vbi sine interrogatioue vlla dicatur exempla non desunt.

CATVLLVS. Quum ausus es vnus Italorum
 Omne aium tribus explicare chartis
 Doctis, Iupiter, & laboriosis.

A. GELIVS. Verba super ea re Taurus facit cum summa dij boni, honorum atque officiorum perpensatione. **M. CICERO.** Sed o dij immortales, non dicerem hoc audiente Scæuola. Orat. Sed id mihi querere videbare, quod genus ipsius orationis optimum iudicaret. Rem difficilem, dij immortales, atque omnium difficillimam.

Dei quodnam epithetum sit. Cap. XXIV.

Dei immortalis beneficio quibus datum est ut Oratores summi eua-derent, id saepe obseruauerunt, ut quum Deum dicerent, immortalem adiungeret: ut, Amicitiam nostram Deus immortalis feciderit. Hominum curam Deus immortalis non negligit. Cum iis præclare agitur qui Deo immortalis odiosi non sunt.

V. AL. MAXIMVS. Ius ciuile per multa secula inter sacra cærimoniasque deorum immortalium abditum, solique pontificibus notum. **Q. METELLVS.** Numidicus. Dij immortales plurimum possunt: sed non plus velle debent nobis quàm parentes. At parentes: si pergunt liberi errare, bonis exheredant. Quid ergo nos à diis immortalibus diutius expectemus, nisi malis rationibus finem facimus? Iisdem deos propitios esse æquum est, qui sibi aduersarij non sunt. Dij immortales virtutem approbare, non adhibere debent. **S. A. L.** Reliquum est optare, uti quæ tibi placuerint, ea dij immortales approbent, beneque euenire sinant. **M. CICERO.** 1. Cat. 22. Vtinam tibi istam mentem dij immortales donarent. Idem. Magna diis immortalibus habenda est gratia. 14. Phil. 22. Supplicatio diis immortalibus pro singulari eorum merito meo nomine decreta est. 2. Famil. 15. Quod actum est, dij immortales approbent. 3. Cat. 21. Hæc omnia, Quirites, ita sunt à me administrata, ut deorum immortalium nutu atque consilio & gesta & prouisa esse videantur. 3. Tuscul. 1. Ars eius atque vtilitas deorum immortalium inuentioni consecrata. 5. 90. Munera autem ista quibus es delectatus, vel ciuibus tuis, vel diis immortalibus dona. 4. Catil. 7. C. Cæsar intelligit mortem à diis immortalibus non esse supplicij causa constitutam, sed aut necessitate natura: aut laborum aut miseriarum quietem esse.

Dicitur nonnunquam deus optimus maximus, & à recentioribus ultramundanus.

Participium cum verbo & breuitatem & vehemenciam asserre. Cap. XXV.

Venustam orationem vehementer roborabis hoc pacto. Quum duo verba sunt actiui significatus copulatiua coniuncta, quæ idem habent suppositum idemque oppositum, hoc est, post secundum casum ab utroque simul rectum: eorum prius tum mutatur in participium præteriti temporis quod ab altero regatur: ut, Laudatos amicos honora, id est, lauda amicos & honora. Scriptas literas mitte. Percussisti exclusisti.

P. L. N. Egnatij Metelli longè minore de causa, qui vxorem quod vinum bibisset, fuisse percussam, interemit. **V. AL. MAXIMVS.** Remigem in littore Tyriorum sentinam haurientem, quum è nauis fluctus abiesset, altero latere repercuttam contrarius fluctus in nauem retulit. Idem. Verberibusque affectum necari iussit. Idem. Ad vltimum, Anaxarchus Nicocreonti amputationem linguæ minitanti. Non erit, inquit, effeminate adolescens hæc quoque pars corporis mei tuæ ditionis. Protinusque dentibus abscessam & commanducatam linguam in os eius ira patens exipuit. **S. A. L.** In his erat Fuluius. Senatoris fitus: quem retractum ex itinere parens iussit necari. Idem. Iugurtha in primis Atherbalem excruciatum necat. **M. V. A. R. R. O.** Equis ad curriculum ex vtraque parte deligatis distraxit. **M. CICERO.** 12. Fam. 30. Ut grauius agrotant ij qui quum leuati morbo videtur, in eum de integro incidunt: sic vehementius nos laboramus, qui proffigato bello ac penè sublato, renouatum bellum gerere conamur.

Quando item nullum casum post se regunt: hoc itidem obseruatur, si à priore inclinari potest huiusmodi participium præteriti temporis. Sin minus, ponitur participium presentis temporis.

L. V. CIL. Magna penus paruo spatio consumpta peribit.
M. CICERO. 1. Offic. 77. Consilii diligentiaque nostra celeriter de manibus audacissimorum delapsa arma ceciderunt.

Quod in multis una oratione pariter dicendis iucunda sit varietas. Cap. XXVI.

Genus item dicendi hoc Oratoribus frequens, auditoribus gratum, varium lectoribus est: ut quum in oratione eadem multa ordine uno dici solent: ea ordine mutato variè dicantur. Nihil enim tam vitiosum est, ut ait Cicero, quam si semper est idem. Quod ad varietatis huius comprobationem patere possit latius: ut, Amicitia in prosperis rebus voluptas est: refugium in aduersis: in medijs tranquillitas. Charitas in parentis magna est, maior in patriam, in Deum maxima. Iustitia bonos tutatur: malos punit: conseruat ciuitatem.

A. G. E. L. Postea quoque in libro Plinij Secundi naturalis historiae septimo legi esse quasdam in terra Africa familias hominum voce atque lingua affascinantium. Qui si impensius fortè laudauerint pulchras arbores, segetes latiores, infantes amœniores, egregios equos, pecudes pastu atque cultu optimas, emoriantur repente hæc omnia. **V. A. L. M. A. X. I. M.** Rupit verbera, fiducias laxauit, soluit equuleum, laminas extinxit. **M. V. A. R. R. O.** Tertia pœnarum infamia stans nexa in vulgi pectore fluctuanti, intonsa coma, sordida vestitus, ore seucro. **M. C. I. C. E. R. O.** 5. de Fin. 16. Ut medicina valetudinis, nauigationis gubernatio, sic viuendi ars est prudentia. *Idem.* Illa mista tria genera bonorum maxima animi, secunda corporis, externa tertia. 4. *Tusculan.* 50. Contemnendæ sunt humanae res, negligenda mors est, patibiles & labores & dolores putandi. 2. *Tusculan.* 11. Efficit hoc Philosophia: medetur animis, inanes sollicitudines detrahit, cupiditatibus liberat, pellit timores. 1. *Catil.* 29. An quum bello vastabitur Italia, vexabuntur vrbes, tecta ardebunt, te non existimas inuidiæ incendio conflagraturum? *Idem.* His decreta verbis est, quod urbem incendiis, ea de ciues, Italiam bello liberallem.

Ibi M. Varro à præceptione hac discedit: Vel maximè, inquit, illic didici & fitienti theriacam, mulsam, esurienti panem cibarium, filigineum: & exercitatio somnum suauem.

Q. V. I. N. T. I. L. Profecto miror hac dicendi varietate tam raro vsum fuisse: qui varietati id oblectamentum inesse dicat, vt virtutes etiam ipsæ tædium pariant, nisi gratia varietatis adiutæ sint. Eius enim Quintilianii exempla sunt: Potentes sequitur inuidia, humiles abiectosque contemptus, & turpes ac nocentes odium. *Idem.* Est quædam virtutum vitiorumque vicinia, qua maledicus pro libero, temerarius pro forti, effusus pro copioso accipitur. *Itemque.* Multo labore, assiduo studio, varia exercitatione, pluribus experimentis, altissima prudentia, præsentissimo consilio constat ars dicendi.

Contrarij significatus vocabula propè se collocanda esse. Cap. XXVII.

Quoniam indocti doctorum dicendi genus facillè non agnoscunt nisi admoneantur, quò ad id agnoscendum concedantur facilius, eoque vtantur doctius: eos pro virili hic admonemus. Ab eo autem id alienum non sit, vocabula duo in oratione eadem se sint, qua contrarium habeant significatum: ea sibi proximè posita orationem reddunt concinniorè atque vberiorè. Vti enim oculis pictura, ita auribus oratio iucunda esse debeat. Colores contrarij iuxta se positi quò magis apparent, eò aspectu iucundiores sunt. Sed ad exempla accedimus: Amicitia odium aduersum est. Doctis indocti melius vulgò dicere videntur. Ingenium rude eruditus præceptores poliunt. *Philostratus.* Praui si laudantur, deteriores fiunt.

H. O. R. A. T. Indoctum doctumque fugat recitator acerbus.

Idem. Scribimus indocti doctique poemata passim.

T. I. B. V. L. L. V. S. Venit post multos vna serena dies.

O. V. I. D. I. V. S. Non bene caelestes impia dextra colit.

Idem. Blanda truces animos fertur moluisse voluptas.

A. V. S. O. N. I. V. S. Quam grandes paruo patitur sub vulnere mortes.

Q. V. I. N. T. I. L. Magnos modica quoque eloquentia parit fructus. *Idem.* Qui stultis erudiri videri volunt, stulti eruditus videntur. *Idem.* Rudia politis maiora, & sparsa compositis numerosiora creduntur. *Idem.* Nobis adolescentibus seniores in agendo facti præcipere solebant, ne vnquam iusiurandum deferremus. **C. M. E. M. M.** Ne ignoscendo malis, bonos perditum eatis. **V. A. L. E. R. M. A. X.** Necuti iuuentus ita cumulatam & circumspèctum honorem reddebat: tanquam maiores natu adolescentium communes patres essent. *Idem.* Pubertas canis suum honorem reddebat: defuncta virum cursu ætas ingredientiæ actiuam vitam fauoris nutritiis prosequatur. *Idem.* Respiciantur Indorum foeminae, quæ quum more patrio complures eidem nuptæ esse soleant. **S. A. L. C. A. T.** Necessitudo etiam timidus fortes facit. *Idem.* Domi militiaeque boni mores colebantur: concordia maxima, minima auaritia erat. *Idem.* Vbi bonus deteriore diuitiis magis clarum, magisque acceptum vider, primò æstuat, multa in pectore voluit. *Idem.* Neque diuitiis aut superbia, sed bona fama factisque fortibus nobilis ignobile anteibat. **M. V. A. R.** Vt arquatis & verernosis, quæ sunt, lutea omnia videntur: sic insani fani, & furiosi videntur esse insani. **M. C. I. C. E. R. O.** de Epicuro. 1. de Fin. 40. De dolore certa habet quæ sequatur: quorum magnitudinem breuitate consolatur,

longinquitatem leuitate. 2. *Tusc.* 65. Cimbri & Celtiberi in præliis exultant, lamentantur in morbo. de Sen. 26. Adolescentes seculum præceptis gaudent, quibus ad virtutum studia ducuntur. *Ibidem.* 5. Qui enim citius adolescentiæ senectus, quam pueritiæ dolere, imbecillibus fortes, flagitiosis modestos. *Idem.* Sequuntur largitionem rapinae.

Quod ea vocabula que licet contraria non sint, de eodem tamen dici non possint, proximè sibi ponantur. Cap. XXVIII.

Discipulum præceptor hoc quoque docere possit, ea que licet contraria non sint, tamen ita discreta sint, vt de eodem eadem ratione dici non possint: ea inquam vocabula iuxta se posita nihil minus quam ea que contraria sunt, venustatis habere: vt, Seruo dominus raro amicus est. Vxor marito parere ius est. Filij parentum cura instituenti sunt.

H. O. R. A. T. I. V. S. Quis scit an adiciant hodierna crassima vita Tempora dijs superi?

C. A. T. V. L. L. V. S. Nec diuis homines componier æquum est.

Q. V. I. N. T. I. L. Ex iudicio præceptoris discipulus pendeat. **V. A. L. M. A. X. I. M.** Cæsi que artis bobus Diti maribus, foeminis Proserpinae. *Idem.* Foeminae cum viris cubantibus sedentes cœnabant. **C. M. A. R. I. V. S.** apud Sallustium. Ex parente meo & aliis sanctis viris ita accipi, munditias mulieribus, viris laborem, conuenire: omnibusque bonis oportere plus gloria quam diuitiarum esse: arma non supellestem decori esse. **M. V. A. R. R. O.** Crede mihi, plures dominos serui comedere quam canes. **M. C. I. C. E. R. O.** 2. *Tusc.* Quid est fletu muliebri viro turpius? 2. *Off.* 78. Qui verò se populares volunt, ob eamque causam, aut agrariam rem tentant, vt possessores suis sedibus pellantur, aut pecunias creditis debitoribus condonandas putant, labefactant fundamenta Republicæ. 3. de Orat. 40. Athenis iam diu doctrina ipsorum Atheniensium interit, domicilium tamen in illa vrbe remanet studiorum, quibus vacant ciues, peregrini fruuntur, capti quodammodo nomine vrbs & auctoritate.

Contrariorum aut tanquam contrariorum, id cui adiungitur præpositio, proponendum esse. Caput XXIX.

Sed vt ex rudi politus fiat sermo tuus, hoc prætereundum non putauimus. Si alterum horum contrariorum, aut tanquam contrariorum præpositionem præpositam sibi habeat: hoc alteri num ineleganter proponas: vt, Ex amicis inimici facti sunt. Ex seruo libertus factus est. Pro stylo gladium gestat.

P. L. A. V. T. I. V. S. Ex insana saniorè facies.

O. V. I. D. I. V. S. Pro vitio virtus crimina æpo tulit.

P. L. A. V. T. I. V. S. Dij immortales facinus audax incipit, qui cum opulento pauper homine caput rem habere aut negotium.

T. E. R. E. N. T. I. Tum autè ex amicis inimici vt sint nobis affines facia?

P. L. I. N. I. V. S. Optimè cum domito iuuentus imbuitur. **D. I. V. I. S. H. I. E. R. O. N. Y. M. V. S.** Multum in vtramque partem crebro fama mentitur: & tam de bonis mala, quam de malis bona fallorum ora concelebrant. **S. V. E. T. O. N. I. V. S.** Augustus proximum à diis immortalibus honorem memoriae ducum præstitit, qui imperium populi Romani ex minimo maximum reddidissent. **M. C. I. C. E. R. O.** Neque medicorum præcepta dici verè possent, si qua insciji imperitijque pro salutaribus mortifera conscripserunt. *Idem.* De horridis rebus nitida, de ieiunis plena, de perulugatis noua quadam esse oratio tua. *Idem.* Quos ego mea ope ex incertis certos compotesque consilij dimittito. 1. *Off.* 2. Ipse ad meam vilitatem cum Græcis Latina coniunxi. *Idem.* Quid enim tam distans, quam à seueritate comitas.

Plus dici per negationem quam per affirmationem.

Caput XXX.

Non infrequens est etiam apud Poetas etiam apud Oratores locutio per negationem. Quum enim per affirmationem loqueris, ea sola que dicis affirmas: quum verò per negationem contrarij, quicquid contrarium est negas. Vt, Non indoctus amicus est, si dicis, dicis vberius copiosiusque quam si dicas: Doctus amicus est. Si enim rei vnus tantum, etiam si partim doctus est: cum verum dicis, quum dicis, Doctus amicus est. Verum tamè nõ diceres, si diceres: Non indoctus amicus est. Ea enim oratione inscitia omnis atque (vt ita dicam perimite) indoctrina negatur. Eam ob rem Poëtarum prudensissimus Homerus non virtutibus appellandis, sed vitij detractis, ut ait **A. G. E. L. L. I. U. S.** laudare ampliter solet. Hoc enim est: Tunc neque cernere erat torpentem Agamemnona diuum: Nec pauidum, vel nolentem decerpere ferro. Epicurus quoque simili modo maximam voluptatem detractionem priuationemque omnis doloris definiuit. Eadem quoque ratione Virgilius inamabilem dixit stygiam paludem.

Idem quoque dixit: Aut illaudati nescit Buftridis aras.

Item. Ille impiger hausit Spumantem pateram, et pleno se preluit aure.

Dicas igitur. Literæ mihi tux non iniucundæ fuerunt, in quibus non paruū mutæ nostræ amicitia testimonij est. Alexand. Mag. hoste quæuis intrepide aggressus est. Non insecunda oratio tua est.

T. I. B. V. L. L. V. S. Nec venit tardo curua senectæ pedo.

PROPERT. Absenti nemo non nocuisse velit.
HORATIVS. Principibus placuisse viris non ultima laus est.
OVIDIVS. Nulli non sua forma placet.

SVETONIVS de Tiberio Casare. Tonitrua præter modum ex-
paucescebat, & turbatiore cælo nunquam non coronam lauream
P. LIN. Frõtem domini plus prodesse quam occipitium non men-
tiuntur. QVINTIL. Probi verò mores & anteaacta vitæ integri-
tas nunquam non plurimum profuerint. A. GELL. Nonnulli
grammatici ætatis superioris, in quibus est Cornutus Anneus,
haud sanè indocti neque ignobiles. M. VARRO. Neque in bona
segete nullum est spicum nequam, neque in mala non aliquod bonum.
Ibi spicum genere neutro dicit. M. CICERO. Etsi esse vnà mi-
nus poterimus quam volumus: animorum tamen coniunctione,
iisdemque studiis ita fruemur, vt nunquam non vnà esse videamur.
3. Tusc. 18. Non incitè Heracleorus Dionysius ad ea disputa-
tat, quæ apud Homerum Achilles queritur hoc, vt opinor, modo.
Corz meum penitus turgescit tristibus iris. Quum decore, atque omni
me orbatum laude recordor. 5. 68. Tardis enim mentibus virtus non
facile committitur. 3. de Orat. 21. Est etiam illa Platonis vera, &
tibi Catule certè non inaudita vox, omnem doctrinam harum in-
genuarum & humanarum artium vno quodam societatis vinculo
contineri. 1. 115. Neque enim ignoro, & quæ bona sunt fieri me-
liora posse doctrina, & qua non optima, aliquo modo acui tamen
& corrigi posse.

Quod compositæ voces negatiuæ pro simplicibus sæpe
dicantur. Cap. XXXI.

Nvlli esse vlli ignotum id credo, qui Oratores aut Comicos attende
N excusserit: nomina aut aduerbia cum particula ne, composita pro
negatione simplici, hoc est, pro non, accipi, eisq; voces quibuscum erant
compositæ, aliæque idem significantes adiungit, inque medio aliquid sapius
interponi. Eorum vtrum præponas nihil refert. Quod genus dicendi co-
piosum est & elegans, sed vsuatum sapius nota affectationis profectò non
careret. qua Oratori opere maximo fugienda est. Sed exempla ponimus.
Nunquam, arbitror, vnquam amicitia tua quicquam mihi futurum
est suavius. Nemo enim vir te humanior est. Nusquam te vsquam
videre potui. In hoc genere pro nullo dicitur, nemo.

VIRGIL. Turne quod optanti diuisum promittere nemo
Auderet, voluenda dies en àttulit vltro.

PLAVTVS. Ego certè me incerto scio hoc daturum nemini homini.

Idem. Alienum hominem intromittat neminem.

Idem. Hominem iracundiorum quam te noni neminem.

Idem. Nemo homo vnquam ita arbitratu est.

Idem. Tū id dicere audes, quod nemo vnquam homo antehac vidit?

Idem. Tibi habeas, nisi si se stultior stultissimo.

TERENT. O frater, frater: quid ego nunc te laudem? satis certè
scio, nunquam ita magnificè quicquam dicam, id virtus quin superet
tua. Itaque vnã hanc rem me habere præter alios præcipuam arbitror,
fratrem hominem neminem esse primarium artium magis principem.
Idem. Ego in hac re nihil reperio quam odrem lauder tantoperè Hegio.
Meum officium facio. Quod peccatum à nobis est corrigi nisi si me in illo
credidisti esse hominum numero, qui ita putant sibi fieri iniuriam, vltro
si quam fecere, ipsi expostulant, & vltro accusant. Idem. Ego hominem
callidiorum vidi neminem, quam Phormionem. Idem. Nemini ego plura
acebã credo esse ex amore vnquam oblata, quam mihi. Idem. Nun-
quam commodius vnquam kerum audiui loqui.

SVETONIVS. Ex nonnullis comperit persuasissimum habuisse
cum neminem hominem pudicam. QVINTIL. Poetas metri
necessitas excusat, nisi si quando nihil impediende in vtroque, mo-
dulatione pedum alterum malunt. A. V. GELL. Quod ab Ennio ita
scriptum relictaque esse nemo vnus literarum veterum diligens
dubitauit. Idem. Afleuerat nulli esse vlli magis ea omnia explo-
rata, comperta, meditatae. Idem. Sed enim metuere, si nemo esset
homo què vereremur, quicquid liberet faceremus. V. A. T. IN. V. S.
Profectò tibi illum reperiam, nisi in Dalmatiam aufugerit. V. A. B.
M. A. X. I. M. V. S. Neminem Lycurgo aut maiorem aut vtiliorem vi-
rum Lacedæmon genuit. Idem. Arcana consilia patrum conscrip-
torum multis seculis nemo Senator enunciauerit. T. L. V. I. V. S.
Neminem vitum tantum eminere ciuem debere, vt legibus in-
terrogari non possit. M. C. A. T. O. Nemo hoc rex ausus est facere.
M. C. I. C. E. R. Nemo est mihi te amicis antiquior in Frag. epistolam.
Neminem tibi profectò hominem ex omnibus aut antepo-
suissem vnquam, aut etiam comparassem. 13. Fam. 24. Hominem
esse neminem qui vnquam mentionem tui, sine tua summa laude
fecerit. 2. de Nat. 166. Nemo igitur vir magnus sine aliquo afflatu
diuino vnquam fuit. 2. de Leg. 41. Donis impij ne placere quidem
audeant deos: Platoni andiant, qui vetat dubitare qua sit mente
futurus deus: quum vir nemo bonus ab improbo se donari velit.
1. Tusc. 99. Hominem quidem scire arbitror neminem. Idem. Fra-
ter tuus quanti me faciat, semperque fecerit, esse hominem qui
ignoret arbitror neminem. in Sal. Plurumque enim Respub. pri-
uatis crescit inimicitias, vbi nemo cuius qualis sit vir potest la-
tere. 5. Tusc. 63. Adhuc neminem cognoui Poëtam, & mihi
fuit cum Aquilio amicitia, qui sibi non optimus videretur. Sic se

res habet. Tua te, me delectant mea. 3. Offic. 10. Accedit eodem
testis locuples Possidonius, qui etiam scribit in quadam epistola
P. Rutilium Rufum dicere solere, qui Panætium audierat, vt ne-
mo pictor esset inuentus qui Veneris eam partem quam Apelles
inchoatam reliquisset, absolueret: oris enim pulchritudo reliqui
corporis imitandi spem auferebat: sic ea quæ Panætius prætermis-
isset, & non perfecisset, propter eorum quæ fecisset præstantiam,
neminem esse perfecutum. 5. Tusc. 195. Est apud Heraclitum phy-
sicum de principe Ephesiorum Hermodoro. Vniuersos ait Ephe-
sios esse morte multandos, quod cum ciuitate expellerent Her-
modorum, ita locuti sunt: Nemo de nobis vnus excellat: sed si quis
extiterit, alio in loco & apud alios sit.

Quod nunquam, & nullus, eleganter diuidantur.
Capit. XXXII.

Nec ego vnquam vlli concedam, quin nullus & nunquam elegan-
ter diuidantur: inter quarum partes si quid interposueris, de ele-
gantia nihil detraxeris. Hoc autem sapius factum inuenias, quando cum
his vocibus copulatiua coniunctio adijci solet. Ea nec missi negligatur:
nec aut neque (vtrunque enim & non significat) pro parte altera dixeris:
vt, Non est vlla res quam desiderem magis, quam te coram allo-
qui. Non est vllum mihi ad te scribendi negotium, neq; vllus vn-
quam adest nuntius.

MART. Res noua non vllis cognita temporibus.

TERENT. Proh deum atque hominum fidem, quod hoc genus est
qua hæc est concuratio: vt omnes mulieres eadem aquè studeant, nolint-
que omnia? neque declinatam quicquam ab aliarum ingenio vllam vep-
rias. Idem. Qua res in se neque consilium, neque modum habet vllum:
eum consilio regere non potes. P. A. V. T. V. S. Omnibus modis qui pauperes
sunt homines, miseri viuunt, præsertim quibus nec quæstus est, nec didi-
cere artem vllam.

SVETON. de diuo Tiberio. Cæde in theatro per discordiam ad-
missa, capita factionum & histriones propter quos dissidebatur,
relegauit: nec vt reuocaret vnquam vllis populi precibus euincè
potuit. QVINTIL. Neque enim ferè tam vllus est dies occupatus,
vt nihil lucri, vel (vt Cicero Brutum facere tradit) operæ ad scri-
bendum, aut ad legèdum, aut ad dicendum rapi aliquo momento
temporis possit. Idem. Neque solida atque robusta fuerit vnquam
eloquentia, nisi multo stylo vires acceperit. Idem. Non igitur vn-
quam idem, homo & perfectus orator. Idem. Nec rectæ voluntati
ferum est tempus vllum. V. A. M. A. X. Maximis viris prædere & con-
nare in propatulo verecundiæ non erat, nec sanè vllas epulas ha-
beant, quas populi oculis subire erubescerent. S. A. L. Vbi cupi-
do diuinarum inuasit, neque disciplina, neque artes bonæ, neq; in-
genium vllum satis pollet. Idem. Neq; Rhodios, neque alias ciui-
tates vnquam suorum iudiciorum penituit, vbi promiscuè diues
& pauper, vt cuique fors tulit, de maximis rebus iuxta ac de mini-
mis disceptat. M. C. I. C. E. R. Tusc. 99. Nec enim vnquam bono qui-
quam mali euenire potest nec viuo nec mortuo: nec vnquam eius
res à diis immortalibus negliguntur. 1. de Fin. 3. Nec modus est vl-
lus inuertiendi veri, nisi inueneris. 6. Fa. 4. Fatore conscientiam
rectæ voluntatis maximam consolationem esse rerum incommodarum:
nec esse vllum maius malum præter culpam. ibid. Nec vl-
lum est tantum malum quod non putem impendere. 2. Offic. 84. Ne-
que enim vlla res vehementius Remp. continet, quam fides, quæ
esse nulla potest, nisi erit necessaria solutio rerum creditarum. de Se-
42. Impedit enim consilium voluptas rationi inimica: ac mentis, vt
ita dicam, perstringit oculos: nec habet vllum cum virtute com-
mercium. 3. Tusc. 68. Nec insipientia vllum maius malum est. de Sen-
29. Nec vlli bonarum artium magistri non beati putandi. Idem. Ne-
que enim est vlla fortitudo quæ orationis expens est. 5. Tusc. 36.
Neque enim letabitur vnquam, neque morebit nimis, qui sem-
per in se ipso omnem spem reponet sui. 2. de Or. 12. Neque est vlla
reperator oratio, quam illa in qua asperitas contentionis oratoris
ipius, humanitate cõditur. 1. Offic. 60. Nec medici, nec imperatores,
nec oratores, quamuis artis præcepta perceperint, quicquam ma-
gna laude digna sine vsu & exercitatione consequi possunt.

Nec quicquam enim elegantius dicitur quam & nihil.

Idem. Nec vnquam nisi necessario, si nulla reperietur alia medi-
cina. 1. Offic. Neque vlla re longius absumus à natura ferarum.

Hoc non ita obseruandum præcipimus: vt perperua huius præceptio-
nis obseruatio nullum aut nunquam ex vsu penitus auferat: sed vt alia-
rum, ita huius temperatam obseruationem retinendam esse censemus.
De neutro idem quod de nullo obseruare possis: sed quia de eo rara est
auctoritas, ided tam planè de eo non præcipimus.

Quod homo adolescens, adolescens mulier, mulier an-
cilla, mulier meretrix, homo seruus, antiquis inusi-
tata non fuerint. Cap. XXXIII.

Hominem adolescentem elegantioris sermonis studiosum, cuius ad
utilitatem hac dicendi Progymnasmat a scribimus, huius rei indo-
ctum nolumus, adolescentem seruam, mulierem ancillam, cum ge-
nerali nomine ab antiquis usurpata, sæpe fuisse. Id quod multam mihi

videtur habere elegantiam: nisi fortasse in ijs sum quibus aut noua aut inusitata multò sunt gratiora: vt, Hominis adolescentis amicitia solida non est. Adolefcens mulier homini adolescenti collocata marem parit insolentiùs. Seruorum hominum proterua audacia est. **TERENT.** *Perpulistis me vt homini adolescentulo in alio occupato amore, abhorrenti à re uxoria, filiam darem in seditionem.* Idem. *Tu hic homines adolescentulos imperitos rerum, eductos liberè in fraudem illicis? sollicitando & pollicendo eorum animos lactas?* Idem. *Nec te adolefcens mulier defatiget.* Idem. *Seruuum hominem causam orare leges non sinunt: neque testimonij dictio est.* **PLAVTVS.** *Homini adolescentulo argentum dare, est gladium quò se occideret, dare.* Idem. *Nimio sibi mulier meretrix reperit odium oculis sua immunditia, quàm in perpetuum vt placeat munditia sua.* Idem. *Homini seruo dormitos habere oportet oculos & manus orationemque.*

C. GRACCHVS. Quanta libido, quantaque intemperantia sit hominum adolescentium, vnum exemplum vobis ostendam. His annis paucis ex Asia missus est, qui per id tempus magistratum non ceperat, homo adolefcens pro legato. **SALVSTR.** Hiempfal reperitur occultans se in tugurio mulieris ancillæ. Idem. Is incessit mos, vt homines adolescentuli sua atque aliena confumere, nihil libidini atque alijs rogantibus denegare pulcherrimum putent: eam virtutem & magnitudinem animi: pudorem atque modestiam pro focordia æstiment. **M. CICERO.** 2. de Ora. 193. Quid potest esse tam fictum, quàm scena, quàm fabulæ? Tamen in hoc genere saepe vidi, quum ex persona mihi ardere oculi hominis historionis viderentur. 1. de Ora. 14. Posteaquàm imperio omnium gentium constituto diuturnitas pacis otium confirmauit, nemo ferè laudis cupidus adolefcens non sibi ad dicendum studio omnientendum putauit.

Hoc dicendi genere modestè si vtare, equidem non reprehendam.

Quòd composita vocabula diuidantur, inque medio aliquid ponatur, aut partium ordo mutetur.
Cap. XXXIV.

A Nimum si aduertes, quum autores bonas excuties, ab eorum dicendi genere abhorrens hoc puto non inuenies. Vocabulum ex duobus integris aut ferè integris cõpositum, ij diuidere, inq; medio aliquid interponere, aut partium ordinem ita mutare solent: vt qua prior erat, posterior sit. Quum prepositio compositionis pars est, tum Poëta quàm Oratores diuidunt sapiùs: vt, Viri boni amicitia magno me opere delectat. Lucri hodie nihil omnino feci. Tu mihi dubio procul amicus es.

LVCRET. Nam dubio procul his rebus sua cuique voluntas.

HORAT. Quo me cunque rapit tempestas, deseror hospes.

Idem. Quem fors dierum cunque dabit, lucro appone.

VIRGIL. Nascere, praque diem veniens age Lucifer ortum.

PLAVTVS. Rex Seleucus me orauit opere maximo.

Idem. Sed ne ego stultus, qui rem curo publicam.

TERENT. Maximo te orabat opere, vt cras redires.

De peccatis tamen confiteri, quàm peccata confiteri, dictum est vstitatùs.

SVETONIVS. Quare admodum exhilaratus quadragenos aureos comitibus diuisit, iusque iurandum & cautionem exegit è singulis. Idem. De iuris quoq; consultis, quasi scientia eorum omnem vsum aboliturus, saepe iactauit se, mehercule effecturum, ne quid respondere possint præter æquum. **QUINTILIAN.** Neq; rogationibus plebisue scitis sancta sunt ista præcepta: sed hoc quicquid est, vtilitas excogitauit. **AVL. GEL.** Fiet nunc dubio procul quod futurum dixit. Idem. Chilonis quum alia quædã sunt monita vtilia atque prudentia, tñ id maximè exploratè vtilitatis est quòd duas ferocissimas affectiones amoris atque odij intra modum tantum coërcuit. Hac, inquit, fini à me, tanquam fortè fortuna osurus. Hac itidem tenus oderis, tanquam fortè post amaturus. Idem. In Verri Flacci libro secundo scriptum inuentum est, receptitiuù seruù dici nequam & nulli pretij: qui quum venum esset datus, redhibitus, ob aliquod vitium receptusque sit. Idem. Pileatos seruos venum folitos ire, quorum nomine venditor nihil prætaxet, Cælius Sabinus iuris peritus scriptum reliquit. Idem. De Anneo Seneca partim existimant vt de scriptore minimè vtili. Cuius libros attingere nullum pretium operæ sit. Idem. Legebatur Panatij philosophi liber de officiis secundus ex tribus illis inlytis libris quos M. Tul. magno cum studio, maximoque opere æmulatus est. Idem. Siquid posset remedij fore, vt ne tam assidue domus Romæ arderet, venum herclè dedissem res rusticas, & vrbicas emissem. Idem. Nosq; de more, quem in locum cunque iret secuti sumus. Idem. Iusq; iurandum à Qu. Mutio pont. Max. conceptum dicitur, quo in arrogando iuraretur. Idem. Quam rem procul, inquit, dubio dixisset. Idem. Re in posterum diem prolata legatos ad Demosthenem venisse, magnoq; opere orasse vti contra ne diceret: eum pecuniam petiuisse, & quantum petuerat abstulisse. Idem. Tyro animum non aduertit non esse in omnibus rebus cauendis causam eandem. **C. CASSIVS.** Nunc te cohortatione non puto indigere, vt nos absentes, remq; publicam, quantum opus est, defendas. **VALER. MAX.** Nihilominus manus cum hoste, sed non tam feliciter quam teme-

re conferuit. Procul enim dubio superabatur. Idem. Thrafsybulus insignem restitutione libertatis victoriam clariorem aliquantò moderationis laude fecit. Plebis enim scitum interposuit, nequa præteritarum rerum mentio fieret. **M. V. RRO.** Quid inter hos loues interfit, & eos qui ex marmore, ebore, auro nunc sunt, potes animo aduertere, & horum temporum diuitias, & illorum paupertates. Ibi licet nihil interponat, certè tamen diuidit. *Paupertates nouè dixit.*

SAL. Non sunt composita mea verba. Parui id facio. Ipsa se virtus fatis ostendit. **M. CICERO** 13. Fam. 34. Magnoque opere à te peto cures vt is intelligat meam commendationem maximo sibi apud te & adiumento & ornamento fuisse. 10. 14. Sperabam lepidum temporibus admonitum, tecum & Reipub. satis esse facturum. 2. Off. 29. Rem verò publicam penitus amissimus. 3. de Ora. 16. Quorum princeps Socrates fuit, is qui omnium eruditorum testimonio, totiusq; iudicio Græciæ cum prudentia, & acumine, & venustate & subtilitate, tum verò eloquentia varietate, copia quam se cunq; in partem dedisset, omnium fuit facile princeps. 2. 97. In hoc ex re familiari mea, & in illo ex eo quod dico, quantum id cunq; est, quid faciam iudicari potest.

Antequàm & Priusquàm diuidi, inque medio aliquid interponi. Cap. XXXV.

P Riùs de his nostris præceptionibus sententiam ne dixeris tuam, quàm à facundis oratoribus obseruari respicue agnoueris: in quibus esse hanc volumus. Antequàm & priusquàm eleganter diuidimus, inq; medio aliquid interponendum censemus: vt, Priùs naturæ satisficiam, quàm ratione vlla amicitia nostræ officiam. Nomen meum priùs obliuiscar, quàm quæ apud me collocafi beneficia. Nullas ex meis antè recepturus es literas, quàm nuntius redierit.

TERENT. Omnia priùs experiri verbas quàm armis sapientem decet.

PLINIVS. Coturnices etiam antè veniunt, quàm grues. **VALERIVS MAXIMVS.** Postquàm infidiis opportunum tempus animaduertit Zeno, aurem eius morfu corripuit: nec antè dimisit, quàm & ipse vita, & ille corporis parte priuaretur. Idem. Atrilius quum decimæ legionis miles pro Cæsaris partibus maritima pugna præliaretur, abscissa dextra, quam Massiliensium nauis iniecerat, læua puppim apprehendit: nec antè dimicare destitit, quàm captam profundo mergeret. Idem. Spartano ciuitatis exercitus non antè ad dimicandum descendere solebant, quàm tibia concentu, & Anapesti pedis modulo cohortationis calorem animo traxissent. Idem. Perfarum admodum probabile institutum fuit, quòd liberos suos non priùs aspiciant, quàm septimum implerent annum, quo paruulorum amissionem æquiore animo tollerent. Idem. Pindarus quum in gymnasio super gremium pueri, quo vnicè delectabatur, capite posito quieti se dedisset: non priùs diceffisse cognitus est, quàm gymnasiarcha claudere eum iam locum volente nequiquam exercitaretur. Idem. Statuam auream nec in vrbe nec in villa parte Italici quisquam priùs aspexit, quàm à M. Attilio Glabrione equestris patri poneretur in æde Pietatis. Idem de Alexandro. Cassandri petisseram sibi dextra somnio priùs cognouit, quàm exitu sensit. **TVL. TYRO.** Beneficia promissa opperiri oportet: neque antè remunerari, quàm facta sint. **SAL.** Tu tantum alios progressus es, vt priùs defessi sint homines laudando facta tua, quàm tu laude digna faciendo. Idem. Præter cæteros mortales illa res clarior est, quòd & priùs defessi sint homines laudando atq; admirando munificentiam tuam, quàm tu faciundo quæ gloria digna essent. **M. CICERO.** 1. Tusc. 110. Antè Salaminam ipsam Neptunus obruet, quàm Salaminij trophæi memoria. Priùsq; Beroia Leuctra tollentur, quàm pugna Leuctricæ gloria. Idem. Volo enim priùs habeat Orator rem de qua dicat dignam auribus eruditus, quàm cogitet quibus verbis quicquam dicat, aut quo modo. 2. de Ora. 109. Et in sensum & in mentem iudicis intrare non potest. Antè enim præterlabitur, quàm percepta sit. Ibid. 154. Quidam Numam Pompilium regem nostrum fuisse Pythagoreum ferunt, qui annis permultis antè fuit quàm ipse Pythagoras, quo etiam maior vir habendus est, quum illam sapientiam constituendæ ciuitatis duobus probè seculis antè cognouit, quàm etiam Græci natam esse senserunt.

In illo Quintiliani non obseruatur hac præceptio. Dociliora sunt ingenia priusquàm abduruerunt.

Inter adiectiui vocem ad genus neutrum traductam, & substantiuum in patrio casu ab eodem rectum, aliquid eleganter interserendum.
Cap. XXXVI.

Tantum habet elegantia hoc dicendi genus, vt inditum id præterire non queamus. Quum adiectiuum ad genus neutrum traductum est, regitque in casu patrio id quòd eius substantiuum erat, aut patrius is casus ab aduerbio parum, multum, satis, aut hoc genus alio regitur: inter genitiuum eum, regentemque vocem aliquid non in eleganter interponitur: vt, Tantum apud me ponderis nostra habet amicitia, vt nihil sit quòd eius causa libenter non suscipiam. Nihil ad me literarum adhuc dedisti. Quid mihi sit consilij vide.

ACTIVS. Nunc in re crepera tua quid capias consilij vide.
 LVCRET. Tantum religio potuit suadere malorum.
 TERENT. Reuiso quid agant, aut quid capient consilij.
 Idem. Ex meo propinquorure hoc capio commodi.
 Idem. Hanc tibi dono do: neque repeto pro illa quicquam abs te pretij.
 Idem. Opperiari, ut sciam nunc, quid nam hac turba tristitia afferat.
 Idem. Nescio quid profecto mihi animus presagit mali.
 Idem. Nihil est preci loci relictum.
 Idem. Paululum da mihi opera.
 Idem. Quid das consilij.
 Idem. Quidnam hoc rei est?

QVIN T. Facientibus iter, multum detrahunt fatigationis notata inscriptis lapidibus spatia. Idem. Equidem vel mediocrem commendatam viribus actionis affirmaverim plus habituram esse momenti, quam optimam eadem illa destitutam. M. CATO. Serui iniurias nimis ægre ferunt. Quid illos bono genere natos, magna virtute præditos opinamini animi, habuisse, atque habituros dum virtute? M. C I C E. Est omnino patriæ charitas meo quidem iudicio maxima: sed amor voluntatisque coniunctio plus habet suavitatis. *de Sen.* Quod cuique temporis ad viuendum datur, eo debet contentus esse. *1. de Or.* Quantum mihi vel fraus inimicorum, vel causæ amicorum, vel Resp. tribuet otij, ad scribendum potissimum conferam. *2. 1. 2.* Plus enim te operæ Græcis dedisse rebus video, quam putarem. Idem. Erat facile sequentem eam rationem, quæ maxime probatur de bonis & malis negare unquam lætitiâ affici posse insipientem, quod nihil unquam haberet boni. *1. Tusc. 34.* Callimachi quidem epigramma in Ambraciotam Cleombrotum est, quem ait, quum nihil ei accidisset aduersi, è muto se in mare abiicisse lecto Platonis libro.

Vbi nihil interponitur, quod rarum est, exempla sunt.

LIVANDR. Mea puera quod verbi extuo ore profugit: Pueram, præscit dicit.

TERENT. O fortunate nescis quid mali præterieris, qui nunquam es ingressus mare.

Genitius in hoc dicendi genere regenti vocabulo non sæpe proponitur.

Non scio dicendum non esse, sed haud scio, aut nescio.

Caput XXXVII.

Haud scio an viris non indoctis illud cognitum sit, qui M. Tullij librum de Oratore non evoluerint. Non scire, inquit, quiddam barbarum nimirum habere videtur, nescire dulcius. His verbis plane docet non scire dicendum non esse, sed nescire, quemadmodum male & nolle, pro magis velle & non velle, semper ferè dicuntur. Illud præter hæc dicimus, nescire ad animum, non, ut vulgus dicit, ad corpus referri debere, vulgò enim dici solet. Onus ferè nescire. Quia mihi dolent manus ad te scribere nescirem. Non quirem autem aut non possem, ibi dicendum esse, quis doctus vel mediocriter, si attendat animum, non videt. Ad hoc in ipsa verbi positione (alibi enim rarum est) haud scio pro nescio à Cicerone dici solet non inuenisse: ut, Haud scio an amicorem tibi quenquam inuenias. Haud scio an breui ad nos venturus es. Haud scio an meæ tibi reddita literæ sunt.

A. G E L. Haud scio an partim eorum fuerint, qui non nostræ contumeliæ causa id voluerunt euenire. M. C I C. Quod me amas, quod id etiam pridem & constanter facis, est id quidem magnum, atque haud scio an maximum, sed tibi commune cum multis. *3. Off. 6.* Quod quum omnibus est faciendum qui vitam honestam ingredi cogitant, tamen haud scio an nemini potius quam tibi. *3. Tus. 16.* Soleo equidem tum temperatiam, tum moderationem appellare, nonnunquam etiam modestiam. Sed haud scio an rectè ea virtus frugalitas appellari possit. *1. Off. 72.* Haud scio an magis etiã hoc faciendum est. *1. Phil.* Quorū quidem restem non medioerem, sed haud scio an grauisimū Regulum, nolite quæso vituperare. *2. Tus. 41.* Crudele gladiatorium spectaculum & inhumanum nonnullis videri solet: & haud scio an ita sit, ut nunc sit. *1. Off. 34.* Haud scio an satis sit eum qui læcesserit, iniuriæ suæ poenitere, ut & ipse nequid tale posthac committat, & cæteri sint ad iniuriam tardiores. Idem. Atque haud scio an minus vobis hoc sim probaturus. Idem. Atque haud scio an aliter sentias. *2. de Or. 18.* Omnium autem ineptiarum, quæ sunt innumerabiles, haud scio an vlla sit maior, quam illorum qui solent quocumque in loco, quosque inter homines visum est, de rebus aut difficillimis, aut non necessariis argutissimè disputare. Idem. Videtisne quantum munus sit oratoris historia, haud scio an flumine orationis & varietate maximum. *ibid. 72.* Omnium cæterarum rerum oratio, mihi crede, ludus est homini non hebeti, neque inexercitato, neque communij literarū & politioris humanitatis experti: in causarum cōtentionibus magnum est quoddam opus, atque haud sciam, an de humanis operibus longè maximum. *ibid. 290.* Par atque vna ratio est spei, lætitiæ, molestiæ: sed haud sciam an accerrimus longè sit omnium motus inuidiæ. Post haud scio, particulam an non vtrum, ponendam esse ex superioribus his exemplis attende.

Non quire quam nequire dici elegantius. *Ca. XXXVIII.*

Non parum multa sunt quæ scire non quiret eloquētia candidatus, nisi præceptionibus quibusdam admonitus esset. In ijs autem illud

est: quum verbum nequire trissyllabum est aut polysyllabum, elegantius diuisum quam compositum vsurpatur: ut, Absentem amicū quantum desiderem, credere non queas. Quæ literarum semel perceptarum dulcedo sit, dicere non queam. Ad te citius venire non quui.

ACTIVS. Quem neque tueri contra, neque assari queas.

TERENT. Nihil tam difficile est, quin quarendo inuestigari queat. Idem. Adeo ingenio te esse duro atque inexorabili, ut neque misericordia neque precibus molliri queas?

P L I N I V S. Hæc natura vinis in vetustate est, ne potari per se queant, sine prouinciæ aqua. A. G E L. Facere id non quisse. Idem. Eo contra Milesios loqui non quire. Idem. Frustra iret Corinthum ad Laidem, qui non quiret dare quod posceretur. Idem. Ut absoluerem tamen in animum inducere non quui. Ut etiam à fortiter pugnantibus retineri non quuierit. Idem. Stupefactos conuictosque ire inficias non quisse. Idem. Si supra palmæ, inquit, arboris lignum magna pondera imponas, ac tam grauitè vrgeas onerisque, ut magnitudo oneris sustineri non queat: non deorum palma cedit, nec intra flectitur: sed aduersus pondus, ac sursum nititur recuraturque. Idem. Permite, inquit, Philosophorum amplissime, quoniam respondere nos tibi, quos idiotas vocas, non quimus, recitari ex libro, quid de huiuscemodi magniloquentia vestra senserit dixeritque Epictetus Stoicorum maximus. Apud S A L L. M I C I P S A. Non exercitus neque thesauri, præsidia regni sunt, verum amici, quos neque armis cogere, neque auro parare queas: officio & fide pariuntur. M. C I C. Non queo iam plura scribere. Idem. Ad te verò & ad nostram Tulliolam non queo sine plurimis lacrymis scribere. *1. Fam. 9.* In nauigando obsequi tempestati artis est, etiamsi portum tenere non queas. *pro Flac. 10.* Eam explicare dicendo non queat. *2. Tuscul. 65.* Barbari quidam & immanes ferro decertare acerrimè possunt: ægrotare viriliter non queunt. *2. de Orat.* Enimverò, inquit Crassius, mirari satis non queo, etiam te hæc Scæuola desiderare, quæ neque ego teneo, uti hi qui docent, neque sunt eius generis, ut si optimè tenerem, digna essent ista sapientia ac tuis auribus.

Nequire tamen vocabulo composito nonnunquam dicitur.

ACTIVS. Nam si à me regnum fortuna atque opes Eripere quui: & virtutem nequui.

Dignitatis nomen aut officij nominari proprio anteponi elegantius. *Cap. XXXIX.*

Orator Cicero alijque ordinis eiusdem, sed in primis Valerius Maximus dignitatis nomen aut officij nominari proprio postponit: sed sapientius multò proponunt, ut, Pontifex maximus Leo. Imperator Carolus. Rex Franciscus. Demophon mensis regis Alexandri præfectus ad vmbra calefiebat: sole rigebat.

A. G E L. Philosophus Taurus accipiebat nos Athenis cæna. Idem. An regem Alexandrum qui Darij regis vxorem videre noluit. V A L. M A X I M. Oraculo Macedonum rex Philippus admonitus ut à quadrigæ violentia salutem suam custodiret, toto regno disijungi curru iussit, eumque locum qui in Bœotia, Quadriga vocatur, semper vitauit. Idem. Verusto Macedoniæ more regi Alexandro nobilissimi pueri præsto erant sacrificanti. Idem. Quum Asiæ Rex Eumenes amantissimus nostræ vrbis bellum à rege Perse aduersus Po. Rom. comparari Senatui nūciauisset: non antè sciri potuit, quid aut ille locutus esset, aut patres responderent, quam captum Persem cognitum est. M. C I C. *1. Tusc. 83.* Hoc quidem à Cirenaiæ Egesta sic copiosè disputatur, ut is à rege Ptolomæo prohibitus esse dicatur illa in scholis dicere: quod multi his auditis mortem sibi consciscerent. *5. 1. 5.* Augur Tyresiam, quem sapientem fingunt Poète, nunquam inducunt deplorantē caritatis suam. Idem. Alexandrum regē videmus, qui eum interemisset Clytum familiarem suum, vix à se manus abstinuit: tanta vis fuit poenitendī. *2. de Or. 276.* Ut illud Nasice, qui quum ad poetam Ennium venisset, ei; ab ostio quærenti Ennium, ancilla dixisset, domi non esse.

Nominibus propriis quod additum sit ad laudem aut vituperationem, id esse præponendum. *Cap. XL.*

Quum aliorum, tum maxime clarissimi Oratoris Ciceronis lectio id te doceat, quum quid adiunctum est cum nomine proprio vel ad laudem, vel ad vituperationem, vel ad declarationem aliudue quid hoc genus: licet postpositum nonnunquam sit, præpositum tamen multò sapientius inuenias: ut, Parentibus clarissimis ortus Eustathius Croyus. Adolefcens indole summa præditus Herbellothus. Amœni clarique ingenij Carolus Planias.

TERENTIVS. O fortuna, o fors fortuna quævis commodatibus, quum subito hero meo Antiphoni ope vestra hunc honorasti diem.

Q V I N T I L I A N V S. An non clarissimus ille præceptor Isocrates, quem non magis libri bene vixisse, quam discipuli bene docuisse restantur: cum de Ephoro atque Theopompo sic iudicaret: ut alteri frenis, alteri calcaribus opus esse diceret. Idem. Tantus amator secreti Demosthenes, in litore in quod maximo cū sono, fluctus illideretur, meditans, cōsuefcebat concionū fremitus non expauescere. Idem. Vidi ego longè omnium quos mihi cognoscere

contigit, summum oratorem Domitium Afrum valde senem quodidie aliquid ex ea quam meruerat, autoritate perdentem: quum agente illo, quem principem fuisse quondam fori non erat dubiū: alij, quod indignum videbatur, riderent, alij erubescerent. *AVL. GELLIVS.* M. Varro doctissimum tunc ciuitatis hominem L. Lælium errasse ostendit. *Idem.* Homo eruditissimus Lælius. *VAL. MAXIMVS.* Primus omnium poeta Livijs ad fabularum argumenta spectantium oculos & animos transtulit. *C. GRACCH.* Paulus destitutus est in foro: eoque adductus suæ ciuitatis nobilissimus homo M. Marius. *M. CICERO.* 5. *Tusc.* 90. An Scythes Anacharsis potuit pro nihilo pecuniam ducere, nostrates philosophi facere non poterunt? *Idem.* Quam quidem concertationem homo & acutus & diligens Chrysiptus non contemnit. 3. *de Leg.* 45. Vir magnus ingenio summaque prudentia Lucius Corta, 5. *Tusc.* 55. Cinna collegæ sui consulis Cn. Octauij præcidi caput iussit. 12. *Fam.* 22. Nos hic cum homine gladiatore omnium nequissimo collega nostro Antonio bellum gerimus. 1. 9. In quo ego spem fefelli, non modò inuidorum, sed etiam inimicorum meorum: quæ de vno acerrimo & fortissimo viro, meoque iudicio omnium magnitudine animi & constantiæ præstantissimo Qu. Metello Lucij filio quondam fallam opinionem acceperunt. 3. *de Ora.* 42. Quum audio socrum meam Læliam (facilius enim mulieres incorruptam antequitatem conseruant, quòd multorum sermonis expertes ea tenent semper quæ prima didicerunt) sed eam sic audio, vt Plautum mihi aut Neuium videar audire. 1. *Cat.* 3. An verò vir amplissimus P. Scipio potest Max. Tiberium Gracchum mediocriter labefactantem statum Reipub. priuatus interfecit. 1. *Off.* 78. Mihi quidem certè vir abundans bellicis laudibus Cneus Pompeius multis audientibus hoc tribuit. 1. *de Or.* 291. Num ne videtis equitem Romanum hominem acutissimo omnium ingenio, sed minime cæteris artibus eruditum C. Aculeonem qui mecum viuuit, semperque vixit, ita tenere ius ciuile, vt ei quum ab hoc discesseris nemo de his qui peritissimi sunt, anteponatur. *Idem.* A nobis homo audacissimus Catilina in Senatu accusatus obmutuit.

Quòd cognomina nominibus proprijs præposita multam dicendi gratiam relinquunt. Cap. XLII.

Non veteribus tantum sed etiam Politiano, Angelo, alijsque recentioribus illud vsus est elegantius, vt nomini proprio cognomen præponatur. Quod enim generale magis est, id elegantius præponi solet. Idcirco nomen proprium, quod minus generale est, cognomine non inellegantè postponitur. Vt, Planius Carolus, Messerius Ludouicus, Polinuilierius Antonius, Politianus Angelus. Caue putes Hermolac, nõ diem dixerim, sed horum penè vllam præterire, in qua non ego de literis, de prudentia, de consilio, de humanitate, de candore, de studijs denique tuis propè declamitem. Test. Medices Laurentius meus, hic item Mirandulæ Picus, heroes, arbitror, duo non viri.

S. VETONIVS. Quos omnes libellos vetuit Augustus publicari, in epistola quam breuem admodum ac simplicem ad Pompeiũ Marcum, cui ordinadas bibliothecas delegauerat, misit. *Q. VINT.* Celsus Cornelius duos & ipse fecit status generales. *Idem.* In T. Livijs miræ faciundæ viro putat inesse Pollio Asinius quandam pataunitatem. *Idem.* De Pollione Asinio senis iocisque pariter accommodato dictum est, esse eum omnium horarum. *Idem.* Varro in eo libro quo initia Romanæ vrbis enarrat, Lupum fœminam dicit, Ennium Pictoremque Fabium secutus. *AVL. GELLIVS.* Archilochum autem Nepos Cornelius tradit Tullio Hostilio Romæ regnante iam tunc fuisse poematis clarum & nobile. *Idem.* Ad Frontonem Cornelium visendi gratia pergebam. *Idem.* Memini me quondam & Celsinum Iulianum Numidam ad Frontonem Cornelium pedes tunc grauitè ægrum ire visere. *Idem.* Stabant fortè vnà in vestibulo palatij fabulantes Fronto Cornelius, & Festus Posthumus, & Apollinaris Sulpitius. *Idem.* Apollinaris Sulpitius vir in memoria nostra præter alios doctus. *Idem.* Apollinaris Sulpitius inter cætera in quibus Cællium reprehendit, hoc quoque eius quasi erratum animaduertit. *Idem.* Quòd Cællius Vindex à Sulpitio Apollinari reprehensus est. Quo docere Apollinarem cognomentum esse. *Idem.* Legi adeò nuper in Capitonis Attei Collectaneis. *Idem.* In qua re etiam Fenestellam errasse Pedianus Alconius animaduertit. *Idem.* Sabinus Messurius pedibus ingredi ouantes dicit, sequentibus eos non millibus, sed vniuerso Senatu. *Idem.* Higinus tamen Iulius, qui ius pontificum non videtur ignorasse, in quarto librorum quos de Virgilio fecit, Bidentes appellari scripsit hostias quæ per ætatem duos dentes altiores haberent. *Idem.* Labeo Antistius iuris quidem ciuilem disciplinam principali studio exercuit, & consulentibus de iure publicè respõdit. *DEC. BRVTVS.* De Pollione Asinio, puto te prospicere quid sit facturus. *VAL. MAXIMVS.* Æmilius Paulus nunc felicissimi nunc miserimi patris clarissima representatio. *M. CICERO.* Phalaræus Demetrius meo iudicio præstitit cæteris.

In prænominibus obseruandum id rarissimum est, nisi in versu.

PACVIVS. Hic sunt Pacuuij Marci sita ossa.

ENNIUS. Egrege cõdatus homo catus Ælius Sextus.

Hoc enim prænomen Cicero præponit. In Sexti, inquit, Ælij commentarijs scriptum protulisset. Vulgatior iam error, est eorum

qui in patrio casu, qui que in ablatiuo cum præpositione cognomen collocare soliti erant: qualia ferè omnium seniorum cognomina, audimus, quàm vt de eis præcipiendum sit.

Quòd inter prænomen & nomen, aut inter nomen proprium & cognomen aliquid interponatur.

Caput XLIII.

Quamuis auctores alij id sæpe obseruarint, attamen Gellio tam familiare est, vt opera dedita & quasi ex affectatione quadã vsurpare id videatur: vt inter prænomen & nomen in nominibus pop. Rom. in alijs inter nomen proprium & cognomen aliquid interponatur. Sed ne vocem, quamuis promiscuè interponas, attende hoc ipsum prænomen aut nomen in orationis fronte ferè collocari, ac interponi nunquam prænomen: sæpius verbum inquit: sæpius conuinctionem subiunctiu ordinis: vt, Hadrianus meus Resthanus. Stephanus autem Gattanus, Stephanus item Fontius.

AVLVS GELLIVS. C. quoque Trebatio eadem concinnitas obrepsit. Nam in libro de religionibus secundo, Sacellum est, inquit, locus paruus deo sacratum cum ara. *Idem.* Massurius autem Sabinus in vndecimo librorum memorabilium, ciuicam coronam tum dari solitam dicit, quum is qui ciuem seruauerat, eodem tempore etiam hostem occiderat: neque locum in ea pugna reliquerat. *Idem.* Cur autem non Quintum quoque; Ennium reprehendit? *Idem.* Sextum quoque Roscium parricidij reum defendisse. *Idem.* Vt Cornelius autem Nepos scriptum reliquit, verberando necatus est. *Idem.* Valerium, inquit, Probum audiui hæc dicere. *Idem.* In Qu. quoque Quadrigarij tertio annali verba hæc esse dicit. *Idem.* Mar. etiam Varro in libris disciplinarum scripsit obseruasse se in versu hexametro, quòd omnimodo quintus semipes verbum finiret. *Idem.* Massurius autem Sabinus in libro iuris ciuilem tertio antiquiorem locum hospitij tribuit, quàm clienti. *M. CICERO de Claris oratoribus* 59. M. verò Cethegum, quem rectè suadam medullam dixit Ennius, quanto studio exerceri in dicendo videbamus etiam senem? 5. *Tusc.* 12. C. autem Drusi domum compleri consultoribus solitam accepimus: quum quorum res esset sua ipsi non viderant, secum adhibebant ducem. 2. *Off.* 47. L. quidem Crassus, quum esset admodum adolescens, non aliunde mutatus est. *Ibid.* 43. Tiberius enim Gracchus Publij filius tandiu laudabitur, dum memoria rerum Romanarum manebit. 3. 70. Qu. quidem Scæuola Pont. Max. summam vim esse dicebat in omnibus his artibrij in quibus ageretur ex bona fide. *Idem.* Ego quum Athenis decem ipsos dies fuisset, multumque mecum C. noster Caninus. 2. 58. Ne M. quidem Seio vitio datum est, quòd in caritate annonæ esse modium populo dedit. *Idem.* L. quidem Philippus Qu. Fabij filius magno vir ingenio in primisque clarus gloriari solebat sine vilo munere adeptum esse omnia quæ habentur amplissima. *de Cl. Tum Phalereus ille Demetrius omnium istorum mea sententia politissimus, alique horum similes extiterunt.* 1. *de Ora.* 166. Cn. autem Octauius homo consularis non minùs longa oratione recusaret, ne aduersarius causa caderet.

Quòd nomina propria hominum in numero multitudinis dicantur: quidque habeant significatus.

Cap. XLIII.

Cleerones, Valerios, Gellios imitari qui contendunt, ij non vitabunt vsus nominum propriorum in numero plurali, si plures eodem nomine appellatos aut si quos eorum quos dicit, imitatores aut similes dicere vult: vt, In amicitia certa paucos admodum inuenias Lælios ac Scipiones. Gallia hæc nostra Camillos, Africanos, Alexandros multos peperit, Curios, Fabritiosque hic ne quæras.

MARTIALIS. Qui loquitur Curios assertoresque Camillos, Nolito fronti credere: nupsit heri.

Apud *QVINTILIANVM.* Decios, Marios, magnosque Camillos, Scipiadas duos bello & maxime Cæsar. *M. CÆLIVS.* Curio, qui nihil consilio facit, ratione & insidijs vsus videretur in euitandis eorum consilijs, qui se intenderant aduersarios in eius tribunatum. Lælios & Antonios, & id genus valentes dico. *VAL. MAX.* Inde oriebantur Camilli, Scipiones, Fabritij, Marcelli, Fabij. *M. CICERO.* Te quum video, omnes mihi Gracchos, Lucios, verè vt dicam, Crassos quoque & Lælios videre videor. *de Oratore perfecto.* 232. Neque me diuitiæ mouent, quibus omnes Africanos & Lælios multi venalitijs mercatoresque superarunt. *Idem.* Cæteri senes, Fabritij, Curij, Coruncani, quum rempub. consilio & autoritate defendebant, nihil agebant: *Paradox.* 1. Quid duo propugnacula belli Punici Cn. & P. Scipiones, qui Carthagenensium aduentum corporibus suis intercludendum putauerunt? 2. *de Or.* 290. Tu Fabritios mihi auctores & Africanos, Maximos, Catones, Lepidos protulisti. 3. 53. Hinc illi Lycurgi, hinc Pittaci, hinc Solones: atque ab hac similitudine Coruncani nostri, Fabritij, Catones, Scipiones fuerunt, non tam fortasse docti, quam impetu mentis simili & voluntate. 2. 94. Itaque & illi Theopompi, Ephori, Philisti, multique alij naturis differunt, voluntate autem similes sunt. 2. 77. Nam egomet in multos iam Phormiones incidi.

Cum

Cum nominibus singularis numeri qua collectiua dicunt, adiectiuum ac verbum numeri pluralis in oratione quoque soluta adiungi posse. Cap. XLIV.

Grammaticarum multitudo putant huiusmodi orationes, Turbarunt in me luxuriosa proci. Pars in frustra secant, Poëtarum esse tantum non Oratorum. Ut igitur Oratoribus nihil minus quam Poëta familiares esse agnoscas, id scribere nobis consilium fuit. Nomina igitur hac numeri singularis, qua collectiua vulgo appellant, etiam in prosa oratione adiectiuis verbisque in numero multitudinis adiungi solere: ut, Amicorum quisque iucundi sunt. Perniciosa hominum turba è medio tollendæ sunt. Cateruæ studiosis literarum fugiendæ.

PLAVIVS. Maior pars populi aridi reptant fame.

Idem. Neque nostrum quisquam sensimus quum peperit.

AVL. GELL. Sunt alia quædam nomina quasi peculiarium ventorum qua incolæ in suis quique regionibus fecerunt. Idem. In vestibulo ædium Palatinarum omnis ferè ordinû multitudo operientes salutationem Cefaris constiterant. Idem. Pleaque veterum ætas & hominem equo insidentem, & equum qui insideretur, equitem dixerunt. Idem. Multitudo imperitorum prauè & perperam nefastos appellant. Idem. Quod quisque familiæ pecuniæq; habebant, in medium dabant. Idem. Ad Senatam postridie matris familias caterua lacrymantem atque obsecrantes orant. **VAL. MAXIMVS.** de matronis Romanis. Quum viros suos clandestinis insidiis veneno perimerent, vnus ancillæ indicio protractæ, pars capitali iudicio damnatæ, centum septuaginta numerum compleuerunt.

C. MEMMIVS. Pars triumphos suos ostentantes petinde quasi ea honori non prædæ habeant. **SALL.** Vterque graues inimicitias cû illo exercebant. Idem. Sæpe ego quum admonco, reputans quibus quisque rebus clarissimi viri magnitudinè inuenissent, quæ res populos nationesque magnis autoribus auxissent, ac deinde quibus causis amplissima regna & imperia corruissent, eadem semper bona atque mala reperiebam: omnesque victores diuitias contempnissè, & victos cupiuisse. Idem. Magna pars vulnerati aut occisi sunt. Idem. Magna pars confecti vulneribus abeunt. Idem. Pars capti, pars in crucem acti, pars bestiis obiecti sunt. **M. VARRO.** Discumbimus multitudo, minus maturè cœnam committimus.

Ibi committere, pro incipere, dictum est.

M. CATO. Omnis Græcia gloriam atque gratiam præcipuam claritudinis inlytissimæ decorauere monumentis, signis, statuis, elogiis, historiis, aliisque rebus gratissimum id eius factû habuere.

Eadem ferè dicendi figura Terentianum illud est.

Aperite aliquis actutum ostium.

Quum adiungi possit adiectiuum aut verbum numeri singularis, non negamus.

PLINIUS. Maior quoque pars hominum terrenis vititur vasis. Samia etiamnum in esculentis laudantur.

Quod patronymica nomina à Poëtis sæpe, rarò ab Oratoribus vsurpentur. Cap. XLV.

Quoniam nominum quibus propriè appellantur homines, multi, infinitus numerus est, ne ea infinitas perturbaret omnia, factum est ut cognominibus, ut apud nos, aut etiam prænominibus, ut apud populi Rom. aut cuius quis esset filius dicendo, ut apud Gracos discrimen ali-quod poneretur. Sed Graci poëta nomina patronymica fecerunt, quibus appellati homines, quorum filij essent simul dicerentur. Quia patronymica Latinis poëtis ita vsitata sunt, ut ex eorum crebra vsurpatione carmini suo acquirant elegantiam. Oratoribus verò Historicisque eorum vsus rarus admodum est. Ea tamen ab his vsurpari prorsus ne putes à me negari, exempla pauca (pauca enim sunt) ascribo.

QUINTILIANVS. Mihi totum de Tyndaridis fabulosum videtur. **M. VARRO.** Querit ibidem ab Annibale, cur biberit medicamentum. Quia Romanis, inquit, me Prusides tradere volebat. **M. CICERO** 1. *Tusc.* 28. Eadem famæ celebritate Tydaridæ fratres. Id. Reliquum à suis Tyndaridis, quos æquè laudasset, peteret, si ei videretur.

De librorum deque disciplinarum nominibus adiectiuis, in voce similibus contra vulgi sententiam.

Cap. XLVI.

A Progyrnasmatibus nostris gràmatica hac idèd aliena non sunt, quoniam oratoria quoque esse putamus. Quum nomen disciplina aut libri simile adiectiuo speciei deriuata est, loquentium vulgus in genere feminino numeri singularis vsurpare solent: ut, grammaticam, logicam, physicam, rhetoricam, aliaque hoc genus mille tã pro nomine libri, quam pro disciplina dicit. His qui paulò humaniores sunt aliquatò aliter visum est. Librorum enim nomina dicunt numeri esse pluralis tãtùm ac generis neutri: nomina verò disciplinarum generis feminini ac numeri singularis: ut, rhetoricam disciplinam, rhetoricam librum dicunt. Huiusmodi autem nomina siue librorum sint, siue disciplinarum, numeri esse pluralis censemus. ut, Rhetoricorum doctus est. Musicis multum expertus est. **M. CICERO** nis Rhetorica publicè enarraui.

TERENTIIVS. Fit periculum in literis, fit in palaestra, in musicis (qua liberum scire aequum est) adolescentem solertem dabo.

AVL. GELL. Verba subscripti Appionis eruditi viri ex Aegyptiacorum libro quinto. Idem. Ne Virgilij quidem poterit autoritate vti: qui in Georgicis ita scripsit. Idem. Istiusmodi, inquit, hominem quum viderat studia quoque & disciplinas philosophiæ contrectare, & physica adire, & meditari dialectica, multa quoque hoc genus theoremata suspicari sciscitarique. **M. CICERO**, 1. *Tusc.* 6. Musicorum verò perstudiosum accepimus. 1. *Tusc.* 7. In animi cognitione dubitare non possumus: nisi planè in physicis plumbei sumus. *ibid.* 57. Gradatim respondens, eo perueniat, quasi Geometrica didicisset. 1. *Off.* 19. In Astrologia C. Sulpitium audiuius, in Geometria Sex. Pompeium ipsi cognouimus, multos in dialecticis, plures in iure ciuili. Idem. Nam quid faciet in Geometria, qui non didicerit? quid in musicis: aut taceat oportebit: aut ne sanus quidem iudicetur. 1. *de Or.* 187. Omnia ferè quæ sunt conclusa nunc artibus, dispersa & dissipata quòdam fuerunt: ut in musicis & numeri & voces & modi: in Geometria lineamenta, formæ, interualla, magnitudines: in Astrologia, cæli conuersio, ortus, obitus, motusque siderum: in Grammaticis Poëtarum pertractatio, historiarum cognitio, verborum interpretatio, pronunciandi quidam sonus. Idem. Physica ista ipsa, quæ paulò antè & Mathematica & cæterarum artium propria posuisti, scientiæ sunt eorum qui illa profitentur. *de Oratore perfecto.* 119. Ne Physicorû quidem esse ignarum volo. Gracos quoque hoc dicendi genere vsos inuenio.

ARRIANVS. οὐτως ἐξαυτὸς λέγει ἐν τοῖς ἀιγυπτιακοῖς. id est, Sic Hellanicus dicit in Aegyptiacis.

Ea causa est, cur atate hac doctiores hac Biblia numero multitudinis dicant.

Sed pro disciplina nomine in numero singulari dici ne prorsus negemus, verba illa Quintilianii ascribimus.

Timagines autor est, inquit, omnium in literis studiorum antiquissimam Musicen exitisse. Id. Lycurgus durissimarum Lacedæmonis legum autor Musicæ disciplinam probauit.

Quum verò librorum aut disciplinarum nomina alia sunt, quo in numero, quoque in genere ponenda sint, is etiam qui non attendat vix ignorare queat.

In allegandis autorum sententijs post primum alterumue vocabulum inquit, aut ait, ponendum esse. Cap. XLVII.

Horatianum præceptum est à quo per sæpe discedere cogimur. Quicquid præcipies, inquit, esto breuis. Tam multa enim vsu vulgi quotidiano inculcata sunt, atque inueterata, ut præceptionis breuitate exemplorumque paucitate reuelli funditus extirparique non queant. Eiusmodi illud est. Autores alicuius sententiam semidoctum vulgus allegans, ei præponere solet dicens, vel dicit. Qui verò concinniore lingua vtuntur y post primum aut secundum aut tertium verbum (rarò enim ultra sit) inquit, sapienter, rarò ait dicere solent. Ut, Amicitiam hominibus nihil minus quam solem necessariam esse Lælius apud Ciceronem testis est. Solem, inquit, è mundo tollere mihi videtur ij qui amicitiam è medio tollunt. Diogenes interroganti quora hora prandendum esset. Si diues, inquit, est, quum vult, si pauper, quum potest. Anaxagoras dicenti cuidam, Atheniensibus priuatus es. Non ego illis, inquit, sed me illi priuati sunt.

SUETONIUS de Nerone. Quum de supplicio cuiusdam capite dånati, ut ex more subscriberet admoneretur. Quam vellem, inquit, nescire literas. **QUINTILIANVS.** Longus Sulpitius quum scædissimus esset, eum contra quem iudicio liberali aderat, ne faciem quidem habere liberi hominis dixit. Cui respondens Domitius Afer: Tu, inquit, ex animi sentia Longe: Qui malam faciem habet, liber non est. Idem. Sic Atreus apud Varam: Iam fero, inquit, infandissima. Iam facere cogor. **AVL. GELL.** Remittere, inquit Musonius, animum, quasi amittere est. Idem. Caius, inquit, Cæsar consul, M. Catonem sententiam rogauit. Idem. In conuiuio autem frequèti loqui solum vnum, neque honestum est, inquit, neque commodum. **VAL. MAX.** Dionysius ridens amicis, Videtisne, ait, quam bona nauigatio ab ipsis diis immortalibus sacrilegis tribuatur? **M. CATO.** Fures, inquit, priuatorum furtorum in neruo atque in cõpedibus atatem agunt: fures publici in auro atque in purpura. **M. CICERO** 9. *Pa.* 26. Aristippus quidem ille Socraticus non erubuit, quum esset obiectum habere eum Laida: Habeo, inquit, non habeo à Laide. 2. *Off.* 75. Vtinam, inquit, C. Pontius Samnis, ad illa tempora fortuna me seruasset, & tunc essem natus, quando Romani dona accipere cõpissent. Non essem passus diuitias eos imperare. *ibid.* 88. *de Catone.* Quum quæreretur, quid maxime in re familiari expediret: respondit bene pascere. Quid secundum? satis bene pascere. Quid tertium? bene vestire. Quid quartum? bene arare. Et quum ille quærerat, dixisset: quid facerari? Tum Cato: Quid hominem, inquit, occidere? *de perfecto Oratore.* 36. Ennio delector, quispiam ait, quod non discedit à communi more verborû. Pacuuius, inquit, alius. Omnes apud hunc ornati elaboratiq; sunt versus. 2. *de Or.* 286. C. Lælius, quando ei quidam malo genere natus diceret, indignum esse suis maioribus: at hercu è, inquit, tu tuis dignus. 4. *Tusc.* 52. Quomodo igitur Chryppus fortitudo

est, inquit, scientia perferendarum rerum, vel affectio animi in patienti ac perferendo, summæ legi paræ sine timore? 5. 118. Theodorus Lyfymacho mortem minitanti: Magnum verò, inquit, effecti; si cantaridis vim consecutus est. *ibidem* 103. Multam, inquit, operam, amici frustra consumpsi. *ibid.* 105. Est apud Heraclitum physicum de principe Ephesiorum Hermodorum. Vniuersos ait Ephesios, morte multandos: quòd quum ciuitate expellerent Hermodorum ita locuti sunt; Nemo de nobis vnus excellat; sed si quis extiterit, alio in loco & apud alios sit. *ibid.* 40. Mihi illud Laconis dictum in hos cadere videtur; qui glorianti cuida mercatori quòd multas nauas in omnem oram maritimam dimisisset: Non sanè optabilis ista quidem est, inquit, rudentibus apta fortuna.

Est quando verbum inquit ponatur, in fine orationis.

M. C I C E R O 5. *Tusc.* 90. Socrates in pompa quum magna vis auri argenteque ferretur; Quam multa non desidero, inquit.

Vbi sub ipsum finem ponatur, rarum est, quale illud est apud eundem M. Ciceronem 3. Offic. 84. Multi iniqui atque infideles regno, paucis boni sunt inquit Accius.

Si vero de te loqueris, inquam, non inuistatè dicas.

A V L G E L L I V S. Ego inquam, longè iam diu in eo ipso quaerendo fui. *Idem.* Tum ego hæc dixi, Cordi, inquam, mihi fuit priusquam ad te irem querere, explorare quonam modò veteres nostri particula ista qua de agitur, vsi sint.

In citandis autoribus quando locus dicendus sit, & quando non. Cap. XLVIII.

ET Cicero & scriptores alij propè omnes plagij ne postularentur; atq; vt scientia vberiore viderentur, vtq; eorum dicta maiorem sibi fidem acquirerent, à citandis autoribus non abstinere. Tantù enim abest, vt plagiaris putem eos qui autorem citent vnde exscripserint, vt cum doctissimo Plinio eos ingenuè facere putem. Per quos enim profecerint facientes, animi gratitudinem ostendunt. alienumq; non suum esse ostendunt. *Idem* quoque auctores se excusasse comprobant, quo sit, vt doctiores esse credantur. Quod enim ab alijs adiutum ingenium est, multò sit fecundius necesse est. Rei cuius opinio facit vt quod ita scriptum sit, putetur esse verius. Sed quoniam ratione eadem nò omnes citant: quid attendamus esse varietatis, nobis dicendum est. Quum scribimus aut dicimus, alios vt erudiamus doceamusque, non auctor tantum sed locus vbi is auctor dicat nò ineptè aduocatur, licet auctoris nomè tantum aduocari possit. Quum verò aliud quid facimus, omisso loco autorem tantum nominamus. In epistolis inque orationibus hoc genere, in libris præceptionum vel disputationu illo vt inur frequentius. M. Cicero in *Tusculanis* disputationibus aliquantum saepe. *Quintilianus* in institutionibus oratorij sapius. *Aulus Gellius* in *Atticis* noctibus locum nominat sapissimè. Sed quum Gallicana exempla adèd multa sunt, vt sine eo vllum vix tractatum inuenias, idèd eius exempla ascribere nobis consilium non est.

Q V I N T I L I A N V S. Lumina non inter vmbra, quemadmodum Cicero dicit, sed planè in tenebris clariora sunt. *Idem.* In Bruto M. Tullius tot millibus versusum de Romanis tantum oratoribus loquatur; & tamen de omnibus ætatis suæ quibuscumque vivebat, exceptis Cæsare atque Marcello, silentium egerit. *Idem.* Vfus Horatii consilio, qui in arte Poëtica suadet, ne præcipitetur editio, nonumque prematur in annum. *Idem.* Socrates apud Platonem in Phædro palàm non in iudicij modò & concionibus, sed in rebus etiam priuatis ac domesticis rhetorice esse demonstrat. S A L L V S T I V S. Res docuit id verum esse quod in carminibus Appius ait: Fabrum esse quenq; fortunæ suæ. M. C I C E R O 5. *Tusc.* 5. Animus ager, vt ait Ennius, semper errat, neq; pati, neque peti potest; cupere nunquam desinit. 2. *Off.* 30. De amicitia alio libro dictum est, qui inscribitur Lælius. *Idem.* De hoc genere toto in his libris quos de Repub. scripsi, diligenter est disputatum. 9. *Fa.* 22. Pifo ille frugi in annalibus suis queritur adolecentes peni deditos esse. 3. *Tus.* 63. In animi doloribus alij solitudines captant, vt ait Homerus de Bellerophonte.

*Qui miser in campis mærens errabat aleis
Ipse suum cor edens, hominum vestigia vitans.*

Aleis, id est, erraticis.

1. *Off.* 63. Præclarum igitur Platonis illud non solum, inquit scientia quæ est remota à iustitia, calliditas potius quam sapientia est appellanda. *Idem.* Nunc hic dies aliam vitam deserit, alios mores postulat, vt ait Terentius, 3. 108. Scitè enim Euripides, Iuraj lingua, mentem iniurata gerò. 2. 41. Mihi quidem nò apud Mædos solum, vt ait Herodotus, sed etiam apud maiores nostros fruendæ iustitiæ causa videntur olim bene morati reges constituti, 3. 40. Propter æquabilem prædæ portionem Bargulus Illyricus Iatro, de quo est apud Theopompum, magnas opes habuit. 2. *de Or.* 22. Dicere aiunt Ennium flammam à sapiente facilius ore inardenti opprimi, quam bona dicta teneat. 4. *Tusc.* 3. Grauius auctor in originibus dixit Caro morem apud maiores hunc epularum virorum laudes atque virtutes. 5. 100. Est præclara epistola Platonis ad Dionis propinquos.

Libri nomen si dicitur quoto sit aut libro, aut capite, ne dicatur nisi doceado institutendoque.

In citandis autoribus obseruandum quid sit. Cap. XLIX.

NE Momo quidem de quo apud Lucianum est, præceptio hac opinor, displiceat. Quum quis auctor personam aliquam in opere suo loquentem inducit: si quid quod persona illa dicat, citare vis, personam obseruandum est quum historia fabulane tibi alleganda est. *Vt, Lælius ille Ciceronianus amicitiam, cæteris humanis rebus anteponendam censer, citatum puta melius quam si dicatur. Amicitiam cæteris humanis rebus anteponendam censer Cicero.* In hofte dolum Chærebus apud Virgilium requiri negat. Phaurorius ille Gellianus adolecentem præcè nimis loquentem obiurgat. P R O P E R T. *Thais pretiosa Menandri.*

P L I N I V S. iunior. Loquenti tibi illa Homerici senis mella profuere, & quæ scribis cõmune apes floribus & innectere videntur.

Q V I N T I L I A N V S. Sit præceptor tam eloquentia quam moribus præstantissimus, qui ad Phœnicis Homerici exemplum dicere & facere doceat. A V L G E L L I V S. Enniam Neoptolemum probabamus: qui profectò ait, Philosophandum est paucis: nam omnino haud placet. M. C I C E R O 2. *Tus.* 1. *Idem* Neoptolemum quidem apud Ennium philosophari sibi ait necesse esse, sed paucis, nam omnino haud placere. 3. *de Or.* 155. Miror cur philosophiæ sicut Zerhus ille Pacuianus prope bellum indixeris. *ib.* 156. Minime, inquit, Antonius: ac sic decreuit philosophari potius, vt Neoptolemum apud Ennium paucis: nam omnino haud placet. 1. *Off.* 30. Terentianus ille Chremes humani nihil à se alienum putat. 3. *Tusc.* 71. Quum Oileus ille apud Sophoclem Telamonem antè de Aiæcis morte consolatus esset: is quum audiisset de suo filio fractus est. *ibid.* 63. Sunt alij quos in lectu cum ipsa solitudine loqui saepe delectat: vt illa apud Ennium nutrix. Cupido cepit miseram nunc me proloqui cælo atque terræ. *ibid.* 62. Hinc ille Agamemnon Homericus & idem Actianus scindens dolore itentidem intonsam comam, in quo facerem illud Bionis, perinde stultissimum regem in lecta capillum sibi euellere, quasi caluitio mæror leuaretur. 15. *Fam.* 6. Læus sum laudari me, inquit Hector, opinor, apud Næuium abs te pater laudato viro. 5. 12. Placet enim Hector ille mihi Næuianus, qui non tantum laudari se gaudebat, sed addit etiam à laudato viro. 7. 33. Si quando aliqui dignum nostro nomine emisimus, ingemiscamus quòd hæc pennigero non armigero in corpore tela exerceantur: vt ait Philoctetes apud Actium abiecta gloria. 5. 12. A qua te affici non magis potuisse demonstras, quam Herculem Xenophontium illum à voluptate.

*Si quem autorem ab autore alio citatum citare vis, nec citatum autorem legeris, is à quo citatus est tibi memorandus est. Id quod Cicero niam illo exemplo doceri possit. 1. *Off.* 118. Hercules Prodicus dixit, vt est apud Xenophontem, exiisse in solitudinem. Id enim in Xenophonte ex Prodicò citari tantum Cicero legerat.*

Plenum genitiuo elegantius quam ablatiuo adiungi. Caput E.

Plena profectò elegantiarum sunt illa veteru memoria, in quæ nomen plenum cum genitiuo sapius multò quam cū ablatiuo conuictum inuenire est. Quamuis dixisse veteres sapius plenum vino non vini, *Quintil.* dicat. Plenus vini, plenus eruditionis, plenus perfidæ.

V I R G I L I V S. *Quæ regio in terris nostris non plena laboris?*

O V I D. *Res est solliciti plena timoris amor.*

Idem. *Omnia solliciti plena timoris erant.*

T E R E N T. *Hæc lege tibi meam astringo fidem: quæ vera audiui, taceo & contineo optimè. Sin falsum aut vanum aut fictum est, continuo palàm est. Plenus rimarum sum: hæc atque illic persflu.*

Idem. *Præceptorum istorum ille plenus est.*

A V L V S G E L L I V S. Epigramma Næuij, plenum superbiæ Campanæ. Q. C I C E R O. Fraudis atque insidiarum & perfidæ plena sunt omnia. M. C I C E R O. Plena vita explorum est. *Idem.* Plena errorum sunt omnia. *Idem.* Quibus etiam alabaster plenus vnguenti putere videatur. *Idem.* Stultorum plena sunt omnia. 1. *de Orat.* 2. Nam qui locus quietis & tranquillitatis plenissimus videbatur, in eo maxime molestiarum, & turbulentissimæ tempestatas extiterunt. *Vide, P L E N V S.*

Verba item ab antiquo exoletoque verbo quod pleo est, facta, à quo plenum factum putamus, cum genitiuo coniungi elegantius nobis per suasum est.

V I R G I L I V S. *Implentur veteris Bacchi pinguisque ferina.*

P L A V T V S. *Erroris ambo ego illos & dementia complebo.*

Verba significantia accusare, damnare, absoluerè, genitiuum regunt quam ablatiuum elegantius.

Caput LI.

Affectiõis postulandus non est is qui relicto vulgari sermone eruditiores imitatur. Eum autem partim imitaberis, si verbis accusationem, damnationem, absolutionem significantibus genitiuum non ablatiuum adinueris: vt, Accusò te furti, damnatus est captus: quod

quod vulgo dicunt, condemnatus est ad mortem, absolutus est homicidij. De homicidio malim, quam pro homicidio cui vulgo dicas. Nec putem generale nomen in ablativo intelligi. PLAVT. Neque me perperam probrī falsō infimulatum. TERENT. Si herum infimulabis auaritia, male audies. SVETON. Arrecinum Clementem consularem virū ē familiaribus & emissariis suis capitis condemnaturus. Idem. Affuit & clientibus sicut scutario cuidam, euocato quondam suo, qui postulabatur iniuriarum. Idem. Penē discerptus a populo & Senatu, capitis damnatus est. PLINIVS IUNIOR. Inauditaque damnauit in celsi. AVL. GELL. Idque Brutum solum dicere, furti damnatum esse qui iumentum alioiſum duxerat, quam quo vtendum acceperat. Idem. Ne id quidem Sabinus dubitare se ait, quin dominus furti sit condemnandus, qui seruo suo vt furtum faceret imperauit. MASSVR. Sabinus. Qui alienum tacens luri facienda causa fultulit, furti obstringitur, siue scit cuius sit, siue nescit. Q. MVTIVS SCAVOLA. Quod cui seruandum datum est, si id vsus est, siue quod vtendum acceperit, ad aliam rem atque acceperat vsus est, furti se obligauit. M. CICERO. Quum de auaritia, quum de intemperantia, quum de maximis vitis loquitur, ea tanquam capitis acculat. 1. ad Her. 18. Teucer interuenit, vbi occisum fratrem, & inimicum fratris cum gladio cruentato videt, capitis accerfit. 1. Cat. 4. Me ipsum inertiā acquiritaque condemno. 14. Fa. 14. Sceleris condemnat generum suum. Hoc exemplo docetur error eorum qui in hoc dicendi genere generale nomen in ablativo intelligi nescio qua opinione sibi perſuaserunt. Condemnare voti, pro eo quod liberare est, iſdem dictum est.

TITINNIVS. Fortasse votum fuisse quo die liber foret: nūc eius voti condemnatus est: immolauit hostiam. TVRPILIVS. Amplius illam apparere concedet, quandoquidem eodem est.

Verba pugnare, certare, litigare, aliaque hoc genus, quos casus regant elegantius. Cap. LII.

Mecum de hac re non contendunt ij qui Oratorum dicendi genera inspicunt propius. Verba qua controuersiam quandam aut odium gerere significant, cuiusmodi sunt litigare, pugnare, bellare, certare, congressi, concurrere, contendere, confingere, aliaque generis eius, sed cum datiuo apud Poetas nonnunquam inueniuntur coniuncta: sed sapientius multo, & apud Oratores ferē semper ablatiuo, proposita particula cū, adiuncta inueniunt: vt, Cum amico litigare nolim. Mecum vis contendere: Cum hoste pugnatum est.

ENNIVS. Annuis sese necum decernere ferro.

PROPERTIVS. Et Maotica nix minio si cerret iberp.

VIRGILIVS. Audetque viris concurrere virgo.

Idem. Impar congressus Achilli.

Idem. Vna cum gente tot annos Bella gero.

M. CICERO. Cum luxuria nobis, cum amentia, cum scelere certandum est. 1. Off. 38. Cum ciuilitate contendimus, aliter si est inimicus, aliter si est competitor. Cum altero certamen honoris & dignitatis est: cum altero, capitis & famæ. Sic cum Celtiberis cum Cimbris vt cum inimicis gerebatur, vt esset, non vt imperaret. ibid. 84. Quum Cleombrotus inuidiam timens, temerē cum Epaminonda conflixisset, Lacedæmoniorum opes corruerunt. ibid. 81. Temerē autem in acie versari, & manu cum hoste confingere immane quiddam & belluarum simile est. Idem. Cum Atheniensibus dimicandum putabant. de sen. 5. Quid est aliud gigantum more bellare cum diis, nisi naturæ repugnare. 1. Off. 120. Vt fortuna nonnunquam ipsa mortalis cum immortalis natura pugnare videatur. Quod autem Q. Clau. Quadrigarius dixit. Postquam nunciatum est vt pugnatum esset in Gallos, id ciuitas grauius tulit. Aut. Gellio dicitur vsus est munditijs subtilibus, quam cum Gallis aut contra Gallos. Nam pinguiora hæc, inquit, obsoletioraq; sunt. Hoc autem dicendi genus imitatus non est Gellius: sed id quod prescriptissimus: nisi illa eius verba sunt qua Verrij esse Flacci videntur. Vrbē, inquit, à Gallis Senonibus recuperata L. Attilius in Senatu verba fecit, Q. Sulpitium tribunum militum ad Alliam aduersus Gallos pugnaturum rem diuinā dimicandi gratia postridie Idus fecisse. Vbi aduersus Gallos, id est, cōtra Gallos, dicitur est. Poëtarū more Sisenna dixit. Saltui ac velotitati certare nūc est: pro ablatiuo datiuus, aut ablatiuus antiquus.

De præpositione de, quando ponatur pro ea qua est pro. Cap. LIII.

DE ornatio quoque dicendi genere cum imperitis certare possis, si particulam de, loco eius qua est pro, non inuſitate collocari noueris, post verba ea qua superiore præceptione diximus: vt, Nulla de certa contendit amicitia. Cum patre filius de hæreditate litigat. De imperio certatur.

M. CICERO. 1. Off. 8. Quum verò de imperio decertatur, belloque queritur gloria: omnino subesse tamē causas oportet easdem, quas dixi paulo ante iustas causas esse bellorum. ibid. Cum Latinis, Sabinis, Samnitibus, Pœnis, Pyrho de imperio dimicabatur. ibid. 83. Alij de vita, alij de gloria & beneuolentia ciuium in discrimen vocantur. Propriores igitur debemus esse ad nostra pericula, quam ad communia: dimicareque paratius de honore & gloria quam de cæteris cōmodis. Idem. Quādiu imperium pop. Rom. beneficiis tenebatur non iniuriis, bella aut pro focis, aut de imperio gerebantur. ibid. 86. Quum enim rex Pyrrhus populo Rom. bellum vitro

intulisset: quumque de imperio certamen esset cum rege generoso. Idem. In quibus certatur de iure ciuili. 2. de Or. 240. Quum esset cum eo Tarracina de amica rixatus. ibid. 76. Quid enim aut arrogantius, aut loquacius fieri potuit, quam Hannibali qui tot annos de imperio cum pop. Rom. omnium gentium victore certasset, Græcum hominem qui nunquam hostem, nunquam castra vidisset, nunquam denique minimam partem vllius publici muneris attigisset, præcepta de re militari dare? Idem. Quid si ne paræ quidem causæ sunt in quibus certatur de iure ciuili? Sed particulam pro, ne abijci ab hoc genere putes, exempla non desunt.

SALLVSTIVS. Cum Gallis pro salute non pro gloria certare. M. CICERO 4. Tus. 41. Conuenit dimicare pro legibus, pro libertate, pro patria. 1. Off. 68. Cauenda est etiam gloria cupiditas, vt supra dixi: eripit enim libertatem, pro qua magnanimis viris omnis debet esse contentio. ibid. Ea animi elatio qua cernitur in periculis & laboribus, si iustitia vacat, pugnatque non pro salute communi, sed pro suis commodis in vitio est. Certare hanc rem dicere non auisim, pro eo quod est certare de hac re: quod sermonis genus ab antiquis vsurpatum inuenimus.

ENNIVS. Ferro non auro vitam certamus vtrique.

VVLGAT. Sedigitus. Multos incertos certare hanc rem vidimus.

Est quando particula de, pro ea qua est pro alijs dicatur. M. CICERO. 1. Off. 39. Primo Punico bello Regulus captus à Pœnis, quum de captiuis commutandis Romam missus esset. ibid. 89. Cauendum est etiam ne maior poena quam culpa sit: & ne iisdem de causis alij plectantur: alij ne appellentur quidem. Illud quoque Quintilianus ratione eadem dictum videtur. Vxor marito dicit, appellatam se de stupro à priuigno: id est, rogatam pro stupro. Itemque illud M. Tullij. 3. Off. 94. Optauit interitum Hyppoliti filij sui, quum is patri suspectus esset de nouerca.

Et quoniam de particula hac tam multa dicimus, illud si dicatur fastidiosum puto, non sit. Post verbum queri particulam de, non super, dicit, quoniam haec dua in eadem significatione alijs dicantur: vt, De diuturno nimis tuo silentio queror. De iniuria grauius questus est.

QUINTILIANVS. Quum Procleius quereretur de filio quod is mortem suam expectaret. SALLVST. Cethegus semper querebatur de ignauia sociorum. M. CICERO. De aliorum iniuriis querat?

Verba esse nonnulla, quorum alijs vulgus detrahit præpositionem, alijs adiungit, contra ac doctiores faciunt, deque particula ex, pro ab, posita. Cap. LIV.

EX nobis vt ne quarens cur hoc scribamus, quum hominibus paulò humanioribus satis cognitum sit, in eo vulgus aberrare solum respondere. Inuentus autem Latini sermonis studiosa, qua in scholis præcipue exercitationis gratia, Latine dicere cogitur: vulgari sermone assuescens, plura qua dediscenda sunt, dicit, quam qua retinenda. Quocirca domestici sermonis Gallicique ratio in huiusmodi scholis mihi potior sit, quam ista barbari aut impuri assuescunt: qua nonnunquam alius infixa, etiā si coneris, refigi non potest. Ex eo vulgari sermone vt omittam illa, immediate, vltimate, modernum, aliaque innumera vocabula, nihil magis quam Gothica fugienda, hac etiam esse non ignoramus. Ludo ad aleam, quomodo in vitro, quæro, peto, emo tibi. Hac autem pure magis ad hunc modum vsurpabis. Alea ludo, ludo pila, non cum vulgo ad palmam. Hoc genus exercitationis Græco nomine σπαρτοπορξια, id est, pilæ certamen appellatur. Vitreo potō. Vitreum enim sunt intelligendo vas (vt aurum, & philippeum sub intelligendo numum dicimus) ideo magis placet dici, quam quod dicitur vitrum. Vitrum enim materia est, vitreum quod ea materia constat est. Quæro, peto, emo, à te. Nam quæro, peto, emo tibi, si dicit, id significat quæro, peto, emo, pro te.

ACTIVS. Tu quod quæro abs te enoda, & qui sis explica.

PLAVTVS. Pateram, qui ille potare solitus est in cistella pertuli.

Idem. Credo non credet pater, si illam matris me emisse dicam.

Idem. Qui omnes Tarentinas erat mercatus de patre.

TERENTIUS. Fortē fortuna domi erat quidam Eunuchus, quem mercatus fuerat frater Thaidi.

SVETONIVS de Augusto. Bello Siciliensi epigramma vulgatum est. Postquam bis classe victus naues perdidit, aliquando vt vincat ludit assidue alea. Id. de eodem. Animi laxandi causa, modo piscabatur hamo, modo talis aut ofcillatis, nucibusque ludebat cum pueris minutis: quos facie & garrulitate amabiles vndique cōquirebat. Id. de C. Cesare. Ante alias dilexit M. Bruti matrem Seruiliam: cui & proxima suo consulari sexages tertium margaritam mercatus est: id est, pro qua AVL. GELL. Saturnallibus, Athenis alea quadā festiua & honesta lusitabamus. M. VARRO. Quum emisit fundum Tusculanum à M. Pisone, in leporario aprj fuere. M. Cic. C. Trebatius familiaris meus ad me scripsit te ex se quæsiuisse, quibus in locis essem. Idem. Multa ex eo saepe quæsiui. 5. Fa. 6. Ego tua gratulatione commotus, quod ad me pridem scripseras velle te bene venire, quod de Crasso domum emissem: emi tam ipsam domum millibus nummum, triginta quinque. Id. de Pythagora, 5. Trif. 8. Philiq; ferunt venisse, eumque cum Leote principe Philiatorum doctē & copiose disseruisse quadam. Cuius ingenium & eloquentiam quum admiratus esset Leon, quæsiuisse ex eo qua maxime arte cōsideret.

At illum artem quidem se scire nullam, sed esse philosophum. 1. Off. 150. Sordidi etiam putantur, qui mercantur à mercatoribus quod statim vendant. Nihil enim proficiunt, nisi admodum mentiantur. 1. Tus. 97. Socratem ferunt, quum vsque ad vesperum contentius ambularet, quaesitumque esset ex eo, quare id faceret respondisse, se quo melius conaret obsonare ambulando famem. 1. de Orat. 73. Qui pila ludunt, non vtuntur in ipsa lusione artificio proprio palæstræ sed ipse motus indicat didicerint palæstram, an nesciant. 2. 253. Non saepe magnum risum mouent, magis vt bellè & literatè dicta laudantur: vt in illum Ticinum, qui quum studiosè pila luderet, & idem signa facta noctu frangere putaretur: gregalesque, quum in campum non venisset, requirerent, excelsit Vespas Terentius: quod cum brachium fregisse diceret. *His velim docere particulam ex, pro ea qua est à vel ab, poni non insolenter post verbum quaerere, emere, mercari: quemadmodum post audire non inusitatè collocari solet.*

PLAVTVS. Cur istuc mi vir ex te audio?

M. CICERO. 2. de Orat. 13. Quum ad me in Tusculanum, inquit, heri vespert venisset Cæsar de Tusculano suo, dixit mihi à se Scauolam hinc euntem esse conuentum, ex quo mira quædam se audisse dicebat. *ibid.* Verum, inquit, ex me audies Catule. *ibid.* Iam id quidem saepe, inquit, Catulus, ex eo audiui, quum diceret sibi certum esse à iudicijs causisque dicere. *Idem.* Ego ex his saepe audiui quum dicerent pergratum Athenienses & sibi fecisse. *Hic attende dictum non ineleganter, audiui quum dicerent: id est, audiui dicere vel dici. Idem.* Habetis ea quæ voluistis audire ex me, de quibus quidem accuratius dicendum & cogitandum fuit. *Idem.* Equidem saepe hoc audiui de patre. *Vide, A V D I O.*

A scribitur cum vulgo, dicendum non esse emi aut vendidi multum, Magno enim doctores usurpant.

OVIDIVS. Atque emitur magno nil nisi posse loqui.

VIRGILIVS. Et magno mercentur Atrida.

Sed ad verbum ludere, stylum reuocamus. Ludere imperia quod dixerit Suetonius, id ei mirum non sit qui id legerit quod de verbis neris scripsimus. Suetonij verba sunt de Claudio Nerone. Priuignum Ruffinum Crispinum Poppæa natum impuberem adhuc, quia febreatur ducatus & imperia ludere, mergendum mari dum piscaretur, seruis ipsius demandauit. Illud mirum videatur magis, quod idem ludere aleam dixerit. Eius de eodem Nerone verba sunt. Nullam vestem bis induit, quadragenis in punctum festertis aleam lusit, piscatus est rete aurato, purpura coccoque funibus nexis.

Quum vox quæpiam est qua pro significato eodem genitiuum aliumque casum regit, quod cum genitiuo, quam eum casu alio dicatur elegantius. Cap. LV.

Huius nostri instituti aliena hac præceptio non est. Quum vox quæpiam est qua casum genitiuum regat, in quo significato eodem alium regat aut regere posse videatur casum, elegantius regat genitiuum, quam alium casum. *vt.* Accepti abs te beneficij oblitus non sum, elegantius dictum est, quam acceptum abs te beneficium oblitus non sum. Diuitiarum felix qui est, vsu saepe venit vt literarum infelix sit. Acceptæ iniuriæ memini. Nec accedo ad Nonij Marcelli sententiam, qui dicit putat elegantius, memini illam rem, quam memini illius rei.

Idem memoria tradit veteres cum verbo fastidire genitiuum conuenisse.

TITINNIVS. Dicis tu quæso, quo te auertisti? mei fastidiis.

LVCIIVS. Tristes difficiles sumus, fastidimus bonorum.

TRYPILIVS. Vile, nunc fasti dicit mei.

PLAVTVS. Fastidit mei.

Hos in hoc verbo imitari nec laudo nec vitupero. Sed ad institutionis nostra exempla accedimus.

LABERIVS. Dum diuitibus detinetur, nostri oblitus est.

HORATIVS. Mox vbi lusi, satis abstineo irarum.

Idem. Integer vite, scelerisque parus.

Idem. Sapientia consultus erro nunc retrosum

Vela dare.

CATVLLVS. Est enim leporem disertus dver ac facetiarum.

VIRGILIVS. Diues opum, studiisque, asperissima belli.

Idem. Quam diues pecoris niuei, quam lactis abundans.

PLAVTVS. Tute si pudoris egenas, sumas mutuum.

TERENTIUS. Nescio horcè, neque unde eam, neque quorsum eam, ita prorsum sum oblitus mei.

Idem. Discrucion animi.

Id. Animi vt incertus foret, pudori ne an amoris obsequeretur magis.

Idem. Falsus animi est.

SVETONIVS. Officij dixit quantum in se esset exorare filia patrem frequentibus literis. QVINTILIANVS. Si quis tantu cæcus animi est, vt de alijs dubitet. *Idem.* Veteribus etiam dissimulare eloquentiam fuit moris. *Quæ locutio planè obuia est Quintiliani lectoribus. Idem.* Alius imaginem mariti pro ea proferre magni putauit. MACROBIVS. Horum copiam proferre nunc possum, vt tempus noctis iam propinquantis necessariæ discessionis nos admoneret. AVL. GELL. Nunc utilitatis publicæ commonefacit. M. CÆLIVS.

Ego quidem vehementer animi pendeo. SALLVSTIVS. Laudis audi, pecuniæ liberales erant. *Idem.* Ille eos in Domum D. Bruti perducit, quod foro propinqua erat, neque aliena consilij propter Sæproniam. *Idem.* Metellus ignarus hostium, monte digrediens cum exercitu conspicitur. *Idem.* Carthago æmula imperij à stirpe interit. *Idem.* Ager aridus, & frugum vacuus. *Idem.* Ager frugum fertilis. M. CICERO. Vicinus amporum, in neutro excellens. 2. de Or. 154. Referta quondam Italia Pythagoreorum fuit, tum quum erat in hac gente magna Græcia.

Ea autem genitiui gratia est, vt his aduerbijs quoque adiungatur.

VVL. GELL. Eam mulierem tunc à Tarquinio digressam postea nusquam loci visam constitit. SALLVSTIVS. Eo miseriarum venturum erat. M. CICERO. Vbinam gentium sumus?

De participio presentis temporis, quando nomen sit. Cap. LVI.

Lectionis multa qui insolens non sit, id forte non ignorat, participium presentis temporis quum nomen factum sit: idem significare quod nomen verbale, cuius finis or est: ideoque casum genitiuum habere. Tum autem à doctis usurpatur solet quum verbum supino caret, aut nomen in or exiens ab eo factum esset duriusculum. *Vt.* Laboris patiens, pecuniæ indigens, vitiorum fugiens. Democritus Athenas quum venit gloria contemnens agnotici noluit.

TERENTIUS. Liberalis est ex fugitans litium.

Idem. Nemo ad te venit, nisi cupiens tui.

SVETONIVS. Laboris impatiens per urbem pedibus non temerè ambulauit. *Idem.* Laboris vltra fidem patiens. *Idem.* Ab iuuenta minime ciuilibus, animi confidens. QVINTILIANVS. Sūt & alia ingenta cuique adiumenta, vox, larus patiens laboris, valetudo, constantia, decor. AVL. GELLIVS. Rhetoricus quidam sophista vtriusque linguæ callens haud sanè ignobilis. *Idem.* Lucilius adeo vir apprime linguæ Latinæ sciens equum equitare dicit. *Idem.* Communiumque vocum respuens. *Idem.* Quod ab Ennio ita scriptum relictumque esse nemo vnus literarum veterum diligens dubitauit. *Idem.* Quisquis est, inquit, pecuniæ cupiens. *Idem.* Homo Thracicus ex vltima barbaria rursus colendi insolens. SALL. Quæ tametsi animus aspernabatur insolens malarum artium. M. CICERO 3. Off. 116. Ab Aristippo Cyrenaici atque Annicij philosophi nominati omne bonum in voluptate poluerunt: virtutemque censuerunt ob eam rem esse laudandam, quod efficiens esset voluptatis.

Ab vno genitiuo genitiuum alium in numero eodem regirarum esse. Cap. LVII.

Lectionis Oratorum diligentia cui fuerit maxima, ab ijs id rardè dicitur obseruabit, vt à genitiuo vno genitiuus alius in eodem numero regatur: vt quemadmodum saepe non fit, vt ratione infinitiui infinitiuis alius vocis eiusdem dicatur: vt, Retinere amicitiam sperare se dicebat. *Elegantius enim dictum sit: Vt retineret amicitiam sperare se dicebat. Raro itaque dicat: Amicitia vtilitatis causa id factum est. Professor scientiæ Grammatices. Metu supplicij mortis factus est. Euricandj huius dicendi generis securus est Val. Maxi. Apud alios rariius inuenimus. Inuenisse nos ne dissimulemus, exempla subscribimus.*

AVL. GELLIVS. Bubo in columna ædis Iouis sedens conspectus est SVET. Expectatio aduentus Iubæ. AVL. GELLIVS. Ordo atque ratio Pythagoræ ac deinceps familiæ successione eius recipiendi instituentique discipulos huiusmodi fuisse tradit. M. CICERO. Speusippus sororis Platonis filius. *Idem.* Quod Tiberij Gracchi saepe in concionibus deplorasti, quod P. Africani necis socius fuisti.

Quemadmodum infinitiui duo in diuersa voce, ita genitiui duo in diuerso numero sepius inueniuntur.

HORATIVS. Rhetor comes Heliodorus Græcorum lingua doctissimus.

M. VARRO. Honoris virtutum causa Iulij Cæsaris, qui factus porrexit, mensis Iulius appellatus est. M. CICERO. Aiculapij liberorum faucij opplent porticus: non potest accedi. 7. Pa. 13. Neque alia fuit vlla causa intermissionis literarum. 1. Off. Gradus autem plures sunt societatis hominum. 1. de Or. 242. Nonne arripuisti patrociniū æquitatis, & defensionem testamentorum, ac voluntatis mortuorum?

Quod genitiuus hominum pro humano sepe dicatur. Cap. LVIII.

Hominum generi, naturane an mala consuetudine incertum, tributum est, vt etiam in dicendo vsurpent ea qua magis trita sunt, atque vsitatiora: sed ab eo more declinantes ij qui humaniores sunt, sermone quoque vulgo superiores sunt. *Id.* vt in alijs multis, ita in hoc quoque obseruatum est. Humanum genus, humanam vitam, humanum morem, tam saepe vulgus dicit, vt rectè aliter dici posse facile neget. Quamuis autem ego hoc dicendi genus non improbem: vt pote doctis nunquam vsurpatum, tamen illud magis me delectat, quia humanioribus est vsurpatius, vt genus, vitam, mores hominum dicam. Hominiū genus ad bonorū amicitia propensum est. Vita hominū otio magis quam labore decreuit. Misericordiam hominū alia ferè comitatur.

NÆVLVS.

NÆVIUS. Venit in mentem hominum fortuna: id est, fortuna, primum est.

TIBULLVS. Non opibus mentes hominum cura, & leuantur.

Nam fortuna sua tempora lege gerit.

PLAVTVS. Nam in hominum aetate multa eueniunt huiusmodi.

Capiunt voluptates, capiunt rursum miseriae,

Ira interueniunt, redeunt rursum in gratiam.

PLINIUS IUNIOR. Dicendi facultas apta & exposita statim ceni-

tur. Vita hominum altos recessus, magnasque latebras habet. **AVL. GELL.** Hominum vita non tam iniquis, neque tam indomitis necessitatibus circumscripta est, ut idcirco prior iniuriam facere debeas: quam nisi feceris, prior pati possis. **VAL. MAXI.** Est mos hominum parua initia pertinaci studio prosequendi. **M. CICERO.**

de Senec. 36. Hominum generi vniuerso cultura agrorum est salutaris. 3. *Off.* 11. Expertes rationis sunt equi, boues, reliquæ pecudes, apes: quarum opera efficitur aliquid ad hominum vsum atque vitam. *Idem.* Quæ est melior in hominum genere natura, quam eorum qui se natos ad homines iuandos, tutandos, conferuandos arbitrantur. 3. *Tuf.* 69. Theophrastus autem moriens accusasse naturam dicitur, quod ceruis & cornicibus vitam diuturnam, quorū id nihil interest, hominibus quorum maximè interfuisset, tam exiguum vitam dedisset: quorum si ætas potuisset esse longinquior, futurum fuisse, ut omnibus perfectis artibus, omni doctrina hominum vita erudiretur. Querebatur igitur se tum quum illa videre cœpisset, extingui. *de Philosophia.* Nec mihi chatior vlla vnquam res in vita fuit, nec hominum generi maius à diis munus vllum est datum. 1. *de Or.* 36. Quis enim tibi hoc conceperit, ad initio genus hominum in montibus ac syluis dissipatum non prudentiū consilii compulsum potius quam disertorum oratione delinitū, se oppidis mœnibusque sepiisse. *Idem.* Tanta oblectatio est in ipsa facultate dicendi, ut nihil hominum aut auribus aut mentibus iucundius percipi possit. *Idem.* Quamobrem nihil in hominum genere rarius perfecto oratore inueniri potest. 2. *Offic.* 51. Quid est tam inhumanum, quam eloquentiam à natura ad salutem hominum & ad conseruationem datam ad bonorum pestem perniciosam conuertere? 3. 34. Negatque vllam pestem maiorem in vitam hominum inuasisse. *Idem.* Qua nulla perniciosa maior hominum vitæ potuit afferri. *ibid.* 46. Est enim hominum natura, quam sequi debemus, maximè inimica crudelitas. 2. *de Or.* 343. Nam clementia, iustitia, benignitas, fides, fortitudo in periculis communibus, iucunda est auditu in laudationibus. *ibid.* 344. Omnes enim hæ virtutes non tam ipsis qui eas in se habet, quam generi hominum fructuosæ putantur. *ibid.* 204. Docuit enim longa iam nos vita vsusque rerum maximarum, ut quibus rebus animi hominum mouerentur, teneremus.

Quod res gestæ, quam gesta dicantur vsuatius

Cap. LX.

Perulgata illa grammaticorum institutio est, ut quando sermone domestico cum adiectiuo nomen res adiungitur, nomine quod est res, omisso in eum adiectiuum mutetur. *Pr* pulchrum, id est, res pulchra: bonum, id est, res bona: vtile, id est, res vtilis. *Id* quod propè in reliquis venustum est, in nomine gestum vulgare sit ac triuiale. Ideo, dicendum putet elegantibus: **Carolus Magnus** rerum gestarum magnitudine clarissimus est, quam gestorum. Rerum ab Alexandro gestarum historia. Rebus gestis immortalem sibi maiores nostri gloriam peperere.

M. CICERO 1. *Off.* 121. Optima autem hæreditas à patribus traditur liberis, omnique patrimonio præstantior gloria virtutis, rerumque gestarum cui dedecori esse, nefas & vitium iudicandum est. *ibid.* 90. Philippum quidem Macedonum regem rebus gestis & gloria superatum à filio, facilitate & humanitate video superiorè fuisse. *ibid.* 76. Licet eadem de Paulania Lyfandroq; dicere, quorum rebus gestis quanquam imperium Lacedæmoniis dilatatum putatur: tamen ne minima quidem ex parte Lycurgi legibus & disciplinæ conferendi sunt. Quis est enim qui si clarorum hominum scitiam rerum gestarū vel vtilitate, vel magnitudine metiri velit, non anteponat Oratori Imperatorem? 2. *de Or.* 182. Conciliantur autem animi dignitate hominis, rebus gestis, existimatione vitæ: quæ facilius ornari possunt, si modo sunt, quam fingi si nulla sunt. *ib.* 347. Neq; tamen illa non ornant, habiti honores, decreta virtutis premia res gestæ iudicii hominum comprobata, in quibus etiam felicitatem ipsam deorum immortalium iudicio tribui laudationis est. *Idem.* Pererebam à iudicibus, ut illud ætati meæ, ut honoribus, ut rebus gestis, si iusto, si pio dolore me esse affectum viderent, concederent. *de Oratore perfecto.* 119. Cognoscat etiam rerum gestarum & memoriz veteris ordinem, maximè scilicet nostræ ciuitatis, sed & imperiosorum populorum & rerum illustrium. *ibid.* 30. Thucydides autem res gestas & bella narrat & prælia, grauior sanè & probè: sed nihil ab eo transferri potest ad forensium vsum & publicum. 2. *de Or.* 53. Hanc similitudinem scribendi multi secuti sunt: qui sine vllis ornamentis, monumenta solum temporum, hominum, locorum gestarumque rerum reliquerunt. *Apud eundem M. ANTONIUS* *ibid.* 61. Poetas omnino quasi aliena quadam

lingua locutos non conor attingere, cum his me, ut dixi, oblecto, qui res gestas, aut qui orationes scripserunt suas, aut qui ita loquuntur, ut videantur voluisse nobis qui non sumus eruditissimi, esse familiares.

Quæ nomina in genituo plurali etiam ab Oratoribus concisa sint eleganter. Cap. LX.

Sexcentum exemplorum tū ex Oratoribus, tum ex Poëtis expr. imptorum testimonij præceptio hæc firmari possit. Ea autem ad hanc est sententiâ. Nomina composita deriuat aue, eaque præcipue quæ gentem significant, in carmine non ineleganter in medio conciduntur, ut cœlicolum, pro cœlicolarum, Fracigenum, pro Francigenarū, Priamidum, pro Priamidarum. Nomina verò pecunia, ponderis, mensura ac numeri, ordinis eius cuius bini, quaterni, ducenti, trecenti, & ducenti vel trecenti, aliæque similia in oratione prosa lepidè multum conciduntur: in casu patrio numeri multitudinis: ut, Carolum, pro Carolorū: solidum, pro solidorum: hæc enim ut Latina Gallia nostra accepit, Philippeum, vel Philippum, utrunq; enim dictum inuenio, pro Philipporū, vel Philipporū, aureum, pro aureorū, sestertium, pro sestertiorū, cadum, pro cadorū, medimnum, pro medimnorū, denum, pro denorū. Hæc adiunge liberum, pro liberorum, & in genere neutro duum, pro duorum, differentia causa, ut placet Prisciano: & deum, pro deorum.

LVCLIVS. Hæc itidem in cœna dabis ostrea millibus nummum emptæ.

Idem. Millia ducentum frumenti tolles medimnum,

Vini mille cadum.

Idem. Maximus si argenti sexcentum ac mille reliquit.

Idem. Quid verò est centum ac ducentum possideas millium?

PACVIVS. Quem aetate exacta indigum liberum lacerasti, orbasti, extinxisti.

ACTIVS. Reprime parumper, millia, sex nummum in arcam dimisi numariam.

MARTIALIS. Ex insulis fundisque tricies solidum.

PLAVTVS. Vi coactus reddidit ducentos ac mille Philippum.

TRENTIVS. Mille nummum pescit.

Idem. Si talentum rem reliquisset decem.

SVETONIVS. Ego perdidit viginti millia nummum. *Idem.* Octingenta nummum millia diurna erogauit. *Idem.* Ne plebs frumentorum causa frequentius à negotiis auocaretur, ter in annum quaternum mensium tesseras dare destinauit. *Id.* Subuersæ deum aræ. **PLINIUS IUNIOR.** Offero tibi ad implendas equestres facultates trecenta millia nummum. **QUINTILIANVS.** Quæritur & vnde quid ortū, an pestilentiæ, an ira deum, an intemperie cœli, an corruptis aquis, an noxio terræ halitu. **AVL. GELL.** Ea multa fuerat talentum ferè quingentum. *Idem.* Hoc facit numi nostratis denarium decem millia. *Idem.* Id quoque rectè & probabiliter dici solitum. Mille denarium in arca est. *Idem.* Qui in plebe Romana tenuissimi pauperissimi que erant, nec amplius quam mille quingentum æris in censum deferebant, Proletarij appellati sunt. *Id.* Memoria mandatum est, Platonem philosophum tenui admodum pecunia familiari fuisse: atq; eum tamen tres Philolai Pythagorici libros decem millibus denarium mercatum. **C. PLAVCVS.** Dedi operæ deum benignitate, ut & celeriter me reciperem, & hic discessus nihil fugæ simile haberet. **ASINIVS POLLIO.** Bouillum debent esse latitudines, nec minores pedū denum, nec maiores quindenū. **PVB. AFRIC.** Qui pondet mille nummum: **M. VARRO.** Hortensius supra decem millia cadum hæredi retulit. *Idem.* Delphos Apollini munera missa, corona aurea pondo ducentum. **SALVSTIVS.** Præsidio quasi duum millium peditum montè occupat. **M. CICERO** 6. *Phil.* 15. Quis vnquam in illo Iano inuentus est, qui L. Antonio mille nummum ferret expensum. 3. *Off.* 92. An emat denario, quod sit mille nummum. *Idem.* Pro meo sodali, qui mihi in liberum loco, more maiorū esse debet.

In hac eadè sententiâ Priscianus fuit. Is enim libro septimo ad hanc ferè sententiâ scribit. Nummum, inquit, liberum, sestertium, iugerum, modium, medimnum, senum, septenum, denum, pro, numerum, liberorum, sestertiorum, iugerorum, modiorum, medimnorum, senorum, septenorum, denorum, frequenter etiâ Oratores per synecopam solent proferre.

M. CICERO 3. *V.* 7. Iste vnus inuentus est, qui ex cœplexu parentum abreptos filios ad necè duceret, & parentes precii pro sepultura posceret liberum. *Id.* Quum asserat sestertium vicies quingenta. *Idem.* Quis enim, qui tueri possit liberum pueritiam contra improbitatem magistratum? 4. *V.* 122. Et pueri annorū senum septenumque & denum, senatorium nomen, venundata sunt. 5. 56. Sed tritici septies medimnum tollit. 2. *in Ant.* 101. Medio tria millia iugerum dedisti. *ibid.* Si doceo iudices eos qui quadraginta millia modium lucrificiant. 9. *Att.* 8. Præfectum fabrum, de perfecto. *Or.* 155. Deum fidem. 3. *Ver.* 147. Millibus quadragenis nummum. 3. *ad Her.* 32. Peditum tricenum.

Frequentius tamen hac vsitur Cicero & ceteri synecopa, in iis nominibus quæ numeros vel mensuras significant. Hæc ille, **Mar.** quoque **Tullius** de hac synecopa nō tacuit. Verba cuius licet multū facta sint impudè scriptorū imperitia: ea tamen, aut eorū certè sententiam, quantum poterimus, integritati restituemus. Atq; etiâ inquit, de perfecto Oratore. 115. à quibusdā ferè iam emendatur antiquitas, qui hæc reprehendunt. Nam pro deum atq; hominum fidem: deorum aiunt. Ita, credo, hoc illi nesciebant. An dabat hanc licentiam consuetudo? Itaq; *idem*

idem Poëta qui vſtatius contraxerat, Patrem meum factum pudet, pro, meorum factorum: & Textur exitium examen, capit pro exitiorum: non dicit liberum, vt pleriq; loquimur, quum cupidos liberum, aut in liberum loco dicimus: sed vt isti volunt, Neque tu vnquam in gremium liberorū ex te genus. *Et idem.* Namq; Aſculapij liberorum. At ille aliter in Chryſe non ſolum Ciuēs antiqui amici maiorum meum, quod erat vſtatū, ſed durius etiā, Cōſilium ſocij augurium atq; exitium interpretes. *Itemq;.* Pergit poſtquam prodigiū horriſerunt portentum pavor. *Quā* non ſane ſunt in omnibus neutris vſitata. Nec enim dixerim tam libenter armum iudicio, etiā eſt apud eūdem. Nihil ne ad te de iudicio armum accidit, quā centumuirum, vt cenſoria tabulā loquuntur. Fabrum & prociū audio dicere, nō fabriorū & procorum. Planēq; duorum viroꝝ iudiciū, aut triumuirorū capitalium, aut decemuirorum litibus iudicandis dico nunquam. Atqui dixit Aſtius. Video ſepulchra duo duum corporum. Idemq; Mulier vna duum virum. Quid verum ſit intelligo: ſed aliā ita loquor, vt cōceſſum eſt, vt hoc, vel proh deūm dico, vel proh deūm, aliā vt necesse eſt, quū triumuirum, nō triumuirorum, quum ſeſtertiū & numūm, non ſeſtertiōꝝ & numorum, quōd in his cōſuetudo varia non eſt. *Hac ille.*

Quibus docet contractionem hanc apud Poëtas veteres in masculino genere, in neutro verò ſapienter fieri ſoliti: docetq; in oratione ſoluta deūm & deorum dici poſſe: liberum pro liberorum doctē vſurpari, itemque tuumuirum, triumuirum, decemuirum, ſeſtertiū, numūm, aliāq; hoc genus omnia magis ex cōſuetudine dici. Tam multa haec quum aliorum, ſum præcipue M. Tullij Ciceronis exempla aſcriptiſſe me non mirabitur is, qui à M. Fabio Quintiliano nouerit illa non probari, Centum millia numūm, & fidem deūm: inibi ſoleoſmos duplices eſſe credat, quia numerus ibi & caſus, vt ait, mutetur. Ideoque denariorum idem dixit. Eius verba ſunt. Abderites Protagoras, à quo decem millibus denariorum didiciſſe artem quam edidit, Euarthius dicitur.

Verba in temporibus à præterito in vī, exeunte factis in medio concidi non inuſitatē. Cap. L XI.

Oſeruaſſe id multos in dicendi facultate non incelebres attēdimus, ne in nomine ſolo ſynocopam eſſe dicamus, vt ea verborum tempora in medio cōciderentur, quā à præterito in vī ſyllabam exeunte facta eſſent: vt, Amasſem, audieras, rediſſes. *Ideoque, Fabius Quintilianus audaciter potius quā audacter, & emicauit, non emicuit, & conire non coire dicentibus: His, inquit, permittamus & audiuiſſe & ſciuiſſe, & tribunale & faciliſer dicerē, frugalis quoq; ſit apud eos non frugi.* Nam quo alio modo fiat frugalitas? *Aliaq; huius generis multa. Tandē ſubſcribit. Is adiciat face & dice, & ſimilia. Recte eſt hac via: quis negat? ſed alia eſt & mollior & magis trita. Huſ palā facit Quintilianus audiuiſſe, ſciuiſſe, aliāq; hoc genus magis vſurpanda non eſſe quā tribunale, faciliſer, frugale, face, dice. Hac autem nemo cōſuetudine (qui eruditiorū conſenſus eſt) ſeruiens dicat: illa igitur omittenda ſunt potius. Marcus quoq; Cicero eorum vſum nō abnegās, conſiſſe vtendū eſſe potius cenſet. Eius verba ſunt, de perfectō Or. 157. Quid quōd ſic loqui noſſe iudicaſſe verā: nouiſſe iubent & iudicauiſſe, quaſi verō neſciamus in hoc genere & plenū verbū rectē dici, & imminutū vſitatē. Itaq; vtrunq; Terentius: Eho tu cognatum tuum non noras: idem. Stilphonem inquam, noueras. Siue plenum eſt, ſiue imminutum, licet vtare vtroque. Hac ille. Imminuto autem vſum eū ſapienter fuiſſe momenta eius docemur: ſunt. Quorū exempla ex multis pauca ſubſcribo.*

M. CICERO 2. de Or. 13. Qui quum inter ſe, vt ipſorum vſus ferrebat amiſſimē conſultataſſent. *Id.* Et tanquā in ſchola propē ad Græcorum conſuetudinem diſputaſſe. de Or. 9. Difficile eſt numerare quot viri, quanta ſcientia, quantaq; in ſuis ſtudiis varietate & copia fuerint, qui non vna aliqua in re ſeparatim elaborarint: ſed omnia quæcunq; poſſent, vel ſcientiæ perueſtigatiōe, vel diſſerendi ratione comprehendierint. *ibid.* 94. Ego hac eadem opinione adductus ſcripſi etiam illud quodam in libello, qui me imprudētē & inuito excidit, & peruenit in manus, hominum, diſertos me cognōſſe nonnullos eloquentem adhuc neminem. *ibid.* 99. Præſertim quum te vnū ex omnibus ad dicendum maximē natum aptumq; cognōſſem. *Idem.* Nec enim te iſta attigiſſe arbitrabar, quæ diligētiffimē cognōſſe, & vndique collegiſſe, vſuque doctum partim contexiſſe video, partim comprobare. 2. de Orat. 122. Neminem eſſe Oratorem paulō illuſtiorē arbitror neque Græcum neque Latinum, quem ætas noſtra tulerit, quem non & ſape & diligenter audierim. 1. de Or. 135. Sed perfectō ſtudia nihil profunt perueniēdi aliquōd, niſi illud quod eō quōd inrendas, ferat ducaturque cognōris. *ibid.* 145. De actione & de memoria quædam breuia, ſed magna cum exercitatione præcepta guſtaram. 3. 211. Quā quū ſuauiſſima & maxima voce legiſſet, admirantibus omnibus, quantō, inquit, magis admiraremini ſi audieris iſtum? Ex quo ſatis ſignificauit, quantum eſſet in actione, qui orationem eandem aliam fore putari autore mutato. *Idem de Themistocele 2. de Or. 300.* Intelligere poſſemus nihil exilius animo quod ſemel eſſet inſuſum, vnquam efluere potuiſſe quum quidem ei fuerit optabilius obliuiſci poſſe potius quod meminifſe nollet, quā quod ſemel audifſet vidifſetue, meminifſe. 1. 202. Qui denique quemcunq; in animis hominum motum res & cauſa poſtularit, cum dicendo vel excitare poſſit vel

ſedere. *ibid.* 204. Ea ſi paulō latiùs dixeris, exſeris omne expectationem diuturni deſiderij noſtri. 2. 97. Me quidem, inquit, rectē mones, idque mihi gratum eſt, ſed ne te quidem Antoni multum ſcriptiſſe arbitror. 1. 174. Ego tibi vllam cauſam maiorem committendam putē: Citiùs herculē iis qui duorum ſcalmorum nauiculam in portu euerit, in Euxino ponto argonautarum nauem gubernarit. 2. 337. Ad conſilium autem de repub. dandum, caput eſt noſſe rempublicam. Ad dicendum verò probabiliter noſſe mores ciuitatis. *ibid.* 285. Hoc verò Craſſo, nihil facietis. Quum laſiſſet teſtis Syllus Piſonem, quōd ſe in eum audifſe dixiſſet: Potefſt fieri, inquit, ſile, vt is vnde te audifſe dicis, iratus dixerit. Annuir ſilus. Potefſt eſſe, vt tu non rectē intellexeris. *Id.* quoque toto capite annuit, vt ſe Craſſo daret. Potefſt etiam fieri, inquit, vt omnino quod te audifſe dicis, nunquā audieris. Hoc ita præter expectationem accidit, vt teſtes omnis riſus obruerit. *ibid.* 265. Gallus olim teſtis in Piſonem, quum innumerabilem Magio præfecto pecuniam dixiſſet datam, atque Scaurus tenuitatem Magij redargueret: Erras, inquit, Scaure. Ego enim non Magium conſeruafſe dico, ſed tanquā nudus nuceſ legeret, in ventrem abſtulifſe. *ibid.* 111. Ambiguoꝝ autem complura genera ſunt, quæ mihi videntur melius noſſe qui dialectici appellantur: hi autē noſtri ignorare, qui non minùs noſſe debeant. 1. 178. Defendebamus quicquid fuiſſet in cōmodi in mancipio, id ſi venditor ſciſſet, neque declarafſet, præſtare deberet. *ibid.* 182. Si quis apud nos ſeruifſet ex populo fœderato, ſeque liberaſſet, ac poſtea domum reuenifſet, quaſi ſitum eſt apud maiores noſtros, nū ſi ad ſuos rediſſet, an amiſſerit hanc ciuitatem.

Eſt igitur conſiſſo hac tam mollis auribus tamque iucunda, vt oratione eadem (qua varietate gaudet plurimum) non ſemel tantum inueniatur. Verum attendas velim, i. vocalem in huiusmodi oratoria conſiſſione non geminari. Audifſe enim, rediſſet, ſeruifſet, ſciſſe, non, audiſſe, rediſſet, ſeruifſet, ſciſſe, dici exempla hac te admoneant.

Cuius & cuias quo dicendi genere vſurpanda ſint, quodque pro poſſeſſore domini vſitate dicatur.

Caput L XII.

Tavernarios plebeioſque ſermones illos, pro quo liber eſt, de qua patria aut natione eſt, quōd fugere poſſis facilius, hic ſcribimus nomen cuius, cuias, cuium, de poſſeſſione, cuias verò de patria aut natione dici. *Dices igitur.* Cuius liber eſt? cuias domus? cuium prædium? Domum vendidit is cuias non erat, cuias eſt? cuiatem te eſſe putem?

VIRGILIUS. Cuium pecus? An Melibœi?

TERENTIUS. Cedo cuium puerum hic appoſuiſti.

Apud Aul. Gellium formulæ cuiusdam illa verba ſunt.

Proſtrebere in triduo proximo, quidquid inuenieris ſuſtuleriſue dolo malo: aut domino ſuo cuium id cenſebis eſſe, reddes, vt quod rectē factum eſſe voles. A. GELIUS. Tum prætorem ei, cuias res erat dixiſſe aduocatum eum non habere. *Idem.* In ipſo enim iam vertitur, cuias eſt res, non in alio vnde petitur. M. CICERO 5. Tuſc. 108. Socrates quidem quum rogaretur, cuiatem ſe eſſe diceret, mundanum, inquit. Totius enim mundi ſe incolam & ciuem arbitrabatur.

Eſt quando genitiuus cuius in eadem ſignificatione vſurpatur. M. CICERO. Nauim petit ille cuius fuerat.

Ad interrogatiuum per cuium, per caſum patrium, aut ſi pronomen forma poſterioris eſt, per caſum eundem in quo cuium poſitum ſit reſpondendum eſſe, quia cognitum ſatis eſt, prætereo. Aſcribo tamen pro poſſeſſore dominum à luculentis ſcriptoribus non raro vſurpari.

A. V. L. GELIUS. Condemnatum quoque furti colonum qui fundo, quem conduxerat, vendito, poſſeſſione eius dominum inſeruerat. *Idem.* Furem eſſe hominis indicatum, qui quum fugitiuus præter oculos domini fortē iret, obtentu togæ tanquā ſe amiciens, ne videretur à domino obſtitifſet. M. CICERO 1. Off. 138. Cn. Octauius, qui primus ex illa familia conſul factus eſt, honoris fuiſſe acceptimus, quōd præclaram ædificafſet in palatio, & plenam dignitatis domum: quæ quum vulgō viſeretur ſuffragata domino nouo homini ad conſularum putabatur. *ibid.* 139. Ampla domus dedecori domino ſæpe ſit, ſi eſt in ea ſolitudo, & maxime ſi aliquando alio domino ſolita eſt frequentari. *ibidem.* Odiolum eſt quū à præterentibus dicitur: O domus antiqua quā diſpari domino dominaris. Quod quidē his tēporibus in multis licet dicere.

Admonitum ſatis te putem, quo ſit modo nomen tuum tuis in libris ſcriptandis: ne pertinere, ſpēctare, aut alia hoc genus à vulgo prorfus detrita repetat. Cuiatis genere vtroque, & neutro cuiate, quondam fuiſſe dictum non ignoramus.

ACTIUS. Qui neque cuiatis eſſet, vnquam potuimus multi rogantes ſcire.

Multa hoc genus vocabula ſub ſinem nunc conſiſſa, quæ in his primis exhibant. Prifcianus enumerat. Qualia ſunt Laurens, Ferentinas, Capenas, Ardeas, Tyburs. E. N. N. Quos homines quondam Laurentius terra recepit: id eſt, Laurens.

M. CATO. Lucus Capenatis. *Idem.* Populus communiter Tuſculanus, Aricinus, Lanuuius, Laurens, Coranus, Tyburtis, Pomertinus, Ardeatis. *Idem.* Samnitis dixit pro Samnis.

Hac autem vocabula ſic conſiſſa omniſe generis eo docere, quōd Lucilius, vt idem ait, oleum Caſſinas, pro Caſſinate dixit.

Genitiuus

Genitiuus Cuius, aut Quorum, quando preponatur aut postponatur nomini substantiuo à quo regitur.

Caput LXIII.

Oratores non improbi excutiendi sunt ei qui eleganter dicere contentat, quorum ex lectione illud appareat. Quum genitiuus quorum aut cuius, à nomine substantiuo regitur, cui preposita prepositio sit, tum genitiuus prepositioni simul & substantiuo nomini non ineleganter preponitur, quod à vulgari sermone huic genitiuo prepositio preponi solet: ut, Cuius ex amicitia. Quorum in domo. Cuius ab utilitate.

PLIN. Verrius Flaccus auctores ponit quibus credat, in oppugnationibus ante omnia solitum à Romanis sacerdotibus euocari deum cuius in tutela id oppidum esset, promittique illi eundem aut ampliorem locum apud Romanos cultum. **V. A. L. M. A. X. de Daphida.** Apollinem Delphis irridendi causa consuluit, an equum inuenire posset: cum omnino nullum habuisset. Cuius ex oraculo reddita vox est, inuenturum equum, sed vt eo perturbatus periret.

Apud M. Ciceronem tragicus aliquis poeta. 3. Tusc. 39.

Hicce est Telamon ille modo quem gloria ad cælum extulit.

Quem spectabant cuius ob os Graii ora obuerebant sua?

M. C. I. C. Cuius cum patre magna mihi fuit amicitia. *Idem.* Hæc enim Senatuscõsulta non ignoro ab amicissimis eius cuius de honore agitur, scribi solere. **1. de Or. 103.** Eorum erat iste mos, qui tunc sophistæ nominabatur, quorum è numero primus est ausus Leoninus Gorgias in conuentu poscere quæstionem, id est, iubere dicere qua de re quis vellet audire. **2. de Or. 94.** Ecce tibi exortus est Isocrates magister istorum omnium. Cuius è ludo, tanquam ex equo Troiano innumeri principes exiunt: sed corum partim in pompa, partim in acie illustres esse voluerunt. *Idem.* Aspice nunc eos homines atque intuemini, quorum de facultate quærimus, quid intersit inter Oratorum studia atque naturas. *de Orat. perf. 15.* Quod idem de Demosthene intelligi potest, cuius ex epistolis intelligi licet, quam frequens fuerit Platonis auditor. *ibid. 167.* Hoc genere antiqui iam ante Isocratem delectabantur, & maxime Gorgias, cuius in oratione plerumq; efficit numerum ipsa concinnitas. *ibid. 9.* Vt igitur in formis & in figuris est aliquid perfectum & excellens, cuius ad excogitaram speciem imitando referuntur ea quæ sub oculos ipsa non cadunt, sic perfectæ eloquentiæ speciem animo videmus, effigiem auribus quærimus.

Huius etiã præconium modesta sit obseruatio. Ea affecto perpetua nõ est.

M. T. V. L. I. V. S. 3. de Or. 136. Quid Pericles de cuius dicendi copia sic accepimus, vt quum contra voluuntatem Atheniensium loqueretur pro salute patriæ feuerius: tamen id ipsum quod ille contra populares homines diceret, populare omnibus & iucundum videretur, cuius in labris veteres comici etiam quum illi maledicerent, quod tum Athenis fieri licebat, leporem habitasse dixerunt.

Illud quoq; à vulgi sermone remotum inelegans non sit, modo sit parissimum: ut genitiuus cuius aut quorum substantiuo nomini cui appositã prepositio non est à quo regatur, postpositus sit: ut, Litera mihi tua reddita sunt: elegantia quarum non parum multa est. Accessit ad me doctus vir, sermone cuius factus sum doctior. E. N. N. Multi alij aduentant, paupertas quorum obscurat nomina. A. C. T. Sic multi, Animus quorum atroci iunctus malitia est, Composita dicta ex pectore euoluunt suo. Composita, id est, simulata. Quæ quum componas, dicta factis discrepant.

Quod vocatiuus post pronomem congruere visus sit.

Caput LXIV.

Nec illud puto ingratum sit tibi, candide lector, quod apud idoneos scriptores non infrequens est, id autem est, Vocatiuum, qui in orationis fronte in soleis est, post pronomem quum aliarum, tum secunda persona collocari frequentius: ut, Diu est quum literas tuas Guttane desidero. Ingenium tuum Ianuari, tuamque in studiis diligentiam probo. Facietas ingenij tui Villice exosculor.

PROPERTIUS. Tolle nulla dies hanc tibi Roma notam.

TERENTIUS. Aliud si scirem qui firmare meam apud vos possem fidem, sanctius quam iusiurandum id polliceor tibi Laches. *Idem.* Vide quam immeritò agritudo hæc oritur mihi abs te Softrata.

C. CASSIUS. Suar tibi M. Tulli liberi propinque. **M. B. R. V. T. V. S.** Nos Antoni te nulla lacesimus iniuria. **DIUUS A. V. G. V. S. T.** Et tati tuæ mi Tiberi noli in hæc te indulgere. **M. C. I. C. E. R. O.** Nihil enim isti adolescenti, neque à natura, neque à doctrina deesse sentio: eoque magis est tibi Cotta, & tibi Sulpitri vigilandum ac laborandum. **12. Fam. 29.** Te mi Cornifici etiam atque etiam rogo, vt omnia Lamia negotia, mea putes esse. *Idem.* Quam dubitationem auunculus tuus Brute sustulit. **1. Tusc. 1.** Quum defensionum laboribus senatoriisque muneribus aut omnino, aut magna ex parte essem aliquando liberatus; retuli me Brute, te hortante maxime, ad ea studia, quæ retenta animo, remissa temporibus, longo intervallo intermissa renouaui. *Idem.* Persuade tibi mi Brute me petere præturam. *Idem.* Quod quidem ego Brute ex tuis literis sentiebam. **11. Famil. 24.** Cupio iam vigiliam meam Brute tibi tradere. *Idem.* Scio vt Flamminium sollicitari te Attice. *Idem.* Quod tibi mi Cicero arbitrator contigisse. **1. Offic. 78.** Licet enim mihi, Marce filii, apud te gloriarì, ad quem & hæreditas huius gloriæ & factorum imitari pertinet. *de Sen. 19.* Quam

palnam vitam immortales dii tibi Scipio referuent, vt aui reliquias persequare. **2. Tusc. 27.** Melioribus etiam verbis Metrodorus, Occupaui, inquit, te fortuna atque cepi, omnesque aditus tuos interclusi, vt ad me aspirare non posses. *Idem.* Exponam enim vobis, Quirites, ex quibus generibus hominum ista copia comparentur. **2. de Ora. 86.** Clamare contra quam debeat, & quam possit, hominis est, vt tu Catule de quodam clamatore dixisti, stultitia suæ quam plurimos testes præconio domestico colligentis. **1. Cat. 2.** Ad mortem te Catilina duci iussu consulis iam pridè oportebat.

Pronomen speciei prioris infinitiuo cui præconstruitur postponi. Cap. LXV.

Illud inuenisse nos apud facundia beatioris homines, exempla ea qua subscribimus abundè multum te doceant. Quum pronomem primitiuum ante se regit infinitiuus infinitiuo postponi solet. **Vt,** Contemni te putas quod non rescribam. Mirari se pater ait, ad eum quod non venias. Vidisse se negat. Scipio Africanus & Antonius Pius dicebant male se vnum ciuem seruare, quam mille hostes occidere.

E. N. N. I. V. S. Affectari se omnes cupiunt. Ibi affectari passiuè dicitur.

A. C. T. I. V. S. Trophæum ferre me à forti viro pulchrum est.

Sin autem & vincat, vinci à tali nullum est probum.

T. E. R. E. N. T. Eunuchum dixi velle te: quia sola venuntur his regina.

S. V. E. T. O. N. I. V. S. Referri se in palatium passus est. *Idem.* Sæpe confessus exagitari se materna specie. **P. L. I. N. I. V. S. I. V. N. I. O. R.** Ipsa scripisse se credit. **Q. V. I. N. T. I. L. I. A. N. V. S.** Tyrannus suspensus à medico suo datum sibi venenum, torfit eum: & quum id dedisse se negaret, accersit alterum medicum: ille datum ei venenum dixit; sed se antidotum daturum: & dedit ei potionem: qua epota tyrannus decessit. *Idem.* Isocrati obicitur comici, docere eum quomodo peiorem causam meliorem faciat. *Idem.* Si aliqua iusta ratione susceperis litem: cuius artis est, malam esse causam confiteri? Nisi forte tam hebes futurus est iudex: vt secundum id pronunciet, quod sciet narrare te noluisse. *Idem.* Nemo dubitabit, quin si nocentes mutari in bonam mentem aliquo modo possint (sicut posse interdum conceditur) saluus esse eos magis è repu. sit, quam puniri. *Idem.* Qui neque fecisse se negabit, neque aliud esse quod fecerit, dicit, neque factum defendet, necesse est in suo iure consistat. *Idem.* Cicero dicit scire se mirari quosdam, quod is qui per tot annos defenderit multos, læserit neminem, ad accusandū Verrem descendit.

A. V. L. G. E. L. Super hoc equo bucephala dignum memoria visum est, quod vbi ornatus erat armatusque ad prælium, haud inquam incendi sese ab alio nisi à rege passus est. *Idem.* Ea verba significant quæ si eos, an contra ius contraue morem faciendum pro amico sit. *Idem.* Dixisset voluisse se aream Capitolinam deprimitere. **V. A. L. M. A. X.** Patri indicauerunt vidisse se in somnis, nescio à quo deorum spongia corpora sua pertergi. **C. A. S. I. N. I. V. S. P. O. L.** Illud vehemèter admiror, non scripisse te mihi, **S. A. L. L. V. S. T. I. V. S.**

Pompeius à prima adolescentia sermone fatuorum similem fore se credens Alexandro regi, facta consultaque eius quidem amulatus erat. **M. C. A. T. O.** Quod perspicuum est maiorem curam habere nos marsupij quam vitæ nostræ. **M. C. I. C. E. filius. 16. Fam. 21.** Emisse te prædium vehementer gaudeo: felicitereq; tibi rem istam euenire cupio. **M. C. I. C.** Valdè iubeo gaudere te, magna res gesta est. *Idem.* A primo tempore ætatis iuri studere te memini. *de Se. 50.*

Honestum illud Solonis est, quod ait verficulo quodam fenescere se multa in dies addiscentem. *ibid. 59.* Mirari se non modò diligentiam, sed etiam solertiam eius à quo essent illa dimensa & descripta. **3. Tusc. 67.** Qui multa sunt sæpe perpessi facilius ferunt quicquid accidit: obduruissiq; sese contra fortunam abierantur. **2. 40.** Consuetudinis magna vis est: pernoctant venatores in niue, in montibus vri se patiuntur. **4. 43.** Cui non sunt auditæ Demosthenis vigilie? qui dolere sese aiebat: si quando opificum antelucana victus esset industria. **1. 99.** Tempus est, inquit, iam hinc abire me, vt moriar, vos vt vitam agatis. Vtrum autem sit melius, dii immortales sciunt. *ibidem 104.* Durior Diogenes, & id quidem sentiens: sed vt Cynicus asperius, proici se iussit inhumatum. Tum amici. Volueribusne & feris? Minime verò, inquit, sed bacillum propè quo abigiam, ponitote. Qui poteris illi: non enim senties. Quid igitur mihi ferarum Ianuatus oberit nihil sentienti? **5. 34.**

Zeno Citizius aduena quidam & ignobilis verborum opifex in sinuasse se in aliquam philosophiam videtur? **2. 35.** O verborum inops interdum, quibus abundare te semper putas Græcia. **5. 105.** Leuiculus sanè noster Demosthenes, qui illo susurro delectari se dicebat, aquam ferentis mulierculæ, vt mos in Græcia est, insuferantique alteri: Hic est ille Demosthenes. **2. de Or. 13.** Vides sudare me iam dudum laborantem, quo modo ea tuear quæ mihi tuenda sunt. *Idem.* Nihil erat quod homines his autoribus nõ posse consequi se arbitrauerunt. **1. 174.** Illa verò deridenda arrogantia est, in minoribus nauigijs rudem esse se confiteri, quinqueremus, aut etiam maiores gubernare didicisse. **2. 278.** Salsa sunt etiam quæ habent suspicionem ridiculi absconditam, quo in genere est illud Siculi: cui quum familiaris quidam quæreretur: qui diceret vxorem suam suspendisse se de ficu. Amabo te, inquit, da mihi de ista arbore quos seram furculos.

Quod pronomen Primitiuum participio & nonnunquam nomini adiectiuo, cuius quasi substantiuum est, postponatur. Cap. LXVI.

Ineboatum hoc ne relinquamus, illud quoque nobis dicendum fuit. Quum participium aut nomen substantiuum habet pronomen primitiuum tanquam substantiuum, ei non inuicem preponitur. Vt, Amantem me contenis. Visurum me non despero. Audito eo gauisus sum.

T E R E N T I V S. Egoni? qui ab orco mortuum me reducem in lucem feceris, sinam sine munere à me abire.

S V E T O N. Ex Augusti præscripto imperaturum se professus. Idem. Non principem sed ministrum egit. Idem. Nequa ei prouincia uiuo se committeret. Idem de D. Tiberio. Ignotissimum quaesturæ candidatum nobilissimis anteposuit, ob epotam in conuiuio propinante se vini amphoram. **P L I N I V S iunior.** Confido accessurum te sententiæ meæ. **P L I N I V S.** Defunctos sese multi fœtibus doliis condi maluere. **Q V I N T I L I A N.** Pythagoras non sapientem se, ut qui ante eum fuerunt, sed studiosum sapientiæ vocari voluit. Idem. Desperantibus de eo cæteris medicis, adhibitus sanaturum se dixit, si is potionem à se datam bibisset. Idem. Nec præceptor bonus maiore se turba, quam ut sustinere eam possit oneravit. Idem. Optimus quisque præceptor frequentia gaudet, ac maiore se theatro dignum putat. **V A L. M A X.** Dixerunt sic eum finem ratum fore, si Phileni uiuos se ibi obrui passi essent. Idem de Alcibiade. Quo pallio amicæ dormiens opertum se viderat: eodem interfectus & insepultus iacens coniectus est. **M. C I C E R O 3. Tuf. 72.** Existimant enim diis immortalibus se facilius satisfacturos si eorum plaga percussis afflictos se & stratos esse patiantur. **L. L. Le-giones** scribit Caro sæpe alacris in eum locum profectas, vnde rediturae se non arbitrabantur. **5. 90.** Anacharsis epistola fertur his verbis: Anacharsis Hannoni salutem! Mihi amicitia est scythicum regmen, calciamentum solorum callum, cubile terra, pulpamentum fames, lacte, caseo, carne vescor. Quare ut ad quietum me licet venias. Munera autem ista quibus es delectatus, vel ciuibus tuis, vel diis immortalibus dona. Idem. Nec dubito quin legente te has literas, confecta iam res futura sit. **3. Off.** Illud quidem absurdum est quod quidam dicunt, parenti se aut fratri nihil detracturos commodi sui causa. **2. Offic. 43.** Si qui simulatione & inani ostentatione, & ficto non modo sermone, sed etiam vultu, stabilem se gloriam consequi posse rentur: vehementer errant.

De Verbalibus adiectiuis necessitatem quandam significantibus non aspernanda traditio. Cap. LXVII.

Scribendum porro censuimus de adiectiuis nominibus in dus aut in rus exeuntibus, quæ participiis futuri temporis similia sint verbum debeat aut oportet, aut aliud quoduis hoc genus necessitatem quandam significans, si cum infinitiuo passiuo verbi sermone vulgari adiungitur, id omittendum est, proque infinitiuo usurpanda vox est quæ similis sit participio in dus exeunt cum verbo sum. Sin autem infinitiuum actiuum pater fuerit, illud in vocem participio futuri temporis in rus similem mutaturus sit. Sed quoniam infinitiuus passiuus quam actiuus frequentior usurpatio est: nomen in dus quam in rus dici solet visitatus. Verò hoc vocabulum in dum sine substantiuo positum sit, id cum verbo sum impersonalis verbi significatum habere contendimus: ut, Videndum est, audiendum est, quale est à cepti, ceptum est. Hoc autem exemplis clarius sit. Amicitia humanis rebus anteponenda est, elegantius dictum est, quam debet anteponi: vel amicitiam oportet anteponi. Rempub. curaturus es. Amicis obsequendum est. Diogenes rogati qua ætate ducenda sit vxor. Iuuenibus, inquit, nõdũ: senibus nõquã.

Q V I N T I L I V S. Virtus, etiam si quodam imperu à natura sumit, tamen perficienda doctrina est. Idem. Si animum dicas excolendi, similitudine vtaris terræ: quæ neglecta fentes atque dumos, exculpta fructus creat. **M. C I C E R O 7. Fam. 3.** Discessi ab eo bello in quo aut in acie cadendum fuit, aut in aliquas infidias incidendum, aut deueniendum in victoris manus, aut ad Iubam confugiendum, aut capiendus tanquam exilio locus, aut consciscenda mors voluntaria. **1. 1. Off. 72.** Rempub. capessentes nec anxij futuri sunt, & cum grauitate constantiaque victuri.

Huius vt rara usurpatio, ita rara exempla sunt: illius verò abunde multa præceptio proxima suppeditabit. Nonnunquam verbum, debet, infinitiuo adiungi, inuenimus.

P R O P E R T I V S. Sed tu non debes inimica credere fama.

Q V I N T. Non, inquit, iudicio discipulorum dicere debet magister, sed discipuli magistris. **M. C A T O.** Pignoris capio ob æs militare, quod æs à tribuno ærario miles accipere debebat, vocabulum seorsum sit.

Ne autem gerundia, gerundia, aut participia esse putes: id nobis ascribendum fuit. Huiusmodi necessitatem gerundia aut participia ignorant. Vt cum dicitur: In curanda republica nominis fama comparatur: id est, in curatione reipub. vbi nulla prorsus necessitas est. Si verò resp. curanda est, ibi curanda participium est, sensus est huiusmodi, resp. curabitur. In illa item oratione rempub. curaturus es: si curaturus participium est, ita interpretare, rempub. curabis. Adde quod quum necessitatem significant, nullius temporis sunt. Ideoque dicimus: Curan-

da est, curanda erat, curanda fuit, curanda fuerat, curanda erit. Nec in Prisciani sententiam concedo, qui huiusmodi adiectiuia in dus, significare id quod nomen dignum cum infinitiuo putat.

Quod adiectiuia hæc is, necessitatem significantia, datiuum regant non iuuam cum prepositione à vel ab, nisi per. Cap. LXVIII.

Illud nobis propterea præcipiendum est, quia si quando vocabula hæc usurpant ij qui in literis abunde frequentes non sunt: ablatiuum cum prepositione à vel ab, non datiuum putant addendum. Id contra usu venire solet iis qui eruditores sunt: vt, Amici negotium mihi conficiendum est: dictum est visitatus quàm à me. Ignauia tibi fugienda est. Tibi prouidendum est, ne quam patiari inuauia.

C A T V L L V S. Soles occidere & redire possunt:

Nobis quum semel occidit breuis lux,

Nox est perpetua vna dormienda.

P R O P E R T I V S. Est mala, sed cunctis ista terenda via est.

Idem. Cui fuit indocti fugienda hæc semita vulgi,

Ipsa petita lacu nunc mihi dulcis aqua est.

M A R T I A L I S. Desperanda tibi ingentis gloria fati.

O V I D I V S. Timeat malè dicere pauper,

Multaque diuitibus non patianda ferat.

P L A V T V S. Aliud nomen quaerendum est mihi.

T E R E N T. Vxor tibi ducenda est.

Idem. Restat Chremes qui mihi exorandus est.

Idem. Frater est expectandus mihi.

Q V I N T I L. Perisse profecto confitendum est præteritum laborem, cui semper idem laborandum est. Idem. Eum nemo potest æquare, cuius vestigiis sibi quisque insistentium putat. Idem. Hac desponsione vobis iudicandum est. Idem. Gerentibus bella non semper exercitus per plana & amœna ducendus est: sed adeundi plerumque asperi colles. Idem. Si regitur prouidentia mundus: administranda certè bonis viris erit Respub. Idem. Ante omnia, futurus Orator, cui in maxima celebritate & in media reipub. luce viuendum est: assuescat iam à tenero non reformidare homines: neque illa solitaria, & velut vmbra vita pallefcere. Idem. Vt medicis non apparentia modo vitia curanda sunt: sed etiam inuenienda quæ latent, sæpe ea ipsis qui sanandi sunt, occultantibus, ita aduocatus plura quam ostenduntur aspiciat. Idem. Bonos homines, bonasque causas tuenti non sit metuendus ingratus. Idem. Meminerimus tamen non per omnia Poetas esse Oratori sequendos. Apud **S A L L V S T.** Cæsar. Hoc item vobis prouidendum est. **M. V A R R O.** Non quaerenda est penula homini qui habet virtutem. **M. C I C. 1. de Fin. 3.** Non paranda nobis solum, sed fruenda etiam sapientia est. **de Sen. 74.** Moriendum est omnibus. Idem. Hæc Epicuro consistenda sunt. **3. Tuf. 59.** Vita omnibus metenda vt fruges. Sic iubet necessitas. **1. Tuf. 10.** Tibi ipsi pro te erit maxima corona causa dicenda. Idem. Erat hoc mihi dolendum. Idem. Præter eos, qui quum sibi viderent esse pereundum, cum omnibus potius quam soli perire voluerunt. **3. Off. 44.** Quum verò iurato dicenda sententia est, meminerit deum se adhibere testem: id est (vt ego arbitror) mentem ipsam, qua nihil homini dedit ipse deus diuinius. **2. de Ora. 186.** Medico diligenti priusquam conetur ægro adhibere medicinam, non solum morbus eius cui mederi volet, sed etiam consuetudo valentis & natura corporis cognoscenda est. **1. Offic. 112.** Catoni autem quum incredibilem tribuisset natura grauitatem, eamque ipse perpetua constantia roborauisset, semperque in proposito susceptoque consilio permanisset, moriendum potius quam tyranni vultus aspiciendus fuit. **Ibid. 123.** Nihil autem magis cauendum est senectuti, quam ne languori, desidæque se dedat.

Vbi verò iungantur ablatiuo, illa exempla sunt, quæ sola legere meminimus. Alia esse non negamus, sed certè pauca esse affirmamus.

M. C I C. Qui tandem à Socrate & Platone perfectusque philosophis faciendum putes? Idem. Gloria, quæ rectè factorum plerumque comes est, non ea à bonis viris repudianda. **12. Fam. 23.** Neque enim quæ tu propter magnitudinem & animi & ingenij moderatè fers, à te non vlciscenda sunt, etiam si non sint dolenda.

De gerundijs sexti casus, quod in gerundia mutentur eleganter. Cap. LXIX.

Legendis his nostris præceptionibus, ut id quoque agnosceres, curauimus. Quum vulgari sermone gerundijs casus ablatiuus post se casum regni accusariuum, id elegantius mutatur in nomen gerundijs ablatiuus casus, cui substantiuum accommo datur nomen, id quod casus erat accosandi: vt runque eiusdem sit numeri, cuius erat hic accusatiuus. In vtroque numero id fit, sed maiorem nescio quo modo habet gratiam in plurali: vt, Euoluendis autoribus fit vt eadæ doctior. Mittendis teris amicitia crescit amplior. Legendis tuis literis delectatus sum limaximè.

Q V I N T I L I A N V S. Ipse eos nondum opinabar satis maturis, quibus cõponendis, vt scis, paulo plus quam biennium, tot alioqui negotij districtus impendi: quod tẽpus nõ tam stylo, quam inquisitioni instituti operis prope infiniti, & legẽdis autoribus, qui sunt innumerabiles, datum est. Idem. Post impetratam studiis meis quietem, quæ per viginti annos erudiendis iuuenibus impenderã.

Idem.

Idem. Erudiendo nato tuo, cuius prima ætas manifestum iter ad ingenij lumen ostendit, non inutiles fore libri videbantur. *Quo exemplo erudiendo, datum casus est. Eiusdem enim sit si dicas erudiendo natum.* M. C I C E R O de Ora. perf. 34. Quid tam difficile, quam in plurimorum controuersis diiudicandis ab omnibus diligi? 1. *Offic. 2.* Orationem autem Latinam efficies profecto legendis nostris plenior. 1. de Ora. 157. Exercenda est etiam memoria ediscendis ad verbum quam plurimis & nostris scriptis & alienis. 3. 161. Hæc vel summa laus est verbis transferendis, ut sensum feriat id quod translatum sit. *ibid.* 185. Hæc quidem ab iis philosophis, quos tu maxime diligis, Catule, dicta sunt: quod eò sapius testifcor, ut autoribus laudandis ineptiarum crimen effugiam.

In gerendis alijs: idem elegãtia genus est, sed hoc auribus gratius est.

Quod ablatiuus absolute positus, in orationis principio aut ante verbum præcipuum vsurpari solitum sit.

Caput LXX.

Neglecta Oratorum sedula lectione ad hanc dicendi facultatem accedere non possis. Ea autem lectio, ut alia multa, ita illud quoque in promptu tibi exponat. Ablatiuum quem Grammatici dicunt absolute positum, poni in principio orationis, aut in medio, præcipueque ante verbum orationis quod sit præcipuum: ut, Lecto libro Platonis de animorum immortalitate Vticensis Cato se occidit. Lectis tuis literis gauisus sum. Mulier amissa pudicitia nihil habet reliqui quod laudandum putes. Eurylochus Pyrrhonis auditor in Helide quaestionibus discipulorum ita fatigatus est, ut abiecto pallio trans fluium Alpheum tranquerit.

PLINIVS. Attalus affirmat scorpione viso, si quis dicat duo, cohiberi nec vibrare ictus. *Idem.* Incendio inter epulas nominato, aquam sub mensa perfundi abominatur consensus gentium. Recedente aliquo ab epulis simul verri solum: aut bibente conuiuia mensam vel repositorium tolli inauspicatissimum iudicatur. *Idem.* Crescente luna frumenta grandescunt. **C**ORNELIVS. Neque alienum est dum premit morbus, clausis fenestris agrum continere. **V**ALMARIUS. Contractis leuibis quæque fors obtulerat, nutrimentis, pertinaci spiritu flammam cuomuit. **S**AL. Ferè quem quisque pugnando viuus locum coperat, eum amissa anima corpore tegebat. *Idem.* Lenita iam ira postera die liberalibus verbis permulsi sunt. **M**CICERO. 1. de Fin. 57. Stulti autem malorum memoria torquentur: sapientes bona præterita renouata grata recordatione delectant. *Idem.* Re intellecta in verborum vsu faciles esse debemus. 4. *Tusc.* 14. Hæc prima definitio est, ut ægritudo sit animi aduersante ratione contractio. 3. 30. Anaxagoram ferunt nunciata morte filij dixisse, sciebam me genuisse mortalem. *ibid.* 23. Ut medici causa morbi inueta curationem esse inuentam putant: sic nos causa ægritudinis reperta mendendi facultatem reperimus. *Idem.* Animus appropinquante morte multo est diuinior. 3. de Leg. 32. Ego autem nobilium vita victuque mutato mores mutari ciuitatum puto. *Idem.* Nonnulli omnia imitatione maiorum suum quoddam institutum sequantur. *Idem.* Craffo dicente, nemo tam arrogans qui similiter se vniquam dicturum esse consideret.

Ablatiuos duos nonnunquam in oratione eadem poni posse Valerianum illud contestatur.

Carthagine capta vxor Afrubalis exprobrata ei impietate, quod à Scipione soli sibi impetrare vitam contentus fuisset, dextra leuaque tres communes filios mortem non recusantes trahens incendio se flagrantis patriæ obiecit.

Tres nonnunquam inuenias. In fine orationis ablatiuus hic raro collocatur. Ut apud Lucilium.

Scaberat, ut porcus conuictis arbore costis.

Item apud Ciceronem. Maximas verò virtutes iacere omnes necesse est voluptate dominante. Vide, VOLVPTAS. Ac rursum pro Qu. 77. Soleo sæpe mirari eorum impudentiam qui agunt in scena, gestum spectante Roscio.

Quod nomina in a exeuntia inclinamenti terti, datiuum & ablatiuum numeri pluralis in atis quam in atibus sapius finiant: cuiusque declinationis ac generis quondam fuerint. Cap. LXXI.

AProgymnasmatibus nostris illud alienum non est. Sunt qui dicant nomina Græca in a exeuntia (qua nos mutuari tanquam Latina, inclinamenti terti vsurpamus) fieri Latina, si nominatiuum cum adiungatur: ut poema poematum, dogma dogmatum. Illud tamen aliquantum multa lectione didicimus in omnibus casibus, inque numero utroque terti esse inclinamenti, nisi in datiuo & ablatiuo casibus numeri multitudinis: ubi secundi inclinamenti ferè semper existunt. Aliter putem raro inuenias. Id etiam Prisciani auctoritate firmamus. In huiusmodi, inquit, nominibus, id est, neutris in a finitis, quæ sunt Græca, frequenter inuenimus datiuum antiquos & ablatiuum plurales in is productam proferentes contra regulam tertiæ declinationis: quam seruât in cæteris casibus supradictorum nominum. Ut Cicero frequenter in Verrinis toreumatis dicit, & peripetasmatis, & emble-

matibus. *In libro de signis.* Nunc de peripetasmatis quomodo te expedias, non habes. *Idem in eodem.* Scaphia cum emblematis. *Idem in Herennium in quarto.* De orationibus aut poematis. *Hactenus Priscianus: qui idem Varroem citat in numismatis.*

PLAVTVS. Neque fictum vsquam est, neque pictum, neque scriptum in poematis.

QVINTIVS. Ut quoties esset occasio, extemporales eorum dictiones his velut emblematis exornarentur. **A**VLGELVS. Siquis de quoque habeo, his enim omnibus modis dicitur, verbum est ex hominum doctorum sermonibus in poematis quoque & in epistolis veterum scriptum plurifariam. *Idem.* Archilochum autem Nepos Cornelius tradit Tullio Hostilio Romæ regnante, iata tunc fuisse poematis clarum & nobilem. *Idem.* Versus autem ipsos ex poematis Furianis, in quibus hæc verba sūt, subdidi. *Idem.* Scripturum inueniri in poematis Heluij Cinnæ. *Idem.* C. Caluus in poematis laboriosum dicit, nō vt vulgo dicitur, qui laborat, sed in quo laboratur. Durum, inquit, rus fugis, sed laboriosum. *Idem.* Cinnæ in poematis. **M**CATO. Ex dolore, ex febris, ex siti, ex medicamentis bibendis, ex cataplasmatibus, ex aluo lauando.

Aluum genere virili, præcè dictum puta.

MCICERO. **F**ILIVS 16. **F**A. 21. Multum enim mihi eripitur operæ in exscribendis hyponematis. **M**CICERO. **E**X **C**ARISIO. Huius ignoratione nō modo in vita, sed sepius & in poematis & in oratione peccatur.

A. tamen Gellius theorematibus dixit, eius verba sunt:

Theorematibus tantum nugalibus & puerilium isagogarum commentationumque dilatantes. *Itemque M. Cicero poematis. 3. Offic. 15.* Quod, inquit, in poematis & in picturis vsu euenit in aliisque compluribus, vt delectentur imperiti, laudentque ea quæ laudanda non sint, ob eam credo causam, quod insit in his aliquid probi: quod capiat ignarus: qui quidem quod in vnaquaque re vitij sit, nequeant iudicare.

Nonius tamen Marcellus poematis hic à Cicerone dictum adnotauit. Poematorum item non bonorum dixit Afranius. Sed de vstratore dicenti genere hac præcepimus. Illud ingratum non sit diuerciculum. Autore Prisciano huiusmodi Græca nomina in a exeuntia, que in tum quondam pronuntia fuisse Celsus ait, aliquando fuere declinationis prima, generisque muliebris.

PLAVTVS. Nunc ne hunc ornatum vos meum admiremini, quod ego hac processis cum seruilis schema, id est, schemate. *Idem.* Glaucomæ ob oculos obijciemus: eumque ita facimus, vt quid viderit ne videat.

POMP. Cuiusvis lepōris liber Diademam dedit. **L**ABER. Nec Pythagoream dogmam doctus.

De antiquis nominum casibus, quique eorum nunc loco dicantur. Cap. LXXII.

Reuertende illius antiquitatis scientia nō minus iucunda quam utilis est: ideoque nobis cōsiliū est partim dicere qua quondam finitionis casuum fuerint: quæque aut exoleuerint aut in vsu remanserint. Nomina igitur in a forma prima primū genitiuis in as fecere, quemadmodum Græca ea que in a purum desunt, aut in da, aut in de, aut in ce.

LIVIUS **A**NDR. Atque est as habemus mentionem. **E**scas, id est, escæ. *Idem.* Diua Monetas filiam docuit. *Idem.* Mercurius, cumque eo filius: Latonas. **E**nnius dux ipse vias.

NÆVIUS. Inerant signa expressa quomodo Titani bicorporis gigantes, magnique Atlantes Runcus atque Purpureus filij terras. *Idem.* Venit in mentem hominum fortunas.

VIRGILIUS. Nihil ipsa nec auras, Nec sonitus memor, aut venientis ab athere teli.

SALLVSTIVS. Castella custodias thesaurorum. *Ibi custodias pro custodiæ dictum esse Asper & Seruius aut uerant, quanquam non desint quibus aliter visum sit. Ex hac generis finitione remansit solum genitiuis familias in compositione. Paterfamilias & materfamilias adhuc dicitur, quamuis paterfamilias quoque & materfamilias dicitur. **M**A. **R**C. **B**R. **V**T. **V**S. Itaque patresfamilias domi sumus. **S**A. **L**V. **S**T. **I**V. **S**. Filij familiarum, quorum è nobilitate maxima pars erat, parentes interficerent. **M**CICERO. Itaque ex his scribis, qui digni sunt illo ordine, patribus familiis viris bonis atque honestis percontamini.*

Pōst deinde factum est, vt genitiuis & datiuus diphthongo ai terminaretur: uti nominatiuis & vocatiuis numeri pluralis differre causa in a exiret, vt ex Lucilio tradit Quintilianus. Id tamen à Poëtis dictum sapius, ubique ferè diuersim esse attendimus.

LVCRETIVS. Effice, vt interea fera munera militiæ. *Idem.* Aulide quo pacto Triviai virginis aram Iphianassæ turparunt sanguine sædè.

VIRGILIUS. Aulæ in medio libabant pocula Bacchi. *Idem.* Diues equum, diues pictæ vestis & auri.

MCICERO. in Arato. Atque oculos urget pedibus, pectusque uepat. *Idem.* Serius hæc obitus terræ iussit equinis. **P**. tamen Nigidius aliter sensisse videtur, nisi id eius ætate obseruatum est. Eius illa sunt apud **A**ul. **G**ellium verba. Si huius terræ, inquit, scribas, i litera sit extrema: si huic terræ, per a, scribendum est. Nisi mendose hæc scripta sunt: sitque scribendum huius terræ. *Idem.* Quod eam faciat coniecturam: vt post Lucilij ætatem ea in scribendo fuerit differentia causa obseruatio, vt huius terræ & huic terræ scriberetur: De huius declinationis datiuo & ablatiuo numeri pluralis, iam nobis quoque dicendum sit.

Laurētius Valla aliquātim multa feminini generis nomina in a, exco-
nūta enumerat: quae in abus faciunt ablatiuum. Ea quoque in is exiisse ne
dubites, exempla illa quae sunt apud Priscianum proferimus.

ENNIVS. Filij; propter te obiecta sum innocens Nerei: id est, filiabus.
PLAVTVS. Ego introibo & gratulabor vestrum aduentum filij; id
est, filiabus. Idem. Qui talis est de natis suis, id est, natus. Hac au-
tem quam alia potius usurpada censerem. Ea enim abus finitio nimium
aspera sentitur: nisi in deabus, ambabus, duabus. Quis enim ex doctio-
ribus iam quietis auribus possit audire eabus & dextrabus? Quamuis
hoc Laberius, illud Hemina dixerit. Deniq; manibus dextrabus. Scri-
ba pontifici qui cum eabus stuprum fecerat. Sed ibus pro iis veteres
dixisse, vt commoneam, commouet me hic locus.

TITINNIVS. Accastor si morat a sitis amba ibus vt ego maioribus.
POMPONIVS. Agricola, nunc quando voluisti facere: fac volu-
ptati fies ibus.

PLAVTVS. Latrones ibus denumerem suspendium. Hoc minus tibi
mirum sit, si noris Latinos priscos im pro eum dixisse. Ex lege tabularum
duodecim verba illa sunt: Si nox furtum sit si im aliquis occidit, iure
cecus esto. Vbi item occidit pro occidit, priscè dictum esse attendas. In
nominibus inclinamentis secunda, alius ac nunc sit apud veteres vsus non
fuit: alia tamen scribendi observatio fuit. Nominum enim masculini ge-
neris patrium casum numeri singularis per i solum scribebant: numeri
verò pluralis nominatiuum & vocatiuum, per ei diphthongum: vt, hu-
ius amici, hi & omicei: vt ex P. Nigidio A. Gell. & ex Lucilio
Quintilianus tradiderit. Idem autem differentia causa factitatum est: cuius
tam diligens apud eos veteres observatio fuit, vt in dandi casu menda-
cei & furei per ei pro mendaci & furi scribendum esse Lucilius cen-
seat. Id quod coniecturam facit in ablatiuo quoque mendaci & furi di-
xisse veteres. Magna est enim ferè in omni forma nominum datiuum cum
ablatiuo in verbi sine cognatio. Fuit autem quum Latini pro i longa ei
scriberent, quum alibi, tum maximè in fine vocabuli: vt, Capteiu ei &
Menachmei, pro Captiu ei & Menachmi, quondam scriptas fuisse
argumenta in Plauti Captiuos & Menachmos docent, quorum versus
litteris primis constat: quae sunt in his vocabulis Capteiu ei & Menach-
mei. Veis, item pro vis, quae verbi volo persona secunda est, quondam
scribi solitum Priscianus testis est. Nomina autem declinationis tertia
maiores habent cum antiquitate diuersitatem in casu nominandi, quam
in obliquis. Ne autem singula dicendo à precipiendi breuitate, longè
nimium discederem: pauca illa dicta sufficiant: frux, vulturis, carnis,
noembris, memoris, lacte supellectilis, fortis, trabes, serobis,
amentis, mentis, lentis, paris, ancipes, praecipes, bicipes, concordis,
discordis, adipis in casu recto dixisse veteres, abundè te doceat Priscia-
nus. Qui idem te doceat in patrio casu dixisse veteres, homonis, can-
ceris, Iupitris & Iupiteris, mulcibris & mulciberis, lapis, Minori-
nis, fenecis. Sed ad declinationem quartam proferendum est: cuius olim
fuit genitiuum & datiuum, vt huius Senatus & Senatuis, huic Senatu
& Senatui. Apud Nonium Marcellum illa exempla sunt.

NONIVS. Per deam sanctam lauernam, quae cultrix quaestuis est.
TERENTIIVS. Texcentem telam studiose ipsam offendimus medio-
criter vestitam veste lugubri, eius anuis causa, opinor, quae erat mortua.

M. VARRO. Candidum lacte papilla quum fluit, signum pu-
tant partus, quod hic sequatur mulierem è partu liquor. Idem.
Eius enim saluam esse fructus veneno. Idem. Quæro vtrum fru-
ctus, an delectationis causa, fructus vt vendatis. Idem. Perrexit in
interiores partes domus. Idem. Primum de re familiari à patribus,
secundò de victus consuetudine primigenia, tertio de disciplinis
necessariis vita. Idem. Multo præditi pudore & pudicitia adolescen-
tes, dixerunt cum maiore patre eius gradus & ætate ad se stipen-
dia faceret. Idem. Eam nutricem oportet esse adolescentem. Anuis
enim vt sanguis deterior, sic lac. Lac enim, vt quidam dicunt Physi-
fici, sanguinis spuma est. Idem. Itaque domi ritus nostri, qui per
deum Fidium iurare vult, prodire solet in compliuum. M. hunc
Varronem & P. Nigidium locutos fuisse aliter negat Anlus Gellius.

Datiuum in u sape dixit Virgilius: vt, Parce metu Cytheræ, manent
innota tuorum Fata tibi. Idem. Namque alia, victu inuigelans. Idem.
Concubitu indulgent. Idem. Teque aspectu ne subtraha nostro. Idem
quoque fecit Lucilius.

Quod sumptum atque epulas victu præponis honesto. Idem. Anu-
ceo. Quod esse dicendum modo C. Caesar, vt ait. Anl. Gellius, censet. Nunc
verò datiuus is qui ab usurpato genitiuo factus est, amplius non dicitur:
nec dicitur genitiuus is à quo usurpatus datiuus inclinatus est. Nam à
genitiuo Senatus datiuus fit Senatu, quemadmodum Senatui fit ab eo
quod Senatuis est. Id quod in multis itidem factum attendimus. Vt fuit
quum diceretur hic Iouis, huius Iouis, & hic Iupiter, huius Iupiteris
vel Iupiteris, hoc iter huius iteris, & hoc iter huius iteris.
Quid obsoletum quidque retentum sit, ignotum non est. Itemque à datiuo
mi factus est accusatiuus me, & à mihi mehe: quo vsos fuisse tra-
gicos veteres, Quint. ait. Mihi & me retinuimus, mi & mehe cum
autorum ætate penè perijt. Sed ad declinationem quintam iam accedi-
mus. Declinationis huius nomina ab antiquis inflectebantur: vt hæc
fames, huius fames, famij & fame. Singularum exempla dicam sepa-
ratim, quod res ipsa sit manifestior.

ENNIVS. Postrema lingua die quod fecerit atas.
VIRGILIIVS. Libra dies somnique pares vbi fecerit horas. Die ta-
men pro diei, non dies legit Priscianus,

M. CICERO. Equites verò daturos illius dies pœnas. In eadem
Diomedes sententia est.

LVCILIVS. Rugosum atque famij plenum.
PACVIVS. Paulò pater supreme nostrae progenij patris.
CN. MATIVS. Altera pars acij vitasset fluminis undas.
Idem. An maneat specij simulacrum in morte silentium.
Apud Virgilium. Munera latitiamq; dii, id est, dei, non dei, le-
gendum esse Gellius contendit, quamuis non desint ei qui reclamant.
SISENNA. Romanos inferendæ pernicij causa venisse. C.
GRAC. Ea luxurij causa aiunt institui. M. CATO. Pueri atque
hil pernicij causa diuino consilio & vi ipsa ac magnitudine rerum
factum putemus.

Apud Nonium Marcellum in hoc Ciceronis & illo Sisenna, pernicij
non pernici legendum est. In quo eodem inferenda non in re cernere scri-
bendum putamus. Ouidius. Prima fide vocijque rata tentamina sum-
psit: id est, fidei. Idem. Vique fide pignus dextras verijque poposcit.

SALLVST. Dubitauit acie pars. Idem. Vix decima parte die re-
liqua. Idem. At inde nulla munitionis aut requie mora processit ad
oppidum. C. Caesar huius die & huius specie dicendum putat.
In casu dandi facie non faciei dixerunt veteres.

LVCILIVS. Qui te diligit, atati facieque tua se fauorem ostēdat,
fore amicum polliceatur. Idem. Et primum inquit facie honestas accedit.
Exempla hæc quae pro declinatione quinta promissimus, cum apud Nonium
Marcellum & Priscianum sunt, tum præcipuè apud A. Gellium.
Quo eodem autore non pauci sunt qui in his duobus Lucilij exemplis fa-
cij legant. Vnde credendum dixisse veteres huius & huic facij. Hinc
putem genitiuum & datiuum huius & huic faciei quo vrimur, factū
esse. Veteres enim, vt diximus, vtq; docet Priscianus, finalem i, quae lon-
ga est, per ei diphthongum scribebant. huius ergo & huic faciei trissyl-
labum scribebant. Vnus postea obtinuit, vt soluta diphthongo faciei di-
ceretur syllabis quatuor: quemadmodum in alijs factum esse attēdimus.
Autore enim P. Nigidio mi qui scribit in casu interrogandi, velut quum
dicimus mi studiosus, per i unum scribat non per ei: at quum mei, tum
per ei, & scribendum est, quia dandi casus est. His doctissimus vir docet
mi in genitiuo & datiuo dicendum esse, ratione autem scribendi differ-
re. Nam in genitiuo mi, in datiuo mei scribendum. Sed quis iam non vi-
det hoc immutatum maximè? Nam si genitiuus est, mei, si datiuus, mi
scribimus. Mei etiam soluta diphthongo syllabis duabus enunciamus. Ea-
dem fortasse ratione in plurali numero Poëta nostri, dei & deisei, & eis
dissyllaba dicunt. Oratores enim dii & dijs, ij & ijs vna syllaba dicunt.
I autem litera idè gemina scribitur, quod solebant Latinorum vetu-
stissimi longas vocales geminare: ideoque virtus & felix, in antiquis
quibusdam numismatis vidisse Politianus dicit. Quamobrem absur-
dum non sit dicere famij dissyllabum esse, quemadmodum eius nominati-
uus alyque obliqui ab eo facti sunt. In his autem genitiuis qui à nomina-
tiuo in literas res exeunte facti essent, i vltima non geminaretur, aut
esset apocope. Genitiuum pluralem declinationis huius per vim syllabam
efferrè de cœre, vt, scieum, matericum, luxuricum, præter dierum: sed
consuetudine per rum efferrè, Diomedes tradit. Specierum & specie-
bus Latine dici posse negat M. Tullius. Eius verba a scribimus.

Top. 3. In diuisione, inquit, sunt formae, quas Graeci ideas vocant.
Nostri, si qui hæc fortasse tractant, species appellant: non pessimè
id quidem: sed inutiliter ad imitandos casus in dicendo. Nolim
enim, nisi Latine quidem dici possit, specierum & speciebus dice-
re. Et saepe tribus casibus vtendum est. A formis & formarum velim:
quum vtroque verbo idem significetur. Commoditatem in
dicendo non arbitror negligendam. Hæc ille.

His Mar. Tullij verbis adductus Quintil. de duris aspersis que voca-
bulis loquens: Nec inquit, plurimum refert nulla hæc, an præduta
sint. Nam quid progenies genitiuo singulari; quid species plurali
faciet? Nec ibi spes dicendum est, vt quibusdam placet. Specierum
scribere si auderemus, sententia multo esset facilior. Quae hæc est
fuit huius progenies, & harum specierum: quoniam præduta sunt:
magis non sunt vsui, quam si prorsus nulla essent. Superiora illa Ci-
ceronis verba admovent nos huius quintæ species plurales genitiui, da-
tiuui & ablatiuui non usurpari: id nisi fiat in paucis, vt horū dierū,
harū rerū: Facierum, quod M. Cato dixit, durum est. Eius verba sunt.

Miror audere, atque religionem non tenere, statuas deorum,
exempla earum, facierum signa domi pro supellectili statuere.

De Gracis vocabulis, in oratione Latina qua sint decli-
natione vsurpanda. Cap. LXXIII.

Apud Quintilianum exorta questio est de Gracis vocabulis: in ora-
tione Latina vsurpatis, an eadem ratione per casus inclinari con-
ueniat qua Latina. Quae ætate Quintilianij aut paulò ultra fuisse gram-
matici, ij censuere nominibus Gracis, Gracas dandas esse declinationes.
At veteres linguam Latinam facere ampliore potenteriorumque studen-
tes, seque institutis alienis egere nihil fatentes, ex ratione Latina mu-
tandum esse quicquam negauere. Ideoque Castorem producta media
enuntiant: quia Latina nomina isdem literis quibus Castor exco-
nūta, ita enuntiant solent. Telamo, Plato, Simo, aliaque hoc genus per o non
per on dicebant: vt Cato, Cicero. Nullum nomen Latinum in on exit.
Ideoq; autore Prisciano Graca nomina in o, Latina facias si extremū a
destrahas: vt quemadmodū ex Latina Graca facias, si literam a adiungas
vt Cicero,

ut Cicero, Κικέρων, Cato, Κάτων Telamonem, Platonē, Simonem, Telamona, Platona, Simona, apud eos inueniam. Hic enim Græcus est accusatiuus, ille Latinus. Sofia, Phædria, Chærea, non Sofias, Phædeias, Chæreas, in Poëtarum Latinorum fabulis legitur. Nam ut Priscianus itidem meminit, Græca nomina in æs exeuntia, quorum genitiuus in æ est, detracta o litera, sunt Latina: quemadmodum Latina propria si assumunt Græca sunt. Ut, Μεγάρων, Σιδωνας. Apud Calium, inquit Quintilianus, legimus, Pelia Cincinnatus. Et apud Messalam: Bene fecit Euthia. Et apud Ciceronem Hermagora: Nec miremur, inquit, quod ab antiquorum plerisque Ænea & Anchisa sit dictus. De Ænea iam dixi. De Anchisa, ratio est. Græca nomina finis quorum est æ: si genitiuum & terminant, ea Latina facias mutando æ in a: ut, προφήτης, &, propheta, σοφιστής, &, sophista, ποιητής, &, poeta, & Ἀχιλλεύς, &, Anchisa, æ. Inde illud Virgilij: Coniugio Anchisa Veneris dignate superbo. Propertius etiam in casu nominandi Atrida Latine dixit. Non ita Dardanio ganius Atrida superbo. Itemque Mar. Cicero in casu salutandi, Thyesta dixit 3. Tus. 26. Tu te, inquit, Thyesta damnabis, orbabitque luce propter vim sceleris alieni? Ipsi verò Quintiliano placet Latinam rationem sequi, quatenus decorum patitur: Neque, inquit, iam Caliphonem, ut Iunonem: quanquam secutus antiquos. C. Caesar, utitur hac ratione declinandæ. Sed autoritate consuetudo superauit. Sallustius quoque Minonis dixit: Dædalum, inquit, ex Sicilia profectum: quo Minonis fugerat iram atq; opes. In quo imitatus est Syracusanus: qui ἥρας non ἥρας dicunt in casu nominandi. Præterea Græca nomina viri propria in æs exeuntia, æo in is longam mutando sape Latina sunt: ut Ἀχιλλεύς, Achilles, Περσέης, Perthes, à quo Perla sape dicitur Latine, Ὀδυσσεύς, Vlysses, nec Vlyxem cum vulgo scribas. In hoc autem Dores sequimur, ut ait Priscianus: ij enim pro Φειδύς, Φιλύς, pro Ὀρφέως, Ὀρφέης, pro Τυδεύς, Τυδίς, dicunt, Ex ijs alia per æs: ut Tydeus, Orpheus: alia per es, ut Achilles, Vlysses, à nostris dicitur sapius. Est tamen quando in obliquis principibus utroque modo à nostris dicta sint: quemadmodum poëta Græci nomina in æs exeuntia, pro ijs qua in æs exirent vsurpauerunt. Ut Ἀντιφάτης, Γεεσιεύς pro γεεσιών, Δαρπύς pro Δάρπης.

PROPERTIUS. Caucaea soluet de rupe Promethei.

HORATIUS. Heu peruenias ad pedes Achillei.

Idem. Laboriosi remiges Vlyssæi.

Idem. Laboriosa nec cohors Vlyssæi.

Idem. Cerite cera, Digni remigum vitiosum Ithacensis Vlyssæi.

Idem. Haud malè Thelemachus proles patientis Vlyssæi.

OVIDIUS. Nericius Macareus comes experientis Vlyssæi.

VIRGILIUS. Iam validam Iliion nauem, iam fortis Achate.

Idem. Vniis ob noxam & furias Aiæcis Oili.

Nomina enim propria in is longam à Græcis profecta, inclinamenti tertij genitiuum i, ut datiuum sape apud nostros terminant. Vt, huius Demostheni, Aristoteli, Thucydidi, Euripidi: quamuis dicat Quintilianus huius Achillis & huius Vlyssis veteres dixisse.

VIRGILIUS. Troas reliquias Danaum atque immittis Achilli.

Idem. Præcipue pius Æneas nunc acris Oronti,

Nunc Amyci casum gemit.

Idem. Quis talia sando Myrmdonū Dolopūmie aut duri miles Vlyssi.

Idem. Pelias & vulnere tardus Vlyssi.

Nec à nostris tantum Poëta hoc genere dictum est: nam in prosa oratione aliquando inuenire est.

A. GELL. Herodotus homo fabulator in primo historiarum, inuentum esse sub terra scripsit Orestis corpus, cubita longitudinis habens septem, quæ faciunt pedes duodecim & quadrantem. Idem. Poëtarum sapientissimus audire illos Vlyssi labores suos illustrissimè narrantis, ubi loquedi finis factus, non exultare, nec strepere, nec vociferari facit. Idem. Has vndiq; versusum indagines cupidiarum maiore detestatione dignas censebimus, si verus Euripidi recordemur. Idem. Versus Euripidi ascribendos putauit. M. C. I. C. E. R. O. Sub pedibus profertur finita Booti. 5. Ver. In Timarchidi potestate sociorum pop. Rom. antiquissimorum atque amicissimorum liberos, matres, bona, fortunamque omnes fuisse.

In casu dandi non deest exemplum Virgilij: hoc est, Orphi Calliopea, Lino formosus Apollo, Orphi à nominatio Orphe: datiuus est. In accusatiuo tam apud Poetas quam Oratores inuenimus exire in a nomina ea qua in æs quam in eis in casu nominandi sapius exeunt. Ab exemplis ne discedam.

AVSONIUS. Fama est fictilibus cœnasse Agatoclea regem.

STATIUS. Iamque arua gradu Theumesia, & arces

Intrat Agenoreas: ibi durum Etheoclea cernit.

LYCAN. Famulumq; tyranni Terribilè visa traiecit Achillea ferro.

QUINTILIANUS. Nec ignara philosophiæ, cum propter plurimos in omnibus ferè carminibus locos ex intimæ questionū naturalium subtilitate repetitis, tum vel propter Empedoclea in Græcis, Varonem ac Lucretium in Latinis: qui præcepta sapientiæ versibus tradiderunt. Idem. Quid Periclea? similem credimus Lysiacæ gracilitati, quem fulminibus & cœlesti fragori comparat comici, dum illi conuicentur. Idem. Fictas ad imitationem fori consiliorumque materias apud Græcos dicere circa Demetrium Phalerea institutum ferè constat.

Sed hanc declinationem mutationem in contractis nominibus faciendam censemus. In casu salutandi Græca hæc nomina in æs apud nos

exeuntia, literam de more Græcorum perdunt, etiam in prosa oratione

M. C. I. C. E. R. O. 5. Tus. 61. Visne igitur, inquit, à Damocle, quoniam hæc te vita delectat, ipse eandem degustare, & fortunam experiri meam? 1. Offic. 144. Bene Pericles quum haberet collegam in prætura Sophoclem: hique de communi officio conuenissent & casu formosus puer præteriret, dixissetq; Sophocles: O puerum pulchrum Pericle. Ait enim Pericles: Prætorem Sophocle decet non solum manus, sed etiam oculos abstinentes habere.

Hoc sapius, illa rariius multò vsurpare possis.

Nisi præceptio hæc nimium iam excreuisset, ex Prisciani sententia adisngreuerit nomina propria barbarorum, aut Græcorum, qua in des exeunt, prima & tertia declinatione à Latinis inflectitur. Orontes, huius Orontæ vel Orontis: Orestes, huius Orestæ vel Orestis: Accetes, Mithridates, Tigranes, Herodes, Timarchides, Euripides, Heraclides, Thucydides, Calimedes, Alcibiades, Hercules, Miltiades, Euclides, Gallipedes, Philistides, Anticlidis, Philonides, Sothades, Simonides, Agathagides, Apollonides, Durides, Asclepiades, aliaque hoc genus sexcenta. Hæc in declinatione tertia vsurpantur sapius autores nominatissimi.

Nomen persone dici elegantius quam nomen domus.

Caput LXXIV.

Q. Vi apud Musam Terentij diuerterit, hoc ei dicendi genus frequentarum esse agnosceret: ut quum domum alicuius vulgus diceret, is persona nomen, aut pro persona nomine pronomen dicat prope semper. Vt, Ab amico venio potius quam à domo amici. Apud patrem est. Ex patre exit.

TERENTIUS. Quam est hæc ænis exanimata, à fratre qua egressa est modò.

Idem. A me nescio quis exit.

Idem. Quisnam à nobis egreditur fora?

Idem. Huc deducta est ad meretricem Thaidem.

Idem. Meum virum abs te exire video.

Idem. Huc à me quisnam egreditur.

Idem. Ostium concrepuit abs re.

Idem. Quid Bacchidem ab nostro affine exeuntem video.

Idem. Quisnam hinc à Thaide exit.

Idem. A nobis grauius crepauerunt fores.

Huc eiusdem illud consimile est. Dona ad sunt tibi à Phædria.

PLINIUS. iun. Nūcius à Spuria venio ad te. SALLUSTIUS. Continuare ea nocte paulò post cum armatis hominibus sicuti salutatum introire ad Ciceronem, ac de improviso domi suæ imparatum confodere. M. C. I. C. E. R. O. Ianitor interrogat: quis tu? A Marco tabellarius.

Contra institutionem hanc illud Sallustianum est.

Ille eos in domum D. Bruti perducit, quod foro propinqua erat, neque aliena consilij propter Semproniam.

Nomen gentis, itemque nomen loci quando ponatur elegantius Cap. LXXV.

ITALIA ne tum quidem id negasset, quum ei Latinus sermo domesticus erat. Id autem eiusmodi est. Vulgari sermone si loci nomē ponitur, eius loco nomen gentis non ineleganter positum est. Sin contra nomen gentis vulgo poni consuevit, elegantius loci nomen dictum attendimus: ut, Religionis Gallia obseruantior est. Anglia tyrannidis patiens non est. Ad Italos profectus est.

PROPERTIUS. Ad cuius iacuit Græcia tota fores.

PLINIUS. Mirum de ascribis à Morinis vsque Romam pedibus venire. Idem. Allium cepasque inter deos iurcurando habet Ægyptus. Idem. Quartam lunam maximè obseruat Ægyptus. Idem. In odorando dexteram ad osculum referimus, totumque corpus circummagimus. Quod in læuum fecisse Galliæ religio ius credunt. A. G. E. L. I. V. S. Cuius vim atq; arma toti Græciæ cauendam metuendamque inelctat illæ Demosthenis orationes cōcionēsque notificat. Idem. Omnē illam postea librorum copiam Xerxes Athenarum potitus, vrbe ipsa præter arcem incensa abstulit asportauitque in Persas. Idem. Pleraq; Italia ad regem descuiisset.

V. A. L. M. A. X. Quum inter Carthaginem & Cyrenas de margine agri pertinacissima contētio esset. Idem. Age quid illud institutum Athenarum; quàm memorabile? quod conuictus à patrono libertus ingratus, iure libertatis exiit. Idem. Ad Senatū Macedonia de Decio Syllano, qui eam prouinciam obtinuerat, querelas per legatos detulit. Idem. Nec Ægyptis quidem Romanæ humanitatis expers fuit. M. C. A. L. Ipsum apud Beluacos circumsideri interclusum ab reliquo exercitu. M. V. A. R. Deinde ad Siculos se applicauit. M. C. A. T. O. Omnis Græcia gloriæ atque gratiam præcipuam claritudinis inelctissima decorauere. M. C. I. C. In Ver. Sicilia tota, si vna voce loqueretur, hoc diceret. 2. Tus. Ille sapientissimus Græciæ saucius lamentatur, vel modicè potius. 1. de Nat. 13. Ut omitam Græciam, quæ semper eloquentiæ princeps esse voluit: atq; illas omnium doctrinarum inuentricis Athenas, in quibus summa dicendi vis & inuenta & perfecta est. 3. de Or. 6. Quorum princeps Socrates fuit, is qui omnium eruditorum testimonio, totiusque iudicio Græciæ cum prudentia & acumine & venustate, & subtilitate, tum verò eloquentia, varietate, copia, quam se-

cunque in partem dedisset, omniū fuit facile princeps. *ibid.* 127. *de Gorgia.* Isque princeps ex omnibus ausus est in conuentu poscere, qua de re quisq; vellet audire. Cui tantus honos habitus est à Græcia, soli vt ex omnibus non inaurata statua, sed aurea statueretur. *Ibid.* 125. Herillus Hippas quum Olympiam venisset maxima illa quinquennali celebritate ludorum, gloriatus est cuncta penè audiente Græcia, nihil esse vlla in arte rerum omnium, quod ipse nesciret. *de perfecto Oratore* 24. *de Pericle.* Qui si tenui genere vteretur, nunquam ab Aristophane poeta fulgere & tonare, permiscere Græciam diceretur. *Ibid.* 25. Caria & Phrygia & Mysia, quod minimè politæ minimèque elegantes sunt, affuerunt aptum auribus suis opimum quoddam & tanquam adipale dictionis genus. *Ibid.* 92. Phalereus Demetrius meo iudicio præstitit cæteris, cuius oratio, cum sedatè placidèque loquitur, tum illustrant eam quasi stellæ, quædam translata verba atq; immutata. Translata dico ea, vt sæpe iam, quæ per similitudinem ab alia re, aut suaui-tatis, aut inopiæ causa transferuntur. Mutata, in quibus pro verbo proprio subiicitur aliud quod idem significet, sumptum ex re aliqua consequenti. Quod quanquam transferendo fit, tamen alio modo transtulit, quum dixit Ennius, Arcem & urbem orbas, alio modo si pro patria arcem dixisset, & horridam Africam terribili tremere tumultu quum dixit, pro Afris immutat Africam. Hanc hypallagen rhetores, quia quasi sumantur verba pro verbis. Metonymiam Grammatici vocant, quia nomina transferuntur. *3. de Or.* 163. Verecunda debet esse translatio, vt deducta esse in alienū locū, non irruisse, atque vt precario non vi venisse videatur. *Et paulo post.* Ne illa quidem, inquit, translatio atque immutatio in verbo quandam fabricationem habet, sed in oratione. Africa terribili tremet horrida terra tumultu. Pro Afris est sumpta Africa. Neque factum verbum est, vt Mare saxifragis vndis, neque translatum, vt Mollitur mare, sed ornandi causa proprium proprio commutatum: vt, Desine Roma tuos hostis. Testes sunt campi magni.

Pluscula hæc Ciceronis verba, quæ fit in hoc dicendi genere elegantia testantur abundè. Illa verò eiusdem ad præceptionem proximam præbent aditum. 165. Gravis est, inquit, modus in ornatu orationis, & sæpe sumendus. Ex quo genere hæc sunt. Martem esse communem, Cere-rem pro frugibus, Liberum appellare pro vino, Neptunum pro mari, curiam pro Senatu, campum pro comitiis, togam pro pace, arma ac tela pro bello. *Hæc ille. Hæc autem Poëtis quam Oratoribus magis sunt familiaria, sed Ciceronis verba præscribamus: ibi.* 166. Quo item in genere, inquit, & virtutes & vitia, pro ipsis in quibus illa sunt, appellantur, luxuries quam in domum irrupit, & quo auaritia aut fides valuit, iustitia confecit. *Videtur profecto genus hoc eorum quum inflexo commutat oque verbo res eadem nunciatur, ornatius, quum sint finitima illa minus ornata.*

Quod rei nomen quam personæ maiorem habeat venustatem. *Cap. LXXXVI.*

Iuentuti studiosa ad poliendam linguam id inutile non sit, vt ibi ponat substantiuum nomen inanimatam rem & quasi accidens quoddam significans, vbi sermone quotidiario personæ nomen dicit solitum est: vt, Amicitia vera in re incerta probatur, dictum elegantius est, quam, Amicus verus in re incerta probatur. Liberalitatem tollit ingrati-tudo. Quod aliorum felicitas est, eò maiorem in se commouet inuidiã.

PROPERTIVS. Omnia post obitum fingit maiora vetusta: *Maius ab exequiis: nomen in ora venit.*

PLINIUS de medicis. Nulla præterea lex quæ puniat incitiam capitalem, nullum exemplum vindictæ: discunt periculis nostris, & per experimenta mortes agunt. **QUINTILIAN.** Et si maxime hæc patitur ætas robustior, tamen pueriles annos onerari non oporteat. *Idem.* Siqui verò paulo sunt viuaciores, in his præsertim moribus irascuntur admonitioni, & taciti repugnant. *Idem.* Satis est si puer omni cura & summo, quantum illa ætas capit, labore aliquid probabile scripserit. *Idem.* Infirmitas à robustioribus separanda est. *Idem.* Aliter autem alia ætas emendanda est. **A. GELLIVS.** Pleraque omnis vetustas sic locuta est. **V. A. L. M. A. X. Q. U. Fab** Maximam Allobrogici filium, quem nimia patris indulgentia hæredem reliquerat, publica seueritas exhæredauit. *Idem.* Neque illo quisquam ex paupertate parciat. *Idem.* Plerumque temeritatem casus inuat. *Idem.* Pubertas canis suum honorem reddebat. **C. M. A. R. I. V. S.** apud Sallust. Bellum gerebat me cum Iugurtha iussit: quam rem ægerime nobilitas tulit. **S. A. L. L.** Bellum scripturus sum quod pop. Rom. cum Iugurtha rege Numidarum gessit: primum quod magnum & atrox, variaque victoria fuit: deinde quia tum primum superbiz nobilitatis obuiatum est. *Idem.* Superbia commune nobilitatis malum. *Idem.* Antea pleraque nobilitas inuidia astuabat, & quasi pollui Consulatum credebat, si eum, quamuis egregius, homo nouus adeptus foret. *Idem.* Contra eos summa ope nitentur pleraque nobilitas. **M. C. I. C. E. R. O.** Pub. Crassum ex omni nobilitate dilexi plurimum. *de Sen.* 48. Adolescentia voluptates propè intrens magis lætatur: sed delectatur etiam senectus procul eas spectantantum, quantum sat est. *1. Off.* 123. Nihil autem magis cauendum est senectuti, quam ne languori, desidie se dedat. *1. de Orat. perfecto* 169. Habet autem vt in ætatibus auctoritatem senectus, sic in exemplis antiquitas. *de Marc. Anton.* Cui vel primas eloquentiæ

partes patrum nostrorum tribuebat autoritas. *Or.* 155. Atq; etiam à quibusdam serò emendatur antiquitas. *1. de Or.* 40. Hæc ætas ne-aliquo disertorum ius à nobis ciuile didicisti, quod interdum munere deat, iuris ignara est. *5. Tus.* 102. Dies deficiet, si velim paupertatis causam defendere. **1.** Caret oculis odiosa cæcitas, liberis orbitas. *Idem.* Quale bellum nunquam Barbaria cum sua gente gessit.

Inuidere quem casum regat. *Cap. LXXVII.*

Hanc nostram Progyrnasmaton descriptionem, puto, non inuidebunt ij qui in literis occutiendis attentiores sunt: ij enim vt ipse sapientes ab inuidia abstinent. Deinde qua scribimus, testimonij ampliter comprobamus. Quale hoc est: Anuidere cum accusatio atque datiuo casu coniungere veteres: quod et ai is huius doctiores elegantioresque repetunt: vt, Mihi felicitatem inuidisti qui amicum ab me abduxisti. Diuitias tibi inuideo. Gloriã inuidere solēt ij quibus nimia ignauia est.

ACTIVS. Florem qui suam liberum inuidit meum.

VIRGILIVS. Liber pampineas inuidit colibus umbras.

Idem. Ascanione pater Romanas inuidet arces.

Æ. L. S. P. A. R. T. de D. Hadriano. In colloquijs etiam humillimo-

rum ciuillissimus fuit, detestans eos qui sibi hanc voluptatem humanitatis seruantis fastigium principis, inuiderent. **PLIN.** iunior. Quid inuidetis bonam mortem? *Idem.* Non enim ego, vt mihi, inuideo alijs bonum quo ipse careo. **QUINTILIAN.** Verborum verò figuræ, & mutata sunt semper, & vt cunq; valuit consuetudo, mutantur. Itaq; si antiquam sermonem nostro comparemus: penè iam quicquid loquimur, & figura est. Vt huic rei inuidere, non vt omnes veteres, & Cicero præcipuè, hanc rem: & in cubere illi non in illum: & plenum vino non vini: & huic non hunc adulari iam dicitur. **A. V. L. G. E. L. L. I. V. S.** Cuius operis pulchritudinem præstantiamque ira percitus Rhodijs inuidebat. **M. C. I. C. E. R. O.** 3. *Tus.* 20. Vt enim videre, sic inuidere florem rectius quam flori dicitur. *Ibid.* Ab inuidendo autem inuidia rectè dici potest, vt effugiamus ambiguum nomen inuidia: quod verbum ductum est à nimis intendo fortunam alterius. Vt est in Menalippa, Florem quisnam liberum inuidit meum?

Inuideo flori, dici posse prorsus ne ipsi negemus, hæc ascribimus.

QUINT. Ex Græco verò translata vel Sallustij plurima, quale est, Vulgus amat fieri? vel Horatij. Nam id maxime probat hoc Ciceronis. Nec longè inuidit auenæ, & Virgilij Tyrrenum nauigat æquor. **C. M. A. R. I. V. S.** apud Sallust. Inuidet honori meo. **M. C. I. C. E. R. O.** Nonnulli inuidet eorum laudi, quos in rebus probari vident. *2. de Or.* 201. quoque *Idem* dicit. Inuidet autem homines maxime paribus aut inferioribus, quum se relictos sentiunt.

Quod dicendi genus putarem esse venustius, si rei potius quam persona nomen in casu dandi collocatum esset, sed prius præponderat.

Quod cum verbo ignoscere, nomen rei pro nomine persona non inusitate dicatur. *Cap. LXXXVIII.*

Præceptionis huius breuitati ignosces, si ea fuerit qua te satis doceat. **Is domesticus sermo est,** Ignosce mihi quia fui nimium tardus mittere ad te literas amicitia nostræ testes. **Is verò muld sit ornatior, vbi nomen substantiuum delictum significans, in dandi casu collocatur: vt,** Quod literas amicitia nostræ testes prius non miserim, tarditati meæ ignoscas. Negligentia tuæ ignosco. Pudori meo pater ignouit.

PROPERT. Omnia me cadent, timidus sum, ignosce timori.

PLAVTVS. Sculeita, adolescentiaque eius ignoscas.

C. T. REBONIVS. Ignosces etiam iracundia nostræ; **M. C. I. C. E. R. O.** Ignoscas breuitati literarum mearum. *Idem.* Ignosce timori nostro. *Idem.* Noli ignoscere hæsitati meæ. *Vide. I. G. N. O. S. C. O.*

Aliquantò diuersum illud est, quod Plantus dicit. In castra ex vrbe ad nos veniunt flentes principes. Velatis manibus orant ignoscamus peccatum suum. Nomen persona adiunctum aliquando inueniunt. **M. C. I. C.** Mihi enim volo ignosci, cæteris ipse non ignosco.

Quod substantiuum nomina ab adiectiuis facta pro adiectiuis ipsis lepidè multum & usitate dicantur. *Cap. LXXXIX.*

Lectoris quoque diligentia illud non rarè à summa facundia virtus solitum dici inueniat, vt quum sermone domestico adiectiuum est cum substantiuo, tum ab eo adiectiuo substantiuum quoddam fiat, à quo substantiuum alterum in casu patrio regatur. Vt, Benevolentia in me tuæ magnitudinem me delectat. *Domestico sermone diceretur:* Magna tua in me benevolentia, &c. Hominis ingrati-tudine peius nihil terram creare ex receptis autoribus didicimus. Ingenij tui facilitas id facit, vt amem te plurimum.

PLINIUS iun. Te memorem huius muneris, amicitia nostræ diuturnitas spondet. *Idem.* Facilitas terræ imbecillis cultoribus fatigatur. **PLIN.** Auricularum magnitudinem loquacitatis & stulticia nota est. *Idem.* Leonum feritas inter se non dimicat. **QUINTIL.** Cântus vocis plurimum iuuat sociata neruorum concordia. *Idem.* Ideoque maior adhibenda cura est, vt teneriores annos ab iniuria sanctitas docentis custodiat, & ferociore à licentia grauitas deterreat. *Idem.* Carendum est non solum crimine turpitudinis, vt cum

verum etiā suspicione. *Id.* Tanquā instituentis artibus magis sit apta mediocritas præceptoris. *V A L E R I V S M A X I M.* Lento enim gradu ad vindictam sui diuina procedit ira, tarditatemque supplicij grauitate compensat. *Id.* Eaque nouitas pugna vnicum Campana perfidia debilitauit auxilium. *S E R. S V L P I T I V S.* Nullas dolor est, quem non longinquitas temporis minuat atque molliat. *S A L L V S T I V S.* Generis humilitas fauorem addiderat. *M. C I C E R O.* Breuitas tuarum literarum me quoque breuiorem in scribendo fecit. *Idem.* Quæ si longior fuerit oratio, cum magnitudine vtilitatis comparatur: ita fortasse etiam breuior videbitur. *Vide, B R E V I S. 1. de Orat. 18.* Et quoniam de impudentia dixit, castigemus etiam segnitiam magnam ac difficilis: tamē vtilitatis magnitudine deberet homines ad suscipiendum discendi laborem impellere. *Idem.* Rei magnitudo vsu quoque exercitationemque desiderat. *1. de Or. 8.* Facillimē quanta oratorum sit, semperque fuerit paucitas, iudicabit. *Idem.* Quomobrem mirari desinamus, quæ causa sit eloquentium paucitatis. *1. Off. 130.* Formæ autem dignitas coloris bonitate tuenda est, color exercitationibus corporis. *Idem.* Ac vocis quidem bonitas optanda est. *1. Fa. 27.* Maleuolentia facit hominum, vt nonnulla durius quam à te facta sint proferantur. *2. de Fin. 80.* Sit ista in Græcorum leuitate peruersitas? Qui maledictis insectantur eos à quibus in veritate dissentiunt. *2. Fam. Iam diu propter hyemis magnitudinem nihil noui ad nos afferebatur. 2. Tusc. 44.* Contemno magnitudinem doloris, à quo me breuitas temporis vindicabit ante penē quam venerit.

Ex hoc dicendi genere Tullianum illud esse putamus. de Perfecto Or. 62. Theophrastus à diuinitate loquendi nomen inuenit. *Id.* Nulla est tanta humilitas, quæ dulcedine gloriæ non tangatur.

Substantiuum hoc ab adiectiuo factum in casu gentiuo inuenire licet. Quale illud est M. Ciceronis. 1. Offi. 103. Pueris non omnem licentiam ludendi damus: sed eam quæ ab honestatis actionibus non fit aliena.

Quando etiam adiectiua duo sunt, eorum alterum in hoc genus nomen substantiuum mutare inelegans non sit; vt, Docta literarum tuarum facilitas elegansque venustas admirabilis est

Q V I N T I L I A N V S. Appelles imaginem Antigoni latere tantum altero ostendit, vt amissi oculi deformitas lateret. *Idem.* Non austeritas eius tristis, non disoluta sit comitas. *V A L. M A X.* Nulla tam modesta felicitas est, quæ malignitatis dentes euitare possit.

Terra Gallia pro eo quod est Gallia, aliaque hoc genus ab A. Gellio dici vsitatus. Cap. LXXX.

Eorum qui in terra Italia nati sunt, nemo fuit quisquam quem ego legerim, qui sapiens quam Aulus Gellius dicendi genus hoc vsurpet. *Quæ enim regionis nomen ei dicendum est, terræ præponere solet. vt, In terra Fræcia habito. Carolus terræ Hispaniæ Rex, paucis ante diebus Romanorum Rex creatus est. In terra Picardia natus sum.*

T I B V L L V S. Non tibi si pretium Campana terra daretur.

A V L. G E L L. Halyattes autem Rex terræ Lydiæ more atque luxu barbarico præditus, quum bellum Milesis faceret, vt Herodotus in historiis tradit, concinentes habuit fistulatores & fidicines, atque scæminas etiam tibicinas in exercitu, atque in prociectu habuit lasciuientium delicias conuiuiorum. *Idem.* Qui ortus terra Hispania foret. *Idem.* Quamque Annibal terram Italiam lacerauerat atque vexaret, vexatam Italiam dixit Cato ab Annibale. *Idem.* Philippus Amyntæ filius terræ Macedoniæ rex. *Idem.* Adolescens è terra Asia de equestri loco, lætæ indolis, moribusque & fortuna bene ornatus. *Idem.* Eos dixisse hominem, quum inde irent, in terra Italia fuisse. *Idem.* Esse in montibus terræ Indiæ homines caninis capitibus & latratibus: eosque vesci auium & ferarum venatibus. *Idem.* Histrio in terra Græcia fuit fama celebri. *Idem.* Imperator Pœnus in terra Sicilia Bello Carthaginensi primo obuiam Romano exercitui progreditur. *Idem.* Eumque habuisse equum natum Argis in terra Græcia. *Idem.* Quum oppidum Tholosanum in terra Gallia Quæ Cepio consul diripisset, multumque auti in eius oppidi tēplis fuisset: quisquis ex ea direptione aurum attigit: misero cruciabilique exitu perit. *Idem.* Mausolus fuit, vt M. Tullius ait, rex terræ Cariz. *Idem.* Scipio pauca præfatus, quæ dignitas vitæ suæ atque gloria postulabat. Memoria, inquit, Quirites, repeto diem esse hodiernum, quo Annibalem Fœnum imperio nostro inimicissimum magno prælio vici in terra Africa, pacemque & victoriam vobis peperit insperabilem. *Idem.* Pylilos quondam fuisse in terra Africa. *Idem.* Multos in terra Vmbria vni & eundem diem esse dicere à meridie ad insequentem meridiem. *Idem.* Sed quod ait ventum qui ex terra Gallia flaret Circium appellari: M. Cato in libro originum eum ventum Certium dicit non Circium. *Idem.* Bellum deinde in terra Græcia maximum Peloponnesiacum, quod Thucydes memoriæ mandauit, ceptum est. *C. GRACC.* Vti in terra Græcia quo in tempore tragædus gloriæ sibi ducebat, talentum magnum ob vnam fabulam datum esse: homo eloquentissimus ciuitatis suæ Demades ei respondisse dicitur: Mimum tibi videretur si tu loquendo talentum quæsis? Ego, vt taceam, decem talenta à rege accepi.

Non ita dissimile illud est. Mar. Ciceronis. Constitunt in his vectigalibus, quæ habent in prouincia Gallia.

Quod nominibus urbium propriis adiungi præpositio possit, quodque eadem à nominibus regionum detrahi possit. Cap. LXXXI.

Nominibus propriis urbium, si motus aut quies significatur, præpositione addi posse, quæ eadē addenda sit nominibus regionum, præpositionibus Grammatistarum ita traditum est, vt si quis contradicat, solacissare vulgo credatur. Nos autē ita vt traditum est, obseruari sapiens non dubitamus: sed si quis contra dicat, eum solacissare negamus: quamuis solacissimum esse per additionē aut detractionem nonnullis persuasum sit, vt ait Quintilianus. Sed quod dicimus autoritate id firmamus.

S T A T I V S. Arripit extemplō Malea de valle resurgens

Notum iter ad Thebas.

V I R G I L I V S. -- Illi qui ad Troiam fortē diebus Venerat.

A V L. G E L L. Nauigabamus à Cassiopea ad Brundisium mare Ionium & vastum & iactabundum. *Idem.* Ab Aegina in Piræum complusculi homines eadem in nauī transmittentibus. *V A L. M A X.* Solon qui Pisistrati tyrannidem primus vidit orientem, & solus armis opprimi debere palam dictare ausus est, senectutem Cypro profugus exegit. *Id.* M. Bibulus vir amplissimæ dignitatis & summis honoribus functus, quum in Syria moraretur prouincia, duos egregiæ indolis filios suos à Gabinianis militibus Aegypti occisos cognouit. *Idem.* Natura quid ita syluestres capreas Crætae genitas tantoperè dilexerit, sagittis confixas ad salutare auxilium herbæ dictami tantum non suis manibus deducit, efficit; vt concepta ea continuo & tela & vim veneni vulneribus respuant. *Idem.* Cœnantini enim apud Scopam in Cranone, quod est in Thessalia oppidū, nunciatum est duos iuuenes ad ianuam venisse. *S E R. S V L P.* Postero die, quum ab eo digressus essem, eo consilio, vt ab Athenis in Bœotiam irem. *Idem.* Postridie eius diei quum ab Athenis proficisci in animo haberem. *S A L. B R U T U S* ab Roma aberat. *M. C I C E R O 9. Fa. 1.* Sed quid ego hæc ad te cuius domi nascuntur? *γλαυκός* est *Αθήνας*, id est, noctuam in Athenas. *Idem.* Circiter Idus sextiles ab Epheho in Syriam nauibus profectus est.

Nomina verò urbium propria inclinatione tertij, cum verbo quietē significante in ablatiuo, non in datiuo, vt persuasum multis est, collocantur. AVSONIVS. Armata Venerem vidit Lacedæmone Pallas.

Q V I N T I L I A N V S. Minus Lacedæmone studia literarum, quam Athenis honores merentur. *V A L. M A X.* Theopompus primus instituit vt Ephori Lacedæmone crearentur. *M. C I C E R O.* Quem si arbitrarer esse Sycione. *Idem.* Adolescentium greges Lacedæmone vidimus ipsi.

Virgilius autem solitum esse collocare nomina locum significantia, siue propria sint, siue cōmunia, siue præpositione in casu eo in quo cum præpositione collocari solent, hic solum nobis admonendum fuit. Proprijs nominibus urbium generale nomen præponere, eique præpositionem addere possit: vt. In vrbe Parisiis florentissimum hunc omnigenæ doctrinæ campum à præceptore Alcuino admonitus. CAROLVS ille: qui à rerum gestarum magnitudine Magnus cognominatus est, omnium primus composuit. Ex quo natæ fruges vberriam totum ferè orbem enutriunt. In vrbe Parisiorum, tamen elegantius dici, vt videatur, facit numerorum diuersitas.

A V L. G E L L. Domitio homini docto celebrique in vrbe Roma grammatico cognomen Insano factum est, quoniam erat natura intractabilior & morosior. *Idem.* Quum Pacuius grandis iam ætate diutino corporis morbo affectus, Tarentum ex vrbe Roma concessisset.

De nominibus proprijs fluuiorum, montium, sylvarum idem sentias. Sed profectò sapiens multò sine eo generali dicuntur. Generale nomen quū addit Virgilius, tum in casu patrio id quod proprium est collocat, licet in casu eodem alij collocent.

V I R G I L I V S. Hic tamen ille urbem Patavi, sedesque locauit.

Idem. Butroti ascendimus urbem.

Populum Romanum sapiens dici quam Romanos. Cap. LXXXII.

Cum ab alijs multis, tum ab A. Gellio id vsurpatum sæpe inuenias, vt quum numero multitudinis Romanos vulgus dicit, populum Romanum dicant. Sed exemplis res tibi sit restatior. Apud populum Romanum nulla certior amicitia credita est, quam Pub. Africani minoris & C. Lælij. Fidem præ cæteris virtutibus populus Rom. integræ coluit. Populus Romanus in patria sæpe, foris rarò victus est. Hoc adeo certum est, vt M. Varro librum quendam à se scriptum inscripserit de vita populi Romani.

L V C I L I V S. Populus Romanus, victus vi & superatus præliis sæpe est multis, bello verò nunquam, in quo sunt omnia. *ALPHEVVS.* Inter populum Romanum & Carthaginenses factum & scriptum inuenitur: vt Carthaginenses quotquot annis populo Rom. darent certum pondus argenti puti puri. *A. G E L L.* Sedet hic potius, qui pop. Rom. magistratus est. *Idem.* Legatos dicit à Samnitibus ad C. Fabritium imperatorem popul. Rom. venisse. *Idem.*

Populum autem Romanum ita uti Varro dixit dies singulos enumerare à media nocte vsque ad mediam proximam. *Idem.* Omnibus quidem virtutum generibus exercendis colendisque populus Rom. è parua origine ad tantam amplitudinis instar emicuit. *T. R. L. v.* Facturus ne operæ pretium sim, si à primordio vrbs res pop. Rom. perscripsero. *C. A. S. I. N. I. V. S. Pollio.* Res enim cogit huic tanto incendio succurrere omnes qui aut imperium aut nomen denique populi Romani saluum volunt esse. *M. C. I. C. E. R. O.* Nihil est tantum, quod non populus Romanus à te perfici atque obtineri posse iudicet. *3. Offic. 79. C.* Marius quum à spe consulatus longè abesset, & septimum annum post præturam iaceret; neque petiturus vnquam consulatum videretur, *Q. Metellum*, cuius legatus erat, summum virum & ciuem, quum ab eo imperatore suo Romam missus esset, apud populum Romanum criminatus est, bellum illum producere: si se consulem fecissent breui tempore, aut viuum aut mortuum Iugurtham se in potestatem populi Romani redacturum. *2. de Orat. 164.* Si maiestas est amplitudo ac dignitas ciuitatis, is eam minuit, qui exercitum hostibus pop. Rom. tradidit, nõ qui eum qui id fecisset pop. Rom. potestati tradidit. *1. Offic. 33.* In medio relictum quod erat, populo Rom. adiudicauit.

Quod aliud in oratione geminatum multam habeat venustatem. Caput LXXXIII.

Alia alijs placere nobis licet ignotum non sit, fore tamen speramus, ut eloquentia candidatis omnibus id placiturum sit, quod hic scribimus. *Id autem est.* Domesticò indoctoque sermone quum dua clausula sunt, quarum in priore aliquod vnum, vel bis vnum, in posteriore bis aliud ponitur: tum ex his duabus vna doctè fiat oratio in qua gemineatur aliud. *Ut indoctorum ille sermo est.* Aliqui volunt loqui vno modo, & alij alio. Alius alio dicendi genere gaudet, elegantius dictum est. Alius alius viuendi mos est. Alius alij rebus delectati sunt.

TERENTIUS. Dum rus eo cepti egomet mecum inter vias, ita ut sit, vbi quid in animo est molestia, aliam rem ex alia cogitare.

QUINTILIANVS. In omnibus gentibus alius alio faciudior habetur, & loquendo dulcis magis. *Idem.* Aliud aliis annis magis eduenit. *A. G. E. L. I. V. S.* Aspexerunt omnes qui aderat alius alium. *C. Cæsar apud Sallustium.* Alia aliis licentia est. *M. C. I. C. E. R. O. 4. Tusc. 81.* Sunt alij ad alios morbos procliuiiores. *7. Fam. 24.* Habes Sarcos venales, alium alio nequiores. *Idem.* Eaque dissensione ciuium, quod seorsum eunt alij ad alios, seditio dicitur. *Idem.* Ut bestiis aliud alij præcipui à natura datum est, quod suum quæque retinet, nec discedit ab eo: sic homini multò quiddam præstantius. *1. Off. 22.* Placet Stoicis quæ in terris gignuntur, ad vsum hominum omnia creari: homines autem hominum causa esse generatos, ut ipsi inter se alij aliis professe possent. *de Orat. perfecto. 36.* In omni re difficillimum est formam, qui character Græcè dicitur, exponere optimi, quod alius alij videtur optimum.

Adverbium ab alio factum ab hoc genere dicendi cum alio alienum ne sit.

TERENTIUS. Alijs aliunde periculum est unde aliquid abradi potest.

S. A. L. L. V. S. T. Petreius vbi videt Catilinam contra ac ratus erat, magna vi contendere, cohortem prætoriam in medios hostes inducit, eosque perturbatos, atque alios alibi resistentes interficit. *M. C. I. C. E. R. O.* Potest enim non solum aliud mihi ac tibi, sed mihi ipsi aliud aliàs videri.

Alio genere dicendi quod aliud in idem venuste bis ponatur. Cap. LXXXIV.

Alij indocto sermone contenti sunt, alij ope summa contendunt quæ illam dicendi venerem assequi possint. Eos quanta vires nostra sunt, ut aduenemus, id nobis dicendum videtur. *Vbi sermone triuialium dua sunt orationes: earumque, in priore aliquid vel vnum: in posteriore aliud, vel vna tantum in qua est aliud vel vnum & aliud: ibi aliud bis positum orationem multum venustabit. Ut,* Aliqui diuitias & alij honores præponunt. *Elegantius dixeris.* Alij diuitias, alij honores præponunt. Ingeniorum alia facilia sunt, alia nimis obruta. Fallacia alia aliam trudit.

QUINTILIAN. In cibis alia aliis magis complent. *S. A. L. L. V. S. T. I. V. S.* Aliud clausum in pectore, aliud in lingua promptum habere. *Idem.* Acerbius in dies malefaciundo ac dicendo dignitate alios, alios ciuitate euersum irent. *M. C. I. C. E. R. O. 4. Tusc. 35.* Omnibus enim quorum mens abhorret à ratione, semper aliquis aliis dolor, aliis terror impendit. *ibid. 59.* Neque omnis ægritudo vna ratione sedatur. Alia est enim lugentis, alia miserentis, alia inuidenti adhibenda medicina. *2. Tusc. Videre licet alios tanta leuitate & iactatione, his ut fuerit non didicisse melius, alios pecuniarum cupidus, gloria nonnullos, multos libidinum seruos: ut cum eorum vita mirabiliter pugnet oratio. Idem.* alij de vita, alij de gloria & benevolentia ciuium in discrimen vocantur. *Idem.* Quid ita: ut quum emerim, ædificarim, tuear, impendam, tu me inuito fræare meo: quid est aliud aliis sua eripere, aliis dare aliena? *1. Off. Sunt autem multi quidem cupidi splendoris & gloria: qui eripiunt*

aliis quod aliis largiantur. *ibid.* Et qui aliis nocent, ut in alios liberales sint, in eadem sunt iniustitia, ut si in suam rem alienam ne iisdem de causis alij plectantur, alij ne appellentur quidem. *ibid. 107.* Alios videmus volocitate ad cursum, alios viribus ad lucustatem. *Top. 3. Off. Quum ex eo quærerem quid esset dolus malus, respõdebat, quum esset aliud simulatum, aliud actum. 2. de Or. Sed scitis esse nouissimum ridiculi genus, quum aliud expectamus, alium dicitur. Id. Aliud enim pugna & acies, aliud ludus campusque, nos desiderat. 4. Tusc. 76.* Neque alium pudor, alium cogitatio, alium sarietas deterret. *Idem.* Totos se alij ad Poetas, alij ad Geomeras, alij ad Musicos contulerunt, alij etiam, ut Dialectici noui sibi ipsi studium ludumque pepererunt. *Idem.* Itaque se alij ad philosophiam, alij ad ius ciuile, alij ad eloquentiam applicant. Ipsarumque virtutum in alia alius mauult excellere.

Est quando, partim pro altero tantum aut pro vtroque, ponatur. Sallustius. Semifomnos partim, alios sumetes arma fugant funduntque. *M. C. I. C. E. R. O. 2. de Or. 94.* Eorum partim in pompa, partim in acie illustres esse voluerunt. *Id.* Periculosa autem rerum actiones partim iis sunt, qui eas suscipiunt, partim reipublicæ. *Vide. P. A. R. T. I. M.*

Quiddam pro alio geminari aliquando inuenias. Sed rarum est. M. C. I. C. E. R. O. 4. Tusc. 27. Dicimus grauedinosos quosdam, quosdam torminosos, non quia iam sint, sed quia sæpe sint. *Quintilianus id usurpat sapius.*

Aliud & aliter bis poni elegantius quàm aliud quàm, & aliter quàm. Cap. LXXXV.

Quum aliter Oratores, aliter hominum vulgus loqui soleant, horum neglecto sermone illos pro viribus nobis proponamus imitandos. *Quoniam igitur hi aliud quàm & aliter quàm dicere solent: illi verò aliud aut aliter geminant, hoc nobis potius obseruandum sit. Ut,* aliter dicis, aliter cogitas: aliud vis, aliud postulas. Aliud est virtutis, aliud voluptatis pretium.

QUINT. Aliud est seruum esse, aliud seruire. *A. G. E. L. I. V. S.* Aliter Lucretius vesicam salem dicit, ex edendi intentione, aliter Lucilius vesicam appellat, cum edendi fastidio. *Idem.* Aliter cum tyranno, aliter cum amico viuunt. *Idem.* Aliter leges, aliter philosophi tollunt astutias. *Idem.* Quum ciuilitate contendimus, aliter si est inimicus, aliter si est competitor. *M. C. I. C. E. R. O. 4. Tusc. 27.* Aliud esse amatorem, aliud amantem. *Idem.* Est aliud iracundum esse, aliud iratum. *2. Tusc. 35.* Aliud est laborare, aliud dolere. *Idem.* Maiores aliud ius gentium, aliud ius ciuile esse voluerunt. *15. Fam. 16.* Aliter Næuius ille gaudet Hector. Lætus sum laudari abs te pater à laudato viro: aliter ille apud Trabeam. Lena delenita argentum autum obseruabit meum.

Aliud semel tantum positum sine particula quàm nonnunquam reperire est.

M. V. A. R. R. O. Aliud est quartò prætorum fieri & quartum, quod quartò locum adsignificat, ac tres ante factos: quartum tempus significat, & ter ante factum.

Præterea dictum pures elegantius: Alius alio doctior est, quàm, Vnus aut alius doctior est quàm alius.

M. C. I. C. E. R. O. 2. de Or. 343. Virtus autem quæ est per se ipsa laudabilis, & sine qua nihil laudari potest: tamen habet plures partes, quarum alia alia est ad laudationem aptior. Sunt enim alie virtutes, quæ videntur in moribus hominum & quadam comitate ac beneficentia positæ, alie quæ in ingenij aliqua facultate aut animi magnitudine ac robore.

Non sit enim pulchrum ut particula quàm, causa comparatiui posita, inter aliud bis dictum interponatur.

Nomen alienum vsitatus dici quàm genitiuum aliorum. Cap. LXXXVI.

Alieno labore quò fias doctior, vocabuli alieni quàm trita sit viri doctis usurpatio dicimus. *Vbi domesticò sermone genitiuum aliorum poni consuevit, alienum poni solet vsitatus ab auris prudentioris oratoribus. Ut,* Aliena bona diripis, melius quàm aliorum. Felicitate aliena egrescit inuidia. Alienam famam fugillat inuidia.

A. C. T. I. V. S. Nihil credo auguribus, qui aures verbis diuitiant alienas, suas ut auro locupletent domos. Diuitare, præsum est.

O. V. I. D. I. V. S. Fertilior seges est alienis semper in agris, Vicinumque pecus grandius vber habet.

TERENTIUS. Labore alieno magnam partem gloriam verbis sepe in se transmonet, qui habet salem quod in te est. *Idem.* Hoc patrium est, potius consuefacere filium sua sponte rectè facere, quàm alieno metu.

P. L. I. N. I. V. S. Tanta mortalibus suarum rerum satietas est, alienarumque auuiditas. *Idem.* Cautum est lege duodecim tabularum, ut glandem in alienum fundum prociudente liceret colligere. *Idem.* Optimum est, ut vulgò dixere, aliena infania stui. *QUINT.* Exercebitur acrius memoria, aliena complectendo quàm sua. *VAL. MAX.* Quid attrinet mores nationes perpendi: in media barbarie ortus sacilegium rescidit alienum. *M. A. S. S. SAB.* Qui alienam rem attrectauit, quum id se inuito domino facere iudicare deberet, furti tenetur. *M. C. A. T. O. apud Sallustium.* Iampridem equidem

nos vera rerum vocabula amissimus. Quia bona aliena largiri liberalitas: malarum rerum audacia, fortitudo vocatur. SALLVSTIVS. Ad reprehendenda aliena facta aut dicta ardet omnibus animus. M. CICERO 4. *Tusc.* 56. Quum sit æmulantis angere alieno bono. 1. *Off.* 125. Peregrini & incolæ officium est nihil præter suum negotiū agere, nihil de alio inquirere, minimèq; in aliena esse publica curiosum. 4. *Fa.* 7. Si oppetenda mors esset, domi atque in patria mallem, quàm in extremis atque alienis locis.

Aliorum poni non sepe inuenias. Nonnunquam tamen poni non negamus.

M. CICERO 3. *Tusc.* 71. Est enim proprium stultitiæ, aliorum vitia cernere, sua obliuisci. in *Hortensio ex Frag.* Tu me & aliàs nonnunquam & paulò antè adhortatus es aliorum facta &uenta conquererem.

Quod conciuus, compopularis, communiiceps, coæqualis, consodalis, Latine non dicantur, quidque eorum loco dicendum sit. Cap. LXXXVII.

Cuem esse suum Musa negatura. Sint eū qui conciuem dicat. Licet enim condiscipulum, contubernalem, cohæredem, commilitonem, confocerum, consponsorum, combibonem, aliq; hoc genus multa, Latina lingua auctoribus dici placuerit: qui tamen conciuem, compopularem, communiicem, consodalem, coæqualem dixerit, neminem ego hominem auris prudentioris legere memini, præter diuum Hieronymum, qui nonnunquam dicit conciuem. Ferè enim semper deriuatum pronomen adiunctum cū ciue, populari, municipe, æquali, sodali, coniunctum inuenias. Vt, Ciuibus meis amicus sum. Populares tuos adiunxisti. Municipem suum occidit.

AFRANIUS. Noui amicum atque aequalem meum.

CATVLLVS. Quod me non commouet estimatione, Verum est vnusquisq; mei sodalis.

Idem. Quendam municipem meum de tuo volo ponte Ire præcipitem in lutum.

TERENTIUS. O populares, equis hodiè me viuist fortunatiores? Nemo hercè quisquam.

SVETON. de *A. Vitellio*. Nobiles viros condiscipulos & æquales suos omnibus blanditiis tantum non ad societatem imperij allice factos vario genere fraudis occidit. Idem. Appium Syllanum confocerum suum occidit. Idem. Sunt qui tradant ad primum tumultum proclamasse eum: quid agitis commilitones? Idem. Equitem Romanum proclamantem, quum raperetur ad penam: hæres meus es, exhibere testamenti tabulas coëgit, utque legit cohæredem libertum eius ascriptum, iugulari eum libertò imperauit.

AVL. GELL. Is de proximo iure, Abderam oppidum, cuius popularis fuit, caudices ligni plurimos funiculo breui circumdatos portabat. PLIN. I. VN. Municipem tu meus & condiscipulus, & ab ineunte ætate contubernalis pater tuus. Idem. Vaces sermone, què apud municipes meos habui. VAL. MAX. Alcibiades ille, cuius nescio vtrum bona an vitia patrie perniciosiora fuerint. Illis enim ciues suos decepit, his afflixit. Idem. Quum omnes eius ciues nobilitate, pecunia, honoribusque præstaret. Idem. Theus vicatim dispersos ciues suos in suam urbem contraxit. SALLVSTIVS.

Magnis opibus clarum acceptumque popularibus suis. M. CICERO 5. *Tusc.* 59. de *Dionysio*. Quum duas vxores haberet Aristomachem ciuem suum, Doridem autem Locrensem, sic noctu ad eas ventitabat, ut omnia specularetur, & perferretur ante. Idem. Metui à ciuibus tuis quàm diligè malis. 1. *Cat.* 17. Si me meis ciuibus iniuria suspectum tam grauitè atque infensum viderem, carere me aspectu ciuium, quàm infestis omnium oculis conspici mallem. *ibid.* Serui, meherculè, mei, si me isto pacto metuerent, ut te metuerunt omnes ciues tui, domum meam relinquendam putarem. 13. *Fa.* 11. Non dubito quin scias, non solum cuius municipij sim, sed etiam quàm diligenter soleam meos municipes Arpinates tueri. Idem. Semper tueri municipes meos consueui. Idem. Ego enim is sum, quemadmodum tu facillimè potes existimare, qui nihil vnquam mea potius quàm meorum ciuium causa fecerim. 9. *Fa.* 24. Sic tibi me Pare persuade, me dies & noctes nihil aliud agere, nihil curare, nisi ut ciues mei salui liberique sint. 1. *de Finib.* 10. Debeo profectò, quantumcunque possim, in eo quoque laborare, ut sint opera, studio, labore meo doctiores ciues mei. *ibid.* 5. Philosphia latuit vsque ad hanc ætatem, nec vllum habuit lumen literarum Latinarum, quæ illustranda & excitanda nobis est: in quo si occupati profuimus aliquid ciuibus nostris, profuimus, etiam si possimus, otiosi. *ibid.* 7. Quanquam si planè sic vtererem Platonem aut Aristotelem, ut vtererent nostri Poëtæ fabulas: malè credo, mererè de meis ciuibus, si ad eorum cognitionem diuina illa ingenia transferrem. 3. *Tusc.* 54. Legimus librum Clitomachi, quem ille eueria Carthagine misit consolandi causa ad captiuos ciues suos. 3. *Off.* 1. P. Scipionem, Marce fili, cum qui primus Africanus appellatus est, dicere solitum scripsit Cato, qui fuit ferè eius æqualis, nunquam se minùs otiosum esse, quàm cum otiosus, nec minùs solum, quàm cum solus erat. *de Sen. Memorix* proditum est, quum Athenis, ludis quidam in theatrum grandis natu venisset, in magno confessu locum ei à suis ciuibus nusquam datum. 13. *Fa.* 46. L. Nostius Zoilus est cohæres meus. 6. 18. Si Galba consponsor

meus redicit, homo in re familiari non parum diligens, non desinam cum illo communicare. 9. 25. In his controuersis, quas habeo cum tuis combibonibus Epicureis, optima opera eius vti soleo.

Superioribus his exemplis puto admonitus es, pronomen speciei posterioris adiungi posse vocabulis quoque cum particula con compositis.

3. *de Or.* 135. de *Pisistrato*. Non fuit ille quidem ciuibus suis utilis: sed ita eloquentia floruit, ut literis doctrinaque præstaret. Id.

Ut diceres illa in maxima concione tuorum ciuium, quæ dixisti. Idem. Ne minueris apud ciues tuos auctoritatem tuam. 1. 223.

Acuto homine nobis opus est, & natura vsque callido, qui sagaciter peruestiget, qui sui ciues, ijdemque homines quibus aliquid dicendo persuadere velit, cogitent, sentiant, opinentur, expectent. 2. 98. Neque verò nos æqualis Curio pater, mea sententia vel eloquentissimus temporibus illis quemquam mihi magnopere videtur imitari: qui tamen verborum grauitate, & elegantia, & copia suam quandam expressit quasi formam figuramque dicendi. 1. 180. Q. Scæuola æqualis & collega meus homo omnium ditissimus, & disciplina iuris ciuili eruditissimus. *ibid.* 117. Quis enim non videat, C. Lælio æquali meo magno honori fuisse homini nouo illam ipsam quamcunque assequi poterit in dicendo mediocritatem? Quis vestrum æqualem meum Q. Varium vastū hominem atque scdum, intelligit enim illa ipsa facultate quamcunque habuit, magnam esse in ciuitate gratiam consecutum? Idem. Non sibi cohortandum Sulpitium & Cottam, sed magis vtrunque collaudandum videri, quòd tantam iam essent laudem adepti, ut non æqualibus suis solum anteponebantur, sed cum maioribus natu compararentur. 2. 197. Quamobrem hoc vos doceo Sulpiti & Cotta, bonus ego videlicet atque eruditus magister, ut in dicendo irasci, ut dolere, ut flere possitis. Quanquam te quidem quid hoc doceam, qui in accusando sodali, meo tantum incendium non oratione solum, sed multò etiam magis vi & dolore & ardore animi concitatas, ut ego ad id restinguendum vix conarer accedere? 3. 39. Rustica vox & agrestis quosdam delectat: quò magis antiquitatem, si ita sonet, eorum sermo rerinere videatur: ut tuus Catulle sodalis L. Cotta gaudere mihi videtur grauitate linguæ, sonoque vocis agrestis. *ibid.* 200. Me pro meo sodali, qui mihi in liberum loco more maiorum esse deberet, & pro mea omni fama propè, fortunisque decernere, nihil mihi ad existimationem turpius, nihil ad dolorem acerbius accidere posse, quàm si is qui sepe alienissimis à me, sed meis tamen ciuibus salutem existimarer fuisse, sodali meo auxilium ferre non potuissim. *ibid.* 226. Me quidem istius sermonis participem factum esse gaudeo, ac vellem, ut meus gener sodalis tuus Hortensius affuisset.

Æquales autem dicuntur ij qui eiusdem ætatis sunt, quos nonnulli ex recentioribus coætaneos dicunt: an Latine, ipsi viderint. Sodales autem sunt qui collegij eiusdem sunt, quos Græci τριταίος vocant, autor est Caius Iure cons. In honorem imperatorum qui vita defuncti erant sacerdotes quosdam sacrari, qui sodales vocarentur, moris fuit. Ideoque sodales Tirtios, & Augustales Suetonius, Aurelianos Iulius Capitolinus & Antonianos appellant. Sodales fuisse apud Romanos quales nunc sint Canonici aut monachi, qui senserunt doctè mihi sensisse videntur.

Quod nomen vir in laude sapiens, homo verò modò in laude, modò in vituperio dicatur. Cap. LXXXVIII.

Quemadmodum in moribus est, ut homines sceleratos grauissimi viri insequantur, ita in re literaria doctis indocti odiosi sunt. Illorum enim quantum viuendi mores, horum dicendi genera tantum dissident. Quod etiam ex hac præceptione doceri possit: ij enim virum & hominè significare omnino idem autumantes, vtrunque tam in laude quàm in vituperio quotidiani locutionibus vsurpant. Caterum vir, à quo virtus auctore M. Tullio appellata est, in laude ferè dicitur: nisi quum sexus vel ætas dicitur. Homo verò modò in laude, modò in vituperatione dicitur: ut, Modestis moribus vir amicitia indignus non est. Inguæ profunda homines ad honestam rem gerendam inutiles sunt maxime. Vir publicæ rei studiosissimus.

AVL. GELLIVS. Neque id satis ad faciendam scelerati hominis detestationem. Idem. A. Albinus in historiæ principio ad hanc sententiam scripsit. Neminem succensere sibi conuenire, si quid in his libris parum compositè aut minùs eleganter scriptum foret: Nā sum, inquit, homo Romanus, natus in Latio; Græca oratio à nobis alienissima est. Idem. Tunicis vti virum prolixis vltra brachia & vsque in primores manus, ac propè in digitos, Romæ atque omni in Latio indecorum fuit. Idem. Viri autem Romani primò quidem sine tunicis toga solum amicti fuerunt, postea substrictas & breues tunicas citra humerum desinentes habuerunt. Idem. Hac antiquitate inductus Pub. Africanus Pauli filius, vir omnibus bonis artibus atque animi virtute præditus, Pub. Gallo homini delicato inter pleraq; alia quæ obiectabat, id quoque probro dedit, quòd tunicis vteretur manus totas operientibus. VAL. MAX. In Theodoro quoque viro grauissimo Hieronymus tyrannus tortorum manus frustra fatigauit. M. CICERO 5. *Fam.* 17. Omnibus officiis amicitia diligenter à me sanctèque seruatis, ne

hoc quidem præmittendum esse duxi, te vt hortarer rogaremque vt & hominem te & virum esse meminisses. Id est, vt communem incertumque casum, quem neque vitare quisquam nostrum, neque præstare villo pacto potest, sapienter ferres; & dolori fortiter ac fortunæ resisteres. *Idem.* Maximaque læticia afficior, quum ab hominibus prudentissimis virisq; optimis, omnibus dictis, factis, studiis, institutis, vel me tui similem esse audio, vel te mei. *Idem.* Fabio viro optimo & homine doctissimo familiariter vtor. *Hic admonere velim nomen vtrunque simul dici posse.* 4. *Fam.* 12. Vir clarissimus ab homine deterrimo acerbissima morte est affectus. *Idem.* Quæ potest enim spes esse in ea republica, in qua hominis impudentissimi atq; intemperatissimi armis oppressa sunt omnia? 3. *Fa.* Suscipio inimicitias hominum perditorum. 4. *Vt.* 192. Nunc verò quid faciat Hortensius? Avaritiæ crimina frugalitatis laude deprecatur: an hominem flagitiosissimum, libidiniosissimum, nequissimumque defendat? *Idem.* Neque te tui piget homo leuissime. 5. *Tusc.* 57. de *Dionysio Syracusano.* Atqui de hoc homine à bonis autoribus sic scriptum accepimus, summam fuisse eius in victu temperantiam, in rebusq; gerendis virum & acrem & industrium; eundem tamen maleficum natura & iniquum. *Quod autem idem dicat.* 3. *Tusc.* 36. Quid est autem nequius aut turpius effeminato viro? Sexum ibi per virum significat. *Contra præceptionem hæc à paucis dictum esse attendimus.*

QVINTILIANVS. Vir malus aliud dicat necesse est, quam sentiat. *Idem.* Si quid est exemplum deforme posteris traditum, quale libidinis vir Perseus in muliere Samia instruere ausus dicitur primus. **C. MEMMIVS.** Ego tametsi virum flagitiosissimum existimo impunè iniuriam accepisse, tamen vos hominibus sceleratissimis ignoscere, quoniam ciues sunt, æquo animo paterer. **C. MARIVS** apud *Sallustium.* Vbi se flagitiis dedecorauere turpissimi viri, bonorum præmia ereptum eunt.

Quod is qui docet doctor, aut præceptor, aut magister, non regens, aut rector a doctioribus appellari solitus sit. *Cap. LXXXIX.*

Doctores qui audiunt multa scriptorū veterum, qui purè locuti sunt, lectione exercitos, ab eis nunquam dici puto, audiunt eos qui docent, regentes aut rectores appellari. *Quæ vocabula duo ita nunc inoleuerunt, vt ab eis ne magistri quidè puerorū temperent. Appellari verò audiunt eos aut doctores, aut præceptores, aut magistros. Eius rei mille sunt apud scriptores classici exempla. Dicat igitur. Nisi præceptorem discipulus, contraque discipulum præceptor amet, fore non credo, vt ab eo erudiat discipulus. Vsu venire solet vt aduersus doctores nati malè discipuli ingrati sint, ij enim non modò gratiam non referre contendunt, sed accepti beneficij profus immemores sunt. Aduersus magistrum discipuli pietas multa esse debeat.*

M. Furius Bibaculus.

*Mirati sumus vnicum magistrum,
Summum grammaticum optimum poëtam,
Omnes soluere posse quæstiones,
Nullum difficile expedire nomen.
En cor Zenodoti, en recur Cratetis.*

QVINTILIANVS. Pyriticam quoque vt musicam & fabricam dici adhuc dubitant mei præceptores. *Idem.* Vultum præceptoris intueri tam qui audiunt debent, quam ipse qui dicit. *Idem.* Doctioribus id esse curæ velim, vt teneras adhuc mentes more nutritum molliùs alant, & satiari veluti quodam iucundioris disciplinæ cibo lacteque patiantur. *Hæc autem vocabula apud Quintilianum inuenias omnino creberrima.*

A. GELL. Accersebat sæpe nos, quum apud magistros Athenis essemus, in villis eius vbi proximam, me & clarissimum virum Seruilianum. **M. VARRO.** Maiores sunt pueri, hi pusilli magistri, qui expectant nundinas, vt magister dimittat suos. **C. MARIVS** apud *Sallustium.* Neque Græcas literas didici: parum placebat eas discere, quippe quæ ad virtutem doctoribus nihil profuerant. **M. CICERO.** Num ius civile vestrum ex libris cognosci potest? qui quantum plurimi sunt, doctorem tamen lumenque desiderant. 3. *Tusc.* 64. Pueros verò matres & magistri castigare etiam solent, nec verbis solum, sed etiam verberibus, si quid in domestico luctu hilarius ab his factum est, aut dictum, complorare cogunt. *ibid.* 2. Quum verò parentibus redditi, deinde magistris traditi sumus, tum ita variis imbuimur erroribus, vt vanitati veritas, & opinioni confirmata natura ipsa cedat. *ibid.* In quo summus est error istorum magistrorum, ad quos liberos nostros committimus. 1. *Off.* 1. Quanquam te, Marce fili, annum iam audientem Cratippum idque Athenis, abundare oportet præceptis, &c. propter summam & doctoris auctoritatem & vrbis, quorum alter te scientia augere potest, altera exëplis. 3. 6. Suscepisti onus præterea graue & Athenarum & Cratippi, ad quos quum tanquam ad mercaturam bonarum artium sis profectus, inanem redire turpissimum est, dedecorantem & vrbis auctoritatem & magistris. 3. *de Or.* 34. Vetus illa quidem doctrina eadem videtur & rectè faciendi, & bene dicendi magistra, neque distincti doctores, sed iidem erant viuèdi præceptores atque dicendi. 1. 15. Adiungeretur vsus frequens, qui omnium

magistrorum præcepta superaret. 3. 33. Dicebat *Isostrates* doctor singularis se calcariibus in *Ephoro*, contra autem in *Theopompo* frenis vti solere.

Pro eo autem, quæ imperito vulgo regentia dici solet, magisterium dicit Aul. Gellius. Eius verba sunt: Tunc omnis eius sectatorum cohors ad eum accedit, orantes obsecrantesque vt ipse diligeret loci sui & magisterij successorem. His accedit, quod scholasticos cum vulgo nolim, discipulos vel auditores appellari velim. Medicina, Theologia, aliarumque disciplinarum professores appellari doctores ab humanioribus mirarer. Doctor enim officij nomen, actiue ferè dicitur. Doctos appellari nihil mirarer.

Doctus, indoctus, eruditus, ineruditus, rudis, itemque verbum studere, quos casus regant: deque verbo docere quæ significatione dicatur. *Cap. XC.*

Latina lingua docti qui habentur & sunt, ita loqui solent, vt dicant, Philosophiæ doctus est, & philosophiam, & philosophia. De indocto, erudito, ineruditoque idem sentias. Iuris consultus, & iureconsultus, iuris peritus, & ius peritus, & iure peritus eadem forma dicuntur. Quoniam autem docto rudis contrarius est, nomen hoc genitiuo sapius adiungi scribimus. Sed etiam cum ablatiuo, particula in præposita, non inusitatè coniungitur. Per genitiuum autem dicas elegantius. Addimus verbum, studere, quamuis datiuo hæreat sapius, accusatiuo quoque & ablatiuo cum particula in, apponi posse, vt: Qui humanarum rerum indocti non sunt, amicitia magis retinentes sunt. Ei qui grammaticæ rudis est, nullus ad disciplinas reliquas aditus est. Philosophiæ qui studet, hominem fe vt nouerit studet. Ne ergo dicas cum vulgo: Doctus est in grammatica, nihil scit in arte oratoria. Sed accedimus ad exempla.

LABERIUS. Nec Pythagoream dogmam doctus. Dogmam, præcè. *Idem.* In lacu Auerno verforum numerum numero studimus. Verforum, pro, versuum, præcè.

TITINIVS. Ferentinaris populus res Græcas studet.

HORATIUS. Doctæ sermonis vtriusque lingua.

Idem. Dulces doctæ modos, & cythara sciens.

Idem. Indoctusque pila, disciue, trochiue quis scit.

QVINTIL. Numerorum quidem notitia non Oratori modò, sed cuiusque primis saltem literis erudito necessaria est. **AVL. GELLIVS.** Græci plusculi, qui in eo conuiuio erant, homines amœni, & nostras quoque literas haud incuriosè docti. *Idem.* Anæus cornutus homo sanè pleraque alia non indoctus. *Idem.* Qui eodem in numero Græcas res eruditi erant. *Tyro Tullius.* Veteres Romani literas Græcas nesciuerunt, & rudes Græcæ linguæ fuerunt. **M. CATO.** Poëticae artis honos non erat: si quis in ea re studebat, aut sese ad conuiuia applicabat, grassator vocabatur. **SALVSTIVS.** Literis Græcis & Latinis doctæ. **M. CICERO** 1. *de Or.* 191. Nonne videtis equitem Romanum hominem acutissimo omnium ingenio, sed minimè ceteris artibus eruditum *C. Aculeonem*, qui mecum vinit, semperque vixit. *ibid.* 72. Sentio neminem esse in Oratorum numero habendum, qui non sit omnibus iis artibus quæ sunt libero dignæ, perpolitus: quibus ipsis si in dicendo non vtitur, tamen apparet atque extat vtrum simus earum rudes, an didicerimus. *de perfecto Orat.* 115. Ego enim censeo, qui eloquentiæ laude ducatur, non esse earum rerum omnino rudem. 1. *Off.* 2. Quam quidem ad rem nos, vt videmus, magnum adiumentum attulimus hominibus nostris, vt non modò Græcarum literarum rudes, sed etiam docti aliquantum se arbitrarentur adeptos & ad dicendum, & ad iudicandum. *Idem.* Si velim refellere ex illis locis quos exposuit Antonius hæc dicendi exercitatione, in qua Velleius est rudis, vnusquisque nostrus versatus. 1. *de Orat.* 40. Quem tu adolescentulus perpolitum ignarum legum, hæsitantem in maiorum institutis, rudem in iure civili. *in Sallust.* 3. Nihil aliud studet: nisi vt lululentus sus, cum quouis volutari. 1. *de Or.* 250. Si leges nobis, aut si hominum peritorum responsa cognoscenda sunt, veremur, ne ea, si ab adolescentia iuni civili minus studuerimus, non queamus cognoscere. 2. *de Orat.* 55. Nemo enim studet eloquentiæ nostrorum hominum, nisi vt in causis atque in foro eluceat. *Idem.* Quo tamen in genere ita multi perfecti homines extiterunt, vt nemo fortè studuisse ei scientiæ vehementius videatur, qui non quod voluerit, consecutus sit.

Terentianum illud huic simile non est. Mulieres in eodem mihi videntur ludo doctæ ad malitiam.

De hoc dicendi genere doctus literis, nihil puto dubitaueris: si verbo docere iungi ablatiuum noueris. Super ea re M. Tullij verba ascribimus. 9. Fam. 22. Socrates, inquit, fidibus do euit nobilissimus fidicen. Is Conus vocitatus est. Quod verbum docere cum indefinito dici possit, exempla ne desint.

TIBULLVS. Longa dies homini docuit parere leones.

A. GELLIVS. Alcibiades Atheniensis cum apud auunculum Periclem puer artibus & disciplinis liberalibus erudiretur, & accersit Pericles Antigenidam tibicinem iussisset, vt eum canere tibicis, quod honestissimum tum videbatur, doceret, traditas sibi tibicis quum ad os adhibuisset inflassetque pudefactus oris deformitate abiicit.

Non fuerit omnino alienum si admoneamus verbum docere à doctioribus pro eo usurpari, quod monstrare vel ostendere vulgo dicitur: ut, Quam me ames tenuiter, tuum istud silentium nimis quam diuturnum docet. Tuæ te literæ valere doceant.

SALLVSTIVS. Adherbal legatos Romam miserat, qui Senatam docerent de cade fratris ac fortunis suis. M. CICERO. 2. Offi. Quum exposuisset, patriam se liberare velle, causamq; docuisset à Rege opulente vir summus facile impetrauit, ut grandi pecunia adiuvaretur. 2. de Or. 204. Docuit enim longa iam nos vita vsusque rerum maximam, ut quibus rebus animi hominum moueretur, teneremus. *ibid.* 215. Quare, qui aut breuiter aut summissè dicunt, docere iudicem possunt, commouere non possunt, in quo sunt omnia.

Admonendum te non arbitror esse imperitam multitudinem solitam ponere verbum discere pro eo quod est docere. Solet enim dicere: Præceptor discipulis bene addidit. Id est, Gallica nostra lingua aut pœnuria, aut certe ex vitiosa vulgi consuetudine loquendi profectum est, qua eodem vocabulo id quod discere & docere significant, dici solet.

Quod post adiectiua dignum, promptum, idoneum, elegantius ponas finitum verbum cum pronomine, qui, quæ, quod, aut vt particula. Cap. XCI.

Idigna præceptio illa non est, qua ab hoc albo non rejiciatur. Dignum, idoneum, promptum, & si qua sunt generis huius adiectiua, post se infinitus, in carmine præcipue, nonnunquam habere inueniuntur. In prosa vero oratione cum finito verbo collocantur sapienter, cui præpositum sit pronomen qui, quæ, quod, aut particula vt. Loquentium vulgus cum eo adiungere solent gerundium in dum, præpositione ad præposita. Sed exempla dicimus. Dignus es qui ameris. Promptus es, qui commissum tibi negotium conficias. Idoneum te puto, vt hunc gratias magistratum.

PROPERTIVS. Digna quidem facies, pro qua vel obire Achilles.

VIRGILIUS. Quod me quum saepe rogaret,

Non tulit Aetigenes, & erat tum dignus amari.

TERENTIUS. Dignam me putas quam illudus. Idem. Aedepol, nos sumus mulieres aequè omnes inuisa viris propter paucas: qua omnes faciunt digna vt videantur malo. Idem. Et si ego digna hac contumelia sum maximè: at tu indignus qui faceres tamen.

MAR. BRVTIVS. Digni sumus quos habeas tui consilij participes.

Idem. Literas tuas legitimas simillimas edicti tui, contumeliosas,

minaces, minimèque dignas quæ à te nobis mitterentur. Q. METELLVS Numidicus. Eum indignissimum arbitror cui à viris bonis benedicatur: tum ne idoneum quidem cui à probis maledicatur.

SALLVSTIVS. Vix fatis apertum os aut lingua prompta videtur,

quæ dicta pectore euoluat. M. CICERO. Quem tibi commendo

& ipsum suo nomine diligas, habeasque in numero tuorum, hominem prudentem & officiosum cognosces, & dignum qui à te diligatur. Idem. Me ergo & Triarium dignos existimas apud quos

turpiter loquare? 3. de Leg. 5. Qui modestè paret, videtur qui aliquando imperet dignus esse.

Alia quoque hoc genus adiectiua qua cum infinitiuo consrui solent,

cuiusmodi sunt egregius, bonus, iustus, honestus, par, paratus, eodem

genere dicendi dicere possit.

Quod in malis rebus graue pro magno, & leue pro paruo

dicantur: deque multo quando pro magno

dicatur. Cap. XCII.

Labore profectò leui quod hic scribimus ediscas. Hoc autem est. In

malis rebus quum domestico sermone magnum aut paruum dicimus,

pro hoc leue, pro illo graue dixeris fortasse elegantius: sed certe

cum doctis vsitatus. Quod idem sentiendum est de aduerbijs grauius

& leuiter, pro multum & parum: vt, Mihi dolet grauius, quod vbi

sis nesciam. Ex morbo graui reualere te audio. Ex disciplinarum

negligentia grauem sibi fore iacturam imprudens adolescentia

non prouidet.

PROPERTIVS. Non sic incerto mutantur flamine Syrtis,

Nec folia byberno tam tremefacta. Notè:

Quam citò feminea non constat fœdus in ira:

Sive ea causa grauis, sive ea causa leuis.

TERENTIUS. Pueri inter se quam pro leuibus noxijs iras gerunt.

Idem. Nunquam graueus ob hanc inimicitias caperem.

Idem. Leuis sunt qua tu pergrauia esse in animum induxti tuum.

PLINIUS. iunior. Vtque in corporibus, sic in imperio grauissimus

est morbus qui à capite diffunditur. QUINTUS. Onus dedocendi

grauius ac prius, quam docendi. CICERO. 2. A. 119. Neque grauem

mortem accidere forti viro posse, nec immaturam consulari, nec

miseram sapienti. Quæ omnia sunt optimè dicta. de Senec. 67. Facilius in morbos incidunt adolescententes, grauius ægrotant, tristius

curantur. 12. Fam. 30. Grauius ægrotant ij, qui cum leuari morbo

videntur in eum de integro incidunt. 1. Catil. 31. Saepè homines

ægri morbo graui, quum æstu febrique iactantur, si aquam gelidam

biberunt, prius releuari videntur, deinde multo grauius vehemen-

tiusque afflictiatur. 6. Fa. 3. Leuis est consolatio ex morbis aliorum, 1. Off. 83. In adeundis periculis consuetudo imitanda medicorum est, qui leuiter ægrotantes, leuiter curant: grauioribus autem morbis periculosas curationes & accipites adhibere coguntur. *ibid.* Si constitueris te cuiquam aduocatum in rem præsentem esse venturum, atque interim grauius ægrotare filius coeperit: non sit contra officium non facere quod dixeris. Idem. Neque enim in Repub. periculum fuit grauius vnquam, nec maius odium. de Am. Nec vero audiendi sunt qui grauius irascendum inimicis putant. In illo, quod Ciceronis est de Oratore perfectò. 219. Vbi libido dominatur, innocentia leue præsidium est: leue alia ratione dictum est. Leuiter pro parum, auctor idem dixit alia quoque ratione. 3. de Or. 24. Oppressi, inquit, iam sumus opinionibus non modò vulgi, verum etiam hominum leuiter eruditorum. Illud quoque accessisse ingratum non sit, vocabulum multum, pro magno tum dici à doctis, quum magnitudo rei aut altitudo non dicitur: vt, Voluptatem multam literæ mihi tuæ attulerunt. Nominis tui multa celebritas est. QUINTUS. Multo labore, assiduo studio, varia exercitatione, pluribus experimentis, altissima prudentia, præstantissimo consilio, constat ars dicendi. Idem. Circa quæ omnia multus hominibus labor est. CORN. APUD SALLV. Multa cura summo imperio inest.

Diuturnum pro longo, quum tempus significatur, dici non illepidè. Cap. XCIII.

Quibus diuturnum in lectandis Oratoribus studium fuit, ijs notum est, diuturnum, pro longo saepe dici, quum tempus significatur. Quomodo si dicat, Ex quo tempore amicitia cõiuncti sumus, fuit eius diutina felicitas. Diuturnum laborem perpeffus sum. Hominum literis operam dare coactorum diutina miseria est.

SVETIVS. Diutino morbo Antiochia perit. A. GELIVS. Ipsa autem volumina ex diutino situ squalabant. Idem. Emilius quoque Lepidus & Fuluius Flaccus nobili genere amplissimisq; honoribus & summo loco in ciuitate præditi, odio inter sese graui & similitate diutina confictati sunt. Idem. Pacuius grandi iam ætate & diutino corporis morbo affectus. VAL. Quæ potata salutaris quiete sopiti diutina vi morbi repente sunt liberati. M. CICERO. Tantus ardor animos hominum occupauit desiderio libertatis, odioque diutina seruitutis.

Ferinam, bubulam, aprinam, veruecinam, aliaque hoc genus, sine substantiuo vulgatiore ponenda. Cap. XCIV.

VT ceruina febribus inimica est, ita præceptionem hanc rusticitati, quam Latina lingua quasi febrè aduersum esse sentiet is, cuius aures incolumi nudaq; Latinitate imbuta sunt. Vulgus enim semidoctum dicere solet, emi bouem, porcum, veruecem (de mutone quantum aberrant, ex eorum, vt ita dicam, vocabularijs dicere possunt) Solet, inquam, dicere, emi vitulum, venationem: aliaq; hoc genus sexcenta, qua in prandium aut cœnam obsonatos se esse dicunt. Hi ne diutius aberrerent, illud præcipimus. Primum ab animalium mutorum nominibus possessiua in inus autore Prisciano inclinatur. Deinde adiectiua qua sine substantiuo facile intelligi possunt, in genere eo atque numero, in quibus vsitatio eorum substantiua ponerentur, sine ijs substantiuis veluti substantiua usurpari solent. Vt, natalis, oriens, parca arida. Quia vulgatiore eorum substantiua sunt, dies, sol, dea terra. Ratione eadem possessiua à nominibus animalium mutorum facta, in genere feminino idè usurpari solent: quod vsitatus eorum substantiuum nomen caro est. Vt, Ferina potius quam bubula accipiendi sunt amici. Porcina gaudet rusticitas. Dat ferinæ pretium raritas, à veruecina id copia nimis ampla adimit.

VIRGILIUS. Implentur veteris Bacchi, pinguiq; ferina.

TITIVS. Craticula, cerebellum, lactis, agnina.

PLAVTIVS. Hac sunt ventris stabilimenta, pane & assa bubula. Pane

ibi neutri generis est. Ad hoc bubula non bouina dici solet. Idem. Venio

ad macellum, rogit o pisces: indicant caros, agnina caram: caram bubulam, vitulinam, cetum, porcina, cara omnia. CORN. CELSVS. Plerique

qui nihil aliud concoquere possunt, bubulam coquant. Idem. Inter

domesticas verò quadrupes leuissima fuilla est, grauissima bubula. Pro fuilla, fuilla, per diminutionem dicitur. Eius autem generis il-

la vocabula sint, Aprina, ceruina, leporina, vulpina, canina, caprina,

taurina, porcina, ouina, leonina, anserina, passerina, aquilina,

mustellina, aliaq; generis eiusdem. Sallustium vnum inuenio cum

huiusmodi vocabulis carnem adiunxisse. Gerulus, inquit, cibus erat

caro ferina. Itemque. Numida plerumque lacte & ferina carne

vescebantur.

Vocabula genus & ordo in qua significatione à doctis dicantur, itemque versus quando vsitatus quam

carmen dicatur. Cap. XCV.

Purissima sunt à semidocto vulgo propè semper usurpata, quorum loco

qui in literis politiores sunt, alia dicunt. Eius generis illa sunt,

modus

modus vel species, status, carmen. Diceret enim vulgus: In iustitiæ duo modi sunt. Ille est de statu honesto. Pulchrū est hoc Virgilij carmen, etiamsi de versu vno loqueretur. At qui lingua exercitatoris poliorisq; sunt, eos ita dicturos putes: In iustitiæ duo genera sunt. Ordinis homo est honesti. Pulcher est hic Virgilij versus. Carmē quod & canendo factum est de aliquo toto opere dicatur melius. Dicitur igitur: Nullū est laboris genus, quod causa tua defugiam. Ordinis nostri homines paronū te literarū admirantur. De te versum illū Virgilij iure dixerim: Semper honos nomenq; tūū laudesq; manebunt.

S V E T O N. Nec vilo spectaculi genere communior aut remissior erat. P L I. in iunior. Meruit vt à C. Mufonio ex omnibus omniū ordinū affectatoribus genere assumeretur. Idem. Proximē frequentī auditorio inter se coram multi ordinis nostri clarē iocabantur, intraui, conticuerunt. Q V I N T. Isocratis præstantissimi discipuli fuerunt in omni studiorum genere. Idem. Est in hac quoque parte Lucilij præceptor, quod quia pluribus explicatur versibus, si quis parum credat, apud ipsum in nono requirat. Idem. Præcipue quidem apud Ciceronem, frequenter tamen apud Asinium etiam & ceteros qui sunt proximi, vidimus Ennij, Accij, Pacuij, Lucilij, Terentij, Cæciliij, & aliorum inseri versus. Idem. Versus quoque Saliorum habent carmen, id est, cantum. Idem tamen ab alijs ait: Saliorum carmina vix sacerdotibus suis satis intellecta. Idem. Facilius versus ediscimus quam prosam orationem. A G E L. Proletario- rum ordo honestior aliquantō & re & nomine quam capite cen- sorem fuit. Idem. In vestibulo ædium palatinarum omnis ferē or- dinum multitudo opperientes salutationem Cæsaris, constituerant. M. C I C. Meus autem est familiarissimus, sic prorsus vt nostri or- dinis obseruet neminem diligentius. Idem. Genere nouo sum lite- raturam ad te vsus, vt intelligeres non vulgarem esse commendationem. Idem. Id agendum etiam est, vt ne ea facere videamur irati, sed vt ad vrendum & secandum, sic ad hoc genus castigandi ra- xō inuiti que venimus. Idem. In primis autem constituendum est quos nos & quales esse velimus, & in quo genere vitæ. Idem. Ad hanc autem rationem, quoniam maximam vim natura habet, for- tuna proximam, vtriusque omnino ratio habenda est in deligen- do genere vitæ, sed naturæ magis. Multo enim & firmitior est & constantior. Idem. Commutato autem genere vitæ, omni ratione curandum est, vt id bono consilio fecisse videamur. Vide, G E N V S & C A S T I G O. Proximis his tribus exemplis vita genus intelligere possis, eam qua vacatio vulgō dici solet. In hūcque pro modo rationem di- ctam putes, quod infrequens non est. Idem. C. Cæsar in ore semper Græcos versus Euripidis de Phœnissis habeat. Vide, C Æ S A R. 9. Fam. 16. Seruius frater tuus, quam literatissimum fuisse iudico, fa- cile diceret, hic versus Plauti non est, hic est, quod tritas habe- ret aureis notandis generibus Poëtarum & consuetudine legendi. 3. Offic. 8. Tum Pythius, vt argentarius qui esset apud omnes or- dines graciosus, piscatores ad se conuocauit. 2. de Orat. Retulit ad Senatum de illo ipso, quod in eum ordinem cōsultam grauitate in- consonatione esset inuectus. Or. 104. Vt nobis non satisfaciat ipse De- mosthenes, qui quāquam vnus eminet inter omnes, in omni gene- re dicēdi, tamen non semper implet aureis meas. 1. de Or. 6. Nā quo- cunq; te animo & cogitatione cōuerteris, permultos excellētes in quocunq; genere videbis, non mediocriū artium, sed propē maxi- marū. Id genus, hoc genus, quod genus, pro eo quod est eiusmodi, hu- iusmodi, cuiusmodi, & quāquam si vox vna esset non inflexa, promiscuē in omni casu auctororum plurimi, M. tamen Cicerō eius generis, huius gene- ris, cuius generis, dicere solet. Exempla ex multis pauca ascribimus.

M. C I C E R O de claris Oratoribus. Horum ætati successit Isocra- tes, qui præter ceteros eiusdem generis laudatur semper à nobis. Idem. Huius generis plenus Næuius est. Idem. Et item de ceteris rebus eiusdem generis. Sed ad prop. 1. 3. de Or. 139. Ipse Aristote- les quum florere Isocratē nobilitate discipulorum videret, quod ipse suas disputationes à causis forensibus & ciuilibus ad inquam sermonis elegantiam transiulisset, mutauit repēte totam formam propē disciplina suæ, vt sumq; quendam Philoſteta paulo secūs dixit. Ille enim turpe sibi ait esse tacere cum barbari loquuntur; hic autem, quum Isocratē pateretur dicere. Idē de Demosthene 1. de Orator. 26. 1. Quineriam, vt memoriæ proditum est, coniectis in os calculis summa voce versus multos vno spiritu pronuntiare consuecebat. ibid. 69. Erenim si constat inter doctos hominem ignarum astrologiæ, ornatissimis atque optimis versibus Aratum de cælo stellisque dixisse, si de rebus rusticis hominem ab agro remotissimum Nicandrum Colophonium poëtica quadam facul- tate non rustica scripsisse præclare: quid est cur non Orator de rebus his eloquentissime dicat, quas ad certam causam tempusq; cognorit.

Reliquum aut reliquias dici vsitatus quam residuum.

Cap. XCVI.

I N multis qua reliqua sunt, illud quoque dicendum est. Qua forma ab ambigendo ambiguus, ab indigendo indigus pro indiguo, ab occidendo occiduus, ab in & nocendo innocuus, ab assidendo assiduous, aliaq; hoc genus ferentia, pro ambigēte, indigēte, occidente, innocēte, & assidente, eadem propē dicitur à residendo residuus pro residente.

Quod fit vt à doctioribus raro dicatur in significatione ea, qua ne vulgo quidē ignota est. Quum enim restare quid aut superesse vulgo dicendū est, id residuum esse dicere solet. Reliquum, aut reliquias docti vsita- rebus esse putas, quo tu oblectari possis? Literis tuis cum respon- sunt hostium reliquias.

VIRG. Troas reliquias Danaum, atque immitis Achilli.

A. G E L. Ne reliquum mercedis daret, capit consilium. S A E. Parte consumpta reliqua cadauerum ad diuturnitatem vsus falle- rent. CATO apud Sallust. Capta vrbe nihil reliqui fit victis. M. CA- PRO Nouember, prius dictum est. MAR. CICER. Reliquas verō par- tes diei tu consumebas his delectationibus, quas tibi ipse ad arbi- trium tuum comparāras. 1. Fa. 9. Vt Apelles Veneris caput & sum- ma pectoris politissima arte perfecit, reliquam partem corporis inchoatam reliquit, sic quidam homines in capite meo solum cla- borarunt, reliquum corpus imperfectum ac rude reliquerunt. 10. 20. Mea quidem, vt ad te sæpius scripsi, hæc sententia est: Qui reliquias huius belli oppresseris, eum totius belli confectorem fore. 1. Offic. 59. Consuetudo exercitatioque capienda, vt boni ratiocina- tores officiorum esse possimus: & addendo deducendoque videre quæ reliqua summa fiat.

In hac autem significatione dici residuum aliquando attendimus.

C N. P L A N. Cupio, mhercule, nullam residuam sollicitudi- nem esse.

Iure quam iustè dici elegantius.

Cap. XCVII.

M Vta sunt in sermone vulgi qua iure neqes mutari, nisi oratio- rum in dicendo virorum auctoritate persuasus sis. Quale est ad- uerbum iustè: cuius loco nomen iure dici inuenias vsitatus. Non enim raro fit vt casus Latinus aduerbii significatum habeat. Vt si dicas, vo- luntate feci & vltro feci, idem propē significas. Qua causa est vt pu- tem luci, vesperi, tempori, ruri, aduerbia nunc credita, fuisse prisca Latinorum lingua casus ablatiui. Omnium enim nominum cuiusvis in- clinamenti, nisi primi, datiuus & ablatiuus eadem voce dicebantur. Id quod in numero plurali adhuc retinemus etiam in prima inflexione. Ideoque alias contendimus furi & mendaci sine diphthongo ei in syl- laba postrema sexti casus esse. Ex hac aduerbii & casus ablatiui affinitate factum est mane. Lanobini enim, vt Macrobius ait, mane pro bono dicunt, sicut apud nos quoque contrarium est, immane, vt immanis bellua, & immane facinus. Ab omne igitur boni nominis mane di- ctum est. Omnium enim rerum initia Romani optabant auspiciosa. Mane autem in ablatiuo vt mare dicebatur. M. V A R. Ab Erythro mare orti. Idem. In mare aquam frigidam oriri. P L A V T V S. Hec illic est pugnata pugna vsque à mane ad vesperum. Idem. A mane ad noctem vsque in foro ego diem locare argenti nemini numum queo. Ideoque mane ablatiuus erat, nisi dictum putas vt facile. Nec ignoramus in vul- gariis M. Varronis codicibus, verba illa inueniri scripta. Diei principium mane, quod tum manat dies ab oriente, nisi potius quod bonum an- tiqui dicebant manum. Ad cuiusmodi religionem Græci cum lumen af- fertur: φῶς ἀπαύει. Verum analogia vt mane dicatur exposulat. Sed ad rei nostre exempla veniamus. Amicitiam nostram iure inculcare non queas. De silentio tuo iure queri mihi videor. Ad me nisi scri- bas, negligentiam tuam iure reprehenderim.

M. C I C E R O 3. de Ora. 9. Quis enim non iure beatam L. Craſ- si mortem illam, quæ est à multis sæpè deserta, dixerit, quum ho- rum ipsorum, qui tum cum illo postremo ferē colloqui sunt, eue- rum recordatus? Idem. Tales enim nos esse putamus, vt iure lau- demur. Idem. Quod forsitan aliquis iure irriserit. 1. Offic. 111. Sermo- ne eo debemus vt, qui notus est nobis, ne, vt quidam Græca verba inculcantes, iure optimo irrideamur. 3. de Ora. 37. Vt Latine loqua- mur, non solum videndum est, vt & verba efferamus ea quæ ne- mo iure reprehendat, & ea sic & casibus & temporibus, & genere, & numero conferuemus: vt nequid perturbatum aut discrepans, aut præposterum sit, sed etiam lingua & spiritus & vocis sonus est ipse moderandus. 1. Offic. 19. Quod in rebus honestis & cognitione dignis operæ curæque ponetur, id iure laudabitur. Ibid. 75. Quam- uis enim Themistocles iure lauderetur, & sit eius nomen quam Sol- onis illustrius. 1. de Ora. 16. Quibus de causis quis nunc iure mire- tur, ex omni memoriæ ætatum, temporum, ciuitatū, tam exiguum Oratorum numerum inueniri? 1. Offic. 36. Si eum pateretur in exer- citu remanere, secundo eum obligaret militiæ sacramento: quia priore amisso, iure pugnate cum hostibus poterat. 2. de Orat. 106. L. Opimij causam defendebat apud populum audiente me C. Carbo. Nihil de C. Gracchi nece negabat: sed id iure pro salute patriæ factum esse dicebat: vt eidem Carboni tribuno plebis alia tamen mente Remp. capeſſenti P. Africanus de C. Graccho inter- roganti responderat, iure casum videri. Iure autem omnia defen- duntur, quæ sunt eius generis, vt aut oportuerit, aut licuerit, aut ne- cesse fuerit, aut prudentia, aut casu facta esse videantur. 2. Offic. 43. Tiberius enim Gracchus Publij filius tandiu laudabitur, dum me- moria rerum Romanarū manebit. Eius filij neq; viui probabuntur, & mortui

& mortui nomen obtinent iure cætorum. *Idem.* Quod si vnquam populo Romano concessum esset, vt iure concitatus videretur, id quod docebam saepe esse concessum, nullam illa causa iustiorum fuisse.

Iniuste autem, iniuria, aut per iniuriam dicere possis.

Iurandum aut sacramentum non iuramentum Latine dici. Itemque potionem dici vsitatius quam potum. *Caput XCVIII.*

Illa quoque duo in ore vulgi sunt vulgariora, iuramentum & potus. Iurandum verò non iuramentum: potio saepe, raro admodum potus à doctioribus vsurpari solent. Huic re maiorem exemplis fidem acquiramus.

ENNIUS. O fides alma apta pennis, & iusurandum Iouis.

PLAVTUS. Arbitratu tuo iusurandum dabo.

SVETONIVS de Tiberio. Excogitauerat autem inter genera cruciatus, etiam vt larga meri potione per fallaciam oneratos, repente veretris deligatis, fideiularum simul vrinæq; tormento distenderet. *Idem* de Claudio. Libertos diuites & senes olim adoptio- nis, mox dominationis suæ fautores atque rectores, veneno partim cibus, partim potionibus indito intercepit. *Idem.* Sedata siti aquæ gelidæ potione pugiones duos arripuit. *Idem.* Vnum, veneno manu sua porrecto in aquæ frigidæ potione, quam is affectus febre poposcerat. *Idem.* Quare admodum exhilaratus quadrage- nos aureos comitibus diuisit, iusque iurandum & cautionem exegit è singulis. **QUINTUS.** Nobis adolescentibus seniores in agendo facti præcipere solebant, ne vnquam iusurandum deferremus. **M. CICERO.** 3. *Offic.* III. Nullum enim vinculum ad astringendam fidem iureiurando maiores arctius esse voluerunt. *ibid.* 104. Qui iusurandum violat, is fidem violat, quam Capitolio vicinam Ioui Op. max. vt in Caronis oratione est, maiores nostri esse voluerunt. *Idem.* Cenfores nulla de re diligentius quam de iureiurando iudicabant. *Idem.* Magna voce iuravi verissimum pulcherrimumque iusurandum. *Idem.* Quamdiu iureiurando hostium teneretur, non esse Senatorem. *Idem.* Iusurandum conseruandum putabat. *Idem.* Quid est igitur, dixerit quis, in iureiurando? Non timemus Iouem. *Idem.* Hoc ipsum videtur honestum, conseruandi iurandi causa ad cruciatum reuertisse. 3. *Off.* 104. Hæc quidem ratio non magis contra Regulum, quam contra omne iusurandum valet. Sed in iureiurando, non qui metus, sed quæ vis sit, debet intel- ligi. Est enim iusurandum affirmatio religio. *Idem.* Est etiam ius bellicum, fidesque iureiurandi saepe hosti seruanda. *Vide, I V S T V R A N D V M.* 2. de *Finib.* 90. Epicurus negat tenuissimo victu, id est, contemptissimis escis & potionibus minorem voluptatem perci- pi, quam rebus exquisitissimis ad epulandum. *Idem.* Quid quod ne mente quidem rectè vti possimus multo cibo & potione comple- ti. Potum autem Latine dici non negamus: rarum esse fatemur. **SVE- TONIVS.** de Sergio Galba. In iure dicendo quum de proprietate iura- menti quaereretur, leuibz vtrinque argumentis & testibus, ideoque difficili coniectura veritatis, ita decreuit, vt ad lacum vbi ad aqua- ri solebat, duceretur capite inuolutus, atque ibid. reuelato, eius esset ad quem sponte se à potu recepisset. **S. A. L.** Cibus potusque illis aduersus famem atque sitim, non libidini neque luxuriæ erat.

Inde agnosca: quàm frivola illa sit trivialis differentia, quæ potum sanorum esse, potionem egrorum præcipit.

Sacramentum appellari iusurandumue id quod Imperatori præsta- ri solet attēdimus: corrupto vocabulo nostris farmentum vulgo dicitur.

SVETONIVS de C. Iulio Casare. Sanxit ne quis ciuis maior annis viginti minorue decem, qui sacramentum non teneretur, plus triennio continuo Italia abesset. **M. C. I. C.** 1. *Offic.* 36. Quum amore pugnandi in exercitu remansisset, Cato ad Pompilium scripsit: vt si cum pateretur in exercitu remanere, secundo eum obligaret mili- tiæ sacramentum: quia priore amisso, iure pugnare cum hostibus non poterat. 1. de *Ora.* 42. Agerent enim tecum lege primùm Py- thagorei omnes, atque Democratici, ceterique in suo genere Phy- sici, vincerentque ornati in dicendo & graues, quibuscum tibi iusto sacramento contendere non liceret.

Aliquot dici elegantius, quàm quod vulgò dici solet. nescio quot. *Cap. XCIX.*

Aliquot in arte dicēdi artifices primarij, immò serè omnes: id obser- uant, vt ubi semidoctum vulgus dicit nescio quot, ipsi aliquot

vsurpent: vt, Aliquot abs te accepi literas amicitia: nostræ planè referas. Inuidorum aliquot felicitate tua discruciantur. Domus aliquot incendio crematæ sunt.

VIRGIL. Post aliquot mea regna videns mirabor aristas.

TERENT. Cupio aliquot parare amicos beneficio meo. *Idem.* Ali- quot mihi amicos aduocabo. *Idem.* Aliquot me adierunt, ex te auditum qui aiebant, hodie filiam meam nubere gnato tuo. *Idem.* Dijs pol ha- beo gratias, quod in pariundo aliquot assuerunt libera. *Idem.* Hæc ali- quot adolescentuli coijimus in Pyrao, in hanc diem vt de symbolis es- semus.

SVETONIVS. Aliquot antè annos L. Saturnini seditiosum tribu- natum Senatus cõreuerat. **A. G. E. L.** Quam rem & alij & hic qui- dem Poëta locis aliquot demonstrat. *Idem.* Quumque aliquot eor- um qui aderant, quadrupes equus, apud suum quique gramma- ticum legisse se diceret. **M. V. A. R. R. O.** Aliquot verborum antiquo- rum Græcorum perinde atque essent propria nostra, reddidit cau- las falsas. **M. C. I. C. E.** Accepi à te aliquot epistolas vno tempore, quas tu diuersis temporibus dederas. Aliquos, non aliquot, **Quin- tilianus** dicit. **M. Inquit,** Tullius non dubitauit aliquos suos libros iam editos, aliis postea scriptis ipse damnare.

Superius, posterius & proximum, quid habeant si- gnificatus. *Cap. C.*

Proxima autorum non vulgarij aduocatio re, puto, docebit, supe- rius pro præcedenti aut præterito, aut quod Ciceronem formidasse aiunt, nouissimo, posterius, verò aut (quod sæpius est) proximum, pro sequenti aut futuro aut secundo non rarent vsurpari: vt, Superio- res tuæ literæ amicitia: nostræ testes sunt. Superioribus his diebus quid hic nouitatis fuerit, proximis literis meis cognosces. Anno proximo te, vt spero, visurus sum.

A. G. E. L. Quod in capite superiore à Critolao scriptum esse dix- imus super Demosthene, id C. Gracchus in oratione qua legem Aufidiam disuasi, in Demadem contulit. *Idem.* Popu. autem Ro. ita vt Varro dixit dies singulos enumerare à media nocte vsque ad mediam proximam. **V. A. L. M. A. X.** Proximus à Libero patre in- temperantiæ gradus ad in concessam Venem esse consuevit. *Idem.* Proximum somnium etsi paulo est longius, propter ni- miam tamen euidentiã ne omitatur impetrat. **M. C. I. C. E.** Su- perioribus literis beneuolentia magis adductus, quàm quod res ita postulare, fui longior. *Idem.* Abs te superioribus quoque lite- ris petui ne mihi tempus prorogetur. *Idem.* Hisdem igitur de re- bus etiam atque etiam hortor, quibus superioribus literis hortatus sum. *Idem.* Me & superiores literæ tuæ admodum delectarunt. *Vide, L I T E R A.* *Idem.* Ea quæ essent, dictum est libro superiore. 2. *Offic.* 1. Quemadmodum officia ducerentur ab honestate, Marce filij, atque ab omni genere virtutis, satis explicatum arbitror libro superiore. 1. 34. Quum sint duo genera decertandi, vnum per dis- ceptionem, alterum per vim: quumque illud sit proprium ho- minis, hoc belluarum: confugiendum est ad posterius, si vti non licet superiore. 1. *Tusc.* 114. Fertur de Sileno fabella quædam: qui quum à Mida captus esset, hoc ei muneri pro sua missione dedisse scribitur: docuisse Regem non nasci homini longè optimum esse, proximum autem quam primum mori. 1. *Offic.* 53. Prima socie- tas in ipso est coniugio, proxima in liberis, deinde vna domus, omnia communia. Ad hoc adiicio proximum pro superiore non pro- fus infrequentè dici. **QUINTUS.** Proximo libro de tropis dictum est. **M. C. I. C. E.** Omnis amor tuus ex omnibus partibus se ostendit in his literis quas à te proximè accepi. *Idem.* His proximis Nonis tu non affuisti. Proximum & superius nonnunquam simul dicuntur. **A. G. E. L.** Quem librum legimus biduo proximo superiore. **M. C. I. C. E.** Quem proximis superioribus diebus acerrimè oppugnasse tulisse. Hæc autem vtrinque collocatio vim habet maiorem. Præ- terè superior & inferior, vt id accedat, non inueniuntur dici solent, quum comparationis excessus quidam est. Illud enim, Cicerone C. Ca- sare fuit eloquentior, non parum dicas eleganter. C. Casare M. Cice- ro fuit eloquentia superior, vel M. Cicerone C. Casare eloquentia fuit inferior. **M. C. I. C. E.** Habes enim neminem honoris gradu su- periore. 1. *Offic.* 116. *Idem* fecit Timotheus Cononis filius, qui cum belli laude non inferior fuisset quàm pater, ad eam laudem, doctrinæ & ingenij gloriam adiecit. *ibid.* 90. Philippum quidem Macedonum regem rebus gestis & gloria superatum à filio, facili- tate & humanitate video superiorem fuisse.

FINIS CENTVRIÆ SECVNDÆ.

FRANCISCI SYLVII AMBIANATIS PROGYMNASMATVM CENTVRIA TERTIA.

Quum generalis sermo est, utamur tum eleganter verbo impersonali passiuæ vocis. Cap. I.

OBSERVATVR plerumque, ut quum generalis sermo est, hoc est, ad omnes aut ad multos generis eiusdem relatus est, impersonali verbo passiuæ vocis utantur: ut, Cum amicis iucundè multum viuunt, id est, quicumque cum amicis viuunt, aut ex his multi, multum iucundè viuunt. Nobilitati iniuste multa committenti non occurritur. De rebus gestis principum verè

fatis non scribitur.

LVCRETIVS. O miseris hominum mentes, o pectora cæca,
Qualibus in tenebris vita, quantisque periculis
Degitur hoc aui.

PERSIVS. Velle suum cuique est, nec voto viuunt uno.

MARTIALIS. Non bene, crede mihi, seruo seruitur iniquo.

VIRGILIUS. Undique totis usque adeo turbatur agris.

Idem. Conueniunt, stratoque super discumbitur ostro.

HORATIVS. Viuitur paruo bene, cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum.

PLAUTVS. Mala fama facile nubitur, dum dos sit.

Idem. Perinde ut bene viuunt, diu viuunt.

Idem. Verecundari neminem apud mensam decet, ubi de diuinis atque humanis cervitur.

TERENT. Quid agitur? statur.

PLIN. Hercule in hac artium sola euenit, ut cuiunque medicum se proficenti statim credatur, quum sit periculum in nullo mendacio maius. **Q**UINT. Citò scribendo non fit ut bene scribatur: sed bene scribendo fit ut citò. Idem. Mithridati duas & viginti linguas, quot nationibus imperauit, traditur notas fuisse. **A**VL. **G**EL. Anates Ponticas dicitur edundis vulgò venenis victitare.

His duobus exemplis ostende post huiusmodi impersonale verbum, quod absolutè ferè dicitur, verbum indefinitum collocari posse, quod ante se habeat accusatiuum.

Idem. Super acate Homeri atque Hesiodi non consentitur.

M. **B**RVTVS. Scribitur nobis, magnam veteranorum multitudinem Roman conuenisse. **V**AL. **M**AX. Quid enim prodest foris esse strenuum, si domi malè viuunt? **M**. **C**IC. 1. *Off.* 34. Suscipienda quidem bella sunt ob eam causam, ut sine iniuria in pace viuatur. *Ibid.* Refertur enim decet ad ea quæ proposui in principio fundamenta iustitiæ: primum, ut ne cui noceatur: deinde, ut communi utilitati seruiatur. Idem. Virtuti sudorem mortales anteposuerunt: longa autem est & ardua via ipsa & aspera primum: ubi in cacumen ventum est, facilis est quæ dura extiterat. Idem. Huius ignorance non modò in vita, sed sapissimè & in poematis & in oratione peccatur. *Ibid.* Quoniam autem viuunt non cum perfectis hominibus planè que sapientibus, sed cum his in quibus non præclare agitur, sed sunt simulacra virtutis, etiam hoc intelligendum puro, neminem omninò esse negligendū in quo aliqua significatio virtutis appareat. 12. *Fam.* 11. Ego ad urbem accessi pridie Nonas Ianuarias. Obuiam mihi sic proditum est, ut nihil fieri potuerit honoratius. 2. *Off.* 7. Occurritur autem nobis, & quidem à doctis & eruditis. 3. *de Or.* 18. Quum placuisset idem cæteris, in syluam veniunt, & ibi magna cum audiendi expectatione confidetur. 2. 207. Inuidetur enim commodis hominum ipsorum, studiis autem certè moderatis fauetur. *Ibidem.* 210. Inuidetur autem præstanti florentique fortunæ. *Ibidem.* 209. Sed etiam superioribus inuidetur sæpe vehementer, & eò magis si intolerantiùs se iactant, & æquabilitatem iuris præstantia dignitatis aut fortunæ suæ transeunt.

Nonnunquam tamen inuenias positum hoc genus verbum, ubi generalis sermo non sit, sed hoc rarius est: ut, A me amatur. Id proprie dictum esse negare, nisi ab exercitiis Latina lingua discibus dictum scirem.

M. **C**IC. 6. *Fam.* 12. Nihil est à me inferuitum temporis causa. Idem. Non potuit accuratius agi, nec prudentius, quàm actum est à te cum Curione de supplicatione.

Quum generalis sermo est, uti possis non inueniuste verbo modi coniunctivi persona secunda, numeri singularis.

Cap. I I.

Generalis sermo item si erit: hoc genere orationem venustes. Verbum modi subiunctivi persona secunda, numeri singularis colloces: ut, Ea est amicitia suauitas, ut ea suauius nihil excogitare queas: id est, nullus, quicumque sit, queat. Qui in pericula cuntem comitetur, vix hominem inuenias. Quo breuiore compendio ad egestatis tenuitatem deuenias: quàm quum nihil conquirendo multa perdas?

VIRGIL. Migrantes cernas, totaque ex urbe ruentes.

TERENT. Adeò homines immutari ex amore, ut non cognoscas eundem esse.

Idem. Sine inuidia laudem inuenias & amicos pares.

Idem. Istuc est sapere, qui vbiunque opus sit, animum possis flectere.

Idem. Perpol quam paucos reperias meretricibus fideles euenire amatores.

QUINT. Quo constant miracula illa Pilariorum & Ventilatiorum: ut ea quæ emiserint, vtrò venire in manus credas, & quæ iubentur decurrere. Idem. Nocet etiam diu pugnare in his quæ iubentur decurrere. Idem. Nocet etiam diu pugnare in his quæ obtinere non possis. **V**AL. **M**AX. Neque virtus haustum sui cum altquo personarum discrimine largum malignum præbet: sed omnibus æqualiter exposita, quid cupiditatis potius quàm quid dignitatis attuleris aestimat: inque captu bonorum suorum tibi ipsi pondus examinandum relinquunt, ut quantum subire animo sustineris, tantum tecum auferas. **S**AL. Priusquam incipias consulto, & vbi maturè consulueris, factò opus. **M**. **C**IC. 1. *Off.* 73. In omnibus negotiis priusquam aliquid aggrediare, adhibenda est preparatio diligens. 5. *Tuf.* 118. Iniurias fortunæ quas ferre nequeas, defugiendo relinquant. 1. *Off.* 110. Neque naturæ attinet repugnare, nec quicquam sequi quod assequi nequeas. 3. 104. Quod affirmatiuè quasi deo teste promiseris, id tenendum est. Idem. Homines enim imperitiuè faciliùs quod stultè dixeris reprehendere, quàm quod sapienter tacueris, laudare possunt. Ex hoc dicendi genere Ciceronianum illud omninò non est. Lege orationes Gracchi, patronum ætarij esse dices. Quale rarius est.

Quòd item in sermone generali infinitiuus cum verbo esse aui licere dicatur. Cap. III.

A pud M. Tullium legere licet infinitiuus cum verbo licere, ut apud A. Gellium cum verbo esse, tum dici quum sermo generalis est: ut, Audire licet quàm frequens sim laudum tuarum buccinator. Animaduertere est quanta ex re literaria quæri possit utilitas. Quàm sit hæc aëris intemperies vehemens, sentire est.

A. **G**EL. Multos videre est pecuniæ cupidus. Idem. Animaduertere est pleraque verborum Latinorum ex ea significatione in qua nata sunt decessisse. Idem. Animaduertere est in tota ista Cætoni oratione omnia disciplinarum rhetoricarum, arma atque subsidia mota esse. **M**. **C**IC. 1. *Off.* 42. Videre etiam licet plerisque non tam natura liberales, quàm quadam gloria inductos, ut benefici videantur, facere multa: quæ videntur magis proficisci ab ostentatione quàm à voluntate. 3. *de Or.* 97. Licet hoc videre in reliquis sensibus, vnguentis minùs diu nos delectari, summa & acerrima suauitate conditis, quàm his moderatis.

Quòd à verbis deponentibus aut communibus non fiant impersonalia vocis passiuæ, quorum loco in sermone generali persona tertia numeri pluralis usurpanda sit. Caput IV.

Experiuntur lætione multa attentaque, quo genere dicendum sit ornatius. Quale hoc est: Loquentium vulgus in sermone generali personam tertiam numeri pluralis verbi neutri, aut actiui absolutè positi sine vilo supposito dicunt sapiusculè. Dicunt enim, cœnant, prædent, ludunt, amant, aliæque hoc genus sexcenta. Ea autem fiant impersonalia verba vocis patientis lepidius, ut, cœnatur, prædentur, luditur,

ludatur, amatur. Sed quoniam à verbis in or exeuntibus verba huiusmodi impersonalia inclinari posse, negat scitè Priscianus: ideo persone tertie numeri pluralis verborum in or exeuntium, qualia sunt deponentia aut communia, sine ullo supposito vim habent verbi impersonalis passiva vocis, tum quum sermo generalis est: vt, Tantam esse amicitiam nostram admirantur. Aucupantur malè principum amicitias: earum enim utilitas non virtus origo est. Ætatis huius mos ille parum probatus est. A suis abstinentur, alienis vtuntur.

VIRGIL. *Iuppiter, hospitibus nam te dare iura loquuntur.*

PLIN. iunior. Ita vulgò ex moribus hominis loquebantur. Frontemque domini plus prodesse quàm occipitium, non mentiantur. M. C I C E. 2. *Offic.* 38. Maximeque admirantur eum, qui pecunia non motetur: quod in quoque viro perspectum sit, hunc dignum spectatu arbitrantur. *Ibid.* Quia deos nocere non putant, his exceptis, homines hominibus plurimum obesse vel prodesse arbitrantur. *Idem.* Itaque vulgò loquuntur se in beneficiis mores hominum non fortunam sequi. 2. *de Ora.* 3. 21. Reos autem appello, non eos modò qui arguuntur, sed omnes quorum de re disceptatur: sic enim olim loquebantur. *Idem.* Ita enim loquebantur, qui est omnibus princeps, non omnibus princeps. *de Oratore perfecto* 31. Quæ est autem tanta peruersitas, vt inuentis frugibus glande vescantur? *Idem.* Veientem quidem agrum & Capenam metiuntur.

Est tamen vbi à deponenti verbo impersonale fiat.

QVINT. Cultus concessus atque magnificus addit hominibus, vt Græco versu testatum est, autoritatem: at muliebris & luxuriosus detegit mentem. Hoc autem rarum omnino est.

Vbi verò ea persona tertie numeri pluralis vocis actiua sine supposito ponatur, scriptorum grauis autoritas exemplis non desunt: quum eorum significatus hominum generi est geminus. Sed hoc itidem rarum est, nisi in paucis: qualia sunt, ferunt, aiunt, dicunt.

VIRGIL. *Vrbem quam dicunt Romam Melibæe putauit*
Stultus ego huic nostræ similem.

PLINVS iunior. Ferunt Xerxem, quum immensum exercitum oculis obiisset, illacrymassè, quòd tot millibus tam breuis immineret occasus. M. C I C E. *de Ora. perf.* 62. Et Xenophontis voce Mufas quasi locutas ferunt.

Quòd cum impersonali verbo actiua vocis indefinitum impersonalis passiva vocis aut passiuu verbi collocari debeat. *Cap. V.*

Idem tradi oportet, quòd obseruari sepe attendimus. Id autem est. Quum post verbum impersonale vocis actiua domestico sermone postponitur verbum modi indefiniti hoc esse verbi impersonalis passiva terminationis, aut verbi passiuu, elegantius sit: vt, Quanta sit amicitia nostræ magnitudo, credi non potest. Amicorum negotia perinde vt sua curari oportet. Ab eo qui habitus amicus est negligi, inofficium esse dici solet.

TERENT. *Hanc oportet in cruciatum abripi.*

Idem. *Iam sciri potest.*

Idem. *Non herclè verbis Parmeno dici potest tantum quàm ve ipsa nauigari incommodum est.*

QVINT. Pueriles annos onerari non oportet. *Idem.* Vix dici potest quòd libentiùs imitemur eos quibus fauemus. *Idem.* Neque adeò ieiunam & pauperem natura eloquentiam fecit, vt vna de te bene dici, nisi femel non possit. *Idem.* Quæri solet, an etiam si discenda sint hæc, eodem tempore tradi omnia & percipi possint. *Idem.* Vt monilibus & margaritis ac veste longa, quæ sunt ornamenta sceminarum, deformentur viri: ita nec habitus triumphalis, quo nihil excogitari potest angustius, sceminas deceat. A. GEL. In ius autem diis quos placari oportet, vti mala à nobis vel à frugibus natis amoucantur, Aueruncus quoque habeatur, & Robigus. *Idem.* Eius obseruationis an religio vlla sit tradita, quæri solet. *Idem.* Quæri solitum est in Philosophorum disputationibus, an semper inque omnibus iussis patri parendum sit. M. C I C E R O in *Hortensio ex frag.* Vti qui purpuram volunt, sufficiunt prius lanam medicamentis quibusdam: sic literis talibusque doctrinis antè excoli animos & ad sapientiam concipiendam imbui ac preparari decet. *Idem.* Negat Epicurus iucundè posse viuere, nisi cum virtute viuatur. 2. *de Finib.* 49. Naturæ obisti nullo modo posse. *Idem.* Dicit nihil potest verius. *Idem.* Premit enim atque instat, nec resisti potest. 2. *de Orator.* 208. Videndumque hoc loco est, ne quos nos ob benefacta diligere volumus, eorum laudem atque gloriam, cui maxime inuideri solet: nimis efferre videamus. *de Senect.* 69. Horæ quidem cedunt & dies, menses & anni, nec præteritum tempus vnquam reuertitur, nec quid sequatur, sciri potest.

Verba iubere & imperare cum passiuu indefinitis, quàm cum actiuu coniungi sapius. *Cap. VI.*

Illud quoque stylo nostro produci iubemus, quòd frequens Oratoribus esse non ignoramus. Hoc autem est, cum verbo iubere vel imperare indefinitum actiuum raro, passiuum propè semper, nisi alius generis est

adiunctum est: vt, Accersi iubeo, impero obseruari, portari iubeo.

ENNIVS. *Mibi ausculta nate, pueros cremari iube.*

PLAVTVS. *Quid deportari ad nos iube?*

Idem. *Iube hanc aquam caleferi.*

PLIN. Amygdalæ in argilla molli meridiem spectanti feri iubentur. *Idem.* Prior Africanus Q. Ennij itatuum sepulchro suo imponi iussit. QVINT. Silent leges inter arma, nec se expectari iubent. A. GELL. Quem in manu amici conspectum legi iusserat. *Idem.* Eum vocari iussit. *Idem.* Vestimenta detrahi imperauit. M. C I C E. *Tusc.* 91. Xenocrates, quum legari ab Alexandro quinquaginta ci talenta attulissent, quæ erat pecunia tēporibus illis, Athenis presertim, maxima: adduxit legatos ad cœnam in Academiam. His apposuit tatum quod satis esset, nullo apparatu. Quum postridie rogarent, cui numerari iuberet. Quid: vos hesternam inquit, cœnula num intellexistis me pecunia non egere? *Ibid.* de Dionysio. 60. Quum pila ludere vellet, studiosè enim id faciebat, tunicamque poneret, adolescentulo quem amabat, tradidisse gladium dicitur. Hic quum quidam familiaris iocans dixisset: Huic quidem certè vitam tuam committis: arrisissetque; adolescens, vt rursus interfici. 1. *Cat.* 27. Num ne hunc in vincula duci, num ad mortem rapi, num summo supplicio mactari imperabis?

Infinitiuum passiuu verbi vsuatiùs quàm actiuu cum verbo posse componi. *Ibique an possibile Latine dicatur*

Caput VII.

V Surpatione dignum censeri id potest, quòd multo recepta autoritatis exemplo firmatum sit. Cuiusmodi illud est. Cum verbo posse infinitiuum passiuu sapius, actiuu perraro adiunctum inuenimus, nisi in primis aut secundis personis: vt, Ex amicitia integritate utilitas multa quæri potest. Ab vncto corio canis absterri non potest. Res ea citius nunciari non potuit.

TERENT. *Non potest celari nostra diuitis iam audacia.*

Idem. *Non satis pro merito ab illo tibi potest referri gratia.*

Idem. *Mihi non videtur quòd sit factum legibus, rescindi posse.*

Lex tabularum duodecim. Sacri commissum est quòd nunquam expiari poterit. Impie commissum est quòd expiari poterit. PLIN. iunior. Quid homini potest dari maius quàm gloria, & laus, & æternitas? QVINT. Tradi omnia quæ ars efficit, non possunt. *Idem.* Natura tenacissimi sumus eorum quæ rudibus annis percepimus: vt sapor quo noua imbuas durat: nec lanarum colores quibus ille simplex candor mutatus est elui possunt. *Idem.* In pueris oratio perfecta nec exigi nec sperari potest. *Idem.* Philosophia simulari potest, eloquentia non potest. *Idem.* Neque semper est desperandum aliquid illis que dicta sunt melius posse reperiri. *Idem.* Turpiter desperat quicquid fieri potest. M. C A T O. Frustrò panis cōducitur potest, vel vti loquatur. M. C I C E R O. *pro Milo.* 9. Insidiatori verò quæ potest inferri iniusta nex? 1. *Tusc.* 108. Ad omnem rationem Teuceri vox accommodari potest. Patria est vbi cunq; est bene. 2. *de Leg.* 24. Animi labes nec diuturnitate vanescere, nec manibus vllis elui potest. 10. *Fam.* 10. Is autem qui verè appellari potest honos, non inuitamentum ad tempus, sed perpetua virtutis est præmium. *Idem.* Tanta oblectatio est in ipsa facultate dicendi, vt nihil hominum aut auribus aut mentibus iucundius percipi possit. Superioribus his exemplis admonitum te volumus vsu verbi posse, cum infinitiuo passiuo, declinari vitariq; vocabulum possibile aut impossibile, quòd à M. Tullio usurpatum legere nen nemini. Ne tamen vocabulum hoc è Latio quasi relegari à nobis videatur, Latinum esse ex Macrobio exque Fabio Quintiliano docemus. Illius verba sunt: Quum tria hæc ex æquo impossibilia putentur: vel Ioui fulmen, vel Herculi clauam, vel versum Homero subrahere. Huius autem Non, inquit, longum tantum, sed etiam impossibile aut potius infinitum est. Eiusdem. Impossibilia aggrediantur. Eiusdem. Melius igitur qui tertiam partem dixerunt aduocare, quòd nostri impossibile nominant: quæ vt dura videatur appellatio, tamen sola est. Impossibile igitur durum est vocabulum.

Post verbum volo, nolo, aut malo, infinitiuum passiuu elegantius quàm actiuu ponendum esse.

Caput VIII.

A Dmoneri te quoque illud volumus, post verbum volo, nolo, malo, sapius atq; multò vsuatiùs in persona quauis infinitiuum passiuum quàm actiuum collocari: vt, Amicitiam tuam comparari volo. Damnu suscipi nolo. Abs te virtutè quàm diuitias cōparari malo. QVINT. Nec mihi vnquam tanta fuit cura breuitatis, vt non ea quæ credibile faciunt expositionem, inseri velim. *Idem.* Ante omnia ne sit vitiosus sermo nutricibus: quas, si fieri posset, sapiens Chrysis optauit: certè quantum res pateretur, optimas eligi voluit. *Idem.* Se quoque præceptores intentè ac modestè audiri velint. *Idem.* Duodecim tabulæ nocturnum furem quoquo modo, diurnum autem, si se telo defenderit, interfici impunè voluerunt. A T T E I V S C A P I T O. Cato rem quam consulebatur, quoniam non è Republica videbatur, perfici volebat. M. C I C E. Pluribus nominibus vnã rem declarari volo.

Post alia quoque vocabula infinitiuum passiuum non incommode collocari. *Caput IX.*

Illud quoque his adiungi laborauimus, ut etiam post vocabula alia infinitiuum passiuum verbi quam actiuum collocari inuenias vsitatus: etiam si non diuini in artentia Oratorum lectione versatus fueris: ut, Amicitia nostra fines protendi longius operam dabo. Publicam rem negligi turpe est. Bellerophonis literas fert is qui exitium a se suum portari nescit.

HORATIUS. Nec vera virtus, quum semel excidit, Curat repone deterioribus.

TERENTIUS. Aut ego profecto egregie ad miseriam natus sum, aut illud falsum est quod ego audio dici, diem adimere egritudinem hominibus.

Idem. Idcirco accersor, nuptias quod mihi apparari sensit.

SVETONIVS de Augusto. Componi aliquid de se nisi & serio & a praestantissimis offendeatur. **PLINIUS** s. Ritu naturae capite hominem gigni mos est, pedibus efferri. Idem. Coli rura ergastulis pessimum est, ut quicquid agitur a desperantibus. Idem. Minus mirretur hoc, qui sciat vestem a tineis non attingi, quae fuerit in funere. **QUINTILIANUS.** Vbi vinci necesse est, expedit cedere. Idem. Socrates iam senex institui lyra non erubescerebat. Idem. Videatur ars omnino dicentis contra iudicem adhiberi. Idem. Neque est sanctius sacris iudicis, quam studiis initiari. Idem. Lex est quae prohibet adulteram sine adultero occidi. Idem. Autoritas ab oratoribus vel historicis peti solet: nam Poetas metri necessitas excusat. **AVL. GEL.** de Alexandro. Victi hostis uxorem, facie inclita mulierem vetuit in conspectum suum deduci: ut eam ne oculis suis quidem contingeret. **C. CAESAR.** Neque hominum morte memoria deleri debet, quin proximis retineatur; neque clientes sine summa infamia deleri possunt. **MAR. CATO.** Maiores sanctius habere defendi pupillos, quam clientem fallere. **M. CICERO** 2. Fam. 7. Sera gratulatio reprehendi non solet, praesertim si nulla negligentia praetermissa est. Idem. Summum autem bonum si ignoretur: viuendi rationem ignorari necesse est. 1. Off. Potest accidere promissum & conuentum, ut id effici sit inutile, vel ei cui promissum sit, vel ei qui promiserit. 1. de Din. 2. Ego gentem nullam video neque tam humanam atque doctam, neque tam immanem atque barbaram: quae non significari futura, & a quibusdam intelligi praedicique posse censet. Idem. Ego cupio non mendacem probari. 2. Off. 70. Melius apud bonos quam apud fortunatos beneficium collocari puto. *Ibid.* 87. Res autem familiaris quarere debet iis rebus, a quibus abest turpitudine: conferuari autem diligentia & parsimonia, iisdem etiam rebus augeri. *Ibid.* 28. Portari in triumpho Massiliam videbamus.

Quod verba curo, volo, nolo, malo, cupio, habeo pro debeo, & oportet, pro praesenti indefiniti actiuum participium praeteriti temporis habeant elegantius.

Caput X.

Dicendi genus hoc obseruatum si curaueris, a frequentiore usu dicendi comicorum non discedes. Hac autem via obseruare queas, si post verba curo, volo, nolo, malo, cupio, habeo pro debeo, & oportet, posueris participium temporis praeteriti non verbum indefiniti modi verbi actiuum, ut, Missa ad amicum literas curauit. Detrimentum vltimum tibi allatum nolo. Remp. diuitiis ac viribus adiutam oportet.

TERENTIUS. Adolescenti morem gestum oportuit.

Idem. Iam iam, ubi erit, inuentum tibi curabo, & mecum adductum tuum Pamphilum.

PLAVTUS. Sed etiam est, paucis quod vos mentis voluerim.

Idem. Eas si adeas, abitum quam aditum malis.

Idem. Sunt qui volunt te conuentam.

Idem. Diu me ex perdita saluatam cupiunt.

AVLIVS GELLIUS. Aduersarios seruatos magis cupiunt, quam perditos.

Quod item post verbum curo participium futuri in dus postponatur elegantius quam infinitiuum verbi actiuum. *Cap. XI.*

Preceptionem hanc imitandam si curaueris, nihilominus eleganter orationem compones. Ea cum alijs multis, tum maxime A. Gellio, & Val. Maximo, M. quoque Ciceroni non parum familiaris est. Ea autem huiusmodi est. Cum verbo curo participium futuri in dus ponitur elegantius quam actiuum verbum modi indefiniti. Ut, Negotia tua quam mea prius conficienda curabo. Librum, quum vsus fuero, referendum curabo. Literas ad te mittendas curauit.

PLINIUS iunior. Missi statim pontifices qui defodiendam necandamque curarent. **AVL. GELLIUS.** Ex malis duobus quos apud eum vidisset, vter maior esset, mittendum curaret. Idem. Hos porro libros vniuersos multis post temporibus Seleucus

rex, qui Nicanor appellatus est, referendos Athenas curauit. Idem. Is me statim rei capitalis damnandum dandumque ad bestias curauit. **CN. PLANCIVS.** Exercitum huc traiciendum quam primum cures. **VAL. MAXIMVS.** Mero somnoque sopitos plautrui in urbem deuehendo curauerant. Idem. Ut comperit vnde aduecti essent, quinqueremi reportandos Meletam, inque templo Iunonis collocandos curauit. **M. CICERO.** Eo factum est ut ad te Lupus sine meis literis rediret, quum tamen curasset tuas ad me perferendas. Idem. Quos tamen ipsos, si quem cui recte committam inuenero, curabo ad te perferendos, si quem cui rectu si mihi restituendum curaris, non possum dicere quam mihi gratum futurum sit. Idem. Hunc Fabricius reducendum curauit. Idem. Negotium conficiendum cures. Idem. Fuus ei satis amplum faciendum curauit. *Vide, C. VRO.*

Verbum velle ac locare itidem dici posse ut noris, exempla ascribimus.

PLAVTUS. Volo amori obsecundum illius. **M. CICERO** 4. Fam. 12. Posteaque curauimus, ut iisdem Athenienses in eodem loco monumentum ei marmoreum faciendum locarent.

Hac quoque verba quae praepositione dixi superiore cum infinitiuo passiuo verbi non ineleganter dicuntur.

Post verba necesse est, oportet, volo, nolo, malo, peto, rogo, precor, verbum modi coniunctiu sine particula ut, ponendum esse.

Cap. XII.

Necesse est multis comprobem testimonijs, quod a vulgi sermone alienum esse dicemus. Quale illud est. Post verba necesse est, oportet, volo, nolo, malo, peto, rogo, precor, verbum modi subiunctiuu praeposita ei particula quod vel ut, sermone vulgi ignotum non est. Qui sibi paulo vsi sunt humaniores, ommissa particula quod vel ut, posterius id verbum modi subiunctiuu in verbum indefinitum transferendum esse praeceperunt. Nos tamen censemus verbum id in modo subiunctiuo abiecta particula quod vel ut, relinquas: ut, Amicum bonum qui nactus sit, voluptate afficiatur necesse esse. Malo venias quam scribas. Vbi sis, me rogo certiore facias. **Demetrius Phalereus.** Iuuenes domi parentes, obuios in itinere, in solitudine se ipsos vereantur oportet.

CATVL. Nam magnus ex matre & nato signatur oportet, si vera est Persarum impia religio.

PROPERTIUS. Multa prius domina delicta queraris oportet.

TERENTIUS. Nolo mentiare, aperte ista, ut res est, nunciato.

M. BRVTVS. Rescribas nobis ad omnia rogamus. Idem. Petimus a te facias nos certiores tuae voluntatis in nos. **D. BRVTVS.** Autoritate & prudentia prospicias oportet, ne inimici nostri consulis sublati sperent se conualescere posse. **C. CASSIVS.** Cito fame pereat necesse est. **C. ASINIVS Pollio.** Siqui latantur in praesentia, tamen postmodum necesse est dolcant. **QUINTUS.** Necesse est sibi nimium tribuat, qui se nemini comparat. Idem. Concedant mihi omnes oportet, quod Stoicorum quoque asperissimi consentunt, facturum aliquando bonum virum, ut mendacium dicat. Idem. Qui neque fecisse se negabit, neque aliud esse quod fecerit, dicet, neque factum defendet, necesse est in suo iure consistat. **IVLIVS HIGINVS.** Quae Bidens esse hostia, oportet habeat dentes octo: sed ex his duo ceteris altiores, per quos appareat ex minore aetate in maiorem transcendisse. **M. CICERO.** Velim ita statutum habeas, me tui memoriam summa cum benevolentia tenere. Idem. Tu velim ita tibi persuadeas, nullam rem esse minimam quae ad te pertineat, quae mihi non charior sit quam meae res omnes. Idem. His de rebus quid acturus sis, si tibi non est molestum, rescribas mihi velim. 5. Famil. 6. Tu ad me velim literas crebrius mittas. 1. de Orat. 133. Nunc enim te iam exoremus necesse est. Idem. Tu velim definas iam nostris literis uti, & nos aliquando reuisas. *Vide, REVISO.* Idem. Me tamen velim quod ad tempus expectemus, certiore facias. Idem. Ante eam diem Anreus ad me redeat oportet. Idem. Eius negotium sic velim suscipias, ut si esset res mea. *Vide, NEGOTIVM.* Idem. Torum negotium sustineas oportet. Idem. Multos tibi commendem necesse est. Idem. Hoc tu meum consilium laudes necesse est. Idem. Nolim me iocari putes. *Vide, IOCOR.* *Ibid.* 20. Ex rerum cognitione efflorescat & redundet oportet oratio. Idem. Quicquid oritur, qualecumque est, causam habeat a natura necesse est: ut etiam si praeter consuetudinem extiterit, praeter naturam tamen non possit existere. *Vide, CONSVE TVDO.* 2. Off. *Vide, METVO.* Qui se metui volent, a quibus metuuntur, eosdem metuant ipsi necesse est. Idem. Hominem occidat oportet, qui vestra opera uti velit. 1. Tu, 91. Malle Cerberum metueres, quam ista tam inconsiderate diceres. Idem. Tamen huic ipsi multa tribuat & concedat necesse est.

Necesse est quam necessarium est, aut quod non infrequens est apud A. Gellium, necesse est, vsitatus dici velim admostrare.

Quod

Quod in idem post verba curo, cenſeo, prouideo, caueo, nuncio, ſuadeo, facio, reliquum eſt, verbum ſubiu-
ctiu modi, omiſſa particula quod, vel vt, vel ne
ponatur. Cap. XIII.

Eſſet præceptio hac familiarior curauit, eam enim cum ſuperiore, qua euſdem ſerè argumenti eſt, ſi coniunxiſſem, verborum exem-
plorumque multitudo puerilis ingenij paruitatem obruiſſet potiùs, quàm
adumento fuiſſet: quàm iurare firmareque contendimus. Quum igitur
poſt verba hac curo, cenſeo, prouideo, caueo, nuncio, ſuadeo, facio,
reliquum eſt, & ſi qua ſimilia ſunt, verbo modi coniunctiu parti-
cula quod, vel vt, vel ne, domeſtico ſermone præponitur: fac eam parti-
culam abijcias, ſi dicere contendas ornatiùs: vt, Amicitiam quibus
ſcis rebus augeri poſſe, cenſeo augeas. Æternam tibi quætas glo-
riam ſuadeo. Fac me ſemper diligas.

CATVLLVS. Velum Cacilio Papyre dicas, Veronam veniat.

PLAUTVS. Vtinam diſ faxint, inſecta dicta rectè veniant tua.

VATINIVS. Tu nos fac ames.

CN. PLANCVS. In quibus apertè denunciat videam ne fallat.

M. C. ÆLIVS. Integrum tibi referues ſuadeo. **S. E. R. SVLPIT.**
Fac aliquando intelligamus ad vera quoque te equè perferre poſſe.
AVL. GELLIVS. Fac amicos adeas & roges veniant. **C. O. R. N.**
NEPOS. Facile vobis in mentem veniat, Quiritès, ex ære alieno
in hac ciuitate & in aliis omnibus propter diem atque fœnus ſæ-
piſſimam diſcordiam fuiſſe. **M. C. I. C. ſilius.** Firmo id conſtantique
animo facias licet. **M. C. I. C. IO. Fam. 15.** Fac valeas, meque mutuò
diligas. *Idem.* Reliquum eſt tuam profectionem amore conſe-
quatur. *Idem.* Caue dubites quoniam omnia de ſalute ac reditu tuo per-
fecta ſunt. *Idem.* Caue feſtines aut committas, vt aut æger aut hye-
me nauiges. *Vide, CAVEO. Idem.* Id ſi ita eſt, eſſedum aliquod ſua-
deo capias. *Idem.* Caue ſuſpiceris contra voluntatem meam te fa-
cere. *Idem.* Tu fac habeas fortem animum. *Idem.* Fortem fac ani-
mum habeas & magnum. *Idem.* Fac animo magno fortiq; ſis. *Idem.*
Omnibus de rebus fac quàm primùm ſciam. *Vide, FACIO. Idem.*
Caue ſi me amas, exiſtimes me, quòd otioſus ſcribam, abieciſſe
curam rei publicæ. *Idem.* Treuitros vites cenſeo. *Idem.* Hi plebei
fuerunt, quos contemnas cenſeo.

Post verba hac particulam vt poſtponi poſſe ne tibi negare videamur,
ſcripta hac volumus.

M. CICERO. Quintum fratrem meum, ſi me diligis, eo nu-
mero cura vt habeas, quo me. *Idem.* Fac planè vt valeas. *Idem.* Ibi
te vt firmum offendam mi Tyro effice.

Ad hac, in oratione eadem ſi hac ſuperioris præceptio his obſeruari
poſſit, vt obſerues utrobique non præcipimus.

P. V. B. LENTVL. Rogo te petas ab his vt hanc dignitatem po-
tiſſimùm nobis tribuant. **S. A. L. L. V. S. T.** Prouideas oportet, vt plebs
largitionibus & publico frumento corrupta, habeat negotia ſua,
quibus à malo publico derineatur. Neceſſe habet ignoſcere, pro ne-
ceſſe eſt ignoſcat, Afer Domitius dixit. Princeps, inquit ille, qui vult
omnia ſcire, neceſſe habet multa ignoſcere.

Verbum quæſo quid habeat elegantie ſi cum verbo modi
imperatiui adiungatur. Cap. XIV.

Attonde, quæſo, quid habeat venuſtatis breuiuſcula hac præceptio.
Sermone triuiali quum verbum precor aut rogo cum verbo mo-
di ſubiuſctiu particula vt, interiecta adiungitur: ornatiùs tua ſit ora-
tio, ſi ex coniunctiuo imperatiuum facias, ac verbum quæſo in orationis
medio colloces: vt, Quanti te fecerim quamque de te vt amicorum
integerrimo merere bene contenderim, animo, quæſo reuolue. Vbi
primùm tibi per otium licebit ad me, quæſo, reſcribe. Doceare,
quæſo, quantum ſæpe mihi in mentem tui veniat.

P. O. M. P. O. N. I. V. S. Noli quæſo, irafcere, more ſit, moriri ſuam
quiſque vxorem vt velit.

Iraſcere & morire præ diſta ſunt.

T. E. R. E. N. T. I. V. S. Narra iſtuc quæſo, quid ſet.

P. L. A. V. T. V. S. Abſtine quæſo. **M. C. I. C. E.** Attende, quæſo, quæ
ſint conſecuta. 1. Tuſc. 102. Quid Cyreneum Theodorum philo-
ſophum non ignobilem? nonne miramur? Cui quum Lyſimachus
rex cruceſt minaretur. Iſtis quæſo, inquit, tuis iſta horribilia
mimitare purpuratis tuis.

Pauò aliter illud à Propertio dicitur.

Vidi ego, me quæſo teſte negare potes.

Verbum precor hoc dicendi genere Tibullus uſurpat.

Parce precor reuero, non illi ſontica cauſa eſt.

Idem. Si ſas eſt, mos pecor ille redi.

Vbi ille, vocatiuus eſſe videtur.

Cum verbis opinor, puto, arbitror, credo, fateor, aliſque
hoc genus multis, coniunctionem vt, non adiungit,
deque verborum eorundem uſurpa-
tione. Cap. XV.

Illud ne grammatice quidem puto ingratum erit. Grammatistarum
nonnullorum præcepto ad hunc ſerè modum eſt. Quum ſermone qua-

ſidiano post verbum aliquod particula quod ponitur, ſequiturque
verbum alterum modi finiti: omiſſa ea particula quod, verbum hoc
alterum fiat indefinitum: vt, Opinor quòd amicus meus valet: di-
cendum eſſe cenſent: opinor amicum meum valere. Ibi aliter aliquan-
tò dicendum eſſe præcipimus: ſed ſuperius id proſus non negamus. Hoc
autem eſt, vt verbum vtrumque finiti modi immutatum maneat. Id au-
tem quod poſt ſe eo ſermone quotidiano habet particulam quod, ea omiſ-
ſa, ponatur in medio orationis, raro in principio: eique coniunctio nulla
adiungatur: niſi ex veteri more, qui particulam vt, ſapiùs præpoſuerunt.
A præceptio ſuperiore hoc differat: quòd ea verbum hoc alterum modi
coniunctiu ſit, hac indicatiui, vt: Amicus meus incolumi, opinor,
valetudine eſt. Amicitia nihil datum eſt, credo, à diis immortalibus
homini melius. Nullas ad te, fateor, literas dedi.

AVL. GELLIVS. Naturalis illa Gracchi vehementia indigniſ-
ſe non, opinor, æſtimanda eſt. **M. C. I. C. E. R. O. 3. Tuſc. 63.** Niobe ſin-
gitur lapidea, propter æternum credo in luctu ſilentium. 1. Tuſc.
92. Endymion verò, ſi fabulas audire volumus, neſcio quando in
Lamio obdormiuit, qui eſt mons Caria, nondum, opinor, eſt ex-
perrectus.

Particulam vt, nonnunquam Cicero idem præponit: vt, Farad. 1. Sæ-
pe laudabo ſapientem illum Biantem, vt opinor, qui numeratur
inter ſeptem ſapientes. 5. Famil. 12. Ardeo cupiditate incredibili,
neque, vt ego arbitror, reprehendenda, nomen vt noſtrum ſcriptis
illuſtretur & celebretur tuis. 3. Tuſc. 18. Non inſcitè Heracleotus
Dionyſius ad ea diſputat quæ apud Homerum Achilles queritur
hoc, vt opinor, modo.

Corque meum penitus eurgeſcit triſtibus iris.

Cum decore atque omni me orbatum laude recordor.

1. de Ora. 4. Mihi repetenda eſt veteris cuiuſdam memoria: non ſa-
ne ſatis explicata recordatio, ſed, vt arbitror, apra ad id quod re-
quiris. *ibid.* Dabis hanc veniam, mi frater, vt opinor, vt eorum qui
ſumma dicendi laus à noſtris hominibus conceſſa eſt, autori-
tatem Græcis antepoſitam.

Post licet, fas est, neceſſe eſt, facile eſt, datiuum non accu-
ſatiuum adiungendum eſſe, ſi ſequatur verbum
indefinitum. Cap. XVI.

Dicere nunc mihi ſas eſt qua nihil Grammatico minùs quàm Ora-
tori vtilia ſint. Niſi enim congrua oratio eſt, ea elegans eſſe non
poſſit. Poſt licet, aut ſas eſt, aut neceſſe eſt, aut facile eſt, aut quoduis
hoc genus aliud datiuum ſapiùs uſitatumque quàm accuſatiuum poſue-
ris. ſi ſequatur verbum indefiniti modi: vt, Amicitia tua frui vtinam
liceret. Malè perire ei neceſſe ſit, qui virtutem contemnat. F uerem
occidere ius eſt ei, qui eum nocte cum telo inuenit.

E. N. N. I. V. S. Neque terram inijcere, neque cruenta

Conueſtire mihi corpora licuit.

Idem. Si ſas cadendo cæleſtia ſcandere cuiquam,

Mi ſoli cœli maxima porta patet.

O. V. I. D. I. V. S. Cui peccare licet, peccat minus, ipſa poteſtas

Semina nequitie languidiora facit.

V. I. R. G. I. L. Mihi inſſa capeſſere ſas eſt.

P. L. A. V. T. V. S. Licet mihi liberè quoduis loqui.

Idem. Mihi neceſſe eſt ire hinc.

Q. V. I. N. T. I. L. I. A. N. V. S. Difficile eſt nobis mutare habitum ani-
mi ſemel conſtitutum. *Idem.* Oraſtori nihil eſt neceſſe in cuiuſ-
quam iurare leges. **V. A. L. M. A. X. I. M. V. S.** Cui ſi talibus ſtudiis per-
quam ſas non erat, vtilius aliquantò fuit, ad illa aditum non impe-
traſſe, quàm iam præcepta eorum dulcedine caruiſſe. *Idem.* Illud
quoque memoria repetendum eſt, quòd tribunis plebis intrare in
curiam non licebat. *Idem.* Dabat operam ne imperatoribus capi-
te cenſos ſacramento rogare eſſet neceſſe. *Idem.* Vt ad Maſſilien-
ſium ciuitatem reuertar, intrare oppidum eorum nulli cum telo
licet. **S. A. L. L. V. S. T.** Nemo enim alteri imperium volens concedit:
& quamuis bonus atque clemens ſit qui plus poteſt, tamen quia
malo eſſe licet, formidatur. **M. C. I. C. E. 5. Tuſc.** Animo autem mul-
tis modis variſque delectari licet: etiamſi non adhibeatur aſpe-
ctus. *Idem.* Licuit eſſe otioſo Themistoeli? Licuit Epaminondæ?
Licuit, ne vetera & externa quæram, mihi? 3. 48. Piſo ille frugi
ſemper contra legem frumentariam dixerat. Is lege lata conſula-
ris ad frumentum accipiendum venerat. Animaduertit Gracchus
in concione Piſonem ſtantem. Querit audiente Romano populo
qui ſibi conſtet quum eadem lege frumentum petat, quam diſ-
ſuaferat. Nolim, inquit, mea bona Gracche tibi, yiritim diuidere
li ceat: ſed ſi facias, partem petam. *Idem.* Danda igitur opera eſt, vt
iis beneficiis quàm plurimos afficiamus, quorum liberis poſte-
riſque prædatur memoria, vt iis ingratis eſſe non liceat. *Vide,*
P. R. O. D. O. R. & M. E. M. O. R. I. A.

A verbo paſſiuo, ſapiùsque à præteriti temporis participio
datiuum pro ablatiuo regi. Cap. XVII.

Oraſtorum Poëtarumque plurimis obſeruatum id eſt, vt verbum
paſſiuum, vel participium temporis præteriti, quod præpoſitum

particula à vel ab cum ablatiuo copulari solet, cum datiuo componatur: hoc sepius fit, illud rariùs: vt, Non facile cuius bonus eligitur amicus. Multiuga cibi varietas ingenio valetudinique inimica esse hominibus multis cognoscitur. Famæ tuæ integritas inuidis multis lacerata est.

VIRGILIUS. Despectus tibi sum, nec qui sim quaris Alexi.
Idem. Praterca duo nec tuta mihi valle reperti Capreoli.
Idem. Nulla tuarum audita mihi neque visa fororum.
Idem. Miscet se septus nebula, mirabile dictu,
Per medios, miscetque viris neque cernitur vlli.

LVCILLIUS. Certum scio esse vt dicis, nam mihi erant de illo explorata omnia.

SVETONIUS. de C. Casare Caligula. Libellum de salute sua oblatum non recepit, contendens nihil sibi admissum cur cuiquam inuisus esset. Idem. Quo cognomine ijs deus quadam in parte vrbis colebatur. PLINIUS. Coli rura ergastulis pessimum est, vt quicquid agitur à desperantibus. M. CICERO. Est philosophia paucis contenta iudicibus, multitudinem consultò ipsa fugiens, eique ipsi & suspecta & inuisa. Vide. PHILOSOPHIA. 10. Fam. 27. Sapientius meo quidem iudicio facies, si te in istam pacificationem non interpones, quæ neque Senatui, neque populo, neque cuiquam bono probatur. Idem. Aut enim negligenda nobis fuit voluptas eorum quibus probari volebamus, aut ars eius conciliandæ repetenda. Vide, VOLVPTAS. de perfecto Oratore 238. Tum autem velim, si tibi ea quæ disputata sunt minùs probabuntur, vt aut maius opus institutum putes quàm effici poterit, aut dum tibi roganti voluerim obsequi, verecundia negandi impudentiam suscepisse. Idem. Id à me genus exprimi sentiretur, quod maxime mihi ipsi probaretur. Idem. Quæ si vobis hominibus eruditissimis non probabuntur, vestram iniquitatem accusatote. Vide. ACVSO.

Ab hac præceptione alienum illud prorsus non est, quod Ennij est. O genitor, ô sanguen dijs oriundum. Vbi hoc sanguen veteres dixisse attendas. Vnde huius sanguinis est. Præceptio hæc tibi nimis quàm modestè obseruata sit.

Quòd participium præteriti temporis factum à deponenti verbo actiuæ significationis, vtrunque significatum habeat, actiuum & passiuum.

Cap. XVIII.

Arbitrata hac vulgò fortasse non erunt, nisi auctoritate multa confirmantur. Autore Prisciano verba ea quæ deponentia dicuntur, fuit quando in significatione vtraque promiscuè dicuntur. Eius rei testimonia sæpe quàm multa apud eundem legere possis. Quoniam verò in actiuæ significatione, quàm in passiuæ dicuntur sepiùs, passiuam deposuisse videntur, ideoque deponentia, inquit, appellata sunt. Iis censemus adiungenda esse ea quæ vulgò creduntur communia esse. Ea enim vt deponentia alia, actiuè sæpe semper dicta inuenimus. Ceterum participium præteriti temporis siue sint ab his verbis quæ communia dicuntur, siue à deponentibus actiuæ significationis, in significatione vtraque dici possunt: vt, Amicitia tum demùm certa est, cum periculis multis experta est. Testatas mecum geris inimicitias. Beneficentia in te mea oblita est.

ACTIUS. Multa inuenta expertaque in hoc sunt bona.

PROPERT. Altera Cresse Porat mentis à linea monstra bonis.

OVID. Sæpe simulateas ira morata facit.

HORAT. Viuunt & rigidi Gera

Immetata quibus iugera liberaas

Fruges & Cerecerem ferunt.

VIRGILIUS. Nunc oblita mihi tot carmina.

Idem. Cursuque dabit venerata sacerdos.

Idem. Coniugio Anthisa Veneris dignate superbo.

TERENTIUS. Meditata sunt mihi omnia mea incommoda.

SVETONIUS de C. Casare. Libertum gratissimum ob adultèratam equitis Romani vxorem, quamuis nullo querente, capitis pœna effecit. Idem de Augusto. Neque in Senatu, neque apud populum, neque apud milites locutus est vnquam, nisi meditata & composita oratione, quamuis non deficeret ad subita extemporali facultate. AVL. GELLIUS. Cui pleraque omnia comperita, explorata meditataque. Idem. Anceps quæstio, & in vtramque partem à prudentibus viris arbitrata est. CORNELIUS Nepos. Edis Martis est in circo Flaminio architectata ab Hermodoro Salaminio. C. ASIINIUS Pollio. Cuius experta virtus bello Germaniæ traducta ad custodiam Illyrici est. Lege, FENESTELLA. Frustratus igitur, à spe deuictus in castrum se recepit. SALLVST. At Lucillum regis cura machinata fames breui fatigabat. M. CATO. Exercitium suum pransum, paratum, cohortatum eduxit foras, atque instruxit. Q. HORTENSIVS. Abusis iam omnibus locis. M. CICERO de Sen. 42. L. Flaminium quum esset consul in Gallia, exhortatus est in conuiuio à scorto, vt securi feriret aliquem eorum qui in vinculis essent damnati rei capitalis. I. Off. 27. Leuiores enim sunt ea quæ repentino aliquo motu accidunt, quàm ea quæ meditata, quæ preparata inferuntur. 2. de Orat. 118. Hoc

meditatum nobilis in perpetuum esse debet. de Aruspicio responsis. 3. Nihil feci non diu consideratum & multò antè meditatum. de Sen. 4. Senectutem vt adipiscantur omnes optant, eandem accufoletiam eius, à quo essent illa dimensa & descripta. Et ei Cyrum respondisse: Atqui ego ista sum dimensus.

De præteriti perfecti modi indicatiui persona tertia numeri pluralis in re exeunte. Caput XIX.

Vere, vt ait Quintilianus, quibus placitum esse scripsere, legere, aliaue generis eiusdem numeri esse dualis non pluralis: sententia quorum simul cum iis puto, interijt. Nam vt exemplis non paucis idem Quintilianus docet, de pluribus quàm duobus sæpe dicuntur. Marcus item Cicero reprehendere se negat scripsere: scripsere etiam verius sentit. Promiscuè perfectò finitionem veramuis inuenire est, tam apud Poetas, quàm apud Oratores. Historicis verò ea finitio qua est re, aliquantò familiarior est. M. verò Catoni eiusque imitatori Sallustio ita familiaris est, vt apud eum eam propè semper inuenias: vt, Qui ex inimicis amici facti sunt, inimicitias grauius nihil inueniunt. Ab eunti mi parentes pecuniam nullam dedere. Nocere tibi hostes cogitare.

VIRGILIUS. Et nunc quòd patrias vento petiere Mycenæ.

Idem. Atque vtero sentum quater arma dedere.

PLINIUS. Nec quicquam rariùs homines, quàm parientem videre visam. Idem. Vindemiam antiqui nunquam existimauerunt maturam ante æquinoctium. Idem. Multi extiterè qui non nasci optimum censerent, aut quàm ocyllimè aboleri. Q. CURTIUS. Bactrianorum equitum duo millia fuere. Idem. Intrauere vallum. Idem. Ordines seruare didicere. T. L. I. V. I. vs. Morre Africanis creuere inimicorum animi. Sed in hoc finitionem alteram sepius inuenias. C. ÆSAR apud Sallustium. Qui demissi in obscuro vitam agunt: si quid iracundia deliquere, pauci sciunt: fama atque fortuna eorum pares sunt. Idem. Qui magno imperio præditi in excelso ætate agunt: eorum facta cuncti mortales nouere. C. M. A. R. apud Sallustium. Illis difficile est in potestatibus temperare, qui per ambitionem sese probos simulauerunt. Idem. Homines superbissimi procul errant. Maiores eorum omnia quæ licebat illis reliquere, diuitias, imagines, memoriam sui præclaram: virtutem non reliquere, neque poterant, ea sola neque datur dono, neque accipitur. S. A. L. L. V. S. T. Urbem Romam, sicuti accipi, condidere atque habuere initio Troiani. Idem. Ij qui bis die ventrem onerare, nullam noctem sine scorto quiescere mos est: vbi animum, quem dominari decebat, seruitio opprèsere, nequaquam eo postea hebeti atq; claudo pro exercitio vti volunt. Idem. Multi mortales dediti ventri atque somno indocti inculique vitam sicuti peregrinantes transegere: quibus profectò contra naturam corpus voluptati, anima oneri fuit. M. V. A. R. R. O. Crede mihi plures dominos serui comedere quàm canes. M. C. A. T. O. Maiores sanctius habuere defendi pupillos quàm clientem non fallere. Idem. Maiores enim nostri sic habuere, & ita in legibus posuere, furem dupli condemnari, fceneratorem quadrupli. Idem. Decemviris Brutiani verberauerunt: videre multi mortales. Idem. Omnis Græcia gloriam atque gratiam præcipuum claritudinis inelytissimè decorauerunt monumentis, signis, statuis, elogiis, historicis, alijsque rebus gratissimum id eius factum decorauerunt. Idem. Complureis eorum milites mercenarij inter se multi alteri alteros occidere. Idem. Complureis multi simul ad hostes transfugere. Idem. Complureis in Imperatore impetum fecere. Idem. Dij immortales tribuno militum fortunam ex virtute eius dedere. Idem. Eum inter mortuos defatigatum vulneribus, atque spirantem quòd sanguen defluerat, cognouere, eum susculere. Sanguen genere neutro prisè dictum est. M. C. I. C. E. R. O. Nam & erudiere multos, quò meliores ciues vitioresque in rebus suis publicis essent.

Alia terminatione, quæ est vt legerunt, vsus fuisse Sallustium, licet rarissimè, ne dissimulemus, verba eius ascribenda curauimus. Ego, inquit, in ea vita multa legendo atque audiendo ita comperi, omnia regna, ciuitates, nationes, vsque ad prosperum imperium habuisse, dum apud eos vera concilia valuerunt. Vbi cunq; gratia, timor, voluptas, ea corrupere, post paulò imminuta opes, deinde ademptum imperium, postremò seruitus imposita est.

Hoc dicendi genus multam habebit gratiam: nisi vsurpatione nimia affectasse videare. Idem enim auctore Quintiliano deustanda vsurpationis gratia mollium est: vt apud veteres pro malè meritis, malè merere.

Quòd persona secunda vocis passiuæ in re quàm in ris terminetur sepius. Cap. XX.

Vt præceptione hac vtare monemus, si facundioris prudentia viros imitari contendis. Ea autem hæc est. Persona secunda vocis passiuæ, modò in ris, modò in re, terminatur terminationis in re quàm in ris vsurpatione frequentior est, cum in alijs modis, tum vel maxime in subiunctiuo: idque in conjugationibus alijs quàm in prima frequentius.

frequentius, ut, Amicis honesta petentibus obsequare. Rebus meis perinde ut ruis vtare. A quibus amari te sentias, amore proficere.

Apud Quintilianum epigramma hoc notum est.

Et verba antiqui multum furate Catonis

Crispe lugurthina conditor historia.

QVIDIVS. Leniter, ex merito quicquid patiare ferendum est:

Qua venit indignè poena, dolens venit.

TERENT. In qua ciuitate tandem te arbitrare viuere?

Idem. Quid tandem, queso, igitur commorabare, ubi id audieras.

Idem. Quòdnam arbitrare?

Idem. Nihil est adhuc quod vereare Clinia.

AVL. GELL. Si alium, inquit tribunus, neminem reperies, me licet ad hoc periculum vtare. Idem. Fronto ad Phauronium: Non inficias, inquit, imus, quin lingua Græca, quam tu videre legisse prolixior fuitorque sit quam nostra. D. BRVTVS. Si de tua in me voluntate dubitare, multis à te verbis peterem vt dignitatem meam tuerere. CAEL. apud Sallustium. Quem neque gloria, neque pericula excitant: nequicquam hortere. Timor animi auri- bus officit. M. CATO. Ventus Cercius quum loquare, buccam implet. M. CICERO 5. Fa. 12. Amorique nostro plusculum etiam quam concedit veritas largiari. Idem. Vides igitur si amicitiam sua charitate meritare, nihil esse præstantius. Vide, AMICITIA. 7. Fam. 14. Valde iam lautus es, qui grauius literas ad me dare homini præsertim propè domestico. Idem. Parum mihi constans & nimium cupidus decedendi viderere, ob eamque causam me arbitrare literas ad te iam diu non misisse. Idem. Meruisti, vt ais, ne nimis liber in vlciscendo viderere. Meruisti igitur ne grauis ciuis, ne nimis fortis, ne nimis te dignus viderere. de Amic. 22. Cæteræ res quæ expetuntur opportunæ sunt, singula rebus ferè singulis, diuitiæ vt vtare, opes vt colare, honores vt laudare, voluptates vt gaudeas, valetudo vt dolore carcas, & muneribus fungare corporis. Idem. In inuidiam absens & in crimen vocabare. Idem. Huius tu neque auctoritatem verebere, neque iudicium. de Senec. 19. Quam palmam vtinam immortalæ dii tibi Scipio reseruent: vt aui reliquas persequere. Idem. 1. Tusc. 93. Pellantur ergo istæ inepria penè aniles: ante tempus mori miserum esse: quod tandem tempus? natura ne? At ea quidem dedit vsuram vitæ tanquam pecuniæ nulla præstituta die. Quid est igitur quod querere si repetit quam vult? Ea enim conditione acceperas. 1. Catil. 26. Hic tu qua latitia perfructuere: quibus gaudiis exultabis: quanta in voluptate bacchabere? quum in tanto numero tuorum neque audies virum bonum quenquam, neque videbis.

Ab hoc dicendi genere abhorruisse iuniores ne credas, exempla ascribimus.

ANGELVS Politianus. Conferendus propemodum cum professoribus ipsis, & hoc vnum semper agentibus videare. Idem. In quibus tamen ita tantum processisti: vt videare ad summum breui, si modò perrexeris, euafurus.

De futuro imperatiui, quòd vsurpatio eius in testamentis inque legibus apud veteres non infrequens fuerit.

Cap. XXI.

PRæceptionem hanc cum probato, quum auctoritate multa firmatam esse videris. Ea est. Quum quid in futuro tempore vt fiat imperamus, hortamur, poscimus, aliudue quid agimus: imperatiui futuro nobis vtendum est: vt, Ad me vbi primùm tibi per otium licuerit scribito. Ad nos venire properato. Negotium hoc meum conficito. Veteres in scribendis legibus hoc futuro vsi fuere. Ideoque Diomedes auctor, à reliquis futuris hoc differt: quia non vt illic fiat imperamus: sed in futurum fieri vt perpetuum fiat. Facito enim, legito, id est, semper fac, semper lege. Quem sermonem nonnulli, inquit, consueuerunt mandatiuum potius quam imperatiuum dicere: Quoniam præfenti tempore imperare solemus vt fiat: in futurum verò magis mandare. Sed quod diximus, id exemplis doceamus.

PROPERTIVS. Aurum spectato, non que manus afferat aurum.

PLINIVS. Quum germinare videris morum, iniuriam postea frigoris timere nolito. Idem. Oliuantibus lex antiquissima fuit, Oleam ne stringito, neue verberato. Idem. Vuam calidam ne legito, hoc est, in eius siccitate, ac nisi imber interuenierit. Hanc ne legito xolentam: hoc est, si flos nocturnus fuerit, nec priusquam sole discutatur. Idem. Oua, noua luna, supponito. Ibid. Stercus nisi decrefcente luna ne tangito. Idem. Verres, iuuenos, arietes, hædos, decrefcente luna castrato. Idem. Frondem medio die arborator ne cædito. Antiquissimam hanc legem regis Numa esse. AVL. GELL. credit. Pellex ædem Iunonis non tangito: si tangit, Iunoni crinibus dimissis agnum facinram cædito. in veterum legibus ita scriptum fuit. Qui voti reus esto, accedito ad sacra. Qui damnatus esto, sacra ritè persoluito. In tabulis duodecim. Si iniuriam alteri faxit, x x v. æris poena esto. In istem. Si in ius vocat, si morbus æuitas vitium effer, qui in ius vocabit, iumentum dato: si nolet, arceram ne sternito. In istem. Ante meridiem causam conscito, quum perorant ambo præfentes. Post meridiem præfenti litem addicito. Si ambo præfentes, sol occasus suprema tempestas esto. In istem. Acris confessi, rebusque iudicatis, xxx. dies iusti sunt. Post deinde manus

iniecito esto, in ius ducito, ni iudicatum facit. At qui pseudo eo in iure vim dicit secum ducito: vincito aut neruo aut cõpedibus, x v. pondo, ne minore, aut si volet, maiore vincito. Si volet suo viuuto. Ni suo viuuto, qui eum vincitum habebit, libras farris in dies dato. Si voluit, plus dato. In istem. Tertius nundinis partes secant: si plus minuit seculerint, se fraude esto. In istem. In vbe ne sepelito, neque vrito. In istem. Mulieres genas ne radunto, neque lessum funeris ergò habento. In istem. Rei suæ ergò ne quis legatus esto. In istem. Eundem magistratum, ni interfuerint x. anni, ne quis capito. In istem. Duella iuste gerunto. In legibus M. Ciceronis hoc genus plura inuenire est. M. C. CICERO. Si me diligis, si à me diligis vis, ad me literas, vt quam primùm latitia afficiar, mittito. Idem. A me autem, quum paulum otij nacti erimus, vberiores literas expectato. Apud eundem nisi eius esse libros ad Herennium negas, qua in re à sententia tua non discessem. 1. ad Her. 23. Si furiosus existet, agnatorum gentiliumque in eo pecuniaque eius potestas esto. Idem. Paterfamilias vt super familia pecuniaque sua legauerit, ita ius esto. 1. de Or. 183. Si paterfamilias intestatus moritur: familia pecuniaque eius agnatorum gentiliumque esto.

Sed iam constat satis futuro hoc vtendum esse, quum de futuro loquimur: non præfenti, vt loquentium vulgo consuetum est.

De futuris modorum subiunctiui, & infinitiui, quodque eorum loco alia dicantur tempora.

Cap. XXII.

MODI autem subiunctiui pro ijs qua indicatiui sunt ornatè multum verba dici, nemo puto est qui ignoret. Sed maiorem nescio quam vim suadendi, postulandi, vetandi, aliudue quod hoc genus sciendi retinent.

M. CICERO. Hoc velim existimes, animum mihi istum tuum vehementer probari. Idem. Tu ipse velim iudices. Idem. Pergratum mihi feceris, si eum in amicitiam tuam repperis.

Sed modi huius finitones vt infinitiui, satis esse proprias temporibus non credimus. Quis enim verteret, rediret, imperfecti præteriti dare, euenire, egere præfentis aut præteriti imperfecti esse temporis nesciar: qui in Grammatica quasi vestibulum ingressus sit? Ea tamen vsurpari ita inuenire licet, vt actionem futuram significent.

VIRGILIVS. Progeniem, sed enim Troiano à sanguine duci

Audierat, Tyrius olim qua verteret arces.

Duci, id est, ductum iri verteret, id est, versura esset.

TERENTIUS. Cras manè argentum mihi miles dare se dixit.

Dare futuri esse temporis, aduerbium cras docet amplius.

Idem. Maximo te orabat opere, vt cras redires.

M. CICERO filius 16. Fam. 21. Emisse te prædium vehementer gaudeo, feliciterque rem tibi istam euenire cupio: id est, euenturam esse. M. CICERO. Spero amicitiam nostram non egere testibus.

Futurorum enim non præfentium aut præteritorum spes est. Sed hoc magis rara sunt quam vt ea tibi suadendam imitanda. Futurum item subiunctiui significatum præteriti propius intuenti habere videatur.

M. CICERO de perfecto Oratore 3. In quo vereor ne si id quod vis effecero, eumque Oratorem quem quartis expressero, tandem studia multorum, qui desperatione debilitati experiri nolent quod se assequi posse diffidant. Idem. Si sustinere tantam quaestionem non potero, iniusti oneris impositi tua culpa sit, mea recepti. Idem. Num si contra te dixerò, mihi maledicturus es, vt cæteris fecisti? Idem. Quum tria sint à me proposita, de quo dictum. Quum de duobus reliquis dixerò, tum erit denique de disponenda tota oratione querendum. 2. Off. 2. De quibus dicere aggrediar, si pauca prius de instituto ac iudicio meo dixerò.

Sed ea perfectò futuri sunt temporis, si cum præfenti compares: quòd se compares cum verbis alterius significatus, præteritum tempus potius quam futurum significare videantur. De præterito modi eiusdem, quod est vt luserim, fuit quum itidem dubitaretur: ideoque, apud A. Gellium Athenis in Saturnalibus in prepositis multis questionibus illa vna fuit. Scripserim, venerim, legerim, cuius temporis verba sint præteriti? an futuri, an vtriusque. Sed obscurum illud magis est, subreptum erit cuius temporis sit, de quo cum alij multi in literis non incelebres viri, tum P. Nigidius iuxta M. Varroem doctissimus, dubitauit, vt A. idem Gellius disserit lib. 17.

Sed de futuro infinitiui iam dicendum est. Id autem in agendi voce, cuiusmodi sunt scriptum vel scripturum ire, scripturum vel scripturum esse: quod neque numeris neque generibus sentire A. Gellij primus liber abundè te doceat.

LYCILIVS de Penelope. Nupturum te nupta neges, quòd viuere Pylsem Credas.

PLAVTVS. Iustam rem & facilem esse oratum à vobis volo.

Idem. Feci thesaurum vt hic reperiret Euclio, quò eam facilius nuptum se velleret, daret.

Idem. Hostis est vxor inuita, que ad virum nuptum datur.

Nec enim cū alijs persuademus nobis in eo sermone do filiã nuptum, nuptū ideo supinum esse quòd latens quidam motus intelligatur. Nam quemadmodū figura Græca dicimus do nubere, vt Virgilius; Dederatque comam diffundere ventis: ita in futuro do nuptum dictum est.

Apud eundem Plautum Stalmo senex Sed ne habet, inquit, & nunc Casina gladium: Pardalifca Habet: sed duos Stalmo. Quid duos? Pardalifca. Altero te occisurum ait, altero villicum hodie.

Idem. Si quid peperissem, educarem, tollerem, bona sua me habiturum omnia esse: Meretricis enim Phronefij verba sunt. VALERIUS Antia. Si hæ res diuinæ recteque perlitatæ essent, aruspices dixerunt, omnia iam ex sententia processurum. C. GRACCHVS. Credo inimicos meos hoc dicturum. M. CICERO. Quocumque venefint, hanc sibi rem præsidio sperant futurum. Idem. Iam postulabas te impurata bellua totam Siciliam deoraturum insulam. Nisi si deoraturum ad eum qui per impurata belluam significatus est referri dicis. Vsu enim sape venit, ut in Latino sermone significatus non vocis ratio habeatur. Quod genus ex multis pauca illa sunt.

VIRGILIUS. Solaque, culminibus ferali carmine bubo. Quis enim bubo masculini sit generis, ut ait Seruius, ad rem significatam, hoc est, ad anem, vox sola refertur. Incerti tamen generis esse Prisciano placet.

TERENTIUS. Vbi illic scelus est hodie qui me perdidit? Idem. Ut illi di de æq; seniu omnes perdant, qui me hodie remoratus est.

Idem. Eas se non negat personas transtulisse in Enochum suum. AVLGELLIVS. Quidam fuerunt monstra hominum, qui de diis immortalibus impias falsasque opiniones tradiderunt. Sed nimis multa fortasse hac videantur.

De verbo fore vsurpato cum alio verbo finiti modi. Caput XXIII.

Spero fore ut præceptionem hanc studiosa iuuentus non improbet: Quum sermone domestico post verbum spero, credo, puto, aut si quod huiusmodi est, participium futuri temporis cum verbo esse dici solet: tum elegantiorum construas orationem, si participium in verbum modi coniunctum, cui particulam ut præponas, & esse verbum in id quod fore est commutaueris. Ut, Spero fore ut certum me tibi aliquando probem amicum. Nunquam credidi fore ut à me tam breui discessurus esses. Putabas fore ut ad te viserem.

SVE TONIVS de Domitiano. Nulla tamen re perinde commotus est quàm responso casuque Ascletrionis mathematici. Hunc delatum nec inficiantem iactasse se quæ prouidisset ex arte, sciscitatus est quis ipsum maneret exitus. Et affirmantem fore, ut breui laceraretur in canibus: interfici quidè sine mora: sed ad coarguendam temeritatem artis, sepeliri quoque accuratissimè imperavit. Quod quum fieret, euenit vt repentina tempestate deiecto funere, semiustum cadaver discerperent canes. Idem. Conuersus ad proximos, affirmavit fore ut sequenti die luna se in aquario cruentaret. AVLGELLIVS. Spero fore, ut eductus eruditusque abs te, dignus existat, & nobis & rerum istarum successione. C. AS I N. Pollio. Nunquam fore credidi, iudices, vt reo Scauro, ne quid in eius iudicio gratia valeret, precarer. M. CICERO. Spero fore, ut contingat id nobis. Idem. Tu fac animo forti magnoque sis, speresque fore, ut impetu leuissimi hominis, tuam pristinam dignitatem consequare. Vide, S P E R O.

Prò fore futurum dici multò varius est.

VAL MAXIMVS. Carthaginiensium dux Amilcar, quò obsideret Syracusas, inter somnium vocem exaudisse credidit, nuntiantem futurum vt proximo die in ea vrbe cœnaret. M. CICERO. Nec dubito quin legente te has literas confecta iam res futura sit.

Aliquot verba esse supina duo habentia, quorum ab altero præteriti temporis, ab altero futuri participium profectum sit. Cap. XXIV.

ORationis ea virtus non est mediocris, vt emendata sit. Eam autem feceris emendatiorum, si noueris verba esse aliquot supina duo habentia, quorum ab altero sit participium præteriti temporis, itemque, verbum seu quæntatiuum: ab altero, quod in itum exit, participium futuri temporis in rus exiens inclinatur. Ea verba sunt, alo, tuo, arguo, orior, pario, morior, careo, & si qua sunt huius generis. Hæc supina habent altum & alitum, argutum, & argutum, ortum & oritum, partum & paritum, mortuum & moritum, cassum & caritum. Ab eis illa sunt participia, altus, aliturus, argutus, arguiturus, ortus, oriturus, partus, pariturus, mortuus, moriturus, cassus, cariturus.

ENNIUS. Cyclopi venter velut olim turserat alti. Carnibus humanis distentus.

Quamuis si alti, pro magni diceres, quod non placet, à sententia id nostra diuersum non esset. Nam hoc etiam altum ab alendo factum esse contendimus.

NAEVIUS. Quando ad ludos venit, alij quum tacerent, totum diem argutatur, quasi cicada.

Argutatur, id est, loquaciter proloquitur.

HORATIUS. Nil oriturum, aliàs nil ortum, tale fatentur.

OVIDIUS. Obrutus insanus esset adulter aquis.

STATIUS. Atque hosti veniat paritura marito.

LVCANVS. Ruituraque semper stat moles, mirum.

IUVEN. Tollere dulcè cogitat heredem cariturus turture magno.

VIRGILIUS. Demisere neci, nunc cassum lumine lugent.

Idem. Nec mihi cum Teucris ullum post eruta bellum Pergama.

PLAVTVS. Speravi ego istam tibi parituram filium.

Idem. Argutus malorum facinorum.

Idem. Pergin' argutiarier.

Idem. Durare nequeo in adibus ita me probri,

Stupri, dedecoris à viro argutam meo.

SALLVSTIVS. Quos aduersum multi ex Bithynia volentes occurrere falsum filium arguituri. M. CICERO 2. de Nat. 118. Sunt autem stellæ natura flammeæ, quocirca terræ maris aquarum vaporibus aluntur, iis qui à sole ex agris tepesactis, & ex aquis excitantur: quibus altæ renouatæque stellæ atque omnis æther refundant eadem: & rursum trahit in idem, nihil vt ferè interant aut admodum paulum, quod astrorum ignis & ætheris flamma absumat.

Alitum quoque ab alendo dici non desunt qui affirmant. His verbis fruor adiungere posse: quod autore Prisciano fructum & frutum habet: unde participia fructus & fruturus. Cicero, inquit, in Hortensio: Ut amenitate summa fructus est. Vlpianus ad Sausnum futurum dixit fruturum non fructurum, quomodo ortum oriturum, erutum eruturum, mortuum, moriturum: quæ quum in præterito non habenti in futuro habent. Hæc ille.

Paruulum hoc sit diuerticulum, parire veteres dixisse vt cupire.

ENNIUS. Oua parire solet genus pernis condecoratum.

LVCRETIVS. Effingere vt arte Natura primum terrarum claustra cupiret.

Composita à plicando, currendo, stando, quæ præterita quæque supina habeant. Cap. XXV.

Persuasum multis est verbum plicare si cum præpositione componatur, præteritum in vi diuisas, & supinum in itum, formare: vt, Explico, explicui, explicitum. Si verò cum nomine componatur, eius præteritum in aui & supinum in atum exire: vt, Multiplico, multiplicauit, multiplicatum. Idem Priscianus huiusmodi plicare verbi cum præpositione compositi præteritum in aui dicit in usu raro esse. In qua prius sententia fuit A. Gellius: quo autore explicuit quàm explicauit esse iam vsitatius cæperat. Ceterum nos ita censemus. Verbum hoc plicare cum nomine compositum semper habere præteritum cuius aui finis sit. Cum præpositione, raro in vi diuisas, propè semper in aui & supinum in atum exire. Quod multis docendum est testimonijs: quo imbitam istam persuasionem falsam eluamus.

PACVIVS. Qua te applicauisti tam arumnis obruta.

CATVLLVS. Risi nescio quem modò in corona,

Cui quum mirificè Vatiniana

Meus carmina Caluus explicasset.

QUINTILIAN. Locis vtendum est multis illustribus explicatis. M. VARRO. Deinde ad Siculos se applicauit. M. CATO. Populus sua opera potius ob rem bene getam coronatus supplicatum eat, quàm re malè gesta coronatus venat. SALLVST. Amicorum negotijs implicati haud sanè reipublicæ consilijs affuerunt. Idem. Implicatæ rates ministeria prohibebant. M. CICERO. Nec tamen is ipse à quo salus petitur, habet explicatam aut exploratam rationem salutis suæ. Idem. Kòçs µυδρίου (quod sonat exercitationem seu disciplinam Cyri) quam contrueram legendo, totam in hoc imperio explicauit. Idem. De duobus generibus primis, tribus libris explicauit. Idem. Neque enim quicquam de hac parte post Panætium explicatum est. Idem. Satis accuratè in Academicis quatuor libris explicata arbitramur. Idem. Egritudinis sedatio hesternæ disputatione explicata est. Idem. Hæc efficere virtutem ostenderem, nisi superioribus diebus essent explicata. Idem. Peripatericorum quidem causa explicata est. Idem. Veror enim ne natura quum corpora nobis infirma dedisset, iisque & morbos insanabiles, & dolores intolerabiles adiunxisset, animos quoque dederit & corporum doloribus congruentis, & separariis suis angoribus & molestiis implicatos. Idem. Hic cum uterque me intueretur, seseque ad audiendum significarent paratos, primum inquam deprecor, ne me tanquam philosophum putetis scholam vobis aliquam explicaturum, quod ne in ipsis quidem philosophis magnoperè vnquam probauit. Idem. Quum multa res in philosophia nequaquam satis adhuc explicatæ sint, tum perdifficilis Brute, quod tu minimè ignoras, & perobscura quæstio est de natura deorum. Vide. EXPLICITO. Idem. Nemo ingemuit, nemo in clamauit patronorum, nihil cuiquam doluit, nemo est questus, nemo rempublicam implorauit, nemo supplicauit: quid multa? pedem nemo in illo iudicio supposuit.

Sed alio quoque genere dici non negamus, id tamen varius esse multò affirmamus.

HORATIUS. Et per obstantes cateruas explicuit sua victor arma.

PLINIUS Iunior. Quæ sicut implicita suspicionibus, ita non satis conijuncti probationibus visa est. QUINTIL. In parnis ergo, quales sunt ferè priuata, sit ille pressus & velut applicitus rei cultus. VAL MAXIMVS. Mineræ species oborta, præcepit vt illum graui morbo implicitum moneret, ne propter aduersam valetudinem proximo prælio non interesset. M. CICERO. Omnes Cæsaris familiares satis opportunè habeo implicitos consuetudine & benevolentia. Idem. In India ij qui sapientes habentur, nudi

nudi ætatem agunt, & Caucaſi niues hyemalemque vim perferunt ſine dolore: quumque ad flammam ſeſe applicuerunt ſine gemitu aduruntur.

Illud quoque minore non indiget admonitione, compoſita à ſtando inueniri quum retineant a in ſupinis participijſque inde factis.

LVCANVS. *Conſtatura fides ſuperum.*

QUINTILIANS. Video quosdam in ipſo ſtatim limine obſturos mihi. C. TREBONIVS. Cui nos & charitate & amore tuum officium præſturos non debes dubitare. D. BRVTVS. Vtrumque me præſtaturum ſpero, ne aut Ventidius elebatur, aut Antonius in Italia moretur. *Idem.* Occiſo C. Cæſare poſtquam mare tranſierat præſtatum eſt. Cn. PLANCVS. Nequid detrimenti fiat dabitur opera à me, idque me præſtaturum ſpero. M. CICERO. Huic meæ rogationi potiùs non continuo reſponderunt: eodem tamen die ad me reuertuntur: mihi hoc dederunt, vt eſſes in Gallia quoad velles, ſe præſturos, nihil ex eo te offenſionis habiturum. *Idem.* Otium nobis exoptandum eſt, quod hi qui potiuntur rerum, præſtaturi videntur: ſi quidam homines patientius eorum potentiam ferre poterint.

Hoc minùs mirum ſit ſi compoſita à ſtando in præterito in aui quondam exiſſe noueris. Vt reſtauerit pro reſiterit Propertius dixit. Nec ſi poſt ſtygias aliquid reſtauerit vndas. Eam ob rem Prifcianus: Compofita, inquit, à ſtando variè vetuſtiſſimi protulerunt. Aſto aſtitum & aſtatum, præſto præſtitum & præſtatum.

ÆMVLIVS Porcina. Tempore aſtitutum atque periturum me eſſe. In ſtaturum igitur, reſtaturum, aliaque multa, an dicere poſſis dubitem, quamuis analogia id doceat: ſed præſtaturum certè poſſis.

De præteritis verborum à currendo compoſitorum, quod geminare poſſit ſyllabam eam qua in ſimplici geminatur, id rudibus ſatis cognitum non eſt: quibus perſuaſum eſt eam geminationem in verbo ſolo, quod eſt præcurrere fieri in alijs quoque fieri poſſe, exemplis docemus.

SVETONIUS. Magiſtratus & maturius inchoauit, & quaſi iunctum percucurrit. *Idem.* Quumque exterritus, luce prima ad expandi ſomnium præmiſſis qui rem diuinam appararet, Tuſculum excucurriſſet: nihil inuenit præter tepidam in ara fauillam. *Idem.* Notiſſimus eques Romanus elephanto ſuperfedens per Catadromum decucurrit. PLINIVS. Quam publicum opus mea pecunia inchoaturus in Tuſcos excucurriſſem. *Idem.* Modò nunciatus eſt Silius Italicus in Neapolitano ſuo vitam finiſſe. Cauſa mortis, valetudo. Erat illi natus inſanabilis clauus cuius tædio ad mortem irreuocabili conſtantia decucurrit. M. CICERO 3. de Orat. 49. Faciles enim, inquit, Antoni partes eæ fuerunt quas modò percucurri, vel potiùs penè præterij Latinè loquendi planèque dicendi reliquæ ſunt magnæ, implicatæ, variæ, graues: quibus omnis admiratio ingenij, omnis laus eloquentiæ continetur.

Hac autem compoſita ſine hac geminatione pronunciarı vti noueris, Prifciani verba aſcribimus. Curro, inquit, repetita priore ſyllaba cucurri facit præteritum: quod in compoſitione inuenitur apud quosdam auctorum geminationem primæ ſyllabæ ſeruans, apud alios minime.

VIRGIL. *Decurrere iugis, alia de parte patentes Transmittunt curſu campos.*

T. LIVIVS. Quà cuique proximum decurrere. *Idem.* Et ſi ferociùs præcurriffent. MAR. CATO. Video hac tempeſtate ad omnes aduerſarios cucurriſſe.

TERENTIUS. *Vna illarum intereà propèdè præcurrit.*

PLAVTVS. *Præcurri, vt nunciarem nundium exoptabilem.*

C. CÆSAR. *Execurriſti à Neapoli. Hac ille.*

Quòd pro perfectis verba que dicunt frequentatiua ponantur: deque frequentatiuis ſæpiùs uſurpatis.
Cap. XXVI.

Scriptitamus hac dicendi præcepta, quo tibi ad ornatè dicendum facilitas promptior ſit. In his autem illud non cenſemus prætermittendum. Quemadmodum diminutiua pro primitiuis poſta multà orationi aſſerunt gratiam, ita pro perfectis frequentatiua quum uſurpata ſunt, orationem non parü uenulant. Propèdè me feſſitabat amicus. Amici literis non reſponſitauit. Venturū te mihi nunciuſ dictitauit. Ad audendum Theophrastum duo millia diſcipulorum itabant.

AVL. GELLIVS. Vecturalque onerum corpore ſuo factitauiffiſſe. *Idem.* Comperimus autem cæteros quoque in iſſdem temporibus barbam in euſmodi ætate raſitauiffiſſe. *Idem.* Labeo Antiftius iuris quidem ciuiliſ diſciplinam principali ſtudio exercuit: & conſulentibus de iure publicè reſponſitauit. *Idem.* Hermippus hoc ſcriptum reliquit, Demoſthenem admodum adoleſcentem uentitare in Academiam, Platonemque audire ſolitum. *Idem.* Saturnalibus Athenis alea quadam feſtiua & honeſta luſtabamus. VAL. MAXI. Vetiti in æde Iouis, quod priſco more factitauerant, veſci Tybur irati ſe contulerunt. M. CICERO 13. Fa. 77. Quum his temporibus non ſanè in Senatū uentitarem, tamen vt tuas literas legi, non exiſtimaui me ſaluo iure noſtræ veteris amicitie, multorumque inter nos officiorum facere poſſe, vt honori tuo deſſem. 2. de Orat. 341. Ipſi enim Græci magis le-

gèdi, & delectationis, aut hominis alicuius ornandi, quam uilitatis huius forenſis cauſa laudationes ſcriptitauerunt. 1. Off. 12. Si igitur non poterit ſiue cauſas deſenſitare, ſiue populum concionibus tenere, ſiue bella gerere: illa tamen præſtare debet, quæ erit in ipſius poteſtate, iuſtitiam, fidem, liberalitatem, modeſtiam, temperantiam, quò minùs ab eo id quod deſit, requiratur.

Quemadmodum item diminutiua duo, ita duo uerba frequentatiua in oratione eadem poni poſſunt.

M. CICERO 3. Tuſc. 2. Natura paruulos nobis dedit igniculos, quos celeriter malis moribus opinionibusque deprauatis ſic extinguiamus, vt nuſquam naturæ lumen appareat.

AVL. GELLIVS. Scipionem hunc Africanum ſolitauiffiſſe nocti extremo, priuſquam dilucularè, in Capitolium uentitare.

De his autem frequentatiuis omnino illud aduertendum eſt: ſi primitiuū habet ſupinū in ſum, uel præpoſita muta in tum, frequentatiuo ſecundo ſerè ſemper, priore rarò utimur. Vt à ſedendo, uideo, mittèdo, legendo, agendo, uiuendo: ſeſſitare, uifiſitare, miſſitare, leſſitare, aſſitare, uictitare, propè ſemper dicuntur. Quum uerò compoſitum uerbum eſt, modò primo, modò ſecundo utimur: ut cõpenſare, reſpoſitare.

Verba in ſco exeuntia ſpeciei deriuata pro primitiuis non inuſitate dici, de que hoc genus uerbis nonnulla priùs dicta. Cap. XXVII.

Omnibus illud fortaſſe non innoſcit, ideòque ſuſcepimus dicendum. Verba frequentatiua, eaque que in ſco exeunt (que ab alijs inchoatiua, ab alijs exercitatiua aut meditatiua appellatur) uti ſinitione, ita ſignificatu diſtingui creduntur. Nos uerò ea in ſco propè idè ſignificare putamus, quod ſignificant ea que appellantur frequentatiua. ſed ideò uoce diſtinguntur: quod ab ijs uerbis que ſupina habent, facta ſunt frequentatiua, à ſupinis ipſis formata. Ab alijs autem uerbis ſupinis carentibus, qualiſ multa ſunt cõiugationis ſecunde neutra ſunt ea que in ſco exeunt. A paucis enim actiuis paucisq; aliarum cõiugationum uerbis uerba huiusmodi inclinata ſunt: ut auctor eſt Prifcianus, qui illa enumerat præſciſere, dormiſcere, ſentiſcere, labalſcere, integriſcere, hiſcere, concupiſcere.

VIRGIL. *Animosaque regum Corda licet longè præſciſcere.*

TERENTIUS. *Hoc uilli edormiſcam.*

Idem. Ne tu id præſentiſceres.

Idem. Labalſcit uictus uno uerbo.

Idem. Perij, hoc malum integriſcit.

M. CICERO. Diuino aliquo animi motu concupiſcat.

Hac igitur uerba in ſco, uti frequentatiua pro perfectis non inuſitate dici ſolent: ut, Amicitia officiorum uiciſſitudine iuuenefcit. Voluptas blanda citò euaneſcit. Morbi acerbitas incrudefcit.

NAEVIUS. Fames acer auget ſcit hoſtibus. *Ibi acer genere muliebri priſcè dictum eſt.* FVR. ANTIAS. Omnia nocteſcunt tenebris caliginis atra. *Idem.* Increſcunt animi, uireſcit uulnere uirtus. PLINIVS.

Vini natura non gelaſcit. *Idem.* Si contra occidentem rubefcunt nubes: ſerenitatem futuræ diei ſpondent. *Idem.* Pubefcit homo ſolus: quod niſi contingat, ſterilis in gignendo eſt. QUINTILIANS. Quæ ſummo ſolo ſparſa ſunt ſemina, celerius ſe effundunt, & imitata ſpicas herbulæ in anibus ariſtis ante meſſem flauelſcit. M. CICERO I. de Or. 12. Equidem & in uobis animaduertere ſoleo, & in me ipſo ſæpiſſimè experior, vt exalbeſcam in principiis dicendi, & tota mente atque omnibus artibus contremiſcam.

Has duas præceptiones uerecundè multum uſurpabis.

Elegantiùs poni uerbum de loco quàm ad locum.
Cap. XXVIII.

Ad hanc præceptionem abducor, cuius modeſta ſi fuerit uſurpatione, uenueſtatem orationi addet non mediocrem. Ea autem eſt. Domeſtico ſermone quum dicitur uerbum conueniens nomini ſignificanti locum ad quem motus eſt, hoc omittas uerbum: idq; uſurpes quod conueniat cū nomine eo quod ſignificat locū à quo motus iſt fiat. Vt: Ad uidentū amicum abeo, Abeo enim de loco & adeo ad locum. Huc à patre onus hoc aſportatum eſt. Amicum meum abduxiſti tecum.

NAEVIUS. *Etiã qui res magnas ſæpe geſſit glorioſè,*

Cuius facta uiua nunc uigent, qui apud genteis ſolus

Præſtat: cum ſuis pateo cum pallio unà ab amica abduxiſti.

TERENTIUS. *Scio quò abducta ſit.*

Idem. Hanc oportet in cruciatum hinc abripi.

Idem. Mercator hoc addebat, è prædonibus, unde emerat, ſe audiffiſſe abreptam è Samo.

PLAVTVS. *Cum Amphitryone abijt hinc in exercitum.*

Idem. Non ego te hic lubens relinquo, neque abeo à te.

Idem. Cubitum hinc abimus.

SVETONIUS. Alij tradunt adhibent cœnæ nuptiali mandaffe ad Piſonem contra accumbentem, noli uxorem meam premere, ſtatimque conuiuio abduxiſſe eam ſecum, & proximo die edixiſſe matrimonium ſibi repertum exemplo Romuli & Auguſti. *Idem.* Mar. Antonius ſuper feſtinatas Liniæ nuptias obiecit & ſerminam conſularem è triclinio uiri coram in cubiculum abductam

abductam, rursus in conuiuium rubentibus auriculis incomptiore capillo reductam. A V L. G E L L. Capi virgo propterea dici videtur: quia Pont. max. manu prehensa, ab eo parente in cuius potestate est, vel yti bello capta abducitur. Idem. Mox eundem equum, qui Dolabellæ fuerat, C. Cassium, qui Dolabellam obsederat, abduxisse. Idem. Omnem illam librorum copiam Xerxes Athenarum potitus vrbe ipsa præter arcem incensa abstulit, asportauitque in Persas. V A L. M A X I. Existimabant eum præcipue matronæ sincera fide incorruptum esse animum, qui post depositæ virginitatis cubile in publicum egredi nesciret, multorum matrimoniorum experientiam legitimæ cuiusdam intemperantiæ signum esse credentes. M. C I C E R O 1. Offic. 18. Herculem Prodicus dicit, vt est apud Xenophontem, quum primùm pubesceret, quod tempus à natura ad diligendum quam quisque viam viuendi sit ingreiturus, datum est, exiisse in solitudinem. Idem. Abiit ad deos Hercules: nūquàm abiisset, nisi quum inter homines esset, eam sibi viam muniuisset. 4. Fam. 3. Omnia quæ homini accidere possunt, sic ferro, vt philosophiæ habeam magnam gratiam, quæ non modò me à solitudine abducit, sed etiam contra omnes fortunæ impetus armat.

Irasci & succensere, cum datiuo non cum accusatiuo præposita præpositione iungenda esse.

Caput XXI X.

Quoniam succensemus ijs qui Latina lingua puritatem sedantes quo dicendi genere vtantur securi sunt: idè plebeium indoctumque sermonem usurpant. Verum vt indocti doctè loquantur, eorumque sermone hi loquentes Latinam linguam ne fœdent: illud quoque scribimus. Verbum irasci vel succensere datiuo adiungas, non accusatiuo cum præpositione in, vel contra, vel aduersus, vel super, vt semidoctum vulgus consuevit. Vt, Amico irascendum non puto. Pater filio succenset. Prudigalitati tuæ irascor.

T V R P I L I V S. Meus est mihi pater iratus.

A F R A N I V S. Dij sunt irati tibi, qui conciere cogites, tantum mali.

O V I D I V S. Irascor votis, heu leuis ipsa meis.

P L A V T V S. Non te mihi irasci decet.

Idem. Noli, amabè, Amphyrrio irasci Sofia causa mea.

T E R E N T I V S. Deos mihi iratos fuisse satis scio.

Idem. Ego illi non succensem?

Idem. Tibi quoque sum iratus Philomena grauius: nam herclè abs te est factum turpiter.

Idem. Quum velit, iure tibi irasci ne queat.

C M A R I V S. Quid mihi succenset, si id opto, vt pœniteat eos sui facti? M. C I C E R O. Adeone me iniustum esse existimasti, vt tibi irascerer? Idem. Tibi subirascor. Idem. Marcellinum tibi esse iratum scis. Idem. Quomodo autem tibi placebit Iouem lapidem iurare, quum scias Iouem iratum esse nemini posse? Idem. Vt solebat Lucilius saepe dicere, homo tibi subiratus, mihi propter eam ipsam causam minùs quam volebat, familiaris. Idem. Quid Poëtis irascimur? Idem. Nec verò audiendi sunt qui grauius irascendum inimicis putant. Vide, I R A T V S, I R A S C O R, & S V B I R A T V S.

Stomachari pro irasci non insolenter dicitur. Marcus tamen Cicero dixit stomacharetur cum Metello. 2. de Or. 267. Scipio, inquit, apud Numantiam quum stomacharetur cum C. Metello, dixisse dicitur: Si quintum pareret mater eius, asinum fuisse parituram. In illo autem Terentiano. Nunc nihil magis vereor, quam ne quid in illum iratus plus satis faxit pater: faxit in illum, nò iratus in illum intelligendum est.

Eo igitur dicendi genere iratus in me, vel contra me, vel aduersum me, vt i n o l i m, priùs nisi authore probo legerim: quamuis non ignoramus apud recentiores id aliquando legi, sed imprudèter potiùs quam scire dixisse eos mihi persuadeam.

Quid & id cum verbis neutris vsitate multum dici.

Cap. XXI X.

Id authores mihi sunt & Poëta & Oratores quid, quod, aliquid, & id, casus accusatiui, aut tanquam aduerbia cum verbis neutrum significatam habentibus, collocari solere, ac ferè significare, vt, quid, quod, aliquid, aut, id, vel quantum, aut aliquantum: vt, Id gaudeo. Quid tristis es? Aliquid rideo.

A F R A N I V S. Dummodò doleat aliquid doleat quod lubet.

C A T V L L V S. Sed nunc id doleo.

H O R A T I V S. Piætoribus atque Poëtis.

Quidlibet audendi: semper fuit aqua potestas.

P L A V T V S. Quid ille reuertitur?

T E R E N T I V S. Adolescenti nihil est quod succensem.

Idem. An tu id succenses nunc illi?

Idem. Sed est quod succensem tibi.

Idem. Nihil fecit, patruæ, quod succensem.

Idem. Hoc aliud est quod gaudeamus, miles pelletur foras.

Idem. Iam id gaudeo.

Idem. Nunc id prodeo, vt conueniam Parmenonem.

Idem. Quid hic stabas? cur non rectè introbas?

Idem. Ego domi ero, si quid me voles.

Idem. Id adueniens mecum stomachabar.

Idem. Quid creperunt fores?

Idem. Illi facile sit quod doleat.

Idem. Hoc me delictum admisisse in me, id mihi uehementer dolet.

Idem. Quid tristis es?

Idem. Nescio quid tristis est.

Idem. Num id lacrymat virgo?

Idem. Id dum studuisti.

Idem. Id ne estis autores mihi.

QU I N T I L I A N Y S. Ea causa vel maxima est, cur optimo cuique præceptori sit tradendus puer, quòd apud eum discipuli quoque melius instituti, aut dicent quod inutile non sit imitari: aut si quid errauerint, statim corrigentur. Id. Id ne mentiri quidem poterat. V A L. M A X I M V S. Vt eorum quoque respectus aliquid præscriptis moribus proficit. Q. M V T I V S S C A E V O L A. Quod cui seruandum datum est, si id vsus est, siue quod vtendum acceperit, ad aliam rem atque acceperit, vsus est, furti se obligauit. L. P I S O. Cn. Flauius Annij filius id arrisit. M. C A T O. Id ne irascimini, si quis superior est quam vos? M. C I C E R O. Ego te commendare non desino: sed quid proficiam ex te scire cupio. 5. Fam. 16. His ego literis si quid profecissem, existimabam optandum quiddam me esse affecturum. Idem. Quòd si non possumus aliquid proficere suadendo, gratia contendimus. Vide, C O N T E N D O. Idem. Quid profecerim, facias me certiorum. Id. Quid huc properes, nihil est. 1. Fam. 10. Cur enim tibi hoc non gratificer, nescio. Idem. Si modò aliquid in philosophia profecimus. Vide, P R O F I C I O. 1. T u s c u l. 6. Philosophia latuit vsque ad hanc ætatem, nec vllum habuit lumen literarum, quæ illustranda & excitanda nobis est. In quo si occupati profuimus aliquid ciuibus nostris, profuimus etiam si possumus otiosi. In quo eo magis nobis est elaborandum, quòd multi iam esse Latini libri dicuntur scripti inconsideratè ab optimis illis quidem viris, sed non satis eruditis. Ibidem 99. Nec verò iis, à quibus accusatus sum, aut à quibus condemnatus, habeo quod succensem, nisi quòd mihi nocere se crediderunt. Idem. Sapientis est proprium, nihil quod pœnitere possit, facere. Idem. Non vt proficerem aliquid. 2. T u s c. 35. Intereft aliquid inter laborem & dolorem. Sunt finitima omnino, sed differunt aliquid. 2. de Ora. 295. Non tam vt profum causis elaborare soleo, quam vt nequid obsum. Idem. Quò magis cauendum est, ne quid in eo genere peccetur.

Quod huiusmodi vocabula in significatione eadem cum verbis actiuis aut passiuis, quodque cum verbis neutris alia quoque vocabula adiungantur.

Cap. XXI X.

NE quid nos accuses, quòd hac in re tibi satis non fecerimus, id adiuuctum volumus. Quid, quod, aliquid, id, in significatiu eo quem dicebamus, cum verbus actiua significationis aut passiuæ nonnunquam adiungi. Itemque aliorum nominum, quæ pauca sunt, accusatiuos cum verbis neutris collocari: vt, Id te amo. Quid me odisti? Hanc rem ego.

E N N I V S. Herclè puto, hoc erit tibi argumentum semper in promptu situm. Ne quid expectes amicos, quod tu agere possis.

L V C I L I V S. Quòd tuas laudes culpes, non proficis hilum.

C A C I L I V S. Id me arguit.

T E R E N T I V S. Quòd me accusat nunc vir, sum extra culpam.

Idem. Quid me incusas?

Idem. Ad cœnam vocant, aduentum congratulantur.

A V L. G E L L I V S. Philippus Aristoteli salutem dicit. Filium mihi genitum scire, quod equidem diis habeo gratiam. Idem. Pyllos re aquaria defectos eam iniuriam grauius austro succensuisse. M. C A T O. Vicio vertunt, quia multa egeo, at ego illis, quia nequeunt egere. M. C I C E R O 9. Fam. 26. Nihil est, quod aduentum nostrum extimescas. Idem. Neque tamen adhuc habeo quod te accusarem. Idem. Quid tu id pateris? Idem. Quid nunc mihi inuideri potest? Idem de Se. 13. Gorgias Leontinus interrogatus cur tam diu vellet esse in vita: Nihil habeo, inquit, quod inculem senectutem. 1. T u s c. 10. Tum illud quo Sisyphus versat saxum sudans, neque proficit hilum.

Hoc autem Poëta alicuius est.

Nihil item cum huiusmodi verbis non ineptè adiungitur. Ea enim particula quam non, vim habet maiorem. vt: Nihil irascor. Nihil te accuso.

P R O P E R T. Nam nihil inuita tristis custodia prodest.

QU I N T I L. Pueri dum omnia timent, nihil conantur. A V L. G E L L I V S. Nihil fanè potest cogi vir sapiens, quum est rationis obtinendæ locus. S A L L V S T I V S. Animo cupienti nihil satis festinatur. M. C I C E R O 2. de Or. 325. Samnites vibrant hastas ante pugnas quibus in pugnando nihil vruntur. Cum alijs quoque verbis eam tantundem valere credas.

A verbis neutris absolutis accusatiuum regi, vel aliud, vel ab eodem verbo factum, indeq, passiuæ nonnunquam ferri.

Cap.

Cap. XXXII.

Studia haud segnitè qui studere, & Poëtis & Oratoribus commune illud esse, opinor non ignorant, ut à verbo neutro absoluto regatur accusatiuus alius: ut quò, nonnunquam ab eo verbo passiuum fiat: ut, Cum amico viuere vitam iucundum est. Gaudia gaudeo, quòd literæ mihi tuae reddite sint. Dolorè doleo, quòd è morbo labores.

ENNIUS. Occumbunt multi lechum ferroq; lapidè.
Aut intra muros, aut extra præcipe casu.
Lapi, pro lapide, & præcipe, pro præcipite dictum est antiquis quàm ut sit imitandum.

HORATIUS. Fortuna sauo lata negotio
Ludum insolentem ludere pertinax,
Transmutat incertos honores,
Nunc mihi nunc aly benigna.

PROPERTIUS. Qui te cogebat multos pallere labores.

VIRGILIUS. Formosum pastor Corydon ardebat Alexim.

Idem. Formosam resonare doctes Amaryllida lyllus.

Idem. Nec vox hominem sonat.

PLAVTIUS. Quid enim pugnat as pugnas pro locuta.

Idem. Illa pugnat a pugna, fratrem trudebat frater hasta & galea.

TERENTIUS. Hunc scio mea solidè solum gauisurum gaudia.

QUINTUS. Qui in feruitute est eo iure quo seruus, aut, ut antiqui dixerunt, qui feruitutem seruit. Idem. Qui beatam vitam viuere uolet, philosophetur oportet. **A. GELL.** Inflaret celeriter eum sonum. Idem. Grauiusculum sonum inspiraret. Idem. Quum Pyrrhus rex in terra Italia esset, & vnam atque alteram pugnam prosperè pugnasset. Idem. Cornelius quidam sacerdos & loco nobilis, & sacerdotij religionibus venerandus, & castitate vitæ sanctus, repente mota mente confpicere se procul dixit pugnam acerrimam pugnari. Idem. Pugnae dies, quæ in Thessalia pugnatæ est. Idem. Delphini pueros forma liberali in nauiculis fortè aut in vadis litrorum conspectos miris & humanis modis arserunt. Idem. Eum luctuna quoniam satis visus est eluxisse, rediit ad questum artis. Idem. Si quis hæc duo verba cordi habeat, eaque sibi imperando atque obseruando curet: is erit plæraque impeccabilis, vitamque viuet tranquillissimam. Verba duo hæc dicebat: ἀνὴρ ἰσχυρὸς καὶ ἀπείρητος: id est patere & abstinere. Idem. Hoc ære collecto quasi manuario cœnula curabatur omnibus qui eum triumphos nouè. **M. CÆL.** Triumphauit cum Imperatoribus suis triumphos nouè. **M. CÆL.** Postridie eius absolutionis in theatrum Curionis Hortensius introiit, puto ut suum gaudium gauderemus. **M. CÆL.** de Or. 199. Eorum dolorem, qui lugebant suos, oratione refricabam. 3. 41. Quum sit quædam certa vox Romani generis, vrbisque propria, in qua nihil offendi, nihil displicere, nihil animaduerti possit sonare aut olere peregrinum, hanc sequamur: neque solum rusticam asperitatem, sed etiam peregrinam insolentiam fugere discamus.

Plautinum illud quoniam dissimile non est, ascribimus.
Præcurri, ut nunciarem nuncium exoptabilem.
Hoc dicendi quasi colore parco tua tibi oratio depingenda est.

De verbo mutare, quem casum post se habeat.

Cap. XXXIII.

Genere dicendi meliore bonum ut mutare possis hoc scribimus. Verbum mutare cum accusatiuo interposita particula in iungi etiam à summis auctoribus non negamus. Nihil tamè habere minus aut fortasse plus elegantia contendimus: si cum ablatiui sine ulla præpositione coniungas, ut: Vita tristi iucunda mutauit cū ab me abijisti. Visne libro meo tuum mutare? Studium ignauia mutare penè inhumanū est.

HORATIUS. Valet ima summis mutare.
Idem. Mitibus mutare quæro tristia.
Idem. Velox amœnum saepe Lucretilem mutat Lycao Faunus.
Idem. Libros Panari Socraticam & domum mutare loriceis Iberis.

PROPERTIUS. Tyndaris externo patriam mutauit amore.

QUINTILIANUS. Natura tenacissimi sumus eorum quæ rudibus annis percipimus: ut sapor quo noua imbuas, durat: nec lanarū colores quibus simplex ille candor mutatus est, elui possunt. Et hæc ipsa magis pertinaciter hærent, quæ deteriora sunt, nā bona facillè mutantur in peius: num quando in bonum verteris vitia? Idem. Nemo dubitabit, quum si nocentes mutari in bonam mentem aliquo modo possint, sicut posse interdum conceditur, saluos esse eos magis è Rep. sit, quàm puniri. **V. M. A. S.** Sicut placidum mare ex aspero, cœlumque ex nubilo serenum hilari aspectu sentitur: sic bellum pace mutatum plurimum gaudij affert. **CATIL.** apud Sallust. Nemo nisi victor bellum pace mutauit. Sallustij illud diuersum est. Non debere certa pro incertis mutare.

Odi & noui quàm vsitata sunt. Cap. XXXIV.

Quoniam odi ego vulgatam illam plebis locutionem, quæ nulla prorsus ratione cum oratorum sermone coniuncta sit: ideo nobis pro vrbibus danda opera est, ut neglecta illa hæc assequamur. Quod etiam in verbo odisse assequi queas. Hoc autem verbum quale sit, quoque inclinetur modo, plures norunt quàm qui vsurpent. Odire enim vulgus, qui verò à vulgo parumper discedunt, odio habere, vel odio proficui dicere solent. Illo autem licet hoc purius aliquando videatur,

non magis tamen à viris doctis vsitatum putem. Itaque verbum odisse vsurpandum esse censemus. Esus verò tempora nosse ut possis (omnium enim temporum ac modorum significationem habet) vide in præterito verbi passiuo & sex temporibus ab eo factis cuius temporis sit verbum sum, eiusdem inuenies verbum odisse. Ut gratia exempli in præterito amatus sum vel fui, sum præsentis & fui præteriti temporis est: ideo odi in præsentis & odi in præterito dicere possis. Amatus eram vel fueram: eadem ratione oderam, præteriti imperfecti & præteriti plusquam perfecti est. De verbis noui, corpi, memini, idem sentias. Sed ad exempla accedimus. Odi ingratitude tuam: noui liberalitatem tuam: cœpi te amare.

ENNIUS. Quem metuunt oderunt, quem quisque odit, periisse expetit.

TRIVRIL. Quem olim oderat, sectatur vltro ac detinet.

VALERIUS. Catullus. Neu me nosse putes hospitis officium:

Accipe quàm merfer fortuna fluctibus ipse,

Ne amplius à misero dona beata petas.

Idem. Vnusquisque sua nouerit ire via.

HORATIUS. Oderunt hilarem tristes, tristemq; iocosi.

OVIDIUS. Odimus accipitrem, quia viuunt semper in armis.

TERENTIUS. Dij me pater omnes oderint: nisi magis te quàm oculos nunc amo meos.

Idem. Aded vno animo omnes sacrus oderunt nurus.

Idem. Certè noui ingenium mulierum, nolunt ubi vis, ubi nolis, cupiant.

Idem. Ingenium noui tuum liberale.

Idem. Non satis me pernocti etiam qualis sim.

SVETONIUS. Tragicum illud subinde iactabat: Oderint, dum metuant. **QUINTUS.** Prudenter, qui quum interrogasset rusticum testem an Amphiona nosset, negante eo detraxit aspirationem, breuiavitque secundam eius nominis syllabam: & ille cum sic optimè norat. Idem. Parentes malorum odimus. Idem. Exhausti laboris nosse mensuram voluptatis est: & horratur ad reliqua fortitudo exequenda scire quantum superest. Idem. Odit enim ferè iudex litigantis securitatem. **M. CÆL.** Pudet me tibi confiteri, & queri de Appij hominis ingratis in iuriis, qui me odisse, quia magna mihi debebat beneficia, cœpit. Et quum homo auarus ut ea solueret sibi imperare non posset, occultum bellum mihi indixit. **M. VARRON.** Si quantum operæ sumpstisti, ut tuus pistor bonum faceret panem, eius duodecimam Philosophiæ dedisset: ipse bonus iam pridem esse factus. Nunc illum qui norunt, volunt emere millibus centum: te qui nouit, nemo centullis. **M. CÆL.** Te ipsum ex quo tempore tu me diligere cœpisti, quotidie pluris facis. 2. Off. 62. Omnes enim beneficii immemores oderunt. Idem. Sic in Bruto, quem oderat, & quem dignum contumelia vocabat. 2. de Orat. 189. Neque fieri potest ut doleat is qui audit, ut oderit, ut inuideat, ut pertimescat aliquid, ut ad actum misericordiamque deducatur: nisi omnes ij motus quos Orator adhibere uolet iudici, in ipso Oratore impressi esse atque inusti videbuntur. *ibid.* 274. Illa subabfurda, sed eo ipso nomine sæpe ridicula non solum minùs peropposita, sed etiam quodam modo nobis, Homo fatuus, postquam rem habere cœpit, est mortuus. *Id.* Nouerit igitur hæc quidem Orator, quem summum esse uolumus, argumentorum & rationum locos. *Orat.* 129. Nobis priuata in causa magna & graui, quum cepisset Curio pater respondere, subitò assedit, quum sibi uenenis ereptam memoriam diceret. 2. de Orat. 337. Ad consilium autem de Republica dandum, caput est nosse Remp. ad dicendum verò probabiliter nosse mores ciuitatis. 1. Off. 115. Danda igitur opera est, ut si etiam aberrare ad alia cœperit, ad hæc reuocetur oratio. Idem. Bene illo prouerbio Græcorum præcipitur, Quam quisque norit artem in hac se exerceat. 2. 3. Utinam res publica stetit quo cœperat statu. *Id.* Si te parentes timentur atque odissent tui, neque eos vlla ratione placare posses, ut opinor, ab eorum oculis aliquo discederes. 1. Catil. Nunc te patria, quæ communis est omnium nostrum parens, odit ac metuit. Idem. Neque enim assentior iis qui hæc nuper disserere cœperunt, cum corporibus simul animas intire, atque omnia morte deleri. *Idem.* **ANIMVS.** 3. Off. 32. Etenim ut membra quadam amputantur, si & ipsa sanguine, & tanquam spiritu carere cœperunt, & nocent reliquis partibus corporis sicista in figura hominis feritas & immanitas bellæ à communi tanquam humanitate corporis segreganda est.

Admantum sauis & doctum hæc te dimittant, cœpisse quàm incipere, aut (quo sapius vsus est Plautus) occipere, dici vsitatis.

Noscere tamen quum dicas non prohibemus, quod dictum est rariùs.

M. CÆL. Illam partem excusationis qua te scribis orationis paupertate (sic enim appellas) iisdem verbis epistolas sapius mittere, nec nosco, nec probò.

Quòd habito & colo ab Oratoribus ac Poëtis vsurpentur sapius, quòdque habito vrbem & in vrbe, colo vrbem & in vrbe, dici possit: atque imbi de verbis manere & morari. Cap. XXXV.

Qui in Oratorum lectione ac Poëtarum diu versatus quasi cū Musis habitauit, ad illud, puto, animum aduertit. Primum, colere & habitare

habitare ab ijs ferè semper vsurpari: manere aut morari raro, & propè nunquam pro significato eo quo duo priora dici solent. Deinde colorem sapientis. *Præterea dicunt: Oratores verò colorem urbem, & habito urbem sapes, sapiens verò colo in vrbe, & habito in vrbe: ut, In vrbe habitat: colis in Gallia. Qui urbem incolunt rusticis prudentiores sunt.*

TURPILIVS. *Habitamus hyemem totam cum mulierculis.*
PROPERT. *Atque vinam Roma nemo esset diues, & ipse straminea posset dux habitare casa.*

VIRGILIUS. *Atque humiles habitare casas.*
Idem. Pallas quas condidit arces Ipsa colat.

PLAVTVS. *Is ex se hunc reliquit, qui hic habitat, filium pariter moratum ut pater atque avus eius fuit.*

Idem. Hanc domum iam multos annos est ut possideo & colo.
Idem. Is illis habitat in adibus.

Idem. In adibus tu ubi habitas nimia mira vidi.
TERENT. *Virgo cuius est unde est, ubi habitat?*

Idem. Habitat Mileti.
Idem. Samia mihi mater fuit: & habitat Rhodi.

Idem. Habitat hic quadam mulieres paupercula.
Idem. Rus habitatum abij.

SVE TON. *Habitavit primò iuxta Romanum forum. PLINIVS.* *junior. Iustus ne de causis eum tibi videor incolere, inhabitare, diligere fecerunt? QVINT.* *Pindarus Hercules impetum adversus Meropas (qui in insula Coo dicuntur habitasse) non igni, nec ventis, nec mari: sed fulmini dicit similem fuisse: ut illa minora, hoc par esset. A. GELL.* *Ex locorum vocabulis in quibus colunt.*

Idem. Habitat nidulaturque in segetibus. Avem casitam habitare dicit. Idem. De Hispanis Alpinis scriberet, qui citra Iberum colunt.

Idem. Eo flatu aquam omnem ex locis in quibus colebant exaruisse. V. MAXIMVS. *Habitat in villa sua propè vicum Sabinæ regionis Heretum. Idem. De M. Manlio Romanam libertatem opprimere conato supplicio æternæ memoriæ nota inserta est. Propter illum enim lege lanciri placuit, ne quis patricius in arce aut in Capitolio habitaret. M. C. I. C. 1. Tusc. 98.*

Migrationem esse mortem in eas oras quas qui è vita excefferunt incolunt. de Sen. 84. Ex ista vita discedo tanquam ex hospitio, non tanquam ex domo. Commorandi enim natura diuersorium nobis, non habitandi dedit. Idem. Urbem mi Rufe cole, & in ista luce viue. Idem.

Ruri habitare iussisset. Idem. Apud M. Lepidum te habitare velle dixisti. Idem. Habitat gratis in alieno. Vide, HABITO.

Habitare urbem non magis ausim dicere in oratione prosa, quam æquor nauigare. Vtrunque enim poeticum magis est. Ideo, Quintilianus illa generis eiusdem esse dicit: Urbis habitabatur, campus curritur, mare nauigatur. Idem alibi author est, Virgilianum illud: Tyrhenum nauigat æquor, ex Græco translatum esse. Inusitatè dictum illud à Marco Varrone videtur: Antiqui nostri, inquit, domibus lateritiis, paululum modò lapidibus suffundatis, ut humorem effugerent, habitabant.

Quemadmodum Propertianum illud: Atque vinam Roma nemo esset diues, & ipse straminea posset dux habitare casa.

Inde à colendo colonus, id est, habitator.

VIRGILIUS. *Urbis antiqua fuit, Tyrij tenuere coloni.*

Idem. Veteres migratæ coloni.

VARRO. *Mercurium Arcadium colonum.*

Idem. quoque vindicolas dicit Naiades.

Habere itidem à quo frequentatorum forma habitare factum est, in significato eodem nonnunquam dicitur.

SAL. *Credo falsa existimas ea, quæ de inferis memorantur, diuerso malos à bonis loca tetra, inculta, fœda atque formidolosa habere. Idem. Africam habuere in initio Getuli. APHERICA.*

Vbi hic me scis quæso habet meretrix Neapolitis.

Manere & morari pro habitare dicuntur rarissimè; ne tamen in ea significatione dici prorsus negemus, exemplum proferimus.

VLPYA. *Non tamen ferendum Iulianus ait eum qui cum vxore sua assidue moratus, noluit filium agnoscere quasi non suum.*

Vstruivus multò manere dici solet pro eo quod est nec progredi, nec regredi, aut existere, aut expectare. HORATIVVS de fortuna loquens. Laudo manentem, si celeres quatit pennas, resigno qua dedit.

Idem. Manet sub Ioue frigido Venator tenera coniugis immemor.

TERENT. *Fac cures, si Chremes huc forè aduenient, ut ores primum, ut maneat.*

Idem. Vbi veni, causam ut ibi manerem, reperit.

Quod autem moram trahere pro habitare vsurpent: id à doctiorum dicendi consuetudine prorsus, opinor, alienum est.

Verbum solere quid habeat ornamentum.

Cap. XXXVI.

Solet indoctum vulgus dicere, sæpe ludit, aut semper ludit, aut non facit nisi ludere, aliq; hoc genus multa. Oris verò sacundio-

ris homines cum alio verbo verbum solere adiungunt. Ut, Amici incommodis perinde ut nostris dolere solemus. Fortuna eos, quibus fœtere visa est, tandem fallere solet. Geminis fellis federe volens, vtraque excludi solet.

PROPERT. *Nescio quo pacto verba nocere solent.*
Idem. Inuidiam quod habet non solet esse diu.

PLAVTVS. *Homo ebriacus somno sonari solet.*
C. CÆLIUS. *de C. Casare. Solet infimorum hominum amicitias sibi qualibet impensâ adiungere. QVINT.*

Timotheum clarum in arte tibiarum, ferunt, duplices ab iis, quos alius instruisset, solitum exigere mercedes: quàm si rudes traderentur. Id.

Fiducia ipsa solet opinione arrogantia laborare. Idem. Mirior irrogari solet pœna verecundia. Idem. Nec immeritò Pericles solebat optare ne quod sibi verbum in mentem veniret: quo populus offenderetur. Idem. Ex præteritis æstimari solet præsentia. A.

GEL. *Vbi reponi solerent signa vetera. PLINIVS.* *junior de Plinio auunculo. Dicere solebat nullum esse librum tam malum, ut non aliqua parte prodesset. VAL. MAX.*

Dominium rerum collabi solet. Idem. Effigies maiorum suorum cum titulis suis idcirco in prima ædium parte poni solebant: ut eorum virtutes posterius non solum legerent, sed etiam imitarentur. M. CICERO.

Parad. 6. Animus hominis non arca diues appellari solet. de Senec. 22. Nostro more malè rem gerentibus patribus bonis interdici solet. 1.

Tusc. 96. Græci in conuiujs solent nominare, cui poculum traditur sint. Idem. Solent enim negare nos intelligere quid dicat Epicurus. Idem. Multi de diis praua sentiunt: id enim vitioso more effici solet. 3. de Leg. Ut enim cupiditatibus principum & vitis infici solet tota ciuitas: sic emendari & corrigi continentia.

Ferrarum autem est, ubi huic verbo particula sæpe adiuncta inueniatur.

TIBVLLVS. *Sæpe solent auro multa subesse mala.*

M. CIC. *Soleo sæpe mirari eorum impudentiam, qui agunt in scena gestum spectante Roscio.*

Præteritum imperfectum indicatiui sæpe idem significare, quod verbum solebat cum infinitiuo verbi.

Cap. XXXVII.

Elegantia quum per artem, ideoque literarum studij insolentiam omnino rudis eram qua ea esset in verbis elegantia quærebam. Nunc verò quoniam eius particulam assecutus mihi videor, id desiderare iuuentem quod nimis desiderabam, quantum possum non patior. Ei enim iuuentur hanc dicendi præexercitamenta scribimus. In quibus hoc unum est. Præteritum imperfectum modè indicatiui poni solet pro verbo solebat & indefinito. Ut, Ex amicitia nostra mecum hic quam aderas, voluptatem multam capiebam: id est, capere solebam. Verba me tua delectabant. Consuetudine tua fruebar. C. Casar ne ijs quidem qui contrà arma gesserant, irascebatur. Nominatissimus ille pictor Apelles diem nullum sine linea præteribat. Sponsionis iacturam deesse Lacedæmonius Chilo negabat. Theon Thiterens in somniis dormiens ambulabat: idem in tecto summo Periclis feruus faciebat. Apollonius Tyaneus ad hanc orabat sententiam: Concedite mihi, o dii immortales, pauca habere, nulliusque indigere.

PLILOSTRA. *Leones si quis manuefacere laboret, neque verberare cædendos, neque rursus blanditiis alliciendos Pharaotes monebat. His enim superbi magis euadunt, illis verò recrudescunt. Domitianus dicebat: Princeps qui delatores non castigat, irritat.*

PROPERT. *Vesta coronatus pauper gaudebat assillis, Ducebant macra vilia sacra bones.*

Parua saginati lustrabant compita porci: Pastor & ad calamos extra litabat onis.

QVINTIL. *Fuit qui grana cicercis ex spatio distante missa in acum continuo & sine frustratione inferebat. Quem cum spectasset Alexander, donasse eum dicitur eiusdem leguminis modio.*

A. GEL. *Turpius esse dicebat Phauorinus Philosophus exigue atque frigide laudari, quam insectanter & grauitè viruperari. Idem. Socrates quidem dicebat multos homines propterea velle viuere, ut ederent & biberent: sese bibere atque esse ut viuerent.*

QVINT. CICERO. *16. Fam. 26. Planè te rogo, sicut olim matrem nostram facere memini, quæ lagenas etiam inanes obfignat: ne dicerentur inanes aliqua fuisse, quæ furtim essent exiccata. M. CICERO.*

Africanus Scipio nihil difficultius esse dicebat quàm amicitiam vsque ad extremum vitæ diem permanere. 5. Tusc. 63. Ut ad Dionysium redeamus, omni cultu & victu humano carebat. Viuebat cum fugitiuis, cum facinorosis, cum barbaris. Neminem, qui aut libertate dignus esset, aut velle omnino liber esse, sibi amicam arbitrabatur. 2. Off. 25. Quid censemus superiorem illum Dionysium, quo cruciatu timoris angustatum qui cultros metuens tonforios, candente carbone sibi aducebat capillum. Ibid. Compunctum notis Threiciis distincto gladio iubeat anteire: præmittebatque de stipatoribus suis, qui percutarentur arculas muliebres. Idem. Tam magis offendit nimium quàm parum: in quo Apelles pictores quoque eos peccare dicebat.

Idem. Manet sub Ioue frigido Venator tenera coniugis immemor.

TERENT. *Fac cures, si Chremes huc forè aduenient, ut ores primum, ut maneat.*

Idem. Vbi veni, causam ut ibi manerem, reperit.

Quod autem moram trahere pro habitare vsurpent: id à doctiorum dicendi consuetudine prorsus, opinor, alienum est.

Verbum solere quid habeat ornamentum.

Cap. XXXVI.

Solet indoctum vulgus dicere, sæpe ludit, aut semper ludit, aut non facit nisi ludere, aliq; hoc genus multa. Oris verò sacundio-

ris homines cum alio verbo verbum solere adiungunt. Ut, Amici incommodis perinde ut nostris dolere solemus. Fortuna eos, quibus fœtere visa est, tandem fallere solet. Geminis fellis federe vo-

lens, vtraque excludi solet.

PROPERT. *Nescio quo pacto verba nocere solent.*

Idem. Inuidiam quod habet non solet esse diu.

PLAVTVS. *Homo ebriacus somno sonari solet.*

C. CÆLIUS. *de C. Casare. Solet infimorum hominum amicitias sibi qualibet impensâ adiungere. QVINT.*

Timotheum clarum in arte tibiarum, ferunt, duplices ab iis, quos alius instruisset, solitum exigere mercedes: quàm si rudes traderentur. Id.

Fiducia ipsa solet opinione arrogantia laborare. Idem. Mirior irrogari solet pœna verecundia. Idem. Nec immeritò Pericles solebat optare ne quod sibi verbum in mentem veniret: quo populus offenderetur. Idem. Ex præteritis æstimari solet præsentia. A.

GEL. *Vbi reponi solerent signa vetera. PLINIVS.* *junior de Plinio auunculo. Dicere solebat nullum esse librum tam malum, ut non aliqua parte prodesset. VAL. MAX.*

Dominium rerum collabi solet. Idem. Effigies maiorum suorum cum titulis suis idcirco in prima ædium parte poni solebant: ut eorum virtutes posterius non solum legerent, sed etiam imitarentur. M. CICERO.

Parad. 6. Animus hominis non arca diues appellari solet. de Senec. 22. Nostro more malè rem gerentibus patribus bonis interdici solet. 1.

Tusc. 96. Græci in conuiujs solent nominare, cui poculum traditur sint. Idem. Solent enim negare nos intelligere quid dicat Epicurus. Idem. Multi de diis praua sentiunt: id enim vitioso more effici solet. 3. de Leg. Ut enim cupiditatibus principum & vitis infici solet tota ciuitas: sic emendari & corrigi continentia.

Ferrarum autem est, ubi huic verbo particula sæpe adiuncta inueniatur.

TIBVLLVS. *Sæpe solent auro multa subesse mala.*

M. CIC. *Soleo sæpe mirari eorum impudentiam, qui agunt in scena gestum spectante Roscio.*

Præteritum imperfectum indicatiui sæpe idem significare, quod verbum solebat cum infinitiuo verbi.

Cap. XXXVII.

Elegantia quum per artem, ideoque literarum studij insolentiam omnino rudis eram qua ea esset in verbis elegantia quærebam. Nunc verò quoniam eius particulam assecutus mihi videor, id desiderare iuuentem quod nimis desiderabam, quantum possum non patior. Ei enim iuuentur hanc dicendi præexercitamenta scribimus. In quibus hoc unum est. Præteritum imperfectum modè indicatiui poni solet pro verbo solebat & indefinito. Ut, Ex amicitia nostra mecum hic quam aderas, voluptatem multam capiebam: id est, capere solebam. Verba me tua delectabant. Consuetudine tua fruebar. C. Casar ne ijs quidem qui contrà arma gesserant, irascebatur. Nominatissimus ille pictor Apelles diem nullum sine linea præteribat. Sponsionis iacturam deesse Lacedæmonius Chilo negabat. Theon Thiterens in somniis dormiens ambulabat: idem in tecto summo Periclis feruus faciebat. Apollonius Tyaneus ad hanc orabat sententiam: Concedite mihi, o dii immortales, pauca habere, nulliusque indigere.

PLILOSTRA. *Leones si quis manuefacere laboret, neque verberare cædendos, neque rursus blanditiis alliciendos Pharaotes monebat. His enim superbi magis euadunt, illis verò recrudescunt. Domitianus dicebat: Princeps qui delatores non castigat, irritat.*

PROPERT. *Vesta coronatus pauper gaudebat assillis, Ducebant macra vilia sacra bones.*

Parua saginati lustrabant compita porci: Pastor & ad calamos extra litabat onis.

QVINTIL. *Fuit qui grana cicercis ex spatio distante missa in acum continuo & sine frustratione inferebat. Quem cum spectasset Alexander, donasse eum dicitur eiusdem leguminis modio.*

A. GEL. *Turpius esse dicebat Phauorinus Philosophus exigue atque frigide laudari, quam insectanter & grauitè viruperari. Idem. Socrates quidem dicebat multos homines propterea velle viuere, ut ederent & biberent: sese bibere atque esse ut viuerent.*

QVINT. CICERO. *16. Fam. 26. Planè te rogo, sicut olim matrem nostram facere memini, quæ lagenas etiam inanes obfignat: ne dicerentur inanes aliqua fuisse, quæ furtim essent exiccata. M. CICERO.*

Africanus Scipio nihil difficultius esse dicebat quàm amicitiam vsque ad extremum vitæ diem permanere. 5. Tusc. 63. Ut ad Dionysium redeamus, omni cultu & victu humano carebat. Viuebat cum fugitiuis, cum facinorosis, cum barbaris. Neminem, qui aut libertate dignus esset, aut velle omnino liber esse, sibi amicam arbitrabatur. 2. Off. 25. Quid censemus superiorem illum Dionysium, quo cruciatu timoris angustatum qui cultros metuens tonforios, candente carbone sibi aducebat capillum. Ibid. Compunctum notis Threiciis distincto gladio iubeat anteire: præmittebatque de stipatoribus suis, qui percutarentur arculas muliebres. Idem. Tam magis offendit nimium quàm parum: in quo Apelles pictores quoque eos peccare dicebat.

Idem. Manet sub Ioue frigido Venator tenera coniugis immemor.

TERENT. *Fac cures, si Chremes huc forè aduenient, ut ores primum, ut maneat.*

Idem. Vbi veni, causam ut ibi manerem, reperit.

Quod autem moram trahere pro habitare vsurpent: id à doctiorum dicendi consuetudine prorsus, opinor, alienum est.

Verbum solere quid habeat ornamentum.

Cap. XXXVI.

Solet indoctum vulgus dicere, sæpe ludit, aut semper ludit, aut non facit nisi ludere, aliq; hoc genus multa. Oris verò sacundio-

ris homines cum alio verbo verbum solere adiungunt. Ut, Amici incommodis perinde ut nostris dolere solemus. Fortuna eos, quibus fœtere visa est, tandem fallere solet. Geminis fellis federe vo-

lens, vtraque excludi solet.

PROPERT. *Nescio quo pacto verba nocere solent.*

Idem. Inuidiam quod habet non solet esse diu.

PLAVTVS. *Homo ebriacus somno sonari solet.*

C. CÆLIUS. *de C. Casare. Solet infimorum hominum amicitias sibi qualibet impensâ adiungere. QVINT.*

Timotheum clarum in arte tibiarum, ferunt, duplices ab iis, quos alius instruisset, solitum exigere mercedes: quàm si rudes traderentur. Id.

Fiducia ipsa solet opinione arrogantia laborare. Idem. Mirior irrogari solet pœna verecundia. Idem. Nec immeritò Pericles solebat optare ne quod sibi verbum in mentem veniret: quo populus offenderetur. Idem. Ex præteritis æstimari solet præsentia. A.

GEL. *Vbi reponi solerent signa vetera. PLINIVS.* *junior de Plinio auunculo. Dicere solebat nullum esse librum tam malum, ut non aliqua parte prodesset. VAL. MAX.*

Dominium rerum collabi solet. Idem. Effigies maiorum suorum cum titulis suis idcirco in prima ædium parte poni solebant: ut eorum virtutes posterius non solum legerent, sed etiam imitarentur. M. CICERO.

Parad. 6. Animus hominis non arca diues appellari solet. de Senec. 22. Nostro more malè rem gerentibus patribus bonis interdici solet. 1.

Tusc. 96. Græci in conuiujs solent nominare, cui poculum traditur sint. Idem. Solent enim negare nos intelligere quid dicat Epicurus. Idem. Multi de diis praua sentiunt: id enim vitioso more effici solet. 3. de Leg. Ut enim cupiditatibus principum & vitis infici solet tota ciuitas: sic emendari & corrigi continentia.

bat, qui non sentirent quod esset satis. *Idem.* Dicebat melius, quam scripsit Hortentius.

Verbum pati pro permittere, dictum, quod multum habeat ornatus. Cap. XXXVIII.

Non patiar illud iuuentuti ignotum esse, quod multum habet gratia. Hoc autem est: verbum pati pro eo quod permittere est, ab eloquentioribus usurpatur. In iuriam amico fieri non patiar. Adolescentem filium pater indulgentius viuere ne patiar. Patrem inedia mori passus est.

V. A. L. M. A. X. Non fastidito aditu virtus excitata ingenia viuenda ad se penetrare patitur. *Idem.* O te Thesalia rex Admete crudelis, & diri fati crimine sub magno iudice damnatum, qui coniugis tuæ fata pro tuis mutari passus es. *Idem.* Nec ulterius trepidare ciues suos vacuo metu passus est. **M. C. I. C. E.** Ferebat hanc quoque iniquitatem Septimius, & imbrici frumenta in area corrumpi patiebatur. 1. *Offic.* 28. Suis studiis, quibusdam occupationibus, sic impediuntur, ut eos quos tutari debeant, desertos esse patiantur. *ibid.* 44. Alter locus erat cautionis, ne benignitas maior esset quam facultates: quod qui benigniores volunt esse quam res patitur, primum in eo peccant, quod iniuriosi sunt in proximos. *Idem.* Ego quum à nostro Catone laudabar, vel reprehendi me à cæteris facile patiebar. *de perf. Orat.* 42. Me autem, qui Socratem non diligunt, vnà cum Socrate & Platone errare patiantur. 1. *de Orat.* 126. Probavi summum illum doctorem Alabandensem Apollonium, qui quum mercede doceret, tamen non patiebatur eos quos iudicabat non posse Oratores euadere: operam apud sese perdere, dimittebatque, & ad quamcunque artem putabat esse aptum, ad eam impellere atque hortari solebat. 1. *Offic.* 64. Ex quo fit, ut neque disceptatione vinci se, nec vilo publico ac legitimo iure patiantur. 3. 22. Illud quidem natura non patitur, ut aliorum spoliis, nostras facultates, copias, opes augeamus.

Verbum negare, poni eleganter, pro eo quod vulgò visitarius est, dicere quod non.

Caput XXXIX.

Et quoniam ei qui ornate dicere velit, sermonem vulgi imitandum esse negamus, hic precipimus vulgare illud, dico quod non, imitandum non esse, sed eius loco verbum quod est negare usurpandum: ut, Amicitia sibi tua quicquam dulcius esse negabat. Generis nobilitatem bonarum disciplinarum scientia præstantiorem esse negamus. Qui cupiditatibus suis modum non imponit, eum felicem quis non negat. Plato fore negabat, ut mundus felix esset, nisi aut Philosophi imperarent, aut Imperatores Philosopharent. Diuus M. Antoninus quicquam esse negabat, quod imperatorum Romanum melius commendat gentibus, quam clementia sit.

P. L. I. N. I. V. S. Trezenium vinum qui bibunt, negantur generare. **Q. V. I. N.** Negant intueri lucem esse fas ei qui à se hominem occisum esse fateatur. *Idem.* Quum Philosophi quidam sint reperti, qui deos habere rerum humanarum curam negant. **M. C. I. C. E. R. O.** Negatque vnquam beatiorum quenquam fuisse. 2. *de Fin.* 90. Negat Epicurus tenuissimo victu, id est, contemptissimis escis & potionibus minorem voluptatem percipi, quam rebus exquisitissimis ad epulandum. 3. *Tusc.* 46. Negat Epicurus iucundè posse viuere, nisi cum virtute viuatur. Negat vllam in sapientem vim esse fortunæ. Tenuem victum antefert copioso. Negat esse tempus quo sapiens non beatus sit. 5. 99. Perfarum à Xenophonte victus exponitur: quos negat ad panem adhibere quicquam præter nasturtium. 3. *Fam.* 11. Ut Aristarchus Homeri vnquam negat quem non probat: sic tu, libet enim mihi iocari, quod disertum non erit, ne putaris meum. *Idem.* Peripatetici virum denique videri negant, qui irasci nesciat. *Idem.* Artem verò negabat esse vllam, nisi quæ cognitis penitusque perspectis, & in vnum exitum spectantibus, & nunquam fallentibus rebus contineretur. 1. *Off.* 25. Nuper M. Crassus negabat vllam satis magnam pecuniam esse ei qui in republica princeps velle esse, cuius fructibus exercitum alere non posset.

Quod præcipimus de negatiuis vocibus, hoc est, quod ponatur in principio, aut in fine orationis, quodq; post eas quisquam vel vllus ponatur elegantius quam aliquis, hic non repetimus, quamuis verbum hoc his præceptionibus aliquantum alligatum sit.

Quod edo, es, & edo, edis: comedo, comes, & comedo, comedis, exedo, exes, & exedo, exedis, promiscuè dicantur. Caput XL.

Est illud sanè quam multorum ingenia, an edo, edis, comedo, comes, exedo, exes, aliaque huius generis composita dici possint. Ea uti relinquamus quietiora, aut oritate aliquantum multa probamus huiusmodi verba ita ut præfati sumus, dici posse: ut, Cuius animus cura exest, amicitia integrum reddit. Comesse quam bibere mauius. Precoces fructus qui comest, valetudini satis non consulit.

N. A. V. I. V. S. Tibi serui multi apud mensam astant: ille ipse astat quando edit.

L. V. C. I. L. I. V. S. Qui edit se, hic comedit me.

V. I. R. G. I. L. I. V. S. Est mollis flamma medullas.

P. L. A. V. T. Quamquam illud est dulce esse & bibere, amor amara dat.

Idem. Es, bibe, anuro obsequere mecum.

Idem. Dum mare est, omnes esse mortales decet.

Idem. Quasi mus est alienum cibum.

Idem. Comesse panem treis pedes latum potest.

Idem. Sine modo venire quem absentem comes.

Idem. Tam facile vinces quam primum vulpes comest.

A. G. E. L. Negant vllam auem præter ficedulam totam comesse oportere. *Idem.* Socrates quidem dicebat multos homines propterea velle viuere, ut ederent & biberent: sese bibere atque esse ut viueret. *Idem.* Præfecti popinæ atque luxuria negant conam lautam esse, nisi quum libentissimè edis, tum auferatur, & alia esca melior atq; amplior succenturietur. **V. A. L. M. A. X.** Diogenes, Syracusis quum olera ei lauanti Aristippus dixisset, si Dionysio adulari velles, ista non esses: Immo, inquit, si tu ista esse velles, Dionysio non adulareris. **M. A. R. C. I. C. E. R. 3.** *Tusc.* 27. Habet ardorem libido, leuitatem læticia gestiens, humilitatem metus: sed egritudo: quæ maiora, tabem, cruciatum, afflictionem, foeditatem: iacerat, exest animum, planèque conficit. Hanc nisi exuimus sic ut abiiciamus, miseria carere non possumus.

Primum pro primò, deinde pro secundò dici, quidque pro tertio dictum sit eleganter. Cap. XLI.

Dicendi genus optimum quod sit scire adolescens qui cupiet illa esse adiuumento putem. Primum ut probum quempiam artis præceptorem habeat. Deinde ut auctores dicendi peritos excutiat. Tum ad genera dicendi animum attendat. Tum qua elegerit, ea teneat memoria. Postremò, exercitatione multa os suum ipsi effingat. Is hanc artis præceptionem fortasse non fastidiat: in qua id tradimus. Quum quid per partes aut ordinem enumeramus: pro primò primum, deinde pro secundò, pro tertio deinde, tum, postea, præterea, tertium aut, si quid eiusmodi est, non ineleganter positum esse putemus: ut, Amicitia memoria ei minor est qui aliò habitandum abiit, quam qui in loco eo vbi conuictum sit relictus est. Primum, oblatæ multæ res nouæ mentem abducunt. Deinde rara ei sunt amicitia monumenta, quæ apud alterum relictæ sunt plurima. Postremò, amicitia alia paratur: qua huius paulatim defuescentis desiderium abiiciat. Deus primum nobis diligendus est, deinde patria, deinde parentes, postea amici. Patrem tuum salutari primum, deinde literas ei tuas reddidi. Nam duo sola etiam si enumeras, particulas his utendum tibi censeo. Thales Milesius trium maximè rerum causa fortunæ gratias agebat, primum quod homo non bellua, deinde quod vir non mulier, tum quod Græcus natus esset, non barbarus.

T. E. R. E. N. T. Ne cui vestrum sit mirum cur partes seni Poeta dederit, qua sunt adoleſcèntium, id primum dicam, deinde quod veni eloquar.

C. O. R. N. C. E. L. S. V. S. Initia morborum primum famem sitimque desiderant: ipse deinde morbi, ut neque aliud quam expedit, neque eius ipsius nimium sumatur. **M. A. S. V. S. A. B. I. N. V. S.** In officiis apud maiores ita obseruatum est, primum tutelæ, deinde hospitii, deinde clientii, tum cognato, postea affini. **V. A. M. A. X.** Epaminondas traiectus hasta sanguine & spiritu deficiens, recreare se conantes, primum an clypeus suus esset, deinde an fusi hostes penitus interrogauit. **S. A. L. L. V. D. O.** *Tugur. ha.* Paucis diebus post cum auro & argento multo Romam legatos mittit, quibus præcepit primum vti veteres amicos muneribus repleant, deinde novos exquirant. *Idem.* Hæc igitur multitudo primum malis moribus imbuta, deinde in artes vitasque varias dispalata, nullo modo inter se congruës, parum mihi quidem idonea videtur ad capeſendam Rempublicam. **M. C. I. C. E. I. S.** *Famil.* 14. Tu multis de causis vellem me conuenire poruisses. Primum, ut te quem iam diu plurimi facio, tanto interuallo viderem. Deinde, ut tibi, quod feci per literas, possem præsens gratulari. Tum ut quibus de rebus vellemus, tu tuis, ego meis inter nos communicarem. Postremò, ut amicitia nostra, quæ summis officiis ab utroque culta est, sed longis interuallis temporis interruptam consuetudinem habuit, confirmaretur vehementius. *Idem.* An ego tibi obuiam non prodirem? primum Appio Claudio: deinde Imperatori: deinde more maiorum: deinde, quod caput est, amico? 7. 3. Cuius me mei facti prænitent, non tam propter periculum meum, quam propter vitia multa, quæ ibi offendi quò veneram. Primum neque magnas copias, neque bellicolas, deinde extra duces paucosque præter ea (de principibus loquor) reliqui primum in ipso bello rapaces, deinde in oratione ita crudeles, ut ipsam victoriam horrerem. *ibid.* Quæ quum vidissem desperans victoriam, primum exproxi suadere pacem, caui fueram semper auctor: deinde quum ab ea sententia Pompeius valde abhorreret, suadere institui, ut bellum duceret. 1. *Offic.* In omni autem actione suscipienda tria sunt tenenda. Primum, ut appetitus rationi pareat: quo nihil est ad officia conseruanda accommodatius. Deinde, ut animaduertamus, quanta illa res sit, quam efficere velimus: ne maior, neue minor cura & opera suscipiatur, quam causa postulet. Tertium est, caueamus, ut ea quæ pertinent ad liberalem speciem & dignitatem, moderanda sint. *ibid.* Qui opera, id est, virtute & industria benefici & liberales

erunt, primùm quo pluribus profuerint, eò plures ad benignè faciendum adiutores habebunt: deinde, consuetudine beneficentiæ paratior erunt. 3. *Tusc.* Plures sunt causæ suscipiendi doloris. Primùm illa opinio mali, quo viso atque persuaso ægritudo insequitur necessariò. Deinde etiam gratum se mortuis facere, si grauius eos loquant, arbitrantur. Accedit superstitio muliebri quadam. Existimant enim diis immortalibus se faciliùs satisfacturos, si eorum plaga percussis afflictos se & stratos esse fateantur. 1. *Off.* Videndum est primùm ne obste benignitas, & iis quibus benignè videbitur fieri, & cæteris. Deinde ne maior benignitas sit quàm facultas, tum vt pro dignitate cuique tribuatur. 1. *de Or.* 144. De orationis ornamentis, in qua præcipitur primùm, vt purè & Latine loquamur: deinde, vt planè & dilucidè, tum vt ornate, post ad rerum dignitatem aptè & quasi decorè. *de Or.* 42. Quumque esset omnis Oratoris vis ac facultas in quinque partes distributa, vt deberet reperire primùm quid diceret: deinde inuenta non solùm ordine, sed etiam momento quodam ac iudicio dispensare & componere, tum ea denique vestire & ornare oratione, post memoria spirare, ad extremum agere cum dignitate & venustate. *Cæciliam, quoniam de dicendi genere, quod multò est vtilitatis, hinc scribitur, ne aliter interdum dici iam distimulemus, exempla promissus.*

PROPERT. *Ac veluti primò turris obractat aratra,*

Post venit assueti molli ad arua iugo.

CORN. CELSVS. Aqua lenissima pluuialis est, deinde fontana, tum ex flumine, tum ex puteo, post hæc ex niue aut glacie, grauior his ex lacu, grauiissima ex palude. **PLIN.** Palmarum foliis primò scriptitatum, deinde quarundam arborum libris, postea publica monumenta plumbeis voluminibus, mox & priuata litteris confici cœpta aut cæteris. **A. GEL.** Quæ primò rapta per ignobilitatem, deinde per inuidiam scriptorū celebrata sunt. **V. A. L. MAX.** Efficax & illa quietis imago, quæ Cræsi regis animum maximo prius metu, deinde etiam dolore confecit. **M. V. A. R. O.** Animaduertendum primùm quibus de causis, & quemadmodum constituerunt paces: secundum, qua fide & iustitia eas coluerint. *Idem.* Cocula, quæ coquebat panem primùm sub cinere, postea in forno. Cuius vtriusque vocabulum à forno dictū, id est, à calore. **M. CIC. I. de Fin.** 50. Plerumque improborum facta primò suspicio insequitur, deinde sermo atque fama, tum accusator, tum iudex. 3. *Tuscul.* 2. Quum parentibus redditi: deinde magistris traditi sumus: tum ita variis imbuimur erroribus, vt vanitati veritas & opinioni confirmata natura ipsa cedat.

Vnum pro primo & alterum pro secundo in diuisi generis partibus enumerandis apposito dici: deque altero qua possit ratione dici.

Cap. XLII.

Tria sunt qua tibi non parum tribuant adiuuenti ad doctrinam assequendam. Vnum, labori studioque non parcere. Alterum, autores bonos enoluerere. Tertium, qua legeris memoria sapius repetendo tenere potius, quàm noua semper legere velle. Continua enim sectio, vt *Quintilianus* ait, & qua magis, & qua minus habeat, aequaliter transit. Primùm & vltimum, ab te petas. Quo autem modo autores bonos euoluere queas, nostra hæc scripta partim fortasse te docebunt. Eorum enim ex attentione lectione præceptiones has desumpsimus. In quibus hæc vna est. Diuisi alicuius generis partes quum enumeramus, pro primo vnum, pro secundo alterum, pro tertio, si duobus plura fuerint, nonnunquam aliud, sed sapius multò tertium ponamus. Vt, Tria sunt quæ in vitam conferunt amicitiam. Vnum crebra vtriusque visitatio. Alterum beneficiorum vtrò citroque collocatio. Tertium multa litterarum vtriusque misculatio. Duo sunt quibus puetum bene instituire possis. Vnum, si quid benefecerit, eius laudatio. Alterum, si quid malè, vituperatio. Multa sunt quibus in disciplinis percipiendis valeas magis. Vnum animi libertas. Alterum bona valetudo. Tertium cibi, potionis, somni rerumque venerearum temperantia.

PLAVTVS. Tres vnã peregrinantes adolescentem mulierem, rure vnus, alter urbe, peregrinans tertius.

A. GEL. De Rhodio etiam Diagora celebrata historia est. Is Diagoras treis filios adolescentes habuit, vnum pugilem, alterum pæcristatem, tertium luctatorem. *Idem.* Quæri solitum est in Philosophorum disceptationibus, an semper, inque omnibus iustis patri parendum sit. Super ea re Græci nostrique qui de officijs scripserunt, tres sententias esse, quæ spectanda & consideranda que sint, tradiderunt, easque subtilissimè diiudicauerunt. Earum vna est, omnibus quæ pater imperat, parendum. Altera est, in quibusdam parendum, quibusdam non obsequendum. Tertia est, nihil necessum esse patri obsequi & parere. *Idem.* Afferes prima luce falces duas. Vnam egomet mihi, & tu tibi capies alteram. **M. C. I. C. R. O.** 1. *Off.* In genere naturali & honesto duo vitia vitanda sunt. Vnum ne incognita pro cognitis habeamus, ijsque temerè assentiamur. Quod vitium effugere qui volet, omnes autem velle debent, adhibebit ad considerandas res, & tempus & diligentiam. Alterum est vitium, quòd quidam nimis magnum studium, multamque operam ad res obscuras atque difficiles conferunt, easdemque non ne-

cessarias. *Ibidem.* Iniuria duo genera sunt. Vnum eorum qui inferunt: alterum eorum qui ab ijs quibus inferunt, si possint, iniuriam non propulsant. *Idem.* Ratione vrentium duo genera ponuntur: vnum deorum, alterum hominum. 1. *Off.* 152. Quum omnis honestas manet à partibus quatuor, quarum vna sit cognitionis, altera deligendo officio inter se comparentur necesse est. hæc in De risu quinque sunt quæ querantur: vnum quid sit, alterum quatenus, quintum quæ sunt genera ridiculi. 1. *Offic.* 85. Omnino qui litatem ciuium sic tueantur, vt quicquid agunt, ad eam referant, ne dum partem aliquam tuerentur, reliquam deserant. *Idem.* In dere nec dolere. *de Se.* 15. Quum complector animo, quatuor causas reperio, cur senectus misera videatur. Vnam, quòd auocet à rebus gerendis. Alteram, quòd corpus faciat infirmum. Tertiam, quòd priuet omnibus ferè voluptatibus. Quartam quòd procul illiberale, petulans, flagitiosum, obscenum. Alterum, vnum vrbani, ingeniosum, facetum. Quòd si ordo quidam seruandus est numerandus, primùm & secundum dixeris. **M. idem C. I. C.** Mea totius in dicendo orationis, & istius ipsius facultatis quam modò Crassus in cælum verbis extulit, tres sunt rationes, vt antè dixi: vna conciliandorum hominum, altera docendorum, tertia concitandorum. Harum trium partium, prima lenitatem, secunda acumen, tertia vim desiderat. *Pro vno alterum dicere possis, si duo tantum sunt qua numeres.* **M. C. I. C.** 2. *de Ora.* 218. Quum duo genera sint facietiarum, alterum æquabiliter in omni sermone fufum: alterum peracutum & breue: illa à veteribus superior cauillatio, hæc altera dicacitas nominata est. Sed quia de altero loquimur, huic illuc accedat præcepto. Alterum de alio quocunque aut alijs quibuscunque à te ipso dicere possis, quo dicendi genere nostri ferè vtuntur: vt, Ad alterius vtilitatem perinde quasi ad suam, homo natus est. Homini bus libidinosis libido alterius odiosa est.

E. N. N. I. V. S. Qui sibi semitam non sapiunt, alteri monstrant viam.

T. I. B. V. L. Vos ego nunc moneo, felix quicumque dolore

Alterius disces posse carere suo.

PLAVTVS. Qui de altero obloquitur, ipsum se contueri oportet.

M. C. I. C. 4. *Tus.* 20. Malevolentia est voluptas ex malo alterius sine emolumento suo. *Idem.* Carmen ne liceret fieri ad alterius iniuriam, leges sanxerunt. *Ibidem.* Inuidentiam esse dicunt ægritudinem susceptam propter alterius res secundas: quæ nihil nocent inuidenti. *Idem.* Inuidentia ægritudo est, ex alterius rebus secundis. *Vide.* **I. N. V. I. D. E. N. T. I. A.** *Idem.* Cui alterius commoda nihil nocent, tamen eum doleat iis frui: is inuidet profecto.

Quòd particula eiusdem significatus iuxta se venuste ponantur. Caput XLIII.

Profectò est quid hoc dicendi genus, si parcum fuerit, orationem non parum venustabit: in quo dua particula, id est, voces non inclinatas, maximè que aduerbia, idem præ se significantes, iuxta se sine villo medio ponantur. Vt, Spero fore, vt tecum tandem aliquando colloquar. Nonne te poenitet, quòd insalutato me abiueris? Id quidem certè iam sentio, quòd meruere me dixeram.

L. V. C. I. L. Quandò blandior, hoc tantò vehementius mordet.

T. E. R. E. N. T. Nunc primùm fac vt lauet, post deinde, quòd iussi date ei bibere.

PLAVTVS. Hic clam furrim esse vult, ne quis sciant.

Idem. Ipsi quidem hercle orationi Oedipo vsus est coniectore, qui Sphingi interpretis fuit. Vfus est, id est, opus est.

Idem. Hic quidem certè qua illic sunt res gesta memorat memoriter.

Idem. Quia enim serò aduenimus.

A. G. E. L. Post deinde idem Theophrastus ad hanc fermè sententiã disseruit. **C. M. E. M. M. I. V. S.** Nonne summa ope nitentini, atque eò vehementius, quòd maius dedecus est parta amittere, quàm omnino non parauisse. **M. V. A. R.** Ecce de improviso ad nos accedit cana veritas Atticæ Philosophiæ alumna. Ecce enim quin significet id quòd de improviso, nemo dubitet qui in Virgilij lectione attentus fuerit. Pædiano item Alconio eadem sententia est. **S. A. L.** Post vbi eorum famam atque pudorem attriuerat, maiora alia imperabat. *Idem.* Post vbi contagio quasi pestilentia inuasit, ciuitas immutata est. Imperium ex iustissimo atque optimo crudele intolerandumque factum. **M. C. I. C.** Me quidem certè tuarum actionum, sententiarum, voluntatum, rerum denique omnium socium comitemque habebis. 1. *Cat.* Hunc mihi timorem eripe, si verus, ne opprimar, sin autem falsus, vt tandem aliquando metuerere collinam. *de Sen.* 25. Nec verò dubitet agricola, quamuis senex, quærenti cui serat respondere, diis immortalibus, qui me non accipere tantummodò à maioribus voluerunt, sed etiam posteris prodesse. *Idem.* Quæ ætas longa, aut quid homini omnino longum? nonne modò pueros, modò adolescentes, in cursu à tergo assequens, nec opinantes affecuta est senectus? 5. *Tusculan.* 60. Dionysius quum

pila lu

pila ludere vellet, studiosè enim id faciebat, tunicamque poneret, adolefcetulo quem amabat, tradidisse gladium dicitur. Hic quum quidam familiaris iocans dixisset, huic quidem certè vitam tuam committis, arrisissetque adolefcens, vtrunque iussit interfici. 1. *Off.* 78. Mihi quidem certè vir abundans bellicis laudibus Cn. Pompeius multis audientibus hoc tribuit. *Ibid.* 138. Et quoniam omnia persequimur (volumus quidem certè) dicendum est etiam qualem hominis honorati & principis domum placeat esse. *Idem.* Quarum quidem certè est adhibendus modus, ad mediocritatemque reuocandus. 3. *de Orat.* 48. Verùm si placet, quoniam equidem satis spero vobis quidem certè maioribus molesta & putida videri, ad reliqua aliquantò odiosiora pergamus. 2. *Cat.* 1. Tandem aliquando, Quirites, Catilinam furentem audacia, scelus anhelantem, pestem patriæ nefariè molientem, nobis atque huic vrbi ferum flammamque minitantem, ex vrbe vel eiecimus, vel emisimus, vel ipsum egredientem vrbe persecuti sumus. 1. 25. Ibis tandem aliquando, quò te iam pridem tua ista cupiditas effrenata ac furiosa rapiebat. *Idem.* Ego enim assentior, eorum quæ posuisti alterum alteri consequens esse. Vt quemadmodum sit quod honestum sit, id solum sit bonum, sequatur beatam vitam virtute confici: sic si vita beata in virtute sit, nihil esse nisi virtutem bonum. *Ea enim particula vt in similitudine dicenda cum ea qua est, quemadmodum si parca sit ac modesta, multam habet gratiam.* 2. *de Or.* 13. Sic enim res habet: vt quemadmodum volucres videmus procreationis atque vitilitatis suæ causa effingere & construere nidos, easdem autem quando aliquid effecerint, leuandi laboris sui causa passim ac liberè solutas opere volitare: sic nostri animi forensibus negotiis ac vrmano opere defessi gestiunt ac volitare cupiunt vacui cura ac labore. *ibidem.* Ego enim vt quemadmodum sentiam sic loquar, nunquam mihi minùs quam hesternò die placui. *ibid.* 338. Habet enim multitudo vim quandam talem: vt quemadmodum tibicen sine tibiis canere: sic Orator sine multitudine audiente eloquens esse non possit. 3. 198. Tum denique nobis hic Orator ita confirmandus est & verbis & sententiis, vt quemadmodum qui vruntur armis aut palæstra, non solum sibi vitandi aut faciendi rationem esse habendam purent, sed etiam vt cum venustate moueantur: sic verbis ad aptam compositionem & decentiam, sententiis verò ad grauitatem orationis vratur, vt ij qui in armorum tractatione veriantur. *Idem.* Talis est igitur ordo actionum adhibendus: vt quemadmodum in oratione constanti, sic in vita sint omnia inter se apta & conuenientia.

Vbi comparatio nulla sit præceptionem hanc obseruari nolumus. Huiusmodi particula due idem propè vixit habent, quod omne, quidquid. Ea duo si simul dicta sint, vehementiam afferunt maiorem. P. V. B. S. Y. R. V. S. Alienum est omne quicquid optado euenit. T. E. R. E. N. T. I. V. S. Quicquid præter spem eueniat, omne id deputato esse in lucro. V. A. L. M. A. X. Animaduertit immensa magnitudinis serpentem concitato impetu omne quicquid obuium fuerat proterentem.

Diu & multum cum propè idem significant, simul ornate interposita coniunctione composuerit: vt, Quam felix incedat nostra auspiciis fuerit amicitia, diu multumque mecum agito. Ad te quid scribere, diu & multum cogitavi. V. A. L. M. A. X. de Demosthene. Fertur quoque ore insertis calculis multum ac diu loqui solitus, quo vacuum promptius esset & solutius. M. C. I. C. E. I. *Off.* 118. Herculeum Prodichus dicit, vt est apud Xenophontem, quum primum pubesceret, quòd tempus à natura ad deligendum quam quisque viam sit ingressurus, datum est, exisse in solitudine, atque ibi sedentem diu secum multumque dubitasse, quum duas cerneret vias, vnã voluptatis, alterã virtutis, vtram ingredi melius esset. *Idem.* Vtrum difficilius ac maius esset negare tibi sapius idem roganti, an efficere id quod rogares, diu multumque Brute dubitavi. 1. *de Or.* 152. Hæc sunt quæ clamores & admirationes in bonis orationibus efficiunt: neque ea quisquam nisi diu multumque scriptitavit, etiam si libentissimè se in his subitis dictionibus exercuerit, consequetur.

Forfan & forsitan à poëtis, fortasse ab Oratoribus dici sapius, quantumque fortè & fortasse differant.

Cap. XLIV.

Preceptionem hanc magis tum fortasse probabis, quam obseruari eam attendes sapius. Ea autem est. Particula forfan & forsitan à Poëtis, fortasse ab Oratoribus vsurpata sunt sapius. Fortassis non sape dicitur: sed oratoria magis quam poëtica particula est: vt, Aliqua in re amici officium fortasse neglexisti Saluti quum voles, fortasse non consules. Nuntius cras fortasse veniet.

HORATIUS. Forfan utilius quam tu tibi consulat aura.

PROPERTIUS. Forfitan includet crastina fata dies.

Idem. Forfitan & de me verb a fuere mala.

VIRGILIUS. Forfan & hæc olim meminisse iuuabit.

QUINTILIANUS. Liberos natura omnes & iisdem constare elementis, & fortasse antiquis etiam nobilibus ortos dici potest. M. BRVTVS. Fortassis ea re minaciter agis, vt iudicium nostrum metus videatur. M. C. I. C. E. R. O. Raras tuas quidem, fortasse nobis perferuntur, sed suauis accipio literas. 7. *Fam.* 3. Habes epistolam

verbosorem fortasse quam velles: quod tibi ita videri putabo, nisi mihi longiorem remiseris. 2. 16. Sed ego fortassis vaticinor, vt hæc omnia meliores habeant exitus. *de Amic.* Quid erat Africanus indigens me: minimè hercule: at ne ego quidem illius. Sed ego admiratione quadam virtutis eius, ille vicissim opinione fortasse nonnulla, quam de meis moribus habebat, me dilexit: auxit benevolentiam consuetudo. *Idem.* Captum me fortasse, inquit, tu putas, & id quod nollem, confiteri coactum. 3. *Tusc.* 18. Nequitia ab eo (& si hoc erit fortasse durius, sed tentemus, & luisse putemus, si nil sit ab eo) quod nequicquam in tali homine, ex quo nihil idem dicitur. 3. *Offic.* de C. Casare. In ore semper Græcos versus Euripidis de Phœnissis habebat, quos dicam, vt protero, incondite fortasse, sed tamen vt res possit intelligi. Nam si violandum est ius, regnandi causa violandum est. Alis rebus pietatem colas. *Idem.* Quid ille dux Leonides dicit: Pergite animo forti Lacedæmonij: hodie apud inferos fortasse cenabimus. Oratores quoque forsitan nonnunquam dicunt, sed nemo sapius Quintiliano: qui idem forsitan etiam dicit. QUINTILIANVS. Frugalitas apud Sybaritas forsitan odio foret. S. A. L. Forsitan imperator perlectis literis decernes quem numerum Senatorum fieri placeat. M. C. I. C. E. R. O. Nimirum forsitan hæc illi mirentur atque efferant. *Idem.* Forsitan quispiam dixerit: nonne igitur sapiens, si fame ipse conficiatur, abstulerit cibum alteri homini ad nullam rem vtili? Minimè verò. Nō enim mihi est vita mea vtilior, quam animi talis affectio, neminem vt violem commodi mei gratia. *Illud quoque ascribendum putauimus, fortè & fortasse id differre, vt fortè tum dicatur, quum cerè res facta est aut dicta, sed fortuitum fuit: fortasse verò, quum dubitatio est, facta sit aut dicta. Exemplis autem hoc fiat clarius.* Veniendo Parisios amico fortè obuius factus sum: id est, revera factus sum obuius, sed fortuitum fuit. Ad hoc enim Parisios non veniebam, ei vt fierem obuius. Si verò dicit, fortasse obuius fui, incerta res est, an ei obuius fui. Inter eundem pecuniam fortè inueni.

T. E. R. E. N. T. Fortè fortuna affuit hic meus amicus.

A. G. E. L. Ea cassita, in sementes fortè concesserat tempestiuiores. *Idem.* Aderat ibi fortè amicus noster, homo lectione multa exercitus. *Idem.* Quum in Lycio fortè vespera ambularem, vir quidam ludo ibi nobis & voluptati fuit. M. C. I. C. E. Si te fortè dolor aliquis percusserit, exclamabis vt mulier. *Idem.* Id enim maxime decet, nisi fortè se errasse intellexerit in deligendo genere vitæ.

Vsq̄ue ad & vsque ab, quàm diuersis modis à re-
cepta fidei scriptoribus dicantur.

Caput XLV.

Vsq̄ue à Plauto genera dicendi si recenses, vsque ad & vsque ab, illis omnibus modis inuenias dictum. Vsq̄ue ad palatium, adusque palatium, vsque palatium, ad palatium, ad palatium vsque. *Item,* q̄ ad palatio, vsque à palatio, ab vsque palatio. Eurilochus Pyrrhonis discipulus aliquando furore ita correptus est, vt sumpto veru cum carnibus coquum ad forum vsque persecutus fuerit.

VIRGILIUS. Siculo proffexit ab vsque Pachyno.

PLAVTVS. Amor & melle & felle est fecundissimus, gustus dæ dulce amarum ad satietatem vsque aggerit.

Idem. Hæc illic pugnata est pugna vsque à mane ad vesperam.

T. E. R. E. N. T. Mihi magna cum eo iam inde vsq̄, à pueritia fuit semper familiaritas.

Idem. Ego istos vobis vsque à pueris curauis ambos.

Idem. Primus esses memoriter progeniem vestram vsque ab auo atque atauo proferens.

Idem. Sex ego te totos Parmeno hos menses quietum reddam, ne sursum deorsum cursites, neue ad lucem vsque vigiles.

S. V. E. T. O. N. Edidit & Cirenses plurimos à mane vsque ad vesperam. Q. V. I. N. T. Togam veteres ad calceos vsque demittebant, vt Græci pallium. *Idem.* Condiscipulorum amicitia vsque ad senectutem durant firmissimæ. M. C. I. C. E. in Hortensio. Vixit ad summam senectutem valetudine optima. *de Sen.* Quis est tam stultus, quamuis sit adolefcens, cui sit exploratum se ad vesperam esse victurum? 2. *Cat.* 6. Si accelerare volet, ad vesperam consequentur. 5. *Tusc.* 97. Socratem ferunt, quum vsque ad vesperam contentius ambularet, quæsitumque esset ex eo, quare id faceret, respondisse: se quò melius cenaret obsonare ambulando famem. 1. *de Ora.* 91. Neminem scriptorem artis, ne mediocriter quidem disertum fuisse dicebat, quum repeteret vsque à Corace nescio quo & Tylia, quos artis illius inuentores & principes fuisse constaret.

Q. V. I. N. T. In vsque dixit. Eius verba sunt. In prouerbiis vsque Græcorum celebratum est, indoctos à Musis atque gratis abesse,

Quantum pro eo dici quod est prout: & dum pro quandiu vel donec. Caput XLVI.

Quantum lectione eorum qui elegantiores sunt doceri potuimus: ea particula quantum multò vsitatior est, quam quod verbo vno dici solet prout: vt. Ad nos breui quantum intelligo veteris es. Hæc

de re aliàs, quantum memoria repeto, ad te scripsi. Is tibi, quantum suspicor, amicus certus non est.

PACVIVS. Sermonem hic nostrum ex occulto clepit, quantum intelligo.

PLAVIVS. Quantum potes fac parata sint omnia.

SVEON. de Augusto. Urbem namque pro maiestate imperij ornata & inundationibus incendijq; obnoxiam excoluit adeo, ut iure sit gloriosus, marmoream se relinquere, quam lateritiam accepisset. Tutam verò, quantum provideri humana ratione potuit, etiam in posterum præstitit. M. CICERO. Abdimus nos quantum licet, & sæpe soli sumus. 2. de Ora. 7. Ut laudem eorum iam propè senescentem, quantum ego possem, ab obliuione hominum, atque à silentio vindicarem. 3. de Ora. Tu verò, inquit Catulus, collegisti omnia, quantum ego possum iudicare, ita diuinitus, ut non à Græcis didicisse, sed eos ipsos hæc docere posse videre. 2. 77. Sed tamen est eorum doctrina, quantum ego iudicare possum, pertridicula. Quam vel uti cum superlatiue & verbo posse, licet cum gradibus alijs dici possit, in hac significatione usurpari solet. QUINTIL. Hæc de grammatica, quam breuissimè potui, non vt omnia dicerem, sectatus. M. CICERO. Dabo operam quam maximè potero, vt breue id faciam. Idem. Quantus ornatus in Peripateticorum disciplina sit, satis est à me, vt breuissimè potui, paulò antè dictum. Idem. Hæc vt breuissimè dici potuerunt, ita à me dicta sunt. Vide. BREVIS & BREVITER.

Ingratum non fuerit illud diuerticulum. Quandiu pro eo quod est quantum diu usurpari à non indoctis non ignoramus: sed particulam eam que est dum, sapius dici, plusque venustatis habere attendimus: vt, Tui dum viam memorem me non experieris. Neutri nostrum deerit quicquam, dum hæc durabit amicitia.

TIBVL. Quem referent Musæ, vinct dum robora tellus,
Dum cælum stellas, dum vrbet amnis aquas.

VIRGIL. In freta dum fluuij current, dum montibus umbra
Lustrabunt, conuexa polus dum sidera pascet,
Semper bonos, nomenque tuum laudesque manebunt.

TERENT. Tu apud nos hic mane, dum redeat ipsa.

C. GRACCHVS. Vsq; adeo verberari iussit, dum animam efflauit. M. CATO. Benefactum à vobis dum viuicis non abscedet. M. CICERO. Immortales gratias ago tibi, agamque dum viuam. Idem. Quem tamen esse natum & nos gaudemus, & hæc ciuitas dum erit lætabitur. Vide, DVM.

Tantum abest, quantum habeat ornatus.
Caput XLVII.

Tantum abest vt sermone vulgi loquendum esse putemus: vt ab eo discedendum omnino censeamus. Quid enim, vt alia omittam, rusticum magis, quam illud sermone vulgi detritum, non caueo facere, non caues dicere, cauet nuncius venire? Nonne multò multoque pulchrius est, vt dicas, tantum abest cum verbo modi subiunctiui particula vt præposita: eique sermonem alijs, qui contraria sententia sit, postponas? vt: Tantum abest vt amici obiurgatione offendar, vt ea mihi iucundissima sit. Tantum abest tui vt oblitus sim, vt ne vnus quidem prætereat dies quin mihi in mentem sapius tui veniat. Tantum abfuit vt discessus hinc tuus mihi cognitus fuerit, vt plures iam dies abiueris, quam id mihi cognitum est.

M. CICERO. Tantum abest vt scribi contra nos nolumus, vt id etiam maximè optemus. 1. Off. Id autem tantum abest ab officio, vt nihil magis officio possit esse contrarium. de perfecto Oratore 10. Tantum abest vt nostra miremur, vt vsque eò difficiles ac morosi simus, vt nobis non satisfaciatur ipse Demosthenes: qui quanquam vnus eminet inter omnes in omni genere dicendi, tamen non semper implet aureis meas. Idem. Equidem tantum absum ab ipsa sententia, vt non modò non arbitrer subsidium senectutis in eorum qui consultum veniant, multitudinem esse ponendum: sed tanquam portum aliquem expectem istam, quam tu times, solitudinem. In sermone secundo futura sit maior contrarietas: si si comparatiuum adiungas aut superlatiuum. Suetonius paulò aliter dixit, sed certo eodem significatu. Tantum abfuit, inquit, à remittendo laxandoque studio: vt conseruandæ vocis gratia, neque milites vnquam nisi absens, aut alio verba pronunciantem appellaret: neque quicquam serio iocoue egerit, nisi astante Phonsco, qui mone-ret, parceret arteriis.

Certè pro saltem poni non inusitatè.
Caput XLVIII.

Inuenti, aut ex ea certè multis cognita hac præceptio ingrata futura non sit. Duo quum dicimus, eorumque alterum dubium est, nec certum satis, alterum verò certum est: quod incertum est præponamus, quodque certum, postponamus, ibique certè dicamus vbi sermone domestico saltem dici solet: vt, A me aut discessurus non eras, aut abitum certè tuum significare debebas. Ad te veniam, aut certè scribam. Aut nocebit, aut nihil certè proderit.

SALLVST. Quæ profectò aut tu vera inuenies, aut certè hæud procul à vero. M. CICERO. 1. Fam. 2. Tu me consiliario fortasse non

imperitissimo, fideli quidem & beneuolo certè vsus es. Idem. Omnibus cura mea solet in hoc versari semper, dicam enim sapius si quid mali. 2. de Or. 346. Ea enim denique virtus esse videtur præstantis viri, quæ est fructuosa alijs, ipsi autem laboriosa aut periculosa, aut certè gratuita. 3. 208. Quamobrem quoniam de ornatu omni orationis si non sunt omnes patefacti, aut certè commostrati loci: nunc quid aptum sit, hoc est, quod maximè in oratione, videamus. Ibidem 22. Sed si hoc quoque videtur deccat in alius, quam vt id nos humi strati suspicere possimus, illud certè tamen quod amplexi sumus, quod profitemur, quod suscepimus, nosse & tenere debemus. Idem. Nec quicquam est aliud dicere, nisi aut omnes, aut certè plerumque; aliqua specie illuminare sententias. de Ora. perfecto 11. Video hanc primam ingressionem meam, non ex Oratoris disputationibus ductam, sed à media Philosophia repetitam, & eam quidem cum antiquam, tum subobscuram, aut reprehensionis aliquid, aut certè admirationis habituram, aut de Ora. 137. Quid Critias? quid Alcibiades? Ciuitatibus suis quidem non boni, sed certè docti atque eloquentes, nonne Socratis erant disputationibus eruditi? Idem. Accedit, quod orationis etiam genus habent fortasse subtile, at certè acutum. 1. 125. Quoties enim dicimus, toties de nobis iudicatur. At qui semel in gestu peccauit, non continuò existimatur nescire gestum. Cuius autem, in dicendo quid reprehensum est, aut æterna in eo, aut certè diuturna valet opinio tarditatis.

Quod me hercule quam me hercules M. Tullio magis placuerit, deque inreirando quod est medius fidius. Caput XLIX.

Id inuenti me hercule cogniti satis non est: ideoque ab eo stylum nostrum abducere nolumus. Me Castor & me Hercules iusurandum est, vt ait Festus Pompeius: tanquam si dicas, Ita me Castor, ita me Hercules, vt subaudiatur iuuet. Eadem figura dictum videtur medius fidius: quod per Iouis filium, hoc est per Herculem iusurandum est. Eodem enim Pompeio autore Iupiter Græcè Ζεύς Διός Διός est, & Latine Fidius, id est, filius. Nā sæpe, inquit, antea pro litera d utebantur. Herculem quoque fidium à Marco Catone appellatum esse attendimus. Eius verba sunt: Itaque domi rituis nostri, qui per deum fidium iurare vult, prodire solet in compluuium. Autor est enim Plutarchus pueros si per Herculem iuraturi sunt, sub dium exire iussos. Ratio cuius apud eundem multa est. Quoniam autem foris sub dio non domi vixit Hercules, absurdum fortasse non esset credere Herculem hæc ob rem dium appellari in eius gratiam. Nisi dius fidius dicitur, vt à Virgilio dia Camilla. Quidam, vt Pompeius idem meminit, existimant iusurandum esse per diui fidem: quidam per diurni temporis, id est, diei fidem. Sed ad propositum redimus. Libentius, inquit Marc. Cicero, dixerim me Hercule quam me Hercules. Locutionis huius ratio in promptu satis mihi non est. Eam enim coniectura sola habeo. Aut enim antiquorum more litera s detrahitur. Ita enim loquebantur: Qui est omnibus princeps, non omnibus princeps: & digno loco, non dignus. Sed in nominibus in us exeuntibus vocalibus non sequente id fieri solitum, Cicero idem auctor est. Caterum vocalibus alijs litera s, præpositis obseruatum hoc attendimus. Rei cuius Ennii exemplum illud documento sit. Mercurius, Ioui, Neptunus, Vulcanus, Apollo, Ioui; id est, Iouis, qui nunc in recto casu Iupiter enunciat. Sed in versu tantum hoc factitatum putem. Quare aut in eo me hercule, s litera non detrahitur: aut ex versu consuetudo litera huius hinc detrahenda profecta est. Illud verò putem esse prudentius, Me Hercule, id est, Hercule ita iuuante me. Hoc autem Ciceroni vsitatissimum est. Ex multis eius exemplis pauca subscribimus.

M. CICERO. 2. de Ora. 244. Quid igitur distinguemus à Crasso, Catulo, & à cæteris familiarem nostrum Gannium aut Vargulam amicum meum: non me Hercule in mentem quidem mihi venit. Sunt enim dicaces. Ibidem. Hæc quæ cadere possunt in quos nolis, quamvis sint bella, sunt tamen ipso genere scurrilia. Vt iste, qui se vult dicacem, & me hercule est, Appius, sed nonnunquam in hoc vitium scurrile delabitur. Ibidem. 279. Me quidem Hercule valde illa mouent stomachosa, & quasi submorosa ridicula: non quum à moroso dicuntur, tum enim non sal, sed natura rideretur. Ibid. 14. Itaque frater exorauit me ipsum, non quidem à studio audiendi nimis abhorrentem, sed me hercule verentem me molesti vobis interueniremus. Idem. Quod me Hercule, etiam si nihil ad nos pertinet, tamen propter eius ingenij magnitudinem vellem. Idem. Ego me hercule, inquit Cæsar, ex omnibus Latinis verbis eius verbi vim vel maximam semper putavi. Idem. Id me hercule, dixit Catulus admirans illud, iam mirari desino, quod multò magis antè mirabar, hunc quum hæc nesciret in dicendo posse tantum. Idem. Audiui me hercule, inquit Catulus & sæpe sum admiratus hominis cum diligentiam, tum etiam doctrinam & scientiam. Idem. Quæ me hercule ego Crasse quum à te tractatür in causis horrere soleo. Idem. Neq; me hercule iniuria. Idem. Nō me hercule vnquam aut dolorem, aut misericordiam, aut inuidiam aut odium dicendo excitare volui. Idem. Lapidem me hercule omnes fere aut lamentari coëgisset, vt totum illud, yti lingua nuncupasset, non in duo

In duodecim tabulis, quas tu omnibus bibliothecis anteponis, sed in magistri carmine positum videretur. *Idem.* Omnes licet dicam quod sentio, bibliothecas me hercule omnium philosophorum vnus mihi videtur duodecim tabularum libellus, si quis legum fontes & capita viderit, & autoritatis pondere & vbertate utilitatis superare. *Idem.* Me hercule etiam vt laudem eorum iam propè senescentem, quantum ego possem, ab obliuione hominum, atque à silentio vindicarem.

Hercule & hercule dici inuenias, sed à Cicerone rariis. Eius ea verba sunt. Non hercule nisi mihi admonitio venisset in mentem. *Itemq.* Valde hercule, inquit Catalus, timidè, tanquam ad aliquem libidinis scopulum, sic tuam mentem ad philosophiam appulisti. *Vide, HERCVLE.*

Vrbis Roma nec mulieres per Herculem, nec viros per Castorem iurare solitos esse, A. Gellij liber undecimus te doceat. Tamen apud Plautum seruus Chalinus. Ille, inquit, ad eum ardenter te extra portam Meriam credo Castor videre velle. In Plutarcho item questionibus traditum est Herculis aras, qua duæ Roma sunt, mulieres non attingere.

Aduerbia ea, planè, omninò, funditùs, prorsus, quibus totum aliquid significamus. Caput L.

Illud planè contendimus, vt neglecto sermone quo vulgus vti solet, oratione iuuentus os suum effingat. Cuiusmodi particula est totaliter. Ea vulgi sermone quantum teritur magis, tanto serpit in eius ora latior. Abiecta ea, planè, omninò, prorsus, funditùs, qui doctores sunt, vsu multo poliunt. Ea tamen ratione vt verbis vellere rem aut tollere significantibus funditùs adiungatur: cui nonnulli ex recentioribus adiungunt imitùs, stirpitùs, radicibus. Prorsus in negatione dici solet sapiùs. Planè, verum & omninò in affirmatione aut negatione promiscue: vt, Meus mihi Planius planè vifus est bonis honestisque ingenij doctibus à natura exornatus. Omninò te diligo. Voluptatum intemperantia è vita funditùs tollenda est.

ACTIUS. Ego me non peccasse planè ostendam, aut penas sufferam. **P**LINIUS. Homerus omninò è flumine semper antelucanas auras insalubres verissimè tradit. **Q**VINT. Consuetudo verè certissima loquendi magistra: vtendumque planè sermone, vt nummo cui publica forma est. *Idem.* Huic opinioni neque omninò accedo, neque planè dissentio. **M**CÆLIUS. Quid alios putas? Clamoribus scilicet maximis iudices corripuerunt, & ostenderunt planè esse, quod ferri non possent. **M**CICERO. Quæ fecisti Luceij causa, scire te planè volo, te hominigratissimo commodasse. *Idem.* Præcepta quæ didicisti, quæ probas, funditùs euertunt amicitiam. *Idem.* Funditùs euersam fortunam fortiter ferre debemus. *Idem.* Neque earum rerum quenquam funditùs narura voluit esse expertem. *Idem.* Athenienses verò funditùs repudiauerunt, quorum semper fuit prudens sincerumque iudicium, nihil vt possent nisi incorruptum audire & elegans. *Idem.* At Carthaginem & Numantium funditùs sustulerunt. *Idem.* Quò est detestabilior istorum immanitas, qui lacerarunt omni scelere patriam, & in ea funditùs delenda occupati & sunt & fuerunt. *Idem.* Ex quo illud etiam assequor, vt si quis mihi malè dicat, petulanis ac planè insanus esse videatur. *Idem.* An verò, vt quibusdam vifum est, nihil certum sciri, nihil planè cognosci & percipi possit. *Idem.* Deprehensum me, inquit Antonius, planè video atque sentio. *Idem.* Tum maximè hoc signabat, eos qui Rhetores nominabantur, & qui dicendi præcepta traderent, nihil planè tenere, neque posse quenquam facultatem assequi dicendi, nisi qui philosophorum inuenta didicisset. *Idem de M. Antonio.* Vir natura peracutus & prudens in eo libro quem vnum reliquit: disertos ait se vidisse multos, eloquentem omninò neminem. *Idem de eodem.* Vir autem acerrimo ingenio, sic enim fuit, multa & in se & in aliis desiderans, neminem planè qui rectè appellari eloquens posset, videbat. *Idem.* Itaque nec hoc possum dicere, me omninò ignorare quod possideat, neque planè nosse atq; inuidisse. *Idem.* Neque est omninò ars vlla, in qua omnia quæ illa arte effici possint, à doctore tradantur. *Idem.* In quo neutrorum omninò contemnenda est sententia. *Idem.* Nam negligere quid de se quisque sentiat, non solum arrogantis est, sed etiam omninò dissoluti. *Idem.* Nunquam omninò periculi fuga committendum est, vt imbelles timidique videamur. *Vide, PLANE & FUNDITVS.*

Quòd quasi aduerbium similitudinis sit: neque id significet in qua vulgo teri solet, deque particula ferè. Caput LI.

Lingua Latina quasi carcinoma est particula quasi: qua à vulgo etiam indocto malè usurpata ad usq; viros non indoctos ferè serpit. Eam enim particulam usurpant in significatu eo, quo viri docti ferè, aut ferè, aut propè, & Valer. Maximus ac Suetonius tantum non dicere solent: quum tamen aduerbium similitudinis sit, ibi tãcum usurpandum, ubi similitudo quæpiam ac metaphora dicitur: vt, Fastidito amicitia, quasi lasso quies voluptati est. Scientia quasi thesaurus fortunatis honori est, miseris refugium. Ambitio quasi venenum præfens fugienda est.

CÆCIL. Quasi ab hoste captus liberè seruo. **N**ÆVIUS. Quando ad ludos venit, alij quum taceret, totum diem arguitur quasi cicada. Arguitur, *id est*, loquaciter proloquitur. **P**LAVT. Cor guttatim contabescit, quasi in aquâ indideris salè. **Q**VINT. Vna diligenter effecta plus proderit, quam plures inchoatæ & quasi degustatæ. *Idem.* Non dubium est optimum esse emendandi genus: si scripta in aliquod tempus reponantur: vt ad ea post interuallum, velut noua atque aliena redeamus: ne nobis scripta nostra quasi recentes fortis blandiantur. *Idem.* Pueri statim quamplurima ædificant: & quæcunque ætas operam iuuanda studio memoria dabit, deuoret initio tedium illud & scripta & lecta sæpius reuoluendi, & quasi eundem cibum remandendi. **M**CATO. Magnum est enim, vt Ariston scribit, in primordio pueruli, quem admodum incipiat, fingat & quasi euadat. **C**MARIVS. apud salustium. Maiorum gloria quasi posteris lumen est: neque bona neque mala eorum in occulto patitur. **M**CICERO. In omnibus nouis coniunctionibus interest qualis primus aditus sit, & commendatione quasi amicitia fores aperiantur. *Idem.* Non facile diiudicatur amor verus & fictus, nisi aliquid incidat eiusmodi tempus, vt quasi aurum igne, sic benevolentia fidelis periculo aliquo perspicitur. *Acad.* 1. 27. Est enim amorum ingeniorumque naturale quasi quoddam pabulum, consideratio contemplatioque naturæ. *2. Tusc.* 36. Ipse labor quasi callum quandam obducit dolori. *Idem.* Ibi quæcorum rami ad terram iacent, vt sues quasi capreæ ex ramis glande pascantur. *de Senec.* 47. Non est voluptatum tanta quasi titillatio in senibus credo, sed nec desideratio quidem. *2. Tusc.* 11. Fortes non modò fortuna adiuuat, vt est in veterere proverbio, sed multò magis ratio: quæ quibusdam quasi præceptis confirmat vim fortitudinis. *Idem.* Necessitas ferendæ conditionis humane quasi cum deo pugnare cohibet, admonetque esse hominem. *Idem.* Vix inuenitur qui laboribus susceptis, periculisque aditis, non quasi mercedem rerum gestarum desideret gloriam. *Idem.* Id autem est principium vrbis & quasi seminarium reipublicæ. *Vide, GLORIA.*

Ceterum attendendum est particulam ferè, nonnunquam habere significatum propè generalem: significareque propè, semper, aut propè omnia. Cui generalis quædã vox interdum apponitur. *Vt.* In hominum genere ferè vsu venit, vt qui amat plurimum, minus redametur. Omnis ferè animi ægritudo literarum meditatione leuari solet.

QVINT. His ferè veteres facultatem dicendi exereuerunt. **M**CICERO. Illud superius sic ferè definitur solet. *Idem.* De artificijs & quæstibus qui liberales habendi, qui fordidi sint, hoc ferè accepimus. *Idem.* Neganda ferè sunt omnia. *Idem.* Quoniam hæc ferè maximè sunt in iudicium animis. *3. de Or.* 15. Neque enim est quisquam nostrum, qui quum libros Platonis mirabiliter scriptos legit, in quibus omnibus ferè Socrates exprimitur, quanquam illa scripta sunt diuinitus, tamen maius quiddam de quo scripta sunt, non suspicatur. *Idem.* Oratorum quidem laus ita ducta ab humili venit ad summum, vt iam quòd natura fert, in omnibus ferè senescat rebus.

Si quid, quàm si aliquid dici solitum esse elegantius. Cap. LII.

SI quis à præceptionis huius obseruatione discedum sibi in animum induxerit, factum esse putem quia in attenda doctorum lectione parum admodum occupatus fuerit. Ea autem huiusmodi est: Post particulam siquis quàm aliquis collocari solet elegantius: vt, Si quem nactus sis qui cum fortunis non discedat: eum fide bona amicum diligas. Si quas ad me dedisti literas reddita non sunt. Si quem adeptus es honorem, virtutis tuæ id amplum testimonium est.

PROPERT. Hostis si quis erit nobis amet ipse puellas.

PLAVTUS. Heu heu quàm ego habui barolos aruspices:

Qui si quid boni promittunt pro spisso euenit,

Id quod mali promittunt presentaneum est.

Idem. Si quem hominem expectant, eum solent prouisere: qui herclè illa causa nihil ocysus venit.

PLINIUS IUNIOR. Si quid magnificum referete alio fuisset, ipso qui gesserit recentente vanescit. **Q**VINT. Neque si quis Achilles gloriam in bellicis consequi non potest, Atiacis aut Diomedis laudem aspernabitur. **A**VL. **G**ELLIUS. Si quis eques Romanus equum habere gracilentum aut parum nitidum vifus erat, impositiæ notabatur. **S**ALLVST. Si quam maledicendo voluptatem cepisti, eam malè audiendo amittas. **C**AT. **C**ENFORINUS. Si quis mortuus est Arpinatis eius hæredem sacra non sequuntur. Arpinatis, *id est*, Arpinas, priscum est. **M**CATO. Imperator nosfer, si quis extra ordinem depugnatum iuit, ei multam facit. *Idem.* Si quis membrum rupit, aut os fregit, talione vindicta proximus cognatus vlciscitur.

Idem. Quæ tandem lex est tam acerba quæ dicat: si quis illud facere voluerit, mille nummis dimidium famitid multa esto. **M**CICERO. Si quid ad me forte scripseris, perficiam, ne te frustra scripsisse arbitrare. *3. Offic.* 76. Si quis voluerit animi sui complicatam notionem euoluere, iam se ipse doceat, eum virum bonum esse, qui proficit quibus possit, noceat nemini, nisi lacessitus iniuria. *ibid.*

Si quid singuli réporibus adducti hosti promiserint, est in eo ipso fides conseruanda. 1. *Offic.* 144. Tanta vis est & loci & temporis: vt si quis cum causam sit acturus, in itinere, aut ambulatione, secum ipse meditetur, aut si quid aliud attentius cogitet, non reprehendatur. At hoc idem si in conuiuio fiat, inhumanus videatur inficitia temporis. *Ibid.* 146. Quo in genere non est incommo- dum quale quidque eorum sit ex aliis iudicare: vt si quid dedecet in illos, vitemus & ipsi. Fit enim nescio quo modo, vt magis in aliis cernamus, quam in nobismetipsis, si quid delinquitur. 1. *de Orat.* 204. Societatem illum solitum aiunt dicere, perfectum sibi opus esse, si quis satis esset cōcitatus cohortatione sua ad studium cognoscendæ perspiciendæque virtutis. 1. *Offic.* Nec quenquam hoc errore duci oportet: vt si quid Socrates aut Aristippus contra morem consuetudinemque ciuilem fecerint locutiue sint, idem sibi arbitrentur licere: magnis illi & diuinis bonis hanc licentiam consequebantur. 1. *de Orat.* 125. Oratoris peccatum, si quod est animaduersum, stultitiæ peccatum videtur. Stultitia autem excusationem non habet.

Si aliquid, dice posse, quod minus vsitatum est, illa ex Terentio exq̄, Cicero te doceant.

TERENT. Quid faceres, si aliquid grauius tibi nunc faciendum foret? M. CICERO. Sensus moriendi, si aliquis esse posset, id ad exiguum tempus durat.

Ne quid, & num quid quod elegantius dicantur, quam ne aliquid, & num aliquid. *Cap. LIII.*

NE quis hoc dicendi genus, quod Orat oribus familiare multum est, nesciat, id subscribimus. Ne quid, quam ne aliquid, & num quid quam num aliquid, dictum esse elegantius: vt, Ne quam patiar iniuriam opera mihi danda est. Ne quid me frustra postulaueris laborabo. Num quas mihi affers literas?

SVE TONIVS de Domitiano. Vbertatem vini, frumenti verò inopiam existimans nimio vinearum studio negligi arua, edixit ne quis in Italia nouellaret, vtque in prouinciis vinea succiderentur. QVINTILIAN. Abdicatus ne quid de bonis patris capiat. *Idem.* Ne quis igitur tanquam parua fastidiat grammatices elementa. C. FABRIT. & Amylius apud A. Gellium. Vt te certiore faceremus, ne quid eiusmodi si accidisset, nostro consilio ciuitates putarent factum. M. VARRO. Omnes Tarquinos eijcerent, ne quam reditionis per gentilitatem spem haberent. M. CICERO. Num quid igitur est causæ quin amicos nostros Stoicos dimittamus? 1. *Offic.* Vixeruntque nonnulli in agris delectati re sua familiari. His idem propositum fuit quod regibus, vt ne qua re egerent, ne cui parenter, libertate vtterentur, cuius proprium est, sic viuere vt velis. *Idem.* Num quis horum miser hodie? *Ibidem.* Hoc præceptum officij diligenter tenendum est, ne quem vnquam innocentem in iudicium capitis accersas. *Idem.* Per multa sunt in causis in omni tempore orationis circumspicenda, ne quid offendas, ne quò irruas. *Ibidem.* De euerendis autem diripiendisq̄ vrbibus valde illud considerandum est, ne quid temere, ne quid crudeliter fiat.

Quòd quid dicatur elegantius quam aliquid, post quid, post quo, pro quanto, post quum.

Caput LIV.

QVò quid eruditiorum usu frequentiore detritum est, id è nobis imitandum est studiosis. Cuius generis hoc est. Post quid, post quo pro quanto, post quum dici solet quam aliquid frequentius. vt, Quò quis amicitiam nactus est certiore, èo hanc puto beatiorem. Si quis quid deliquit, minus insolens est. Quum quis inuitus laborem suscipit, eum sentit grauiorem. Ex Diogene seruum vllum aut ancillam habere se negante quum quis quæsiuisset: quinquam te igitur ad sepulchrum efferet? Qui, inquit, domo indiget. Anacharsis Scythia rogatus quo quis pacto Abstemijs fieret? Si turpes, inquit, ebriorum motus sibi ante oculos ponat.

PLAVTVS. Si quis mutuum quid dederit, sit ex proprio perditum: quum iam repetas inimicum amicum beneficio inuenis tuo.

TERENT. Si quis quid reddit magna habenda est gratia.

SVE TON. de Augusto. Diuturnorum reorum & ex quorum sordibus nihil aliud quam voluptas inimicis quæreretur, nomina aboluit: conditione proposita, vt si quem quis repetere vellet, par periculum pœna subiret. PLINIVS iunior. Naturale est enim, vt ea quæ quis adeptus est, ipse quam amplissima æstimari velit. MARSVRIVS Sabrinus. Furiosus mutusque, cuiue quod membrum lacerum læsumque est, aut obest quo ipse minus aptus sit, morbo si sunt. M. CICERO. Voluntatem Stoici putant in solo esse sapiente, quam sic definiunt: Voluntas est, quæ quid cum ratione desiderat. 2. *Offic.* 34. Quò enim quis versutior & callidior est, hoc inuisior & suspectior, detracta opinione probitatis. 1. *Offic.* Primum munus iustitiæ est, vt ne cui quis noceat, nisi lacessitus iniuria. *Ibidem.* Iam illis promissis non standum esse quis non videt, quæ coactus quis metu, aut deceptus dolo promiserit? *Idem.* Si cui quid

simile dicas, prius vt simile confirmes. Non ita dissimile illud est auctor eiusdem 1. *Offic.* 40. Qui eorum cuiquam qui vnà latrocinantur, furatur aliquid, aut clam eripit, is ne sibi in latrocinio quidem relinquit locum.

Post particulas, siue, nisi, aliud, quid, quam aliquid, ponitur elegantius.

Cap. LV.

NI si cui molestum est tam multas de hac re audire præceptiones, illud quoque nobis dicendum est. Post siue, post nisi, post aliud, quid, vsitatus, ideoque elegantius quam aliquid a auris prudentioris hominibus collocatur. Vt Amicitiam ne contemnas, nisi quid ea dulcius inuenis. Literarum pericia nihil est in hominum vita felicius, siue quam fortunæ assequutus es prosperitatem, siue repis humi fortunæ vacuus. Si quis virtutem aliudue quid quo ad eam iter pateat contemnit, deterimus est.

AUL. GELLI. Si quis agrum suum passus fuerat sordescere, ac neque arauerat, neq̄ purgauerat, siue quis arborem suam vineamue habuerat derelictui: non id sine pœna fuit. *Idem.* Quæri solitum est, qui noctis hora tertia quartaue siue qua alia nati sunt, vter dies natalis haberi appellarique debeat: is ne quem nox ea secuta est, an qui dies noctem consecutus est. *Idem.* Quæ lingua debili sensue aurium diminuta, aliaue qua corporis labe insignita sit. *Idem.* Quum philosophus, inquit, hortatur, monet, suadet, obiurgat, aliudue quid disciplinarum differit. QVINT. Sic discernet hæc dicendi magister, quomodo palæstricus ille cursorem faciet aut pugilem, aut luctatorem, aliudue quid ex iis, quæ sunt sacrorum certaminum. *Idem.* Siue non idoneo die, siue contra intercessionem vel auspicia, aliudue quid quod legitime obster, dicitur lata esse. *Idem.* Vt scribere pueros, plurimumq̄ esse in hoc opere plane velim: sic ediscere electos ex orationibus vel historiis alioque quo genere dignorum ea cura voluminum locos multo magis suadeam. M. CICERO. 5. *Tus.* 90. Omnes ferè philosophi omnium disciplinarum, nisi quos à recta ratione natura vitiosa detorsisset, hoc eodem animo esse potuerunt. *Idem.* Nisi quæ me fortè fugiunt, hæc sunt ferè de animo sententiæ. *Idem.* Nunc de ratione videamus, nisi quid vis ad hæc. *Idem.* In eum locum res deducta est, vt nisi quis deus, vel casus aliquis subuenerit, salui esse nequeamus. 1. *Offic.* Si verum est Qu. Fabium Labeonem, seu quem alium. *Idem.* Quare nisi quid vobis aliud placet, ad illa pergamus. *Vide,* PERGO.

Post has particulas ne, si, num, aliud, qua, non quæ poni debere. *Caput LVI.*

NE qua tibi aberrandi via in hoc dicendi genere relicta sit immunita, illud ascriptum volumus. In quibus castus quæ & qua simul sunt, hoc est, in nominatio singulari genere sexummo: & genere neutro, nominatio & accusatio plurali, qua non quæ ponas post particulas ne, num, aliud, si, & ab ea compositas siue, sin, nisi: si relatio non fuerit. vt, Nequa mulier: si qua templa: aliaue qua iniuria.

PROPERT. Nunc mihi si qua tenes, ab origine dicere prima Incipe, suspensis auribus ista bibam.

SVE TON. Restitit aliquandiu collegis, ne qua fieret proseriptio. PLINIVS. Hedera: mita proditur natura ad experienda vina. Si vas fiat ex ligno eius, vina transfluere, ac remanere aquam, si qua mista fuerit. VAL. MAX. Si qua ex eis improbasent, rata esse non sinerent. *Idem.* Si qua inter necessarias personas querela esset orta apud sacra mensa, vt inter hilaritatem animorum fauoribus concordia adhibitis tolleretur. M. CATO. Cogitare cum animis vestris, si quid vos per laborem rectè feceritis, labor ille à vobis citò recedet: benefactum à vobis dum viuetis non abcedet. Sed si qua per voluptatem nequiter feceritis, voluptas citò abiit: nequiter factum illud apud vos semper manebit. M. CICERO. Si qua fortuna acciderit, vt minus iustæ voluntates amicorum adiuvandæ sint, in quibus eorum aut caput agatur, aut fama: declinandum sit de via, modò ne summa turpitudine sequatur. *Idem.* Molestia, afflictatio, desperatio, & si qua sunt de genere eodem. 3. *Offic.* 17. Aliter enim teneri non potest, si qua ad virtutem facta est progressio. 16. *Fa.* 10. Graues solent offensiones esse ex grauius morbis, si qua culpa commissa est. 10. *Fam.* 14. In illam igitur curam incumbere, mi Plance, vt nequa scintilla teterrimi belli relinquatur. 2. *Offic.* 45. Prima igitur est adolescenti commendatio ad gloriam, si qua ex bellicis rebus comparari potest. 2. *de Ora.* 62. Quis nescit primam esse historie legem, ne quid falsi dicere audeat, deinde ne quid veri tacere audeat, ne qua suspicio gratiæ sit in scribendo, ne qua simultatis: Hæc scilicet fundamenta nota sunt omnibus. 2. *de Leg.* Neque medicorum præcepta dici verè possent, si qua in seij imperitque pro salutaribus mortifera conscripserunt. 2. *Offic.* 74. Sin qua necessitas huius muneris alicui reipublicæ obuenerit.

Si verò relatio sit, etiam si antecedens non penatur, quæ, non qua dicendum est. Vt: Si quæ dicis vera sunt.

QVINT. Prouidendum est, ne quæ dicuntur, ab eo qui dicit, diffiant.

Sicubi, si quādo, necubi nequando, nuncubi nunquādo, dicenda esse. *Cap. LVII.*

Si quando autorem Latina lingua principum elegantius dicendi genus afficias propiū: ab ijs haud dubiè illud non rarò obseruatum inuenias: ut sicubi, si quando, nuncubi, nequando, nunquādo dicant visitatis, quādo si alicubi, si aliquando, ne alicubi, ne aliquando, nū alicubi, num aliquando: ut, Sicubi est eum inueniam. Nunquādo venies? Siquid facis, prouide nequando pœniteat.

TERENT. Meruet semper, quem ipsa nunc capit fructum, ne quando iratus tu aliò conferas. *Idem.* Si quando illa mentionem Phædræ facit. *Idem.* Sicubi eum facietas hominum aut negotij, si quando odium ceperat, requiescere vbi volebat. *Idem.* Si quando illa dicat Phædriam intromittamus commestatum. **P**LIN. *iuuor.* Si quando vrbis nostra liberalibus studiis floruit, nunc maxime floret. **S**ALLVST. Cauere tamen necubi opportunus fiet. **M**. **C**ICERO. *in Hortens.* Imbecillus autem est pudoris magister timor, si quando paululum aberrauerit, statim spe impunitatis exultat. *1. Tus. 103.* Veruntamen Crito si me assequi potueris, aut sicubi nactus eris: ut tibi videbitur sepelito. *Idem.* Si quando ea quæ dixi pugnare viderentur. *Idem.* Si quando, quod nolim, displicere tibi tuum consilium ceperit, possis meum recordari. *2. de Or. 61.* In philosophos vestros si quando incidi deceptus indicibus librorum, qui sunt ferè inscripti de rebus notis & illustribus, de virtute, de iustitia, de honestate, de voluptate, verbum proors nullum intelligo: ita sunt angustis & concisis disputationibus illigati. *1. 124.* Cæterarum homines artium spectati & probati, si quando aliquid minus benefecerint quàm solent, aut noluisse, aut valetudine impeditos non potuisse consequi id quod scirent, putantur. *2. 315.* Id quod primum est dicendum, postremò soleo cogitare quo vtar exordio. Nam si quando id primum inuenire, volui, nullum mihi occurrit, nisi aut exile, aut nugatorium, aut vulgare, aut commune.

Alicubi aut aliquando nonnunquādi adiungi potest.

QUINTILIANVS. Dum timent ne aliquando cadant, semper iacent.

Nuncubi, sicubi, necubi, ad hiatus euitandum literam c, in medio accipiunt. Quod de his diximus, idem in aduerbijs alijs tibi putes obseruandum. Ut si quo, si qua, sicunde: nequo, nequa, necunde, nunquo, nunqua, nuncunde.

Post si, post ne, post num, aliquid poni posse si in medio aliquid inueneris. *Cap. LVIII.*

Si verò vocabulū aliquid sit, quod inter particulam si, ne, aut num, aliquid interponas: quid vel aliquid promiscue usurpes: ut, Si me aliqua voluptate affecti. Num præmio donas me aliquo? Ne iniuriam feras aliquam.

LVCIIL. Vel si aliqua opus sit fortè, si hinc aliquid cesseris.

CORNEL. *celser.* Imbecillus homo iturus in balneum vitare debet ne ante frigus aliquid experitur. **Q**UIN. Si vnum aliquid affirmaris, probandum est, aut causa periclitandum. **V**AL. **M**AXI. Vini vsus olim Romanis fœminis ignotus fuit, ne scilicet in aliquod dedecus prolaberentur. **M**. **C**ICERO. *Lælius.* si digito quem terigisset, pœnas dedisset. *Idem.* In quo viro erit perfecta sapientia: quem adhuc nos quidem vidimus neminem, sed Philosophorum sententis qualis futurus sit, si modò aliquando fuerit exponitur. *Idem.* Gemitus si leuationis aliquid afferret tamen videremus quid esset fortis & animosi viri. *Idem.* Si te rogauero aliquid, num ne respondebis? *Vide, S. 1.*

Quod quisquam, quispiam, vllus, vsquam, vnquam, post negationem ponantur elegantius quàm aliquis, alicubi & aliquando. *Cap. LXI.*

In Oratorum diligenti lectione versatus non est quisquam, qui, puto, non attenderit post negationem, quicquam, quippiam, vllū, vsquam, vnquam poni elegantius, quàm aliquid, alicubi, & aliquando. *Ut, Nō est labor vllus qui causa tua mihi ingratus sit. Nemo vir bonus cuiquam inuidet. Nolo vllam pati iniuriam.*

ENNIVS. Multa dies in bello conficit vnu:

Ft rursus multa fortuna saepe recumbunt,

Haud quaquam quenquam semper fortuna secuta est.

TVRPILIVS. Nunquādi nimis numero quenquam vidi facere, quādo factū est opus.

ACTIVS. Fregistine fidem? Neque dedi neque do infideli cuiquam.

LVCIILIVS. Neminis ingenio quenquam confidere oportet. *Ne. minis, priscè.*

PROPERT. Nec quisquam ex illo vulnere sanus abit.

PLAVTVS. Nunquādi adepol quēquam mortalem credo ego vxorem suam sic efflicim amare, perinde ut hic te efflicim deperit.

Idem. Neque eo vsquam vnquam tanta mira me vindisse censeo.

Idem. Nunquādi quicquam meo animo fuit egrius.

TERENT. Tu acastor morem antiquum atque ingenuum retines, ut vnus hominum homo te vsuat nusquam quisquam blandior.

Idem. Homine imperito nunquādi quicquam iniustius est: qui nisi quod ipse facit, nil rectum putat.

SVETON. *de Vespasiano.* Recordatus quondam super cœnam, quòd nihil cuiquam toto die prestitiſset, memorabilem illam meritoque laudabilem vocem edidit: Amice diem perdidisti. *Idem de eodem.* Non oportere ait quenquam à sermone principis tristem discedere. **C**. **C**ÆSAR *apud Sallustium.* Neque quisquam omnium libidini simul & vsui paruit. **P**HILIPPVS *apud eundem.* Vbi malos præmia sequuntur, haud facile quisquam gratitò bonus est. **S**ALLVST. Neque quisquam extremam necessitatem nihil ausus, nisi muliebri ingenio expectat. **M**. **C**ATO. Neque mihi ædificatio, neque vasum, neque vestimentum vllum est in manu pretiosum. *Hoc vasum, priscum est, à quo hæc vasa, horum vasorum.* **M**. **C**ICERO. Nec mihi est te iucundius quicquam, nec charius. *Idè.* Ego nunquādi quenquam ad te. quum sciam, sine meis literis ire patiar. *Idem.* Nec nunc committam, ut vllum meum factum iure reprehendere possis. *Idem.* Nec simulatum potest quicquam esse diuturnum. *Idem.* Nemo vnquam sine magna spe immortalitatis se pro patria offerret ad mortem. Darius in fuga quum aquā turbidam, & cadaueribus inquinatam bibisset, negavit vnquam se bibisse iucundius. Nunquādi videlicet sitiens biberat. *Vide, QVINTILIANVS & QVINTILIANVS.* *Idem.* Neque quisquam est quin fatiate iam defessus sit.

Præceptionem hanc perpetuam non esse, illud quod M. VARRONIS est, exemplo sit. Neque idonei ciues aliquid habent antiquius salute communi.

Vocabula ea quæ latentem quandam in se continent negationem ab hoc dicendi genere aliena non sunt, qualia sunt vetera, caute, rarum esse, vix, aliaque hoc genus multa.

SVETON. Veruitque posthac viuientium cuiquādi vsquam statuam aut imaginem, nisi cōsulto se & autore poni. **Q**UIN. Rarum est, ut satis se quisquam vereatur. *Id.* Vix vllus est tam communis locus, qui possit cohærere cum causa. **M**. **C**ICERO. Caue putes vllas literas vnquam grauiores tuis in Senatu esse recitatas. *Idem.* Caue putes vllam in philosophia vocem emissam clariorem, vllumque esse philosophiæ promissum verius. *Idem.* Si quis esset, aut si etiam vnquam fuisset, aut verò si esse posset, tu esses vnus profectò qui & meo iudicio & omniū vix vllam cæteris Oratoribus, pace horum dixerim, reliquisti. *Idem.* Bene præcipiunt qui vetant quicquam agere quod dubites æquum sit an iniquum.

Quòd post interrogandi vocem, vllum, quicquam, aut vnquam, non aliquid aut aliquando collocari debeat. *Cap. LX.*

Ane est cui vllum sit politiorum literarum studium, cui ignotum sit post vocem interrogatiuam, vllum, quicquam, aut vnquam, non aliquid, aut aliquando poni solitum esse? *Ut, Quis vllam rerum mearum suscipit curam? An tibi est vllius honestæ rei studium? Apud quos vnquam vllum fuit liberalitatis exemplum maius.*

PROPERT. *An quisquam in medijs persoluit vota procellis,*

Quum saepe in portu fracta carina natet?

TERENT. *An vnquam cuiquam contumeliosius audistis factam iniuriam quàm hæc est mihi?*

Idem. *Censes ne te vllam posse reperire mulierem quæ carent culpa?*

QUIN. Quis inter hæc literis, aut vlli bonæ arti cultus? non herclè magis quàm frugibus in terra sentibus ac rubis occupata. **M**. **C**ATO. Principiò, quis vidit corona donari quenquam quum oppidum captum non esset, aut castra hostium non incensa. **M**. **C**ICERO. *2. Cat. 8.* Quis vnquam tanti quenquam fecit? *Idem.* Iam verò, quæ tanta in vllò vnquam homine inuentus illecebra fuit, quanta in illo, qui alios ipse amabat turpissimè? *2. Fam. 11.* Putares ne vnquam accidere posse, ut mihi verba decissent, neque solùm ista vestra oratoria, sed hæc etiam lenia nostratia? *4. Tus. 51.* An est quicquam similis infantiæ quàm ira? quàm bene Ennius dixit initium infantiæ. *6. Phil. 15.* Quis vnquam in illo Iano inuentus est qui L. Antonio mille nummum ferret expensum? *Idem.* Harum tot tantarumque rerum videris ne vlla esse præcepta, quæ in artibus rhetorum reperiantur?

Nullum aut nunquādi cum vllò, quid habeat elegantia.

Cap. LXI.

Nvnquam vllus id negaturus, qui in Oratorum intenta lectione insolens non sit. Quum in domesticæ quotidianaque oratione nomen nullus est: sequitur vnquam aut vllus: negatio à nullo detracta particula vnquam, aut vlli adiungatur, aut contra fiat pro domesticæ sermonis familiaritate: sed proposita semper negatio sit: ut, Nunquādi vllum amicitia causa effugi laborem: elegantius quàm nullum vnquam. *Et.* Nullam pecuniam vllus mihi dedit. Nunquam ex tuis vllæ mihi literæ redditæ sunt.

PLAVTVS. Virile sexus nunquādi vllum habui.

Sexus, genere neutro, priscè.

SYETONIVS. de D. Claudio. Dicitur etiam meditatū edictū, quō veniam daret efflatum crepitumq; ventris in conuiuio emittendi: quom periclitatum quendam prae pudore ex continentia reperisset. **Q**UINTILIANVS. Vt terra altius effossa generandis alendisq; seminibus fecundior fit: sic profectus non à summo petitus, studiorum fructus effundit vberius, & fidelius continet. *Idem.* Vt terram cultu, sic animum disciplinis meliorem vberioremq; fieri. *Idem.* Litigator rusticus illiteratusq; de causa sua melius quam Orator qui nescit quid in lite sit, dicit. **A**VL. GELL. I. Si supra palmæ, inquit, arboris lignum magna pondera imponas, ac tam grauitur vrgeas oneresq; vt magnitudo oneris sustineri non queat, non deorsum palma cedit, nec intra flectitur, sed aduersus pondus refurgit, & sursum nititur recurtaturq;. *Id.* Vereres quoque nostri, exempla pro maximis grauissimiq; pœnis dicebant. **C.** TREBONIVS. Non enim nescis quanti te faciam, & quam pro nostro veterrimo verissimoque amore omnibus tuis etiam minimis commodis gaudeam. **M. C**ICERO. Ego cum tuo Seruio iucundissime coniunctissimēque viuo. *Idem.* Cum A. Cecinna tanta mihi familiaritas consuetudoque semper fuit, vt nulla maior esse possit. *Idem.* Hominem facillimum liberalissimumque cognosces. **13.** Famil. Quod si honorificè liberaliterque tractaris, & tibi grauissimos optimosque adolecētes adiunxeris, & mihi gratissimum feceris. *Idem.* Quod verò in C. Marij suauissimi doctissimiq; hominis familiaritatem venisti, non dici potest quam valde gaudeā, qui fac vt te quam maximè diligit. *Idem.* Habendum est religioni contrarium, nocentem aliquando & nefarium impiumque defendere. *Vide, R. L. 10. 1. Off. 90.* In rebus prosperis, & ad voluptatem nostram fluentibus supetbiam magnoperè, fastidium, arrogantiamque fugiamus.

Quod post vocabula omne, totum, aliud, particula que postponatur. Cap. LXVII.

Omnēsque in dicendi genere praestabiles illud obuium habent atque domesticum, vt coniunctio que postponatur sepius, quum praest omne, totum, vel aliud. *Vt:* Totiusque tremor: omnisque thesaurus: aliaque hoc genus. Natiuitatem, gloriam, aliaque hoc genus, Diogenes ille Cynicus irridens malitiæ velamenta esse dicebat.

SYETON. In hortos Meccenatianos transmigravit, totūque se ad quietē cōtulit. **A**VL. GELL. Videbamus Androdam, & leonē loro tenui reuinctum vbi tota circum tabernas ire: donari aere Androdam, floribus spargi leonem, omnesque ferè vbiq; obuios dicere, hic est leo hospes hominis: hic est homo medicus leonis. *Id.* Aliosque id genus griphos neminem posse dicere nisi se dissoluerit. *Idem.* Praeque se vno ceteros omnes linguæ Atticæ principes, gentemque omnem togatam, totumque nomen Latinum, rudes esse & agrestes praedicabat. **P**LIN. Toro quippe mūdo & locis omnibus, omnibusque horis hominum vocibus fortuna sola inuocatur & vna nominatur, vna accusatur, vna agitur rea, vna cogitatur, sola laudatur, sola arguitur, & cum conuictis colitur. **S**ALLVST. Dominum aut villam extruere, eamque signis, aulæis aliisque operibus exornare, & omnia potius quam semet visendum efficere, id est, non diuitiæ decori habere, sed ipsum illis flagitio esse. **M. C**ICERO. **1. Tusc. 35.** Quod si omnium consensus natura vos omnesque qui vbiq; sunt consentiunt esse aliquid quod ad eos pertineat, qui è vita cesserunt: nobis quoque idem existimandum est. *Idem.* Homos alit artes: omnesque incenduntur ad studia gloria. *Vide. H. O. N. 0. s. Idem.* Omnesque hæc virtutes, quæ in communitate cernuntur, & in societate generis humani. *Idem.* Vir tum bonus, tum humanus, omnique genere officij diligendus. **5. 27.** Melioribus etiam verbis Metrodorus Occupauit, inquit, te fortuna atque cepi, omnesque aditus tuos interclusi: vt ad me aspirare non posses. **11. Fa. 17.** Is magnificentissimo munere adlilitatis perfunctus petit præturam: omnesque intelligunt nec dignitatem ei deesse nec gratiam. Sed is ambitus extare videtur, vt ego omnia pertimescam, totamque petitionem Lamæ mihi sustinendam putem. *ibid. 21.* Quum quidam de collegis nostris agrariam curationem liguerent, disturbaui rem, totamque vobis integram referuauit. **12. Fam. Populi verò Ro. totiusque Italiæ mira consensio est. 1. Off. 111.** In actiones omnemque vitam nullam discrepantiam conferre debemus. *ibid. 101.* Ex quo elucebit omnis constantia, omnisque moderatio. *Idem.* Omnisque in re posse quod deceat facere, artis & naturæ est, sed scire quid, quandoque id deceat, prudentiæ. *Idem.* Omnesque admirati maiorem aliamque esse causam eorum aduentus suspicari sunt. *Vide, A. D. V. E. N. T. V. s. Idem.* Totamque eam sic tuebitur, vt omnibus consulat. *Idem.* Id vsque quaque quantum sit appareat, in alioque ponatur, aliudque totum sit, vtrum decere an oportere dicas.

Quod particula que particulis non inclinatis non inconcinne postponatur. Cap. LXVIII.

Praeter vulgarem dicendi morem praeterque indoctorum fidem particula que tum venustat orationem, quum particula non in-

clinata postponitur: cui particulam & raro praeposueris. *Vt,* rursusque, ideoque, vulgoque.

PLAVTVS. Bene prosperèque hoc hodie operis processit mihi.

PLIN. Vulgoque veritas iam attributa vino est. *Idem.* Nihil ferò faciendum in agricultura omnes cēsent. Iterumque suo quæque tempore facienda. Et tertio pracepto, praetermissa frustra reuocari. **A**VL. GELL. Abduxitque eum statim, secumque habuit. *Idem.* Leonum immanitas admirationi fuit, praeterque omnes ceteros vnus. *Idem.* Chilo praestabilis homo sapientiæ quonam modo debuerit contra legem, contraque ius pro amico progredi dubitavit: eaque res in fine quoque vitæ ipso animo eius anxio.

QUINTILIANVS. Praeferrim reficiat animos ac reparet varietas ipsa: contraque sit aliquantò difficilior in labore vno perseverare. *Idem.* Nothum, qui non sit legitimus, Græci vocant. Latini rei nomen, vt Cato quoque in oratione quadam restatur, non habemus: ideoque vtrum peregrino. *Idem.* Ideoque optimè institutum est, vt ab Homero atque Virgilio lectio inciperet. *Idem.* Omnis disciplina memoria constat: frustra quoque docemur, si quicquid audimus, praeterfluat. **M**ACER apud Salustium. Meliusque habent mercede delinquere, quam gratis rectè facere. **M. C**ICERO. **4. Fam. 10.** Etsi nihil noui quod ad te scriberem habebam, magisq; literas tuas expectare incipiebam, vel te potius ipsum: tamen quū Theophilus proficisceretur, non potui nihil ei literarum dare. *Id.* Ego quanti te faciam, semperque fecerim, quanti me à te fieri intellexerim, sum mihi ipse testis. **13. Fam. 21.** Aemilius Auianus ab ineunte adolescentia me obseruauit, semperque dilexit. *Idem.* Neque enim solum nobis diuites esse volumus, sed liberis, propinquis, amicis, maximèque reipublicæ. **1. de Or. 191.** Qui mecum viuit semperque vixit. **1. Off.** Viuitur non cum perfectis hominibus planèque sapientibus. *ibid. 150.* Nec verò quicquam ingenium potest habere officina, minimèque artes probandæ, quæ ministræ sunt voluptatum. *ibid. 125.* Peregrini & incolæ officium est nihil praeter suum negotium agere, nihil de alio inquirere, minimèque in aliena esse republica curiosum. **3. de Leg. 2.** Vt enim magistratibus leges, ita populo praesunt magistratus. Verèque dici potest magistratum legem esse loquentem: legem autem mutum magistratum. **2. Tusc. 34.** Cretum quidem leges (quas siue Iupiter, siue Minos sanxit de Iouis quidem sententia, vt Poeta ferunt) itemque Lycurgi, laboribus erudiunt iuuentem: venando, currendo, elurriendo, sitiendo, algendo, æstuando. **3. Catil. 2. 1.** Hic quis potest esse qui tam auersus à vero, tam praiceps, tam mente captus, qui neget hæc omnia quæ vidimus, praecipueque hanc urbem deorum immortalium nutu atque potestate administrari? **2. de Or. 210.** Omninoque perficiendum est quoniam plerique sunt inuidi, maximèque est hoc vitium peruagatum.

Particulam que non ineleganter postponendam esse vnus syllaba vocabulis.

Cap. LXIX.

Tam elegans est, tamq; vsitatè ab oratoribus illud obseruari solet, vt nihil ferè sepius obseruatum inuenias, vt quum monosyllaba vox est, ei raro particula & praeposatur: postponatur propè semper coniunctio que: vt. De iustitia tua deque liberalitate supra fidem sentio. Iamque oblitus es quam te diligam, quamque requiram credere non queas.

ENNIVS. Accipe daque fidem fœdasque feri bene firmum.

NÆVIVS. Iamque eius mentem fecerat fortuna quietem.

Quietem enim, vt inquit est autore Priciano, inclinavit antiquitas.

LVCILIVS. Quumq; hic tam formosus homo ac te dignus puellus.

PACVIVS. Nam istos qui linguam auium intelligunt,

Plusque ex alieno iecore sapiunt quam suo,

Magis audiendum quam auscultandum puto.

LVCRETIVS. Inque breui spatio mutantur secla animantium.

PROPERTIVS. Dij mihi sunt testes non degenerasse propinquis,

Inque meis libris nil prius esse fide.

OVIDIVS. Perque sinus lacryma fluminis instar eunt.

AVL. GELL. Historia de certorio duce deque actu eius. *Idem.*

Resq; eas quibus gerendis ipse interfuit, conscripsit. *Id.* Quum in alienam familiā, inque liberorum locum extranei sumuntur, aut per prætorem fit, aut per populum. *Id.* De videndi ratione deq; cernendi natura diuersas esse opiniones philosophorū animaduertimus. **Q**CLAVD. Quadrigarius. Inde postquam recessit, offēdit mōtem, loca munita, resque omnes habere quæ militibus opus sunt, ligna, aquam, pabulum. **M. C**IC. Te valde amamus, nosq; à te amari tum volumus, tum etiam confidimus. **1. Off. 8.** Estque ea iucundissima amicitia, quā similitudo morum coniugauit. *Id.* Nunc tibi omnē rem atque causam, meq; totum cōmendat atq; tradit. *ad Cesarē ex Nonio.* Balbum quanti faciā, quāmq; ei me totū dicauerim, ex ipso scies. *Idem.* Valebis igitur meque, vt à puero fecisti, amabis. *Id.* Ita sunt pergrata perque iucunda. **3. de Leg. 31.** Quō perniciosius de republica merentur vitiosi principes, quōd non solum vitia concipiūt ipsi, sed ea infundunt in ciuitatē. Neq; solum obsunt, quōd illi ipsi corrumpuntur, sed etiam corrumpunt, plusq; exemplo quam

quàm peccato nocent. *de Senec. 41.* Nihil tam detestabile, tamque pestiferum quàm voluptatem. *Idem.* Estq; animi ingenui, cui multum debeas, eidem plurimum velle debere.

Pronominibus particulam que postponi non ineligerant. Cap. LXX.

Illudque quis neget *usitatissimum*, ut particula que pronominibus specie prioris interdum & posterioris postponatur *sapientis*, ea autem raro preponatur: ut Nuncius ad me venit, isque tuas mihi reddidit literas, Teque valere dixit, Eique ad te literas dedi.

ENNIUS. Nam quum opulenti loquuntur, pariter atque ignobiles, Eadem dicta eademque oratio aqua non aquè valet.

PROPERTIUS. Iuppiter insamat sequo suamque domum.

TERENTIUS. Absenti tibi te indignas, sequo dignas contumelias nunquam cessavit dicere.

QUINTILIANS. Demosthenes quid esset in toto opere dicendi summum interrogatus, prononciationi palmam dedit, eademque secundum ac tertium locum; donec ab eo quari desierit: ut eam videri possit non præcipuum sed solam iudicasse. **V. L. GELL.** Solècismus Latino vocabulo ab Asinio Capitone, eiusdemque ætatis aliis imparilitas appellatur. **L. P. ISO. L.** Tarquinium collegam suum, quia Tarquinium nomen esset, metuere: eumque orat vii sua voluntate Roma concedat. **V. A. L. MAXIMVS.** Coniuium etiam solemne maiores instituerunt, idque Charitiam appellauerunt. **M. V. ARRO.** Viue, meque ama mutui ter. Pro mutuo antiquè dictum est. *Idem.* Vosque in theatro qui voluntatem auribus huc occupatum concurrissetis. **M. CICERO.** Meque torum & mea & meos commendatos habebis. *2. de Nat. 71.* Cultus autem deorum est optimus, idemque castissimus, atque sanctissimus, plenissimusque pietatis: ut eos semper pura, integra & mente & voce veneremur. *5. Tusc. 100.* Timotheum clarum hominem Athenis & principem ciuitatis, ferunt quum cenauisset apud Platonem: eoque conuiuio admodum delectatus esset, vidissetque eum postmodum, dixisse: Vestra equidem coena non solum in præsentia, sed etiam postero die iucundæ sunt. *Idem.* Idque memoria teneo. *ibid. 59. de Dionysio Syracusano.* Quum fossam latam cubiculari lecto circumdedisset, eiusque fossæ transitum ponticulo ligneo coniunxisset, eum ipsum quum fores cubiculi clauserat, detorquebat, idemque quum in communibus suggestis consistere non auderet, concionari ex turri alta solebat.

Huiusmodi pronominibus particulam & raro preponas: ut in illo **M. Tullij** exemplo *4. Tusc. 22.* Quemadmodum quum sanguis corruptus est, aut pituita redundat aut bilis, in corpore morbi ægrotationesque nascuntur: sic prauarum opinionum conturbatio, & ipsarum inter se repugnantia sanitatem animi spoliatur, morbi que perturbat. *Itemque.* Moriendum enim certè est, & id incertum an eo ipso die.

Quum verò syllaba vnius prepositio pronomini preponitur, coniunctio que pronomini postponitur *sapientis*, quàm inter id & prepositionem interponatur. *Ut:* ex eoque, in idque. **A. V. L. GELLIVS.** Ob eamque causam populi iussu Samnitibus per feciales dediti recepti non sunt. **M. CICERO.** A teque vehementer etiam atque etiam peto. *1. Famil. 9.* Meamque voluntatem ad summi viri de meque optimè meriti, dignitatem aggregassem. *Idem.* Est igitur adolescentis, maiores natu vereri, ex hisque eligere optimos & probatissimos. *1. de Or. 2.* Neque verò nobis cupientibus atque exoptantibus fructus otij datus est ad eas artes quibus à pueris dediti fuimus, celebrandas, inter nosque recolendas.

Coniunctiones que & ac, vel & in se poni non inueniunt. Cap. LXXI.

Floridum crispumque & amatum dicendi genus est, quum tria copulatiua coniunctione coniungenda sunt, si cum primo secundum postposita que particula, atque cum secundo tertium interposita & vel ac coniungat. Si plura, primum numerum quod à sine tertium est: ut, Amicitiam honoremque & rerum scientiam expeto. Gloriæ pecuniæque & Veneris cupiditas pestis ciuitati perniciosissima est. Elegantes doctæque ac humanæ mihi tuæ reddita literæ sunt.

A. V. L. GELL. Xantippe Socrati philosophi vxor morosa admodum fuisse fertur & iurgiosa, irarumque & molestiarum mulierum per diem perque noctem scatebat. *Idem.* Crispum sanè, inquit, agmen orationis rotundumque ac modulo ipso numerorum venustum. *Idem.* Phædon Eliensis ex cohorte illa Socratica fuit, Socraticæ & Platoni perfuit familiaris. **V. A. L. MAXIMVS.** Lectisterniaque & ludi nocturni fierent. **S. A. L. L. V. S. T. I. V. S.** Iugurtha armis virisque & pecuniis spoliatus est. **M. CICERO 4. Ac. 13.** Peripaterici multis verbis iracundiam laudant: cotem fortitudinis esse dicunt: multoque & in hostem & improbum ciuem vehementiores iratorum impetus esse solent. *1. de Or. de Alabandensi.* Non patiebatur eos quos iudicabat non posse Oratores euadere, operam apud se perdere, dimittebatque: & ad quamcunq; artem putabat esse aptum, ad eam impellere atque hortari solebat. *1. Off. 105.*

Hominis autè mens discendo alitur, & cogitando semper aliquid aut inquit aut agit, videndique & audiendi delectatione ducitur. *Genus hoc dicendi ita erit pulcherrimum, ut rarissimum.*

Post particulas: contra, perinde, æquè, aliud, alienum, aliorum, pro eo, vltra, aliter, ac, vel atque poni elegantius quàm particulam quàm.

Cap. LXXII.

Contrà ac vulgaris sermo est. id esse censemus, ut post particulas contra, perinde, æquè pro eo, vltra, aliud, aliorum, alienum, aliter, aliasque hoc genus diuersitatem significantes, particula ac vel atque pro ea qua est quàm ponatur. Amicum æquè ac seipsum diligendum esse multis persuasum est. Negotia tua secus atque volentes gesta sunt. Facis aliter ac mihi pollicitus es.

PLAVTUS. Nos homunculi salillum anima, quam quum extèplè amisimus, æquè mendicus atque ille opulentissimus censetur ad Acherontem mortuus. *Idem.* Tibi nunc perinde ac merere, summas habeo gratias.

TERENTIUS. Vereor ne illud grauidis Phadria eulerit? neue aliorum atque ego feci, acceperit.

S. R. V. I. V. S. S. U. L. P. I. T. I. U. S. Posteaquàm mihi renunciarum est de obitu Tullia filia tua, sanè quàm pro eo ac debui grauius molestèque tulit. **Q. SCAEVOLA.** Quod cui seruandum datum est, si id vsus est, siue quod vtendum acceperit, ad aliam rem atque accepit, vsus est, furti se obligauit. **V. A. L. MAXIMVS.** Apud Athenienses inertia in latebris suis languore marcescens, in forum perinde ac delictum aliquod protrahitur. *Idem.* De his quæ passi erant, questi non sunt, ne quid vltra ac mandatum esset loquerentur. **S. A. L. L.** Perceius vbi videt Catilinam contrà ac ratus erat, magna vi contendere, cohortem prætoriam in hostes inducit. *Idem.* Perinde omnes res laudantur atque appetuntur. *Idem.* Ea res longè aliter ac ratus erat euenit. **M. CICERO.** Me certè habebis, cui charus æquè sis & periucundus ac fuisti patri. *6. Fam. 14.* Fratrum tuorum, quos æquè atque te summa beneuolentia sum complexus, singularis pietas amorque fraternus, nullum me patitur officij erga te studijque munus aut tempus præmittere. *Idem.* Præclarum illud est, ut eos qui nobis clarissimi esse debeant, æquè ac nosmet ipsos amemus. At verò plus, fieri nullo pacto potest. *1. de Fin. 67.* Lætatur amicorum lætitia æquè ac nostra: & pariter dolemus angoribus. *3. Cat. 20.* Idemque iusserunt simulacrum Iouis fieri maius, & in excelsum collocari, contrà atque antè fuerat, ad orientem conuerti. *Idem.* Quum aliter res cecidisset ac putasses. *1. Off. 30.* Quia magis ea percipimus, atque sentimus, quæ nobis ipsi aut prospera aut aduersa eueniunt, quàm illa quæ cæteris, quæ quasi longo interuallo interiecto videmus, aliter de nobis ac de illis iudicamus. *Idem.* Atque haud scio an plerique nostrorum Oratorum contra atque nos ingenio plus valuerint, quàm doctrina. *Idem.* Illud quod ego in causa Curiana Scæuolæ dixi, non dixi secus ac sentiebam. *2. de Ora. Vrbana* enim dissimulatio est, quam alia dicuntur ac sentias: non illo genere de quo antè dixi, contraria quum dicas, ut Lamia Crassus: sed quum toto genere orationis ludas, quum aliter sentias ac loquere. *Idem.* Quum ex alterius oratione aliud excipias atque ille vult. *2. de Ora. 280.* Mouent illa etiam, quæ coniectura explanantur longè aliter atque sunt. *Idem.* Aliquantò secus atque in tradenda arte dici solet, nulla præcepta ponemus.

Contrà quàm dictum est à Plinio. Aues, inquit, omnes in pedes nascuntur.

A. V. L. V. S. I. T. E. M. G. E. L. L. I. U. S. in primis post perinde non raro adiungit particulam vt vel quasi. Eius verba sunt: Hesiodus, inquit, Poëtarum prudentissimus linguam non vulgandam, sed recondendam esse dicit, perinde vt thesaurum: cuiusque in promendo gratiam esse plurimam, si modesta & parca & modulata sit. *Idem.* Tu perinde quasi cum matre Euandri loquere, sermone multis annis iam desitio vteris, quòd scire atque intelligere neminem vis quæ dicas. **M. C. A. E. L. I. V. S.** A te peto vt meas iniurias perinde doleas, vt me existimas & dolere & vlscisci tuas. **M. CICERO 3. Offic.** Habes à patre munus Marce filii mea quidem sententia magnum, sed perinde erit vt acceperis.

Contrà pro è contrario eleganter poni, ac è contrà à Plinio sapè usurpari. Caput LXXIII.

Cum Oratoribus alijs vsuetudine est, tum **M. Cicero** Auloque **Gellio** vsitatissimum, ut contrà pro è contrario ponatur. *Ut:* Amicorum fortuna prospera delector, altera verò contrà offendor. Nominis claritas virtute, vitiis contrà obscuritas haberi solet. Si bonus est summus Reipub. administrator, ciuitas bona est: at contrà si vitiis deditus, eius ea persimilis est.

O. V. I. D. Eximia est virtus prestare silentia rebus.

At contrà grauis est culpa, tacenda loqui.

C. O. R. N. E. L. I. V. S. C. E. L. S. U. S. Fatigato quotidianum cubile tutissimum est: insolitum contrà lassat. **Q. V. I. N. T. I. L. I. A. N.** Tyrannicida imago in gymnasio ponatur: contrà mulieris imago in gymnasio ac pona

ne ponatur. SALLVS. Neque quenquam in multis metuendum esse, quin ad eum ex multis formido recidat. Eam vitam bellum æternum & anceps gerere, quoniam neque aduersus, neque ab tergo, neque à lateribus tutus sis, semper in periculo, aut in metu agites. Contra, qui benignitate & clementia imperium temperant, his læta & candida omnia visa, etiam hostes æquiores, quam alii ciues. Idem. Pleriq; rerum potentes peruersè consulunt, & cò se munitiones putant, quò illi quibus imperant, nequiores fuere. At contra id eniti decet, quum ipse bonus atque strenuus sis, vt quàm optimis imperites. M. C. I. C. E. R. O. 3. *Tus. 10.* Eos enim sanos intelligi necesse est, quorum mens motu quasi morbo perturbata nullo sit: qui contra affecti sunt, hos insanos appellari necesse est. *1. Offic. 94.* Nam & ratione vtique oratione prudenter, & agere quod agas consideratè, omniq; in re quid sit veri videre & tueri decet. Contraq; falli, errare, labi, decipi, tam dedecet quam delirare & mente captum esse. Et iusta omnia decora sunt, iniusta omnia contra vt turpia sic indecora. Similis est ratio fortitudinis: Quod enim viriliter animoq; magno fit, id dignum viro & decorum videtur: quod contra, id vt turpe, sic indecorum. *Ibid. 81.* In probis, maximè in pròptu est, si quid tale dici potest. Vos etenim iuuenes animos geritis muliebres, illaque virgo viri. Etsi quid est, huiusmodi. Salmacidas spolia sine sanguine & sudore. Contraque in laudibus, quæ magno animo & elato fortiter excellenterque gesta sunt: ea nescio quo modo, quasi pleno ore laudamus. *Idem de M. Catone.* Nemo apud populum fortior, ac mo melior Senator, idem facillè optimus Imperator, denique nihil in hac ciuitate temporibus illis sciri diciue potuit, quod ille non tum inuestigari, scierit, tum etiam scripserit. Nunc contra, plerique ad honores adipiscendos & ad Rempub. gerendam nudi veniunt, atque inermes, nulla cognitione rerum, nulla scientia ornati. *1. Offic. 109.* Quo in genere veritissimum & patientissimum Lacedæmonium Lyfandrum accepimus. Contraque Callieratidem, qui præfectus classis proximus post Lyfandrum fuit. *Idem.* Audiui & ex maioribus natu hoc idem fuisse in P. Scipione Nasica. Contraq; patre eius, illum qui Tyberij Gracchi conatus perditos vindicauit, nullam comitatem habuisse sermonis. *de perfecto Oratore 36.* In picturis, alius horrida, inculta, abdita & opaca: contra alius nitida, læta, collustrata delectatur. *Et contrariò sæpe dicit Quimilianus.* Eius verba sunt. Quædam in his quoque commendatio tacita, si nos infimos & impares agentium è contrario ingeniis dixerimus, qualia sunt, pleraque Messalæ procemia. *Idem semel apud Ciceronem legisset eorum: eius ea verba sunt. 5. de Fen. 35.* Sessiones quædam & flexi fractique motus, quales proteruorum hominum aut mollium esse solent, contra naturam sunt, vt etiam animi vitio id eueniat, tamen in corpore immutati hominis natura videatur. Itaque è contrario moderati æquabileque habitus, affectiones vsusq; corporis apta esse ad naturam videntur. *Idem ex contrario alibi dicit.* Eadem sunt in aduersariis ex contrario conferenda. *Quemadmodum tamen voce vna dicimus desuper, ita è contra dicit sæpe P. L. I. N. Ascullus, inquit,* humoris impatiens: è contra adacta in terram palustribus alnus æterna, onerisque quantum liber patiens. *Idem.* Quum ætate vehementius tonuerit quam fulserit ventos ea parte denunciat: è contra, si minus tonuesit, imbrem. *Idem.* Græca res est nihil velare: at è contra Romana, militares thoracas addere. *S. E. M. P. R.* Non à Romulo Roma: sed è contra ab ipsa potius Roma Romulus nomen habuit. *Apud alios raro inuenias. Apud Ciceronem nunquam. Nec id vt dicis te horret.*

De particula ita, quum affirmatiua responsio est, quòd modestè magis vsurpanda sit.

Cap. LXXIV.

Illud in terra Gallia inoleuisse, inualuisse, irroboraſſe nouimus, vt quærentibus aliquid, responderi soleat his particulis, ita, sic, etiam. Id quod ita ignotum non est, vt rustici ipsi ne alphabetici quidem ijs particulis nonnunquam respondeant. Qui autem aut scribendo aut dicendo humaniores sunt, id pròpè semper obseruant, vt quum alijs vocabulis, tum maximè verbo orationis per quam interrogatum est, respondeant. Id apud Marsilium Ficinum in Platonis interpretatione obseruatum pròpè semper inuenias. Itemq; in sermone eo qui tum legitur quum aqua sancta infantes expiantur, rogat senior, Vis baptizari? Credis in Deum? Abrenuncias Satanæ? & hoc genus alia. Ei autem pro infante lustratores respondent, Volo, credo, abrenuncio. Quærenti igitur, Librumne meum vidisti? An venies citò? An ita mortuus est? Responde: Vidi, citò, ita.

PLAVTVS. BLEPH. Ain tu alterum reperisse tui consimilem Sofiam? S. O. Aio.

Idem. AMPH. Ain heri nos venisse huc? A. L. C. Aio.

Idem. S. O. Aud in tu illum? BLEPH. Audio.

Idem. AMPH. Ain tu geminos? B. R. O. Geminos.

Idem. AMPH. In eodem lecto? A. L. C. In eodem.

Idem. I. V. P. Quæ hospes intempèria, vt tu meum verberes? AMPH. euum? I. V. P. Meum.

TERENTIUS. Sed est Simo intus? D. A. V. S. Est.

Idem. Hoc sic opinor daturum patrem: Ducas volo uxorem hodie tu.

Ducam, inquit.

Idem. Scisne hoc certò? G. E. Certò.

Idem. Iubeſne? C. H. Æ. R. Iubeo.

Idem. PH. Æ. D. Fac, vt iussi, deducantur isti, P. A. R. Faciam. PH. Æ. D.

At diligenter. P. A. R. Fiet. P. H. Æ. D. At maturè. P. A. R. Fiet.

Idem. Siccine est sententia? M. E. Sic.

Idem. Mène vis? D. E. Te.

Idem. An venit Pamphilus? P. A. R. Venit.

Idem. Nostin? D. E. Noui.

Idem. Bacchis consecuta est illicò. CH. R. Sola? M. E. Sola.

Idem. Num tu dixi esse inter eos inimicitias carnifex? D. A. Sunt.

A. G. E. L. Quum ita vt mos erat, Cenfor dixisset, & tu ex animi tui sententia uxorem habes: Habeo equidem, inquit, uxorem, sed non herclè ex animi tui sententia. M. C. I. C. Inter homines natura meminit coniuictam societatem: Memini, inquit ille.

Particulas tamen, ita & sic, non ita damnamus vt eis vtendum profus ne gemus: quibus vsus est Terentius, sed censemus admonendos esse discipulos, aut si nimium assueti sint, abstrahendos, ne tam sæpe has dederant particulas. Sed Terentij verba subscribimus.

Fraterne? D. O. Ita.

Idem. De hac istac rogas virgine? P. Y. Ita.

Item, Dic tu rursum. Chærea tuam vestem detraxit tibi? D. O. Factum.

P. H. Æ. D. Et eam indutus? D. O. Factum. P. H. Æ. D. Et pro deductus est? D. O. Ita.

Item. Parmenonis tam scio esse hanc technam, quàm me viuere. D. O. Sic est.

Item. Hic quoque bonam magnamq; ad te attulit. T. H. Ita est.

Ex his agnoscas, quum respondes ita, sententiam esse, ita est vt dicis.

Tecum verò si cogites, compareſq; hunc & illum: vulgarem hunc, doctiorem illum inuenies.

Vt ne poni non inusitatè pro ne. Cap. LXXV.

Vt Tab imitatione doctiorum ne discedas, hoc quoq; dictum voluimus. Particula ne significat nonnunquam idem quod vt non. Id quum significat, non ineleganter cum ea particulam vt simul dixeris: inq; medio, si voles, nihil, sed elegantius aliquando interposueris: vt, Aduersum te omnia amicitia officia studiosè præstare velim: vt ea ne decrefac. Operam da, vt ne quam tuis facias iniuriam. Ideò ad te scribo, vt tui me immemorem ne credas.

PLAVTVS. Glaucomam ob oculos obiciemus, eumque ita faciemus, vt quod viderit, ne videat. Idem. Obsecro vt per pacem liceat te alloqui, vt ne vapulem. T. E. R. E. N. T. Id vt ne fiat, hæc res sola est remedio. Idem. Peregrè rediens semper cogites aut filij peccatum, aut vxoris mortem, aut morbum filia: communia esse hæc, fieri posse, vt ne quid animo fit nouum. Idem. Hæc mihi cura est maxima: vt ne cui mea longinquitas ætatis obster, mortemue exoptet meam. A. G. E. L. Placuitque vt eam rem super qua tractauissent, ne quis enunciaret. Idem. Lex Cincia sanxit, vt qui magistratus esset, magistratumue capturus esset, ne quo ad cornam, nisi ad certas personas itaret. Idem. Senatusconsultum facit, vt posthac pueri cum patribus in curia ne introeant, nisi ille vnus Papyrius. M. C. I. C. 2. Off. 61. In iis verò quæ adiuuari volent, non vt ne affligantur, sed vt ad altiorem gradum ascendant, restricti omninò nullo modo esse debemus. Idem. Neue committas, vt ne quum omnia suppeditata sint à nobis, tute tibi defuisse videare. Idem. Id agendum etiam est, vt ne ea facere videamur irati. 1. Off. Ex quibus illud intelligitur, vt ad officij formam reuertamur, appetitus omnes contrahendos sedandosque, excitandamque esse animaduersionem & diligentiam, vt ne quid temere, aut fortuito, inconsideratè, negligenterque agamus. Ibidem. Atque haud scio an satis sit eum qui laceſſerit, iniuria suæ pœnitere, vt & ipse ne quid tale posthac committat, & cæteri sint ad iniuriam tardiores. Ibidem. Iustitia primum munus est, vt ne cui quis noceat, nisi laceſſitus iniuria. Ibidem. Refertur enim decet ad ea, quæ proposui in principio, fundamenta iustitia, primùm vt ne cui noceatur, deinde vt communi utilitati seruiatur. 1. de Or. 2. 15. Neque enim est interdicitum aut à natura rerum, aut à lege aliqua atque more, vt singulis hominibus ne amplius quàm singulas artes nosse liceat. 1. Off. Ludendi est etiam quidam modus retinendus, vt ne nimis omnia profundamus, elatique voluptate in aliquam turpitudinem dilabamur.

Quando ne ponatur elegantius quàm non.

Cap. LXXVI.

Hoc ne putes reiiciendum. Quum quid ne eueniat deprecamur, aut ne fiat dicaturue monemus, aut iubemus, aut precipimus, tui particulam ne quàm non, ponemus elegantius. Cui imperatiui modi verbum quoddam additum est, sed id quod modi subiunctiuu sit, nunc additur vsitatius: vt, Inter amicos tuos connumerare me ne contemnas. Mihi quæto ne noceas. Mortuus ne maledicas.

PROPERTIVS. Tu modò dum licet, hunc fructum ne desere vita.

PLAVTVS. Ne corrumpes oculos, redibo actum.

Idem. Da mihi hanc veniam, ignosce, irat a ne sis.

Idem. Quid memoret de loco excipiam, ne propera.

Idem.

*Idem. Ne me appella falso nomine,
Idem. Ne interpella.*

P L I N I. Oliuantibus lex antiquissima fuit. Oleam ne stringito, neque verberato. *Idem.* Frondem medio die arborator ne cedito. *Idem.* Stercus, nisi decrescente luna, ne tangito. *Idem.* Vuam calidam ne legito. Hoc est, in eius siccitate, ac nisi imber interuenierit. Hanc ne legito rorulentam, hoc est, si flos nocturnus fuerit: nec prius quam sole dissecatur. **Q V I N T.** Ex meretricis natus ne coniectionetur. *Ibid.* Qui artem ludicram exercuerit, in quatuordecim primis ordinibus ne sedeat. **M. C I C E.** de Sen. Isto bono vtare quam adit: quum absit ne requiras. *Idem.* Vt Aristarchus Homeri versus negat quem non probat, sic tu, libet enim mihi iocari, quod disertum non erit, ne putaris meum.

Quintilianus à barbarismo abesse negat eum qui pro, ne feceris, dicat, non feceris: quia alterum negandi, inquit, est, alterum vetandi. Apud Aulum tamen Gellium regis Numæ lex illa est: Pellex ædem Iunonis non tangito: si tangit, Iunoni crinibus demissis agnum fœminam cedito. Nisi vitium scriptoris est.

Hæc particula, ne, cum verbo modi coniunctiui quàm imperatiui coniungitur elegantius: licet Poëtæ aliter vsurpent.

Particulam denique, tum vsitate dici, quum multa quæ restant, summariim dicenda sunt.

Caput LXXVII.

Dicendi genus hoc Poëtis frequens est, Oratoribus cõsuetudinarium, Historicis familiare: nullus denique scriptorum lepidè ordo est, qui id non obseruet: vt quum multa secum in re quapiam non disconuenientia dicuntur, eorumq; pauca iam dicta sunt, si qua reliqua sunt, in summa dicere volumus, particulam denique, non inusitatè ponamus: vt, Amicitia morbi vim diminit, angores depellit, aduersam fortunam ferre moderatè facit, subleuat inopiam: omnem denique humanam conditionis imbecillitatem confirmat. Amicos liberalitate locupletas, inopes adiuuas, erigis calamitosos. Nullus denique miser est, in quem nihil conferas beneficij. A diuitibus pauperes ne opprimantur, liberè tueris, illatam aliis iniuriam propulsas, quod suum cuique est reddis. Nullus denique iustitiæ titulus est, qui effectus in te suos non agnoscat.

V I R G. Despectus tibi sum, nec qui sim quaris Alexi,
Nil nostri miserere, mori me denique cogis.

Q V I N T. Domitius Marfus vrbaniatè ita finit, Catonis vt ait opinionem secutus. Vrbanius homo erit, cuius multa bene dicta responsaque erunt: & qui in sermonibus, circulis, item in concionibus, omni denique loco ridiculè commodèq; dicet. **M. A. C I C E.** Me quidem certè tuarum actionum, sententiarum, voluntatum, rerum denique omnium socium comitemque habebis. **5. Tuf. 77.** Adolescentium greges Lacedæmone vidimus ipsi incredibili contentione certantes, pugnis, calcibus, vnguibus, morsu denique, vt exanimarentur priusquam se victos faterentur. *de Sen. 40.* Hinc patriæ proditores, hinc rerumpub. euerfiones, hinc clandestina colloquia cum hostibus nasci dicebat. Nullum denique scelus, nullum magnum facinus esse, ad quod suscipiendum non libido voluptatis impelleret. *Idem.* Ego omnia mea studia, omnem operam, curam, industriam, cogitationem, mentem denique omnem in Milonis consulatu fixi & locaui. **3. de Orat. 131.** Ego sæpe hoc audiui de patre & focero meo, nostros quoque homines, qui excellere sapientiæ gloria vellent, omnia, quæ quidem tum hæc ciuitas nosset solitos esse complecti. Meminerant illi Sex. Helium, Mar. verò Manilius nos etiam vidimus transuerso ambulantiem foro, quod erat insigne, eum qui id faceret, facere ciuibus omnibus consilij sui copiam. Ad quos olim & ita ambulantes, & in folio sedentes domi sic adibat, vt non solum de iure ciuili ad eos, verum etiam de filia collocanda, de fundo emendo, de agro colendo, de omni denique aut officio, aut negotio referretur. **1. Catil. 1.** Tempia deorum immortalium, tecta vrbis, vitam omnium ciuium, Italiam denique totam ad exitium & vastitatem vocas.

Quod solum, tum venisset orationem magis quum nomen, quàm quum est aduerbium: deque nomine dicto pro aduerbio. Cap. LXXXIII.

Nec Cicero solus, sed alij multi, in quibus nominatior est A. Gellius, id obseruare studuerunt: vt nomen solum, vsitatius dicerent, quàm quum esset aduerbium: dum nihil è sententia mutaretur: vt. Non amicis solis sed aliis quoque opera mea ex prompta est. Non virtuti soli, sed etiam literis opera danda est.

Pudicitia sola in uxore satis sit.

A. G E L. Non verba autem sola, sed versus propè totos & locos quoque Lucretij plurimos sectatum esse Virgilium videmus. *Idem.* Existimari non medico soli, sed omnibus quoque hominibus liberis liberaliterque institutis turpe esse, ne ea quidem cognouisse, ad notitiam corporis nostri pertinentia. *Idem.* Cauenda igitur est non improprietas sola verbi, sed etiam prauitas omnis. *Idem.* Ple-

rique autem capi virginem solam debere dici putant. *Idem.* Viri autem Romani primò quidem sine tunicis toga sola amicti fuerunt. *Idem.* Neque id soli Higino, sed doctis quibusdam etiam viris complacitum. **V. A. L. M. A. X. 1.** Ius ciuile per multa secula inter sacra cerimonialiaque deorum immortalium abditum, solisque pontificibus notum. *Idem.* A Scipione soli sibi impetrare vitam contentus fuisse. **M. V. A. R. R. O.** Quid te facere oportet literis imbutum solis Mineræ. **M. C. I. C.** Nec verò corpori soli subueniendum est, sed etiam menti atque animo multò magis. *Idem.* Spes sola hominem in miseris consolari solet.

Multum, me hercule, à sermone domestico disceditur: quum ratione hac in nomen aduerbium mutatur. Nonne illud apud Suetonium, Multum conquestus eripi sibi vitam immerenti, dictum est elegantius quàm dictum esset, immeritò? Ab hoc dicendi genere M. Tullius non abfuit: Equos, inquit. 1. Off. 90. propter crebras contentiones præliorum ferocitate exultantes domitoribus tradere soleant, vt his facilius possint vti. Ab hac præceptione aliorum non sit, quantus, quanta, quantum, vel qui, quæ, quod, adiungi non inuenisset cum superlatiuo, si verbum posse oppositum est: vt, Gratias ago quantas possim maximas. Qua possim veneratione maxima te prosequor.

S V E T O N. de C. Cæsare. Bibliothecas Græcas & Latinas, quas maximas possit publicare, data M. Varroni cura comparandarum ac dirigendarum. **Q V I N T.** Narrationes stylo componi, quanta maxima possit adhibita diligentia volo.

Quid particula &, etiam, quoque, habeant venustatis.

Cap. LXXXIX.

V T labore nostro eos etiam qui iam multum in literis politionibus promouere, adiutemus, illud quoque scribendum assumpsimus. Orationis rotunditas, quæ à plerisque iure commendatur, hoc dicendi genere accedit orationi. Quum dicimus non tantum, vel non solum, vel non modo, nec vlla in eadem oratione negatio sequitur: tum id quod maiori momenti est, in oratione ea poni solet, ubi positum est sed etiam, aut aliud id genus. Ex eis orationibus duabus vna tantum fiat: ubi non ponatur non solum, idque minoris momenti quod cum eo positum est: omittatur item particula sed, aut verum. Sed quod res tibi fiat planior, exempla subycimus. Orationes hæc duas in vnam mutare si vis: Non externi solum sed amici etiam interdum obiurgandi sunt, id dicas, Amici quoque obiurgandi sunt. Mori etiam in patria grauissimum est. Et reges fato concedunt.

T I B V L L. Spes etiam valida solatur compeda vitium.

Idem. Bacchus & afflicta requiem mortalibus affert.

O V I D. — Scultus quoque munere gaudet,

Ipsè quoque accepto munere mitis erit.

P L I N. iunior. Omnes enim qui gloria famaue ducuntur, mirum in modum assensio & laus à minoribus etiam profecta delectat. **P L I N.** Germaniæ prædones singulis arboribus cauat. nauigant, quarum quædam & triginta homines ferunt. **C O R N E L.** **C E L S V S.** Moderatio autem in cibo quoque adhibenda est. **Q V I N T.** In magnis quoque autoribus incidunt aliqua vitiosa. *Idem.* Emunctio etiam frequentior non sine causa reprehenditur. *Idem.* Athenis affectus mouere, etiam per præconem prohibebatur orator. *Idem.* Mendacium dicere etiam sapienti aliquando concessum est. *Idem.* Ipsos, vt Demosthenes ait, erubescere, etiam quum ab aliis laudamur, decet. *Idem.* Leonides Alexandri pædagogus, vt à Babylonio Diogene traditur, quibusdam eum vitis imbut: quæ robustam quoque & maximum Regem ab illa institutione puerili sunt profecuta. **A. G E L.** Antiqui oratores historiaeque aut carminum scriptores, etiam vnum filium filiamue, liberos numero multitudinis appellarunt. **M. C. A. E. L.** Scio quàm omnibus peregrinantibus gratum sit minimarum quoque rerum quæ domi gerantur fieri certiores. **C. T R E B O N.** Quæ ex te quantam voluptatem ceperim scire potes, etiam me tacente. **V. A. L. M. A. X.** Quam matrem Euripides, aut quem patrem Demosthenes habuerit, ipsorum quoque seculo ignotum fuit. **S. A. L.** Auxilium petas ab omnibus, etiam ab infimis. *Idem.* Humanæ res ita fe habent, in victoria etiam ignauis gloriari licet: aduersæ res etiam detrectant bonos. *Idem.* Omne bellum sumi facit, cæterum ægerrimè desinere. Non in eiusdem potestate initium eius atque finem esse. Incipere cuius etiam ignaui licet: deponi autem quum victores velint. **M. C. I. C. E. R. O.** Atq; etiam in secundis rebus maximè est vrendum consilio amicorum. *Idem.* Ius proficitur etiam qui nesciunt. *Idem.* Medici toto corpore curando, minima etiam parti, si condoluit, medentur. **2. de Ora. 351. & 4. Acad.** Themistocles quidem, quum ei Simonides, aut quis alius artem memoriæ polliceretur, obliuiscens inquit, mallet. Nam memini etiam quæ nolo: obliuisci non possum quæ volo. *de Am. 28.* Propter virtutem & probitatem eos etiam quos nunquam vidimus quodammodo diligimus. **1. & 3. Offi.** Agitatio mentis, quæ nunquam acquiescit, potest nos in studiis cogitationis, etiam sine opera nostra continere. **1. Offi.** Meminerimus & aduersus infimos iustitiam esse seruandam. **2. de Diuin. 96.** Multi etiam naturæ vitium meditatione atque exercitatione fustule

sustulerunt. 4. *Fa. 9.* Multa enim victori, eorum arbitrio per quos vicit, etiam inuito facienda sunt. 1. *Car. 28.* Persape etiã priuati in hac Repub. perniciosos ciues morte multarunt. *de perfecto Oratore 78.* Vt mulieres esse dicuntur nonnullæ inornatæ, quasi id ipsum deceat: sic hæc subtilis oratio etiam incompta delectat. *Particula vel nonnunquam eadem vsurpatio est. 7. Famil. 15.* Quam sint morosi qui amant, vel ex hoc intelligi potest. 2. *Offic. 23.* Malus enim custos diurnitatis merus, contraque beneuolentia fidelis est, vel ad perpetuitatem. 1. *Offic. 51.* Qua ex re satis præcipit, vt quicquid sine detrimento possit commodari, id tribuatur cuique vel ignoto.

De particularum, ne, quidem, venusta vsurpatione.
Caput LXXX.

NE rudibus quidem ignotum hoc esse volumus. Quum post non solum, non tantum, aut non modo, negatio alia subsequitur, ex orationibus eadem duabus vnam faciemus, in qua ne quidem, ponemus, aut si copulandi coniunctio adiungenda est, nec quidem, aut neque quidem: inq. medio id ponemus vocabulum, quod sed etiam subsequitur: vt, Ne amicis quidem, hoc dicam: id est, non solum non dicam aliis, sed nec etiam amicis. Ne vnam quidem literam rescriptisti. Ne parentibus quidem obsequitur.

Interrogatus Thales Mileius: lateret ne Deum homo peccans? Ne cogitans quidem, respondit.

SVETO. Adulteria exercuisse ne amici quidem negant. *Idem. de C. Cesare.* Vini parcissimum ne inimici quidem negant. **Q**VINT. Ne illud quidem quod admodum indignum est: ingenia puerorum nimia interim emendatione seueritate deficere. *Idem.* Non assuescat, ne dum infans quidem est, sermoni qui dedicendus fit. **V**A. **M**A. **X.** O Socratis immensa sapientia, quæ ne ipso quidem vitæ excessu obliuisci sui potuit. **M**. **C**. **I**. **C**. **E**. **R**. **O.** Planè quando aut vbi te visurus sim, nisi ad me scripseris, ne suspicari quidem possim. 5. *Tusc. 100.* Quid: quod ne mente quidem rectè uti possumus nullo cibo & potione completi. *Idem.* Omnia sunt misera in bellis ciuilibus, quæ maiores nostri ne semel quidem, nostra ætas saepe iam sensit. 1. *Off. 84.* Inuenti multi sunt, qui non modo pecuniam, sed & vitam etiam profundero pro patria parati essent. *Idem.* gloriæ iacturam ne minimam quidem facere vellent, ne Rep. quidem postulante. *de Senec.* Quid mirum in senibus, si infirmi sunt aliquando, quum ne id quidem adolescentens effugere possint? 2. *Tusc. 40.* Pugiles castibus contusi ne ingemiscunt quidem. *ibid. 55.* Ingemiscere nonnunquam viro concessum est, idque rarò: ciuilius ne mulieri quidem. *de Orat. perfecto.* Quod si aures tam inhumanas tamque agrestes habent, ne doctissimorum quidem virorum eos mouebit auctoritas. *ibid.* Postrema syllaba breuis an longa sit, ne in versu quidem refert. Ne quidem sine vilo medio rarò positum est. **P**L. **I.** Populus Rom. ne quidem argento signato ante Pyrrhum regem deiunctum vsus est. **M**. **C**. **I**. **C**. **E.** Eos ad Remp. ne quidem accessuros putant. Non modo propositum nonnunquam inuenias. **M**. **C**. **I**. **C.** Nunquam tu non modo otium, sed ne bellum quidem nisi nefarium concupisti.

Inter non solum, non tantum, non modo, aliquid interponendum. Cap. LXXXI.

NON Cicero solum, sed alij quoque multi celebratiq. nominis Oratores ibi elegantiam orationis inesse putauerunt: vbi inter non solum, vel non tantum, vel non modo, & inter sed etiam, aut verum etiam, aut sed quoque, aut verum quoque: aut tantum inter priora, aut tantum inter posteriora interponeretur quod non disconueniret. Tertium elegans est, secundum elegantius, primum elegantissimum. Vt. Amicitia non mutua solum visitatione, sed literarum quoque misficalatione firmatur arctior. Non pecunia tantum, sed etiam vita respub. iuuanda est. Non solum peccatum, sed peccati quoque occasio vitanda est.

SVETO. Homo non profundæ modò, sed in tempestiuæ quoque ac fordidiæ gulæ. **Q**VINT. Omnis sui vitiosa iactatio est, eloquentiæ tamen in Oratore præcipue, assertque audientibus non fastidium modò, sed plerunq. etiam odium. *Idem.* Sententiis quidem Poëtarum non orationes modò sunt refertæ, sed libri etiam Philosophorum. *Idem.* Quam in loca aliqua post tempus reuerfi sumus, non ipsa agnoscimus tantum: sed etiam quæ in iis fecerimus, reminiscimur. **A**. **G**. **E**. **L.** Parsimonia apud veteres Romanos, & victus atque cenarum tenuitas non domestica solum obseruatione, sed publica quoque animaduersione, legumq. complurium sanctionibus custodita est. *Idem.* Non culpa tantum vacat, sed dignus quoque laude admirationeque est. *Idem.* Non enim te solum, sed alios quoque errantes audiui venam pro arteria dicere. *Idem.* Neque in hominibus id solum, sed in pecudibus quoque animaduersionem. **M**. **A**. **S**. **S**. **A**. **B**. **I.** Non hominum tantum, neque rerum mouentium, quæ auferri occultè & furti possunt, sed fundi quoque & ædium fieri furtum. **M**. **C**. **I**. **C.** Me tibi non amicum modò, verum etiam amicissimum existimes. *de Or. perf. 33.* Incendor porrò quotidie magis non desiderio solum, quo quidem conficior, con-

gressus nostros, consuetudinem victus, doctissimos sermones requirens tuos, sed admirabili fama virtutum admirabilium, quæ specie dispares prudentia coniunguntur. *de Sen. 54.* Nec verò segetibus solum, & pratis, & vineis, & arbutis res rusticæ latæ sunt, sed pomariis etiam & hortis. *ibid. 28.* Orator metuo ne languescat fenectute. Est enim munus eius nõ ingenij solum, sed laterum etiam & virium. *Idem.* Admiror nec rerum solum, sed verborum etiam elegantiam. *in Hortensio.* Vt igitur domitores equorum non verbera solum adhibent ad domandum, sed cibum etiam subtrahunt: vt fame debilitetur equuleorum nimis effrenata vis. *Idem.* Idque ipsa natura non inuitaret solum, sed etiam cogeret. 2. *de Natura deorum 71.* Nõ enim Philosophi solum, verum etiam maiores nostri superstitionem à religione separauerunt. *de Sen.* Nec verò dubiter agricola, quamuis senex, quærenti cui ferat, respondere, diis immortalibus, qui me non accipere tantummodo à maioribus voluerunt, sed etiam posteris prodesse. 2. *Off. 63.* Est enim non modò liberale, paulum nonnunquam de suo iure decedere, sed interdum etiam fructuosum. *Idem.* Habere enim quæstui Rempub. non modò turpe est, sed sceleratam etiam & nefariam. 1. *Off.* Hinc apud Athenienses magnæ discordiæ ortæ: in nostra Republica non solum seditiones, sed pestifera etiam bella ciuilia. *Idem.* Omnia memoria tenebat, nõ domestica solum, sed etiam externa bella. *Parr. 1.* Neque enim vnquam expletur, nec satiatur cupiditatis sitis, neque ea solum quæ habent libidine augendi cruciantur, sed etiam amittendi metu. 4. *Tusc. 16.* Inuidia non in eo qui inuidet solum dicitur: sed etiam in eo cui inuidetur. *de Or. perf. 140.* Occurrebat enim posse reperiri non inuidos solum, quibus referta sunt omnia, sed fautores etiam meorum laudum. *Idem.* Neque solum viui atque præsentis studiosos discendi erudunt atque docent: sed hoc idem etiam post mortem monumentis literarum asssequuntur. 5. *Tusc. 98.* Hoc non ex hominum more solum, sed etiam ex bestis intelligi potest: quæ vt quicquid obiectum est, quod modò à natura non sit alienum, eo contentæ non quærunt amplius. *Vbi inter neutrum quicquam interponatur. Cicero illud est. 2. Tusc. 66.* Si omnia fugiendæ rursipudinis, adipiscendæ que honestatis causa faciamus: non modò stimulos doloris, sed etiam fulmina fortunæ contemnamus licebit. *Item 2.* A me inita ratio est, quam quidem omnes non solum probant, sed etiam laudant. *Est etiam quando post particulam sed, nec particula etiam, nec quoque; postponatur. Q. V. I. N.* Neq. enim scientia modò constat orator, quæ augetur annis, sed voce, latere, firmitate. *Idem.* Vt Eleum Hippia transeam, qui non liberalium modò disciplinarum per se scientiam tulit: sed vestem & annulū crepidasq. quæ omnia manu fecerat, in vsu habuit: atq. ita se præparauit, ne cuius alterius egeret, neue vllius rei. *Idem.* Oratorem instituius illum perfectum, qui esse nisi vir bonus non potest: ideòq. non dicendi modò eximiam in eo facultatem, sed omnes animi virtutes exigimus. **M**. **C**. **I**. **C**. **I.** **F**. **A**. **3.** Quid Põpeius susceperit optimè ex Emplatorio cognosces, qui non interfuit solum, sed præfuit. 3. *de Or. 110.* Non enim solum acuèda nobis neque procedenda lingua est, sed onerandum, complendumq. peccus maximarum rerum & plurimarum suauitate, copia, varietate.

De particula si, non ponenda in orationis principio.
Caput LXXXII.

ORatores Comicosque summa studij diligentia si excusseris, id putò inuenies, particulam si multam habere elegantiam si in oratione secunda (in vna enim oratione sententiã non perficitur, vbi particula hæc vsurpatur) aut si non in principio prima, sed proxime verbum posueris: vt, Amantem te si negligis, spera fore vt quem ames ab eo cõtẽmna. Quid tibi animi est si nouissem, res aliter multò gesta fuisset. Ad me scribito, nisi venies. Nam particulam nisi, quæ ex hac partim copulata est, eandem putamus habere elegantiam.

PROPERT. Vitam si viuet, si cadet illa cadam.

PLAVTVS. Pol magis sapuisset, si dormisset domi.

IDEM. Bene consultum, inconsultum si sit inimicis, vsu esse potest.

IDEM. Non potest quæstus iam consistere, si eum sumptus superat.

IDEM. Malo si quid benefacias, id beneficium interit: bono si quid malefacias, atatem expetit.

QVINT. Nec mihi videntur Arcopagitæ quum damnauerunt puerum coturnicum oculos eruentem, aliud iudicasse, quam id signum esse perniciosissimæ mentis, multisque malo futura: si adoleuisset. **M**. **C**. **A**. **T**. **O.** In adulterio vxorem tuam si deprehendisses, sine iudicio impunè necares. Illa te, si adulterares, digito non aunderet contingere: neque ius est. *Adulterares inuisitã dicitur. M. A. R. C. I. C. E. R. de Amic. 37.* Nulla est excusatio peccati, si amici causa peccaueris. *Idem.* Nunquam ego serò te venisse putabo, si saluus adueneris. *Idem.* Eho si quid in vitam eius aut mores contumelia dixerò, quo minùs mihi inimicus sit, non recusabo. *Idem.* Id si feceris, erit mihi vehementissimè gratum. *Idem.* Id ille si fecerit, spes est pacis. 1. *Off.* Nec promissa igitur seruanda sunt, his quibus promiseris, inutilia si sint, nec si plus tibi noceant, quam illi profiant cui promiseris. *Vide, S. 1.*

De particula vt, quod propè verbum ponitur.

Caput LXXXIII.

Idem vt dicamus quod comici obseruant sapiens, sed Oratoribus neglectum non est, solum nostrum expostulat. Particula vt in orationis medio, ac proximè verbum ponitur sapiens vt, Amicitia nostra vt crescat amplior multas vltro citroque misculemus literas. Negotium hoc vt conficiamus laborandum est. Multa vitæ huius miseria est, cœlestis diuinamque vt exoptemus.

PLAVTVS. Omnes bonos bonasq; accusare addecer, suspicionem & culpam vt ab se segregent.

Idem. Verum certò est confidenter hominem contrà colloqui:

Igitur qui possim videri huic fortis, à me vt abstineat manum.

TERENT. Ea gratia simulavi, vos vt pertentarem.

Idem. Diligenter nuncios patri, aduocatus manè mihi esse vt meminerit.

Idem. Omnibus nobis vt res dant sese, ita magni atque humiles sumus.

Idem. Quàm iniquè comparatum est, hi qui minus habent, vt semper aliquid addant diuitioribus. Diuitioribus, vltatè parum dictū est.

Idem. Ademptum tibi iam faxo omnem metum, in aurem vtramuis otiosè vt dormias. Idem. Ita comparatam esse hominum naturam omnium, aliena vt melius videant atque iudicent quàm sua? An ed sit, quia in re nostra aut gaudio sumus præpediti nimis, aut agridudine? Idem. Ita sum irritatus, animum vt nequeam ad cogitandum instituire.

M. C. I. C. 5. Famil. 16. Est etiã consolatio peruulgata quidem illa maximè, quam semper in ore atque in animo habere debemus, homines nos vt esse meminerimus, ea lege natos, vt omnibus rebus fortunæ propostita sit vita nostra. 3. de Orat. 2. 12. Quod fuit in Graccho, quem tu Catule melius meministi, quòd me puero tantoperè ferretur. Quòd me miser conferam? quòd vertam? In Capitolium? At fratris sanguine redundat. An domum? matremne vt miseram lamentantem videam & abiectam? Quæ sic ab illo acta esse constabat oculis, voce, gestu: inimici lacrymas vt tenere non possent. Idem. Ita confusa est oratio, ita perturbata, nihil vt sit primum, nihil vt secundum. Idem. Proponebat tabulam domi, potestas vt esset populo cognoscendi. Vide, V. T.

Quòd particula ne, dum, cur, & pronomen quod, in orationis medio collocentur.

Caput. LXXXIV.

Quod item Comici in hoc particularum genere obseruant ne ignores, quia in oratione quoque non improbamus, a scriptum volumus, id est. Apud Comicos particula ne, dum, cur, & pronomen qui, quæ, quod, non ineleganter ponuntur in medio orationis ante verbum: vt, Amicitiam hanc nostram dum ego viam asseruabo. Fortunæ vim ne sentiamus, operam diligentem literis impendamus. Virtuti voluptatem qui præponit, appellatione hominis indignus est.

CATVLLVS. Mulier cupido quod dicit amanti,

In vento & rapida scribere oportet aqua.

PLAVTVS. Annos natus sexaginta qui erit, si quem scibimus, seu maritū, seu herclè adè calibè scortarier, cū eo nos hic lege agemus.

Idem. Vix apud me sum, vigilans qui propè dormio, vigilans somnio, vigilans & sanus intereo.

CÆCIL. Audire ignoti quod imperant soleo, non auscultare.

TERENT. Quia egens relicta est misera, ignoratur parens, negligitur ipsa: vide auaritia quid facit.

M. C. I. C. O. I. de Orat. 199. Senectuti verò celebrandæ & orandæ quod honestius potest esse per fugium, quàm iuris interpretatio. 1. Offic. In medio relictum quod erat, populo Romano, adiudicauit.

Quòd particula quum, in medio orationis quàm in principio ponatur elegantius.

Cap. LXXXV.

Illo dicendi genere quum vteris, ab Oratorum Comitorumq; more non discesseris. Id autem est. Particulam quum, in medio orationis quum posueris, non ineleganter dixeris. Id dum fiat ita modestè, vt obseruari semper ne contendas: vt, Amici vitia, si qua leuia sunt, quū noueris, eum temerè ne deseras. Literas tuas quum recepi, immortalitate donari mihi visus sum. Laborem causa tua quum suscipio, voluptas non labor mihi est.

TIBVLLVS. Vidi iam iuuenem premeret quum senior atas
Mœrentem stultos præterisse dies.

PLAVTVS. Pleraq; homines quum nihil refert, pudent, vbi pudendum est, ibi pudor eos deserit.

TERENT. Facile omnes cum valemus, recta cōsilia egrotis damus.

Idem. Animus vbi semel se cupiditate deuincit mala: necesse est consilia consequi similia. Vbi enim pro quum posuimus idem habet elegantia.

Idem. Prò Iupiter, nunc est tempus profectò interfici, quum perpeti me possum: ne hoc gau dium contaminet vitam agridudine aliqua.

QVINT. Diuitie, & potentia, & gratia quum plurimum vitium dent in vtranque partem, certissimum faciunt morum experientum. Aut enim meliores propter hæc, aut peiores sumus. Idem. Crates quum indoctum puerum vidisset, pædagogum eius percussit. V. A. M. A. X. Sophocles ætate iam senior, quum ab eo quidam quareret, an etiamnum rebus Venereis vteretur: Dij meliora, inquit, libenter enim isthinc, tanquàm ex aliqua furiosa deminatione. SEMP. A. SELLIO. Græchus domo quum proficisceretur, nunquàm minùs terna aut quæerna millia hominum sedebantur. M. V. A. R. Admota apis cum pupugerit, si non occidat, sciat ex Psyllorum stirpe esse. Idem. Aui & atai nostri quum allium ac cæpe eorum verba olerent, tamen optime animati erant. M. C. I. C. In dissensione ciuili quum boni pliusquàm multi valent, expendendos ab iis non numerandos puto: Idem. Potentes consilij quum vtrumque ratione pendere liceret, scelus pietati prætulere. de Sen. 55. Curio ad focum sedenti magnum auri pondus Samnites quum attulissent, repudiati ab eo sunt. Propositam hanc particulam saepe inuenias, M. Tamen Catonis unum id exemplum tibi satis sit. Quum primores cibus & potione initiarent pueros, sacrificabantur ab idibus Educa & Potina, sacrificabantur, pro, sacrificabant, præscè dictum est.

De particulis tum & quum, quomodo orationis pondus augeant. Caput LXXXVI.

Tum ex scriptorum lectione, tum ex aliorum præceptione puto non ignoras particulam tum, geminari, quum duo quæ paria sint, dicuntur. Non item ignoras si imparia sint, leuius, cum particula quum propostita proponendum: grauius verò cum particula tum postponendum. Illud tamen a scriptum volumus: si tria sunt paria, cum secundo tertium copulatiua coniunctione coniungendum. Itemq; in paribus, cum particula tum adiungi posse præcipue, vel maxime, vel superlatiuum, etiam si prius postiuum nõ fuerit. vt, Tum literis tum muneribus ac officiis accrescit maior amicitia. Quum propter beneficia in me tua, tum maximè propter virtutem tuam mihi dilectus es. Quum tua consuetudo mihi iucunda, tum ingenij amœnitas iucundissima est.

Ne autem necessum esse putes in rebus imparibus quum & tum poni, illud Plinianum te docebit: Vomitoria homini ad hæc in remedium excogitata frigidiora corpora faciunt, inimicæ oculis, maximè autem dentibus.

Particula quum posita cum genere, & tum cum minus generali, sed maioris ponderis, quid habeat elegantia.

Cap. LXXXVII.

Quam omnibus alijs Oratoribus, tum maximè Ciceroni illud esse familiare nouimus, vt quum rem quampiam, vt sic dicam, generalem dicturi sunt, ab eaq; aliquid excipere volunt, quod generale illud excuset: tam ipsi cum generali ponunt particulam quum, adiungunt omne, reliquum, aliud, multum, saepe, vbique, aut quoduis aliud hoc genus. Cum eo autem excepto particulam tum addunt, eiq; nomiuquam adiungunt vel maxime, vel præcipue, vel superlatiuum, si cum generali postiuum fuit. Id quod exemplis tibi manifestus sit. Si vis dicere. Amicitia conferuatur omni virtute, sed præcipue iustitia: ex Oratorum imitatione dicas elegantius: Quum alia omni virtute, tum maximè iustitia retineri solet amicitia. Quum aliàs saepe, tum superioribus meis literis huius rei te admonui. Quum vbique in Gallia, tum maximè Parisiis hoc anno aër petilens est.

QVINT. Quum in omni studiorum genere, tum in hoc præcipue bona valetudo, quæque eam maximè præstat frugalitas, necessaria est. V. A. M. A. X. Quod quum vbique, tum præcipue Athenis intolerabile videri debet. M. C. I. C. Quū te semper dilexi amauique, tum mei iam amantissimum cognoui. Idem. Plurimum valuisse apud me tuam semper autoritatem quum in omni re; tum in hoc maximè negotio potest existimare. de Sen. Luxuria quum omni ætati turpis, tum senectuti scditissima est. 1. de Diu. 7. Quum omnibus in rebus temeritas in assentiendo errorq; turpis est, tum in eo loco maximè, in quo iudicandum est, quantum auspiciis, rebusq; diuinis, religionique tribuamus. Idem. Quum reliquis in rebus, tum in sermone communi vicissitudine vtèdum est. in Hortensio. Quum omnis solertia admiranda est, tum ea quæ efficit vt inanitia quæ sunt, viuere & spirare videantur. 3. Tus. 27. Quum omnis perturbatio miseria est, tum camifcina est agridudo. Idem. Quid sit in quaq; re maximè probabile semper requiremus: quod quum saepe aliàs, tum nuper in Tusculano studiosè egimus. Vide, PROBABLE. Idem. Apud Græcos autem tum eloquentissimi homines remoti à causis fortensibus quum ad ceteras res illustres, tum ad scribendam historiam maximè se applicauerunt. 1. de Orat. 2. 11. Quum singuli casus humanarum miserationum grauius accipiuntur si dicuntur dolenter, tum afflicta & prostrata virtus maximè luctuosa est.

In harum particularum usurpatione verba diuersorum nonnunquam esse modoruz videntur: quod omnino rarissimum est: nisi quum pro quamuis accipi manū, M. C. I. C. R. O. 13. Famil. Quum mihi multa grata

grata sint, quæ tu adductus mea commendatione fecisti: tum in primis, quod M. Marcium amici atque interpretis mei filium liberalissimè tractauisti. Idem. Tratorium nostrum quum semper probâsem, tum maximè in tuis rebus summam eius fidem, diligentiam, prudentiamque cognoui.

Hoc dicendi genus aliquando negligi inuenias.

CLAV. ALBINVS. Videntes laudare irrisio est, maximè imperatores. M. C. I. C. Maximè mihi fuit optatum Romæ esse tecum multas ob causas: sed præcipuè, vt in petendo & in gerendo consilatu meum debitum tibi studium perspicere posses.

Quum pro quando, & tum simul poni non inuisitè.

Caput LXXXVIII.

Oratorum memorias quum excutias, tum ab eis id frequèter obseruari inuenies: vt vbi posita est particula quum pro quando, ibi tum simul positum sit. Id quod ratione triplici factum putes. Aut enim quum oratione prima ponitur, & tum secunda: aut contra, tum prima & quum secunda: aut tum in fine prima, & quum in principio secunda: vt, Quum amico inimica fortuna est, tum ego doleo. Aut, Tum ego doleo, quum amico inimica fortuna est. Literas tuas quum recepi, tum multa perfulsus sum lætitia. Tum diues quispiam est, quum cupiditatibus habendi modum imponit.

Rogatus Pythagoras quando coeundum esset: Tum, inquit, quum te ipso fieri vis infirmior.

TIBVL. Tunc melius tenuere fidem, quum paupere cultu stabat in exigua lignee adæ deus.

PLIN. iunior. Tum maximè fauor & ambitio dominatur, quum sub aliqua specie seueritatis delitescere potest. QVINT. Tum autem dicit optimè Orator, quum videtur vera dicere. M. CATO. Summa Professio stultitiæ est, non ire obuiam sceleribus cogitatis, sed manere oppeririq; vt quum admissa & perpetrata fuerint, tum denique vbi facta sunt, infecta fieri non possunt, puniantur. M. CICE. 16. Fam. Quum maximam cepissem lætitiã ex humanissimi & charissimi patris tui epistola, tum verò iucundissimæ tuæ literæ cumulum mihi gaudij attulerunt. 4. Tusc. Quum ratione animus mouetur placidè atque constantè, tum illud gaudium dicitur. Quum autem & inaniter & effusè animus exultat, tum illa lætitiã gestiens vel nimia dici potest. Idem. Ludò autem & ioco illis quidem vti licet, sed sicut fomno & quietibus cæteris, tum quum grauibus ferisq; rebus satisfecerimus. 1. Offic. 134. Quod maximè tum solet euenire, quum studiosè de absentibus detrahendi causa, aut per ridiculum, aut seuerè, maledicè, contumeliosèque, dicitur. 2. de Orator. 316. Admirari soleo non equidem istos, qui nullam huic rei operam dederunt, sed hominem in primis disertum atque eruditum Philippum, qui ita solet addicendum surgere, vt quod primum verbum habiturus sit, nesciat: & ait idem, quum brachium concalefecerit, tum se solere pugnare.

Generis alicuius diuisi quum partes enumerantur, quòd scilicet, aut videlicet non interponatur.

Cap. LXXXIX.

Dvo illa, vulgaris sermonis fuga, oratorijq; meditatio, aditum non parum facilem tibi ad ornate dicendum præbere possunt. Vtrunque possi, assequi, quantum possumus operam damus. Sed quo quid vulgare magis est, eò declinandum est diligentius. Vulgarissimum profectò illud est, nostrisq; Dialecticis gratissimum: vt quum rei cuiusquam diuisa partes enumerant, canora magis videatur his oratio, si adiungant scilicet aut videlicet. Quòd verò his canora magis sit, harum particularum alteram post partium primam collocant. Reuè me Hercule dignam risu Catoniano. Sed rusticitate hac relicta, vt ad oratorium sermonem accedamus, harum particularum neutra in partibus enumerandis usurpanda est. Si partes duabus plures sunt, rara intercedit coniunctio: vt, Diutina sit amicitia rebus multis, officiis iisdem, studiis, voluntatibus. Cumulator acquiri solet scientia his rebus, auditione, studio, exercitatione. In literis tuis illa duo, humanitas atque elegantia, mirum est quum me delectarint.

TERENT. Quid reliqui est quin habeat qua quidem esse in homine dicuntur bona, parentes, patriam incolumem, amicos, genus, cognatos, diuitias? Atque hac perinde sunt vt illius animus est qui ea possidet. Qui vti sunt, et bona sunt: illi qui non rectè vtiuntur, mala. Idem. In amore hac omnia in sunt vitia: iniuria, suspiciones, inimicitia, inducia, bellum, pax rursum.

PLIN. Terrarum orbis vniuersus in tres diuiditur partes: Europam, Asiam, Africam. A. GEL. Satis notum est limites regionescq; esse cæli quatuor: exortum, occasum, meridiem, septentrionem. PVB. AFRICA. Omnia mala, probra, flagitia, quæ homines faciunt, in rebus duabus sunt, malitia atque nequitia. M. VA. Num ne vides apud Mnestheum scribi tria genera esse vini: nigrum, album, medium? Idem. Villaticæ passionis genera sunt tria ornithones, leporaria, piscina. V. A. M. A. X. Diuersi iisdem visceri-

bus affectus ac medullis inclusi summa cupiditas & maxima ueracundia ad vltimam tabem corpus redigunt. M. C. I. C. e. 3. Tusc. 17. Eas tres virtutes, fortitudinem, iustitiam, prudentiam, frugalitas est complexa. Idem. Statue esse optimè prudentiam Rempublicam, quæ ex tribus generibus illis, regali & optimati, & populari confusa modicè, nec puniendâ, irriter animu immanem ac ferum. 2. de Fin. 39. Hi non viderunt vt ad cursum equum, ad arandum bouem, ad indagandum canem: sic hominem ad duas res, vt ait Aristoteles, ad intelligendum, & ad agendum esse natum, quasi mortalem deum. 2. Offic. 31. Summa igitur & perfecta gloria constat ex tribus his, si diligit multitudo, si fidem habet, si cum admiratione quadam honore nos dignos putat. Inter partes enumerandas M. Tullius posuit semel, haud seò an pluries, sed semel posuisse non ignoro, id est. Eius verba sunt. 1. Offic. 4. Quum duobus modis, id est, aut vi aut fraude fiat iniuria, fraus quidem vulpeculæ, vis leonis videtur. Vtrunque alienissimum ab homine est: sed fraus odio digna maiore. Cane autem putes exempla illa duo, Gellianum atq; Ciceronianum, pugnare cum hac nostra præceptione. Gellianum est: A quatuor cæli partibus, quas quasi primas nominauimus, oriente scilicet atque occidente latioribus, atque simplicibus non triperitis. Ciceronianum 5. Tusc. 114. Democritus luminibus amissis, alba scilicet & atra discernere non poterat. At verò bona mala, æqua iniqua, honesta turpia, vtilia inutilia, magna parua, poterat, & sine varietate colorum licebat viuere beatè; sine notione rerum non libebat. Hic enim generale nullum præponitur, partes cuius enumerentur: illic verò quatuor partibus ablatius est casus: oriente verò & occidente septimus: sic enim ablatius sine præpositione rebus à nonnullis appellatur: atque vt clariùs dicam, absolute ponitur.

Quòd partes diuisi alicuius generis in fine clausula non inelegerant collocentur.

Caput XC.

Orandi facultatem rebus tribus consumari Quintilianus scriptura reliquit, natura, arte, exercitatione. Idem hanc ornate dicendi copiam, quæ ex Oratoris officio est, consumari affirmamus. Sed naturam si pugnabit, ea dicendi assiduitas partim euincet. Primum si habes, Deo immortalis gratia habenda est: alterum vt assequare, nostra hac Progymnasmata impedimento tibi fortasse non erunt. Tertium autem à te tibi petendum est. Sed ad rem accedimus. Huiusmodi generis diuisi partes in fine clausula non raro ponuntur: vt, Multi sunt quibus cum diutina non est amicitia, improbi, auari, ambitiosi, queruli, seueri. Ex morbo mala illa proueniunt, corporis macies, virium imbecillitas, attenuatio vitæ, memoriæ tenuitas. Duo sunt literarum studio non parum inimica, labor & somnus.

OVID. Tres sumus, imbelles numero, sine viribus vxor,

Lætesq; senex, Telemachusq; puer.

TERENT. Omnes quum secunda res sunt maximè, tum maximè meditari secum oportet, quo pacto aduersam arumnam ferant, pericula, exilia, damna. Idem. In me quidvis harum rerum conuenit, quæ sunt dicta in stultum, caudex, stipes, asinus, plumbeus. In illum nihil potest. Nam exuperat eius stultitia hac omnia.

PLIN. Mirum, tria naturæ præcipua elementa sine sapore, sine succo: aqua, aer, ignis. A. G. L. Ad Mausoli laudes decerandas uenisse dicuntur viri nobiles ingenio atque lingua præstabili, Theopompus, Theodectes, Naucrites. Idem. Phauorinus solitus dicere est, duo esse vitia multò omnium grauius ac terribia, intolerantiam & incontinentiam. S. A. L. In duas partes ego ciuitatem diuisam arbitror, sicut à maioribus accepi, in patres & plebem. M. C. I. C. Viri propria est fortitudo: cuius munera duo maxima sunt mortis dolorisque contemptio. de Se. 14. Annos septuaginta natus, tot enim vixit Ennius, ita ferebat duo quæ maxima putantur, onera, paupertatem & senectutem, vt eis penè delectari videretur. 2. Off. Duæ res quæ languorem afferunt cæteris Scipionem acuebant, orium & solitudo. 4. ad Her. 52. Duæ res sunt quæ possunt homines ad turpe compendium commouere, inopia atque auaritia. 1. Offic. 85. Qui participium consulunt, partem negligunt, rem perniciosissimam in ciuitatem inducunt, seditionem atque discordiam. 7. Fa. 3. Vacare culpa magnum est solarium, præsertim quum habeam duas res quibus me sustentem, optimarum artium scientiam, & maximarum rerum gloriam. Quarum altera mihi viuo nunquam eripietur, altera ne mortuo quidem.

De particula sed inter vocabula duo posita, quando pulchrè omittatur.

Caput XCI.

Labore non atq; cupidus elegantiarum affectis, quia prodesse cupimus, aliquid fortasse possumus, blandum hunc nobis laborem suscipimus, qui eos doceamus illud dicendi genus elegantius. Vbi sermone quotidiano particula sed, inter vocabula duo interponitur: quorū ante primum particula non præposita est: omissa particula sed, vocabulorum ordo ita mutatur, vt quod prius erat, sit posterius: vt, Copia non inopia crescit auaritia. Vulgo n. diceretur, Non inopia, sed copia crescit auaritia.

Animum non corpus curari addecer. Vigilando non dormiendo feliciter omnia cedunt. Diuus Hadrianus vxorem dignitatis non voluptatis nomen esse dicebat. Dicebat idem, sanum principem mori debere non debilem. Ex Timone Philosopho Aratus quæsiuit, quo pacto quispiam Homeri poema emendatum consequi posset: Si antiqua, inquit, legas exemplaria, non ea quæ nuper emendata sunt. Zeno Criticus: Ut caloris calefacere proprium est, non refrigerare: ita boni est hominis proficere, non nocere.

HORATI. Cœlum non animum mutant, qui trans mare currunt.

Idem. Et mihi res, non me rebus submittere conor.

PLAVTVS. Virtute ambire oportet non fautoribus. Sat habet fautorum semper qui rectè facit.

SVETON. de diuo Tyberio. Præsidibus onerandas tributo provincias suadentibus rescripsit, boni pastoris esse tondere pecus, non deglubere. PLINI. iunior. Summam omnium rerum nunciat fama, non ordinem. Idem. Sequi enim gloria non appeti debet. M. CATO. Dicam de istis Græcis suo loco, M. Fili, quod Athenis exquisitum habeam: & quod bonum sit istorum literas aspicere non perdiscere. M. C. I. c. 5. Tusc. 106. Confer sudantes, rustantes refertos epulis, tanquam opimos boues: tum intelliges qui voluptatem maximè sequantur, eos minimè consequi, iucunditatemque victus esse in desiderio non in satietate. de Sen. 36. Tantum cibi & portionis adhibendum, vt reficiantur vires, non opprimantur. Idem. Itaque victus cultusque corporis ad valetudinem referantur & ad vires, non ad voluptatem. 2. de Diu. 119. A fabis quidem Pythagorei abstinere, quasi verò eo cibo mens non videret inflatur. lib. 4. de Repub. ex Nonio Iurgare igitur lex putat inter se vicinos, non litigare. de Sen. Hæc morum vitia sunt, non fenestris. Idem. Inuidiam virtute partam, gloriam non inuidiam putarem. Idem. Ut enim tutela, sic procuratio Reipublicæ ad vilitatem eorum qui commissi sunt, non ad eorum quibus commissi est, gerenda est. Vide. PROCVRO.

Sermo quotidianus nonnunquam retinetur.

MARTIA. Gaudia non remeant, sed fugitiua volant.

POMPON. Longè ab vrbe villicari, quò herus rarerent venit, non villicari, sed dominari, mea quidem sententia, est. M. C. I. c. Sunt enim quidam homines, non res, sed nomine.

De usurpatione particularum an, ne, vtrum, quum de pluribus questio est aut dubitatio.

Caput XCII.

I Mitandum ne sit quod hinc præcipimus, an negligendum: tum demum noueris, quum multa sedulaque Oratorum lectio tibi familiaris fuerit. Duo plurimè incerta quum dicimus, aut quum de duobus pluribusue dubitamus, aut quærimus, sermone quotidiano particulam vtrum vulgò dicimus: sed elegantius multò primum particulam ne, deinde an ponemus. Quod si plura duobus erunt, in omnibus, nisi in primo an ponit expostulat. Amicitia ne an pecunia præponenda est? Veniet ne pater an scriber? Voluptatem ne an virtutem sequeretur pubescens Hercules dubitasse ferrur.

ENNIUS. Ferro non auro vitam cernamus utrique,

Vos ne velit an me regnare Hera, quidue ferat fors.

QUINTI. Scio quæri etiam, natura ne plus ad eloquentiam conferat, an doctrina. A. GELI. Ea res fugerit ne tunc Varronis memoriam, an contra aptius & coherentius putarit. Idem. Ventorum ne vi accidat specus hiatusque terræ subeuntium: an aquarum subter in terrarum cauis vndantium fluctibus pulsibusque. Idem. Ex vultu ne meo, an ex voce, an ex colore, an etiam ex verbis correptum esse me ira intelligis? Idem. Ea res vera ne an falsa sit, non laboro. CATO apud Sallustium. Nunc verò non id agitur, bonis ne an malis moribus viuamus. SALLVSTIVS. Diu magnum inter mortales certamen fuit, vi ne corporis, an virtute animi res magis militaris procederet. M. C. I. c. Mortem ne videtur an dolorem timere. 3. Offic. 89. Quærit si in mari iactura facienda sit, equi ne pretiosi potius iacturam faciat, an seruuli vilis?

Est quando vtrum adiungatur.

A. GELI. Quæri ceptum est vtrum consul tertio inscribendum esset, an tertium. QU. CLA. V. Quadrigarius. Verum negligentia partim magistratum, an avaritia, an calamitate pop. Rom. euenisse dicam, nescio. M. VAR. Quærit te vtrum hoc adduxerit cœli temperatura, an terra bonitas.

Est item quando an solum ponatur.

SAL. CN. Lentulus patritiæ gentis collega eius cui cognomen Clodiano fuit, per incertum stolidior ac vanior legem de pecunia quam Sylla emptoribus bonorum remiserat, exigenda promulgauit. M. VAR. Postremò quæro, parebis legibus an non? an ne exlex solus viues? Ibi enim an ne locus est tertius. M. C. I. c. Bene præcipiunt, qui vetant quicquam agere quod dubites æquum sit, an iniquum. Quintiliano familiare hoc magis est: sed in re incerta dubique: quod multam habet elegantiam.

Quòd de re vna quærentes aut dubitantes, particula ne vel an uti debeamus, Cap. XCIII.

AN non audis istos, quibus incultus rusticusque sermo cordi est, quorundam interrogationibus aut dubitationibus particulam vtrum usurpantes? Eam non damnamus: sed ex Oratorum usu loquentur magis, si particulam ne vel an dicerent. Vt, An putas quicquam cum amico bono conferendum esse? Satis ne vales: An villa res est literati hominis otio iucundior?

TERENTI. Eo ne es ferox, quia habes imperium in belluas?

PLINI. iunior. Nunquam ne legisti Gaditanum quendam T. Liuij nomine gloriaque commotum, ad visendum eum ab vltimo terrarum orbe venisse, statimque vt viderat abiisse? A. VID. CAS. An ego proconsules, an ego præfides putem, qui ob hoc sibi à Senatu & ab Antonio provincias datas credunt, vt luxurientur, vt diuites fiant? A. GELI. Interrogauit in diatriba Taurum an sapiens irasceret. M. C. I. c. 1. Tusc. 104. Præclare Anaxagoras, qui quum Lampaci moreretur, quærentibus amicis, vellet ne Clazomenas in patriam, si quid accidisset, auferri? Nihil necesse est, inquit. Vndique enim ad inferos tantundem viæ est. Idem. An malum Epicurum imitari, qui multa præclare sæpe dixit? de Sen. 47. Sophocles quum ex eo quidam iam confecto ætate quæreret, vteretur ne rebus Veneris: Dij meliora, inquit: libenter verò instinc tanquam à domino agresti ac furioso profugi. 3. Offic. 89. & 90. Si tabulam de naufragio stultus arripuerit, extorquebit ne eam sapiens si potuerit? Idem. Qui dominus nauis? eripiet ne suum? Ibid. 90. Quid si pater fana expilet, cuniculos agat ad ærarium, indicet ne id magistratibus filius?

De particula nisi pro ea que est quàm, posita. Deque eadem, & alioqui pro eo quod vulgò dicitur, excepto quòd. Caput XCIV.

Nihil aliud esse patamus ornate dicere, nisi eorum qui habiti sunt elegantiores imitatione à quotidiano sermone vulgi declinare. Quemadmodum post quid aliud aut nihil aliud, particulam quòd vulgus consuetudine nimia detexit: qui verò elegantiores sunt, particulam nisi usurpant. Ea igitur orationem reddas ornata: vt, Quid aliud est amici literis non respondere, nisi amicum eum negligere? Nihil à te iure meo aliud postulo, nisi ad me vt scribas. Nihil aliud est frequens literarum missicatio, nisi veræ certæque amicitie contestatio.

M. C. I. c. Quibus si nihil aliud responderem, nisi me M. Bruto negare roganti noluisse, iusta esset excusatio, quum & amicissimo & præstantissimo viro, & recta & honesta petenti satisfacere voluissem. Orat. 227. Nihil enim est aliud Brute, quod quidem tu minimè omnium ignoras, pulchre & ornate dicere, nisi optimis sententiis verbisque lectissime dicere. Ibid. 101. Non enim eloquentem quæro, neque quicquam mortale & caducum: sed illud ipsum, cuius qui sit compos, sit eloquens, quod nihil est aliud nisi eloquentia ipsa, quam nullis nisi mentis oculis videre possumus. Ibid. 170. Nihil enim inuidiosus numerus, nihil adfert aliud, nisi vt sit aptè verbis comprehensa sententia. Quod sit etiam ab antiquis, sed plerumque casu, sæpe natura. 2. de Or. 36. Historia verò testis temporum, lux veritatis, vita memoriæ, magistra vitæ, nuncia vetustatis, qua voce alia nisi Oratoris immortalitate commendatur? Ibi. 52. Erat enim historia nil aliud nisi annualium confectio: cuius rei memoriæque publica retinenda causa, ab initio rerum Romanarum vsq; ad P. Mutium pon. Max. res omnes singulorum annorum mandabat literis pont. Max. efferebatque in album, & proponebat tabulam domi, potestas vt esset populo cognoscendi: hique nunc annales maximi nominantur. Ibid. 257. Sed qui eius rei rationem quandam conati sunt artemque tradere, sic insulsi extiterunt, vt nihil aliud eorum, nisi ipsa insulitas rideatur. Ibid. 242. Quid aliud fuit in quo concio rideret, nisi illa vultus & vocis imitatio? Ibi. 203. Ecce autem quum te nihil aliud profecisse arbitraret, nisi vt homines tibi ciuem improbum defendenti, ignoscendum propter necessitudinem arbitrentur, serpere occultè cœpisti. Præterea hanc particulam nisi, ibi collocabimus, ubi sermone vulgi dici solet excepto, vel exceptis, aut præterquam: vt, Omnium hominum nisi amicorum consuetudo nonnunquam fastidiosa est. Parentes omnes, nisi quos natura bonitas deserit, honorem filiis quàm sibi ipsis comparare malunt.

LVCRE. Tangere enim & tangi nisi corpus, nulla potest res.

PROPERT. Nulla sunt inimicitia nisi amoris acerba.

PLINI. iunior. Vt de pictore, sculptore, sictore, nisi artifex iudicare: ita nisi sapiens non potest perspicere sapientem. QVINTI. Nemo nisi sua culpa diu meret. M. V. A. Nec pistoris nomen erat nisi eius qui ruri pinsebat. M. C. I. c. 2. Off. 77. Quod Apollo Pythius oraculo edidit, Spartam nulla re alia nisi avaritia esse perituram, id videtur non solum Lacedæmoniis, sed & omnibus opulentis populis prædixisse. Idem. Quid enim ætas hominis, nisi memoria rerum veterum cum superiorum ætate contextur. de Orat. 122. Quid enim iam sequitur, quod quidem artis sit, nisi ordit orationem, in quo aut concilietur auditor, aut erigatur, aut pareat se ad dicendum. Idem. Verba enim neminem mouent, nisi eum qui eiusdem linguæ societate coniunctus est.

Excepto aut exceptis omnino non damnamus, sed usus rarus est.

QVINTI

QVINT. In Bruto quum Mar. Tullius tot millibus versuum de Romanis tantum Oratoribus loquatur, & tamen de omnibus ætatis suæ quibuscumque viuebat, exceptis Cæsare atque Marcello, silentium egerit. M. C. I. C. Nec vir melior mi Testa, nec mihi amicior P. Sizio quisquam est, te tamen excepto.

Quod autem nisi copulata voce dicimus, si non separatim dicere possis, ut quod non pro quin: & atque non, pro neque.

TERENT. Tange si non totus friget.

QVINT. An Philippus Macedonum rex Alexandro filio suo literarum elementa tradi ab Aristotele summo eius ætatis Philosopho voluisset, aut ille suscepisset hoc officium, si non studiorum initia & à perfectissimo quoque optimè tractari, & pertinere ad summam credidisset: P. L. I. N. Adeo nulla est voluptas, quæ non assiduitate sui fastidium pariat. Idem. Purus oriens atque non feruens serenam diem nunciat, at hybernæ pallidus grandinem. M. C. I. C. 2. de Ora. 2. 4. Illud addidi: Mihi enim liber esse non videtur, qui non aliquando nihil agit: in qua permaneo Catule sententia. Sed hæc varia.

Alioquin, quod ascribimus propter significatus propinquitatem, in ea re dicitur, pro qua vulgus dicit, præter hoc: ut, Amicorum causa peccare nolo, eorum alioqui obsequentissimus.

QVINTILIA. Omnia nostra dum nascuntur placent, alioqui nec scriberentur. Idem. Certè Fabritius Cornelium Rufinum alioqui & malum ciuem & sibi inimicum, tamen quia vtilem sciebat ducem imminente bello, palam conf. suffragio suo fecit: atque id admirantibus quibusdam, respondit à ciue se spoliari malle, quam ab hoste venire.

Propterea, idcirco, idè, èd, cum particula quòd, quia, vel quoniam, dici venuste.

Caput XCV.

Propterea præceptionem hanc scribimus, quòd à vulgi sermone remota inueniuntur non est. Quum dua orationes sunt quarum altera alterius dicit rationem, una ex particulis illis utamur propterea quæ alijs vtilior est. Idcirco, idè, vel èd, eiq, quoniam sæpe adiungamus, læpius quia, & quòd sapissime: ut, Desiderium mihi cum propterea grauius est, quòd abeuntem te non salutavi. Literas tuas idè nimium expeto, quia te mihi iratum esse metuo. Tenuioribus hæc hyems idcirco grauius fuit, quoniam ligni caritas fuit maxima.

TERENT. Ego vitam deorum propterea sempiternam esse arbitror, quòd voluptates eorum propria sunt, id est, perpetua.

PLIN. iunior. Is qui beneficia sua verbis adornant, non ideo prædicare quia fecerint, sed ut prædicarent fecisse creduntur. A. G. E. L. Propterea, inquit Plutarchus, in certaminibus palmam signum esse placuit victoriæ, quoniam ingenium eiusmodi ligni est, ut vrgentibus opprimentibusque non cedat. M. V. A. R. R. O. Virgo de conuiuiis abducatur, idè quòd maiores nostri virginis acerba aures veneris vocabulis imbuti noluerunt. M. C. I. C. E. R. O. 9. Fam. 2. Scito enim me posteaquam in urbem venerim, rediisse cum veteribus amicis, id est, cum libris nostris in gratiam, & si non idcirco eorum vltim dimiseram, quòd iis succenterem, sed quòd eorum me suppedebat. Idem. Re quidem ipsa idè mihi non satisfacio, quòd nullam partem tuorum meritorum non modo referenda, sed ne cogitanda quidem gratia consequi possum. Vide.

C. R. A. T. I. A. Idem. Hæc èd scripsi, quòd mihi Philargyrus tuus omnia de te requirenti fidelissimum animo, ut mihi quidem visus est, narravit. 1. Famil. 2. Idibus Ianuariis in Senatu nihil est confectum, propterea quòd dies magna ex parte consumptus est altercatione. 2. de Diu. Quum autem aliquid actum est, in quo media officia comparantur, id cumulatè videtur esse perfectum, propterea quòd vulgus quid abfit à perfecto ferè non ex toto intelligit. 5. Fam. 18. Egomet qui te consolari cupio, consolandus ipse sum, propterea quòd nullam rem grauius iam diu tuli, quam incommodum tuum. ibidem. Plus tibi virtus tua dedit quam fortuna abstulit, propterea quòd adeptus es quod non multi homines noui, amisti quod plurimi homines nobilissimi. 12. Fa. 30. Quum antea distinebar maximis occupationibus, propterea quòd omnibus curis Rempubliam mihi tuendam putabam, tum hoc tempore multò distineor vehementius. 3. Tuscul. 10. Qui exisse ex potestate dicuntur, idcirco dicuntur, quia non sint in potestate mentis, cui regnum totius animi à natura tributum est.

Nonnunquam quòd pro quia sine particula alia positi inuenire est. A. E. L. I. V. S. P. A. R. T. de Bassiano. Papinianum iuris asyllum & doctrinæ legalis thesaurum: quòd parricidium excusare noluisse, occidit. M. V. A. R. R. O. Hanc deam melius putat esse Cererem: sed quòd in asyllum qui confugerint, panis daretur, esse nomen fictum à pane dando pangere, hoc est, aperire. M. A. R. C. C. I. C. E. R. O. Amabilior mihi Velia fuit, quia te ab ea sensi amari. 3. Cat. 2. Non minus nobis iucundi atque illustres sunt ij dies quibus conferuamur, quam illi quibus nascimur, quòd salutis certa lætitia est, nascendi incerta conditio, & quòd sine sensu nascimur, cum voluptate conferuamur. 4. Tuscul. 43. Noctu ambulabat in publico Themistocles, quòd somnum capere non posset:

quarentibusque respondebat: Miltiadis trophæis se è somno suscitari.

Præpositionem cum verbo compositam, cum casu sapius repeti. Cap. XCVI.

A. D. sedulam attentamque, Oratorum nonnunquam & Poëtarum lectionem qui accedet, illud ab ijs non parum sæpe obseruatum inueniat: ut præpositio cum verbo composita repetatur, ac cum casu coniungatur: ut, Accedo ad urbem. In luctus incidi. De spe decidi.

E. N. N. I. V. S. Tum pavor mihi sapientiam omnem ex animo expectoratur.

A. C. T. I. V. S. Incusant vltro à fortuna, opibusque omnibus desertum, abiectum, afflictum ex animo expectorant.

Idem. Caue ne in turba te implices.

Idem. Ad hanc fortunam accessit ei fortuna paris: id est, par, prius sermo est.

L. V. C. I. L. I. V. S. Esurienti leoni ex ore exculpere prædam.

P. L. A. V. T. V. S. Vbi summus Imperator non adest ad exercitum, citius quod non factum est vsus, fit, quam quod factum est opus.

Idem. Vox mihi ad aures aduolauit.

T. E. R. E. N. T. I. Istoc verbo animus mihi redijt, & cura ex corde excessit.

Idem. Vitium commune omnium est, quòd nimium ad rem in senectate attenti sumus.

Idem. Ne impune in nos illuseris.

Idem. Inspicere tanquam in speculo vitas hominum iubeo: atque ex alijs sumere exemplum sibi.

Idem. Nisi me animus fallit, haud multum abs me aberit infortuniu.

Idem. Quanti est sapere, nunquam accedo, quin ab te abeam doctior.

S. V. E. T. O. N. Verbis quæ Crispus Sallustius excepit ex origibus Catonis, vtaris. A. G. E. L. L. Tanquam noscitur abundus ad hominem accedit. Idem. Anus hospita atque incognita ad Tarquinium Superbum regem adit. Idem. Ad hanc ille Demosthenes clanculum adit. Idem. Mox antea Senatoribus Romæ fuit in curiam cum prætextatis filiis intro. C. N. P. L. A. N. C. V. S. Ex labore in febriculam incidit assidua & satis molestam. M. V. A. R. R. O. Ecce de improviso ad nos accedit cana veritas, Atticæ Philosophiæ alumna. Idem. Non hoc Pactolus aureas vndas agens eripiet inquam è miseris. Idem. Quibus temporibus in sacris fabam iactant noctu, ac dicunt se lemures extra ianuam eicere. Ex enim, cis, & in, tantummodo ab antiquis dicebatur: sed postea factum est, ut extra, citra, intra quoque diceretur. Auctor est Aulus Gellius. M. C. A. T. O. Poëticæ artis honos non erat. Si quis in ea re studebat, aut sese ad conuiuia applicabat, grassator vocabatur. M. C. I. C. E. R. O. 9. Famil. 14. Quis erat qui putaret ad eum amorem quem erga te habebam, posse aliquid accedere? Tantum accessit, ut mihi nunc denique amare videar, antea dilexisset. 5. Tuscul. 78. Mulieres in India, quum est cuiusque earum vir mortuus, in certamen iudiciumque veniunt, quam plurimum ille dilexerit. Plures enim singulis solent esse nuptæ. Quæ victrix, ea lata prosequentibus suis vnà cum viro in rogam imponitur. Illa victa moesta discedit. pro Archia poëta. Quid nostri Philosophi? nūm ne in iis ipsis libris quos scribunt de contemnenda gloria, sua nomina inscribunt? 1. Tuscul. 34. Quid Phidias? sui similem speciem inlucit in clypeo Mineruæ, quum scribere non liceret. 1. Famil. 16. Quemadmodum coram qui ad nos in tempestiue adeunt, molesti sæpe sunt: sic ipsi tolla offendunt non loco reddita. 2. Offic. 76. Paulus tantum in ærarium pecuniæ inuexit, vt vnus Imperatoris præda finem attulerit tributorum. At hic nihil in domum suam intulit, præter memoriam nominis sempiternam. Idem. Mihi & scriptum & nunciatum est, te in febrim subito incidisse. 6. Fam. Peto à te ne me putes obliuione tu rariu ad te scribere quam solem, sed aut grauitate valetudinis, qua tamen iam paululum videor leuari, aut quòd absum ab urbe, vt qui ad te proficiscantur, scire non possim. 5. Tuscul. 118. Mihi equidem in vita seruanda videtur illa lex, quæ in Græcorum conuiujs obrinetur: Aut bibat, inquit, aut abeat. Et rectè. Aut enim fruatur aliquis pariter cum alijs voluptate potandi: aut ne sobrius in violentiam vinolentorum incidat, antè discedat. ibidem. 92. Diogenes liberius vt Cynicus, Alexandro roganti vt diceret si quid vellet: Nunc quidem paululum, inquit, à sole abis. Offecerat videlicet apricanti. Idem. Quomodo igitur iucunda vita potest esse, à qua abis prudentia, abis moderatio? Idem. Abstinere se ab iniuria. 1. Offic. 89. Nunquam iratus qui accedet ad pœnam, medio-critatem illam tenebit, quæ est inter nimium & parum. Idem. Modò hoc malum in hanc Rempubliam inuasit. 1. Catil. Magno me metu liberabis, dummodo inter me atque te murus interit.

In Poëtarum sermone huiusmodi præpositio composita, nec repetita, casum eundem regit quem reget si separat a esset.

V. I. R. G. I. L. Quamuis multa meis exiret victima sepiis.

N. A. E. V. I. V. S. Indignè exigor patria innocens.

Cum datiuo itidem in carmine inuenitur.

V. I. R. G. I. L. Inferretque des Latio.

Quòd dicendi genus Oratoribus insolens est. Eo tamen vsus est.

M. Varro. *Eius enim verba sunt. Tanta porò inuasit cupiditas honorum plerisque: ut vel cælum ruere, modò magistrarum adipiscantur, exoptent.*

Ad Veneris, ad Herculis, *aliaque hoc genus, qua ratione dicantur. Cap. XCVII.*

AD Genouefa quum itarem, diuine rei ut adessem, aliquot ex me discipulorum quæsiuere, an ad Veneris Latine diceretur: quaque dicendi figura esset. Eius autem respondi: ab antiquis illis, apud quos lingua Latina puritas erat, hoc dicendi genus usitatum esse admodum. Eorum illa verba sunt.

HORAT. Ventum erat ad Vestæ quarta iam parte dici Præterita.
TERENT. Vbi ad Dianam veneris, ito ad dextram, priusquam ad portam aduenias.

SVE TON. Tribus quidem, verum mediocribus præliis apud Alpes, circaque Placentiam & ad Castoris, quod loco nomen est, vicit. TITVS LIVIVS. Ad Murtiæ datæ sedes. CORNIF. Ipsis verò ad Cereris memoriæ nouandæ gratia lectus sternitur. M. CÆL. Senatus habitus esset ad Apollinis, ad II. Calendas Sext. M. VAR. Ex his atque eiusmodi institutis ac vita vel ad Herculis athletæ facti erant. Idem. In oppido quæ est ædes Apollinis, & quæ ibi ad Herculis introeunt, nemo se exalcietur. Pro exalciet positum est exalcietur. M. CICERO. Ad me Pub. Valerius homo officiosissimus scripsit: id quod maximo cum fletu legi, quem admodum à Vestæ ad tabulam Valeriam ducta esse.

Eius autem figura ea ratio est apud Porphyrionem: Ventum erat ad Vestæ: subaudiendum, inquit, ædem, aut tale quid. Amant enim nescio quo modo eclipsim in relatione sui loca sacra. Sic denique & Terentius ait: Vbi ad Dianam veneris. Sic denique, Eo hodie in Claudij vel Telluris dicimus: nec addimus templum aut ædem. Hac ille.

SALLVST. Ad Iouis.

Ex his non dubitem, quin dicere possimus ad Genouefa, ad Mariæ, aliaque hoc genus. Rarum esse putem hoc dicendi genus cum præpositione alia inueniri.

MAR. enim Cælius dicit: Senatus consulti autoritas pridie Calendas Octobris in æde Apollinis. Itemque. Pridie Calend. Octobris in æde Apollinis scripti affuerunt.

Quod particula in, pro ea que est inter, ponatur non ineleganter. Cap. XCVIII.

IN Oratoribus, qui habiti sunt præclarissimi, sæpe id obseruatur, ut quum particula inter, sermone familiariter dicitur pro eo, quod est in numero, tum in pro inter usurpente venustius: ut, In tuis familiarem me quæso habeas. Multi sunt quos equidem diligo, in quibus tu vnus præcipuus es. Tu in ingratis hominibus insignis es maxime.

SVE TON. Autor & aliarum rerum fuit, in quibus ne acta Senatus publicarentur. A. GEL. Mirarique se ostendit, quod & ipsi Italianenses, & quædam item alia municipia antiqua, in quibus Vticenses nominat, quum suis moribus legibusque uti possent, in ius coloniarum mutari gestiuerint. Idem. Nonnulli grammatici ætatis superioris, in quibus est Cornutus, Annecus: haud sanè indocti neque ignobiles. S. AL. In his erat Fuluius Senatoris filius. Idem. Legantur tamen in Africam maiores nati nobiles, amplis honoribus vsi, in quibus fuit M. Æmylius Scaurus. M. VAR. Factus sum vespertilio, neque in muribus planè, neque in volucris sum. M. CICERO. L. Brutus eques Romanus adolescens omnibus rebus ornatus in meis familiarissimis est, meque obseruat diligentissime. Idem. Peto, ut eum complectare, diligas, in tuis habeas. Idem. Exilium credo, quod in maximis malis ducitur. Idem. Nihil in malis ducamus, quod sit vel à diis immortalibus, vel à natura parente omnium constitutum. Idem. Horum singulorum generum quicumque vim singulis consecuti sunt, magnum in Oratoribus nomen habuerunt. Vide, I N.

Inde factum putem, ut in primis dua sint voces, hoc est inter primos. Ne particulam inter ab hac significatione ablegemus: illa Quintiliani verba subscripsimus. Alij quoque auctores, inter quos Eratosthenes, idem præceperunt.

Quod pronomen suum non reciprocum dici possit, deque particula in, quibus adiungi possit casibus. Caput XCIX.

DE genere dicendi præcipere que certa firmaque sint aded difficile est: ut qua certissima esse putantur, ea interdum mutanda sint. Qualia sunt illa. Ne pueris quidem ignotum est pronomen suum relationum esse reciprocum: id verò & ipsum reciproca non esse. Itemque particulam in, cum ablatiuo coniungi si quies: si motus verò dicitur, cum accusatiuo, quis nescit? Verum canones ij perpetui non sunt. Contra enim dictum esse, quod perrarum est, attendimus: quod exemplis tibi illis palam facimus.

ENNIVS. Eo ego ingenio natus sum, amicitiam atque inimicitiam in frontem promptam gero.

NÆVIVS. Etiam qui res magnas manu saepe gessit gloriose, Cuius facta viua nunc vigent, qui apud gentes solus.

PLAVTVS. Certus est, introrumpam in adibus: ubi quemque hominem aspexero sine ancillam, sine seruum, sine uxorem, sine adulterum: seu patrem, sine auum videbo, obruncabo in adibus. Neque me Iupiter, neque dii omnes id prohibebunt, si volunt, quin sic faciam, ut constitui. Pergam in adibus nunc iam.

Idem. Quo illic homo fortasse penetravit in adibus.

Idem. Deinde ille actum suseret suus seruus pœnas Sofia.

M. CÆL. Poftridie eius abfolutionis in theatrum Curionis Hortensius introiit, puto, ut suum gaudium gauderemus. VAL. MAX. Nunciatum est, duos iuuenes ad ianuam venisse, magnopere rogantes ut ad eos continuò prodiret. De pronomine hoc ita accepto alibi exempla scribimus plura. Idem. Genibus innixus, lares familiares ut puerorum periculum in ipsius caput transferrent orauit. Ipsius, id est, suum. Idem. Eadem ciuitas seueritatis custos acerrima est, nullum aditum in scena mimis dando. M. VAR. Maiores sunt pueri, hi pusilli nigri, qui expectant nundinas, ut magister dimittat suos. M. CIC. Pub. Rutilius M. F. trib. pl. de Senatu iussit educi, quod eum ciuem negaret esse: quia memoria sic esset proditum, quem pater suus aut populus vendidisset, aut pater patrus deditisset, ei nullù esse postliminium. Idem. Quum nostros portus, atque eos portus quibus vitam ac spiritum ducitis, in prædonum fuisse potestatem sciatis. Super quo Aulus Gellius. Amicus, inquit, noster, homo lectione multa exercitus (cui pleraque omnia veterum literarum quæ sita, meditata, cuiusgataque erant) ibi negabat solacissimum esse, in potestatem fuisse, ut vulgus semidotum putat, sed ratione dictum certa & proba contendebar, quæ & Græci ita vterentur, & Plautus verborum Latinorum elegantissimus in Amphitryone dixit: Non verò mihi in mentem fuit: non ut dici solitum est, in mente. Sed enim præter Plaurum, inquit, cuius ille exemplo in præfenti vsus est, multam nos quoque apud veteres scriptores locutionum talium copiam offendimus, atque in his vulgò adnotamentis inspersimus.

Quum utrunque Latine dici posset, in potestate, & in potestatem fuit, Quoniam secutus Cicero, in potestatem fuit dicere maluit, ut amplius contendit A. Gellius. Qui idem alibi verba illa Claudij Quadrigarij defenfitans, Nos in medium relinquemus. Nos, inquit, in medium relinquemus. Vulgus in medio dicit. Nam vitium istuc putant: & si dicas in medium ponere, id quoque esse solocismum putant. Et tamen probabilius significantiusque sic dici videbitur, si quis ea verba non incutiòse introspiciat. Græcè quoque τῆναι εἰς μέσον (id est, ponere in medium) vitium id non est. Hac ille.

Hoc dicendi genus in commentarijs suis inspersisse quod dicit A. Gellius: id aliquantulum saepe cum verbo claudere & condere inuenimus. Eius verba sunt.

In aras, inquit, & profundas tenebras clauderent. Idem. Libri tres in sacrarium conditi Sybillini appellati. Plautus eodem genere vsus est. Postquam, inquit, in cumas conditus est, deuolant angues iubati deorsum in impluuium duo maximi. Cicero quoque ab eodem non abstinuit. Eos, inquit, quibus aliquid aut plura decerant, in eam formam non poterat includere. Idem. Ea profecto oratio in eam formam, quæ est insita in mentibus nostris, includi sic potest, ut maior eloquentia non requiratur. Idem. Verberet sæpe multis modis eadem, & vnam in rem hæreat, & in eandem commoretur sententiam.

Superiora illa ad hoc non docuimus, ut ijs utendum censamus: sed si in sermonem forte venirent, ut solocismum vitium defenderemus. Eorum etiam usurpatio, modò parvissima esset, orationem varietate fortasse distingueret.

Præpositiones quem in oratione locum habitura sint. Cap. C.

ORatorum atque Poëtarum variis collocandarum præpositionum mos est, quibus cum qui congregiatur, casus modò præpositas, modò postpositas inueniat. De eis tamen illa præcipimus. In carmine dissyllaba præpositio saepe postponitur. In oratione prosa quum alia multa præpositiones, cum præcipue cum postponitur pronomini qui, qua, quod. Usque postponitur saepe cuius dictioni, sæpius versùs, tenus sæpius, hoc est, semper. Quod exemplis manifestum sit.

LVCILIVS. In eo numero mansi quo in maxima non es pars hominum.

LVCRETIVS. Et quo quæq; modo fiant opera sine diutem.

ÆMYLIVS MACER. Et nunc agrestes inter Picunni habetur.

PROPERT. Me sine, quem semper voluit fortuna iacere.

HORAT. Multa renascuntur qua iam cecidere cadent que.

Quæ nunc sunt in honore vocabula, si volet vsus,

Quem pendens arbitrium est & vis & norma loquendi.

Idem. Est modus in rebus, sunt certi denique fines,

Quos ultra citraque nequit consistere rectum.

Idem. Ceruius hac inter vicinus garrat aniles

Ex re fabellas.

Idem. Nam vitij nemo sine nascitur: optimus ille est

Qui minimis urgetur.

Idem.

Idem. Mentio si qua de Capitolini furtis iniecta Perilli,
Te coram fuerit defendas, ut tuus est mos.
VIRGILIUS. Carthago Italiam contra Tybermaque longè Ostia.
Idem. Errabant acti fati maria omnia circum.
Idem. Pygmalion scelere ante alios immanior omnes,
Quos inter medius venit furor.
PLAVTVS. Amphitryo, qui nunc praefectus est Thebanis legionibus
quicum nupta est Alcumena.
Idem. Domo uxori mea dedi, quicum hodiè domi laui.
Idem. Omnia sunt bona, quem penes est virtus.
Idem. Ex uxore hanc rem pergam exquirere
Quis fuerit quem propter corpus suum stupri compleuerit.
Idem. En testis ampliter quo cum venio.
Idem. Illum unum exoptavi quicum atatem degerem.
Idem. Quicum unà puero atatem exegeram.
Idem. Qua sponsione pro nuper exactus es.
TERENTIUS. Te ipsum purgare ipsis coram placabilis est.
Idem. Effem unà quicum cupiebam.
Idem. Cogitatio quicum tibi res est.

QVINTILIANVS. Neminem posse dare alteri matrimo-
nium, nisi quem penes sit patrimonium. A. G. E. L. I. V. S. Cordi mi-
hi fuit priusquam ad te irem quære explorare que quoniam mo-
do veteres nostri particula ista qua de agitur vsi sunt. P. V. B. Len-
tulus. Centum circiter amissis ægrisque relictis noctu Antiochia
profugisse Laodiceam versus. M. C. A. E. L. I. V. S. Illi rumores de co-
mitiis Transpadanorum Cumarum tenus caluerunt. S. A. L. L. V. S. T.
Quos adversum multi ex Bithynia volentes occurrere falsum fi-
lium arguituri. Idem. Modò Galliam versus castra mouere. Idem.
Quem locum Aegyptum versus finem imperij habuere Carthagi-
nenses. M. C. I. C. E. R. O. S. Fam. 21. Erat nemo quicum essem li-
bentius quam tecum. 12. Fam. Nihil mihi tam deesse scito, quam
quicum hæc familiariter doctæque rideam. 2. Offi. 39. Habet qui-
buscum possis familiares conferre sermones. Idem. Quid dulcius,
quam habere quocum omnia audeas sic loqui ut tecum? de Amic.
85. Virtutum amicitia adiutrix à natura data est non vitiorum co-
mes: ut quoniam solitaria non possit virtus ad ea quæ summa sunt
peruenire, coniuncta & sociata cum altera perueniret. Quæ si quos
inter societas aut est, aut fuit, aut futura est, eorum est habendus
ad summum naturæ bonum optimus beatissimusque comitatus.
13. Fa. 12. Alia epistola communiter commendaui tibi legatos Ar-
pinatum ut potui diligentissimè, ac separatim Q. Suffidium, quo-
cum mihi omnes necessitudines sunt, diligentius commendo: non

ut aliquid de illa commendatione comminuum: sed ut ad hanc
addam. 2. Offi. 46. Facillimè in optimam partem cognoscuntur
adolescentes, qui se ad claros & sapientes viros bene consulentes
reipublica contulerunt. Quibuscum si frequentes sunt, opinionem
afferunt, eorum fore se similes, quos sibi ipsi delegerunt ad imi-
tandum. 5. Fa. 2. 1. Pleriq; eorum quibuscum viuò necessario. 4. Ac.
Vos quibuscum res est. de Orat. perfecto. 34. Quid tam difficile,
quam in plurimorum controuersis diiudicandis ab omnibus dili-
gi. Consequeris tamen ut eos ipsos, quos contra statuas, æquos
placatosque dimittas. 3. de Or. 11. Sulpitius autem qui in eadem in-
uidia flamma fuisset, quibuscum priuatim coniunctissimè vixerat,
hos in tribunatus spoliari instituit omni dignitate. 1. Off. Quæ au-
tem harum virtutum de quibus iam dudum loquimur, quæ perti-
nent ad verecundam, & ad eorū approbationem quibuscum viu-
mus, nunc dicenda sunt. 2. Off. 39. Maximèq; curandum est, ut eos
quibuscum sermonem conferemus, & vereri & diligere videamur.
2. de Or. 17. Qui aut tempus quid postulet non videt, aut plura lo-
quitur, aut se ostentat, aut eorum quibuscum est, vel dignitatis
vel commodi rationem non habet: aut denique in aliquo genere
aut inconcinnus, aut multus est, ineptus esse dicitur. 4. Tusc. 38.
Mollis & enervata putanda est Peripateticorum ratio & oratio:
qui perturbari animos necesse esse dicunt, sed adhibent modum,
quem vltra progredi non oporteat. 1. Offi. 156. Eloqui copiosè,
modò prudenter, melius est, quam vel acutissimè sine eloquentia
cogitare: quod cogitatio in se ipsa vertitur: eloquentia verò com-
plectitur eos quibus cum communitate iuncti sumus. 3. 42. Scitè
Chrysippus ut multa, qui stadium, inquit, cucurrerit, eniti & con-
tendere debet quam maximè possit, ut vincat. Supplantare eum
quicum certet, aut manu depellere nullo modo debet. Sic in vita
sibi quemque petere quod pertineat ad vsum, non iniquum est: al-
teri diripere ius non est. 4. Famil. 7. De illo autem, quem penes est
omnis potestas, nihil video. Hoc autem quibuscum, ea dictum est ra-
tione qua nobiscum: de quo Mar. Tullius: Vnde fit quod dicitur cum il-
lis: cum autem nobis non dicitur, sed nobiscum? Quia si ita dice-
retur, obscenius concurrerent literæ, ut etiam modò: nisi autem
interposuissem, concurrissent. Ex eo est mecum & tecum, non cum
me & cum te, ut esset simile illis nobiscum atque vobiscum. Hac
ille. Qua ratio est cur mecum dicatur, eadem putes cur quicum, vel
quocum dictum sit, quamuis perpetuum non sit, uti nec quibuscum est.

PLINIUS. Malus est ager, cum quo dominus luctatur.

Quod inter adiectiuum & substantiuum propositio interponatur,
ided non dicimus: quod cognitum satis esse putamus.

Progymnasmatum trium Centuriarum in artem Oratoriam,
Francisci Syluij Ambianatis, Finis.

H 4

I N D E X

PRÆCEPTIVNCVLARVM.

QVAE SPARSIM HISCE IN
PROGYMNASMATIS TRIVM

Centuriarum continentur.

Primus numerus Centuriam, secundus caput, tertius paginam indigitat.

Ablativus absolute pos-
tus in principio po-
nendus. 2.70.51.
Ac vel atque, quibus
apponenda dictioni-
bus. 3.65.80.
Ac vel atque voces, post
quas particulas, pro
quam ponendas. 3.72.82.

Adiectivum dissyllabum substantivo plurium
syllabarum postponendum. 1.5.6.
Adiectiva omnia multitudinem significancia
ornatius substantivis postponuntur. 1.4.5.
Adiectivum numerale quo in loco ponatur, si
adiectivum aliud adiungatur. 1.12.7.
Adiectivis quibusdam substantiva postponi so-
lere sapienter. 1.14.8.
Adiectivum polysyllabum in fronte orationis
venuste ponitur. 1.15.11.
Adiectivum polysyllabum etiam sinem oratio-
nis venuste habet. 1.26.11.
Adiectiva duo maxima, aut duo adverbia, ab
adiectivis nominibus profecta, gradus positi-
vi quibus particula magis quam interponi
solent, ut mutanda in comparativa ommissa
particula magis. 1.54.17.
Adiectivi et substantivi venustissima quasi
reciproca compositio. 1.65.19.
Adiectivum ad genus neutrum quando refe-
rendum. 1.91.27.
Adiectivum è substantivo, positione venuste
sejungitur. 2.36.40.
Adiectiva dignum, promptum et idoneum, ele-
ganter post se habent finitum verbum cum
pronominem qui, quae, quod, aut ut particula.
2.91.59.
Adverbia superlativi gradus terminari in e,
vel in o, vel in um tantum. 1.59.18.
Adverbia quantitatatis in um positivi, eadem in
o comparativis adiungi. 1.60.18.
Adverbia adiectivis nominibus, aut adverbis
ab adiectivis nominibus factis postponuntur,
aut si praeponantur, in medio aliquid non
ineleganter ponatur. 1.61.19.
Adverbia comparativi gradus aut superlativi,
perinde ut nomina casum regunt. 1.66.20.
Adverbium gradus comparativi, adiectivum
aut substantivum aut participium in abla-
tivo casu ornatè regit. 1.67.20.
Adverbia imitantur elegantiam relativorum
pronominum. 1.96.28.
Ad veneris, ad Herculis, aliaque hoc genus,
qua ratione dicantur. 3.97.90.
Adverbium eleganter mutatur in nomen.
3.78.84.
Aequales qui dicantur. 2.87.57.
Affirmationem minus dicere quam negatio-
nem. 2.30.38.
Alienum, aliud, alterum, utrunque, solum, ul-
lum, tale, singula, aliaque hoc genus adiecti-
va substantivis postponenda. 1.8.6.
Alienum, vstitatus dicitur quam aliorum.
2.86.56.
Alioqui quid ornatus habeat. 3.94.88.
Alioqui dici elegantius, quam nescio quot.

2.99.61.
Aliquid, post quas voces ponendum. 3.58.79.
Aliquid vel aliquando, post si, quicquam, ulli,
vel quippiam, vel unquam non ponendum.
3.63.80.
Aliqui qui, quod raro dicatur. 1.83.24.
Aliud in oratione geminatum, multam habet
venustatem. 2.83. & 84.56.
Aliud et aliter, bis poni elegantius, quam
aliud quam, et aliter quam. 2.85.56.
Alius alio doctor, elegantius dicitur quam,
Vnus aut alius doctor est quam alius.
eod. ibid.
Alterum pro secundo, quando et qua ratione
dicendum. 3.42.74.
An particulam post haud scio ponendam.
2.37.41.
An particula usus. 3.92. & 93.88.
Ante quando adverbium, et quando praepo-
sitio, et quis eius usus. 1.18.9.
Antequam dividi. 2.35.40.
Ars in oratione dissimulanda. 2.1.30.
Arbitror verbum, quem usum habeat. 3.
15.65.
Atque non pro neque. 3.94.88.
Audiui quum dicerent, pro audiui dici.

B
Barbara verba non usurpanda. 1.1.5.
C
Casus antiqui qui sint, et qui nunc eo-
rum loco in singulis dictionibus dicantur.
2.72.51.
Certare cum quo casu ponatur. 2.52.45.
Certè pro saltem poni non inusitatè. 3.
48.76.
Cognomina nominibus proprijs praeponenda.
2.41.42.
Cognomen à proprio sejungendum. 2.42.42.
Cæpi, quem usum habeat. 3.34.71.
Colo verbi usus. 3.35.71.
Comparativus postponitur elegantius substan-
tivo. 1.3.5.
Comparativum in principio orationis vstitatè
ponitur. 1.29.11.
Comparativum in sine positum, multam habet
elegantiam. 1.30.12.
Comparativum pro positivo, quando eleganter
ponatur. 1.51.17.
Comparativa duo, particula quam coniuncta,
quid habeant elegantia. 1.54.17.
Comparativi gradus nomina, quos casus, con-
tra vulgi iudicium, regant. 1.68.20.
Composita voces negativas, pro simplicibus saepe
dicuntur. 2.31.39.
Concivis, compopularis, communiceps, coequalis,
confodalis, latine non dicuntur, quidque
eorum loco dicendum. 2.87.57.
Confiteri de peccatis, rectè dicitur. 2.34.40.
Contrariorum aut tanquam contrariorum, id
cui adiungitur praepositio, praeponendum esse.
2.29.38.
Contra pro è contrario. 3.73.82.
Credo verbum, quem usum habeat. 3.15.65.
Cuius et cujus, quo dicendi genere usurpanda.
2.62.48.

Cuius aut quorum, quando praeponatur aut
postponatur nomini substantivo à quo regi-
tur. 2.63.49.
Cur, particula amat orationis medium. 3.84.86
Curro verbum, qua praeferita et supina ha-
beat. 3.25.68.

D
Datius à verbo passivo et participio praeteriti
temporis, pro ablativo sapienter re-
gitur. 3.17.65.
De, praepositio, quando ponatur pro ea quae est
pro. 2.53.45.
Dei epithetum. 2.24.37.
Denique, quando ponendum. 3.77.84.
Deus immortalis, bone deus, Iupiter, dii boni, dii
deaque omnes, dii magni, in casu vocandi,
addunt pondus orationi. 2.23.37.
Depoentia et Communia, non habent imper-
sonalia vocis passiva: quorum tamen loco v-
tuntur persona tertia in plurali. 3.4.62.
Dicenda quomodo praeponenda. 2.8.32.
Dicitur quo ordine repetenda, eodem. ibid.
Dictiones eiusdem significationis iuxta se ve-
nuste ponuntur. 3.43.74.
Dignitatis nomen aut officij, nomini proprio
ante poni elegantius. 2.39.41
Diminutivorum usus. 3.26.69.
Disciplinarum nomina, in plurali ponenda. 2.
46.43.
Diu multumque voces connexa ornant oratio-
nem. 3.43.74.
Dutinum, pro longo. 2.93.59.
Docere, pro monstrare vel ostendere. 2.90.58.
Docens, rectè doctor, praeceptor, magister, non
regens, rector, à doctioribus appellari solitus.
2.89.58.
Doctus, indoctus, quos casus regant. 2.90.58.
Dominus pro possessore dicitur. 2.62.48.
Dum, dici pro quoad vel donec. 3.46.75.
Dum particula, orationis medium amat. 3.84.
86.
Duo correspondentia duobus, quo ordine iun-
genda. 2.9.33.
Duo, quorum unum certum, alterum incer-
tum, quo ordine ponenda. 3.48.76.

E
E do verbum, cum suis compositis, quid or-
natus habeat. 3.40.73.
Eius generis, huius generis, cuius generis. 2.
95.59.
Eo, pro tantò. 1.73.22.
Eo quod, pro precipue quia, cum comparativo.
1.71.21.
Eo particula, cum superlativo. 1.73.22.
Eo, cum particula quod, quia vel quoniam di-
ci ornatè. 3.95.89.
Eruditus, ineruditus, quos casus regant. 2.90.
58.
Esse videatur, in orationis calce dicendum.
1.39.13.
Etiam particula, superlativo iuncta. 1.65.20.
Et, etiam, quoque, particula quid venustatis
habeant. 3.79.84.
Exclamationis v imaxima. 2.19.36.
Ex, pro ab. 2.54.45.
Facile

Facile est, post se dativum habet, sequente verbo indefinito. 3.16.65.
 Familiaria quadam Poëti, Oratoribus autem rara. 2.6.32.
 Fastidire, cum genitivo. 2.55.46.
 Fas est, à se dativum habet, si sequatur verbum indefinitum. 3.16.65.
 Fateor verbum, quem usum habeat. 15. ibid.
 Ferè particula, quid significet, & proprietatis habeat. 3.51.77.
 Finiti modi verbum, plurium syllabarum, orationis principium eleganter tenet. 1.37.13.
 Idem in fine ponendum, ubi id quod praeditum est, ad memoriam quasi reuocatur. 1.38.13.
 Fore verbum, cum alio finiti modi. 3.23.68.
 Forsan, forsitan, fortassis, fortasse, & forte, quibus & quando dicendum. 3.44.75.
 Frequentatiuorum verborum usus. 3.26.69.
 Frius, quot participia habeat. 3.24.68.
 Futuri imperatiuum frequens usus apud veteres. 3.21.67.
 Futuri modorum subiunctiui & infinitiui usus, & quod eorum loco alia dicantur tempora. 3.22.67.

Generis partitio, ornatiùs quo casu fiat. 1.70.21.
 Generis diuisa partes, quibus particulis ordine enumeranda. 3.42.74.
 Genus, in qua significatione à doctis dicatur. 2.95.59.
 Genitiuum à genitiuo alio eodem numero, rarum, sed in diuerso usitatum. 2.57.46.
 Gentis nomen quando ponatur elegantius. 2.75.53.
 Gerundia sexti casus, in gerundiua mutantur elegantius. 2.69.50.
 Gerundia quo loco in oratione ponenda. 1.28.11.
 Gradatio, per gradus comparationis quomodo fiat. 1.63.19.
 Graue, in malis rebus pro magno. 2.92.59.
 Græca vocabula, in qua declinatione apud Latinos usurpanda. 2.73.52.

Habito verbi usus. 3.35.71.
 Habere pro habitare. 1.28.11.
 Hic, ad primam personam saepe refertur. 1.88.26.
 Hic, pro praesenti. eod. ibid.
 Hoc pro tanto. 1.73.22.
 Hoc pro tali, multa cum elegantia ponitur. 1.85.5.
 Hoc, refert rem posterius: illud, prius dictam. 1.86.26.
 Hoc pronomen, praeteritam, praeditam, & praesentem rem demonstrat. 1.87.26.
 Hoc meum, hoc nostrum, eleganter dici. 1.89.26.
 Hoc genus, pro huiusmodi. 2.95.59.
 Hominum pro humano saepe dicitur. 2.58.46.
 Homo adolescens, adolescens mulier, mulier ancilla, mulier meretrix, homo seruus, antiquis fuisse usitata. 2.33.39.
 Homo nomen, modo in laude, modo in vituperio: vir in laude sapius dicitur. 2.88.57.

Id, pro tali, multa elegantia ponitur. 1.85.25.
 Id quod, ponitur usitate pro, qua res. 1.90.26.
 Id genus, pro eiusmodi. 2.95.59.
 Idcirco, cum particula quod, quia, vel quoniam, dici venustè. 3.95.89.
 Idem cum isdem dici. eod. ibid.
 Id, cum verbis neutris rectè componi. 3.30.70.
 etiam cum alijs. 31. ibid.
 Ignoscere verbum, nomen rei quàm persona adsciscit elegantius. 2.78.54.
 Illud, refert rem prius dictam: hoc, posterius. 1.86.25.
 Illud, futuram, aut dicendam rem demonstrat. 1.87.26.
 Ille, saepe ad tertiam personam refertur. 88. ibid.
 Improperia verba non usurpanda. 1.15.5.
 Impersonali verbo passiuo vocis elegantè tum

urimur, quum sermo generalis est. 3.1.62.
 Impersonale verbum actiuo vocis, venustè adsciscit indefinitum impersonalis passiuo vocis, aut passiuo verbi. 3.5.63.
 Imperare, cum verbo indefinito passiuo vocis ornate iungitur. 6. ibid.
 Impossibile, Latina vox an sit. 7. ibid.
 In allegandis autorum sententijs, post primum aut alterum vocabulum, inquit, aut ait, ponendum. 2.47.43.
 In citandis autoribus, quando locus dicendus sit, & quando non. 2.48.44.
 In citandis autoribus obseruandum quid sit. 49. ibid.
 In, pro inter. 3.98.90.
 In primis, dua sunt voces. eod. ibid.
 In praesentio, quibus adiungi possit casibus. 99. ibid.
 Inchoatiuorum verborum usus. 3.26.69.
 Infinitum verbum ubi ponendum. 1.38.13.
 Infinitiuus pro praeterito imperfecto. 2.6.32.
 Inferior quem usum habeat. 2.100.61.
 Infinitiuum passiuo verbi, vitatiùs quàm actiuo cum verbo posse componi. 3.7.63.
 Infinitiuus verbi passiuo, elegantius quàm actiuo post verbum volo, nolo, aut malo ponitur. 8. ibid.
 Infinitiuus idem post alia quoque non incommodè collocatur. 9. ibid.
 Inter adiectiuum & substantiuum, suppositum & verbum, antecedens & relatiuum, vocem regentem, & eam qua regitur, nihil nisi breue quiddam, & id cum utroque, aut saltem altero conueniat, interponi debet. 1.2.5. & 11.7.
 Inter adiectiuum & substantiuum, si quid interponitur, nihil referre verum ponatur, sed praeponi substantiuum solitum esse crebrius. 1.15.8.
 Infinitum verbum ubi ponendum. 1.38.13.
 Interrogationis vis maxima. 2.19.36.
 Interrogandi vox decorè post se habet vllum, quicquam, aut vquam. 3.60.79.
 Inuidere, quem casum regat. 2.77.54.
 Iotacismus vitandus. 2.1.30.
 Ipsum pronomen, cum alio pronome, in diuersis casibus elegantè poni. 1.78.23.
 Irascor, cum datiuo elegantius iungitur. 3.29.70.
 Is, ea, id, pronomen, non inusitatè dici pro relatiuo qui, quae, quod. 1.84.25.
 Iste, ad secundam saepe personam refertur. 1.88.26.
 Istud tuum, istud vestrum elegantè dici. eod. ibid.
 Ita, affirmatiua particula, & qua voces eius loco ponenda. 3.74.83.
 Iubere cum indefinito passiuo iungitur venustè. 3.6.63.
 Iugerum quid sit. 1.15.58.
 Iure quàm iuste dicitur elegantius. 2.97.60.
 Iurisconsultus, & iureconsultus: iurisperitus & iurisperitus & iureperitus dicitur. 2.90.58.

Lambdacismus in oratione vitandus. 2.1.30.
 Leue, in malis rebus pro paruo. 2.92.59.
 Librorum nomina in plurali ponenda. 2.46.43.
 Licet verbum, post se dativum habet, sequente verbo indefinito. 3.16.65.
 Litigare, cum quo casu ponatur. 2.52.45.
 Locare, cum participio futuri temporis in dus. 3.11.64.
 Loci nomen, quando ponatur elegantius. 2.75.53.

Magis quàm, sine ulla voce media elegantius dici. 1.52.17.
 Malo verbum, vocabulis conuexi conuentione quàm postponitur aut praepositur. 1.57.18.
 Malum aduerbiu, interposita indignationis,

apud probatos Oratores usitatum. 2.21.36.
 Mane, quid significet. 2.97.60.
 Manere verbi usus rarus. 3.35.71.
 Materialiter nomina ut ponenda. 1.15.34.
 Me Hercule, quam me Hercules, magis Cicero placuit. 3.49.76.
 Memini. 3.34.71.
 Mille & sexcenta, aliter ab Oratoribus, aliter à Poëtis dici. 1.21.10.
 Minimum vel minimè, utrum rectius dicatur. 1.59.18.
 Morari verbi usus rarus. 3.35.71.
 Multoties vel multoties, Latine minimè dicitur. 1.22.10.
 Multo pro magno. 2.92.59.
 Multum ac diu. 2.93.59.
 Muto verbum quem casum post se amet. 3.33.71.
 Myotacismus vitandus. 2.1.30.

N

Ne particula, à quibus verbis remouenda. 3.13.65.
 Ne quid, elegantius quàm ne aliquid. 3.56.78.
 Ne pro non, quando elegantè inseratur orationi. 3.76.83.
 Ne quidem, particularum venusta usurpatio. 3.80.85.
 Ne particula, in medio orationis ponenda. 3.84.86.
 Ne particula usus, ubi de pluribus quaritur aut dubitatur. 3.99. & 93.88.
 Necubi, pro ne alicubi. 3.57.79.
 Necessè est, post se habet dativum, indefinito verbo sequente. 3.16.65.
 Negatiua vocabula, ut nemo, nullus, nihil, & alia, ubi in oratione ponenda. 1.35.36. & 37.13.
 Negationem plus dicere quàm affirmationem. 2.30.38.
 Negare verbum, quid ornatus habeat. 3.39.73.
 Negatiua particula non, nemo, reliqua à se venustè habent quicquam, quisquam, vllus, vsquam, vquam. 3.58. & 60.79.
 Nequando, pro ne aliquando. 3.57. ibid.
 Nequo, nequa, necunde, nunquo, nunqua, nuncunde, quid gratia habeant. eod. ibid.
 Neutra verba absoluta ornate regunt accusatiuum, vel aliunde, vel ab eodem formatum. Indeq; passiuo nonnunquam fieri. 3.32.71.
 Nescio ad animum referendum. 2.37.41.
 Nihil post tale. 1.9.6. nemo post tale. ibid.
 Nihil quibus gradibus adiungendum. 1.60.18.
 Nimis quibus associandum. eod. ibid.
 Nisi particula elegantia. 3.94.88.
 Nomina mensura, in accusatiuo vel genitiuo ponenda. 1.15.58.
 Nomina significantia id quo metimur, in ablatiuo poni. eod. ibid.
 Nomina in vndis desinentia non sunt Latina. 1.50.16.
 Nomina exuentia in is vel in us, an genere comparatiua vel superlatiua, & an us utendum. eod. ibid.
 Nomen gradus comparatiui, adiectiuum aut substantiuum, aut participiu in ablatiuo casu ornate regit. 1.67.20.
 Nominibus proprijs, quod additum est ad laudem, aut vituperationem, id esse praepositum. 2.40.41.
 Nomen proprium à pronome sciungendum. 2.42.42.
 Nominibus collectiuis adijci dictionem, etiam ab Oratoribus, numeri pluralis. 2.44.43.
 Nomina in genitiuo plurali, etiam ab Oratoribus elegantè concisa. 2.60.47.
 Nomina in a exuentia, declinationis tertia datiuum & ablatiuum numeri pluralis tatis quàm aribus sapius simunt. 2.71.51.

Non

INDEX.

Non scio, dicendum non esse. 2.37.41.
 N in quo, non possum, ad corpus referendum. eod. ibid.
 Non quire, quam nequire dici elegantius. 2.38. ibid.
 Non solum, non tantum, non modo, nec solum aliquid in medium cum ornatu recipiunt. 3.81.85.
 Nomes, non nomies dicendum. 1.12.10.
 Noui & odi quam vsitat sint. 3.34.71.
 Nullus, elegantius substantiuo postponitur. 1.7.6.
 Nullus, post tale. 1.9. ibid.
 Nullum quo in loco ponatur, si adiectiuum aliud adiungatur. 1.12.7.
 Nullus & nunquam eleganter diuiduntur. 2.32.19.
 Nullum aut nunquam cum ullo, quid habeat elegantia. 3.61.79.
 Numerum significantia, substantiuus rectius postponi. 1.4.5.
 Numerum significantia nomina, & quidem duplicia, quo ordine ponenda. 1.19.9.
 Numerorum nomina diuidi a poetis, ab oratoribus componi. 1.20.10.
 Nunci, pro nunc alicubi. 3.17.79.
 Nunquam, pro num aliquando. eod. ibid.

O

Octaginta non octuaginta dicendum. 1.22.10.
 Odi & noui, quam vsitata sint. 3.34.71.
 Officij aut dignitatis nomen, nomine proprio anteponi elegantius. 2.39.41.
 Omne, quo in loco ponatur, si adiectiuum aliud iungatur. 1.12.7.
 Omnis vox, in orationis fronte collocetur. 1.33.12. & eadem vox eleganter sinem orationis possidet. 1.34. ibid.
 Omnis, quibus gradibus comparationis addendum. 1.75.22.
 Omne, quicquid particula coniuncta. 3.43.74.
 Omnino, plane, funditus, prorsus, stirpitus & radicatus, pro totaliter doctiores dicunt. 3.50.77.
 Oratio qualis alliciat auditorum animos, seque velut maiestate quadam praebeat cum admiratione venerandam. 1.1.5.
 Orationis obscuritas quomodo vitanda. 1.2.5.
 Orationis prima virtus, ut sit dilucida. eodem, ibid.
 Oratio finis non sit carminis. 2.1.30.
 Ordo in qua significatione a doctis dicatur. 2.95.59.
 Ordinis voces quae. 3.41.73.
 Oratio sit generalis, recte uti potes verbo modi coniunctiuo, persona secunda, numeri singularis. 3.2.62.
 Opinor verbum, quem usum habeat. 3.15.65.

P

Paraphrasis vsus. 2.2.30.
 Participium cum verbo, & breuitatem & vehementiam orationi adfert. 2.25.37.
 Patronymica a Poetis saepe, raro ab Oratoribus usurpari. 2.45.43.
 Participium praesentis temporis, quando nomen sit. 2.56.46.
 Partim, pro qua voce ponatur. 2.84.56.
 Participium praeteriti temporis, pro praesenti indefinito actiuo, cum quibusdam verbis elegantissime ponitur. 3.10.64.
 Participium futuri temporis in dus, maiore ornatu sequitur verbum curo, quam infinitiuum verbi actiuo. 3.11.64.
 Participium praeteriti temporis, saepius datiuum pro ablatiuo regit. 3.17.65.
 Pati, pro promittere dictum a doctis. 3.38.73.
 Particula eiusdem significatus, iuxta se venuste ponuntur. 3.43.74.
 Partes totius, ut enumeranda. 3.89.87.
 Partes diuisi generis, quem locum ament. 3.90. ibid.
 Persona dici elegantius, quam nomen domus. 2.74.53.
 Persona tertia praeteriti temporis modi indicatui, quem usum habeat. 3.19.66.

Persona secunda vocis passiva, in re quam in ris terminatur saepius. 3.20.66.
 Plenum genitiuo elegantius quam ablatiuo iungi. 2.50.44.
 Plicare verbum, qua praeterita & supina habeat. 3.25.68.
 Polysigma ab oratione absit. 2.1.30.
 Polysyllabas dictiones, postposita coniunctione qua coniungendas. 3.66.80.
 Populum Romanum saepius dici quam Romanos. 2.82.55.
 Post, quando aduerbium, & quando praepositio: & quis eius vsus. 1.18.9.
 Possum, praeposita particula non, ubi ponendum. 1.49.16.
 Positui recti a superlatiuo, & contra, venustissima compositio. 1.62.19.
 Posituis qua particula adiungatur. 1.64. ibid.
 Posterius, quid significet. 2.100.62.
 Possibile, an sit vox Latina. 3.7.63.
 Potissimum an dicatur Latine. 1.59.18.
 Praesentis temporis verbum quam praeteriti, in historia fabulae narranda, elegantius dicitur. 2.20.36.
 Pronomen, a proprio seiungendum. 2.42.42.
 Praepositio nominibus proprijs vrbium adiungi, eademque nominibus regionum detrahi potest. 2.81.55.
 Praeteritum imperfectum indicatui, saepe idem significare, quod verbum solebat cum infinitiuo. 3.37.72.
 Praepositionem cum verbo compositam, cum casu saepius repeti. 3.96.89.
 Praepositiones qua in oratione locum habiturae sint. 3.100.90.
 Primum pro primo, deinde pro secundo dici: quidque dicendum pro tertio. 3.41.73.
 Priusquam diuidi. 2.35.40.
 Pronomina primitiua speciei, ornatè ponuntur post tale. 1.9.6.
 Pronomen adiectiuum suo substantiuo a tergo ponendum. 1.10.7.
 Pronomen adiectiuum inter adiectiuum nomen ac substantiuum collocandum. 1.11.1.
 Pronomina duo, tria, pluraue iuxta se posita orationem venustare. 1.79.24.
 Pronomina duo in oratione utriusque speciei, utrum praeposendum. 1.80. & 81.24.
 Pronomen speciei posterioris, quando sine substantiuo eleganter usurpari solitum sit. 1.81. ibid.
 Proprium nomen, a cognomine seiungendum. 2.42.42.
 Propria nomina hominum dicta in plurali, quid habeant significatus. 2.43. ibid.
 Pronomen speciei prioris infinitiuo cui praestruitur postponi. 2.65.49.
 Pronomen primitiuum, participio & nonnumquam nomini adiectiuo postponitur. 2.66.50.

Q

Proximum quid significet. 2.100.61.
 Propterea cum quod, quia, & nequam dici venuste. 3.95.89.
 Pugno verbum, cum quo casu ponatur. 2.52.45.
 Puro verbum, quem usum habeat. 3.15.65.

Quam quanti, quis huius connexionis vsus. 1.54.17.
 Quale dicendi genus possit usurpari, sine his vocibus, ut, & pronomen qui, post, quam. 1.53. ibid.
 Quam particula, inter vocabula duo collocata, ante comparatiuum ponenda est. 1.55. ibid. & contra. 1.56.18.
 Quantum, pro eo dici quod est prout. 3.46.79.
 Quam cum superlatiuo & verbo posse. eod. ibid.
 Quasi, aduerbium similitudinis esse. 3.51.77.
 Qua ponitur, non qua, post ne, si, num, aliud: & post compositas ab eis particulas. 3.56.78.
 Quam particula, ratione comparatiui posita, post se petit vllum, quidquam, aut unquam. 3.62.80.
 Quantus, quanta, quantum, qui, quae, quod, adiungi non inuenuste cum superlatiuo, si ver-

bum posse apponatur. 3.78.84.
 Qua in oratione vitanda. 2.1.30.
 Quae verbum, quid habeat elegantia, si cum verbo modi imperatiui adiungatur. 3.14.65.
 Queror, cum praepositione de. 2.53.45.
 Quae particula, postponenda vocabulis omnium & aliud. 3.67. 81. & indeclinabilibus particulis. 68. ibid. & vocabulis vnius syllaba. 69. ibid. & pronomibus. 3.70.82.
 Quae, ac, vel, &, coniunctiones iuxta se non inuenuste poni. 71. ibid.
 Qui, quae, quod pronomen, loco particulae ut, eleganter dicitur. 1.53.17.
 Qui, pro ut. 1.72.22.
 Qui, quae, quod relatiuum, antecedenti praeposendum. 1.94.18.
 Qui, quae, quod relatiuum, sine antecedente crebro ponitur. 1.97. ibid.
 Qui, quae, quod relatiuum, pro secundum eleganter ponitur. 1.99.29.
 Qui, pro quo aut quomodo vsitate. 1.100. ibid.
 Quia pro quod. 1.71.21.
 Quicquam, post tale ornatè collocatur. 1.9.6.
 Quid cum compositis in neutro genere, neutris verbis eleganter connecti. 3.30. 70. etiam cum alijs. 3.31. ibid.
 Quid dicatur elegantius quam aliquid, post quid, post quo, pro quanto, post, quum. 3.54.78.
 Quid elegantius dicitur quam aliquid, post sine, aliud, nisi. 3.55. ibid.
 Quisque, quibus gradibus comparationis afficiendum. 1.75.22.
 Quisque cum pronomine sui vel suus, & qui. 1.76.23.
 Quisque cum quantum. eod. ibid.
 Quod, pro ut, comparatiuo quam positiuo adiungi saepius. 1.72.22.
 Quod, pro quanto. 1.73. ibid.
 Quod, pro ut quando scribendum. 1.85.25. & contra. eod. ibid.
 Quod relatiuum, habens antecedens Aliquod, id autecedens ornatè omittitur. 1.83.24.
 Quod relatiuum, ante se antecedens hoc vel id, sine ullo medio eleganter habet. 1.95.28.
 Quod genus, pro cuiusmodi. 2.95.59.
 Quod particula, a quibus verbis remouenda. 3.12.64. & 13.65.
 Quod non, pro quin. 3.94.89.
 Quod, pro quia. 3.95. ibid.
 Quod pronomen, ponendum in orationis medio. 3.84.86.
 Quoties, non quotiens dicendum. 1.22.10.
 Quoque particula, quid venustatis habeat. 3.79.84.
 Quum particula, in orationis medio collocanda. 3.85.86.

R

Rei nomen quam persona maiorem habet gratiam. 2.76.54.
 Relatiuo impediens vulgatum orationis ordinem sua non deest elegantia. 1.77.23.
 Relatiuum, quando ad genus neutrum referendum. 1.91.27.
 Relatiui accidentis vsus. 1.92. ibid.
 Relatiui conuenientis cum antecedente in genere, numero & casu. 1.93. ibid.
 Relatiuum antecedentia duo habens, cum posteriore conueniat elegantius. 1.94.28.
 Relatiuum accidentis, quo sit loco ponendum. 1.97. ibid.
 Reliquum aut reliquias, dici vsitatius quam residuum. 2.96.60.
 Res gesta, quam gesta dicuntur vsitatius. 2.19.47.
 Rudis, quem casum regat. 2.90.58.
 Rustica verba non usurpanda. 1.1.5.

S

S Litera repetitio multa vitanda est. 2.1.30.
 Scilicet particula, quando fugienda. 3.89.78.
 Secun

I N D E X.

- Secundum quod quisque, quomodo eleganter mutandum. 1.74.22.
 Sed particula quando omissenda. 3.91.87.
 Sermo si sit generalis, uti potest recte verbo modi coniunctiui, persona secunda, numeri singularis. 3.2.62.
 Si quid, quam si aliquid, dici elegantius. 3.52.77.
 Si particula, non ponenda in orationis principio. 3.82.85.
 Sicubi, pro si alicubi. 3.57.79.
 Si quando, pro si aliquando. eod. ibid.
 Si quo, si qua, si cunde, quid ornatus habeant. eod. ibid.
 Sine, quas voces à tergo amet. 3.64.80.
 Sodales qui sint. 2.87.57.
 Solere verbum, quid habeat ornamenti. 3.36.72.
 Solum nomen, usitatus dicitur, quam solum aduerbium est. 3.78.84.
 Species generis ut enumeranda. 3.89.87.
 Sto verbum, qua praterita & supina habeat. 3.25.68.
 Stomachor, pro irascor, non insolenter dicitur. 3.29.70.
 Studere, quem casum postulet. 2.90.58.
 Substantiuum nomen multarum syllabarum, orationis principium ornatissime occupat. 1.23.10.
 Substantiuum nomen, plurium quam duarum syllabarum, cum elegancia vltimum orationis locum possidet, maxime si verbi suppositum est. 1.24. ibid.
 Substantiuum duabus syllabis constans, vltimum raro habet. ibid.
 Substantiua nomina, ab adiectiuis facta pro adiectiuis ipsis lepide dicuntur. 2.79.54.
 Substantiua vulgariora ab adiectiuis rescandant. 2.94.59.
 Succenseo, cum datiuo elegantius iungitur. 3.29.70.
 Sum verbum, in principio orationis ponendum. 1.40.14.
 Sum verbum, si precedat comparatiuum aut superlatiuum, eleganter finem orationis occupat. 1.41. ibid.
 Et iisdem precedentibus, principium orationis. 1.42. ibid.
 Sum verbo in fine orationis locum aptum esse, si nomen substantiuum prapostat, 1.43. ibid.
 Sum post adiectiuum, in orationis principio collocatur. 1.44. ibid.
 Sum, post adiectiuum in fine. 1.45.
 Sum in fine post nomen in dus, da, dum, ponendum. 1.46. ibid.
 Sum, post vocabula nullus, nemo, nihil, lepide in orationis principio ponitur. 1.47. ibid.
 Sum quando in medio collocandum. 1.48. ibid.
 Sum, ante particulam non, in fine orationis ponendum. 1.49.16.
 Summum vox, habeatne vim superlatiui. 1.75.22.
 Superlatiuus postponitur elegantius substantiuo. 1.3.5.
 Superlatiuum in fronte orationis positum, canorum est. 1.31.12.
 Superlatiuo in fine orationis collocato, orationem fieri elegantiozem. 1.32. ibid.
 Superlatiui recti à comparatiuo, significatio in ablatiuo multum augetur elegantissima connexionione. 1.63.19.
 Superlatiui augmentum, quibus particulis adiunctis fiat. 1.64. ibid.
 Superlatiui gradus nomina, quos casus contra vulgi iudicium regant. 1.68.20.
 Superlatiui gradus nomen, substantiuum in casu genitiuo, numeri multitudinis, regit elegantius. 1.69.21.
 Idem obseruatur in comparatiuo. 1.70. ibid.
 Superius, quid significet. 2.100.61.
 Superior, quem usum habeat. eod. ibid.
 Suum pronomen, non reciprocum dici. 3.99.90.
 T
 Tam & quam, cum quibusdam gradibus. 1.60.18.
 Tanto, pro eo. 1.71.21.
 Tandem particula, quid habeat venustatis post vocem interrogandi. 2.22.37.
 Tanto & quanto, cum superlatiuo. 1.60.18.
 Tantum abest, quantum habeat ornatus. 3.47.76.
 Tempus significantia nomina, in accusatiuo casu poni venustius: atque inibi, Quando in ablatiuo ponenda sint. 1.16.8. & 9.
 Tempus significantia nomina in ablatiuo ponenda, esse, si particula ante vel post interueniat. 1.18. ibid.
 Tempus significantia nomina, cum alijs nominibus numerum significantibus coniuncta in accusatiuo, cum alijs in ablatiuo usurpanda esse. 1.17. ibid.
 Terra Gallia, pro eo quod est Gallia, aliaque hoc genus dici usitatus. 2.80.55.
 Tum & quum particula, quomodo orationis pondus augeant. 3.86.87. & 88. p. 86. & 87.
 V
 Varietas in multis pariter vna ratione dicendi iucunda. 2.22.37.
 Vel, cum superlatiuo, quid venustatis habeat. 1.65.20. qua etiam cum alijs adiungit. eod. ib.
 Verba significantia accusare, damnare, absolueri, genitiuum regunt quam ablatiuum elegantius. 2.51.44.
 Verba nonnulla quibus prapostio adiungatur vel detrahatur. 1.54.45.
 Verbalia adiectiua, necessitatem quandam significantia, quem usum habeant. 2.67.50.
 Versus, quando usitatus quam carmen dicitur. 2.95.59.
 Verba, qua pro presenti indefiniti actiui, participium prateriti temporis habent elegantius. 3.10.64.
 Verbum passiuum sepius pro ablatiuo datiuum regit. 3.17.65.
 Verba habentia duo supina, qua participia de se forment. 3.24.68.
 Verba in sco exeuntia speciei deriuata pro primitiuis non inusitate dici. 3.27.64.
 Verbum de loco, quam ad locum, elegantius poni. 3.28. ibid.
 Vir nomen, in laude sepius: homo vero, modo in laude, modo in vituperio dicitur. 2.88.57.
 Vllum post tale orate ponitur. 1.9.6.
 Vnusquisque, cum superlatiuo. 1.64.20.
 Vocabula in dus, in da, in dum, qua necessitatem quandam significant, collocanda esse in principio orationis. 1.27.11.
 Vocabula eadem cum ornatu possident etiam orationis finem. 1.28. ibid.
 Vocabulis duobus coniunctis particula quam, si quod aliud est subnectendum, quod utrique conueniat, id postponitur elegantius. 1.58.18.
 Vocalium hiatus qui sit. 2.1.30.
 Vocalis eiusdem crebra repetitio ingrata. eod. ib.
 Vocales ut commiscenda. eod. ibid.
 Voces alia in oratione detrahuntur, alia adduntur, ornatus gratia. 2.5.32.
 Voces vnus, duarum ac plurium syllabarum commiscenda sunt. 2.7. ibid.
 Vocabulis duobus copulatiua coniunctione conueniat, interponatur orate quod cum utroque conueniat. 2.11.33.
 Vocabulum vnum, in eadem oratione bis positum, sine vlllo medio, ponatur sibi proxime. 2.13.34.
 Vocabula duo ab eodem inclinata aut quorum ab altero alterum factum sit, proxime sibi ponenda. 2.14. ibid.
 Vocabula pro voce non pro significato posita, quo sint modo usurpanda. 2.15. ibid.
 Vocis alicuius repetitione orationis pondus augetur. 2.16.35.
 Vocabulorum propè idem significantium usurpatione, orationis vim non parum augetur. 2.18. ibid.
 Vocabula contraria significantionis propè se collocanda. 2.27.38.
 Vocatiuus post pronomen collocandus. 2.67.50.
 Volo cum participio futuri temporis in dus. 3.11.64.
 Vsq; ad, & vsque ab, quam diuersis dicantur modis. 3.45.75.
 Vt particula, à quibus verbis reiciendum. 3.11.64. 13. & 15. p. 65.
 Vti cum superlatiuo, & cum verbo posse. 3.46.76.

F I N I S.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in two columns and contains various words and phrases that are difficult to decipher due to the low contrast and blurriness.

F I N I S

NIZOLII
THESAURUS
CICERONIANUS

F. A.
053